ÚŘEDNÍ SLOH CÍRKEVNÍ.

PŘÍRUČNÁ KNIHA

PRAKTICKÉHO ÚŘADOVÁNÍ

PRO

KATOLICKÉ DUCHOVENSTVO.

NAPSAL

DR. KLEMENT BOROVÝ,

KANOVNÍK METROPOLITNÍ KAPITOLY U SV. VÍTA, ČLEN KRÁLOVSKÉ ČESKÉ SPOLEČNOSTI NAUK, BÝV. CÍS. KRÁL. ŘÁDNÝ PROFESSOR CÍRKEVNÍHO PRÁVA NA UNIVERSITĚ PRAŽSKÉ.

DRUHÉ, ROZMNOŽENÉ VYDÁNÍ.

V PRAZE.

NÁKLADEM KNIHKUPECTVÍ B. STÝBLA.

Předmluva k prvému vydání.

Katolické duchovenstvo československé dobylo sobě předních zásluh o zachování a zvelebení jazyka českého v mluvě obecné i literatuře; a od těch dob, kdy vůlí jasného císaře a krále prohlášena rovnoprávnost jazyková, bylo to zase duchovenstvo katolické, kteréž ku provedení tohoto zákona s všelikým úsilím napomáhalo. Chvalitebná snaha tato byla však duchovenstvu, nyní pro nedostatečný počet kněží prací přetíženému, velice ztrpčována, anoť postrádati musilo spolehlivé rukověti církevního úřadování českým jazykem, odkázáno jsouc naskrz k pomůckám německým. Této citelné potřebě odpomoci jest prvním účelem spisu přítomného.

K nemalé chvále duchovenstva československého slouží také věrná příchylnost, s jakouž ono lne k představeným svým, biskupům a k posvátné Stolici apoštolské. Příchylnost ta, kteráž konáním synody provincialní a synod diecésních v Čechách přeutěšeného vzrůstu nabyla, mocně toho vyžadovala, aby rukověť úředního slohu vzdělána byla na pevném základě církevního zákonodárství a poskytovala duchovenstvu spolehlivou opolnu, jíž by se přidržeti mělo, aby ze-

jména v příčině zákonů státních z roku 1868 a 1874 žádným spůsobem nepochybilo. A toť právě druhý účel, jejž jsme u sepsání této rukověti na zřeteli měli.

Probravše všechny obory práva církevního, v nichž se nejčastěji příležitost k vyhotovení listin úředních naskytuje, sledovali jsme jak všeobecné zákonodárství církevní, tak i partikulární nařízení v našich diecésích platná až po dobu nejnovější, t. j. až po samý rok 1879 a zúmyslna jsme ničeho důležitého nevypustili. Arci nebylo možno položiti zde podrobná nařízení z každé diecése zvláště, čímž by obsah díla nad míru byl vzrostl; avšak máme za to, že čeho by se v tom ohledu nedostávalo, z ordinariatních listů každé diecése, kteréž registratura farní chová, přesnadno lze doplniti. Na mnohých věcech naši pp. biskupové po společné úradě jednomyslně se usnesli, jiná nařízení biskupská jen v nepodstatných věcech od sebe se liší, a co se nařízení c. k. vlády týká, jsouť obyčejně taková, že buď pro celé Rakousko, aneb aspoň pro celé království české, markrabství moravské, vévodství slezské atp. platnost svou mají.

Užili jsme při sestavení úředního slohu spisů nejspolehlivějších kanonistů doby nejnovější, z nichž některé na svém místě zejména uvádíme; užili jsme též Helfertova slohu ve vydání posledním, jež konsistorní rada dr. Ed. Tersch k tisku připravil; kniha ta byla mezi duchovenstvem doposud nejvíce rozšířena a z té příčiny kázala nutnost, abychom k ní slušné zření měli. Bedlivě jsme si též všímali každého pokynutí, jež nám od důstojných členů stavu duchovního buď soukromí neb prostřednictvím »Časopisu duchovenstva« bylo projeveno; nyní pak poznovu žádáme, aby každé spravedlivé přání, jež by se v příčině úpravy přítomné knihy snad vyskytlo, nám laskavě bylo sděleno, bychom,

dočká-li se kniha druhého vydání, se dle přání toho říditi a vůbec všeliký nedostatek, jenž snad mimo vůli naši ve spise pozůstal, odstraniti s to byli.

Již pak přítomnou knihu, v kteréž nyní poprvé úřední sloh církevní jazykem českým na světlo vychází, důstojnému duchovenstvu československému do rukou kladouce přejeme, aby jemu za vhodnou rukověť úřadování v mateřském jazyku našem sloužila a jednomyslně o ní se říci mohlo, že dlouho pociťovanou mezeru v literatuře theologické skutečně vyplňuje.

V Praze, dne 5. července 1879.

Spisovatel.

Předmluva k druhému vydání.

Prodlením osmi roků zjednal sobě Úřední Sloh církevní téměř na každé české faře koruny Svato-Václavské vítaného přístupu, tak že prvé vydání začátkem roku 1887 úplně bylo rozebráno, i nastala potřeba uchystati vydání nové. Povzbuzovala k tomu zajisté i pochvala nejdůstojnějších pánů biskupův, jelikož od nejdůstojnějších Ordinariatů v Praze, Hradci Králové, Litoměřicích, Budějovicích i Brně »Úřední sloh církevní« byl vřelými slovy schválen a odporučen. Takéť zákonodárství od vydání prvního této knihy do dnešního dne jak v oboru církevním tak státním pokročilo a nejedno důležité nařízení vydáno, jehož správa duchovní povšimnouti si musí.

Na vyzvání námi v předmluvě k vydání prvému učiněné byly nám z různých stran od zkušených v životě církevním mužův zaslány dopisy, k jichž obsahu jsme tuto dle možnosti zřetel vzali. Obzvláště však byli nám různými doklady a vzácnou radou svojí nápomocni pánové: Dr. Antonín *Skočdopole*, kanovník a professor theologie v Budějovicích; František *Janský*, kanovník a kancléř konsistoře v Budějovicích; Jos. A. *Šrůtek*, kanovník a rada konsistoře

v Králové Hradci; Dr. Theodor *Kohn*, kanovník, kancléř a professor theologie v Olomouci; Dr. Frant. *Zeibert*, kanovník a člen zemské školní rady v Brně; jim za pomůcky nám poskytnuté buďtež vřelé díky vzdány.

V osnovu díla přijali jsme také školství, nejdůležitější věci z něho přičinivše, pokud tytéž s úřadem katechetův a správcův duchovních souvisí. Taktéž nově přibyly stati o obsazování různých služeb kostelních, o možném zabavení důchodů správců duchovních, o výslužném duchovenstva. Jinak zůstavili jsme uspořádání díla v témž spůsobu, jako v předešlém vydání, aby porovnání s vydáním prvým a doplnění jeho umožněno bylo.

Račiž důstojné duchovenstvo československé knihu tuto i v obnoveném rouchu s toutéž přízní laskavou přijati, s jakouž vydání prvé vesměs uvítáno bylo. Klademe spis ten do rukou spolubratří duchovních s přáním, aby veškerá práce na roli Hospodinově od nich konaná došla hojného požehnání a nehynoucí odměny.

V Praze, dne 28. září 1887.

Spisovatel.

OBSAH.

Část obecná.

I. Osobní se objevení a jednání kněze katolického.

Stránka

§. 1. Zevnějšek osobnosti 1
§. 2. Vyznamenání od apoštol. Stolice udělovaná 2
§. 3. „ duchovenstva v Čechách a na Moravě obvyklá . . 8
§. 4. Pravidla pro kněze při návštěvách a ve společnosti 11

II. Vyjádření písemné.

§. 5. O slohu 13

a) **Korrespondence soukromá.**

§. 6. Zevnější úprava a spůsob písemného sdělení 14

b) **Korrespondence úřední.**

§. 7. Všeobecné vlastnosti listin úředních týkající se obsahu . . . 17
§. 8. V jakém jazyku sluší psáti úřední listiny církevní 26
§. 9. Zevnější úprava listin úředních 30
§. 10. Telegrafické vyřizování záležitostí církevních 35
§. 11. Titulatury osobností církevních i světských 37
§. 12. „ úřadů církevních a světských 43
§. 13. Kolkování listin 48
§. 14. Listiny od kolku osvobozené 58
§. 15. Osvobození od poplatků poštovních 61
§. 16. Korrespondence úřadů souřadných a podřízených 65
§. 17. Některé zvláštní druhy úředních písemností 67

Část zvláštní.

Kniha I. O osobách církevních.

Oddíl I. **O osobách v církvi se nalezajících.**

A) **Stav nekněží.**

§. 18. Členství církve katolické 73
§. 19. Křest v domě soukromém 74
§. 20. Náboženské vyznání dítek 75
§. 21. Křest dospělého žida 77

Stránka
§. 22. Návrat protestanta do církve katolické 79
§. 23. Odpadnutí katolíka k protestantismu a bezkonfessionalnost . . 83
§. 24. Kniha změny náboženství 84
§. 25. Pochybnost o platnosti křtu sv. 86
§. 26. Spolky a bratrstva 89

B) Stav duchovní.

§. 27. Žádost o přijetí do semináře 96
§. 28. Žádost o dispens v příčině irregularity 97
§. 29. Dimissoriae, dimissoriales, commendatitiae a formatae 99
§. 30. Svěcení kněžstva 102

C) Stav řeholní.

§. 31. Řády a kongregace 104
§. 32. Vysvědčení ordinariatní 105
§. 33. Žádost o přijetí do řehole 106
§. 34. Svěcení řeholníků 109
§. 35. Prohlášení neplatnosti slavné professí 110
§. 36. Zrušení prostých slibů řeholních 112
§. 37. Sackularisace řeholníkův 114
§. 38. Přestoupení do tužší řehole 116
§. 39. Pohřební právo řeholníkův 117

Oddíl II. O právní osobnosti církve samé.

A) Zákonodárná moc církevní.

§. 40. Privileje a dispense 117
§. 41. Facultates quinquennales pro foro externo 119
§. 42. Facultates quinquennales pro foro interno 122

B) Správní moc církve.

§. 43. Pravomoc řádná a odkázaná 126
§. 44. Korrespondence s Římem 129
§. 45. Ordinariat, konsistoř a úřady světské 130
§. 46. Arcikněží, vikářové a děkanové okresní 132
§. 47. Farářové 138
§. 48. Katechetové na školách obecných, měšťanských a středních . . 148
§. 49. Kaplani a kooperátoři 151
§. 50. Povinnost residence 155
§. 51. Kněží osadníci a přichozí 158
§. 52. Jurisdikce kněží vůbec; reservaty 159
§. 53. Vysvědčení o kněžském působení 164

Matriky.

Stránka

§. 54. Obecná povaha matrik farních 165
§. 55. Pravidla povšechná o vedení matrik 167
§. 56. Matrika křestní 172
§. 57. Zápis dítek manželských 176
§. 58. Zápis dítek z občanského manželství 178
§. 59. Zápis dítek nemanželských 179
§. 60. Zápis dítka vdovy 182
§. 61. „ „ rodičů nekatolických 183
§. 62. Zápis dítek na cizí osadě neb v cizozemsku narozených . . . 183
§. 63. Legitimace dítek nemanželských 185
§. 64. Výkazy o legitimaci dítek nemanželských 188
§. 65. Matrika oddavací 190
§. 66. Zápis smíšeného manželství, neplatnosti sňatku a konvalidace . 193
§. 67. Matrika úmrtní 197
§. 68. Matriční listy či vysvědčení a výtahy z matrik 201
§. 69. Křestní listy 204
§. 70. Oddací listy 208
§. 71. Úmrtní listy 209
§. 72. Vedení správy duchovní pro vojenské osoby duchovenstvem diecésním 212
§. 73. Seznam jinochů povinnosti branné a domobraně podrobených . 215
§. 74. Zasýlání listů matričních, týkajících se osob vojenských . . . 218
§. 75. Výtahy či seznam v příčině očkování 221
§. 76. Výtahy matriční v příčině Uher a cizozemska 222
§. 77. Péče o nalezence 224
§. 78. Stvrzování kvitancí 228
§. 79. Výkazy manželství smíšených 231
§. 80. Oznámení o sňatcích, jen dle občanského práva platných . . . 232
§. 81. Záznamní kniha občanských sňatků 233
§. 82. Vysvědčení mravnosti 234
§. 83. „ chudoby 236
§. 84. Tabulky průkazné o pohybování lidnatosti 237
§. 85. Předlohy ku kanonické visitaci 255
§. 86 Jenerální visitace a svaté biřmování 266
§. 87. Missie pro lid 275
§. 88. Liber ordinis divinorum 277
§. 89. Tabella functionum spiritualium 278
§. 90. Kniha prohlášek 280
§. 91. Liber memorabilium 282
§. 92. Jednací protokol 284
§. 93. Archiv a spisovna čili registratura 286
§. 94. Kniha osadní 288
§. 95. Knihovny farní a vikariatní 294
§. 96. Povinnosti a práva duchovního správce v příčině škol obecných 298

C) Soudní moc církve.

Stránka
§. 97. Soudy a osoby soudní 302
§. 98. Soudní jednání 305
§. 99. Soudy světské a církevní 312
§. 100. Úkony duchovního správce v rozepři o zasnoubení 314
§. 101. Povinnosti duchovního správce v příčině rozvedení od stolu a lože 323
§. 102. Jednání pastýře duchovního v příčině neplatnosti manželství . 330
§. 103. Jednání okresního vikáře co do přijetí žaloby 336
§. 104. Výslechy stran a svědků u okresního vikáře 339
§. 105. Přečiny a pokuty církevní 344

Kniha II. O věcech církevních.

Oddíl I. **O jmění zádušním a obročním.**

§. 106. Právo vlastnické jmění církevního 354
§. 107. Rozličné druhy církevního jmění 355
§. 108. Částky jmění zádušního 356
§. 109. Chrámy, kaple a sochy 356
§. 110. Svěcení chrámův, oltářů, náčiní a rouch bohoslužebných . . . 367
§. 111. Darování 372
§. 112. Koupě a směna 374
§. 113. Dědictví ze závěti a intestátu; odkazy 378
§. 114. Vydržení let právních 387
§. 115. Povinné dávky k záduší 388
§. 116. Sbírky ve prospěch chrámu konané 394
§. 117. Nadání 396
§. 118. Částky duchovního obročí 415
§. 119. Dotace rurální 417
§. 120. Plat peněžitý 420
§. 121. Stipendia mešní 422
§. 122. Poplatky štolové 425
§. 123. O zabavení důchodů správců duchovních 430
§. 124. Výslužné katolických správců duchovních 431
§ 125. Správa jmění zádušního 432
§. 126. Inventáře 434
§. 127. Ukládání peněz zádušních 450
§. 128. Pronájem zádušních a farních pozemků 453
§. 129. Zádušní vydání 463
§. 130. Ustanovování a odměny ředitele kůru, varhaníka, kostelníka, a hrobaře 467
§. 131. Konkurrence stavební 469
§. 132. Účty zádušní 472
§. 133. Prodej a zavazení zboží církevního 481
§. 134. Fassí obročí 485

Stránka

§. 135. Správa jmění obročního při osazeném obročí 490
§. 136. Správa jmění uprázdněného obročí 493
§. 137. Rozvržení příjmův interkalárních 494
§. 138. Protokol o oddělení úrody 501
§. 139. Účet interkalární 522
§. 140. Námitky proti účtu interkalárnímu činěné 527
§. 141. Daně a poplatky církevním ústavům a osobám ukládané . . . 528

Oddíl II. O církevních beneficiích.

§. 142. Zřízení a innovace beneficia 535
§. 143. Farní zkouška konkursní 537
§. 144. Žádost o propůjčení beneficia 540
§ 145. Investitura kanonická 545
§. 146. Installace 546
§. 147. Resignování beneficia 548
§. 148 Směna beneficií 551
§. 149. Právo patronátní 554
§. 150. Kvitance, směnky, dlužní a složní listy, postoupení 558

Kniha III. O jednání církevním.

Oddíl I. Manželstvi.

§. 151. Zkouška snoubenců 565
§. 152. Prohlášky manželské a jich prominutí 573
§. 153. Překážky a závady manželství dle práva církevního a státního 583
§. 154. Manželství občanské 605
§. 155. Delegace k oddavkám 608
§. 156. Místo a čas oddavek; sv. zpověď 611
§. 157. Dispense v překážkách manželských vůbec 615
§. 158. Kanonické důvody církevní dispense 617
§. 159. Rodokmen 624
§. 160. Žádost o církevní dispens v příčině překážky manželství . . . 633
§. 161. Propůjčení a vykonání dispense 643
§. 162. Dispens politická 647

Oddíl II. Svěcení neděle, slib, přísaha, pohřeb.

§. 163. Svěcení dnů svátečních 647
§. 164. Slib a přísaha 649
§. 165. Pohřeb církevní 651

Část obecná.

I. Osobní se objevení a jednání kněze katolického.

§ 1. Zevnějšek osobnosti.

Kněz katolický dle povolání svého náleží ku vzdělaným občanům a sice k nejpřednější jejich třídě. Z té příčiny jest žádoucno, aby netoliko vědomostmi svými, ale též uhlazeností zevnějšího chování svého nad jiné vynikal a takto zjednav sobě půvabem ušlechtilých mravů svých všudy volného přístupu odtud jak jen možná kořistil pro blahodárné vykonávání duchovního úřadu svého.

Vážnost kněžského stavu ať zrcadlí se především v čistém, slušném a úpravném oděvu.

Talár (Klerika, Soutane) černé barvy jest oděv, jejž každý kněz církevní, obzvláště při úředních výkonech, nositi povinen. Ačkoli pak v našich krajinách dovoleno kněžím, že mohou také choditi v oděvu jiném, kratším, předce přísně se vyžaduje, aby každý kněz mši sv. v taláru sloužil a také při jiných výkonech liturgických vždycky taláru užíval. [1]) Není tedy dovoleno, pod jakoukoli záminkou sloužiti mši sv. aneb nějaký obřad konati pouze v kabátě, a nemůže při úkonech liturgických ani kabát klerikální zastupovati talár či kleriku.

Jde-li kněz v taláru, nemaje rochetty neb jiného oděvu liturgického, slušno, aby měl nad talárem tak zvaný plášťík talárový (Talarmantel, Abbémantel); tak n. př. při procesích, aneb úředních návštěvách.

Před biskupem svým povinen každý kněz vždycky objeviti se v taláru, tak při slyšení, visitaci, synodě. K jiným návštěvám úředním u hodnostářů duchovních neb světských po-

[1]) Pražský sněm provincialní tit. I cap. 8. str. 26.

pravidlu vzat budiž talár. Jestliže však z příčin závažných v taláru jíti nelze, postačí na ten účel ***kabát klerikální***, Pražskou synodou provincialní odporučený [1]).

Nákrčník duchovním předepsaný nazývá se kollár. Barva kolláru jest černá. Kollár barvy fialové mohou nositi kanovníci a jiní, jimž dotyčné privilegium propůjčeno. Kollár budiž v hořejší části opatřen bílým lněným límečkem. Smaltové (z perlí šmelcových zhotovené) kolláry mohou sice na cestách, obzvláště při velkém vedru slunečním dobrou službu prokazovati, jinak ale nejsou příliš aesthetické a ve vybrané společnosti aneb při návštěvě osobností vznešenějších takovýchto kollárů užiti nelze.

Tonsuru klerikální mějž každý duchovní zřejmou čili vystřiženou. Nošení vousů se kněžím církevním jakož i po pravidlu řeholníkům zbraňuje. Obyčej církví schválený vyžaduje holení brady; obyčej ten také schválen Pražským sněmem provincialním [2]). Oholená tvář náleží tudíž k úpravnému zevnějšku kněze katolického.

Užívá-li kněz oděvu laikálního, má oděv ten jako: klobouk, kabát, vesta, spodky vždy býti barvy černé neb jinak z látky ***temnobarevné*** („nigri aut subobscuri coloris“. Syn. prov.), n. př. temně modré, temně hnědé. Oděv světlobarevný na kněze církevního nesluší. Pokud se střihu oděvu týká, žádá se, aby kněz nekladl na úpravu oděvu větší váhu nežli třeba; ont se nemusí ve všem spravovati dle nejnovější módy, ale s druhé strany zase nesmí také přílišným zanedbáváním obleku svého lidem v posměch se vydávati [3]).

Rukavičky barvy černé neb vůbec temné se pro duchovního dobře hodí obzvláště při návštěvách vážných osobností.

§. 2. Vyznamenání od apoštolské Stolice udělovaná.

Zevnější úprava oděvu duchovenského při liturgii neb mimo ni doznává jakési změny, byl-li kněz od vyšších představe-

---

[1]) Prov. syn. l. c. Klerikální kabát má jedinou řadu knoflíků a podobá se v hořejší části kabátu vojenskému, maje taktéž límec stojatý, jest ale přiměřeně dlouhý a vždy černé barvy.

[2]) „Barbam nutrire, clericis districtim interdicimus.“ Prov. syn. l. c. pg. 25.

[3]) Velmi krásně a stručně dí o tom Prov. syn. str. 26: „Exquisitam indumenti elegantiam pariter ac affectatam negligentiam sibi cavendam esse meminerint.“

ných svých k nějaké hodnosti čili úřadu povolán aneb udělením titulu vyznamenán. Z té příčiny zapotřebí uznáváme s ohledem na vyznamenání tato, čeho se pro lepší vyrozumění nutnost naskytuje, tuto zevrubně vytknouti.

Komu se dostaly častěji do rukou listiny ze starší doby, přesvědčil se zajisté, že zvláště od 16. do 18. století kněží v Čechách a na Moravě rozličnými tituly od papežů Římských vyznamenáni bývali. „Liber Memorabilium“ na nejedné faře uvádí mezi jinými tituly beneficiatů z předešlých věků též název: Protonotarius apostolicus. Podobně i za našich časů, kdež biskupové z rozličných příčin osobně do Říma se ubírají, aneb aspoň cestou písemné korrespondence v živém spojení s apoštolskou Stolicí trvají, a kde také kněží v dosti značném počtu za rozličnými příčinami Řím navštěvují, nezřídka se stáva, že k přímluvě a odporučení diecésního biskupa sv. Otec kněžím zasloužilým nějakého vyznamenání udílí, aby horlivost jejich ve službě církevní odměnil a k další neunavné činnosti jich povzbudil. Tu však nejednou ješitná domýšlivost přivlastňuje si práva neb výsady, kteréž v hodnosti propůjčené nijakž zahrnuty nejsou; a zase na druhé straně nemístná skromnost neužívajíc odznaků sobě propůjčených, nezřídka váhu takovéhoto sobě propůjčeného vyznamenání snižuje, zapomínajíc, že se tím v jistých okolnostech až i zdánlivé pohrdání nejvyšší autoritou církevní na jevo dává. Aby tudíž předešlo se nepravým domněnkám o dosahu takovýchto vyznamenání, podáváme zde stručně jich objasnění na základě nejlepších a nejnovějších pramenův nám přístupných.

I. Nejčastěji vyskytuje se název Praelatus. Slovo „Praelatus“ objevuje se v dekretálech Řehoře IX. jakož i v zákonech sněmů partikulárních, ve stanovách kapitolních i v zákonodárství světském a zahrnuje velmi mnohé stupně hierarchické v sobě; tak n. př. patriarchové, arcibiskupové, biskupové, opatové, probošti a děkanové kapitol, často i jiní hodnostáři v kapitolách (jako: archidiaconus, scholasticus, custos, cantor) názvem „praelatů“ se vyznačují.

1) Při *kurii Římské* všeobecný výraz „praelati“ dává se oněm zřízencům církevním, kteříž vedle kardinálů platně napomáhají papeži v záležitostech nejvyšší správy církve katolické, jsouce buď kardinálům jako radové (consultores) přidáni, aneb stálé sbory tvoříce, kterýmžto jistý obor činnosti určitě

jest vykázán, n. př. collegium protonotariorum participantium, collegium auditorum Rotae Romanae.

2) Mimo tyto praelaty skutečné jest však veliký počet čestných praelatů Římské kurie kteřížto v rozličných diecésích katolického světa oboru rozptýleni se nacházejí.

Praelatus Curiae honorarius (nebo: Suae Sanctitatis praelatus domesticus) požívá těchto výsad: *a*) smí nositi kleriku barvy fialové; *b*) mantelletu [1]) fialové barvy z látky lněné neb jiné, nikdy však z hedbávné; *c*) pod touto mantelletou smí praelat nositi rochettu; *d*) týž může v pečeti své a v erbu užívati odznaku praelatského klobouku se střapcemi (galeri cum floccis); *e*) náleží mu titul: Reverendissimus [2]) a název „Monsignore."

II. Protonotáři apoštolští. Počátek této hodnosti odvozují kanonisté z dob nejstarších a sice z času papeže Klementa I., kterýž nařídil, aby v městě Římě ustanoveno bylo 7 klerikův, kteříž by pilně sepisovali Acta Martyrum t. j. poslední děje ze života mučeníkův a jejich výroky. Klerikové ti nazváni jsou Notarii a z nich prý se vyvinul sbor protonotářů, kteříž velmi důležité úřady v Římě zastávají. Později udělovali papežové také jiným duchovním mimo Řím přebývajícím název Protonotářův a tudíž se postupem času následující stupně protonotariatu utvořily:

1. Protonotarii apostolici participantes. Těch se čítá pouze 7; přebývají v Římě a důležité úřady tam zaujímají, zejmena při kanceláři apoštolské. Jim přináležejí tyto výsady [3]): *α*) jsou skuteční praelati kurie Římské; *β*) vyjmuti jsou z pravomoci biskupské a podřízeni přímo apoštolské Stolici; *γ*) mají privilegium oratorii privati ve svém příbytku jakož také altaris portatilis, při němž na cestách v domě soukromém buď sami mohou mši sv. sloužiti aneb ji od jiného kněze sloužiti dáti; *δ*) přisluší jim talár a mantelleta fialové barvy s rochettou; *ε*) mají právo pontifikalií.

---

[1]) Mozetta biskupská jest kratší roucho, které zahaluje celou horejší část těla úplně, nemajíc žádných otvorů pro ruce. Naproti tomu mantelleta má po obou stranách otvory, jimiž se ruce prostrkují. Biskup ve vlastní diecési nosí mozettu, jinde mantelletu.

[2]) Jen skutečným praelatům Římské kurie přisluší titul „Illustrissimus".

[3]) Pia IX. Breve „Quamvis peculiares facultates" ze dne 9. února 1853, jímžto dřívější privileje protonotářů značně jsou obmezeny.

2. Protonotarii apostolici non participantes čili supranumerarii nazývají se všickni, kdóž mimo Řím přebývajíce hodnosti té požívají; sluší tu dva stupně rozeznávati:

a) Protonotarii apostolici ad instar participantium. Požívají těchto výsad [1]): *α*) Jsou čestnými praelaty papežskými (praelati domestici); *β*) mají kleriku, cingulum a mantelletu fialové barvy s rochettou; kollár a punčochy barvy fialové, biret však černý. Jinak mohou protonotářové tito také choditi v klerice barvy černé, ozdobené červenými knoflíky a červeným lemováním; též mohou nositi pláštík fialové barvy a na černém klobouce hedbávnou šňůru červenou; *γ*) jsou podřízeni svým řádným biskupům a nepožívají tudíž exemce; *δ*) mají částečné právo pontifikalií a sice: bílou mitru, jejíž oba dolů splývající prameny jsou z červeného hedbáví; dalmatiku a tunicellu; rukavice a střevíce hedbávné beze všech ozdob zlatých neb stříbrných; prsten s jediným drahokamem; kříž (crux pectoralis) na fialové stužce. Obléci se mají v roucha pontifikalní v sakristii, nikdy u oltáře samého. Při pontifikální mši sv. nesmějí užívati biskupské berly (baculus pastoralis) ani kánonu, aniž míti assistujícího kněze. Mimo slavnou mši sv. jim nepřisluší prsten ani crux pectoralis; *ε*) jsou-li přioděni rouchem praelatským, přisluší jim přednost před jinými kněžími, ano také před jednotlivými kanovníky a představenými řeholí, kteříž nepožívají práva pontifikalií; avšak nepřisluší protonotářům přednost před jenerálním nebo kapitulárním vikářem, ani před sborem kanovníkův, ani před opaty; *ζ*) mají právo oratorii privati, kteréžto právo však od biskupa si musí dáti stvrditi; v témž oratoriu mohou i ve dni sváteční mši sv. sloužiti aneb od jiného kněze sloužiti dáti; při té mši mohou přítomni býti jen příbuzní jejich neb lidé domácí (famuli). Výsady altaris portatilis protonotáři nepožívají; *η*) mohou zvoleni býti za Judices synodales, taktéž za komisary čili soudce od papeže delegované: *ϑ*) náleží jim titul: „Monsignore.“

b) Protonotarii supranumerarii titulares (čili: honorarii) zaujímají nejnižší stupeň mezi protonotáři a výsady

---

[1]) Pia IX. konstituce „Apostolicae Sedis officium“ ze dne 28. srpna 1872. (Viz Vering, Archiv für kathol. Kirchenrecht 1873. pg. 1.) Tímto listem apoštolským byla také privilegia této třídy protonotářů valně ztenčena.

jejich jsou nepatrné. Především nenáležejí mezi praelaty kurie Římské v tom smyslu, v jakémž se praelaturou už také ipso facto rozumí právo nositi talár barvy fialové. Protonotarii titulares *α)* mají právo nositi talár a mantelletu v témž způsobu či střihu jako praelati, ale nikoli barvy fialové, nýbrž jen barvy černé z hedbávné látky; nemohou nositi kollár fialové barvy ani fialovou neb červenou šňůru na klobouku. Mši sv. sloužíce nikterak se nerozeznávají od jiného kněze: oblékají se ke mši v sakristii; nemají práva nositi prsten ani při mši ani mimo mši, aniž užívati kánonu při mši sv. *β)* Přednost přisluší protonotářům titulárním před jinými kněžími i jednotlivými kanovníky, nikoli však před celou kapitulou aniž před jenerálním neb kapitulárním vikářem a řeholními opaty. *γ)* Protonotáři honorarii mohou zvoleni býti na hodnost Judicum synodalium, neb komisařův a delegovaných soudcův apoštolské Stolice. Jinak ovšem podřízeni jsou zcela svému řádnému biskupu diecésnímu.

III. Mezi komořími papežskými rozeznávati sluší takové, kteří v Římě samém skutečnou službu konají a jiné, kteří mimo Řím téhož vyznamenání požívají; tudíž se naskytují dva stupně:

1. Camerarii secreti (Camerieri segreti, čili Cubicularii secreti, tajní komoří papežští) nazývají se, kdož při osobě papeže samého jisté úřady vykonávají, zejmena: Almužník papežův (eleemosinière) a jeho koadjutor (oba jsou arcibiskupové in part infid.); secretarius brevium ad Principes: sekretář listův latinských; Subdatarius a 4 komoří, kteříž to střídavě konají službu v komnatách papežských. Všickni tito jsou skuteční praelati kurie Římské.

2. Camerarii secreti supranumerarii (Camerieri segreti sopranumerarii, Camerarii secreti cum habitu violaceo (Cam. segr. in abito paonazzo), Camerarii secreti extra Urbem neb ad honorem (Camerieri d'onore), Cubicularii secreti ad honorem neb Capellani pontificii secreti seu supranumerarii seu extra Urbem požívají obyčejně následujících práv.

α) V příčině *oděvu*. Mohou nositi talár bez vlečky, taktéž pás a pláštík nad talárem zavěšený. Látka taláru i pláštíku jest zimního času vlněné sukno barvy *fialové*, letní však dobou fialově barvené hedbáví. Rukávy taláru mějtež na okrajích na šest prstů široké výložky z fialového hedbáví. Dírky knoflíkové, knoflíky a lemování buďtež z fialového hedbáví s vyloučením jakékoli jiné barvy. Pláštík mějž uvnitř okraje z fia-

lového hedbáví v šířce dvou palců. Pás nad talárem budiž vždy z fialového hedbáví v šířce 4 — 5 palců, oba konce pásu pak nechať visí po levém boku asi na půl lokte dolů, majíce nejspodněji dva malé střapce z fialového hedbáví. Spolu s oděvem tímto mohou nositi též kollár fialové barvy. Avšak není jim dovoleno nositi punčoch fialové barvy, aniž míti na klobouku střapce, stužky neb jiného odznaku barvy fialové, tím méně nositi mohou punčochy barvy červené aneb červeného střapce neb stužky červené na klobouce. Punčochy jakož i střapec neb stužka na klobouce buďtež výhradně barvy *černé*. Tohoto oděvu nechť užívají při úkonech posvátných a vůbec při slavných příležitostech.

V soukromém životě občanském nechať nosí talár černé barvy bez vlečky, na němž mohou míti knoflíky i obrubu fialovou. Nad oděvem tímto ať nosí pás z fialového hedbáví na 3 palce široký, jenž na konci místo střapce obrouben jest krátkými třásněmi (střepením) z fialového hedbáví. Plášť však budiž vždy barvy *černé* buď ze lněné neb hedbávné látky. Při tomto oděvu nositi mohou kollár fialový, nikoli však fialových punčoch aniž střapce fialového na klobouce.

Chtějíce přítomni býti v kůru (presbyteriu) některému úkonu posvátnému mohou obléci talár fialový s pásem a pláštíkem a taktéž při posvátných průvodech. Podotknouti však nutno, že kdyby sebe více bylo těchto komoří neb kaplanů papežských, tito nikdy předce nějakého sboru či kollegia sami pro sebe nečiní. Nepřisluší jim žádná přednost před kapitolou kanovníků, nýbrž seděti a kráčeti mají za kapitolou společně jdoucí, jinak by z kůru odstraněni a vyloučeni býti musili.

Jestliže některý z komoří neb kaplanů papežských přináleží ku kterékoli *kapitole*, budiž v kůru, při průvodech a jakémkoli jiném kapitolním úkonu oblečen v talár, kottu, rochettu, kápi a jiné této kapitole přislušné odznaky; jest mu seděti a kráčeti na tom místě, které jemu dle ancienity v kapitole přisluší a nesmí sobě jakési přednosti před jinými kanovníky osobovati, jinak by musel za zcela nepřítomného považován býti.

Jsou tudíž výš řečené tituly prostým či jednoduchým vyznamenáním, kteréž nemá nijakého vztahu k hierarchii církevní, nýbrž jest pouhým *čestným titulem* jakési příslušnosti k domácí rodině papežské (alla famiglia privata del Sommo Pontefice). Protož i výš jmenovaní komoří a kaplani ani *při*

tiché ani *při slavné mši sv.* aniž při jakémkoli jiném úkonu od obyčejného kněze rozeznávati se nemají; není jim dovoleno míti prstenu, ani kánonu, ani fialového biretu, ani svíce (vigilans), aniž mohou oblékati se před oltářem a vůbec nemohou osobiti sobě ničeho z těch věcí, jež sluší pouze biskupům aneb prelátům, jimž po pravidlu propůjčeny jsou tyto výsady.

Užívání červeného lněného kříže s kožešinou hermelínovou aneb kapuce z červeného hedbávi toliko v Římě samém při slavných funkcích papežských jim jest dovoleno.

Konečně podotknouti nutno, že čestní papežští komoří a kaplani úplně podlehají právomoci svého řádného biskupa diecésního a jeho kurie. [1])

β) přisluší jim titul „Reverendissimus“ a „Monsignore.“ Jiných výsad jen tenkráte požívají, jsou-li jim v listu papežském zřejmě a určitě vyměřeny.

§. 3. Vyznamenání duchovenstva v Čechách a na Moravě obvyklá.

V každé diecési jest obyčej, že biskup zasloužilým kněžím jakási *vyznamenání* propůjčuje, aby jim uznání své za chvalitebnou činnost vyslovil a také jiných k následování povzbudil.

Za příčinou různých zkušeností novější doby nařizuje Apoštolská Stolice biskupům [2]), aby duchovním osobám své vlastní diecése vyznamenání čestných jen s velkou *obezřetností* a velmi *zřídka* (raro admodum et caute) propůjčovali.

Pokud se způsobu těchto vyznamenání týká, nejsou ve všech diecésích stejná [3]), a proto jenom o takových zde zmínku činíme, jakéž biskupové českomoravští kněžím diecésí svých obyčejně udělují. Jsouť tato:

1. Titul čestného rady konsistorního. S vyznamenáním tímto spojen jest název „Reverendissimus“ a právo nositi *Expositorium canonicale.* Dle starého politického

---

[1]) „Istruzione per gli Ecclesiastici addetti alla corte Pontificia, approvata ed emanata per ordine espresso di Sua Santità,“ viz Vering Archiv für kathol. Kirchenrecht 1887. Svazek I. str. 189—190.

[2]) Decretum S. Cong. Concilii ze dne 16. září 1884 (uveřejněný v Praž. Ord. l. 1885. č. 19.)

[3]) Tak n. př. alumnové arcibiskupského semináře v Solnohradě nosí nejen expositorium a synodalie na klerice své, nýbrž i dependence, jichž u nás jenom kanovníci některých kapitol užívají.

zřízení škol §. 5. bylo nařízeno, aby se titul konsistorního rady dával všem vikářům čili děkanům okresův církevních, což se až dosavad obyčejně zachovává. V diecési Budějovické však jsou všickni vikářové skutečnými radami konsistorními.

2. Titul notáře arcibiskupského neb biskupského. Za Karla IV. obdrželi v Čechách klerikové, kteří se stali notáři, právo zhotovovati listiny veřejně platné a pověřovati jich kopie čili opisy. Za nynějších dob ovšem pověřování biskupského notáře nemá žádné platnosti před úřady světskými, má však platnost svou před soudem duchovním a úřadem církevním. Listiny notářem biskupským pověřené, podpisem a pečetí jeho stvrzené, mají víru při každém církevním úřadě, obzvláště při soudu duchovním v průběhu processu kanonického. Notářové mají právo nositi pečetní prsten, na němž vyryt jest klobouk se třemi po obojí straně dolů splývajícími střapci, uprostřed pak vyryty jsou začáteční písmeny jména notářova. Obyčejně nosívají biskupští notáři též třírohý klobouk se zlatým střepením.

Dekret pro kníž. arcibiskupského notáře v diecési Pražské zní takto:

Nos Franciscus de Paula,

comes de Schönborn-Buchheim-Wolfsthal, Archiepiscopus Pragensis, Princeps, Sedis apostolicae per inclytum regnum Bohemiae nec non per celeberrimas Bambergensem, Misnensem et Ratisbonensem diocceses Legatus Natus, inclyti regni Bohemiae Primas, SS. D. N. Leonis PP. XIII. Praelatus domesticus et Episcopus Solio Pontificio assistens, SS. Theologiae Doctor, etc. etc. etc.

Cum Nobis merita dilecti Filii Wenceslai Foreš, parochi in Kyje, satis superque perspecta sint, utpote qui sacerdos zelosus etiam quoad vitae rationem morumque integritatem Nobis plurimum commendatur: Nos authoritate Archiepiscopali Ordinaria praedictum D. Wenceslaum Foreš tenore praesentium in *Notarium publicum Archiepiscopalem* creamus, Vicario Nostro Prosecensi committentes, ut solitum juramentum ab eodem recipiat eumque per consueta insignia in officio suo investiat; cui proinde taliter investito facultatem tribuimus, omnia illa faciendi, quae ad officium Notarii publici archiepiscopalis spectare et pertinere dignoscuntur, ita, ut instrumentis publicis per eum conficiendis stetur, firmiter credatur ac plenaria fides in judicio et extra illud adhibeatur.

In quorum fidem praesentes litteras manu Nostra subscripsimus et consueto Archiepiscopalis Officii sigillo muniri jussimus.

Datum in Residentia Nostra Archiepiscopali
Pragae die 4. Julii 1886.

Franciscus de Paula,
Princeps Archiepiscopus.

3. Titul osobního děkana (jinak: čestného děkana, decanus personalis neb ad honores). V Čechách zachoval se zvyk, že farářové větších měst (tu a tam i beneficiati ve vesnicích přebývající) se nazývají děkany[1]); jelikož právo to s užíváním onoho beneficia jest spojeno, nazývají se „děkany realnými". Jakožto vyznamenání dává se však titul děkana i jiným farářům a tito zovou se děkany osobními. S hodností realného aneb osobního děkana není pražádné právo quoad vestitum vel ornatum spojeno; zejmena nemohou děkanové o své ujmě nositi ani Expositorium ani prstenu, jestliže jiným spůsobem práva toho nenabyli.

4. Expositorium canonicale, kteréž také nazývají „*Collare canonicorum*". Vyznamenání to dává knězi právo, aby na taláru nosil široký, na ramena splývající límec z černé látky. Spolu však per consuetudinem ten, kdo má právo nositi Expositorium, může též užívati Synodalií. Expositorium přisluší původně kanovníkům kapitol stoličných a kollegiatních, odkudž také vzat název: Expositorium „canonicale" neb Collare „canonicorum" [2]).

5 Titul osobního faráře (parochus personalis) poskytuje právo nositi Synodalie a bráti účastenství v synodě diecésní. Název osobního faráře dává se někdy katechetům, expositům, duchovním správcům veřejných ústavů a zasloužilým deficientům.

6. Právo synodalií (jus synodalium). Pražská synoda z roku 1605 nařizuje: „Parochi omnes vestem exteriorem usque ad talos demissam gestent, quae laxiores etiam manicas habeat." Od těch dob zavládl obyčej, že farářové nosí nad obyčejnými přilehajícími rukávy taláru ještě poloviční, až k loktům sahající, široké a otevřené rukávy, jimž dán jest název Synodalií, jednak proto, že tak na synodě nařízeno, jednak i z té příčiny, ježto dle obecného zákona církevního všickni farářové oprávněni jsou každé synody diecésní se súčastniti. Vedle farářů přisluší právo Synodalií též vikářům čili vika-

---

[1]) Jsouť to nazvíce taková místa kde v předešlých stoletích se nalezala sídla vikariatních, aneb, jak se i v Čechách tehdáž říkalo, děkanských úřadů.

[2]) Výraz Collare" nehodí se tak dobře jako „Expositorium", jelikož jsme zvyklí kollárem nazývati nákrčník, jejž klerikové nositi jsou povinni, a tudíž užívaním slova „Collare" snadno nedorozumění vzniknouti může.

ristům při kathedrálních a kollegiatních kapitolách. Mimo to dávají biskupové vyznamenání Synodalií také zasloužilým katechetům a kaplanům, udělujíce jim spolu právo synody diecésní se súčastniti.

Pozn. 1. Doktorům theologie, jsou li členové sboru doktorů theologie v Praze, přisluší právo nositi Expositorium canonicale, prsten a červený biret doktorský.

Pozn. 2 Duchovním osobám *cizí diecése* každý biskup jen v tom případě uděliti smí nějakého čestného vyznamenání, jestliže vlastní biskup takovéto osoby duchovní s tím výslovně souhlasí. Bez vědomí však a schválení vlastního Ordinaria nesmí žádnému z duchovních té diecése jakékoli vyznamenání od cizího biskupa býti propůjčeno. [1])

§. 4. Pravidla pro kněze při návštěvách a ve společnosti.

Nehodláme zde se stanoviska asketického o tom se šířiti, jakého druhu společnost kněz vyhledávati a jaké návštěvy vykonávati má. Jen o tom promluviti zapotřebí uznáváme, jaké požadavky autorita církevní jakož i vzdělaný svět v tom ohledu na kněze katolického činí.

Především nutno zmíniti se o *návštěvách*, jež kněz činiti povinen.

Jakmile farář, katecheta, kaplan atd. nastoupil nové místo, kde po delší čas úřadovati má, jest povinen jak možná brzy představiti se u biskupského vikáře okresního (děkana) a jemu se jurisdikcí svou neb dekretem vykázati.

Další návštěvu učiň kněz u patrona dotyčného beneficia aneb jeho zástupce.

Slušnost jakož neméně i prospěch úřadu duchovního velí, aby nově ustanovený kněz učinil návštěvy také u jiných osobností, úředním postavením a vlivem svým vynikajících, tak u c. k. okresního hejtmana, c. k. soudce, purkmistra neb představeného, řídícího učitele, a dle poměrův místních též u jiných osob, vážností a křesťanským ctnostným životem nad jiné se vyznamenávajících.

Kněz dle povolání svého právem očekávati smí, že osobnosti právě naznačené jemu návštěvu oplatí, že si ho vážiti budou a že mu v obtížném úřadě jeho všelikou podporu a pomoc svoji rádi poskytnou.

---

[1] „Clericis alienis nullum unquam conferas honoris signum vel titulum, inscio et invito Ordinario, cujus potestati subduntur.“ (Decr. S. Congr. dd. 16. Septbr. 1884.)

Jinak buď knězi pravidlem: Čiň návštěvy své jen zřídka kdy a budeš rád vídán; pak-li bys často přicházel, zevšedníš a tím i vážnost úřadu tvého ujmu trpěti bude.

Pokud se týká času k návštěvám příhodného, sluší návštěvy úřední činiti předpolednem.

Jakož v obecném životě vůbec, tak obzvláště ve *společnosti* čili schůzi společenské bývá zřetel všech přítomných obrácen k duchovnímu; ono moudrým a vážným jednáním velice může prospěti, kdežto naopak, chybuje-li příliš nápadně proti společenským spůsobům, tím nejen osobní, nýbrž i úřední autoritu svoji snižuje a často příčinu k pohoršení dává.

Doba naše jest doba spolčování. Spolkový život za posledních let nabyl neobyčejné svěžesti a co den vznikají různé jednoty a spolky ve vlastech československých. Ač některé ze spolků těch sledují účel takový, že působení jich zdánlivě pranic netýká se úřadu pastýřského, přece s druhé strany upříti nelze, že přečetné spolky jsou velmi důležity pro život veřejný vůbec a zejmena také pro život katolický. Že *katolická* uvědomělost vždy více mezi obyvatelstvem se vzmáhá, toho zásluhu v popředí přičísti dlužno spolkům katolickým. Nemůžeme tedy souhlasiti s těmi, kdož se domnívají, jako by působení katolického kněze obmeziti se mělo pouze na kazatelnu. Dobrý pastýř hledá ovečky své a nečeká až ony jej vyhledávati budou. Jeho kazatelna jest všude, kde se mu skytá příležitost, ať v čas ať nevčas promluviti vážné slovo ku podpoře dobrých a ku překažení zlých úmyslův. Proto pokládáme přímo za povinnost každého kněze, aby pokud síly a prostředky jeho stačí, ku *zřizování a udržování spolků chvalitebný účel majících* napomáhal, zejmena spolků takových, jež církev katolická vůbec aneb náš episkopát českomoravský zvláště schválil a odporučil. Zkušenost učí, že za pomoci dobrých spolků velmi mnoho ve prospěch katolické věci se dá provésti, aneb kde nelze patrného užitku docíliti, že aspoň kněz přítomností svou a živým účastenstvím velmi mnoho přenáhlených aneb dokonce špatných věcí zameziti dovede.

Předpokládáme ovšem, že kněz jako člen spolků aneb navštěvovatel společnosti jen k takovým lidem se přidruží, kteříž vzdělaností svou a dobrými mravy jsou k tomu spůsobilí. Prostý venkovan umí si přítomnosti duchovního pastýře mnohdy lépe vážiti nežli ona část obyvatelstva městského,

kteráž po spůsobu nabubřelé ropuchy se proti knězi katolickému nafukuje a o něho se otírá.

Neodporujeť ani obecnému zákonodárství církve, ani úchvalám Pražského sněmu provincialního, jestliže kněz někdy do slušné a sebe důstojné společnosti vstoupí, n. př. v besedě, při hodech svatebních, koncertě neb jinak slušné zábavě, jen když se to neděje na ujmu povinností duchovního úřadu. Nehledej prvního místa, aby tobě hospodář mohl říci: Příteli, posedni výše. Ve smíšené společnosti nemluv o věcech úředních aneb jediného stavu či povolání se týkajících; taktéž nemluv co by kohokoli ze shromážděných uraziti mohlo aneb co by se špatně shodovalo se vznešeným povoláním stavu duchovního.

V příčině přípitkův dlužno říditi se dle obyčeje té které společnosti a dle účelu, za kterým se hosté toho dne shromáždili. Přípitek pronáší vznešenější člen společnosti. Kněz ať pronese přípitek tenkráte, když k tomu byl vyzván, aneb když sezná, že toho společnost při něm očekává.

Jakožto *dnové* zvláště *památní* slaví se v životě kněžském výroční den ordinace, především pak 50letá památka kněžství [1]); při řeholních osobách den professí; jmenoviny, den konsekrace neb nastolení biskupa; narozeniny a jmeniny císaře a krále; den volby a korunovace papeže Římského.

II. Vyjádření písemné.

§. 5. O slohu.

Řecké slovo *στῦλος*, lat. stylus, něm. Styl znamená původně tolik co rafije, pisadlo, graphium. V dalším a to přeneseném smyslu znamená spůsob zhotovování písemností úředních [2]), posléze tolik co obyčej, mrav. V témž smyslu béřeme i slovo české: sloh. Rozumíme totiž **slohem** spůsob písemného vyjadřování myšlenek čili spůsob psaní neb korrespondence.

Obyčejně rozeznává se *a*) sloh ***vyšší*** (der höhere Styl), jakéhož třeba užívati v korrespondenci s lidmi vědecky vzděla-

[1]) Chvály zasluhujc obyčej novější dobou vzniklý, že se i památka 25letého kněžství slaví společnými exerciciemi duchovními.

[2]) Stylus; = graphium; formula conficiendi acta forensia; consuetudo, mos. (*Du Cange*, glossar. mediae et infimae latinitatis. Paris. 1840.)

nými; a *b*) sloh *nižší* či *obecný* (der niedere, gewöhnliche Styl), jestliže písemnost tak má býti upravena, aby jí každý čtenář at vzdělaný či nevzdělaný, snadno a správně porozuměl.

Co do předmětu jest korrespondence *a*) *soukromá*, týkající se zájmů soukromých; aneb *b*) *úřední*, kteráž úředních záležitostí se týká.

Úředním slohem vyrozumíváme spůsob, jakýmž sepisují se listiny, které se týkají záležitostí veřejného života, k jichžto vyhotovení někdo stavem neb povoláním svým jest zavázán. Jinak sloh úřední nazývá se také sloh kancelářský nebo kurialní (stylus curiae, Kanzleistyl, Curialstyl).

Dle rozdílnosti úřadů, k nimž se listiny zasílají aneb od nichž vycházejí, rozeznáváme *a*) úřední sloh světský a *b*) úřední sloh církevní.

Úředním slohem církevním vyrozumíváme spůsob vyhotovování listin v záležitostech týkajících se života duchovního čili náboženského.

a) Korrespondence soukromá.

§. 6. Zevnější úprava a spůsob písemného sdělení.

Mluvíme zde jenom o *zevnější* stránce soukromé korrespondence, nedotýkajíce se obsahu a sice z té příčiny, jelikož stežejné vlastnosti korrespondence úřední, o kteréž hned potom pojednáme, i při soukromých dopisech místo své mají, zvláště pokud se kněží týká.

1. Sdělení soukromá několikerým spůsobem činiti se mohou, a sice:

a) Nejobyčejnější jsou listy čili psaní; píšeme *α*) na *osmerkovém* (oktáv) psacím papíře, jestliže osobnost, které list zasíláme, rovného s námi aneb nižšího jest stavu a důstojenství. List vložíme do obálky (kuvertu) obyčejné, užší; anebo píšeme *β*) na psacím papíře formátu *čtvercového* (kvart), zasíláme-li psaní osobnosti vyšší, vznešené. Tu pak užíváme kuvertů větších.

b) Lístky korrespondenční (Correspondenz-Karte), na poštách nyní vesměs užívané; hodí se pro láci svou (pouze 2 krejcary) zejmena v naší době, kde se příjmy duchovenstva vždy více ztenčují. Avšak lístků korrespondenčních užiti lze jenom ku sdělení takových zpráv, jichž uveřejnění nikomu není na škodu neb závadu; nelze tedy užiti takového lístku

na př. v choulostivých věcech duchovních, zejmena quoad confessionem. Taktéž nemohu na pouhém lístku korrespondenčním psáti svým představeným, arcibiskupovi nebo biskupovi, konsistoři, soudu duchovnímu aneb osobnostem vznešenějším vůbec.

K zásilkám peněžným můžeme nejvhodněji užiti poukázky poštovní (Postanweisung), zasíláme-li peníze přátelům a známým, aneb úřadům, ústavům, redakcím neb průmyslníkům, kteřížto si svoje zřízence pro peníze na poštu posílají. Jestliže však posíláme peníze jiným osobnostem, od nichž nemůžeme žádati, aby schválně šli na poštovní úřad snad dosti vzdálený, vložme peníze raději do obálky čili pošleme je *v psaní*.

c) Navštivenky (visitky, Visitkarten). Lze jich použiti, máme-li někomu sdělení méně důležité učiniti aneb nějakou osobnost jinému odporučiti. Žádá se však, aby ten, jemuž visitku zasíláme, byl rovného s námi stavu neb povolání; je-li nad nás vznešenější, zašleme jemu raději psaní. Má-li navštivenka účelu svého dosáhnouti, nutno, aby se na ni něco napsalo; neboť doručení visitky s vytištěným jmenem, avšak bez písemného jakéhokoli sdělení nemá zvláštní váhy.

Na místě *blahopřání* k jmeninám, narozeninám neb nějakému povýšení čili vyznamenání, ke dni památnému (na př. kněžského jubilea) můžeme v bytu zanechati visitku po jedné straně založenou aneb navštivenku zaslati.

2. Zasíláme-li psaní, budiž k němu obrán papír bílý, ne však barevný. Vinětou, písmenami začátečními neb jménem může ozdoben býti psací papír i kuvert; avšak příliš mnoho ozdůbek nehodí se pro kněze. Jestliže list týká se osoby vznešené, budiž hořejší polovice první stránky pouze titulu věnována; na druhé a třetí stránce zůstane třetina papíru s hořejška nepopsána. Taktéž po levé straně a dole se ponechá přiměřená prostora prázdná. Čtvrtou stránku papíru necháme nepopsanou. Je-li list důvěrný, nejsme na tyto formality přísně vázáni, ačkoli každý dopis mezi vzdělanci, byť i lépe mezi sebou známými, jakousi uhlazeností zevnější úpravy má se vyznačovati.

3. List budiž psán inkoustem černým; inkoustu příliš vybledlého anebo barevného (na př. karmínového) není vhodno k dopisům užívati. Nic nebuď přetrhováno, škrtáno, tím méně nožem vyškrabováno, obzvláště tehdáž, týká-li se dopis osobnosti

vyšší. Nikdy při soukromých dopisech neužívejme *posejpátka*; za velmi nezdvořilé se považuje, když někdo psaní pískem posypané do obálky vloží a tak adresátovi odešle.

4. Jest obyčej mezi duchovními, že na začátek listu kladou křesťanské pozdravení na př. *L. J. Ch.!* (Laudetur Jesus Christus!) aneb *P. b. J. K.!* (Pochválen buď Ježíš Kristus!) anebo: *Deo sint laudes!* a t. p., což zajisté všeliké chvály a následování hodno. Kdyžbychom ale museli psáti někomu, o němž nevíme, jakého ducha jest, tuť ovšem dobře učiníme, nekladouce pozdravení onoho v čele svého dopisu.

5. Datum napíšeme buď hned na začátku dopisu nahoře v pravo, aneb až ku konci listu dole v levo; obojího způsobu stejnou měrou se užívá.

6. Prvé než jméno své na listu podpíšeme, přidáme v soukromém dopise osvědčení své úcty nebo přátelství; na př. jsem v úctě oddaný, v hluboké, nejhlubší úctě oddaný, upřímný ctitel, věrně oddaný přítel, k službám ochotný, oddaný atd. Neslušíť na duchovního, aby při tom užíval výrazů tuze servilních, na př. nejponiženější sluha a t. p., byť psal osobnosti vznešené.

Kněz řeholní klade před řeholním jmenem svým *P.* t. j. Pater, načež řeholní jmeno a příjmení své připojí. Církevní čili světští kněží nemají klásti P., nýbrž toliko křestným jménem a příjmením zřetelně se podepíší.

Podpis budiž vedle anebo pod jmenem opatřen též vyznačením úřadu, jejž pisatel zastává, na př. kaplan, farář, děkan, vikář. Zastává-li někdo týmž časem více úřadů neb hodností, má-li nějaké vyznamenání, je-li členem některé zvláštní korporace atp., není zapotřebí, aby všecky tituly tyto k podpisu svému připojoval; v listech k důvěrným přátelům neb známým stačí pouhé jmeno; píšeme-li cizím, nám méně známým osobnostem, připojíme stežejnou vlastnost svoji, munus principale; a není také pochybeno, položíme-li dvě vynikající vlastnosti na př. vikář a farář; avšak příliš mnoho titulů k vlastnímu podpisu přidávati, zakazuje skromnost, jež na každého kněze sluší.

7. Postscript čili douška může se připojiti na konci listu i za podpisem, jestliže jsme si tu teprv na něco vzpomenuli, co psáti chceme; naznačí se písmenami: *P. S.* Avšak píšeme-li osobnostem vyšším, vznešenějším, tuť nelze přidati doušku, ale raději celý list znovu přepišeme.

8. Máme-liž v dopise přiložiti *listové známky* na frankování odpovědi? — V dopisech svědčících obchodníkům nebo průmyslníkům bývá toho nutná potřeba, jelikož očekávati nelze, že by takováto firma si dělala výlohy, zvláště nekyne-li jí z dopisu naděje zisku nebo výdělku. Avšak píšeme-li váženým osobám stavu světského neb duchovního, mohlo by se za urážku pokládati, kdyžbychom známku listovou připojovali. Jedině tenkráte budiž učiněna výminka, když ten, jemuž píšeme, jest notorický lakomec; takovému zašleme listovou známku a třebas i kuvert na odpověď.

9. Zavření obálky děje se buď *zalepením*, je-li okraj obálky klihem opatřen, aneb mimo to *zapečetěním* pomocí vosku pečetního. Vesměs užívá se sice papírových *pečetních známek* (Siegelmarken) potištěných k zalepení listův; oplatků těch může se užiti v obchodních záležitostech; ale v dopisech k osobám vznešenějším není slušno oplatkův těch upotřebiti. Mimo to vždy nutno na zřeteli míti, že peče do vosku vtlačená mnohem více bezpečnosti poskytuje a tajemství listové lépe chrání nežli oplatky papírové, jež snadno rozevříti se dají.

b) Korrespondence úřední.

§. 7. Všeobecné vlastnosti listin úředních, týkající se obsahu.

Stežejné vlastnosti, podle kterých obsah každé listiny uspořádán býti má, jsou tyto:

1. Správnost jazyka. Listina budiž prosta všelikých poklesků mluvnických (grammatikalních) i pravopisných (orthografických). Není zapotřebí, aby se psalo krasopisecky (kalligraficky), neboť krasopiscem není každý, ale každý může zřetelně psáti a obzvláště listiny týkající se úřadu duchovního mají čistě a *čitelně* býti psány. Uvažme jen, jak velice na tom záleží, aby každé jméno křestné a příjmení v matrice aneb na vysvědčení křestním, kopulačním, úmrtním určitě a zřetelně bylo psáno; co tu nesnází vznikne, stala-li se mýlka v tom ohledu a s jakými obtížemi bývá každá korrektura spojena. Vystřihej se slov zastaralých aneb uměle hledaných a neobyčejných na př. „folk dáti“; „datum v středopostí“ [1]),

[1]) Jindy se tak nazýval čtvrtek mezi třetí a čtvrtou nedělí postní.

„na neděli kýchavnou“ (třetí v postě); „kontentýruji“; „obligýruji“.

Bedlivě sluší též dbáti, aby *známky rozdělovací* či rozeznávací na svém místě se nalezaly, neboť vynechání jich může velmi často způsobiti nedorozumění neb omyl.

2. Jednoduchost neboli prostota slohu vyžaduje, abychom v písemnostech úředních jen to uvedli, co k věci čili k předmětu náleží, a všeho pečlivě se vystřihali, co by věci, o níž píšeme, na újmu býti mohlo. Není tedy radno, užívati vysokého *vzletu básnického*, řeči květnaté, pestrými obrazy překypující; nebylo by přiměřené, kdyby na př. žadatel beneficia započal žádost svou asi těmito slovy: „Když první paprsky sluneční dne 14. krásného měsíce Máje začaly zlatým hávem čarokrásnou matku zemi šatiti, vyšel jsem rychlým kročejem na luka, kdež tisíce diamantův od ranní rosy se třpytily, a sladké šveholení skřivánka na blízku se ozývalo. Tu jsem sobě z útrob srdce svého vzdychl: Ó kéž by také tobě takováto luka s rolemi náležela atd.“

Varovati se sluší všeliké *nadutosti* či *nabubřelosti slohu*, neboť řeč příliš bombastická protiví se jednoduchosti a neslouží nikterak na odporučení věci v listině obsažené. Tak by zajisté pochybil, kdo by žádost o propůjčení beneficia asi v tento spůsob odůvodnil: „Osada v M. jest úplně zanedbána; předešlý farář se tam nehodil. Jestliže však já tamější faru obdržím, bude hned vše jinak vyhlížeti. Výmluvností svou vůbec chvalně známou brzy sobě získám důvěru všech osadníků, a budu také životem svým jako svíce na stole postavená, tak aby se všickni věřící dle mého příkladu spravovati mohli atd.“

Přehnané fráse a zbytečné výlevy obrazotvornosti působí ve čtoucím přesnadno domněnku, že věc, o kterou se v listině žádá, sama sebou obstáti nemůže, anať všeliké pevnější opory postrádá, a že za tou příčinou pláným líčidlem okrášlena býti musila.

3. Srozumitelnost náleží ku předním vlastnostem každé úřední listiny. Věci, jež listina obsahovati má, buďtež tak jasně a zřetelně vyznačeny, aby každý, kdo listinu čte, nabyl o týchž věcech onoho ponětí, jež jsme listinou vyjádřiti zamýšleli. Protož

α) varujme se výrazův *obojetných* neb *dvojsmyslných*. Kdyby někdo na př. žádal dojíti takového místa v duchovní

správě, kde by se mu ve hmotném ohledu lépe dařilo než dosavad, chybil by, napsav žádost asi v tato slova: „Žádám, abych byl lépe zaopatřen“. Toť by příliš všeobecně znělo a biskupský Ordinariat by zajisté na tak neurčitou žádost sotva mohl ohled vzíti. — Na témž patronátě uprázdnila se 3 beneficia: tuť nestačí jenom říci v žádosti své: „Žádám o jedno z těch tří beneficií“; alebrž musím podati 2 neb 3 žádosti, o každé beneficium zvlášť, jež výslovně pojmenuji. — Taktéž nestačí psáti ku konsistoři: „Jsem velice churav, tak že nemohu vyhověti všem povinnostem úřadu svého.“ Tuť není žádné petitum vysloveno; musím připojiti žádost, ku kteréž mne choroba moje pohání, na př. žádám o kaplana neb administrátora, žádám jíti do pense či na odpočinek atd.

β) Aby se předešlo každému nedorozumění, neklaďmež příliš často *zájmena* (pronomina), ale raději ve spisech úředních statné jméno neb název osoby opakujme, což zejmena platí o matrikách a vysvědčeních z matriky opsaných; byť jinak dle pravidel stylistických bylo lze položiti zájmena, přece mnohem více sluší vážiti sobě úřední důležitosti oněch listin a raději celé jméno určitě opakovati, jen aby se tak snadno omyl státi nemohl.

γ) Kde by se několika vedle sebe nahromaděnými *instrumentály*, *příčestími* (participiemi) nebo *přechodníky* (transgressivy) snadno nějaké nedorozumění spůsobiti mohlo, použijme raději jiného obratu dikce, aby věc byla úplně jasná. Nebudeme tedy psáti: „Byl jsem poškozen požárem, zlým člověkem založeným,“ nýbrž: „jejž zlý člověk založil.“ Taktéž nezněla by ani líbezně ani příliš srozumitelně tato dikce: „Vida svého kaplana v šesti školách náboženství vyučujícího přílišně zaměstnaného, řídícím učitelem zlomyslně sužovaného“ atd.

δ) Obzvláště nutno varovati se dlouhých, klikatých a mnohými vsuvkami (Zwischensätze) protrhovaných *period*, ač bohužel jen tuze často periody takové od mnohých se považují za hlavní okrasu úřední listiny; a přece na první pohled patrno, že právě za příčinou nekonečných period začasté stávají se úřední listiny úplně nesrozumitelnými a sice v té míře, že jim netoliko méně vzdělaný občan porozuměti nemůže, ale že sám zkušený právník mnoho času tím promarniti musí, aby takovou periodu v jednoduché věty rozložil a po delším namahání poznenáhla pravého smyslu se dohádal.

ε) Myšlénky *spřízněné* buďtež vždy v jedno spojeny aneb

hned po sobě vyjádřeny; pak teprv následujtež myšlénky neb důvody jinorodé. Když by někdo na př. žádal o dispens, aby nemusel jeti do Prahy, Olomouce, Budějovic atd. k investituře, uvede důvody v tomto pořadí: velká vzdálenost jeho od stoličného města, obtíže cesty, skrovné příjmy, churavost, obtíž dostati za sebe zástupce.

ζ) Hodláme-li v žádosti neb listině vůbec více rozdílných důvodů či myšlének vyjádřiti, budiž celá listina ve vícero *odstavců* rozdělena; odstavce tyto buďtež číslovány, což státi se může čísly latinskými aneb arabskými I., II., III.; 1., 2., 3., 4., anebo též písmenami A, B, C, D; a, b, c, d, e, f, atd. Jsou-li k listině připojeny *přílohy*, budiž v kontextu žádosti k nim poukázáno v náležitém pořadí; tu, kde se o některé příloze zmiňujeme, poukážeme k ní na prázdném okraji papíru asi tímto znamením: ·/·, :/:, $^1/_1$, $^2/_2$, $^3/_3$.

η) Důvody *méně závažné* buďtež položeny *v předu*, podstatnější však a *rozhodující* důvody buďtež až na *konec listiny* ponechány, aby působivost jejich tím mocnější býti se osvědčila. Na př. v žádosti o beneficium budiž nejprv udáno stáří, výsledek studií gymnasiálních a theologických, vysvěcení na kněžství; dále: působení v úřadě kaplanském, katechetickém, farářském, kde a kolik rokův; posléze uznání prospěšné činnosti se strany občanstva, pochvaly a vyznamenání od biskupa neb vlády světské.

ϑ) Mají-li úřední listiny býti zcela jasné a srozumitelné, jest naprostou nutností přidržeti se ustálených názvů vědeckých čili *názvosloví* v církevním právě přijatého a užívati názvů těch v témž smyslu, v jakém jich užívá zákonodárství církevní aneb státní, věda, publicistika a oprávněný obyčej. Uvádíme za příklad některé terminy, jako: beneficium; congrua čili competentia pastoralis; praesentatio; matrimonium mixtum; impedimentum cognationis in secundo, tertio gradu; aetas superadulta; stipendium mešní; poplatky štolové; inventář; protokoll; visitace kanonická a generální; kancionál; dispens; matriky; ordo divinorum ajv.

4. Důkladnost čili úplnost vyžaduje, aby vše, cokoli k předmětu samému a k odůvodnění jeho náleží, v listině bylo zevrubně udáno a naznačeno. Nejlépe učiníme, přidržíme-li se v tom ohledu pravidla, abychom všecko náležitě uvážili podle známých otázek: Quis, quid, ubi, quibus auxiliis, cur, quomodo, quando.“ Vezmeme-li dle toho v úvahu podmět,

předmět, místō, čas i všecky jiné okolnosti aneb důvody, zajisté podaří se nám úřední spis důkladně a úplně sestaviti. Uvažme jen, jak velice mnohdy na tom záleží, aby vše, co k věci náleží, ve spise či listině také bylo udáno, na př. jaké nesnáze ano ztráty vzniknouti mohou, bylo-li na dlužním úpise, obzvláště na směnce, zapomenuto naznačiti určitě dobu, kdy má dluh splacen býti, aneb místo, kde dlužní list byl vystaven aneb kde má býti splacen. Z příčin těch radno, abychom při každé poněkud důležitější listině dříve si vypracovali koncept čili *nástin* žádosti, stížnosti neb jiné listiny, a nástin ten abychom dva- i třikráte bedlivě proskoumali, není-li nic důležitého vypuštěno. Při listinách méně závažných můžeme ovšem psáti hned na čisto; takéť není ve větších, lidnatějších osadách ani možno, aby farář na př. každé vysvědčení neb dopis dříve koncipoval; dosti na tom, když to při důležitých věcech učiní. Důkladností není nikterak vyloučena

5) Stručnost, kteráž v tom záleží, aby v písemnosti úřední nebylo nic více uvedeno, než co k věci náleží a s ní nutně souvisí. Tudíž

α) Nevysvětluj širokou řečí věci buď všeobecně *známé* aneb takové, o nichž dobrou povědomost má úřad neb osobnost, jichž se listina týká. Chybil by tedy farář, kdyby v seznamu dítek, jejž za příčinou očkování zasílá, připojil traktát o prospěšnosti vaccinace. — Aneb žádali bychom jmenem snoubencův o dispens v 3. stupni cognationis naturalis, v žádosti uvedli bychom všecky zákony ex Corpore juris canonici, e Tridentino atd., jimiž se tato překážka stanoví a pak teprv bychom petitum formulovali; tuť arci sluší na paměti míti zásadu: „Jus novit Curia“; biskup našeho poučování zapotřebí nemá.

β) Nutno varovati se všelikých *stejnosloví* (tautologií) čili opakování téhož pojmu rozličnými stejnoznačnými slovy; na př. kdybych v žádosti o dispens in impedimento matrimoniali napsal: „Jelikož dobré, prospěšné, užitečné a blahodárné jest, aby tito snoubencové v stav manželský vešli, vstoupili a ten svazek uzavřeli, protož prosím a žádám atd.“ Taktéž jest vystříhati se *nadplňkův* (pleonasmův) čili nadbytečných výrazův na př. „Byl jsem platným a dovoleným spůsobem na podjahenství, jahenství a posléze kněžství posvěcen od nejdůstojnějšího a slovútného pána biskupa X., c. kr. tajného rady, výtečného vlastence, a bedlivého velepastýře atd.“.

γ) Stručnosti přímo odporuje a věci samé velice na ujmu jest přílišná *rozvláčnost*, kteráž si v tom libuje, aby zbytečnými, planými frásemi, opakováním týchž myšlének a průpovídek k věci nenáležitých (loci communes) celé archy se popsaly, při tom však důležité a podstatné důvody zcela se opomenuly. Zkušenost učí, že se takovouto rozvláčností jakási rozmrzelost ve čtoucím způsobuje a že jak z této příčiny, tak i pro nedostatek závažných důvodův obyčejně listina bez výsledku žádoucího zůstává.

δ) Avšak s druhé strany nesmí také snaha po přílišné stručnosti takovým směrem se bráti, aby tudy věc sama *temnou* a nejasnou se stala, jak dí staré přísloví: „Brevis esse volo, obscurus fio.“ Protož neužívej méně slov, nežli zapotřebí se vidí, aby vše, co k předmětu náleží, zřejmě bylo vytknuto. Nestačilo by tudíž, kdybych na př. napsal: „Žádám jmenem snoubencův X. a Y. o dispens in impedimento mixtae religionis“, ale žádných důvodův bych nepřipojil. — Taktéž by nestačilo říci: „Sňatek mezi A. a B. byl propter obstans impedimentum consanguinitatis in quarto gradu neplatně uzavřen; žádám, aby manželství to obtenta dispensatione mohlo býti konvalidováno.“ Musím zajisté připojiti stručné vypsání celého děje, kterak se totiž mohlo státi, aby neplatný sňatek ten před farářem se uzavřel, byl-li snad farář oklamán, aneb zanedbal-li položiti předepsané otázky a náležitě prohlédnouti listiny; musím též uvésti důvody, které tomu nasvědčují, aby manželství bylo raději konvalidováno, ne však za neplatné prohlášeno.

ε) Pro uvarování všelikého nedorozumění přidržme se pravidla, že v písemnostech úředních nemá se užívati *zkrácenin* (abbreviatur), jež jinak v korrespondenci soukromé, zvláště píšeme-li u velkém spěchu, nikomu na závadu nebývají. Tak na př. v křestném listu nesmím napsati pouze: „Narozen $^{5}/_{9}$ 80 anebo $18^{5}/_{9}80$, pokřtěn $^{6}/_{9}$“, nýbrž nutno zřetelně a slovy napsati „5. září 1880,“ anebo ještě lépe: „18stého osmdesátého roku.“

6. Upřímnost čili pravdivost jest vlastností, kteráž každou listinu úřední zdobiti má; obzvláště však s úřadem kněžským v jedno sloučena jest povinnost, jen to v listině úřední písmem vyjádřiti, co pisatel před Bohem podle nejlepšího vědomí a svědomí svého za právo a pravdu uznává. Duchovní pastýř jest povinen, aby

α) do *matrik* a vysvědčení křestních, kopulačních neb úmrtních napsal to a jenom to, co s objektivní pravdou se srovnává, což obzvláště se týká jména křestného i příjmení, aby totiž nebylo omylem jméno chybné, nepravé do matriky napsáno, a vysvědčení aby dokonale se zněním matriky se shodovalo. Totéž platí o dni a roku narození neb úmrtí, o otázce legitimity neb illegitimity dítka a jiných důležitých udáních, jimž se na základě matrik v životě veřejném úplná víra přikládá. Svědomitý kněz nad veškeren zisk hmotný výše cení pravdu a dozajista všeliké kollise s trestními zákony církevními i státními bedlivě se vystříhá.

β) Maje psáti vysvědčení *chudoby* (nemajetnosti) neb *mravopočestnosti*, co do majetku ničeho nepřeháněj a co do mravnosti nad zásluhu výše nevychvaluj. Mají-li na př. rodiče toho, jenž o stipendium, osvobození od školního platu neb přijetí do ústavu žádá, jenom 3—4 dítky, nevystavuj je jako rodiče 8 neb 9 dítek; jsou-li mohovití, nevyhlašuj je za chudé; tím by zajisté jiné, chudší dítky byly nespravedlivě odstrčeny a zkráceny. Vysvědčení mravnosti nemusí ovšem každou sebe nepatrnější chybu vypisovati; ale nedělej též ze špatného křesťana upřílišeným vychvalováním svatého poustevníka.

γ) V občasných relacích čili *zprávách*, jež pastýřové duchovní zasílají biskupským Ordinariatům, budiž vše dle pravdy a skutečnosti povědíno; zprávy ty neobsahujte ničeho, čím by otec biskup oklamán býti mohl. To zejmena pravíme o tak zvané konsignaci paschální (kdekoli doposud jest obyčej ji předkládati), o úkonech správy duchovní (tabella functionum spiritualium), jakož také o revisi účtův kostelních.

δ) S touteż svědomitostí předlož také pastýř duchovní svému biskupovi *dobrozdání* či vyjádření své v záležitostech takových, kde jej biskup výslovně k tomu vyzval. Tu pak obzvláště sluší na vážkách dukátových každé slovo odvážiti v tom případě, kde platnost neb neplatnost výnosu autority církevní závisí na pravdivosti zprávy farářem podané, na př. když se jedná o dispens v překážkách nebo závadách manželství.

ε) Jsi-li jako vikář neb farář k tomu oprávněn a povolán, abys vydal úsudek o povaze, způsobilosti a mravnosti *jiných kněží*, učiň to vždy nestranně a zcela objektivně. Značných a pohoršitelných poklesků nezamlčuj, ale také jich z osobních ohledův nepřeháněj, neupřílišuj a nepodkládej zlé úmysly

tam, kdež o nich přesvědčen nejsi. Rovněž pak uznej i zásluhy jiných kněží a zprávu pochvalnou o nich svému biskupovi podej; nezamlčuj prospěšná podniknutí horlivých kněží ani tenkráte, když tobě samému za příčinou pokročilého věku, choroby aneb jiných překážek není možno v každém oboru stejně výtečným působením se vykázati.

7. Skromnost vyžaduje, aby ten, jenž úřední listinu píše, nikdy svou vlastní osobnost příliš v popředí nestavěl. Obzvláště

α) pokud se *proseb* týká, žadatel zásluhy své do samého nebe nevyvýšuj. Udej raději důvody věcné, vypiš zcela objektivně dosavadní činnost svoji a připoj k tomu úřední vysvědčení, jimiž činnost tvá se chvalně dosvědčuje: další úsudek zanech těm, jimž přináleží právo, o žádosti tvé rozhodovati.

β) Činíme-li jakési *návrhy*, na př. o stavbě neb opravě chrámu, o zařízení pobožnosti, založení spolku, a předkládáme-li návrhy úřadu vyššímu, tuť nutno objasniti veškeré důvody, které našemu návrhu nasvědčují, ale rozhodnutí v té věci sami sobě osobovati nesmíme, zcela vůli a moudrému náhledu vyššího úřadu je zůstavujíce, což naznačíme asi těmito slovy: „po mém skromném zdání“, „ač nesmím rozhodovati“, „ačkoli se mýliti mohu“, „ač se rád o něčem lepším, prospěšnějším dám poučiti.“

γ) Tato skromnost však nikdy nesmí nám býti na překážku, abychom i naproti vyšším úřadům, ať církevním ať světským své *právo hájili* a neohroženě zastávali tam, kde nám bylo nějakým způsobem ukřivděno. Na př. byl-li duchovní od špatného člověka, snad závistníka osočen, jakoby nedbale konal povinnosti správy duchovní aneb pohoršení dával životem svým; aneb jestliže administrátorovi byly navráceny účty interkalární s výtkami, jimiž on se vidí ve svých příjmech nenáležitě zkrácena, jsou všickni tito povinni proti osočování se hájiti a výtek nespravedlivých odmítnouti. Obhájení své pišme mužně, ale vždy tónem skromným a slušným, aby znáti bylo, že se neskrýváme za hrubé neb nezdvořilé fráse, ale že objektivními důvody právo své obhájiti dovedeme.

δ) *Nikdy* se nesmí duchovní tak daleko snížiti, aby skromnost jeho se převrátila v podlou *plazivost* a patolízalství, kteréžto jsouc křesťana vůbec nedůstojno, v křiklavém

stojí odporu obzvláště s povoláním kněze katolického. Patolízalstvím by to na př. slouti muselo, kdyžby kompetent v žádosti své za propůjčení beneficia do nebe vychvaloval svatý a příkladný život svého patrona, který v neděli a ve svátek na hony chodí aneb v konkubinátě žije.

8. Vážnost jest rovněž nezbytnou vlastností každé úřední listiny. Jestliže se na každém úředníku a soudci pohledává, aby ústní i písemné jednání jeho vyznačovalo se mírností, slušností a opravdovostí, máť zajisté v míře dvojnásobné jednání kněze katolického těmito vlastnostmi býti ozdobeno. Obzvláště poznamenati dlužno, že

α) v úřední listině nesluší pronášeti *žerty*, *vtipy*, *ironie* neb *sarkasmy*. Neznalť vlastnosti té onen administrátor, který ku konsistoři napsal žádost o vykázání služného v tato slova: „Slavná konsistoř! Kde nic, tu nic; ve faře nic, v kuchyni nic, v stodole nic, protož žádám za vykázání platu.“ Ovšemť zcela nedůstojno kněze i laika, aby slov písma sv. k planému vtipkování zneužíval, jak onen patron učinil, napsav praesentaci asi v tento způsob: „Jelikož v písmě sv. stojí psáno, že poslední budou prvními a první posledními, proto praesentuji na uprázdněnou faru v Z. žadatele A., kterýž v seznamu kandidátů od konsistoře na posledním místě byl jmenován.“

β) Nepiš nikdy úřední listinu v prvním rozčilení neb mocném mysli pohnutí, nýbrž při úplném *klidu duševním*, tak aby žádná vášnivost se v listině neobrážela, na př. zlosť, závisť, lakota, vzdorovitosť, žádost pomsty. Jestliže žádný žadatel vášnivostí cíle svého dosíci nemůže, musí listina úřední v prudkém pohnutí vášně od kněze sepsaná v každém čtenáři dojem trapný, ano protivný, spůsobiti a to z té příčiny, jelikož stojí v přímém a křiklavém odporu s povoláním kněžským, kteréž má vždy směřovati k míru a o skrocení vášní se přičiňovati.

γ) Varuj se ve spise úředním všech výrazů *trivialných*, sprostých, neslušných. Byly-li takové výrazy od jiného pronešeny a není-li nutně zapotřebí, abys jich v úředním zadání svém opakoval, naznač jenom vůbec, že nadávky, nepočestná jména atp. byla pronesena. — Jinak arci se věci mají v jednání soudním; když na př. píšu protokoll týkající se rozvedení od stolu a lože, musím výpovědi každého z obou manželů věrně a do slova tak napsati, jak byli mluvili, byť i nadávek neb slov neslušných pronášeli. Uvedeme v protokolle

slova ta jakožto vyjádření třetí osoby, bez připojení jakékoli poznámky.

§. 8. V jakém jazyku sluší psáti úřední listiny církevní?

I. Úředním jazykem církve všeobecné jest jazyk latinský. V tom jazyku vydávají se knihy liturgické, dějí se úchvaly sněmův církevních, obecných i částečných neboli krajinských; v témž jazyku latinském nejvyšší autorita církevní v Římě korresponduje s věřícími i pastýři jejich ve všech 5 dílech světa. Tudíž i v našich vlastech českomoravských vším právem zachovalo se užívání jazyka latinského jakožto úředního v onom oboru, kde se známost téhož jazyka všeobecně předpokládati může. Obzvláště připomínáme:

α) Veškerá korrespondence Ordinariatů biskupských, vikariatů neb úřadů farních, představenstev řeholních a jednotlivých kněží jakožto duchovních správců neb zpovědníků *s Římem* děj se jazykem latinským; na př. žádosti k Datarii, Poenitenciarii, posvátným Kongregacím Římským.

β) *Pastýřské listy* biskupů *k duchovenstvu*, *jurisdikce* pastýřům duchovním a zpovědníkům, fakulty *a dispense* neb jiné výnosy, kteréž pouze kněží se týkají, buďtež po pravidlu latinským jazykem sepsány.

γ) Obdržel-li duchovní pastýř z Uher, Francie, Ameriky atd. *dopis latinský* s dotazem stran matriky neb jiné věci, týkající se správy duchovní, jest povinen, týmž jazykem latinským dáti odpověď každému, od něhož známost jazyka českého neb německého po právu žádati se nesmí.

II. V mezích království českého a markrabství moravského však zasazuj se o to každý kněz katolický, aby *rovnoprávnost jazyková* v úřadování církevním všady byla uskutečněna.

Kněz československý tedy, na osadě české za pastýře duchovního ustanovený, po právu a pravidlu úřaduj jazykem českým a pečuj o to, aby jazyku tomu všude, kde náleží, průchod byl zjednán.

Vímeť ovšem, že někteří, nemohouce se od obvyklého úřadování německého nikterakž odloučiti, všelijaké *námitky* proti užívání jazyka českého v úřadech činívají; avšak námitky ty jsou vesměs liché a bezdůvodné; tak se praví, že prý

1. *Církev stojí nad národnostmi*; onať nečiní rozdílu mezi

věřícími různých zemí a jazykův, ona všecky lidi stejně miluje; a proto — není zapotřebí, aby se česky úřadovalo.

K tomu odpovídáme: Pravda jest svatá, že církev katolická nedává žádné přednosti jednomu jazyku neb národu před druhým; ona nekřivdí jednomu, aby protežovati mohla druhého; ona tedy nepodporuje germanisaci. Zkrátka: Církev katolická nám nijakž nepřekáží v úřadování českém. Jazyk náš jest dar Boží, naše národnost není zločinem, onať jest nám Bohem samým poskytnuta; s mlékem mateřským jsme dar ten vznešený do sebe vsáli, od samé kolébky se jím honosíme. Jsmeť tedy ve svědomí svém jako křesťané, jako kněží povinni, jazyk mateřský a práva jeho neoblomně hájiti; nesmímeť opovrhovati vlastním jazykem, jazykem českým, nechceme-li Boha samého uraziti. — Avšak se dále namítá:

2. Nedostává prý se *osobností* v českém úřadování náležitě sběhlých a vycvičených. Vždyť prý s podobnými nesnázemi zápoliti musí také úřadové političtí a vojenští; a podobně i při konsistořích biskupských a úřadech vikariatních nenachází se přečasto dostatečný počet osob jazyka českého znalých; a proto — není možno česky úřadovati.

Také k této sekeře nalezne se topůrko. Jelikož zásada rovnoprávnosti různých národův od věků v církvi katolické byla a jest uznána, musí se představení církve o to starati, aby v úřady církevní nebyli usazováni lidé neschopní. Vždyť pak i ve státě rakouském zásada rovnoprávnosti zřejmým zákonem jest za platnou prohlášena (čl. 19. zákl. zák. stát.); i přísluší tudíž správě státní o to pečovati, aby zřízencové její v krajích ryze českých aneb smíšených obojího jazyka úplně mocni byli. Smí-liž tu církev za státním zákonodárstvím pokulhávati? Tomu zajisté nikdo z nás přisvědčiti nemůže. Nenajde-li se v kapitole kathedrální neb konsistoři tolik členův jazyka českého znalých, aby k vyřízení úředních písemností českých stačili, nuže buďtež do konsistoře přibráni farářové neb kněží v jiném úřadě ustanovení v takovém počtu, aby národnost česká žádného zkrácení trpěti nemusela. Vikářem (děkanem) okresu, kde buď pouze české aneb co do jazyka smíšené osady se nalezají, budiž jen takový kněz ustanoven, který českého jazyka úplně jest mocen ve slově i písmě. Děje-li se jinak, neděje se po právu a spravedlnosti. — Posléze budiž jedna ještě námitka připomenuta, kteráž zní:

3. Nyní ještě nelze českým jazykem vesměs úřadovati

v životě církevním, a sice z té příčiny, ješto se nám nedostává dosud *pomůcek* k českému úřadování potřebných. Není tu kněh. tištěných, o slohu církevním jednajících, není také po ruce dosti příhodných šablon a formulářů českým jazykem sepsaných.

Ani důvod v námitce této obsažený není s to, aby nás v přesvědčení našem zvrátil. Řím, Praha i Olomouc nebyly za jediný den zbudovány a tak ani úřadování české nebude za jediný den všude zavedeno. Co se formulářů týká, máme za to, že v nich podstata věci nikterak nezáleží. Byrokratická neohebnost zajisté smí se přičísti k oněm vlastnostem, jichž církev ve svém úřadování dobře postrádati může a tudíž jí nikterak nebude na škodu, jestliže ustálené, ale právě proto namnoze i sestaralé šablony se sebe setřese. Jinak arci neupíráme, že každý úřad dle jistých pravidel se říditi musí; ale pokud pravidel těch zapotřebí se vidí, nemůže jich sestavení českým jazykem býti s velkými obtížemi spojeno. Nejvíce ovšem prospěti může česká kniha úředního slohu církevního, kterážto nejrychlejším jest prostředkem, aby čeština v úřadování církevním pevných kořenů zapustila.

Náležitému užívání jazyka českého v úřadování církevním budiž následujícím spůsobem cesta proklestěna:

a) Úřady farní. Duchovní správce přidrž se těchto pravidel:

α) ***Matriky*** křestní, kopulační a úmrtní, taktéž vysvědčení z nich vyňatá, t. j. listy křestní, kopulační a úmrtní buďtež psány jazykem českým v osadách českých. Ve smíšených osadách píší se česky úkony týkající se osadníků, jichž mateřský jazyk jest český. Vydej listy české křestní atd. nejen osadníkům, ale též úřadům v Čechách a na Moravě, od nichž jsi byl k tomu vyzván. Byť také došel faráře přípis německý, ale vyhotovený od takového úřadu, který povinen jest obojím jazykem zemským úřadovati, zašli tam farář české vysvědčení neb výtah z matriky.

β) Vysvědčení ***chudoby*** či nemajetnosti jakož i vysvědčení mravopočestnosti piš česky, je-li žadatel Čech.

γ) ***Jednací protokoll*** (Gestions-Protokoll) čili deník úřední budiž českými rubrikami opatřen a vše českým jazykem do něho zanešeno.

δ) ***Inventář*** farní a kostelní, účty kostelní, kvitance, fassi, smlouvy o nájmu pozemků, listiny nadací a jiné *jmění*

církevního se týkající listiny buďtež českým jazykem sepsány, kdykoli se jedná o faru českou.

ε) *Úřední dopisy* farní k úřadům církevním: farním, vikariatním, konsistoři a Ordinariatu, jakož i světským: představenstvům obcí, zastupitelstvu okresnímu, c. kr. soudům, c. kr. hejtmanství okresnímu, c. kr. místodržitelství; taktéž ku správě všeobecné nemocnice neb okresních nemocnic, ku správě domu nalezenců, k ředitelstvům jiných ústavů, k úřadu patronatnímu buďtež po pravidlu psány českým jazykem; rovněž i žádosti ve věcech osobních aneb úředních týmž jazykem buďte předkládány.

Také *na dopisy německé* odpověz českým jazykem v tom případě, když pisatel bezprávně jazyka německého užil, maje po zákoně česky dopsati.

b) Úřady vikariatní jsou povinny toutéž měrou šetřiti rovnoprávnosti jazykové, a protož vikářové okresů českých neb smíšených nechť bedlivými jsou strážci jazyka českého v dopisování s úřady nižšími (farními) i vyššími: dopisy veškery ať se po pravidlu činí mateřským jazykem českým. Povinností vikářů obzvláště jest bdíti, aby farářové, administrátoři a kaplani okresu jim svěřeného tu kdež náleží, jazyka českého v úřední korrespondenci neb vyhotovování listin úředních vůbec užívali.

c) Konsistoře arcibiskupské a biskupské v Čechách a na Moravě měly v době josefínské silné účastenství v germanisaci úřadův i škol a částečně i osad; z té příčiny spravedlnost nyní u vyšší míře toho na konsistořích pohledává, aby českému jazyku právo a průchod zjednaly. Na nich jest, činiti iniciativu v úřadování církevním a češtině všude místa dopřáti, kdekoli zákon rovnoprávnosti toho vyžaduje. Budou-li konsistoře v té věci dobrým příkladem předcházeti, zajisté i ostatní úřady církevní českému jazyku v brzku náležitou vážnost a úctu zjednají. Zvláště pak duchovenstvo každé diecése oprávněno jest žádati, aby:

α) *Ordinariatní listy* tištěné jakož i psané *kurrendy* neb jiná úřední prohlášení se vydávala v obojím jazyku zemském; to budiž pravidlo všeobecné. Nicméně rádi také souhlasíme, vidí-li se Ordinariatům v obzvláštních případech žádoucno, aby po starším obyčeji zachovala se latina na př. directorium divini officii, catalogus cleri.

β) *Odpověď* konsistoře na dotazy a žádosti, od kněží neb

nekněží podané v jazyku českém, děj se bez výminky vždy češtinou. Avšak i na německé zadání faráře českého dejž konsistoř odpověď českou, aby touto zákonitou praxí vyššího úřadu každý duchovní i laik byl donucen jazyku českému v úředním jednání volného místa zůstaviti.

γ) *Úřední přípisy* konsistoře k úřadům *církevním* na př. vikariatním a farním, dopisy ku představeným řeholí, katechetům a kněžím v krajinách ryze českých dějtež se češtinou.

δ) Rovněž také *úřadům světským:* c. kr. místodržitelství, zemskému výboru, c. kr. soudům všech instancí, c. kr. hejtmanstvím okresním, zastupitelstvům obcí, úřadům patronatním, ředitelstvům ústavů atp. buďtež od konsistoře činěny dopisy v jazyku českém pokaždé, když se dopisování týká záležitostí krajin neb osad českých.

III. Jazyk německý zůstaň jazykem úředním i na dále

α) *v osadách ryze německých;* tam ať farář písemnosti výš jmenované (II. *a*. *α*—*ε*) jazykem německým shotovuje. Mohou se však i na takových osadách vyskytnouti jednotlivé případy, kde Čech tam náhodou přišedší, na př. v továrně neb dolech zaměstnaný, faráře o nějaký úkon církevní neb úřední písemnost požádá. Dobře jest, by se i tomu jednotlivci mateřským jazykem jeho vyhovělo, což nyní snadno uskutečniti lze tam, kde náhodou i v osadách ryze německých kněží čeští za faráře neb kaplany ustanovováni bývají.

β) *V osadách smíšených* buďtež do matrik německým jazykem zapisovány úkony týkající se osadníků, jichž mateřský jazyk jest německý. Ovšem pak i vysvědčení všeho druhu jim po německu se vydejte. Taktéž i v jednacím protokole buďtež kusy německé v témž jazyku zanešeny a jiné listiny, pokud se týkají osadníků německých, jazykem jejich mateřským zhotoveny.

γ) Má-li farář (ať české, ať německé neb smíšené osady) učiniti dopis, dáti odpověď neb vyhotoviti nějaký výtah nebo vysvědčení z matrik *pro kraje německé*, na př. do Rakouska, neb ciziny, Bavorska, Pruska atp., tuť ovšem nutno užívati jazyka německého.

§. 9. Zevnější úprava listin úředních.

Již dříve bylo sice podotknuto, že neslouží církvi ku prospěchu, bývá-li příliš rozvláčným apparátem pouhých formálností obmezována; a máme za to, že zvláště vyšším úřadům

církevním sluší, aby náhodné opomenutí, jehož se podřízení organové v tom ohledu někdy dopouštívají, snadněji než úřadové světští promíjeli aspoň tam, kde to s podstatou věci nesouvisí a kde příčina takového opominutí ve zlé vůli aneb v pohrdání vyšší autoritou se nezakládá. Nicméně každý té věci zkušený uzná, že dobré a rychlé úřadování velmi se ztěžuje a dotyčným zřízencům ztrpčuje, jestliže úřední listiny, kteréž jich docházejí, nevyznačují se takovými vlastnostmi, kteréžto žádoucí a brzké vyřízení jejich umožňují. Jest tedy nejenom ve prospěch úřadu, ale také stranám samým užitečné, aby jistá *pravidla* co do *vnějšího zařízení úředních listin* se zachovávala. Buďtež zde hlavní pravidla tato krátce uvedena.

1. Listiny úřední psáti sluší na obyčejném papíru kancelářském bílé neb bělavé barvy. K úředním listinám nehodí se papír příliš velkého formatu, tak zvaný folio; rovněž se nesluší na obyčejném papíře, jakých ku psaním či listům soukromým užíváme, úřední listiny zhotovovati. Píšeme buď

α) na *půlarchu* (z ohledu úspory) na př. listy křestní, kopulační, úmrtní; vysvědčení prošlých prohlášek manželství, vysvědčení mravní zachovalosti neb chudoby, stručné odpovědi k úřadům obecným, farním, okresnímu c. kr. hejtmanství atp.

β) na *celém archu*, je-li to žádost, stížnost, odpověď, která se vyšším úřadům zasílá. Založíme papír v polovici a píšeme jen na půl straně a sice na pravé polovici; polovice levá zůstane prázdná. Taktéž zůstaň prázdná čtvrtá stránka. Je-li úřední spis tak obšírný, že i na čtvrté stránce psáti musíme, budiž ještě druhý arch neb alespoň půlarch připojen, aby se na něm rubrum napsati mohlo.

Papír budiž čistě a stejně oříznutý. Píšeme vždy inkoustem černým, nikoli barevným.

2. Každá listina budiž zřetelně psána, aby to každý snadno přečísti mohl a nemusel se teprv smyslu dohadovati neb znalců přibírati. Žádné slovo nebuď přetrhováno, opravováno aneb dokonce nožem vyškrabováno. Listina, v nížto jsou slova vyškrabována neb častěji přeškrtána, není hodnověrná.

3. Nevystačím-li při sepisování úřední listiny s jedním archem, ale dva, tři neb více-li jich potřebuji, nezašlu archy ty po různu ležící k úřadu, nýbrž sešité neb vůbec přiměřeným spůsobem spojené.

4. Titul úřadu, jemuž listina svědčí, napíšeme v přiměřené vzdálenosti od textu dále následujícího; titul ten dá se výš neb níže, dle toho, je-li úřad, k němuž listina směřuje, méně neb více vznešený; při osobnostech neb úřadech velice vznešených napíšeme titul asi v polovici první stránky.

5. Na začátku úřední listiny, na př. žádosti, žaloby, návrhu atp. nikdy se neklade formule pozdravovací, jakéž při soukromých dopisech užíváme (na př. Pochv. b. Ježíš Kristus!), nýbrž začne se prostě titulem; a taktéž

6. na konci listiny položen buď jednoduchý podpis jména křestného a příjmení spolu s vyznačením hlavního úřadu na př. N. N., farář; nebo děkan, vikář. Podpis ten stůj v přiměřené vzdálenosti od textu úřední listiny, t. j. ukončen-li úřední list asi v první třetině neb polovici stránky, položíme svůj podpis až dole na konci tétéž strany, nikoli výše.

Osvědčení *úcty* neb oddanosti v listině úřední nikdy se nepřidává; nepíše se tedy na př. „zůstávám nejdůstojnějšího Ordinariatu poslušný kněz N. N.“, anebo „v nejhlubší úctě oddaný“, nýbrž prostě jméno a stav.

7. Velmi mnoho na tom záleží, aby v každé úřední listině zřetelně bylo poznamenáno datum t. j. *místo* kde a *čas* (den, měsíc a rok) kdy listina byla vystavena. Tím jest nejen hodnověrnost, ale začasté i platnost úřední listiny podmíněna. Tak na př. literae commendatitiae, vysvědčení chudoby neb mravů z roku 1870 nemohou v roce 1885 za pravoplatný důkaz býti považována, jelikož se za 15 let rozličné změny přihoditi mohly.

8. Na čtvrté stránce úřední listiny (předpokládaje, že pouze jeden arch obsahuje, jinak vůbec na listu, který za obálku celého úředního aktu slouží) ve dví přeložené a sice na pravém sloupci budiž napsáno tak nazvané Rubrum čili Argumentum, záhlaví, kteréž záleží z následujících částek:

α) Nejvýš t. j. na hořejší polovici pravého sloupce se napíše název *úřadu* neb *osobnosti* (na př. císaře, ministerstva, konsistoře [1]), místodržitelství), *kam se žádost* neb listina vůbec *zasílá* a sice stylisuje se buď v dativu: „Nejdůstojnějšímu

[1]) Kn. arc. konsistoř Pražská připouští, aby se v listinách, od vikářů neb farářů ku konsistoři zasílaných na této hořejší polovici napsal místo titulu „Vys. důst. kn. arc. konsistoř!“ ihned *obsah* či jádro úředního spisu, kteréž jinak se teprv na dolejší polovici psává. (Prag. Ord. Bl. 1865. pg. 132. Ord. list. Praž. 1884. pg. 53—54.)

kníž. arcib. Ordinariatu;“ „vys. důstojné biskupské konsistoři“, „veleslavnému c. kr. místodržitelství“ atp.; nebo ve vokativu: „Slavné c. kr. okresní hejtmanství!“ „Slavný c. kr. zemský soude!“

β) Na dolejší polovici pravého sloupce napíše se v levo název či jméno *úřadu, odkud úřední spis vychází*, na př. vikariatní úřad Bystřický, farní úřad Kornouzský atd., anebo jméno žadatele či zasílatele, jeho stav a příbytek, (kde toho třeba, udána buď ulice a číslo domu) s připojením pošty.

γ) Na tétéž dolejší polovici pravého sloupce napsán buď v pravo (tak aby po levé straně jakási prostora zůstala prázdná) *stručný obsah* čili hlavní předmět listiny, což se nazývá „Rubrum“ v nejužším smyslu; na př. „farář v Maloticích žádá za dovolenou na 2 měsíce za příčinou choroby“; „vikariatní úřad Kutnohorský předkládá žádost snoubenců z osady Bykáňské o dispens ab impedimento consanguinitatis“; „Jan M. žádá o uprázdněné beneficium v Kolodějích.“

δ) Zcela dole na samém okraji téhož sloupce poznamenány buďtež *přílohy*, jestliže žádost neb spis jest vůbec přílohami opatřen. Počet příloh budiž naznačen a připojeno, jsou-li to listiny původní neb opisy; na př. „Se 4 přílohami in originali“; „8 příloh; a sice 6 orig., 2 kopie.“

Buďmež toho bedlivi, abychom v úřední listině, obzvláště je-li tato listina poněkud rozvláčnější či obšírnější, nikdy Rubrum připojiti nezanedbali, ježto by opomenutí takové ku vlastní škodě naší sloužilo. Neboť úředníci v podacím protokolle toho kterého úřadu zaměstnaní nemívají tolik prázdné chvíle, aby všecky došlé čili podané spisy per extensum prohlédnouti a jich obsah študovati mohli; když ale Rubrum buď schází neb jest nedobře napsáno, stává se snadno, že takový spis úřední aneb se pohodí aneb do pravých rukou nedostane (na př. omylem se přidělí jinému referentovi) a tudíž vyřízení jeho zbytečně se protahuje. Při věcech méně důležitých stačí zaslati pouhé Rubrum; na př. když vikář neb farář zasílá příspěvky pro různé jednoty nebo missie, předplatné na „Ordinariatní list“ a různé taxy ku konsistoři.

9. Listina úřední buď se odevzdá osobně na patřičném místě, aneb se zasílá poslem nebo c. kr. poštou. Odevzdá-li se osobně, není zapotřebí obálky; zasíláme-li však listiny poštou nebo poslem, musíme je vložiti do *obálky* (kuvertu) a zapečetiti. Nikdy nesmíme nějakou ouřední listinu složiti

takovým způsobem (pouhým přeložením celého archu popsaného), aby se při otevření listu pečeť porušila a snad i část úředního spisu roztrhala.

10. K úřednímu pečetění listů do obálky zavřených užívá se pečetního *vosku* aneb *oplatek*, na něž se papír vloží a pečeť přitiskne. Na křestních, kopulačních neb úmrtních listech a jiných od faráře vyhotovených vysvědčeních budiž přitisknuta farní pečeť čili štampiglie *v barvě* navlhčená. A sice nejlépe jest použiti barvy *modré* neb *černé*, jelikož barev těchto z papíru vymazati nelze. Při barevných štampigliích budiž však pokaždé bedlivě k tomu přihlíženo, aby pečeť jasně a zřetelně vytisknuta byla; stalo se nejednou, že byly u veřejných pokladen kvitance jen za tou příčinou odmítnuty, ježto byla farní pečeť nejasná a nečitelná. Pečetění křestních, oddacích a úmrtních listů voskem pečetním neb oplatkami se neodporučuje, protože vosk i oplatky po čase zcela se odlupují, čímž listiny na ceně a hodnověrnosti ztrácí. — *Papírových známek pečetních* (Siegelmarken), jichž se v obchodnickém životě a v korrespondenci soukromé nyní zhusta užívá, *nesmí* se nikterak upotřebiti k pečetění listin úředních, zejmena není dovoleno známky takové na místo pečeti přilepovati na listy křestní, kopulační, úmrtní a jiné úřední listiny farní [1]). Pečeť *uvnitř* listiny se nalezající budiž vytisknuta na tétéž polovici papíru (ve dví přeloženého), na které se podpis (na př. farářův) nachází, a sice budiž pečeť vytisknuta tím způsobem, aby když se listina ve dví přeloží, pečeť (jmenovitě vosková neb oplatková) neporušena zůstala, zvláště aby se nepřelomila. Byla-li mylně pečeť zrovna u prostřed vytištěna, musí se arch teprv vedle pečeti přeložiti.

11. Začasté děje se vyřízení žádosti neb úředního zadání vůbec jenom na indorsátu čili rubopisu (a tergo indorsati), t. j. na levém sloupci čtvrté stránky zadané listiny. Tak se na př. na rubu žádostí o udělení nějakého místa napíše zkrátka indorsát: „Povoleno“; neb: „Žádosti nemohlo býti vyhověno“ aneb: „Jelikož uprázdněné místo bylo jinému žadateli propůjčeno, zasílá se Vám žádost i s přílohami zpět.“ Vyřízení takové indorsátem po pravidlu dává se stranám (žadatelům) neb úřadům nižším, vyminečně také nižší úřad vyššímu indorsátem odpovídati může. Seznáme-li, že indor-

[1]) Viz Pražský Ordinariatní list 1873. č. 25.

sátní prázdné místo na odpověď nestačí, připojíme čistý půlarch za obálku a píše se „a tergo involucri“. Hlavní pohnutkou, že se indorsátem vyřízení některých kusů děje, bývá ušetření práce a papíru.

12. Začasté stává se, že duchovní správce, chtěje papíru a práce přispořiti, na tentýž arch více různých předmětův sepíše. Toť velká chyba. Tím se netoliko práce neušetří, ale spíše se jí přimnoží. Kdyby na př. zadal duchovní správce jedinou žádostí o 3 věci: o schválení listiny nadační na mši svatou, o zvýšení platu varhaníkova a o dispens pro snoubence ab impedimento consanguinitatis, jaký tu bývá výsledek? U Ordinariatu neb konsistoře pojedná se o jediné z těch věcí (jelikož se o týž arch papíru nemohou děliti tři referenti) a ostatní vším právem zůstávají nevyřízené i jest pak třeba nového zadání. Proto budiž pravidlem: Každý úřední spis, žádost neb zadání jednej toliko o jediném předmětu; nikdy však na témž archu neb půlarchu více rozličných věcí nehromaďme. Dovoluje se však, abych dvě, tři neb více úředních listin složil do *jedné obálky*, kterouž vikariatu neb konsistoři odešlu.

13. Bylo-li o předmětu spisu nyní podávaného, již dříve úředně jednáno, odvolej se podavatel ke dni a číslu posledního zadání neb vyřízení čili cituj příslušné „Prius“ (konsistorní neb jiné).

14. K úřednímu dopisování lze též užiti korrespondenčních lístků poštovného prostých [1]). Samo sebou zjevno, že jen věci méně důležité tímto způsobem vyřizovati se mohou.

---

§. 10. Telegrafické vyřizování záležitostí církevních.

Naše doba pomocí železných drah rychle dopravuje osoby i zboží z místa na místo, a ještě s úžasnější rychlostí po drátu telegrafickém rozličné zprávy po celém světě roznáší a rozšiřuje. Netoliko v obchodním světě, ale též v záležitostech politických a úředních zhusta se telegrammův užívá. Ký tu div, že také duchovní správcové častěji se o to pokoušejí, aby telegrafickou cestou vyřízení záležitostí svých vlastních aneb žádostí osadníků svých uspíšili. Nej-

[1]) Srovnej níže při §. 15. str. 62.

důstojnější ordinariaty a konsistoře českomoravské skutečně začasté vyhověly a jsou ochotny i dále vyhovovati žádostem cestou telegrafickou zaslaným, avšak s jistými výminkami, jichž důvodnost každý snadno nahledne; a sice:

1. Pravidlem budiž, aby se úřední záležitosti církevní vyřizovaly cestou *písemného zadání.* Toť cesta pravidelná, obyčejná, snadná a lacinější než telegrammy.

2. Nejlépe se každý duchovní správce uvaruje častého telegrafování, přihlíží-li k tomu, aby každá věc, při kteréžto se svolení biskupského Ordinariatu neb konsistoře vyžaduje, *v pravý čas* byla na své místo zadána, tak aby písemné vyřízení ještě dosti brzy faráře dojíti mohlo. Nenechávejme tedy úřední věci schválně až na poslední okamžik, ale bez odkladu je k vyššímu úřadu zasílejme.

3. Někdy ovšem může nastati nutná potřeba, aby se telegrafovalo; na př. byla zadána žádost o dispens a již se blíží tempus clausum, ale písemné vyřízení dosud nedošlo, snoubencové však a příbuzní jejich naléhají na brzkou svatbu; tuť může farář zaslati dotaz telegrafický, jejž musí vždy jasně, srozumitelně a určitě stylisovati, a bezpochyby obdrží téhož neb následujícího dne žádanou odpověď.

4. Jestliže ale *nebyla* před tím *zadána u konsistoře* písemná, potřebnými doklady opodstatněná *žádost* v té věci, nelze telegrafovati, protože stručným telegrammem se takováto důležitá, obšírnějšího odůvodnění vyžadující věc vyříditi nedá, telegramm delší však značných výloh způsobuje. Jedině v tom případě možno telegrafický dotaz čili prosbu zaslati, když věc, o kterou se jedná, nevyžaduje obšírného odůvodnění ani zvláštního vyšetření [1]).

5. Častokráte stává se, že duchovní správce jenom vlastní *neopatrností* svojí zavdá příčinu k telegrafické žádosti. Při zkoušce snoubenců quoad requisita jen zběžně prohlížel akta, i nepřipadl na to, že stává mezi nimi překážky příbuzenství neb švakrovství. Najednou shledá tuto překážku, ale za 2 neb 3 dni má býti svatba, a tuť ovšem pozdě bycha honiti. Protož radno hned z počátku bedlivě vše prohlédnouti, aby se po případě záhy žádost o dispens zadati mohla. Neboť v posledním okamžení není pokaždé možno tak důležitou věc na rychlo vyříditi, zejmena musí-li žádost do Říma býti zaslána.

[1]) Instrukce v Pražském listu Ordinariatním z r. 1872 č. 8. 9. o telegrafických dotazech; a další poučení o tom v Ord. l. 1873. č. 9.

6. Dotazy telegrafické buďtež před polednem zasílány, tu pak dojdou v čas úřadních hodin ku konsistoři a mohou ještě téhož dne odpoledne býti vyřízeny, tak že bez meškání telegrafická odpověď se zašle. Odpolední dobou aneb k večeru nikdy nebuďtež od farního neb vikariatního úřadu zasílány telegrammy ku konsistoři; neboť telegramm takový dojde v noci nebo pozdě na večer, působí úřednictvu neb služebnictvu v arcibiskupské neb biskupské residenci zbytečné vyrušení ze spánku, což děje-li se tak často, jak na př. skutečně v Praze se stávalo, zajisté nenáleží k příjemnostem života. Odpověď na takový telegramm dojde teprv druhého dne a proto jest telegrafování dobou odpolední zcela bezúčelné. Případy nutnosti obzvláště naléhavé a takřka okamžité arci vyjmuty buďtež.

7. Posléze podotknouti nutno, že konsistoř po pravidlu na telegrafický dotaz od farního úřadu učiněný jen tenkráte toutéž cestou telegrafickou odpoví, byla-li farářem *zpáteční odpověď zaplacena.* Samo sebou zjevno, že farářovi musí útrata za telegrammy nahražena býti od dotyčných osadníků, v jichžto zájmu byl dotaz učiněn.

§. II. Titulatury osobností církevních i světských.

Ke slušné zevnější úpravě každé úřední listiny jakož i dopisův soukromých náleží titulatura. Osobnosti i úřady, jimž píšeme, jsou vyšší neb nižší a dle toho buď obyčejem aneb i zákonem rozdílný název čili titul a oslovení jim přísluší. Jenom nevědomostí aneb nešetrností se stává, že pisatel v té věci značnějšího poklesku se dopustí; ale následky pochybení takového bývají vždy nemilé. Protož nejlépe učiníme, když se v této věci praxi u jiných úřadův obvyklé přispůsobíme. K vůli snadnějšímu porovnání s názvy jiných jazykův budiž dovoleno tam kde toho třeba i latinských a německých titulů připojiti.

1. Titule osobnosti církevních.

1. Papeži se píše: „Sanctissime Pater“, „Beatissime Pater“; v kontextu: „Sanctitas Vestra“, „Beatitudo Vestra.“

Žádám-li nějakou dispens atd, kterou uděluje Datarie, budiž žádost na sv. Otce adresována.

2. Kardinálovi se píše: „Eminentissime ac Reverendissime Domine!“ „Vaše Eminencí! Nejdůstojnější Pane!“ „Euer Eminenz! Hochwürdigster Herr!“

Je-li kardinál spolu *arcibiskupem* nebo *biskupem*, píšeme: „Eminentissime Domine Cardinalis et Archiepiscope“ (neb Archipraesul), „Emin. D. Card. et Episcope!“

Jestliže kardinál jest rodem *kníže*, dá se mu název: „Eminentissime, Reverendissime ac Celsissime Domine [1])“, aneb: „Eminentissime Domine Cardinalis! Celsissime Princeps!“ „Vaše Eminencí! Nejdůstojnější a Nejjasnější Pane! aneb: Nejjasnější kníže!“ „Euer Eminenz! Hochwürdigster und Durchlauchtigster Herr“ aneb „Durchlauchtigster Fürst!“

V dalším kontextu užívá se: „Eminentia Vestra!“ „Vaše Eminencí!“ „Euer Eminenz!“

Žádáme-li od posvátné Poenitenciarie v Římě nějaké plnomoci aneb dispense pro foro interno, tuť nápis zní: „Eminentissimo ac Reverendissimo Domino Domino Sanctae Ecclesiae Romanae Cardinali Poenitentiario Majori — Roma, Italia.“ Uvnitř: „Eminentissime ac Reverendissime Domine Cardinalis!“

3. Arcibiskupové rakouští vyznamenáni jsou titulem *knížete*, a tudíž píše se arcibiskupovi: „Reverendissime Domine Archipraesul! Celsissime Princeps!“ aneb: „Reverendissime ac Celsissime Domine Archipraesul et Princeps!“ „Vaše Knížecí Milosti! Nejdůstojnější Kníže-Arcibiskupe!“ „Eure Fürstliche Gnaden! Hochwürdigster Fürst-Erzbischof!“

V kontextu se píše: „Celsissime Domine!“ „Vaše Knížecí Milosti!“ „Eure Fürstliche Gnaden“! (ne však: Vaše Jasnosti! Euer Durchlaucht! leč je-li arcibiskup rodem kníže.)

Na obálce budiž psáno: „Rev. ac Celsiss. Domino Dom. N. N., Principi Archiepiscopo N.“, „Jeho knížecí Milosti N. N., knížeti-arcibiskupu N.“ „Seiner Fürstlichen Gnaden N. N., Fürsterzbischof zu N.“

Byl-li kníže-arcibiskup jmenován c. kr. *skutečným tajným radou*, nedává se jemu titul: „Vaše Excellencí“, nýbrž zůstávají tituly právě zmíněné i dále ve své platnosti.

4. Biskupovi dává se titul: „Reverendissime ac Illustrissime Domine!“ v kontextu také: „Gratiosissime Domine!“ „Gratiosissime Domine Praesul!“ „Vaše Biskupská Milosti!“ „Nejdůstojnější Pane!“ „Eure Bischöfliche Gnaden! Hochwür-

[1]) Slovo „Domine“ se jak v titulu vnitř napsaném, tak i na obálce obyčejně opakuje „Domine, Domine!“ též v češtině i němčině.

digster Herr!“ Má-li biskup titul knížete biskupa, psáno budiž: „Reverendissime ac Celsissime Domine“! „Vaše Knížecí Milosti! Nejdůstojnější Pane!“

Je-li biskup c. kr. *skutečným tajným radou*, náleží mu titul: „Excellentissime Domine!“ aneb úplně: „Reverendissime, Illustrissime ac Excellentissime Domine!“ v kontextu: „Excellentia Vestra!“ „Vaše Excellencí! Nejdůstojnější Pane!“ „Euer Excellenz! Hochwürdigster Herr!“

5. Praelatům království českého, praelatům církevním, infulovaným opatům, infulovaným proboštům a děkanům kapitol metropolitních, kathedralních a kollegiatních dává se titul: „Reverendissime, Perillustris [1]) ac Amplissime Domine!“ „Vysoce důstojný Pane Praelate!“ „Vysoce důstojný Pane Probošte,“ „Děkane!“ „Hochwürdiger, Hochzuverehrender Herr Prälat, Probst, Dechant!“

Dle analogie latinského slova „Reverendissime“ vešlo v obyčej, také praelatům, opatům, proboštům neb děkanům kapitolním psáti: „Nejdůstojnějšímu Pánu,“ „Dem Hochwürdigsten Herrn“, a také v proslovení tímto spůsobem je titulovati; což my o své míře a váze zůstavujeme, nechtíce nikomu cti ubírati, ale za to majíce, že v jazyku českém a německém slovo „Nejdůstojnější“, „Hochwürdigster“ nejvýznamněji k hodnosti biskupské se druží.

6. Kanovníkům kapitol metropolitních, kathedralních a kollegiatních píšeme: „Reverendissime Domine!“ V některých kapitulách při oslovení mimoúředním se řekne také: „Amplissime Domine!“ „Vysoce důstojný Pane!“ „Vysoce důstojný Pane Kanovníku!“ „Hochwürdiger Herr Canonicus!“ „Hochw. Herr Domkapitular!“ [2]).

Čestným kanovníkům některé kapitoly dává se stejný titul jako skutečným.

7. Konsistorním radům skutečným i čestným dává se titul: „Reverendissime Domine!“ „Vysoce důstojný Pane!“ „Vysoce důstojný Pane konsistorní rado!“ „Hochwürdiger Herr Consistorial-Rath!“

---

[1]) Někdy se místo „Perillustris“ též píše „Illustrissime“.

[2]) Název „Domherr“ aneb „Domkapitular“ značí kanovníka stoličné kapitoly (Dom = ecclesia cathedralis) a není totožné se slovem „kanovník“, jehož při stoličných i kollegiatních kapitolách užíváme. Němci kapitolu kollegiatní nazývají „Stift“ a tudíž mají tituly: Stiftsprobst, Stiftsdechant, Stiftsherr.

8. Doktorům theologie přisluší název: „Eximie“, „Veleučený Pane!“ „Hochgelehrter Herr!“ Děkanům sboru professorů jakož i *děkanům* sboru doktorů theologie dává se titul: „Spectabilis!“ *Rektorovi* university přisluší titul: „Magnifice!“ „Magnificentia Vestra!“ „Vaše Magnificencí!“ „Eure Magnificenz!“

9. Vikářům čili děkanům okresním dává se název: „Admodum Reverende!“ „Veledůstojný Pane!“ „Veledůstojný Pane Vikáři!“ „Hochwürdiger Herr Vikär!“ „Hochzuverehrender Herr Dechant!“ V kontextu: „Vaše Důstojnosti!“

10. Farářům, katechetům a professorům duchovním na gymnasiích, realkách a ústavech učitelských, prvním kurátům veřejných ústavů, jako: nemocnic, káznic přisluší titul: „Venerabilis Domine!“ „Veledůstojný Pane!“ „Euer Hochwürden! „Euer Wohlehrwürden!“ v kontextu: „Vaše Velebnosti!“ Konsistoře ve výnosech neb přípisech svých titulují faráře: „Důstojný Pane!“ „Euer Wohlehrwürden!“

11. Kooperátorům, kaplanům, katechetům hlavních neb národních (normalních) škol, kněžím deficientům (kdož faráři nebyli) dává se titul: „Honorabilis Domine!“ „Reverende Domine!“ „Důstojný Pane!“ „Velebný Pane!“ „Ctihodný Pane“ [1])! „Euer Hochwürden!“ „Euer Ehrwürden!“

12. Představeným řeholí dává se titul, který jim dle stanov řeholních neb obyčeje přisluší. O *opatech* již sub 6. bylo promluveno. *Provinciálům* dává se titul: „Admodum Reverende Pater!“ Jsou-li vyznamenáni titulem konsistorního rady, děje se též oslovení „Reverendissime Pater!“ *Místním* (lokalním) *představeným* klášterův jednotlivých dává se titul: „Reverende Pater!“ V jazyku našem osloviti sluší Provinciála: „Vysoce důstojný Pane!“ neb „Vysoce důstojný Otče!“ místního představeného: „Veledůstojný Pane!“ neb „Veledůstojný Otče!“

Také se ve mnohých řeholích dává Provinciálovi, definitorům provincie, rektorům, kvardianům titul: „Paternitas Vestra!“ „Vaše Paternito!“ „Euere Paternität!“ Představené

---

[1]) Připomenuto budiž, že v obecné korrespondenci kněží s kněžími aneb laiků s kněžími užívá se začasté též při kaplanech názvu „důstojný“; vyšší úřadové však na př. konsistoře obyčejně titulují kaplana „Honorabilis“, „Reverende“, „ctihodný“, „ehrwürdig“, kteryžto název (Reverende, ctihodný, ehrwürdig), my v obecné korrespondenci také *klerikům* čili studujícím bohoslovcům přikládáme.

čili vrchní ženských klášterů říkáme: „Velebná Představená!“ „Velebná Matko!“ „Ehrwürdige Oberin, ehrwürdige Mutter!“

13. Řeholníkům vůbec sluší název: „Religiosus“ (Pater neb Frater); řeholním pannám název: „Religiosa“ (Mater neb Soror). V našem jazyku nevyjadřujeme latinský titul ten, ale říkáme řeholním kněžím vůbec: „Důstojný Pane“, „Velebný Pane“ neb „Vel. Otče“, „Euer Hochwürden“, „Herr Pater“; klerikům čili bratřím řeholním, kdož nejsou kněžími, říká se: „Ctihodný“, „ehrwürdig“; taktéž řeholním pannám se vesměs název „Ctihodná“, „ehrwürdig“ dává.

1. Poznámka. Kněžím katolickým nebudiž nikdy *na adrese* psáno „Jeho Blahorodí“, „Seiner Wohlgeboren“, což jest titul všeobecný a laikální. — Taktéž nesluší psáti katolickým kněžím: „Dvojíctihodnému Pánu“, jelikož se názvem tímto titulují pastoři protestantského vyznání.

2. Pozn Pravidlem budiž, abychom na obálce či kuvertu *příliš mnoho titulů* nehromadili, tak aby celá obálka od shora až dolů byla tituly popsána. Píšeme-li takovému hodnostáři, který se rozličnými důstojnostmi, řády, vyznamenáními atd. honosí, napišme jenom několik vynikajících věcí, a sice tak, že vyšší stupeň klademe napřed, na př. „kanovník, konsistorní rada, děkan“; načež přidáme ku konci: „atd. atd. atd.“ aneb „atd. atd.“ — Píšeme-li někomu jemuž nepřisluší mnoho titulův, připojiti můžeme na př. slovo „zasloužilý“, „velezasloužilý“, „wohlverdient“, „hochverdient“, neb „velectěný“, „hochgeehrt“ na př. „Důstojnému Pánu N. N., velectěnému katechetovi v Z.“

3. Pozn. Na *adrese* či obálce užíváme v latině dativu: Venerabili Domino; v němčině buď též dativu: „Dem ehrwürdigen Herrn“ aneb se dá předložka: „An das hochwürdige Pfarramt“. V jazyku českém klade se často *dativ*: „Vysoce důstojnému Pánu.“ Ale nejobyčejněji užívá se nominativu zejmena k vůli lepší srozumitelnosti, jelikož dativem často pochybnost vzniknouti může o pravém znění dotýčného příjmení. Píšu-li na př. panu Vaňkovi, Hankovi, Rackovi, nevíme, zdaž se adresát jmenuje Vaněk neb Vaňka, Hanka nebo Hanke, Racek nebo Racka: tudíž za nejvhodnější pokládáme, aby se všady nominativ položil: „Veledůstojný úřad vikariatní“, „Ctihodný konvent Otců kapucínů“, „velebný Pán A. D.“ — Místo, kam se list zasílá, budiž aneb rovněž v nominativu psáno: „Praha“, „Brno“, „Uherské Hradiště“, aneb v lokálu: „v Praze, v Německém Brodě, v Plzni.“

II. Titule osobností světských.

1. Císaři a králi budiž psáno: „Vaše císařské královské apoštolské Veličenstvo! Nejmilostivější Císaři a Pane!“ „Eure kaiserlich königliche Apostolische Majestät! Allergnädigster Kaiser und Herr!“ Místo „Nejmilostivější“ také píšeme: „Nejjasnější Císaři a Pane!“ „Allerdurchlauchtigster Kaiser und Herr!“ V kontextu se píše na př. „aby ráčilo Vaše cís.

král. apošt. Veličenstvo nejmilostivěji povoliti"; v němčině „Allerhöchst dieselben wollen allergnädigst geruhen." Na konci neb v kontextu mluví žadatel o sobě slovem: „Nejoddanější", „Allerunterthänigster."

2. Arcivévodům nejjasnějšího panujícího domu Rakouského dává se titul: „Vaše císařská Výsosti! Nejjasnější Arcivévodo (Arcikníže) a Pane!" „Eure kaiserliche Hoheit! Durchlauchtigster Erzherzog und Herr!" V kontextu: „Aby ráčila Vaše císařská Výsost"; v němčině v kontextu: „Höchstdieselben geruhen." Žadatel se podpíše: „Nejoddanější", „unterthänigster."

3. Knížeti se píše: „Vaše Jasnosti!" „Vaše knížecí Jasnosti!" aneb: „Vaše Jasnosti! Vysokorodý (vysoce urozený) kníže a Pane!" „Eure Durchlaucht!" „Eure hochfürstliche Durchlaucht!" aneb: „Eure Durchlaucht! Hochgeborner Fürst und Herr!" Někdy se po slově: „Vysokorodý" též přidává „Nejmilostivější Pane!" „Gnädigster Herr!" V kontextu: „Hochdieselben."

4. Lankrabím dává se titul: „Vaše Jasnosti!" aneb: „Vaše lankraběcí Jasnosti!" „Eure Durchlaucht!" „Eure landgräfliche Durchlaucht!", k čemuž se připojí: „Vysokorodý Pane!" aneb jestliže jsme psali: „Vaše Jasnosti!" tuť přidáme: „Vysokorodý Lankrabě a Pane!" „Hochgeborner Landgraf und Herr!" V kontextu: „Hochdieselben."

5. Hraběti přisluší název: „Vaše hraběcí Milosti! Vysoce urozený (vysokorodý) Pane Hrabě!" „Eure Hochgräfliche Gnaden! Hochgeborner Herr Graf!" aneb: „Euer Hochgeboren!" V kontextu: „Hochdieselben."

Mediatisovaným hrabatům (kdož jindy měli vlastní území a náleželi v bezprostředný úvazek říše, reichsunmittelbar) dá se titul: „Vaše Osvícenosti!" „Eure Erlaucht!"

6. Baronové čili svobodní pánové obdrží titul: „Vysokorodý Pane!" neb: „Vysokorodý Pane Barone!" „Hochgeborner Freiherr!" aneb: „Hochgeborner Herr Baron!" Vyšší úřadové dávají baronům titul: „Euer Hochwolgeboren!" aneb „Hochwolgeborner Freiherr!"

7. Rytířům a šlechticům vůbec (t. j. těm, kdož mají praedikát „šlechtice z N.", „Edler von N.") dejmež titul: „Veleurozený Pane!" což v němčině se vyjadřuje „Seine Hochwolgeboren" aneb „Seine Hoch- und Wolgeboren."

8. Cís. kr. tajným radům přisluší úřední název: „Vaše Excellencí!" „Euer Excellenz!"

Jestliže *kníže*, *lankrabě* neb *mediatisovaný hrabě* obdrží hodnost c. kr. skutečného tajného rady, nedává se mu titul „Excellence“, nýbrž: „Jasnosti“ neb „Osvícenosti“, „Durchlaucht“, „Erlaucht.“ Jiným hrabatům, baronům, rytířům atd., kdož jsou tajnými radami, vždy se název: „Vaše Excellencí“ přiděluje.

9. Jiným občanům a lidem světským dává se v korrespondenci titul: „Vaše Blahorodí!“ nebo „Blahorodý Pane!“ „Euer Wolgeboren!“ „Wolgeborner Herr!“ Jestliže jest osobnost, které píšeme, výtečná úřadem neb vlivem svým, neb učeností proslulá, píšeme nezřídka: „Vaše Veleblahorodí!“ „Euer Hochwolgeboren!“ Píšeme-li lidem z třídy obecné, postačí titul: „Pánu, Panu“ a oslovení: „Ctěný Pane!“ aneb „Pane N.“

10. Manželka sdílí obyčejně jméno a titul svého manžela. Výminku zde činí sňatky morganatické, kde ve smlouvě svatební jinak se určilo; manžel na př. jest vévoda, choť jeho však obdrží pouze titul hraběnky neb svobodné paní. Jinak choť knížete nazýváme kněžnou, choť hraběte hraběnkou atd. Je-li manželka rodem svým kněžna, kdežto manžel její jest hrabě neb svobodný pán, připojíme ku jménu manžela jejího též rodové jméno její, na př. „vysoce urozená hraběnka L., rozená kněžna z M.“ Totéž platí, když hraběnka se provdá za svobodného pána; tu píšeme: „vysoce urozená svobodná paní z R., rozená hraběnka C.“

11. Závodům čili firmám obchodním, redakcím, administracím neb expedicím časopisů, spolkům a jich představenstvům dává se název: „Slavný“, „velectěný“, „ctěný“, „löblich“, „hochgeehrt“, „geehrt.“

§. 12. Titulatury církevních a světských úřadův.

I. Titule úřadů církevních.

1. Kongregace Římské mají vesměs titul: „Sacra Congregatio.“ Duchovní správcové po pravidlu nekorrespondují přímo s těmito posvátnými sbory, nýbrž zasílají žádosti prostřednictvím Ordinariatu. Takového prostřednictví jest zapotřebí, jelikož kongregace vyřizují jen ty věci, kteréž osobně aneb od jednatelů k tomu ustanovených se v Římě samém předkládají, kdežto poštovní zásilky nepovšimnuty zůstávají.

2. Ordinariatu arcibiskupskému nebo biskupskému se píše: „Reverendissimum ac Celsissimum Ordinariatus Offi-

cium!“ „Reverendissimum Ordinariatus Officium!“ „Nejdůstojnější knížecí arcibiskupský Ordinariate!“ „Nejdůstojnější biskupský Ordinariate!“ „Hochwürdigstes fürsterzbischöfliches Ordinariat!“ „Hochwürdigstes bischöfliches Ordinariat!“

Žádáme-li, aby dopis byl doručen arcibiskupovi nebo biskupovi *osobně*, jelikož se věc na př. týká reservátu neb úředního tajemství vůbec; připíšeme na obálce: Ad *proprias manus* Eminentissimi“ (neb: „Celsissimi“, „Excellentissimi“, „Illustrissimi“); „ku vlastním rukoum Jeho Eminencí“ (neb: „Jeho knížecí Milosti“, „Jeho Excellence“, „Jeho biskupské Milosti“).

3. Jenerálnímu vikariatu dává se titul: „Reverendissimo ac Illustrissimo Vicariatui generali“ aneb „Reverendissimo ac Illustrissimo Domino Vicario generali“; „Vysoce důstojnému jenerálnímu vikariatu“ aneb „Vysoce důst. Pánu jenerálnímu vikáři“; „an Ein Hochwürdigstes General-Vikariat“ aneb „an den Hochwürdigsten Herrn General-Vikär.“ — Tímtéž způsobem se píše také při sedisvakanci čili uprázdnění biskupského prestolu Kapitularnímu či kapitolnímu vikariatu (Vicario capitulari, Capitular-Vikär).

4. Konsistoři arcibiskupské neb biskupské se píše: „Reverendissimum ac Amplissimum Archiepiscopale Consistorium!“ „Reverendissimum ac Amplissimum Episcopale Consistorium!“ (neb sede vacante „Rev. ac Ampl. Capitulare Consistorium!“) „Vysoce důstojná knížecí arcibiskupská konsistoř!“ „Vysoce důstojná biskupská konsistoř!“ (neb „Vys. důst. kapitularní konsistoř!“) „Hochwürdigstes Fürsterzbischöfliches Consistorium!“ „Hochwürdigstes bischöfliches Consistorium!“ (aneb: „Hochw. Capitular-Consistorium!“)

5. Církevnímu soudu rozdílných instancí se píše a sice *a)* soudu *manželskému*: „Reverendissimum Judicium ecclesiasticum in causis matrimonialibus!“ „Vysoce důstojný církevní soude v záležitostech manželských!“ aneb kratší titul: „Vysoce důstojný knížecí arcibiskupský (biskupský) soude manželský!“ „Hochwürdigstes fürsterzbischöfliches (bischöfliches) Ehegericht!“ [1])

[1]) Tyto jsou tituly přislušné dle práva církevního. Aby se však předešlo kollisi se světským zákonodárstvím, budiž na *obálce* adresováno: „Nejdůstojnějšímu kn. arcib. (bisk.) Ordinariatu v N.“, *uvnitř* pak znějž nápis žádosti neb zprávy a žaloby: „Vysoce důstojný duchovní soude kn. arcibiskupský (bisk.) v záležitostech manželských!“ „Hochwürdigstes fürsterzbisch. (bisch.) geistliches Gericht in Ehesachen!“

Zadá-li se od soudů biskupských odvolání (appellace) k *vyšší* čili II. *instanci* t. j. k soudu metropolitnímu, tuť zní titul: „Reverendissimum Judicium Metropolitanum in causis matrimonialibus!“ „Vysoce důstojný Metropolitní soude manželský!“ „Hochwürdigstes Metropolitan-Ehegericht!“

Děje-li se appellace od arcibiskupského soudu ke II., aneb od biskupských i arcibiskupských soudů ku III. od *papeže delegované instanci*, budiž psáno: „Reverendissimum Judicium a S. Sede delegatum II. (neb III.) instantiae in causis matrimonialibus!“ „Vysoce důstojný papežskou Stolicí delegovaný manželský soude druhé (třetí) instance!“ „Hochwürdigstes päpstlich delegirtes Ehegericht zweiter (dritter) Instanz!“

b) *Soudu církevnímu u věcech sporných a trestních* vůbec píše se týmž způsobem, jako soudu manželskému, jen že se vynechá přísudek o záležitostech manželských; na př. „Reverendissimum Judicium ecclesiasticum archidioeceseos Pragensis!“ „Vysoce důstojný církevní soude arcidiecése Pražské!“ aneb „Vysoce důstojný knížecí arcibiskupský soude duchovní!“ „Hochwürdigstes fürsterzbischöfliches Diöcesangericht!“

Ve *vyšších instancích* se píše: Rvdss. Judicium Metropolitanum!“ „Rvdss. Jud. a S. Sede del II. (III.) instantiae!“ „Vys. důst. Metropolitní soude duchovní!“ „Vys. důst. pap. Stolicí deleg. soude duchovní II. (III.) instance!“ „Hochwürdigstes Metropolitangericht!“ „Hochwürdigstes päpstl. deleg. Gericht II. (III.) Instanz!“

1. Pozn. Církevní soud v Praze jest 1) *metropolitním* soudem pro diecése Budějovickou, Královéhradeckou a Litoměřickou; 2) od *papeže delegovaným* soudem II. instance pro arcidiecésní soudy ve Vídni a Olomouci; 3) od papeže delegovaným soudem III. *instance* pro arcidiecésní a metropolitní soudy v Olomouci a Lvově (lat. obřadu).

2. Pozn. Proti rozsudku *arcidiecésního soudu Pražského* (jakožto I. instance) děje se odvolání k soudu Olomúckému jakožto II. instanci, sv. Stolicí delegované.

3. Pozn. Proti rozsudku *metropolitního soudu Pražského* děje se odvolání k soudu Vídeňskému jakožto III. od papeže delegované instanci.

4. Pozn. Proti rozsudku *Pražského papežem delegovaného soudu II. instance* děje se odvolání k soudu Olomúckému, jakožto III. instanci od papeže delegované.

5. Pozn. Proti rozsudku soudu *Olomúckého jakožto II. delegované instance* (viz 2. poznámka) pro Prahu děje se odvolání k soudu Vídeňskému jakožto III. instanci delegované od Stolice papežské.

6. Vikariatnímu úřadu se píše: Admodum Reve-

rendo Officio Vicariatus Archiepiscopalis (Episcopalis)“ aneb „Adm. Rev. Vicariatui Archiepiscopali!“ „Veledůstojnému kníž. arcibiskupskému (biskupskému) úřadu vikariatnímu!“ „Einem Hochwürdigen fürsterzbischöflichen (bischöflichen) Vikariats-Amte!“ aneb: „An Ein Hochw. f. e. Vikariatsamt.“

7. Farním úřadům dává se název: „Důstojný úřade farní!“ neb „Důstojnému úřadu farnímu“, „An Ein wohlehrwürdiges Pfarramt“ [1]); „Venerabili officio parochiali.“

II. Titule úřadů světských.

1. Ministeria císařská a královská jakož i jiné ústřední nejvyšší úřady, soudy a sbory zákonodárné celé říše Rakouské požívají titulu: „Vysoký“ „Hoher“; na př.:

„Vysoká říšská rado! Hoher Reichsrath!“ Při ministerstvech a jiných úřadech připojí se: „cís. král.“ „kais. königl.“ na př. „Vysoké cís. král. Ministerstvo osvěty a vyučování“! „Hohes kais. königl. Ministerium für Cultus und Unterricht.“ Podobně i při úřadech *dvorních* na př. „úřad nejvyššího cís. král. hofmistra“, kais. königl. Obersthofmeisteramt;“ „úřad nejvyššího cís. král. komoří,“ „kais. königl. Oberstkämmererамt; „úřad nejvyššího cís. král. dvorního maršálka“, „kais. königl. Obersthofmarschallamt.“

Při akademii věd a při akademii umění ve Vídni píše se: Vysoká císařská akademie věd“ (umění); „Hohe kaiserliche Akademie der Wissenschaften“ (Künste)!

Při *soudních místech* zní titul:

„Vysoký cís. král. nejvyšší dvore soudní!“ „Hoher kais. königl. Oberster Gerichtshof!“ Taktéž při správním dvoru soudním (r. 1875 zřízeném) píše se: „Vysoký cís. král. správní dvore soudní!“ „Hoher kais. königl. Verwaltungsgerichtshof!“

Jestliže se úřední listina zašle k *Præsidiu* čili přednostovi nejvyššího úřadu, připojí se titul: „Vaše Excellencí“; „Euer Excellenz!“ aneb „Vaše Jasnosti!“ „Euer Durchlaucht!“ (jestli předseda jest kníže).

2. Úřadům *politickým*, *soudním*, *vojenským* a *samosprávným* (autonomním), kteříž požívají pravomoci v oboru

---

[1]) Tak píší v němčině úřady vyšší; jeden farář druhému neb osadníci farářovi píší: „An *Ein* Hochwürdiges Pfarramt“. — Vyšší úřadové nepíší: „An Ein“, nýbrž „*Das*“ na př „an das hochwürdige Vikariatsamt zu R.“, „an das hochwürdige Pfarramt zu M.“

celé země korunní, přisluší titul: „Veleslavný!“ „Vysoce slavný!“ „Hochlöbliche!“ [1]) Na př. „Veleslavné cís. král. místodržitelství!“ „Hochlöbliche kais. königl. Statthalterei!“ „Veleslavný cís. král. vrchní soude zemský!“ „Hochlöbliches kais. königl. Oberlandesgericht!“ „Veleslavné cís.král. finanční ředitelství zemské!“ „Hochlöbliche kais. königl. Finanzlandesdirektion!“ „Veleslavné cís. král. velitelství 8. sboru vojenského!“ „Hochlöbliches kais. königl. 8. Armee-Corps-Commando!“ „Veleslavná cís. král. zemská školní rado!“ „Hochlöblicher k. k. Landesschulrath!“ „Veleslavný výbore zemský království Českého!“ (markrabství Moravského!) „Hochlöblicher Landes-Ausschuss des Königreiches Böhmen!“ (Markgr. Mähren!“)

Sněm zemský má titul: „Vysoký sněme zemský!“ „Hoher Landtag!“ aneb úplněji: „Vysoký sněme zemský království Českého (markrabství Moravského)!“ „Hoher Landtag des Königreiches Böhmen (der Markgrafschaft Mähren)!“

3. Všem jiným úřadům *politickým*, *soudním*, *vojenským* a *samosprávným* přisluší název „Slavný!“ „Löblich!“ [2]) na př. „Slavná c. kr. finanční Prokuraturo!“ „Löbliche k. k. Finanz-Prokuratur!“ „Slavné c. kr. okresní hejtmanství!“ „Löbliche k. k. Bezirkshauptmannschaft!“ „Slavný c. kr. zemský soude!“ „Löbliches k. k. Landesgericht!“ „Slavný c. kr. obchodní soude!“ „Löbliches k. k. Handelsgericht!“ „Slavný c. k. krajský soude!“ „Löbliches k. k. Kreisgericht!“ „Slavný c. kr. okresní soude!“ „Löbliches k. k. Bezirksgericht!“ „Slavné c. k. velitelství pluku!“ „Löbliches k. k. Regiments-Commando!“ „Slavná c. kr. okresní rado školní!“ „Löblicher k. k. Bezirks-Schulrath!“ „Slavné zastupitelstvo okresní!“ „Löbliche Bezirksvertretung!“ „Slavné obecní představenstvo!“ „Löblicher Gemeinde-Vorstand!“ „Slavný magistráte!“ „Löblicher Magistrat!“ „Slavná rado Městská!“ „Löblicher Stadtrath!“ „Slavná místní rado školní!“ „Löbl. Ortschulrath!“

Poznámka. Kdykoli v úřední listině *citujeme* výnosy jiných úřadů, činměž takovýto rozdíl: *a*) Jestliže se odvolávám na výnos úřadu, který jest ***nižší*** než onen úřad, k němuž listinu zasílám, nazvu onen nižší úřad pouhým jmenem; na př. když biskupovi píšeme, řekneme: „Bylo mně od

[1]) Nezřídka se v žádostech k úřadům těmto zadaných také ze zdvořilosti píše: „Vysoký“, „Hohe“!

[2]) Někdy se úřadům těm ze zdvořilosti přidává v němčině název: „Wollöblich!“ na př. „Wollöblicher k. k. akademischer Senat der Prager Universität!“

kn. arcib. (bisk) konsistoře rozkazem ze dne . . . nařízeno"; píšu-li vikáři, řeknu: „Dle přípisu farního úřadu v Z. seznávám atd."; píšu-li k c. kr. okresnímu hejtmanství, řeknu: „Bylo mně od představenstva obce S. sděleno" atp. *b*) Zasíláme-li však listinu k úřadu nižšímu a činíme zmínku o výnosech úřadů *vyšších*, tuť musíme užiti úplného titulu téhož vyššího úřadu; tak na př. v dopise k vikáři řeknu: „Dle nařízení vysoce důstojné konsistoře ze dne . . ."; v listu k úřadu farnímu napíši: „Na základě přípisu veledůstojného úřadu vikariatního" neb „vysoce důstojné konsistoře". V dopise k okresnímu hejtmanství odvolám se na rozkaz „vysokého c. kr. ministerstva" neb „veleslavného c kr. místodržitelství"; v dopise k okresnímu soudu mluvím o rozsudku „veleslavného c k. vrchního soudu zemského." c) Taktéž musíme užiti přiměřeného výrazu, když v listině činíme zmínku o výnosech *téhož úřadu*, jemuž listina svědčí; na př. „spěchám vyhověti vysokému rozkazu (ministerstva neb místodržitelství, taktéž Ordinariatu), „ich beeile mich dem hohen [1]) Auftrage zu entsprechen (neb nachzukommen); aneb: Odpovídaje k velectěnému dotazu (na př. okresního hejtmanství neb soudu) ze dne . . ." „auf die geehrte Anfrage vom . . ."

§. 13. Kolkování listin.

Důležité jest pro duchovního pastýře, aby znal předpisy o kolkování listin. Musíť on znáti především zákony v té věci platné za tou příčinou, aby řádně vyhotoviti mohl takové kolkované listiny, k nimž úřadem svým jest oprávněn. Avšak i mimo to přihází se nezřídka, že kněz také v jiných záležitostech buď sám úřední zadání učiní aneb od osadníkův o radu tázán bývá.

Za tou příčinou uvádíme především *škály kolkové*, načež v alfabetickém pořádku poplatky kolkové uvedeny budou aspoň v těch věcech, jichž nejčastěji se potřeba naskytuje.

A) Škály kolkové.

Škála I. na směnky. [2])

							kolek. zl. kr.
		až do	75	zlatých rak. měny		. . . . .	— 5
výše	75	„ „	150	„	„	. . . . .	— 10
„	150	„ „	300	„	„	. . . . .	— 20
„	300	„ „	450	„	„	. . . . .	— 30

[1]) V německém jazyku užívá se též o výnosech vyššího úřadu slova „hochortig", o výnosech neb přípisech úřadů nižších slova „dortämtlich".

[2]) Zákon ze dne 8. března 1876. (Říšský zákonník 1876. X. kus, čís. 26.) Směnky však splatné později než za 6 měsíců ode dne vydání, pak takové i dříve splatné směnky, v nichž uděluje se povolení k intabulací nebo praenotací na věc nemovitou, musí kolkovány býti dle škály II.

							kolek zl. kr.
výše	450	až do	600	zlatých	rak. měny	. . . . .	— 40
„	600	„ „	750	„	„	. . . . .	— 50
„	750	„ „	900	„	„	. . . . .	— 60
„	900	„ „	1050	„	„	. . . . .	— 70
„	1050	„ „	1200	„	„	. . . . .	— 80
„	1200	„ „	1350	„	„	. . . . .	— 90
„	1350	„ „	1500	„	„	. . . . .	1 —
„	1500	„ „	3000	„	„	. . . . .	2 —
„	3000	„ „	4500	„	„	. . . . .	3 —
„	4500	„ „	6000	„	„	. . . . .	4 —
„	6000	„ „	7500	„	„	. . . . .	5 —
„	7500	„ „	9000	„	„	. . . . .	6 —
„	9000	„ „	10500	„	„	. . . . .	7 —
„	10500	„ „	12000	„	„	. . . . .	8 —
„	12000	„ „	13500	„	„	. . . . .	9 —
„	13500	„ „	15000	„	„	. . . . .	10 —
„	15000	„ „	16500	„	„	. . . . .	11 —
„	16500	„ „	18000	„	„	. . . . .	12 —
„	18000	„ „	19500	„	„	. . . . .	13 —
„	19500	„ „	21000	„	„	. . . . .	14 —
„	21000	„ „	22500	„	„	. . . . .	15 —

a tak dále z každých dalších 1500 zl. o 1 zl. více, při čemž zbytek neobnášející 1500 zl. pokládá se za plných 1500 zl.

Škála II. na kvitance a právní listiny. [1])

							kolek zl. kr.
		až do	20	zlatých	rak. měny	. . . . .	— 7
výše	20	„ „	40	„	„	. . . . .	— 13
„	40	„ „	60	„	„	. . . . .	— 19
„	60	„ „	100	„	„	. . . . .	— 32
„	100	„ „	200	„	„	. . . . .	— 63
„	200	„ „	300	„	„	. . . . .	— 94
„	300	„ „	400	„	„	. . . . .	1 25
„	400	„ „	800	„	„	. . . . .	2 50
„	800	„ „	1200	„	„	. . . . .	3 75
„	1200	„ „	1600	„	„	. . . . .	5 —
„	1600	„ „	2000	„	„	. . . . .	6 25
„	2000	„ „	2400	„	„	. . . . .	7 50
„	2400	„ „	3200	„	„	. . . . .	10 —
„	3200	„ „	4000	„	„	. . . . .	12 50
„	4000	„ „	4800	„	„	. . . . .	15 —
„	4800	„ „	5600	„	„	. . . . .	17 50
„	5600	„ „	6400	„	„	. . . . .	20 —
„	6400	„ „	7200	„	„	. . . . .	22 50
„	7200	„ „	8000	„	„	. . . . .	25 —

a tak dále, z každých dalších 400 zl. o 1 zl. 25 kr. více, při čemž zbytek méně než 400 zl. obnášející pokládá se za celých 400 zl.

[1]) Zákon ze dne 17. května 1859 a 28. dubna 1861.

Škála III. při propůjčení úřadu neb služby, koupi, výměně, výhrách loterních.

						kolek zl. kr.
	až do	10	zlatých	rak. měny	. . . . .	— 7
výše	10 „ „	20	„	„	. . . . .	— 13
„	20 „ „	30	„	„	. . . . .	— 19
„	30 „ „	50	„	„	. . . . .	— 32
„	50 „ „	100	„	„	. . . . .	— 63
„	100 „ „	150	„	„	. . . . .	— 94
„	150 „ „	200	„	„	. . . . .	1 25
„	200 „ „	400	„	„	. . . . .	2 50
„	400 „ „	600	„	„	. . . . .	3 75
„	600 „ „	800	„	„	. . . . .	5 —
„	800 „ „	1000	„	„	. . . . .	6 25
„	1000 „ „	1200	„	„	. . . . .	7 50
„	1200 „ „	1600	„	„	. . . . .	10 —
„	1600 „ „	2000	„	„	. . . . .	12 50
„	2000 „ „	2400	„	„	. . . . .	15 —
„	2400 „ „	2800	„	„	. . . . .	17 50
„	2800 „ „	3200	„	„	. . . . .	20 —
„	3200 „ „	3600	„	„	. . . . .	22 50
„	3600 „ „	4000	„	„	. . . . .	25 —

a tak dále, z každých dalších 200 zl. o 1 zl. 25 kr. více, při čemž zbytek méně než 200 zl. pokládá se za plných 200 zl. [1])

B. Abecední výtah ze sazby kolkovní.

Absolutorie studií universitních	1 zl. — kr.
Adjutum, žádost za propůjčení adjuta	— „ 50 „
Adopce, žádost za stvrzení adopce	— „ 50 „
— listina o adopci	— „ 50 „
Advokacie, žádost za připuštění k vykonávání advokacie	1 „ — „
Aequivalent, z nadací, beneficií [2]), záduší chrámů, korporací duchovních i světských platí se za každé občasí 10letého vlastnictví	
a) z jmění nemovitého	3 pct.
b) z jmění movitého	1½ pct.
t. j. 3 neb 1½ procenta ze skutečné ceny veškerého majetku.	
Agentura (jednatelství obchodní), žádost za propůjčení veřejné agentury	1 zl. — kr.

[1]) Zákon ze dne 13. prosince 1862.

[2]) Beneficiáti, jichž čistý příjem roční nepřesahuje 500 zl. r. m., neplatí aequivalent. (Zákon z 15. února 1877.) Viz též str. 58. Pozn. 2.

Agentura, žádost za dovolení k soukromé agentuře v městech čítajících přes 50000 obyvatelů	4 zl. — kr.
„ „ 10000 až 50000 obyvatelů . . .	3 „ — „
„ „ 5000 „ 10000 „ . .	2 „ — „
v jiných místech	1 „ 50 „
Alimentace, žádost alimentační	— „ 36 „
— smlouva o alimentaci	dle škály II.
Assekurační police a smlouvy dle výšky pojistného . .	dle škály II.
Beneficium, žádost za propůjčení beneficia a sice jestliže a) jest žádost adresována k Jeho c. kr. Veličenstvu jakožto králi českému neb markrabí moravskému [1]), aneb jeli adresována k c. k. ministerium, místodržitelství a jiným c. k. úřadům [2])	1 zl. — kr.
b) jeli žádost adresována ku konsistoři	1 „ — „
propůjčení beneficia, viz propůjčení úřadu neb služby.	
Bilance neb účty, vykazují-li oboustrannou povinnost i pohledanost, od archu	— „ 50 „
Cessí viz postoupení.	
Čeleď, vysvědčení pro čeleď o služebném jich poměru a chování	— „ 15 „
Darování: na listině samé od archu	— „ 50 „
kromě toho však a) při nerozvedených manželích, rodičích a dětech manželských neb nemanželských, z ceny darované věci	1 pct.
b) při jiných příbuzných až k bratrancům a sestřenicím (včetně) z ceny	4 pct.
c) ve všech ostatních případech z ceny	8 pct.
Dekret ustanovovací čili dosazovací, viz propůjčení úřadu.	
Delegace kněze ku kopulaci, listina	— zl. 50 kr.
Depositní (složní) list přijímací, za každý arch	— „ 50 „
Diplomy doktorské aneb obsahující udělení práva měšťanského, mistrovského, licence neb výsady	1 „ — „
Dlužní listy a dlužní úpisy a sice dle ceny věci půjčené se vyměří poplatek	dle škály II.
svědčí-li dlužní úpisy ukazateli a neznějí-li na déle než na 10 roků, rovněž	dle škály II.
znějí-li úpisy dlužní na dobu neurčitou anebo na více než 10 roků	dle škály III.

[1]) Uchazeči o beneficia farní na *soukromých statcích J. Veličenstva císaře* mají žádosti své jen k příslušným arcibiskupským neb biskupským konsistořím (kolek 1 zl.) říditi a zasílati; není tedy zapotřebí žádosti k cís. kr. ředitelství statků. (Pražský Ord. l. 1876. str. 22.)

[2]) V tom případě připojí se jen kratická žádost *nekolkovaná* ku konsistoři.

Dobrozdání, byla-li od znalců v zájmu stran soukromých vykonána (nikoli k vyzvání úřednímu), za každý arch . . . . . — zl. 50 kr.
Domovské listy, po pravidlu . . . . . 1 „ — „
avšak pro čeleď, tovaryše, učeníky, dělníky . . . . . — „ 15 „
Duplikáty úředních spisů, vysvědčení atp., k požádání stran vyhotovené, za každý arch . . . . . 1 „ — „
Emfyteutické smlouvy (o dědičném pronájmu) [1] . . . dle škály II.
Extrakt knihovní (výtah z kněh pozemkových), za každý arch . . . . . 1 zl. — kr.
Firma, žádost o zapsání neb přeměnění firmy neb smlouvy spolkové, za první arch . . . . . 10 „ — „
Frequentační vysvědčení, za každý arch . . . . . — „ 15 „
Gymnasijní vysvědčení za každý arch . . . . . — „ 15 „
Intabulace, žádost za zanešení do kněh pozemkových, za první arch . . . . . 1 „ 50 „
Kaucе, listiny o kaucí, dle ceny . . . . . dle škály II.
Kodicill (dovětek), za první arch . . . . . 1 zl. — kr.
Kolaudační protokol, za každý arch . . . . . — „ 50 „
Konkurs, přihlášení se k jednání konkursnímu, za každý arch . . . . . — „ 36 „
Konsens soukromé osoby, na př. tabulárního věřitele a jiné, za každý arch . . . . . — „ 50 „
Křestní list [2] . . . . . — „ 50 „
Kvitance . . . . . dle škály II.
Legalisace to jest stvrzení pravosti podpisu na listině
a) od úřadu za stvrzení podpisu jedné strany . . . . 1 zl. — kr.
„ „ „ „ každého dalšího podpisu po — „ 50 „
b) od notáře za stvrzení podpisu jedné strany . . . . — „ 50 „
„ „ „ „ každého dalšího podpisu po — „ 25 „
legalisace vkladných listin
a) soudní . . . . . — „ 36 „
b) notářská . . . . . — „ 10 „
Lékařské vysvědčení . . . . . — „ 50 „
Licitace (dražba), žádost za povolení veřejné dražby . . 1 „ — „
Likvidace, rozsudek likvidační při konkursu . . . . . 1 „ 25 „
Loterie, žádost za povolení věcné loterie (Effektenlotterie) každý arch . . . . . — „ 50 „
Manželská smlouva o jmění, dle ceny . . . . . dle škály II.
Manželské rozepře u světských soudů, týkající se rozvedení neb prohlášení neplatnosti sňatku, za každý arch . . . . . — zl. 36 kr.

---

[1]) Při vypočtu poplatku sluší však ohled bráti na §. 16. zákona ze dne 9. února a 2. srpna 1850.

[2]) Kdykoli se dva neb *více* úkonů křestných, oddávacích neb úmrtních případů na témž archu stvrzuje, nutno přilepiti kolek 50 krejcarový tolikrát, kolik úkonů se stvrzuje.

Matriky, výtahy z matrik (Matriken-Auszüge) křestných, kopulačních a úmrtních za každý arch . . . . . — zl. 50 kr.
Měšťanské právo, diplom, jímž se právo to uděluje, za první arch . . . . . 1 „ — „
žádost za udělení práva měšťanského . . . . . 2 „ — „
Mistrovské právo, dekret, jímž se právo to propůjčuje, za první arch . . . . . 1 „ — „
Nadací listiny, za každý arch . . . . . — „ 50 „
Návrh či nástin nadací listiny, za arch . . . . . — „ 15 „
Občanské právo, žádost za udělení rakouského práva občanského, za první arch . . . . . 2 „ — „
Obchodní a živnostenské knihy
knihy hlavní a knihy účtů veškerých (Conto corrente), knihy úvěrné (saldo conto) kupců, továrníkův a živnostníkův s největší plochou 726 čtvr. palců nebo 5040 čtver. centimetrů, za každý arch . . . . . — „ 25 „
všechny jiné knihy vázané neb sešité, neobsahující více než 380 čtvr. palců neb 2640 čtver. centimetrů, za každý arch . . . . . — „ 5 „
jednotlivé archy do 1750 čtvr. centimetrů . . . . . — „ 5 „
„ „ „ 2460 „ „ . . . . . — „ 10 „
„ „ nad to . . . . . — „ 15 „
Oddávací čili sezdávací list, za arch . . . . . — „ 50 „
Odhadní protokol, za každý arch . . . . . — „ 50 „
Oferty k uzavření nějaké smlouvy, za každý arch . . . — „ 50 „
Opisy (kopie) jednoduché, soudně stvrzené, od archu . . — „ 36 „
nepřesahuje-li cena předmětu sporného 50 zl., za arch — „ 25 „
od jiných úřadů stvrzené opisy, za arch . . . . . — „ 50 „
úředně osvědčené (vidimované), za arch . . . . . 1 „ — „
nepřesahuje-li cena předmětu sporného 50 zl., za arch . . . . . — „ 50 „
opisy od stran opatřené a pak úředně neb od notáře osvědčené, za arch . . . . . — „ 50 „
Osvědčené směnky (protest) notářem . . . . . 1 „ — „
Pas pro cestující . . . . . 1 „ — „
— či průvodní list knížka cestovní či vandrovní, knížka čeledínská . . . . . — „ 15 „
Plnoletost, žádost o prohlášení za plnoletého, za každý arch . . . . . — „ 50 „
Plnomocenství, nepřislibuje-li se v něm žádná odměna, za každý arch . . . . . — „ 50 „
jinak dle hodnoty přislíbené odměny . . . . . dle škály II.
Podomní obchod, dovolení čili pas k tomu . . . . . 1 zl. — kr.
Postoupení (cessí)
a) bezplatné, jako darování; na listině samé od archu — „ 50 „
(viz svrchu: darování)
b) úplatné, nevztahující se na dluhy pohledávané, nýbrž na jiná práva, kolkuje se dle ceny toho, co se za ně dalo . . . . . dle škály III.

c) postoupení dluhů pohledávaných kolkuje se dle ceny toho, co se za ně dalo (ne dle ceny pohledávky) . . dle škály II.

Pozůstalost po zemřelých

a) přechází-li z rodičů na *dítky* manželské, adoptivní (přisvojené) nebo nemanželské, aneb na pozůstalou *manželku* zůstavitele, z ceny . . . . . 1 pct.

b) přechází-li na osoby, které stály v poměru *služebném* k zůstaviteli, nepřesahuje-li dědictví obnos 500 zl. aneb roční důchod 50 zl., z ceny . . . . . 1 pct.

c) přechází-li na *jiné příbuzné* (než bylo sub a. řečeno), až včetně k bratrancům a sestřenicím, z ceny . . . . 4 pct.

d) ve všech jiných případech, dle ceny [1] . . . . . 8 pct.

Praenotace čili zaznamenání nějakého práva, do veřejných knih, podání k tomu cíli učiněné

až do ceny 50 zl. od prvního archu . . . . . — zl. 36 kr.

od 50—100 zl. od prvního archu . . . . . — „ 75 „

přes 100 zl. od prvního archu . . . . . 1 „ 50 „

Praesentace na uprázdněné beneficium, zasílá-li ji soukromá osobnost úřadu církevnímu, za arch . . . . . — „ 50 „

Privilej, žádost za propůjčení neb stvrzení privileje či výsady za první arch . . . . . 3 „ — „

Prohlášky snoubenců, list o prošlých prohláškách dvou snoubenců . . . . . — „ 50 „

Propůjčení úřadu neb služby, každé propůjčení úřadu církevního nebo světského, ať se obsazování jeho od jakékoli osoby fysické nebo morální vykonává, tudíž každé propůjčení *beneficia* neb jiného místa v církevní službě nese s sebou závazek ku placení daně, kterážto se dle celoročních s dotýčným místem spojených příjmů vyměřuje (Dienstverleihungstaxe) a sice . . . . dle škály III. však vždy s příslušným ohledem na §. 16. zákona ze dne 9. února a 2. srpna 1850. [2])

Činí-li obnos taxy té více než 20 zl., může ve 12 měsíčních lhůtách splacen býti.

Kdo později obdrží *jiné místo* neb úřad, a sice výnosnější, jest povinen zapraviti taxu jenom z *přebytku*,

---

[1]) Při věcech *nemovitých* musí se však vedle poplatků sub. a b. c. d. naznačených ještě další obnos 1½% až 3½% ceny státu odváděti.

[2]) V §. 16. rozeznává se takto: 1. Je li někdo ustanoven na *neurčitou dobu* (na př. kaplani, kooperátoři), jest povinen platiti taxu dle *trojnásobného* obnosu svého celoročního příjmu. 2. Je-li však někdo ustanoven pro svůj *celý život* aneb alespoň na dobu přes 10 let trvající, musí platiti daň dle *desateronásobného* obnosu svých celoročních příjmů (na př. farářové). Tím však, že se praví „na celý život“ neb „doživotně“ ustanoven, nemíní se v zákoně státním nikterak, jakoby někdo skutečně po celé živobytí své na témž místě setrvati musel. Vždyť také církev ustanovuje faráře ve smyslu muneris perpetui, ale tím jemu postupu na jiný úřad nikterak nezabraňuje.

o kolik nyní příjem jeho vzrostl. Avšak pravidlo to jen v tom případě má svou platnost, jestli další úřad neb službu propůjčuje *tentýž službodárce*, kterýž i předešlou službu neb úřad byl propůjčil.

Protokoly u věcech sporných i mimo ně při soudu sepsané, za každý arch . . . . . — zl. 36 kr.
nepřesahuje-li cena sporné věci 50 zl., za arch . . . — „ 15 „

Překlady zhotovené od přísežných tlumočníkův, za každý arch . . . . . 1 „ — „

Přihlášení ke konkursnímu jednání, za každý arch — „ 36 „
přihlášení k pozůstalosti, za každý arch . . . . . — „ 50 „

Přijímací list, dle ceny přijaté věci, přesahuje-li cena 2 zl. . . . . dle škály II.

Přílohy k úřednímu zadání, jestliže zadání samo čili žádost neb protokol taktéž kolku podléhají, každý arch [1]) — zl. 15 kr.

Přisvojení viz: adopce.

Rekurs proti výnosu nižšího úřadu k vyšší instanci, za první arch . . . . . 1 „ — „

Rodokmen, za každý matriční úkon v něm od faráře stvrzený . . . . . — „ 50 „

Rozhodčí čili smírčí soud, rozsudky jeho podléhají kolku u věci sporné mající
cenu až do 50 zl. . . . . — „ 75 „
„ od 50 do 200 zl. . . . . 1 „ 25 „
„ od 200 do 800 zl. . . . . 2 „ 50 „

Rozsudky u věcech sporných při žalobách pro rušení držebnosti, při výpovědi smlouvy nájemné . . . . . 2 „ 50 „
při likvidaci v konkursu . . . . . 1 „ 25 „
dle ceny sporné věci až do 50 zl. . . . . 1 „ 50 „
„ „ „ „ 50 „ 200 „ . . . . . 2 „ 50 „
„ „ „ „ 200 „ 800 „ . . . . . 5 „ — „
od rozsudku, vešlého v právní moc a sice
přesahuje-li cena věci přiřknuté 800 zl., platí se dle ceny přiřknuté věci . . . . . ½ pct.
bylo-li vlastnictví neb požívání nemovité věci v ceně nad 50 zl. přiřknuto na jiném základě mimo dědictví, smlouvu a poslední pořízení, dle ceny . . . . . 3½ pct.
není-li předmět cenitelný . . . . . 12 „ — „

Rubriky, t. j. opisy rubra žádostí čili podání, kteréžto z rubriky spolu s podáním se soudu předkládají, za každý arch . . . . . — zl. 15 kr.

---

[1]) Přílohy, kteréž samy sebou *byly kolků prosty* (na př. dekrety od ministerstva, místodržitelství vystavené), podléhají témuž kolku 15 kr. kdykoli jich užije osobnost, kteráž kolkovým předpisům podlehá. — Byla-li listina dle dřívějšího neb nynějšího zákona kolkového platně už *před tím* kolkována (na př. kolkem 5, 6, 10 kr.), nepotřebuje jakožto příloha žádného dalšího kolku.

Separační protokol při interkaláru, za každý arch . — zl. 50 kr.
Složní list, jímžto se složení nějaké věci u soudu stvrzuje (Depositenschein), za každý arch . . . . . — „ 50 „
Směnky . . . . . dle škály I.
Smírčí soud, viz rozhodčí.
Smlouvy kupní či trhové o věcech movitých, dle ceny . dle škály III.
— nájemné dle hodnoty nájemného . . . . . dle škály II.
— svatební, v příčině jmění manželův uzavřené, dle ceny dle škály II.
— zástavní, dle výše dluhu . . . . . dle škály II.
jiné smlouvy kupní vůbec . . . . . dle škály II.
Smlouvy spolkové
1. jimiž se dvé neb více osob zaváže, spojiti práci svou k nějakému společnému účelu, za první arch . . 2 zl. — kr.
2. když se účel nevztahuje k jejich užitku, za první arch . . . . . 5 „ — „
3. když se zavážou spojiti své věci i práce, při společnostech akciových a komanditních . . . . . dle škály III.
4. ve všech ostatních případech . . . . . dle škály II.
Srovnání či narovnání (Vergleich)
a) není-li předmět cenitelný, za každý arch . . . . — zl. 50 kr.
b) přenáší-li se srovnáním vlastnictví nemovité věci na jiného, z listiny samé za každý arch . . . . . — „ 50 „
ze srovnání však mimo to dle ceny věci . . . . . 3½ pct.
c) v jiných případech, dle ceny věci, jíž se srovnání týká . . . . . dle škály II.
Štola, kvitance na poplatky štolové . . . . . dle škály II.
Učeník, smlouva o přijetí učeníka, jeho stravování atd. — zl. 50 kr.
Účty (konta) od obchodníkův a živnostníkův napsané, když místo kvitance se předkládají
a) na obnos 10—50 zl. . . . . — „ 1 „
b) „ „ přes 50 zl. [1]) . . . . . — „ 5 „
Úmrtní list, za každý arch . . . . . — „ 50 „
Upomínací řízení
platební rozkazy do 25 zl. . . . . — „ 25 „
„ „ do 50 zl. . . . . — „ 50 „
„ „ přes 50 zl. . . . . 1 „ — „
Vandrovní knížka . . . . . — „ 15 „
Vidimace, viz opisy.
Výhra, připadá-li výhra větší nežli vklad
a) při loterii číslové, z výhry . . . . . dle škály III.
b) při jiných loterních podnicích z výhry po odražení vkladu (nominalní ceny losu) . . . . . 5 pct.
Vymazání z knih, přesahuje-li hodnota 100 zl, přijde na žádost o výmaz . . . . . 1 zl. 50 kr.
Výminek, smlouva o výminku podléhá týmž poplatkům jako smlouva kupní neb darování (viz svrchu).
Výpověď soudní, za arch . . . . . — „ 36 „

[1]) Viz zákon ze dne 8. března 1876. Ord. l. Praž. 1882. str. 50.

Vysvědčení
a) od zeměpanských úřadů vyhotovená, za první arch 1 zl. — kr.
b) od jiných úřadů neb od soukromníků vystavená, od archu . . . . . — „ 50 „
c) pro osoby služebné, tovaryše, učeníky, nádeníky od archu . . . . . — „ 15 „
d) školní a studijní vysvědčení, semestralní vysvědčení frequence na universitách, za arch . . . . . — „ 15 „
Výtahy z knih gruntovních a desk zemských, za arch . . 1 „ — „
Zadání
od soukromých stran činěné u zeměpána, zastupitelstva země, okresu neb obce, u veřejných úřadů, za arch — „ 50 „
v soudním řízení za arch . . . . . — „ 36 „
písemné vyjádření k soudu, nemůže-li někdo osobně dostaviti se, obžalován byv, k řízení ústnímu v záležitosti bagatelní [1] . . . . . — „ 12 „
o udělení úřadu nebo beneficia . . . . . 1 „ — „
Zápis do kněh, žádost o zápis čili vtělení nemovitých věcí do knih, za první arch . . . . . 1 „ 50 „
Závěť (testament), za první arch [2] . . . . . 1 „ — „
Žaloby
nepřesahuje-li cena předmětu 50 zl., za arch . . . — „ 12 „
jinak za arch . . . . . — „ 36 „
Živnost, žádost o provozování svobodné nebo povolené živnosti nebo privatních jednatelství
ve Vídni od prvního archu . . . . . 6 „ — „
v městech s více než 50000 obyvateli . . . . . 4 „ — „
„ „ s 10000 až 50000 obyvateli . . . . . 3 „ — „
„ „ s 5000 „ 10000 „ . . . . . 2 „ — „
ve všech ostatních místech . . . . . 1 „ 50 „

Poznamenání.

O přilepení kolku platí tyto předpisy:

Pravidlem jest, že každá listina kolku podléhající má býti psána na papíru, na němž zákonitý kolek již přilepený se nachází. Kolek budiž přilepen na první stránce toho kterého archu, a sice tím způsobem, aby první řádka neb první slova první řádky se přes dolejší polovici kolku napsala; nikdy však nesmí nápis (titul, Ueberschrift) nebo podpis přes kolkovou známku psán býti [3]. Tak n. př. považuje se listina za nekolkovanou, jestliže přes kolek psáno jest slovo: „Kvitance“, „účet“, „nota“, aneb jestliže podpis kvitujícího nebo datum jest přes kolek psáno. Neplatné jest kolkování, když na kolku přitištěna jest pečeť farní. Platný jest kolek, bylo-li od kvitujícího napsáno přes kolek slovo: „Obdržel“ neb „vyrovnáno“

[1]) Prozatímní zákon o poplatcích z r. 1864. §. 79. a T. P. 43. a. 1. též §. 19.

[2]) Poplatek ten platí se ze závěti jen v tom případě, jest-li že na základě testamentu se má díti *přenešení majetku*. Poplatek ten zapraviti má pozůstalost.

[3]) Nařízení c. kr. ministeria financí ze dne 28. března 1854. Viz knihu

(saldirt). Při takovýchto kontech neb účtech, které nejsou nadepsány slovem „kvitance“ neb „přijímací list“, musí dole od příjemce připojeno býti slovo: „zaplaceno“ neb „vyrovnáno“ a podpis příjemce přidán.

V některých případech stanoví zákon, že listina sama nemusí přes kolek býti psána, nýbrž kolek teprv později se přilepí nebo přitiskne; tak se děje při úředních zadáních, duplikátech a rubrikách kolku podléhajících; totéž platí o přílohách k úřednímu zadání, o knihách obchodníkův a živnostníků, sensalův a notářův, o kalendářích a veřejných prohlášeních neb oznámeních. V těchto případech musí kolkové známky na listině přilepené ještě úředně býti překolkovány (überstempelt) úřední pečetí v černé barvě. K takovému překolkování oprávněny jsou podací protokoly, expedity a pokladniční likvidatury veřejných úřadů.

Při *směnkách* může se kolkovní povinnosti vyhověti buď tím způsobem, 1. že se použije úředně vydaných a kolkem opatřených blanketů aneb 2. že ještě před vyhotovením čili napsáním směnky se kolkové známky na rubu jakéhokoli blanketů směnkového přilepí, načež úřad k tomu splnomocněný (na př. berní úřad) na těchto známkách kolkových úřední pečeť přitiskne spolu s udáním datum. [1])

§. 14. Listiny od kolku osvobozené.

Kolku prosty jsou:

Akceptace, indossement, rukojemství na směnkách.

Aequivalent, beneficia nemající 500 zl. příjmů ročních jsou co do osoby farářovy od aequivalentu osvobozena; jestliže však z některého fondu se kongrua doplňuje, budiž aequivalent z toho fondu zapraven. [2])

Almužna, žádost za udělení almužny, jakož i kvitance na almužnu obdrženou.

Beneficium, žádost o beneficium, na konsistoř adresovaná jest kolku tenkráte prosta, jestliže připojena jest žádost kolkem 1zlatovým opatřená (na př. na místodržitelství adresovaná). Taktéž nepodléhá kolku žádost o beneficium, která se *soukromému* patronovi fary předkládá.

Certifikáty o rozličných vydáních, jež duchovní správce učinil, jako na př. o zaplacených daních, o platu za directorium divini officii, za poštovné, za vydané kolky, odměny za menší služby při kostele konané neb za pořízení kostelního náčiní, malé opravy či reparatury.

„Die Gesetze vom 9. Feber und 2. August 1850 über die Gebühren von Rechtsgeschäften, Urkunden, Schriften und Amtshandlungen mit den seit ihrer Wirksamkeit erflossenen Gesetzen und Verordnungen, welche die Ergänzung, Erläuterung, Abänderung, oder den Vollzug zum Gegenstande haben.“ Vom k. k. Finanzministerium veranstaltete Ausgabe. Wien 1863, k. k. Hof- und Staatsdruckerei.

[1]) Zákon ze dne 8. března 1876. (Říšský zák. 1876. kus X. č. 26.)

[2]) Zákon ze dne 15. února 1877 (říšský zákonník č. 98.) v §. 1. K tomu cíli musí farář zadati u cís. král. *úřadu pro vyměření poplatků* (Gebühren-Bemessungsamt) v Praze nebo Brně a přiložiti opis farní fasse, adjustované od účetního oddělení c. k. místodržitelství (Rechnugs-Departement).

Deposita, přijímací listy depositních úřadů o přijetí soudních deposit.

Dobrozdání znalců, děje-li se k vyzvání úřednímu za tou příčinou pouze, aby stav věci náležitě byl objasněn.

Dopisy obchodníkův a živnostníkův, nemají-li zároveň sloužiti za listiny průkazní.

Dotazy patronatních úřadů, řízené k c. k. finanční prokuratuře za příčinou jistoty hypotekární v záležitosti půjčování nadačních kapitálů nepodléhají poplatku kolkovému [1]).

Chudinská porce, žádost za propůjčení porce, jakož i kvitance jsou bez kolku.

Chudoby, vysvědčení chudoby zůstane bez kolku i tenkráte, když se ho jako přílohy k úřednímu zadání užije.

Kniha přepisů listovních (Copirbuch).

Konsistoř, zadání ku konsistoři v zájmu soukromém.

Konskripce, výtahy z matrik pro conscriptione.

Křestní listy, které se úřadům civilním, vojenským a soudům ex offo zasílají.

Korrespondence biskupských Ordinariatu, konsistoří, úřadů vikariatních a farních, i jiných veřejně uznaných úřadů církevních (na př. ředitelství semináře) na vzájem mezi sebou aneb s úřady státními, zemskými, obecními.

Mše, kvitance, kterouž kněz neb správa záduší stvrzuje, že přijal jistý obnos za odsloužené mše svaté. Nejsou však od kolku osvobozeny kvitance, jimiž se stvrzuje přijetí úroků z jistin nadačních, na sloužení mší sv. ustanovených [2]).

Nadací, *vidimační klausule* vikariatních a obecních úřadů i c. k. hejtmanství na úpisech státních i jiných cenných úpisech k nadacím věnovaných pokud se vidimace k účelům úřadním děje, nejsou předmětem kolkového poplatku [3]).

Nadací listina, exemplář pro c. k. místodržitelství určený prost jest kolku.

Nadační příjmy, kvitance, jimiž stvrzuje duchovní správce, že obdržel příjmy nadační, jsou bez kolku.

Nalezenci, vysvědčení o jmění a mravopočestnosti osadníků, kteříž hodlají v ošetřování převzíti dítky z domu nalezencův, jakož i korrespondence církevních úřadů s ředitelstvem tohoto ústavu.

Obecní úřad, úřední zadání soukromníkův učiněné k úřadu obecnímu, jestliže se zadání týká soukromých poměrů právních mezi obcí a žadatelem.

Oddávací listy, které se ex offo úřadům civilním, vojenským a soudům zasílají.

Poručník, certifikáty o slibu, jejž činí před soudem poručníci, kuratoři, sequestoři, jsou kolku prosty.

Praesentace na farní beneficium, je-li od veřejných úřadů vyhotovena,

---

[1]) Výnos c. kr. místodržitelství českého ze 7. června 1876. (Pražský Ord. l. 1876 str. 48.)

[2]) Srovnej tarifní sazbu č. 48. c. v poznámce.

[3]) Výnos českého c. kr. místodržitelství ze 7. června 1876.

Protokoly v záležitostech *manželských* na př. o rozvedení od stolu a lože, neb neplatnosti manželství sepsané.

— v *trestním řízení* při soudech duchovních neb světských shotovené.

Přenešení majetku, zanešení majetku do knih, děje-li se na základě nařízení vládou vydaných, na př. při vyvazování, zakládání nových knih gruntovních.

Přijímací listy až do obnosu 2 zl. r. m. Mimo to: přijímací listy o přijetí úředních listin; o platu, jejž znalcové neb svědkové soudní obdrželi; přijímací listy o úrocích takových dlužních úpisů státních, kde se to zřejmě slíbilo aneb kde se místo kuponův úroky proti kvitancím vyplácejí; přijímací listy o školním platu zaplaceném neb zpět obdrženém; přijímací list o výpovědi mimosoudní, pokud se ho k soudnímu zakročení neužilo.

Přílohy: 1. knihy, brožury a rukopisy, pokud nemají sloužiti za průkaz k úřednímu zadání potřebný;

2. úvěrní papíry tuzemské i cizozemské a kupony;
3 vysvědčení chudoby;
4. listiny, při kterých místo kolku byl poplatek bezprostředně zapraven a zaplacení to úředně potvrzeno.

Pupillarní (sirotčí) účty, tabely a jiné sirotčí záležitosti.

Reklamace v příčině daní, neb vykonávání volebního práva, neb ohledně seznamu porotců neb povinnosti vojenské.

Sbírky, povolení ku sbírání příspěvků pro lidi nehodami postížené, jakož i kvitance na sebrané peníze nepodléhají kolku.

Školné, žádosti za osvobození od školního platu jsou kolku prosty, jestliže k nim vysvědčení chudoby přiloženo.

Účty obchodní až k obnosu 10 zl. nepodléhají kolku [1]).

Úmrtní listy, které se ex offo úřadům civilním, vojenským a soudům posílají.

Vidimační klausule, viz: nadace.

Vrchnoporučenská svolení a ratifikace.

Vyfařeni, při jednáních, která se za příčinou vyfaření (dle zákona ze 7. května 1874. §. 21.) konají, jsou protokoly sepsané o komisionelním vyšetření, písemná vyjádření súčastněných, dohodnutí a knihovní vtělení poplatku prosty. Odvolání se proti rozhodnutí a nálezům politických úřadů jsou od poplatků proto osvobozena, jelikož beneficiati a patronové při tom nikoliv jako soukromníci se účastní, nýbrž jakožto zástupcové beneficií jednají [2]).

Výhry pod 1 zlatý jsou poplatku prosty.

Vymazání z knih, žádosti o ně, nepřesahuje-li hodnota 100 zl., jsou bez kolku.

Výpověď mimosoudní, dokud se neprokazuje u soudu, jest kolku prosta.

Vysvědčení:

1. Vysvědčení *chudoby* vesměs.
2. Vysvědčení potřebná k dosažení chudinské porce, *bezplatného* při-

---

[1]) Zákon ze dne 8. března 1876. Viz Ord. l. Praž. 1882. str. 50.

[2]) Výnos c. kr. ministeria financí ze 4. května 1876. (Pražský Ord. l. 1876. str. 48.)

jetí do nemocnice, porodnice, chorobince a jiných ústavů dobročinných jsou prosta kolku, pokud se jich jenom k těmto účelům užívá.

3. Vysvědčení pro dům *nalezenců*, viz nalezenci.

4. Vysvědčení o *obydlí* strany, která chce dosíci domovského listu neb pasu na cesty.

5. Vysvědčení *školní* na školách obecných.

6. Vysvědčení o návštěvě školy opakovací a křesťanského cvičení pro učně obojího pohlaví

7. Vysvědčení o zkoušce z *katechetiky a paedagogiky* pro bohoslovce.

8. Vysvědčení o *náboženských vědomostech snoubenců.*

9. Oznámení o *přestoupení* od jednoho vyznání křesťanského k druhému.

10. Vysvědčení o přestálém *očkování.*

11. Stvrzení o tom, že odsloužený byly *mše* svaté, za něž jistý obnos peněžitý neb důchod jest vyměřen.

12. *Pověřovací* klausule, kteréž úředně se k rozličným spisům připojují.

13. *Výtahy z matrik* křestních, oddávacích a úmrtních, taktéž křestné, sezdávací neb úmrtní listy, o kteréž úřady cizozemské v cestě c. kr. vyslanectví v cizině pověřeného aneb cizích v Rakousku sídlících vyslanců žádají, pokud v dotýčné zemi podobně se děje.

14. Vysvědčení o službě a chování, do *vandrovních* neb *čeledních* knížek vepsaná.

Zadání:

1. O propůjčení *almužny*, chudinské porce, o přijetí do *dobročinného ústavu*, sirotčince.

2. O prominutí *školního platu*, o *stipendium*, je-li přiloženo vysvědčení chudoby.

3. Zadání, v nichž obsaženy jsou návrhy neb oznámení v zájmu *veřejném*, nikoli soukromém.

4. Ohlášení, která někdo za tím účelem činí, aby stát, obec neb *ústav veřejný* uchován byl nějakého poškození neb nebezpečí

5. Oznámení takových skutků neb opomenutí, kteréž v zájmu veřejném dle zákona *trestány* bývají.

6. *Petice* k zeměpánu, říšské radě, zemskému sněmu, obecnému zastupitelstvu, jestliže se v petici jedná o dobro celých tříd obyvatelstva obcí, korunní země neb státu.

7. *Stížnosti* proti úředním osobám (ne však rekursy proti úředním výnosům), stížnosti strau nezákonitého jednání poručníků, kurátorů a zanedbávání nalezenců.

8. Vysvětlení, jež *administratoři beneficií* a jiné úřední osoby podávají stran výtek činěných proti účtům, jež oni předložili k úřednímu schválení; taktéž žádosti k administrativním úřadům strau rozhodnutí o těchto výtkách.

9. Zadání ohledně *pozůstalosti*, jejížto obnos po srážce dluhu nepřesahuje 25 zl.

§. 15. Osvobození od poplatků poštovních.

Církvi katolické se podobnou měrou jako jiným náboženským vyznáním, kteráž zákonem jsou veřejně uznána,

poskytuje v rakouské říši zvláštní výsada, že úřadní korrespondence úřadů církevních osvobozena jest od poplatků poštovních[1]). V tom ohledu platna jsou tato zákonitá ustanovení:

1. Od placení poštovního porta osvobozena jest korrespondence *duchovních úřadů církve katolické* i všech jiných státem uznaných vyznání ve všech hierarchických stupních, pokud se týká *záležitostí náboženských, manželských, školních a jinak úředních*; taktéž korrespondence konventů mendikantských, korrespondence ředitelstev všelikých ústavů vyučovacích a vzdělávacích, kteréž za veřejné od států jsou uznány — a sice jak korrespondence jich vzájemná, taktéž korrespondence s veřejnými c. kr. úřady civilními i vojenskými, zemskými výbory a úřady těmto podřízenými[2]).

Podotknouti však sluší, že v obvodu *pošty téhož města*[3]) nelze zasílati úředních dopisů poštovného prostých, nýbrž dopisy ty mají pomocí úředních sluhův adresátům býti dodány. Jest však dovoleno, aby ve větších městech, kde více úřadů poštovních se nalezá, z jedné pošty (na př. malostranské v Praze) dopisy úřední poštovného prosté dopravovány byly na jinou poštu (na př. staroměstskou).

Od roku 1884[4]) jest dovoleno, aby úřady, které při vespolném dopisování mohou sobě zasílati korrespondence poštovného prosté, upotřebiti mohly též *korrespondenčních lístků poštovného prostých.* Blankety k tomu cíli vhodné lze obdržeti u všech c. kr. úřadů poštovních (25 kusů za 4 krejcary r. m. a lístky dvojité 25 k. za 8 kr.) Na takovém lístku budiž obsaženo jméno i pečeť podávajícího úřadu, adresa a místo, kam lístek zaslán býti má, konečně důvod, proč pošty bezplatně se užívá.

Máli však dopis od úřadu poštovního skutečně za takový uznán býti, od něhož porto se neplatí, vyžaduje se:

a) aby na obálce vytištěna byla *úřední pečeť* Ordinariatu, konsistoře, úřadu vikariatního neb farního atp.

---

[1]) Škálu poplatků poštovních tuto z té příčiny neuvádíme, jelikož příliš častým změnám podléhá a mimo to v každém případě jednotlivém se vypočtení poplatku děje od úředních zřízenců, tak že strany bez důkladné známosti těch věcí obejíti se mohou.

[2]) Zákon z 2. října 1865 čl. II. odst. 8. (Praž. Ord. l. 1865. č. 16.)

[3]) Zákon z 2. října 1865, článek IV.

[4]) Nařízení obchodního ministeria ze dne 14. září 1884. (Ord. list Pražs. 1884. číslo 15.)

b) aby na obálce poznamenáno bylo výpravné číslo deníku neboli *číslo exhibiti* jednacího protokolu, což se naznačuje: N. E. (numerus exhibiti) ku př. 48.

c) aby na obálce vytknut byl *úřad*, *který* dotyčné psaní neb balíček korrespondence *posílá*;

d) aby list neb balíček *adresován byl na úřad* církevní neb světský, nikoli však na osobnosti soukromé; posléze

e) aby připsáno bylo na obálce, *v jaké záležitosti* se dopis ten zasílá[1]), tedy buď: „úřední záležitost manželská“ (ämtliche Ehesache), neb: „úřední záležitost školní“ (ämtliche Schulsache), aneb: „úřední záležitost patronatní“ (ämtliche Patronatssache), v záležitosti správy jmění zádušního (in Sachen der Kirchenvermögens-Verwaltung)[2]). Jedná-li se o záležitost, která spadá v obor úředního tajemství, na př. o případech disciplinárních, o věcech svědomí se týkajících, budiž na vnější stránce obálky napsáno: „úřední záležitost osobní“ (ämtliche Personalsache) aneb všeobecný výraz: „úřední záležitost náboženská“ (ämtliche Religionssache).

Za vzorec slouží následující způsob vyhotovení adresy:

Farní (Vikariatní) úřad v N. . . .

N. N.
(název toho kterého úřadu, jemuž dopis svědčí)

N. E. . . . .

Úřední záležitost manželská (aneb) v
Úřední záležitost školní (aneb)
Úřední záležitost patronátní (nebo)
Úřední záležitost osobní (aneb) N . . .
Úřední záležitost náboženská.

1. Pozn. Při dopisech ke všem jiným, nahoře (sub. 1.) nejmeno-

[1]) Výnosem cís. kr. ministeria obchodu z 8. června 1876 bylo nařízeno, aby při zasílání úředních dopisů osobám, jež k poštovnému povinny jsou, na obálce se poznamenalo: „Záležitost úřední, poštovného prosta“ (portofreie Dienstsache). Srovn. str. 65. odstavec 13. — Brzy potom bylo srozuměním se kn. arcib. konsistoře Pražské s c. kr. ředitelstvem poštovním v Praze vyjednáno, aby se při úředních dopisech se strany církevních úřadů užívalo výrazů výš položených. (Ordin. list. Praž. 1876 str. 51. 63.)

[2]) Tak má se psáti na adresse dopisů farního neb vikariatního úřadu k úřadu patronátnímu („Ord. l.“ diec. Budějovic. 1879. str. 94.)

vaným úřadům neb sborům, na př. k úřadům obecním, zastupitelstvům okresním, ústavům dobročinným, vědeckým a uměleckým — taktéž při dopisech zaslaných osobám soukromým (ať duchovním ať světským) podléhají úřadové duchovní povinným *poplatkům poštovním*.

2. Pozn. Při zásylkách peněžitých (peněz anebo cenných papírů) nepožívají úřadové duchovní žádného osvobození od poštovních poplatků. Zásylky peněz zádušních, byť se i k rozkazu úřednímu dály, jsou za poplatné vyhlášeny[1]). Taktéž nepřisluší osvobození od poštovného úřadům patronátním při zásylkách peněz a cenných papírů.

2. Korrespondence císaře jakož i členů rodiny císařské, nejvyšších úřadů hofmistrovských a sekretariatů, je prosta poštovního porta i poplatku rekomendačního.

Dopisy zasílané císaři a členům rodiny císařské buď bezprostředně nebo prostřednictvím sekretariatů jsou od porta osvobozeny.

3. Úřední korrespondence c. kr. civilních a vojenských úřadů, kontrolní komise dluhu státního, výborů zemských a orgánů jim podřízených jest prosta poštovních poplatkův a sice nejen v dopisech k úřadům řízených, nýbrž také v dopisech na osoby poštovním poplatkům podrobené, pokud se dopisy činí v záležitostech veřejné služby.

4. Úřední korrespondence předsednictví obojí sněmovny říšské rady a sněmů zemských se členy těchto sborů.

5. Korrespondence obecních úřadů a zastupitelstev okresních mezi sebou vzájemně aneb s úřady císařskými ve všech věcech přenešeného oboru působnosti; v oboru samostatné působnosti však jen tehdáž, týká-li se korrespondence záležitostí naznačených v zákoně z 5. března 1862 (Ř. Z. č. 18.) čl. V. číslo 2 — 10.

6. Korrespondence humanitních ústavů, přímo pod státní správou stojících, jako veřejných nemocnic, bláznců, porodnic a domů nalezenců s úřady císařskými a obecními neb okresními zástupitelstvy.

7. Korrespondence obchodní a průmyslové komory, jakož i komory advokátní a notariatní s c. kr. úřady, taktéž c. kr. notářů s notariatní komorou, úřady císařskými a obecními, sbírek loterních (Lotto-Kollektur) s c. kr. úřady.

---

[1]) Zákon z 2. října 1865 čl. VIII. — Oběžník cís. kr. místodržitelství českého z r. 1876. (Praž. Ord. list. 1876. str. 54.)

8. Rozesílání říšského a zemského zákonníku (Reichs- und Landesgesetzblatt) jakož i listů, v nichž se nařízení ministerstev neb zemské vlády ohlašují, nepodléhá poplatku poštovnímu.

9. Povinné exempláře tiskopisů a reklamace nedošlých časopisů bez porta se zasílají.

10. Sdělení k c. kr. úřadům v trestních věcech učiněná osvobozena jsou od poštovního poplatku.

11. Soukromé nerekomandované listy rakouských důstojníkův a vojínův, pokud se polní poště odevzdají, jsou bez porta.

12. Od poplatku poštovního osvobozeny jsou zásilky peněz a cenných papírů mezi císařskými a zemskými úřady.

13. Zasílá-li některý z úřadův od porta osvobozených nefrankovaný dopis nebo výnos některému adresátovi, jenž povinen jest platiti porto, zaplatí týž jenom porto jednoduché bez pokuty.

1. Pozn. K zásylkám poštovním používejteż úřadové duchovní *listu denního* čili archu expedičního neb výpravního (Tagbogen, Expeditionsbogen). Do tohoto archu budiž zanešeno číslo exhibiti a stručná adresa, načež v poslední rubrice stvrdí zřízenec poštovní vlastnoručním podpisem, že zásilku převzal.

2. Pozn. Nikdy nebuďteż *soukromé* čili pouze osobní záležitosti duchovních správců zasílány spůsobem dopisův úředních, jelikož by tudy nejen pokuty peněžné následovaly, ale snad ještě další zkrácení s ohledem na osvobození od poplatků poštovních (kteréžto osvobození úřadům duchovním beztoho už nyní jen v míře skrovné se poskytuje) vyvolati by se mohlo.

§. 16. Korrespondence úřadů souřadných a podřízených.

Samo sebou zjevno, že způsob úředního sdělení jest rozdílný dle toho, v jakém poměru se nachází úřad, jenž úřední písemnost vyhotovuje, k úřadu onomu, jemuž se tato písemnost zasílá. Podle toho se také rozličné názvy utvořily, jichž v korrespondenci úřední šetřiti třeba, a z nichž my aspoň nejobyčejnější druhy listin tuto připomenouti zapotřebí uznáváme.

1. Úřady souřadné (koordinirte Aemter) zasýlají sobě na vzájem *„noty“* čili *„dopisy“*, *„přípisy“* (Note, Schreiben, Zuschrift). Napíšeme-li v záhlaví slovo: „Nota“, tuť adresu čili titul onoho úřadu, jemuž notu zasíláme, teprv dole nad

samým okrajem poslední popsané stránky položíme. V kontextu užívá se asi těchto výrazů: „Kladu (klademe) sobě za čest oznámiti“ (wir beehren uns mitzutheilen); „služebovolně sdělujeme“ (wir melden dienstfreundlichst). Dopis druhého úřadu, (jemuž píšeme) nazveme „ctěný“ neb „velectěný“ (geschätzte, sehr geschätzte), na př. „K velectěnému dotazu ze dne... dovolujeme si sděliti“; „ku ctěné notě ze dne ... služebovolně oznamujeme.“ Nota píše se per extensum čili přes celou šířku papíru. Souřadné úřady jsou na př.: c. kr. místodržitelství a biskupský Ordinariat; dva Ordinariaty biskupské; dvě konsistoře biskupské; vikář a okresní hejtmanství; farář a obecní představenstvo.

2. Nižší čili podřízený (subordinirt) úřad předkládá úřadu vyššímu *prosbu* (Bitte), *žádosť* (Gesuch), *zadání* (Eingabe), *zprávu* (Bericht), *stížnost* (Beschwerde), *žalobu* (Klage), *rozklad* či *představení* (Vorstellung). Píšeme jen po jedné polovici papíru, tak aby značná prostora zůstala prázdna. Adresu vyššího úřadu hned v čelo listu položme. V kontextu klademe výrazy skromnosti na př. „žádám o milostivé povolení“ (bitte um gnädigste Bewilligung); „nejuctivěji žádám“ (stelle das ehrfurchtsvolle Ansuchen); „povinně ohlásiti si dovoluji“ (erlaube mir pflichtschuldigst zu melden); „prosím, aby milostivě bylo nařízeno“ (bitte, gnädigst veranlassen zu wollen). Odvolávám-li se k výnosu téhož vyššího úřadu, vyjádřím se takto: „Poslušen jsa rozkazu, vysokým výnosem ze dne ... mně daného“ (dem im hohen Erlasse vom ... ertheilten Auftrage entsprechend), aneb: „Vysokým výnosem ze dne ... bylo milostivě dovoleno“ (mit dem hohen Erlasse vom ... wurde die gnädigste Erlaubniss ertheilt). V ten způsob píše farář a vikář konsistoři, Ordinariatu, místodržitelství, ministerstvu. V úředních dopisech k vikáři, okr. soudu neb hejtmanství užij farář neb kaplan výrazů skromných, avšak stačí zde vyjádření méně submissní, na př. „velectěným přípisem ze dne ...“ aneb: „veledůst. vikariatní úřad račiž laskavě přivoliti.“

3. Vyšší úřad zasílá úřadu nižšímu *rozkazy* (Auftrag, Befehl, Weisung), *nařízení* (Verordnung), *nálezy* (Bescheid), *dekrety*, *mandáty*. Píše se per extensum, slohem vážným, odměřeným, ač říci dlužno, že církevním úřadům vyšším vždy

jemná vlídnost a dobrotivá sklonnost mnohem lépe sluší než drakonická přísnost neb bezohledná úsečnost; tato nechť obdrží místa jen tam, kde vášnivá hrubost a neurvalá sprostota podřízených k ní nutně vybízí.

§. 17. Některé zvláštní druhy úředních písemností.

1. Rozklad či představení.

Byl-li od úřadu vydán přípis, výnos, nařízení, a domnívám-li se, že obsah tohoto úředního dopisu nějakým způsobem jest na úkor práva a spravedlnosti, že se jím mně neb jinému křivda děje, že na nepravém domnění neb udání spočívá, mohu, anobrž k ochraně dobré věci neb vlastní osoby své musím se proti tomu ozvati a učiním to, když zašlu témuž úřadu, od něhož dopis vychází, se své strany *rozklad* čili představení (Vorstellung, Gegenvorstellung). Není zapotřebí, abychom celý dopis citovali, a proti jednotlivým odstavcům polemisovali; postačí, když hlavní věci jasně vytkneme a důvody své závažné vysvětlíme, s tou žádostí, aby výnos úřední byl buď částečně změněn neb úplně zrušen. Ačkoli při tom u vědomí vlastního práva zcela určitých výrazův užíti můžeme, vyžaduje přece úcta k dotyčnému úřadu, abychom z mezí slušnosti nikdy nevykračovali, tudíž také v uctivém představení svém žádných sarkasmů, ironických poznámek neb jinak urážlivého rčení nepřipojovali, jelikož by se tím jen rozhořčení spůsobilo, věci samé pak by se nikterak neposloužilo.

2. Odvolání.

Jestliže představení u úřadu nižšího neb vůbec toho, jehož přípis nás došel, učiněné zůstalo bez žádoucího výsledku, můžeme k úřadu vyššímu zadati odvolání (Rekurs[1], na př. od c. kr. hejtmanství okresního k místodržitelství, odtud k ministerstvu, po případě ku c. kr. správnímu dvoru soudnímu [1]). Rekursem žádáme, aby od vyššího úřadu vynešení úřadu nižšího bylo zrušeno. Opakujeme tedy v rekursu tytéž důvody, jimiž jsme v rozkladu či v představení svoji žádost opodstat-

[1]) Nemluvíme zde o soudním odvolání (appellaci), ježto o věcech soudního řízení se týkajících teprv později na svém místě pojednati zamýšlíme.

nili, a mimo to velmi prospěšno bývá, přidáme-li *nové* a snad ještě závažnější důvody. Výnos nižšího úřadu jakožto přílohu připojíme.

Začasté se stává, že spolu s výnosem nižšího úřadu vyměří se nám lhůta zavitá (Präclusiv-Frist) na př. osmi dnů k zadání rekursu. V takovémto případě nezbývá času, abychom zadali teprv představení k první instanci, a není toho také zapotřebí; tuť budiž bez meškání rekurs k instanci druhé zaslán.

3. Pobídka.

Kdykoli vyřízení nějaké úřední záležitosti dlouho na patřičné místo nedochází, může se onomu úřadu, kam listina byla zaslána, doručiti pobídka čili připomenutí (Urgens, Betreibung). Tak na př. zasílá konsistoř pobídku úřadu vikariatnímu neb farnímu, jestliže jí nebyly v čas předloženy matriky, nebyl-li uzavřen kontrakt mezi farářem a kaplanem, aneb jestliže k vyzvání od konsistoře učiněnému farář neb vikář dosti rychle neodpovídá. Rovněž ale také nižší úřad smí zaslati pobídku k úřadu vyššímu; ovšem zapotřebí jest, abychom sobě v tomto případě velmi skromně počínali, bychom úřadu vyššího nižádnou měrou neurazili; neboť se může státi, že pro nával jiných a snad stejně nutných záležitostí až doposud k vyřízení našeho zadání dojíti nemohlo, anebo že vyšší úřad musel teprv některé okolnosti blíže vyšetřiti. Když tedy zašleme urgens k vyššímu úřadu, naznačíme určitě den a měsíc, kdy jsme dotyčný spis zaslali, a k tomu připojíme důvody, proč se nyní odvažujeme o brzké vyřízení té věci prositi, na př. žádosti o dispens in matrimonialibus, jelikož tempus clausum se blíží a snoubencové by do té doby rádi oddavky slavili.

4. Charta bianca.

Častěji se stává, že nějaká listina není úplně vyhotovena v tom okamžení, kdy má býti podepsána; na př. advokát neb notář, jemuž vyhotovení listiny svěřeno, nebyl ještě s to, správné a zákonitým předpisům zcela vyhovující znění čili text smlouvy na čisto napsati, ale já, jenž smlouvu onu podepsati mám, jsem nucen na rychlo jinam odjeti. V tako-

vémto případě vyhotoví se charta bianca, t. j. vezmu prázdný arch papíru aneb onen arch, na němž napsán jest začátek té které listiny; dám si vypočísti prostoru, kam asi celé znění smlouvy dosahovati bude, a na to místo napíšu vlastnoruční svůj podpis. Mám-li jakousi obavu, že by se mohlo podpisu mého snad zneužiti, t. j. že by mne podpis k něčemu zavazoval proti mé vůli, mohu se pojistiti následujícím spůsobem: Připojím na rubu čili na druhé stránce téhož listu, kde na líci jsem podepsán, tak zvaný *indossát* či rubopis; napíši totiž na tom místě vlastnoručně hlavní obsah listiny, na př. „prodal jsem svoji usedlost č. 10. panu Y. v ceně 5000 zlatých“; aneb „jsem dlužen panu Z. 400 zlatých, úrok 8%“. Tím se předejde všeliké šalbě.

Ostatně podotýkáme, že v tomto případě, když se vyhotovení listiny svěří orgánu veřejně pověřenému, na př. notáři, advokátovi, není vyhotovení in bianco spojeno se žádným nebezpečím, byť bychom také indossátu svého nepřipojili.

Jsme-li oprávněni jménem nějaké firmy podpisovati, na př. jménem spolku, záložny, spořitelny atd., a máme-li in bianco se podepsati, vždy k tomu přihlížejme, aby nejprv vytištěna byla *štampiglie* téhož společenstva, načež my teprv pod pečetí čili štampiglií firmy se podpíšeme; tu pak nevcházíme v závazek osobní, nýbrž závazek týká se firmy; kdyby ale štampiglie se při podpisu nenalezala, vznikl by pro nás závazek osobní, který by arci co do peněžitých požadavků zejmena při směnkách na značné obnosy vystavených mohl pro nás míti osudné následky.

5. Spis pamětný.

Příčinou k sestavení tak zvaného pamětného spisu (Denkschrift, Promemoria) jest buď vyzvání, jež nám s vyššího místa, od biskupa, místodržitelství, ministerstva a t. p. bylo zasláno, aneb my sami ze svého popudu vlastního sestavíme spis pamětný, abychom tudy vyšší autoritu na nutnost jakéhosi zařízení upozornili a žádost svou všestranně odůvodnili. Obyčejně bývá pamětný spis dosti obšírný, na několik archův dostupující, tudíž se v něm velmi důkladně a všestranně o té které věci pojednati může. Ve spise pamětném mluvíme zcela objektivně, beze všech formalit, bez úředního

oslovení. V záhlaví položíme jen hlavní předmět, na př. „Pamětný spis o nutnosti založení fary v M.“

Pamětný spis odevzdá se buď osobně nebo cestou pošty. V tomto druhém případě připojíme kratičké zadání k úřadu, jímžto pamětný spis zralému uvážení předkládáme a odporučujeme.

6. Protokol.

O výpovědích a jednání celých sborů neb jednotlivých osobností úředních aneb k úřadu předvolaných sepisuje se zvláštní druh listin, jež nazýváme protokoly. Obyčejně rozeznáváme protokoly soudní[1]) a mimosoudní.

Mimosoudní protokoly sepisují se na př. při poradách *sborů*, jako: sezení konsistoře, sezení místodržitelství, zemského výboru, jednání při konferenci pastorální, sezení okresního zastupitelstva, rady městské, výboru representujícího nějakou obec, spolek nebo jednotu. V takových případech sepisuje se protokol o jednání a usnešeních celého sboru. — Jiný případ nastává, když jedna neb druhá strana dostaví se sama neb následkem předvolání do *místnosti úřední*, na př. k cís. kr. notáři, do kanceláře obecní, k okresnímu c. kr. hejtmanství, k bisk. vikariatu, a zde činí výpovědi neb oznámení, kteráž se do protokolu zanesou.

Nahoře dá se nadpis: „Protokol“, načež se připojí *místo a čas* (hodina, den, měsíc, rok), kde a kdy protokol byl sepsán, a vyjmenují se všickni, kdož *přítomni* byli; aneb napíše se pouze: „přítomni níže podepsaní“ aneb „přítomni byli členové, v připojené praesenční listině podepsaní“; potom se naznačí *předmět* jednání. Bylo-li předmětů více, buďtež vyznačeny čísly po sobě jdoucími. Na př.

Protokol
sepsaný při pastoralní konferenci vikariatu Mnichovického konané v Pyšelích dne 15. září 1886 v 9 hodin dopoledne.

Přítomní:
A. N., farář v X.; B. D., děkan v Y. atd.
(aneb se napíše:)
níže podepsaní.

---

[1]) O některých zvláštnostech soudního protokolu promluvíme teprv později při procesu kanonickém, kdež i několik vzorců připojíme.

Předmět:

Porada o 8 otázkách arcibiskupským Ordinariatem k zodpovídání předložených.

I. První otázku obšírně vypracovanou přednesl F. K., farář v S[1]).

Protokol jest buď článkovaný neb úhrnečný (sumární). *Článkovaný* (artikulirtes Protokoll) nazýváme protokol, jestliže se píší otázky zvláště a odpovědi zase zvláště, a sice doslovně tak, jak byly proneseny. *Úhrnečný* čili nečlánkovaný (nicht artikulirtes, summarisches) protokol jest, když se bez otázek a odpovědí jen vypravuje, co se mluvilo, neb jednalo.

Při protokolu *článkovaném* buďtež otázky psány v levo, odpovědi v pravo; na př.

Otázka I. Jak dlouho jste ženat?	Byl jsem oddán s manželkou svou r. 1869 o masopustě.
Otázka II. Z jaké příčiny žádáte býti rozveden?	Žádám rozveden býti z té příčiny, že manželka moje dopustila se cizoložství.

Při *sumárním* protokolu píše se po celé šířce papíru, leda že se okraj trochu založí; sumárně bychom věc právě naznačenou takto napsali:

Na faru dostavil se rolník V. P. a k otázkám od duchovního správce předloženým oznámil, že byl r. 1869 v masopustě s manželkou svou oddán, že však nyní žádá býti rozveden z té příčiny, ježto manželka jeho se dopustila cizoložství.

Někdy se také při sumárním protokolu píše podobným spůsobem jako při článkovaném, ač se nekladou otázky a odpovědi zvláště, nýbrž se jen vypravuje. Děje se to tím spůsobem, že se po levé straně vyznačí předmět rokování, načež se po pravé straně podává zpráva o debatě o tom vedené a sděluje se konečné usnešení; na př. sezení místní školní rady:

Prvním předmětem jednání bylo obsazení uprázdněného místa řídícího učitele.	V debatě účastnili se pánové: A. N., M. Z., a j. Pan obecní výbor Z. zejmena vytknul, že kandidát P. jakožto mladší učitel již po 10 let na zdejší škole působí. Naproti tomu povstal pan radní X. atd. Konečně poukázal p. farář na to, že mezi všemi žadateli jediný P. jest hudby chrámové znalý. Načež všemi hlasy proti jednomu usnešeno pana P. zvoliti za řídícího učitele.

[1]) Elaboráty poněkud obšírnější nepíší se per extensum do protokolu, nybrž připojí se jako příloha k protokolu a zašlou se konsistoři, Ordinariatu a jj.

Spisování protokolu děje se obyčejně zvláštním úředníkem k tomu zřízeným, jenž se nazývá: *zapisovatel,* tajemník (sekretář, Secretär, Schriftführer), notář atd.

Jedná-li se o výslech stran, kteréž k úřadu jsou předvolány neb samy se k úřadu dostavily, tuť úředník jeden koná *výslech*, jiný pak (zapisovatel) spisuje *protokol.* Ani u věcech mimosoudních nemá nikdy ten, jenž strany vyslýchá, sám také protokol sepisovati, nýbrž má to učiniti někdo jiný. Jen v případě nejnutnějším, kdyžby nebylo lze zapisovatele míti, napiš duchovní správce u věcech mimosoudních sám protokol.

Ku konci otáže se ten, jenž protokol závádí, strany neb stran: Zdaž ještě něčeho podotknouti čili do protokolu dáti zamýšlejí? Načež, nezbývá-li ničeho více připomenouti, napíše se: „Tím byl protokol skončen“ neb „uzavřen“; aneb: „Actum ut supra.“ Posléze se protokol celý *předčítá*, aby se poskytla každé straně příležitost, by po případě mylná udání opraviti mohla, spolu pak aby se každý přesvědčil, že od zapisovatele vše správně a dle pravdy bylo napsáno. Po přečtení se protokol *podpíše*, a sice podpisují obyčejně všickni, kdož přítomni byli, zvláště: ten, jenž vyslýchal strany, zapisovatel a strana neb strany, které výpovědi činily. Při sborech (ku př. kollegiích úředních, výborech zastupitelstva obecního neb spolku) obyčejně podpisuje protokol předseda a zapisovatel aneb se k tomu cíli ještě zvolí „verifikatoři“, jejichž úkolem jest proskoumání a pověření protokolu.

Při spisování protokolu sluší bedlivě o to dbáti, aby nikde nebylo *škrtáno*, *přetrhováno*, *opravováno* neb nožem *vyškrabováno*; neboť takovými věcmi seslabuje se hodnověrnost protokolu. Jestliže však přece na některém místě bylo nutno změnu učiniti (protože na př. strana jinak se vyjádřila, než jest zapsáno, neb zapisovatel nedobře slyšel, něčeho přeslechl), tu ať zapisovatel pod místem opraveným se podepíše sám, a mimo to ať se tamtéž podpíše strana, jejíž výrok opraven byl.

Část zvláštní.

Kniha I.

O osobách církevních.

Oddíl I.

O osobách v církvi se nalezajících.

A) Stav nekněží.

§. 18. Členství církve katolické.

Platným přijetím svátosti křtu svatého stává se člověk členem církve katolické a vstupuje v stav nekněží (fit membrum status ecclesiastici communis, Mitglied des Laienstandes); přijetím svátosti té béře na sebe povinnosti, jež mu církev jménem Kristovým ukládá, obzvláště že bude víry katolické věrně se držeti, ji vyznávati a dle ní v životě se spravovati; spolu pak přijetím křtu vstupuje ve všecka práva, jež členům církve přisluší; obzvláště smí žádati, aby se mu dostalo náležitého vyučování u věcech víry, aby mohl podílu bráti ve veřejných službách Božích, přijímati sv. svátosti a účastniti se svátostnin církve.

Členy církve sv. nejsou tudíž *nevěřící* t. j. ti, kdož křtu sv. platným způsobem nepřijali, židé, pohané, antitrinitáři. tajčkatolíci.

Avšak i tací, kdož přijali křest ve jménu nejsvětější Trojice Boží, a jimž tudy vtisknuto jest nesmazatelné znamení jména Kristova (character indelebilis), mohou přece z členství církve ve smyslu právním vypadnouti a sice: byla-li proti nim vynešena větší *klatba* (excommunicatio major), aneb jestliže sami stali se *odpadlíky* od církve (apostatae). Tací neúčastní se dober církví poskytovaných a za členy její po

právu se nepovažují, dokud pravým pokáním neučinili zadost církvi a dokud výrokem autority církevní kletba s nich sňata nebyla. Dle toho při návratu nekatolíků neb rozkolníků do církve zachovati se sluší.

§. 19. Křest v domě soukromém.

V některých větších městech v Čechách i na Moravě panuje obyčej, že kněží v domech a příbytcích soukromých svátost křtu sv. se všemi předepsanými obřady udělují. Ačkoli církev tam, kde se tento nešvár hned zrušiti nedá, jej na čas připouští [1]), přece zakazuje přísně, konati křest v soukromém příbytku na takových místech, kde až dosavad nechvalný obyčej ten *zaveden není.*

Nicméně se nezřídka stává, že po příkladu hlavního města i na venkově v městech i městysech některý občan sobě přeje, aby kněz dítko jeho pokřtil v soukromém domě, a nikoli v kostele. V takovém případě nesmí pastýř duchovní o své ujmě tak učiniti, nýbrž vynasnaží se, aby žadatele důtklivými domluvami k tomu přiměl, by od požadavku svého upustil. Kdyby však veškeré domlouvání na prázdno splynulo, zadejž duchovní pastýř pro uvarování horších věcí dotaz čili žádost ku konsistoři biskupské zdaž vyminečně v tomto jednotlivém případě vykonati smí křest v domě soukromém. Stůj zde příklad takovéto žádosti:

Vysoce důstojná knížecí arcibiskupská Konsistoř!

Přednosta zdejší stanice železniční., Jan Machulka, přišel dnes k nížepsanému a oznámiv, že se mu narodila dceruška, žádal, aby dítku tomuto svátost křtu v soukromém příbytku přednostově byla udělena K námitce nížepsaného, že to zákonem církevním (Syn. prov. tit. 4. cap. 2.) jest zakázáno, p. Machulka odpověděl, že když před 4 roky v Praze přebýval a tenkráte se mu chlapeček narodil, farář Pražský velmi ochotně dítko v soukromém příbytku pokřtil. Co je v Praze dovoleno, nemůže prý na venkově býti zakázáno. Přesvědčiv se v úctě nížepsaný, že p. Machulka nikterak se k tomu pohnouti nedá, aby dceruška ke křtu sv. do chrámu byla přinešena, dovoluje si vznésti k Vysoce důstojné kníž. arcib. Konsi-

[1]) Pražský sněm provincialní tit. 4. cap. 2. pg. 117. „Dolemus, diuturno usu invaluisse morem administrandi baptismum infantibus in domibus privatis, quem sicubi tolli omnino non possit, ad tempus quidem tolerandum existimamus, sed districte praecipimus parochis, ne hanc pravitatem deducant in usum, ubi illam communem non fecit abusus.“

stoří uctivý dotaz: Smí-li v dotčeném případě výminku připustiti a dceruška pana Machulky v domě soukromém pokřtíti?

Z farního úřadu v Ouřiněvsi dne 20. ledna 1884.

Josef Hlaváček,
farář.

Ještě sluší připomenouti, že na základě sněmu provincialního aneb zvláštního přivolení biskupského svátost křtu sice někdy udělena býti smí v příbytku soukromém, nikdy však se nesmí v takovémto soukromém domě či příbytku konati úvod šestinedělek (benedictio mulieris post partum). Matka ať po svém uzdravení osobně přijde do chrámu Páně a tam nechť se vykoná ten posvátný obřad, kterýž v příbytku soukromém úplně bez významu zůstává, tak že i ten, kdo obřad dotčený v soukromém domě koná, i ten, jenž jej přijímá, velké nevážnosti ku posvátným obřadům církve se dopouští.

§. 20. Náboženské vyznání dítek.

Zákon církevní velí, aby manželé katoličtí (taktéž manželé ve smíšeném manželství žijící) dítky své po katolicku křtíti dali a v katolické víře vychovávali. Církevní autorita nikomu nedovoluje, aby z katolické církve vystoupiv buď k jinému vyznání křesťanskému aneb k náboženství nekřesťanskému (na př. židovskému) se připojil; na obojího druhu odpadlíky větší klatba jest určena.

Státní zákony v té příčině z části se s církví srovnávají, z části však od jejího zákonodárství se liší.

I. Dítky až do ukončení 7 let.

1. Manželské dítky přináležejí k témuž náboženství, jako rodiče jejich. Nemanželské dítko náleží k témuž náboženství, jako matka jeho.

2. Při smíšeném manželství přisluší synové k náboženství svého otce, dcery k náboženství matky své — ač nebylo-li smlouvou jinak ustanoveno [1]).

3. Jestliže rodiče přestoupili k jinému náboženství, mají dítky, kteréž ještě 7 let nepřekročily, k témuž nábožen-

[1]) Zákon o interkonfessionalních poměrech ze dne 25. května 1868 článek 1.

ství od rodičů nově zvolenému přináležeti; tolik dle občanského zákona [1]). — Církev jen v následujícím případě něco podobného stanoví: Když jeden z obou nevěřících manželů stane se katolickým křesťanem, může „in favorem fidei christianae“ dítky své dáti taktéž pokřtiti, byť nevěřící manžel s tím nesouhlasil.

4. Zdráhají-li se rodičové katoličtí, dáti dítko své pokřtiti, jest povinností katolického faráře, aby to úřadu politickému v známost uvedl, načež mohou rodiče i násilím k tomu donuceni býti, aby dítko své dali pokřtiti a je v náboženství katolickém vychovávali [2]).

5. Prohlásil-li se jeden z rodičův za *bezkonfessijního*, náležejí dítky do 14 let k původnímu náboženství jeho (otce neb matky, dle pohlaví), jestliže se narodily dříve, než se udála apostasie; které však narodily se až po skutečné apostasii, pokládají se za bezkonfessijní a ovšem tak zůstanou až do plného 14. roku [3]). Dle školních zákonů a dle praxe c. k. úřadů školních povinny jsou však i tyto dítky, účastniti se vyučování náboženského a sice tomu náboženství se učiti, ku kterému jejich rodičové (aneb jeden z nich, dle pohlaví) náleželi dříve, než do bezvěří upadli (čili než za bezkonfessijní se prohlásili [4]).

II. Dítky od 7—14 let.

Dle zákona církevního mohou dítky přes 7 let staré, když samy dobrovolně za to žádají, pokřtěny býti i proti vůli svých rodičů.

Dle státního zákona rakouského však dítky od 7—14 let věku svého ani samy o změně náboženství svého

[1]) Tentýž zákon interkonfessionalní, čl. 2. — Přestoupí-li pouze *otec*, následují jej ve změně náboženství chlapci, přestoupí-li *matka*, následují dcery až do 7 let

[2]) Výnos cís. kr. ministeria osvěty z 2 listop 1876. č. 8735. — Zákon interkonf. z 25. května 1868. čl. 1.

[3]) Nález nejvyšš. správního dvoru soudního ze dne 22 dubna 1882. a 18 dubna 1884.

[4]) Tak rozhodlo c. k. ministerium kultu r. 1881, kdežto c. k. zemská školní rada česká na tom zůstala, aby pro dítě takové volili rodičové náboženství, jemuž by učiti se mělo; a neprohlásí-li se rodičové, má dítku jejich ustanoven býti kurátor, kterýž rozhodne, jakému náboženství se toto nekřtěné dítko učiti má. (Viz o tom „Čas. Katol. Duchov.“ r. 1884. str. 385—401.)

rozhodovati nemohou ani rodičové jejich [1]). Pro obor státní nelze tedy provésti přestoupení dítka mezi 7.—14. rokem věku od židovstva neb protestantismu k víře katolické a c. kr. místodržitelství české skutečně již vícekráte odepřelo svolení, i když rodičové protestantští k náboženství katolickému přestoupili a zároveň také dítky mezi 7.—14. rokem ku katolické víře převésti chtěli. Nicméně pamatovati sluší, že tím nikterak není obmezeno právo katolické církve, jí od Boha samého dané, aby i takové dítky mezi 7.—14. rokem pokud se ku katolickému náboženství hlásí, u víře katolické vyučovati a je do lůna svého přijímati mohla. Jest tudíž věcí nejdůst. pp. biskupů, aby v kollisi nastalé mezi církevním a státním zákonem rozhodnutí učinili, dle něhož správci duchovnímu spravovati se třeba.

III. Po ukončení 14. roku stáří.

Každý občan rakouský po ukončeném 14. roce svého věku má právo sobě dle vlastní vůle náboženské vyznání zvoliti, v čemž veřejné úřady svobodu jeho chrániti dle zákona státního [2]) jsou povinny.

§. 21. Křest dospělého žida.

1. Hlásí-li se dospělý žid [3]) u duchovního správce, že chce přijat býti do katolické církve a ukáže-li se, že pohnutky jeho jsou chvály hodné, budiž nejprvé postaráno o náboženské jeho vyučování. Můžeť a má jej v křesťanské víře vyučovati farář neb kaplan, ale může to také jiný kněz učiniti. Někdy stává se, že žid se ohlásí sám osobně u Ordinariatu, kterýž pak některého kněze vyzve, aby žida vyučoval. Zákon církevní velí, aby vyučování katechumena žida trvalo nejméně 8 měsíců, by se církev tím bezpečněji o jeho vytrvalosti a nezištném úmyslu přesvědčiti mohla.

---

[1]) Rozsudek c. k. nejvyššího správního dvoru soudního ze dne 28. června 1883 č. 1447. (Srovnej „Čas. Duch." 1884. str. 175.)

[2]) Zákon o interkonfes. poměrech z 25. května 1868. čl. 4.

[3]) Totéž platí o jiných nevěřících, t. j. vyznavačích náboženství nekřesťanského; v Čechách a na Moravě bývají to nejčastěji židé. — Při tom podotýkáme, že dle církevních zákonů „adultus", dospělý v tom ohledu jest, kdo 7 *let* stáří překročil.

Avšak z podstatných příčin může tato lhůta značně býti zkrácena.

2. Po skončeném vyučování budiž od farního úřadu zadána žádost u konsistoře biskupské, aby táž udělila církevní svolení, by katechumen žid pokřtěn býti mohl. Jestliže katechumen už překročil 14. rok stáří, není vedle svolení biskupské konsistoře ničeho jiného zapotřebí. Stáří katechumena budiž zjištěno *rodným listem* (Geburtschein), jenž ku žádosti se připojí.

3. Stejnou dobou vyzve farář katechumena, aby dle zákona státního [1]) oznámil u c. k. okresního hejtmanství (neb magistrátu) svůj úmysl, že ze synagogy čili náboženské společnosti židovské vystupuje.

4. Katechumenus nechť si od představenstva místní obce vyžádá a duchovnímu správci přinese mravní vysvědčení o dosavadní své zachovalosti [2]).

5. Žádá-li katechumen, aby po křtu sv. také jeho dosavadní příjmení bylo změněno, požádej duchovní správce biskupskou konsistoř, aby dovolení k takovéto změně u c. kr. místodržitelství vymohla. Žadatel může však také přímo sám aneb prostřednictvím úřadu politického o takovou změnu u c. k. místodržitelství zakročiti.

Církevní zákony velí, aby katechumen žid postem 40-denním se ku přijetí svátosti křtu připravil. Domnívám-li se, že by snad půst ten poněkud mohl zmírněn býti, v žádosti své zmínku o tom přípojím.

Žádost může asi v tenhle způsob zníti:

Vysoce důstojná biskupská Konsistoř!

Jonáš Tunkeles, obchodník železářský v Mladé Boleslavi, před rokem učinil sobě známost s Ludmilou, dcerou zámožného rolníka Jana Závory z Kolomut. Nejdříve chtěl s ní uzavříti sňatek občanský; později přemlouval Ludmilu, aby se stala židovkou. Když ale obému se rázně opřel Závora, jeden z nejhodnějších katolíků na osadě zdejší, tu začal Tunkeles choditi na kázání do Ml. Boleslavi, načež se dostavil k farnímu úřadu projeviv úmysl svůj, že se stane katolíkem. Jelikož v úctě níže psanému možno nebylo v práci tu se uvázati, svěřil týž náboženské vyučování katechumena staršímu panu kaplanovi, kterýž po celý půl léta (obyčejně dvakráte v týdnu) Tunkelesa ve sv. náboženství cvičil a dosvědčuje, že nyní jest úplně v křesťanské víře vyučen a jest dle celého chování svého

[1]) Zákon o poměrech interkonfes. z 25. kv. 1868. čl. 6. — Instrukce ze dne 3 června 1868. II. 1. (Praž Ord. l. 1868. č. 10.)

[2]) Tak nařízeno v arcidiecési Pražské.

hoden milosti křtu dosíci. Dosavadní úplnou zachovalost katechumena jmenovaného stvrzuje též připojené vysvědčení zdejší městské rady.

Pročež v úctě podepsaný žádá, aby (ač zákon církevní 8měsíčné vyučování nařizuje) vyučování dosavádní za postačitelné bylo považováno a milostivé svolení církevní uděleno, by Tunkeles, dle přiloženého vysvědčení 28 let starý, mohl od staršího p. kaplana zdejšího v děkanském chrámu Páně dle církevního obřadu pokřtěn býti. Dobu k udělení sv. křtu hodlá v úctě nížepsaný na některou neděli ustanoviti teprv potom, až se Tunkeles náležitě vykáže osvědčením, že u c. k. okr. hejtmanství ohlásil své vystoupení z náboženské obce židovské.

Při tom žádá výš jmenovaný katechumen, aby zaměněno bylo jeho dosavadní příjmení, tak aby se po křtu sv. mohl jmenovati a psáti „Jan Nep. Dunkel“ Za tou příčinou osměluje se v úctě podepsaný žádati, Vysoce důstojná bisk. Konsistoř račiž u veleslavného c. k. místodržitelství o to jednati, aby takováto změna jména byla úředně potvrzena a schválena.

Z děkanského úřadu v Mladé Boleslavi dne 20. srpna 1885.

Norbert Horáček,
děkan.

6. Obdržev povolení biskupské vyzve farář katechumena, aby podal písemné vyjadření čili slib, že vždy hodlá zůstati věrným synem katolické církve, do kteréž vstupuje svobodně a z pohnutek čistých, načež se dále zeptá duchovní správce katechumena, zdaž vykonal předepsané oznámení u c. kr. okresního hejtmanství? Vykáže-li se žid úředním vysvědčením, že se tak stalo, může se bez meškání přikročiti k udělení křtu sv., a sice dle formuláře v ritualu: „Ordo baptismi adultorum.“

1. Pozn. Jestliže některý jiný kněz (mimo faráře neb kaplana) katechumena vyučoval, budiž od téhož kněze uděleno vysvědčení, že jest žid dostatečně ve svaté víře vyučen. Vysvědčení to připojí se ku žádosti na konsistoř zaslané.

2. Pozn. Celý úkon, t. j. křest židovi udělený budiž do křestní matriky zanešen; v rubrice „Poznamenání“ učiní se zmínka o biskupském přivolení; přivolení to, jakož i vysvědčení mravní, písemná přípověď o setrvání v církvi a stvrzení od okresního hejtmanství, že tam změna náboženství byla ohlášena, uloženy buďtež v archivu farním.

§. 22. Návrat protestanta do církve katolické.

Bludařové a rozkolníci, jsou-li platně ve jménu nejsv. Trojice pokřtěni[1]), a žádají-li navrátiti se do katolické

[1]) Ve mnohých krajinách říše Německé ano i u nás v Čechách nezřídka zvláště od pastorů *helvetského* vyznání uděluje se křest takovým způsobem, že jej církev katolická za platný považovati nemůže; v takových případech nutno, aby konvertitovi alespoň sub conditione svátost křtu sv. udělena byla.

církve, nemohou dle zákonů církevních podruhé býti křtěni, nýbrž jen slavným vyznáním víry se do církve přijímají. A sice děje se to následujícím spůsobem:

1. Nekatolík budiž náležitě od správce duchovního vyučen ve sv. víře katolické, zejmena budiž k tomu přihlíženo, aby dobře pochopil *rozeznávací* články víry (dogmata differentialia), jimiž se liší církev katolická od jiných vyznání křesťanských.

2. Haerese i schisma stihají se od církve katolické větší klatbou, papeži obzvláštním spůsobem vyhraženou[1]). Z té příčiny musí duchovní správce žádati o plnomocenství, aby mohl nekatolíka od této klatby rozhřešiti; a sice zašle žádost tuto na biskupský Ordinariat, jelikož biskupové v krajinách našich per facultates quinquennales ve jménu apoštolské Stolice klatbu onu zrušiti mohou. Když duchovní správce obdržel od biskupa plnomoc ke zrušení klatby, vyzve nekatolíka, aby vykonal sv. zpověď, při kteréžto zpovědník nejdříve vysloví absoluci od censury exkommunikace, načež kajicníkovi svátostné rozhřešení od hříchův udělí. Před zpovědí konvertit několika slovy vyznává se za katolíka, asi takto: „Věřím, čemu katolická církev věřiti velí“; načež ihned počíná s obecnou zpovědí.

3. Konečně vykonejž nekatolík čili konvertita vyznání víry a sice dle formule Tridentské s připojením přídavku na Vatikanský sněm se vztahujícího[2]). Vyznání to má složiti *před farářem a dvěma svědky.* Ku povzbuzení věřících jest ovšem radno, aby se toto vyznání víry vykonalo veřejně v chrámě a sice v neděli neb ve svátek po předcházejícím a na ten děj se vztahujícím kázání. Z vážných důvodů však může se od takovéto slavnosti upustiti a postačí vyznání víry, jež konvertita v úřední místnosti farní učiní.

4. Dle státního zákona smí nekatolík po ukončeném 14. roce stáří beze vší překážky do církve katolické vstoupiti. Jest však povinen tento úmysl svůj oznámiti u c. kr.

---

[1]) „Excomunicatio Romano Pontifici speciali modo reservata.“ (Constitutio Pii IX. „Apostolicae Sedis“ dd. 12. Octobr. 1869)

[2]) Po slovech: „praecipue a sacrosancta Tridentina Synodo“ dá se tato vložka: „et ab oecumenico concilio *Vaticano* tradita, definita ac declarata, praesertim de Romani pontificis Primatu et infallibili magisterio.“ (Dekret s. Congr. Conc. 20. ledna 1877. Praž. Ord. l. 1877. č. 12.)

okresního hejtmanství (neb magistrátu k tomu splnomocněného), kteréž o tom zpraví protestantského faráře čili pastora [1]). Vstoupení své do církve katolické jest ovšem nekatolík povinen sám osobně ohlásiti u příslušného faráře katolického.

5. Zadání u Ordinariatu (neb konsistoře) o přijetí nekatolíka do církve může takto se učiniti:

Nejdůstojnější kn. arcib. Ordinariate!

Ve vsi Přestavlkách na osadě Vranovské žije rolník helvetského vyznání Jakub Dušek, 38letý, jenž před 12 lety se oženil, pojav katoličku za manželku; tenkráte dal revers na katolické vychování dítek. Má nyní 2 chlapce a 3 děvčata, kteréž vesměs po katolicku byly pokřtěny a katolicky se vychovávají. Dušek byl vždy znám jakožto vážný, rozšafný občan a v náboženském ohledu nikdy ani manželce ani dítkám nejmenších překážek nečinil. Před čtvrt rokem přišel k nížepsanému s prosbou, aby do katolické církve byl přijat Na otázku: co jej k úmyslu tomu přimělo? odpověděl, že příkladná zbožnost manželky a dítek, pak též krása a velebnost katolických služeb Božích jej k tomu pohnuly; on že jest s manželkou svou šťasten; ale že doufá zcela nezkaleného štěstí požívati, když i v náboženství bude jedna mysl a jedno srdce se svou rodinou.

Milerád uděloval mu nížepsaný vyučování ve sv. náboženství po celý čtvrt roku a přesvědčil se, že Dušek jest nyní dostatečně vycvičen jmenovitě ve všelikých rozeznávacích článcích víry a že v srdci svém zcela upřímně lne k církvi katolické. Z té příčiny dovoluje si v úctě nížepsaný snažně žádati, Nejdůst. kn. arcib. Ordinariat račiž milostivě přivoliti, aby zmíněný Jakub Dušek ab excommunicatione Papae speciali modo reservata mohl platně rozhřešen a do církve svaté katolické přijat býti.

U c. kr. hejtmanství okresního Dušek již vystoupení své z náboženské společnosti evangelické ohlásil a vykázal se u nížepsaného úředním o tom svědectvím. Po obdrženém vysokém povolení nejdůstojnějšího Ordinariatu zamýšlí v úctě podepsaný duchovní správce zaříditi zvláštní slavnost a sice v den nejsv. Jmena Marie Panny, kdež po slavnostném kázaní Dušek u přítomnosti své rodiny a celé osady Vranovské vyznání víry Tridentské vykoná, jak on sám si to výslovně přeje. V úctě podepsaný doufá, že událost tato velmi prospěšné následky bude míti co do náboženského smýšlení a života celé osady zdejší.

Z farního úřadu ve Vranově dne 20 července 1886.

Petr Hentsch,
farář.

---

[1]) Zákon o poměrech interkonfes. z 25. května 1868. čl. 6. — Viz instrukci k témuž zákonu II. 2. — Oznámení u hejtmanství může státi se buď ústně (o čem sepíše se protokol) anebo písemně listinou, opatřenou vlastnoručním podpisem vystupujícího. (Nařízení cís kr. ministeria osvěty a vnitra dd. 18. ledna 1869. — Praž. Ord. l. 1869. číslo 5., str. 36. 37.)

Zmíněné ohlášení u c. kr. hejtmanství znějž asi v tenhle spůsob:

Slavné cís. král. okresní hejtmanství!

V úctě podepsaný byl až dosavad členem evangelické církve helvetského vyznání v Soběhrdech; nyní však přesvědčiv se o pravdě víry katolické zamýšlí do katolické církve vstoupiti a učinil k tomu cíli potřebné kroky u důst. p. faráře ve Vranově. Pročež na základě zákona z 25. května 1868 o interkonfessionalních poměrech čl. 6. dovoluje si tento úmysl svůj slavnému c. kr. hejtmanství ve známost uvésti s připojenou žádostí, aby slavné c. kr. hejtmanství ráčilo k vědomosti vzíti a helvetského správce duchovního v Soběhrdech o tom uvědomiti, že níženpsaný dnešním dnem z evangelické církve helvetského vyznání vystupuje.

V Přestavlkách 8. července 1886. Jakub Dušek,
rolník v čísle 27.

6. Přeje-li sobě nekatolík v nebezpečí smrti se nalezající přestoupiti do katolické církve, tuť sluší rozeznávati dva případy: Je-li možno, aby duchovní správce neb zpovědník sobě od biskupa (ústně neb cestou telegrafickou) vyžádal plnomoc k absoluci a censuris ecclesiasticis, má tak učiniti; nestačí-li však k tomu čas, zejmena při velké vzdálenosti a nejvyšším nebezpečí blízké smrti konvertitovy, tuť jest duchovní pastýř oprávněn, aby nekatolíka onoho do církve sv. přijal. Poučí jej o nejdůležitějších pravdách víry katolické, přijme u přítomnosti *dvou svědkův* od něho Tridentské vyznání víry [1]), udělí mu ve sv. zpovědi absoluci a censuris et peccatis, svátost oltářní a poslední pomazání, posléze pak vybídne domácích konvertity, aby bez meškání ohlásili u c. kr. *okresního hejtmanství*, že z protestantské společnosti náboženské přestoupil ku katolické církvi [2]).

Pozn. 1. Žádá-li rozkolník na př. Rus *řecko-nesjednoceného* vyznání do církve katolické přijat býti, budiž týmž spůsobem pokračováno, jak jsme v příčině protestantů naznačili.

Pozn. 2. Nalezá-li se dítko protestantské, jež v nebezpečenství smrti k církvi katolické přistoupiti chce, u věku *mezi 7—14* lety, nemůže je farář do lůna sv. církve přijati, nýbrž povinen jest, zvláštní případ tento biskupské konsistoři bez odkladu ve známost uvésti a očekávati další její v té věci nařízení.

---

[1]) Nedopouští-li stav nemocného, aby se užilo celého formuláře professionis fidei Tridentinae, může se vyznání víry též kratší formou složiti.

[2]) Na ten účel nejlépe poslouží, když se sdělá písemné vyjádření, v němžto konvertit ku katolické církvi přistupuje, kteréž vyjádření oba svědkové podpisy svými vlastnoručními opatří. — Instrukce českého episkopatu z 3. června 1868. (Praž. Ord. l. 1868. str. 78.)

7. Žije-li dítko z rodičů nekatolických zrozené po smrti jejich u pěstounů (příbuzných) katolických a po *katolicku* se vychovává, může ve škole býti vedeno ku přijímání svátostí a vůbec považovati se za katolické, aniž by formálního přestoupení třeba bylo. Křtem zajisté přijato jest do pravé církve (ač bylo-li platně pokřtěno) a žádným činem zevnějším od ní neodpadlo.

§. 23. Odpadnutí katolíka k protestantismu a bezkonfessionalnost.

Politování hodný případ, že katolický osadník z ohledův časných nevěren se stává slibu na křtu danému, an církev pravou opouští a k protestantismu odpadá, sluší nyní s toho stanoviska posuzovati, že církev sv., ač jednání takové zavrhuje a je církevními tresty stíhá, přece s ohledem na zákony státní nemůže užiti žádných prostředků donucovacích (koercitivních), aby takového katolíka k setrvání v obecenství církevním přiměla. Jest sice oprávněn katolický správce duchovní, aby takovému člověku domlouval a jej k setrvání v církvi katolické pohnouti hleděl. Od onoho okamžení však, kde týž občan u *c. kr. okresního hejtmanství* oznámil, že z církve katolické vystupuje a se k evangelické společnosti náboženské přidává, nesmí jej farář pro foro externo za člena církve katolické více považovati a tudíž také žádný úkon náboženský s ohledem na osobu jeho předsevzíti[1]).

Po ukončení *čtrnáctého roku* stáří smí dle občanského zákona katolický křesťan nejen odpadnouti k protestantismu, ale i k židovstvu[2]) neb prohlásiti, že chce zůstati bez všelikého vyznání náboženského čili bezkonfessionalním (konfessionslos), v kterémžto případě c. kr. okresní hejtmanství vede knihy narození, úmrtí a kopulační matriky[3]). Oznámení, že z církve katolické vystupuje a že k vyznání evangelickému neb židovskému se hlásí anebo že chce bez vyznání žíti, zašle občan c. kr. hejtmanství okresnímu, kteréž o tom uvědomí *faráře katolického* té osady, kde onen občan jakožto katolík posaváde se zdržoval.

---

[1]) Základní zákon státní ze dne 21. pros. 1867. čl. 14. praví: „Nikdo nemůže přidržován býti k nějakému výkonu církevnímu aneb k účastenství v nějaké slavnosti církevní, není-li postaven pod mocí jiného, který dle zákona k tomu má právo.“

[2]) Zákon interkonfes. 25. kv. 1868 čl. 7.

[3]) Zákon daný 9. dubna 1870. §. 1. 3. (Pražský Ord. l. 1870. č. 10.)

Zprávy písemné o odpadnutí katolických osadníků k jinému vyznání křesťanskému obyčejně farářové jsou povinni podati ve farních předlohách každoročně ku konsistoři zasílaných a zanésti je do knihy o změnách náboženství[1]). V diecési Budějovické však předepsáno jest, aby každé odpadnutí katolíka ihned oznámeno bylo konsistoři biskupské [2]).

§. 24. Kniha změny náboženství.

O těch, kdož se z protestantismu do církve katolické navrátili, jakož i o těch, kdož z církve katolické odstupují, sluší vésti zvláštní knihu, kteráž se zove „Kniha změny náboženství“ (Religionsveränderungsbuch) a kteráž dle následujícího formuláře má býti uspořádána.

Kniha změny náboženství.

Přestupující: Jméno	Voj-těch Peták	Miro-slav Jan Sebral
Přestupující: stáří	41 r.	19 r.
Přestupující: Stav neb zaměstnání	mistr truhlářský	topič v plynárně belgické společnosti v Karlíně
Přestupující: Rodiště	Vlkovice, okres Černokostelecký	Poděbrady
Přestupující: Bydliště	Karlín u Prahy	Karlín u Prahy
dříve byl	helvetského vyznání	katolík
přestoupil k evangel.: ku katol. církvi	ku katolické církvi	—
přestoupil k evangel.: augšbur. vyzn.	—	—
přestoupil k evangel.: helvetsk. vyzn.	—	k helvetskému vyznání
kdo jej vyučil v katolickém náb.	Frant. Čáp, kooperator v Karlíně	—
kde ohlásil své přestoupení	u c. k. okr hejtmanství v Karlíně	u c. k. okr. hejtmanství v Karlíně
přivolení Ordinariatu	Konsist. výnos ze dne 19. února 1885 č. 2115.	—
datum kdy přestoupil	19. března 1885	6. července 1885
svědkové přítomní při vyznání víry	Jakub Anděl, hostinský č. 140. v Karlíně. Alois Škoula, kupec č. 153. v Karlíně.	—
Poznamenání	Viz archiv D. č. 93. Pohnutkou bylo jemu první sv. přijímání katolické jeho dcerušky, 8 let staré	Viz archiv D. č. 94. Čítal „Svobodu“ a jiné listy nevěrecké.

[1]) Instrukce z 3. června 1868. II. 4. (Praž. Ord. l. 1868 č. 10.)

[2]) Ordinar. list diec. Budějovické 1855. č. 8

Svědkové, před nimiž konvertita vyznání víry složil, vlastnoručně se podpište v knize změny náboženství. V rubrice „poznamenání“ se připomene, na kterém místě v archivu neb registratuře se nalezají úřední listiny, tohoto přestoupení se týkající, jako: přivolení Ordinariatu neb konsistoře, oznámení došlé od c. kr. okresního hejtmanství, po případě i jiné listiny. Taktéž buďte v této poslední rubrice uvedeny pohnutky, jež přiměly toho kterého člověka, že k jinému náboženství se přihlásil.

Na konec října každého roku jsou duchovní správcové povinni, zaslati okresnímu vikáři výkaz o změnách náboženství, které se na osadě jejich od 1. listopadu roku minulého až do konce října běžícího roku přihodily.

Formulář k tomu zní:

Výkaz

o změnách náboženství od 1. listopadu 1886 až do 30. října 1887.

Fara	Přestupujícího: jméno	Přestupujícího: věk	Přestupujícího: stav či zaměstnání	Přestupujícího: rodiště	Přestoupil: od vyznání	Přestoupil: k vyznání	Datum, kdy přestoupil	Kdo udělil vyučování náboženské aneb kde bylo přestoupení oznámeno	Poznamenání o pohnutkách, že přestoupil atp.
Solopisky	Jan Prchal	32 r.	továrys obuvnický	Chotoukov, okres Kolínský	katolického	augšburského	2. ledna 1887	oznámil u c. k. okresního hejtmanství v Kolíně	bral si evangeličku augšpurského vyznání za manželku
	Václav Patočka	48 r.	šafář	Červený Hrádek, okr. Kolínský	helvetského	katolickému	16. června 1887	Vyučoval Josef Brázda, farář v Solopiskách	Čtením katolických dobrých knih a poslouchánim slova Božího dospěl k poznání pravdy.

Z výkazů všech far celého okršku sestaví okresní vikář výkaz summární čili úhrnečný, jejž v listopadu spolu s vyplněnými „farními předlohami“ zašle ku konsistoři.

Nestal-li se na některé osadě v tom kterém roce *žádný případ* změny náboženství, budiž od faráře aspoň k vikariatu zaslána stručná správa negativní či záporná v ta slova: „Nížepsaný dovoluje si oznámiti, že od 1. listop. 1885 až do 30. října 1886 na osadě zdejší neudál se žádný případ změny náboženství.“

§. 25. Pochybnost o platnosti křtu sv.

Nezřídka mohou se přihoditi takové případy, kde duchovnímu správci nesnadno, ano i nemožno jest, aby o své ujmě o tom rozhodnul: má-li dospělý člověk býti pokřtěn čili nic? Máme na mysli obzvláště tyto věci:

1. K faráři přijde člověk, jenž od maličkosti žil v cizině, v Americe, v Anglicku neb zámořských jeho osadách atd., a hlásí se, že by rád přestoupil ku katolické církvi. Na otázku: jakého nyní jest vyznání? odpovídá: že náleží k sektě Mormonů, nebo Baptistů, nebo Methodistů, aneb k sektě jiného jména, o níž farářovi není vědomo, zdaž zasluhuje v pravdě jména vyznání křesťanského, a zdaž tedy uděluje se členům jejím svátost křtu *platným* spůsobem čili nic. Ovšem se duchovní pastýř nejprvé poučí v dobré knize dějin církevních; kdyžby však ani tou cestou jistoty žádné nenabyl, bez meškání obrať se k *Ordinariatu biskupskému* s dotazem, čeho zde činiti třeba. Zatím, než odpověď authentická dojde, pokračuj u vyučování konvertity v pravdách sv. víry katolické.

Není dovoleno, každému takovému sektáři při návratu jeho do církve jen beze všeho dalšího zkoumání podmínečný křest uděliti; nýbrž především sluší *vyšetřiti platnost křtu*, v bludařství přijatého. Ukáže-li se, že křest od bludaře přijatý jest *neplatný*, takového bezvýminečně pokřtíti třeba. Není-li možno přesvědčiti se ani o platnosti ani o neplatnosti aneb zbývá-li podstatná *pochybnost* o platnosti křtu, budiž podmínečný křest v tichosti vykonán. Objeví-li se, že první křest *platně* byl udělen, přijat budiž obrácenec pouze odpřisáhnutím bludu a vyznáním víry [1]). Samo sebou se

[1]) Dekret posv. kongregace Inquisitionis ze dne 21. února 1834. („Čas. Duch.“ 1886 str. 188—189.)

rozumí, že konečné rozhodnutí o platnosti neb neplatnosti křtu v jednotlivých případech praktických nikoli duchovním zprávcům, nýbrž jedině biskupovi přináleží.

2. Avšak i v příčině osadníků *katolických* začasté vzniknouti mohou pochybnosti o tom, zdaž platně byli pokřtěni čili nic. Stává se to nejčastěji při snoubencích aneb těch, kdož dostáti mají branné povinnosti. Nemohou se vykázati křestním listem a dotyčného aktu v matrice křestní najíti nelze [1]). Tu sluší rozeznávati:

a) *Ví-li* žadatel, kde se narodil a kde tudy bezpochyby pokřtěn byl, a nelze-li dotyčného úkonu v matrice křestní té fary nalézti, tuť radno neprv obrátiti se ku konsistoři s prosbou, aby hledáno bylo v *duplikátech* matrik. Přihází se dosti zhusta, že úkon v domácí matrice nezanesený nalezne se v duplikátě, odkudž pak z rozkazu konsistoře do matriky domácí se zanese. Není-li úkon ani v duplikátě zapsán, hledíž farář nalézti *pamětníků*, kteří by dosvědčiti mohli, že žadatel skutečně pokřtěn byl; pamětníky těmi jsou rodiče, bratři a sestry, kmotři a kmotry žadatele. O výpovědích jejich sepsán budiž *protokol*, v němž se (alespoň přibližně) zjistí rok a den narození a křtu sv. Zásadou jest, že ten, jenž mezi křesťany katolickými se narodil, v katolické rodině byl vychován, ve škole v katolickém náboženství vyučován, ku sv. svátostem (zpovědi, přijímání) připuštěn, za pokřtěného vším právem se pokládá. Protokol o výpovědích pamětníků sepsaný zašle se *konsistoři*, a spolu žádej farář o další rozkazy stran zápisu do matriky; sám o sobě toho učiniti není oprávněn.

b) *Neví-li* však žadatel ani kde se narodil ani určitě kdy, v kterém roce [2]) zrozen byl, buďtež pokud možno příbuzní neb jiní pamětníci otázáni, zdaž jim něco bližšího v té věci povědomo a protokol o tom sepsaný rovněž budiž konsistoři předložen, kteráž duchovnímu správci nařídí, čeho okolnosti vyžadují. Začasté objeví se potřeba, aby žadateli

---

[1]) Příčiny toho mohou býti rozličné, zejmena stává se někdy, že matriky pro chorobu, stáří neb roztržitost a liknavost duchovního správce nedbale byly vedeny a četné úkony nejsou vepsány; neb že matriky při požáru fary shořely neb ukradeny byly.

[2]) To se stává při dítkách lidí kočujících, podomních obchodníků, členů divadel neb cirkův atp., kteří nikde trvale se nezdržují a proto snadno na rok a místo narození svého zapomínají.

svátost křtu sv. buď výminečně neb bez podmínky byla udělena, načež se mu křestní list vydá.

3. Není-li snoubencům neb některému z nich možno vykázati se *křestním listem*, náleží žádati biskupskou konsistoř za dispensi, konsistoř pak sama vyjedná u c. k. místodržitelství dispensi se strany moci státní [1]).

Příklad úředního zadání pro případ ad 2. a) tuto podáváme:

Vysoce důstojná biskupská konsistoř!

Včerejšího dne přišel k nížepsanému Václav Kopecný, tovaryš klempířský v čísle 138 v městě Chrudími a oznámil, že hodlá vstoupiti do stavu manželského s Terezií Makovičkovou, dcerou chalupníka Makovičky v č. 8 v Sobětuchách. Přinesl sice křestný list nevěsty (jejížto otec dříve bydlel na osadě Čáslavské), ale sám se *křestním listem* vykázati nemohl a byv po příčině tázán vypravoval následující:

Před 23 lety meškala v Chrudími jízdecká společnost, při kteréžto se mimo jiné nalezal Matěj Kopecný; ten přivezl s sebou dvouletého churavého chlapečka Václava, jehož matka prý několik měsíců před tím byla zemřela. Ubytoval se u klempířského mistra Bubeníčka, jehožto choť nemajíc sama vlastních dítek, se nemocného Václava ujala a jako vlastní dítě jej ošetřovala. Po dvouměsíčném pobytu v Chrudími společnost jízdecká jinam do světa se vybrala; jelikož ale malý Václav byl těžce nemocen, zanechal jej Matěj Kopecný u paní Bubeníčkové, slíbiv, že brzy bude psáti, že pošle peníze pro chlapce a že později sám proň přijede. Avšak od té doby není o otci nikde slechu a všeliké pátrání bylo až podnes marné. Václav byl posílán do školy, později se přiučil u mistra Bubeníčka řemeslu klempířskému a doposud u svého dobrodince a druhého otce jakožto tovaryš pracuje. Týž se vždy choval jako dobrý katolický křesťan; každoročně přistupuje ku sv. svátostem, navštěvuje pilně služby Boží a požívá u všech dobrých lidí upřímné vážnosti. Z těch příčin dovoluje si v úctě nižepsaný vysloviti své přesvědčení v ten smysl, že Václava Kopecného, nyní 25letého, právem pokládati sluší za katolického křesťana, jenž svátostí křtu byl do církve přijat a jenž nyní k uzavření sňatku manželského připuštěn býti může. Nicméně uznává v úctě podepsaný za svou povinnost, zvláštní případ tento předložiti Vysoce důstojné bisk. Konsistoři k milostivému posouzení a rozhodnutí. Jelikož se však posvátný čas adventní blíží a výš jmenovaní snoubencové rádi by ještě v listopadu v stav manželský vstoupili, dovoluje si nížepsaný připojiti snažnou žádost, aby Vysoce důstojná bisk. Konsistoř o věci této jak možná brzy snešení své učiniti a v úctě podepsanému sděliti ráčila.

Z děkanského úřadu v Chrudimi dne 7. října 1883.

Václav Březina,
děkan.

---

[1]) Nařízení cís. kr. ministeria spravedlnosti, osvěty a vyučování ze dne 14. srpna 1859.

§. 26. Spolky a bratrstva.

Vedle všeobecného členství, jímž všickni křesťané k církvi sv. jakožto společné matce přináležejí, jest od mnohých staletí chvalitebným zvykem, že se katolíci zvláštním způsobem mezi sebou sdružují. *Sdružování* takové netoliko není na úkor onomu obecnému svazku, kterýž veškeré členstvo církve spojuje, ale spíše tento svazek jestě pevněji utužuje, jemu určitý směr k dosažení jistých podrobně vytknutých účelů dává a poskytováním četných výhod k duchovnímu neb tělesnému blahu lidstva směřujících k hojnému učastenství pobádá.

Ku chvále zbožných předků pověděti dlužno, že v Čechách i na Moravě čítalo se za minulých věků veliké množství takovýchto *spolků* blahodárných, z kterých však nehodou časův, především josefínskou persekucí, málo bylo ušetřeno, tak že jen skrovničké zbytky až na naše časy se dochovaly. Avšak v novější době, zejmena po roce 1850, kde spolkový život mezi lidem naším vůbec velice se vzmáhá, kde se tvoří spolky k účelům světským, ano nezřídka k účelům církvi křesťanské přímo nepřátelským, v době té díme jest svatou povinností věrných katolíkův, abychom také my úžeji se k sobě družili, ve spolky a bratrstva se sestupovali a spolky katolickými nejen hleděli nadvážiti působení spolků nám nepříznivých, nýbrž důkaz zjevný světu podati, že katolická církev jest ona půda úrodná, na které spolkový život nejlépe se daří a ovoce nejutěšenějšího přináší.

Obzvláště pak jest nutno k tomu poukázati, že *duchovní správcové*, farářové a kaplani jsou povinni o vznik a rozšíření spolků katolických se starati. To zřejmě uznává Pražský sněm provincialní z r. 1860, kterýž odporučení spolků katolických vložil do kapitoly „de parochis“ [1]), aby tím naznačil, že za našich dob péče o spolky a bratrstva náleží k moudré pastoraci, jelikož ony, jak dí sněm, „k utvrzení víry a křesťanských mravů mezi lidem velmi vydatně napomáhají [2]). I což může býti pastýři duchovnímu vítanějšího nad takové

[1]) Provinc. Syn. tit. VI. cap. 7. pag. 222.

[2]) „Augendae fidei et emendandis populi moribus maxime prodesse dignoscuntur.“ l. c.

pilné pomocníky a spolupracovníky na vinici Páně? Máme mnoho takových osad, kde katolické spolky už delší dobu trvají, s výborným prospěchem se potkávajíce; i lzeť právem za to míti, že také jinde kdekoli budou zavedeny, za dobré a moudré správy k nemalé radosti každému pastýři duší nesmrtelných poslouží.

Co do *účelu* mají spolky katolické na zřeteli plnění dvojího zákona křesťanské lásky *a*) lásky k Bohu a *b*) lásky k bližnímu; ovšem se to nejčastěji děje takovým spůsobem, aby jeden z obou těchto účelův po výtce se pěstoval, druhý však tím nikterak vyloučen nebyl.

Od našeho Episkopatu byly na synodách provincialní a diecésních (v Praze a Budějovicích) [1]) neb ordinariatními výnosy a listy patýřskými aneb konečně praxí od církevní vrchnosti připuštěnou schváleny a doporučeny zejmena následující spolky a bratrstva:

I. Konání zvláštní pobožnosti vytkly sobě za účel: 1. Jednota k ustavičnému klanění se Nejsvětější Svátosti oltářní a ku podpoře chudých chrámů [2]). 2. Bratrstvo sv. Růžence. 3. Bratrstvo nejsv. Srdce Pána Ježíše. 4. Bratrstvo nejsv. Srdce Panny Marie. 5. Spolky literátské [3]). 6. Bratrstvo kněží: „Aurea corona“

II. K bedlivému plnění povinností křesťanských v životě soukromém i veřejném pobádají: 7. Jednoty katolické [4]). 8. Jednoty katolicko-politické [5]). 9. Jednoty katolických tovaryšů [6]). 10. Arcibratrstvo křesťanských matek

[1]) Syn. provinc. pg. 222. — Syn. diec. Pražské 1883. pg. 17. 27. 64. — Syn. diec. Praž. 1873. pg. 31. 36. 41. 57. — Syn. diec. Budějov. 1873.

[2]) Jimž se *mešní ornáty* atp. zdarma udělují. Sídlo jednoty jest v Praze na Hradčanech v ústavě šlechtičen. Stanovy v Synodě Praž. 1873. str. 57.

[3]) Synoda Pražská 1863. stránka 27. Též Provinc. Synoda tit. III. cap. 7. pg 96.

[4]) Nejstarší z nich se sídlem v Praze od r. 1349.

[5]) Středem jich jsou jednota katol.-politická *v Praze* a *v Brně*. Orgánem jich jsou listy „*Čech*“, „*Hlas*“, „*Pražský Týdeník*“, „*Prager Wochenblatt*“, „*Blahověst*“.

[6]) V Praze, Olomouci a jj. V naší době naproti *socialismu* jest velmi žádoucno, aby se tovaryšské jednoty co nejčetněji zřizovaly; jest jich v Čechách i na Moravě posud příliš málo. Provinc. syn. pg. 222. Viz encykliku J. Sv. Lva XIII. z r. 1879, kdež dí, že „sluší podporovati spolky řemeslníkův a dělníkův, kteří pod záštitou náboženství zřízeny jsouce činí členy své s osudem svým spokojeny, učí trpělivosti v lopotném životě a navodí k poklídnému živobytí.“

s ústřední správou v Budějovicích [1]) 11. Spolky mládenců v a panen.

III. Pěstování vědy theologické, hudby posvátné a církevního umění i starožitností, okrasu domu Božího za účel sobě obraly: 12. Dědictví sv. Prokopa [2]) v Praze. 13. Akademie křesťanská v Praze (odbory: *α*) vědecký, *β*) hudební, *γ*) umělecký, *δ*) archeologický) [3]). 14. Jednota pro dostavění hlavního chrámu sv. Víta na hradě Pražském [4]).

IV. K podporování missií napomáhají: 15. Bratrstvo sv. Cyrilla a Methoděje pro missie Jihoslovanské. 16. Nadání Leopoldínské pro missie v Africe a Americe. 17. Jednota sv. Bonifacia pro missie v Německu [5]). 18. Jednota neposkvrněného Početí Panny Marie ku podpoře křesťanů na východě zvláště v zemích tureckých.

V. Konání skutků tělesného milosrdenství: 19. Bratrstvo sv. Michala archanděla ku podpoře sv. Otce modlitbami a haléřem sv. Petrským. 20. Spolek sv. Josefa ku podpoře kněží na výslužbě se nacházejících [6]). 21. Pokladna diecésní (též spolek sv. Vojtěcha) ku podpoře nuzného duchovenstva [7]). 22. Jednota sv. Vincencia k podporování chudých po domácku. 23. Jednota sv. dětství Ježíšova ku podpoře missie a na vykupování pohanských dítek v Číně [8]). 24. Sodalitas Trecentorum sub patrocinio B. Mariae Virginis confoederatorum [9]). 25. Spolek sv. Josefa z Arimathie k pochovávání chudých zemřelých [10]). 26. Bratrstva rozličných pojmeno-

---

[1]) Schváleno synodou třetí Budějovickou r. 1873. Orgánem spolku jest časopis „*Ludmila*“.

[2]) Orgánem jest „*Časopis katol. duchovenstva*“ v Praze.

[3]) Orgány Akademie a jednotlivých odborů jejich jsou: „Časopis katol. duchovenstva“, „*Cecilie*,“ „*Method*“, „*Christliche Akademie*“.

[4]) Zprávy o činnosti její podává „*Ročník*“ vždy po uplynutí jednoho neb 2 let vycházející.

[5]) O jednotě té podává zprávy „Pražský list ordinariatní.“

[6]) Sídlo v Praze; orgánem jest „Čas. katol. duchovenstva“ a „Čech.“

[7]) Orgánem jest „Pražský list ordinariatní.“ — Spolky podobného směru i v jiných diecésích se nalézají, na př. „matice sv. Mikuláše“ v diecési Budějovické.

[8]) Ředitelstvo jednoty té nalézá se *v Solnohradě*, kamž se příspěvky z Čech a Moravy zasílají; ústřední rada spolku jest v Paříži.

[9]) Členové (kněží neb nekněží) slouží neb dávají sloužiti za zemřelé spolučleny oběť mše sv. Sídlo spolku jest *v Praze* při kn. arcib. semináři klerikálním.

[10]) Založen r. 1861 v Praze, odkudž i do jiných měst se rozšířil.

vání, kteráž poskytují členům svým podporu v nemoci, výpomoc na útraty pohřbu a dávají zádušní mše sv. sloužiti (v Praze na př. bratrstvo Panny Marie před Týnem, bratrstvo sv. Haštala, Volšanské, Kajetánské, sv. Františka z Pauly a. j).

VI. Vydávání dobrých prostonárodních spisů pro lid katolický mají za účel: 27. Dědictví sv. Jana Nepomuckého v Praze od r. 1835. 28. Dědictví sv. Cyrilla a Methoděje v Brně od r. 1850. 29. Katolický spolek tiskový v Praze od r. 1870. 30. Dědictví Maličkých v Králové Hradci od r. 1860 (spisy ku vzdělání mládeže obojího pohlaví). 31. Zlatá kniha v Písku (dobré spisy pro dívky české).

Uzná-li duchovní pastýř za vhodné a prospěšné, aby v osadě své nějaký spolek katolický zavedl, jest mu těmito pravidly se říditi:

1. V každém místě, ať městě neb vesnici má se nalézati jen *jeden* spolek neb bratrstvo téhož názvu či pojmenování.

2. Ku zřízení bratrstva neb spolku jest zapotřebí povolení *biskupa* diecésního. Schválením biskupovým vstupuje bratrstvo neb jednota v život a slove od té doby confraternitas *canonice erecta.*

3. Biskupovi se také musí předložiti *stanovy* spolkové ku schválení církevnímu.

4. Spolu však s ohledem na zákon spolkový se vyžaduje, aby stanovy také u *c. kr. místodržitelství* ku schválení státnímu byly předloženy. Jeť tohoto schválení mimo jiné i za tou příčinou zapotřebí, aby spolek mohl jmění získati, jím vládnouti a je hájiti.

5. *Odpustky*, jichž spolek neb bratrstvo užívá, má nejprvé biskup za přispěním dvou kanovníků stoličné kapitoly proskoumati co do pravosti jejich, načež teprv se členstvu o nich náležité sdělení učiní.

6. Některá bratrstva a některé jednoty povýšeny jsou na *arcibratrstva* (archiconfraternitas) tím spůsobem, že sv. Stolice bratrstvo neb jednotu při některém chrámu se nalézající prohlašuje za arcibratrstvo, hojnými odpustky je obdařuje a takovému arcibratrstvu právo dává, přivtělovati (aggregovati) k sobě bratrstva neb jednoty téhož jména, aby údové jejich účastnými se stali odpustkův arcibratrstvu propůjčených [1]). Žádost za přivtělení podává se s povolením bi-

[1]) Decretum S. Congr. Conc. dd. 21. Sept. 1718.

skupa vlastního biskupovi té diecése, kdež arcibratrstvo sídlí; k žádosti připojí se důkaz o kanonickém zřízení jednoty nebo bratrstva.

7. Představeným každého při farním chrámě zřízeného bratrstva budiž *farář* té osady. Jednoty, jež nejsou bratrstva, mívají za představeného (představenou) nekněze či laika, některý kněz pak jest „ředitelem" jednoty; ředitel tento se blíže ji (jménem neb dle úřadu či stavu) naznačuje už v žádosti o kanonické zřízení jednoty či spolku.

8. Všecka v diecési zřízená bratrstva neb spolky podléhají *vrchní zprávě* biskupově [1]).

9. V příčině *zápisu členů* do jednot a bratrstev církevních byla se schválením sv. Otce Lva XIII. od posvátné Kongregace odpustků v Římě [2]) dne 26. listopadu 1880 zvláštní instrukce vydána, z níž hlavní ustanovení zde klademe, aby dle nich se jednalo.

a) Pravidlem jest, aby každý člen při zápisu svém do jednoty neb bratrstva církevního sám *osobně byl přítomen.*

b) Do spolků *místních* t. j. na jisté místo (město, vesnici) obmezených nesmí přijat býti, kdo v místě tom nebydlí. Je-li spolek určen pro jistou diecési, nesmí členem jeho se státi, kdo k diecési nenáleží.

c) Při jednotách a bratrstvech, které po *celé církvi* katolické jsou rozšířeny, má se přijetí člena též osobně vykonati. Avšak přijetí to nemusí se státi tam, kde spolek má své sídlo čili středisko; nýbrž postačí, když ten, jenž nové členy přijímá, jest k úkonu tomu delegován neb subdelegován.

d) Pravidla ta zvláště mají svou platnost při bratrstvech neb jednotách, kde přijímání nových členů děje se s obzvláštními *obřady* a *způsobem slavnostním*, kde zkouška předchází, zvláštní oděv členovi se dává (na př. pás neb škapulíř), což osobní jeho přítomnost předpokládá. Jen v mimořádných případech mohou ředitelové bratrstev od obřadů těch dispensovati a přijímati nepřítomných.

e) Leč i při spolcích, kde žádný obřad ani určitý

---

[1]) Provinc. syn. Prag. pag. 223. Tamtéž se nařizuje, aby stanovy jednoty od biskupa schválené, pak *dokument* autentický, jímž se jednota zřizuje (literae erectionis), ve farním archivu se uschovaly, obé pak aby do pamětní knihy (liber memorabilium) se zaneslo.

[2]) Srovn. „Čas. Duchov." 1881. str. 186—7.

spůsob přijetí předepsán není, zachováno buď pravidlo, aby pokud možná jen přítomní za členy zapsáni byli. Na ten účel rozmnožen budiž počet *jednatelů* či *opatrovníků*, kteříž delegovanou pravomocí nové členy do spolku přijímati mohou. Že však nebude vesměs lze předpisu tomu vyhověti, připouští apoštolská Stolice výminku, aby *nepřítomní* buď prostřednictvím zástupce či *plnomocníka* aneb prostřednictvím *dopisu* svého do bratrstva neb jednoty přijati býti mohli[1]). Výminka ta připouští se v uvážení, že při jedněch spolcích hlavně o to jde, aby velký počet věřících v konání skutků nábožnosti a lásky se súčastnil, kteréhožto účelu nebylo by lze dosíci, kdyby přístup k takovým spolkům nad míru se stěžoval. Nicméně vždy budiž k tomu hleděno, aby netoliko počet členů rozmnožen byl, nýbrž aby také o duchovní prospěch členů bylo postaráno a tudíž aby jen tací se přijímali, kdož ač nepřítomni dle těla, alespoň dle ducha přítomni jsou a s dobrým vědomím i o vlastní vůli do spolku zapsáni býti žádají, majíce pevný úmysl konati předepsané skutky a získati odpustků témuž bratrstvu propůjčených.

10. Žádost o povolení ku zřízení spolku může asi tímto spůsobem býti sepsána.

Nejdůstojnější Biskupský Ordinariate!

Rostoucí spustlost mládeže nejen té, která ze školy vystoupila, nýbrž i samých dítek školních, vzbudila v nížepsaném úmysl, postaviti proti této mravní záhubě pevnou hráz založením *spolku křesťanských matek* v osadě zdejší. Na základě nařízení Pražského sněmu provincialního (tit. VI. cap. 7 pag. 223) dovoluje si v nejhlubší úctě podepsaný žádati, aby Nejdůstojnější Ordinariat milostivě svolení své ku zřízení tohoto právě jmenovaného spolku uděliti ráčil. K odůvodnění žádosti své dovoluje si žadatel uvésti, že

I. Od arcibratrstva spolku křesťanských matek v Budějovicích sobě opatřil schválené stanovy, kteréž v některých méně podstatných věcech poměrům zdejší osady přispůsobil a je nyní k vysokému proskoumání a schválení předkládá.

II. Aby tomuto spolku příznivou půdu na osadě připravil, snažil se v nejhlubší úctě podepsaný po 2 leta získati čtenáře a odběratele časopisu „Ludmily“; a v skutku se mu to s Boží pomocí podařilo v té míře, že nyní na osadě zdejší 84 exempláře tohoto prospěšného listu se odbírají a nejméně třikrát tolik čtenářek se zálibou jej čítá.

III. Když pak předběžné oznámení učiněno bylo, že s přivolením Nejdůstojnějšího biskupského Ordinariatu jakož i veleslavného c. kr. místo-

[1]) Tudíž na př. členové pouze písemným přihlášením do našich Dědictví (sv Jana Nep., sv. Cyrilla a Methoděje, sv. Prokopa a j.) zapsaní účastnými stávají se odpustků těmto Dědictvím propůjčených.

držitelství, bude-li obé uděleno, spolek matek křesťanských se na osadě zdejší zařídí, tuť hned v prvním týdnu se 53 matky jak z farního místa tak i z ostatních sem příslušících vesnic a samot přihlásily, že se členy téhož spolku státi chtějí. Jest tedy naděje oprávněna, že jmenovaný spolek zde najde hojného účastenství a že tudíž se značným úspěchem se potká.

IV. Tím pak více jest podobného spolku zapotřebí nyní ve zdejší osadě, jelikož právě před půl rokem na zdejší školu národní byl dosazen mladý učitel, který se jeví býti spustlým nevěrcem a jest tedy právem se obávati, že školní mládež ještě u vyšší míře než posud se dálo, k nevěře a nemravnosti bude nabádána.

Z těchto důvodův dovoluje si v nejhlubší úctě podepsaný žádati, aby Nejdůstojnější Ordinariat ráčil své přivolení ku zřízení spolku křesťanských matek na osadě zdejší milostivě uděliti, stanovy přiložené schváliti a také u veleslavného c. kr. místodržitelství jich schválení dobrotivě vymoci.

Z farního úřadu v Lysé dne 28. dubna 1885.

Jan Švejcar,
farář.

Jiná žádost o zřízení spolku zní:

Nejdůstojnější knížecí arcibiskupský Ordinariate!

Záhubné snahy socialní demokracie již i ve zdejším skrz naskrz katolickém městě hlubokých zapustily kořenův. V několika závodech zdejších odbírají a pilně se čtou orgány socialistické, v Praze vycházející, a lid bývá mimo to zvláštními agenty sem vyslanými sváděn k zanedbávání svých křesťanských povinností, k rušení klidu dne nedělního a posléz i ku zřejmému od víry katolické odpadnutí. Na takové zlo katolickému obyvatelstvu záhubou duševní hrozící klidně dívati nemohlo se duchovenstvo zdejší jak v duchovní správě tak ve školách pracující, a tudíž po předběžných přípravách a zralém věci uvážení usneslo se na tom, založiti ve zdejším městě *jednotu katolických tovaryšů*, kteráž by blahodárné působení tohoto od církve schváleného spolku i do naší osady uvedla a pevnou hráz proti vzmahající se náboženské lhostejnosti a nevěře tvořila. K tomu cíli:

I. Vyžádalo sobě zdejší duchovenstvo od předsedy jednoty tovaryšské v Praze stanovy spolkové, jež v některých méně podstatných věcech dle zdejších poměrů změněné tuto předkládá k vysokému schválení.

II. Uvolil se katecheta zdejšího realného gymnasia, Josef Havránek, že převezme úřad předsedy jednoty tovaryšův, ovšem pod tou výminkou, jestliže Nejdůstojnější Ordinariat jej k úřadu tomu za způsobilého uznati a stvrditi ráčí, začež se všecko ostatní duchovenstvo vřele přimlouvá, jelikož by nebylo tak snadno lze obětavějšího a zkušenějšího muže k úřadu tomu vyhledati.

III. Mimo to projevili někteří profesoři zdejší realného gymnasia jakož i učitelové jiných škol svoji ochotu, bezplatně několik hodin v témdni uděleti vyučování členům jednoty tovaryšské, tak že vyučování ve hlavních vědomostech tovaryšům potřebných pro nejbližší budoucnost jest úplně zabezpečeno.

IV. Snažnému úsilí duchovenstva zdejšího podařilo se, pohnouti již okolo 50 mistrův a majitelů závodů průmyslnických v Plzni, že přislíbili o to se starati, aby jak vlastní jich tovaryšové a pomocníci, tak i jiní

průmyslníci co nejčetněji se k jednotě přihlašovali. Titéž mistři také jinak zejmena hmotnými příspěvky jednotě nápomocni býti slíbili.

V. S mnohých stran byly též knihy a časopisy k poučení, vzdělání i k zábavě členů prospěšné přislíbeny a hodlá v tom směru zejmena zdejší duchovenstvo co nejvydatněji přispěti.

Jelikož dle těchto slibných začátků viděti lze, že zřízení jednoty zmíněné skutečně nalehavé potřebě našeho města vyhoví, a že se s všeobecným vřelým účastenstvím už nyní potkává, osměluje se v nejhlubší úctě podepsaný co nejsnažněji prositi, aby Nejdůstojnější knížecí arcibiskupský Ordinariat zřízení jednoty katolických tovaryšů v městě Plzni milostivě povoliti, přiložené stanovy schváliti a také u veleslavného c. kr. místodržitelství o schválení státní se dobrotivě postarati ráčil.

Z arciděkanského úřadu v Plzni dne 20. prosince 1885.

František Bureš,
arcidékan.

B. Stav duchovní.

§ 27. Žádost o přijetí do semináře.

Čekatelové stavu duchovního konají studia svá na theologických fakultách neb ústavech biskupských v Čechách a na Moravě se nalezajících po 4 leta. Opatření své v tom čase mívají v klerikálních seminářích. Někdy se ovšem stává, že bohoslovec studuje mimo seminář po několik semestrů neb rokův. Ale obyčejně každý Ordinarius požaduje, aby kandidát kněžství aspoň jeden rok pobyl v semináři, načež teprv se jemu vyšší svěcení udílí. Do seminářů kněžských či klerikalních v Praze, Králové Hradci, Litoměřicích, Budějovicích, Olomouci a Brně přijímají se jen, kdož se vykáží dobrým vysvědčením maturitním. Totéž pravidlo i většina klášterů řeholních zachovává.

Žádost o přijetí do semináře může zníti v tento spůsob:

Nejdůstojnější biskupský Ordinariate!

V nejhlubší úctě podepsaný žádá, aby začátkem školního roku 1887 do prvního ročníku biskupského *alumnátu* v Brně byl přijat a podporuje tuto nejuctivější prosbu svou následujícími důvody:

I. Narodil se týž dne 24. dubna 1867 v Mirošově v Čechách z katolických rodičův, jak svědčí list křestný zde připojený (příloha A); načež konal od r. 1879 až 1886 studia gymnasijní v Plzni, kdež maturitní zkoušku s výborným prospěchem podstoupil (příl. B).

II. Jest žadatel úplně zdráv, jak stvrzuje lékařské vysvědčení zde přiložené (příl. C).

III. Od útlého mládí svého choval v nejhlubší úctě podepsaný vždy zbožnou touhu v srdci svém, aby se mohl státi sluhou oltáře Kristova, jak o tom svědčí přiložené mravní vysvědčení farního úřadu (př. D). Jsa též naděje, že v duchovním stavu bude moci jak o své vlastní, tak o spáse svých spolu-

bližních nejvydatněji pracovati, přeje si vroucně, do semináře klerikálního přijat býti a slibuje slavně, že dojde-li milostivou dobrotou Nejdůstojnějšího Ordinariatu k vyplnění tohoto přání, co nejsvědomitěji se vynasnaží, aby jakožto alumnus všelikým povinnostem sobě uloženým dokonale vyhověl, a také příště aby jsa knězem Nejdůstojnějšímu biskupu a otci svému vždy jen radost působil.

Ve Sloupě 26. července 1887.

Jan Fiala,
abiturient českého gymnasia v Brně.

Obyčejně se do semináře (též řeholí) jen tací čekatelové přijímají, kteří nepodlehají aktivní povinnosti *vojenské* (nejsouce ani dobrovolníky ani od komisse k vojsku assentováni). *Praesenční služby vojenské* sproštěni, jsou: 1) alumnové seminářů klerikálních; 2) řeholní klerikové, kteříž bohosloví studují; 3) externisté, byla-li jim od biskupa dána přípověď, že je do semináře přijme [1]).

V diecési *Budějovické* nařízeno, aby farář po prázdninách zaslal ku konsistoři skrze vikariatní úřad věrnou zprávu o mravném chování alumnů, kteří se o prázdninách na osadě jeho zdržovali [2]). V jiných diecésích jest obyčejem, že farář vysvědčení ono zapečetěné dotyčnému alumnovi doručí, kterýž je pak představenstvu semináře odevzdá.

§. 28. Žádost o dispens v příčině irregularity.

Když se přibližuje čas, kde čekatelové kněžství mají některého svěcení dojíti, budiž k tomu hleděno, aby odstraněna byla všeliká překážka, zejmena aby zjednána byla dispense od těch kterých irregularit. Od irregularity může dispensovati v některých případech biskup, v jiných dispensuje apoštolská Stolice. V obojím případě však klerik se svou žádostí obrať se k *biskupovi* svému, kterýž uzná-li toho potřebu, jemu aneb sám prominutí udělí aneb u apoštolské Stolice opatří.

a) Stůjž zde žádost o dispens od jedné z nejobyčejnějších irregularit, kteráž záleží v nedostatku předepsaného věku.

Nejdůstojnější knížecí arcibiskupský Ordinariate!

V nejhlubší úctě nížepsaný odvažuje se žádati, Nejdůstojnější kníž. arcib. Ordinariat račiž jemu facultate ab Apostolica Sede delegata dispens

[1]) Praž. Ord. l. 1869 č. 29. str. 227. — Branný zákon z 5. pros. 1868. (říš. zák. č. 151). — Novella k zákonu brannému ze dne 2. října 1882 §. 25. (říš. zák. č. 153).

[2]) Ordinariatní list diec. Buděj. 1852 č. 13.

od irregularity *defectus aetatis* milostivě uděliti a podporuje tuto prosbu následujícími důvody:

I. Narodil se týž 22. května 1864, a jest nyní 23 roků stár, v dobu k ordinaci určenou [1]) pak dosáhne právě věku 23 let, 2 měsíců a 8 dní, což připojený křestný list vykazuje.

II. Nalezá se v nejhlubší úctě podepsaný ve čtvrtém roce bohosloví a musel by celý rok na sv. svěcení kněžské čekati, kdyžby nyní cestou dispense milosti té nedošel.

III. Rodiče v nejhlubší úctě podepsaného jsou dle připojeného vysvědčení velmi chudí a mají ještě 6 dítek, k jichž výživě skrovný výdělek ze řemesla barvířského sotva stačí; z té příčiny nemůže nikterak v nejhlubší úctě podepsaný žadatel od rodičů svých výživy, byť sebe skrovnější, očekávati a octnul by se v největší nesnázi, kam by se po celou tu dobu až do svěcení v příštím roce uchýliti měl.

Z těch důvodů osměluje se v nejhlubší úctě podepsaný prositi, aby Nejdůstojnější knížecí arcibiskupský Ordinariat jej od nedostatku stáří ad presbyteratum milostivě dispensovati ráčil; týž slibuje, že se tím horlivěji vynasnaží úřad kněžský co nejsvědomitěji zastávati a celým budoucím životem svým osvědčiti, že milost Nejdůstojnějšího Ordinariatu nebyla žadateli nehodnému prokázána.

V Olomouci dne 12. června 1887.

Tomáš Kouřil,
alumnus 4. roku.

b) Častěji se podobné žádosti předkládají Ordinariatu ve znění *latinském*; protož sem klademe též latinskou žádost o dispens ab irregularitate propter abusum ordinis.

Reverendissime ac Illustrissime Domine!

Appropinquante pro impertiendis ss. ordinibus statuto tempore humillime infrascriptus summis quibus par est precibus efflagitare audet, ut Illustrissima Dominatio Tua pro ipso dispensationem ab irregularitate *propter abusum ordinis* contracta apud Sanctam Sedem impetrare dignetur.

Res ita evenit: Quum humillime infrascriptus qua alumnus I. anni infra hebdomadam Paschatis a. 1882 domi apud parentes suos commoraretur, parocho Pištínensi Jacobo Hosnedl instigante praesumsit ex ambona feria II. Paschatis praedicare verbum divinum, rochetta et stola sacerdotali more indutus, dein vero infra Missam cantatam, ab eodem parocho celebratam, idem humillime subscriptus officio paranymphae, pluviali et stola supra rochettam indutus, fungebatur.

Jam vero jure canonico edoctus, se actibus hisce irregularitatem propter abusum ordinis contraxisse, idem orator humillime supplicat, quatenus Illustrissima Dominatio Tua pro ipso dispensationem a Sancta Sede Apostolica circa hanc irregularitatem impetrare dignetur, ut remotis obstaculis idem ad ordines sacros promoveri valeat. Quam gratiam si Illustrissimae Dominationis Tuae benigna intercessione humillime infrascriptus nactus fuerit, sincerissime spondet, se omnibus adlaboraturum viribus, ut

---

[1]) Přepokládá se, že ordinace ad presbyteratum stanovena ke dni 30. července 1887.

in statu sacerdotali officia sua cuncta ex asse adimpleat utque Te, Illustrissime Domine Praesul, nunquam poeniteat, manus sacratas eidem humillimo oratori imposuisse.

Bohemo-Budvicii die 6. Maji 1885.

Adalbertus Plattner,
alumnus 4. anni.

§. 29. Literae dimissoriae, dimissoriales, commendatitiae et formatae.

I. Biskup dle zákonů církevních jest oprávněn ordinovati jenom toho, kdož jest nějakou měrou příslušníkem jeho diecése. Kdo tedy jsa v jiné diecési narozen, žádá býti ordinován od biskupa, pod jehož pravomoc nepřisluší, musí od svého biskupa býti propuštěn a sice *α)* buď jen na *krátký čas*, t. j. na ten spůsob, že cizí biskup jej ordinuje, že však klerik po ordinaci zase pod pravomoc svého vlastního biskupa se navrací (na př. kdyžby Pražský arcibiskup světil alumny semináře Kralohradeckého); tu dá vlastní biskup literas dimissorias, dovolení k tomu, aby cizí biskup světiti mohl; aneb dá vlastní biskup *β)* propuštění *navždy,* což se děje per literas dimissoriales[1]) (čili „Exeat"); o takový propustný list mohou žádati kandidáti stavu kněžského, kteřížto nalezají se v semináři cizího biskupa, a mohou o něj žádati kněží, kteří z jedné diecése do druhé se stěhují, buď že tam obdrželi beneficium neb jiný stálý úřad, aneb že vůbec z důležitých příčin se tam usaditi hodlají. Žádost o dimissoř ve smyslu prvnějším (sub *α*) po našem obyčeji *biskup* sám aneb konsistoř jeho sousednímu biskupovi předkládá, taktéž jmenem alumnů quoad originem do jiné diecése příslušných biskupský Ordinariat sám obyčejně zakročuje, aby jejich dimissi vyjednal. Proto stůj zde jenom vzorek žádosti, kterouž kněz má předložiti svému Ordinariovi, chce-li do *jiné diecése* býti propuštěn:

Nejdůstojnější knížecí arcibiskupský Ordinariate!

Třináct let působí v nejhlubší úctě podepsaný v arcidiecési Pražské a doufá, že v tomto čase vždycky povinnostem svým tou měrou dostál, aby sobě vysokou spokojenost Nejdůstojnějšího arcipastýře svého zasloužil. Když

[1]) Někteří kanonisté nečiní takového jemného rozdílu mezi „dimissoriae" a „dimissoriales", nýbrž nazývají obojí „dimissoriales", činíce rozdíl, zdaž se dimissoriale ad tempus či temporales anebo perpetuae dávají, což v podstatě od výš uvedeného rozdělení se neliší.

však se nyní uprázdnilo farní beneficium v Kušvardě na hranicích bavorských, vznesl v nejhlubší úctě podepsaný žádost k jasnému patronovi téhož beneficia, Janu Adolfu knížeti ze Schwarzenbergu, aby jej na toto beneficium praesentoval. Kteréžto žádosti jmenovaný kníže dobrotivě vyhověl a listinou ze dne 14. března t. r. v hluboké úctě nížepsanému praesentaci na faru Kušvardskou udělil; veleslavné c. kr. místodržitelství v zákonitém občasí žádných námitek proti tomu neučinilo a tudíž hodlá se týž k vyzvání vysoce důstojné konsistoře na cestu do Budějovic vydati, aby u tamějšího nejdůst. Ordinariatu za investituru požádal. Za tou příčinou osměluje se v nejhlubší úctě podepsaný prositi, aby Nejdůstojnější knížecí arcibiskupský Ordinariat jej z arcidiecése Pražské milostivě do diecése Budějovické propustiti ráčil. Při té příležitosti uznává týž za svatou povinnost, aby za všecku otcovskou péči a dobrotivost, jíž se mu po celý dosavadní život se strany Nejdůstojnějšího kníž. arcib. Ordinariatu dostalo, díky své nejvroucnější vyslovil.

V Kornouze dne 8. května 1886.

Tomáš Podlaha,
kaplan.

II. Každý katolický kněz ať světský ať řeholní neb klerik, když se vydá na delší cestu, na kteréžto hodlá aspoň občas sloužiti mši sv. aneb k jiným úkonům posvátným připuštěn býti, povinen jest opatřiti sobě list odporučný, literas commendatitias. Žádný biskup nemá ve své diecési, žádný farář ve své osadě připustiti cizího, neznámého duchovního k jakémukoli posvátnému úkonu, nevykáže-li se takovýmto listem odporučným, řádně vyhotoveným. Jelikož se bohužel v Čechách i na Moravě předpisu toho častěji příliš málo šetří, klademe sem vzorec takového listu, aby se vědělo, jaký asi obsah literae commendatitiae od cizího biskupa některému k nám příchozímu knězi na svědectví dané pronášeti mají; znějíť takto:

Nos Franciscus de Paula,

Archiepiscopus Pragensis, Princeps, e comitibus de Schönborn-Buchheim-Wolfsthal, Sedis Apostolicae per inclytum regnum Bohemiae nec non per celeberrimas Bambergensem, Misnensem et Ratisbonensem dioeceses Legatus natus, inclyti regni Bohemiae Primas, SS. D. N. Leonis PP. XIII. Praelatus domesticus et Solio Pontificio assistens, SS. Theologiae Doctor, etc. etc. etc.

Dilecto Nobis in Christo.
Domino Francisco Kubín,
Parocho Nigrokostelecensi.

Ad preces Tuas Nobis porrectas hisce litteris testamur, Te sacerdotem Archidioecesis Pragensis esse, orthodoxae fidei cultorem, nulla censura ecclesiastica irretitum atque vita et moribus integrum.

Quapropter litteras hasce commendatitias Tibi exhibemus, Teque omnibus ecclesiasticis Praepositis, quibus litteras has praesentaveris, in

Domino commendamus rogantes, ut Te benigne suscipiant et ad Sacrum Missae Sacrificium celebrandum admittant.

Datum in Residentia Nostra Archiepiscopali.

Pragae die 24 Martii 1886.

Franciscus de Paula m. p.

(L. S.) Princeps Archiep. Prag.

Pro větší zabezpečení sluší na to hleděti, aby literae commendatitiae nebyly *příliš starého datum*, jelikož mezi tím časem by snadno změna státi se mohla a tudíž by odporučný list na lichém základě spočíval.

III. Ku církevní legitimaci t. j. k dosvědčení toho, že někdo smí připuštěn býti k úkonům posvátným, vyžadují se literae commendatitiae; s nimi nikterak nejsou totožné literae formatae. Neboť literae formatae jsou pouze veřejným osvědčením, že ten který čekatel kněžského stavu byl za podjahna, jahna neb kněze vysvěcen. O tom, zdaž ordinovaný může ku sloužení mše svaté aneb k jinému úkonu liturgickému připuštěn býti, formatae ničeho nepraví, jakož ani o tom zmínky nečiní, zdaž se nalezá v nějaké censuře čili nic. Pro seznání rozdílu mezi oběma právě zmíněnými listinami klademe sem vzorec, jak Literae formatae o svěcení kněžském znějí:

Nos Franciscus de Paula, comes de *Schönborn-Buchheim-Wolfsthal*,

Archiepiscopus *Pragensis*, Princeps, Sedis Apostolicae per inclytum regnum Bohemiae nec non per celeberrimas Bambergensem, Misnensem et Ratisbonensem dioeceses Legatus natus, inclyti regni Bohemiae Primas, SS. D. N. Leonis XIII. Praelatus domesticus et Episcopus Solio Pontificio assistens, SS. Theologiae Doctor etc. etc. etc. Universis et singulis has inspecturis salutem in Domino sempiternam!

Fidem facimus: Nos anno salutis 1886. die 22. mensis Julii servatis cunctis, quae per sanctiones canonicas in conferendis sacris ordinibus requiruntur, sub sacrosancto Missae sacrificio servato ritu S. Romanae Ecclesiae dilecto nobis Kolář Carolo, alumno archidioecesano praevie examinato et adprobato in Ecclesia SSmi. Salvatoris Pragae s. Presbyteratus ordinem contulisse. Quam in rem literas has manus Nostrae subscriptione et sigillo nostro roboratas dedimus.

Pragae in residentia nostra Archiepiscopali anno Domini 1886.

Franciscus de Paula m. p.
Princeps Archiep.
Ad mandatum Celsissimi:
Dr. *Eduardus Škach* m. p.
Cancellarius.

§. 30. Svěcení kněžstva.

Tonsuru a *nižší svěcení* (ordines minores) obyčejně biskupové českomoravští během prvních 3 let theologického studium svým alumnům jakož i klerikům řeholním (pokudž tito nemají opatů, od nichž by svěcení ta obdrželi) udělují. *Vyšších* pak *svěcení* koncem čtvrtého roku v krátkém mezidobí čekatelové kněžského stavu účastnými se stávají. K udělení dispense, pokud se týká času ordinace (in angaria) aneb mezidobí (in interstitiis), kteráž od jednoho svěcení až do příštího uplynouti mají, jsou biskupové per facultates quinquennales oprávněni. Žádost však o ordinaci samu obyčejně alumnové kollektivně prostřednictvím svého představenstva předkládají; řeholní představení jmenem svých svěřenců žádost podobného obsahu biskupovi ústně přednášejí neb písemně podávají.

1. Kde jsou žadatelé obojího jazyka, českého i německého, budiž aneb latinská supplika napsána aneb obojím, i českým i německým jazykem žádost předložena. Podáváme zde jednu kollektivní žádost latinskou a jednu individuelní českou.

Reverendissime, Eminentissime, ac Celsissime Domine!

Fine quadrivii theologici jamjam appropinquante summa cor nostrum elevatur laetitia, cum cuncta desideria nostra adimpleri, labor noster coronari debeat impositione sacratarum manuum Eminentissimae Dominationis Tuae, quae nobis accessum ad altare Jesu Christi parabit nosque vigilantissimis aggregabit animarum pastoribus, qui fidelium saluti omnibus quibus pares sunt viribus, providere debent. Quapropter humillimis ad Eminentiam Tuam accedere audemus precibus instantissime rogantes, ut nobis humillime infrascriptis sacros subdiaconatus, diaconatus ac presbyteratus ordines pro benignissima clementia Tua impertiri digneris; etenim

I. Scientias theologicas quod attinet, partim jam tribus annis praecedentibus omnes humillime infrascripti approbationem meruerunt, partim vero relate ad disciplinas quarti anni omnem navant operam, ut ex asse cunctis officiis suis satisfaciant

II. Quum gravissima, quae sacerdotibus incumbunt munera, omnino expostulent, ut mens sana in corpore sano existat, omnes humillime infrascripti coram ordinario seminarii hujati medico se sistebant, qui cunctos ordinum sacrorum candidatos firma corporis valetudine gaudere declaravit.

III. Etiamsi humillime infrascriptos non lateat, ipsos pluribus adhuc laborare defectibus et nequaquam illa gaudere omnimoda animi perfectione ac integritate vitae, quae a fidelibus altaris Christi ministris requiritur, nihilominus tamen coram Eminentia Tua sanctissime spondent, se toto vitae suae sacerdotalis tempore semper ad aborаturos, ut digniores in dies

evadant illo singulari favore, quo ipsos Tu, Domine Eminentissime, per sacram ordinationem adimplere dignaberis. Deus ter optimus maximus Te uberrimo coelestis benedictionis rore adimpleat, dum gratissimi filii sacratam Eminentiae Tuae fimbriam humillime deosculantur.

Olomucii, die 23. Maji 1887.

Alumni seminarii archidioecesani:
(Podpisy pořadím alfabetickým vlastnoručně.)

Žádost jednoho čekatele o udělení ordinace může asi v tenhle spůsob zníti:

Nejdůstojnější Biskupský Ordinariate!

V nejhlubší úctě podepsaný byl dne 20. července 1884 na podjahenství a dne 23. července na jahenství od Vaší biskupské Milosti vysvěcen. Nemohl však spolu s jinými soudruhy svými dosíci loňského roku svěcení kněžského, jelikož byl teprv 22 rokův a 14 dní stár, listina dispensní však od Apoštolské Stolice udělená v ten smysl zní, aby v nejhlubší úctě podepsaný mohl v stáří 22 rokův a 6 měsícův na kněžství býti povýšen. Jelikož čas ten již uplynul, osměluje se v nejhlubší úctě podepsaný žádati, aby jemu Vaše Biskupská Milost svěcení kněžské uděliti ráčila a podporuje prosbu svou následujícími důvody:

I. Dle křestního listu jest týž nyní 22 rokův a 7 měsíců stár a jest tudíž dle dispense jemu od Apoštolské Stolice udělené dovoleno, jej ad ordinem presbyteratus vysvětiti.

II. Připojené absolutorium dosvědčuje, že v nejhlubší úctě podepsaný veškery předepsané theologické vědy slyšel a při zkouškách vesměs s výtečným prospěchem obstál.

III. Prázdného pochvílí, kteréž po měsíci červenci 1884 zbývalo, použil v nejhlubší úctě podepsaný k pilné přípravě na rigorosní zkoušku z církevního práva a církevních dějin, kteréžto zkoušce se také na theologické fakultě Pražské dne 16. února 1885 podrobil a při tom cum applausu byl approbován, jak vysvědčení zde přiložené svědčí.

IV. Posléze jest v nejhlubší úctě podepsaný té bezpečné naděje, že také mravné chování jeho bylo od představenstva semináře klerikálního takovým shledáno, aby Nejdůstojnější Ordinariat Biskupský s úplným uspokojením svěcení kněžské jemu uděliti mohl. I slibuje týž, že se po celý život svůj co nejsvědomitěji vynasnaží, aby sobě spokojenost Vaší Biskupské Milosti u vysoké míře zjednal a veškery povinnosti sobě uložené vždy dokonale plnil.

V Hradci Králové, dne 4. března 1885.

Jan Vavřina,
jahen.

2. V dubnu každého roku rektor alumnátu jakož i představení řeholí Ordinariatu předkládají *seznam* kandidátů kněžství, načež se strany Ordinariatu se stane *prohlášení příštích ordinací* s udáním jmen ordinandův (v stoličném městě všickni s kazatelny se ohlašují, jinak budiž ohlášen každý ve svém rodišti neb bydlišti rodičův) a s vybídnutím, aby

věřící ve vroucích modlitbách svých prosili Pána žní, by hodné dělníky vyslal na vinici svou.

Formulář tohoto prohlášení v diecési *Kralohradecké* takto zní:

Církev sv. pokládala od počátku za slušné a pravé, užitečné a spasitelné, aby křesťanské osady v posuzování a uznávání hodnosti těch, jenž na kněžství svěceni býti mají, pro tu příčinu, že z lidu jsou vzati a pro lid křesťanský ustanoveni, nábožně se súčastnily.

Ohlašuje se tedy Láskám Vašim, že v tomto roce Vincenc Bílý, duchovní chovanec kralohradeckého biskupského semináře, syn otce Josefa Bílého, učitele v Cholticích a matky Marie, rozené Sedláčkové, narozený v Cholticích, 23 roků starý, od svaté církve žádá vysvěcení na kněžství.

An Lásky Vaše vyzývám, byste jmenovaného na svých modlitbách byli pamětlivi, žádám Vás, byste si připomenuli a uvážili, že Církev sv. své věřící v svědomí zavazuje, aby upřímně a pravdivě přednesli, co by proti vysvěcení jejích duchovních chovanců s důvodem namítati se mohlo.

Měl-li by tedy někdo příčinu, aby proti jmenovanému odůvodněnou námítku přednesl, nechť to zde na faře sdělí pro lásku Boží tak, jak by to před soudem Božím zodpověděti mohl, maje při tom na mysli také chyby své vlastní.

C. Stav řeholní.

§. 31. Řády a kongregace.

Důležité místo zaujímá v církvi katolické *stav řeholní*, kterýž od prvních století počínaje nikoli sice jako nutný, přece však jako veleprospěšný článek v organismu církevním se objevuje. Základem stavu řeholního jest tré rad evangelických: chudoba, čistota, poslušnost, k jichž zachování členové řeholí slibem (votum) se zavazují. Slib ten jest buď slavný neb prostý [1]). Dle toho rozeznávají se:

a) *řády* (ordo regularis) t. j. družstva věřících, kteříž skládají sliby slavné na celou dobu vezdejšího života svého, tudíž doživotní či ustavičné. Po pravidlu v takových klášteřích zavedena bývá více neb méně tuhá klausura a to jak v mužských tak ženských klášterech.

b) *Kongregace* čili družstva věřících obojího pohlaví, kteříž skládají sliby prosté či jednoduché a to buď na jistou

[1]) Votum *solemne*, slib slavný nazývá se ten, jenž od církevní autority za slavný jest prohlášen. Nerozhodují zde tedy nikterak zevnější více neb méně slavné obřady; můžeť votum *simplex* složeno býti s velikou okázalostí a slávou, a zůstává přece votum simplex; kdežto votum solemne ničeho na povaze své neztrácí, byť zcela v tichosti a soukromí se skládalo v ruce představeného.

dobu na př. na 3 leta aneb i doživotně. V kongregacích jest sice klausura, kteráž obmezuje přístup cizích lidí do kláštera, avšak řeholníci a řeholnice mohou z kláštera ven vycházeti, jelikož toho jich zvláštní povolání vyžaduje, na př. obsluha nemocných po domech, konání missií, zaměstnání ve správě duchovní, vyučování ve školách atp.

Řád může toliko se schválením stolice papežské zřízen býti; ku zřízení *kongregace* stačí schválení biskupa té diecése; má-li však kongregace také mimo tu kterou diecési se rozšířiti, vyžaduje se i při kongregaci papežského schválení. Jednotlivý *klášter* některého mužského neb ženského řádu neb kongregace toliko se svolením biskupa té diecése zřízen býti může.

Nad *mužskými* řády v přesném smyslu toho slova nemá biskup diecésní pro foro interno nijakých práv, jelikož duchovní zprávu nad členy řehole vede představený řeholní; tak jest i při mužských kongregacích. Jen quoad ordinationem (svěcení řeholníků), quoad curam animarum jakož vůbec quoad jurisdictionem in laicos pro foro interno řeholní kněží (duchovní zprávcové, zpovědníci) podlehají biskupovi a řádu diecésnímu. Avšak *ženské* řády a kongregace podlehají úplné pravomoci biskupa diecésního, jenž jim řádného i mimořádného zpovědníka ustanovuje a prostřednictvím zástupce svého nad kázní řeholní dozor udržuje. Někdy buď dle ustanovení sněmu Tridentského aneb na základě zvláštního plnomocenství od Stolice papežské propůjčeného biskupovi diecésnímu i co do kázně mužských řeholí a kongregací jistá práva se udělují.

§. 32. Vysvědčení ordinariátní.

1. Dříve nežli čekatel stavu řeholního přednese svou prosbu o přijetí představenému té které řehole, jest povinen si opatřiti ordinariatní vysvědčení. Nejlépe učiní, když prostřednictvím svého faráře o vysvědčení to zadá. Sluší však pamatovati, že dle zákonů církevních [1]) má si kandidát opatřiti vysvědčení od Ordinaria či biskupa té diecése, kde se nalezá jeho rodiště; mimo to však ještě má se vykázati vysvědčením od biskupa každé diecése, kde se žadatel od počátku 16. roku svého věku nejméně přes rok zdržoval. Ordinariatní vysvěd-

[1]) Decretum S. Congreg. sup. negotiis Regularium dd. 25. Januarii 1848.

čení obsahujž tyto věci: Zdaž jest dítko manželské, jak stár, jaké jsou jeho mravy, vědomosti, celé vychování, zdaž může svobodně do stavu řeholního vstoupiti a posléze zdaž není stížen nějakou pokutou (censurou) církevní.

Žádost o toto vysvědčení znějž takto:

Nejdůstojnější Biskupský Ordinariate!

V nejhlubší úctě podepsaný, podstoupiv s dobrým prospěchem maturitní zkoušku na gymnasiu Plzeňském, zamýšlí vstoupiti do řehole Praemonstrátské na Strahově v Praze. Za touž příčinou vznáší týž pokornou žádost, Nejdůstojnější Biskupský Ordinariat račiž jemu literas testimoniales k naznačenému účelu milostivě uděliti.

Vysvědčení křestní, vysvědčení maturitní, jakož i vysvědčení mravnosti od farního úřadu jest přiloženo.

V Milevsku, dne 24. července 1886.

Jindřich Lipovský,
abiturient gymnasia Plzeňského.

2. Konsistoř biskupská vyžádá si zprávu onoho faráře, kde kandidát se zdržuje neb po nějaký čas zdržoval a na základě zprávy té vydá se ordinariatní vysvědčení, kteréž takto zní:

Nos Joseph Joannes

Dei et Apostolicae Sedis gratia Episcopus *Reginae-Hradecensis*, Ss. Theologiae Doctor, Comitiorum regni Bohemiae membrum, Dominus in Chrast, Podlažice, Chlum, Zájezdec, Roubovice etc., etc.,

Lecturis in Domino salutem sempiternam. Testamur vigore praesentium, Joanem Bapt. Jabulka, abiturientem studiosum gymnasii Jičinensis, juxta relationem a parochiali officio in Metličan Nobis exhibitam, esse filium legitimum parentum catholicorum Jacobi Jabulka, hortulani et Theresiae, conjugis ipsius, die 4. Aprilis 1866 natum eumque semper morum honestatem animique pietatem praesetulisse atque fama incotaminata gaudere. Simili modo laudatus Candidatus nunquam fuit inquisitus, et, in quantum constat, nullo impedimento canonico, nullaque censura ecclesiastica irretitus existit, neque aere alieno gravatus, neque reddendae alicujus administrationis rationi obnoxius dignoscitur.

In quorum fidem hocce testimonium propria manu subscriptum et sigillo Nostro munitum dedimus.

In residentia Nostra Episcopali Reginae-Hradecii, die 28. Junii 1886.

Joseph Joannes,
Eppus.

§. 33. Žádost o přijetí do řehole.

1. Pravidlem bývá, že teprv po ukončených studiích gymnasijních lze se přihlásiti za novice klerika [1]) do některé

[1]) Do některých řeholí také novicové bratří ku konání rozličných prací domácích se přijímají. Žádost budiž s příslušnými změnami v celku podobně sestavena jako pro novice klerika.

řehole čili řádu neb kongregace. A sice bývají do některých klášterů přijímáni kandidáti, jestliže vůbec *osmou* třídu gymnasijní s dobrým prospěchem odbyli, po pravidlu však přijímají se jen, kdož se vykáží dobrým vysvědčením *maturitním*. Do některých řeholí na př. Františkanů, Kapucínů, přijímají se absolvovaní žáci *šesté třídy* gymnasijní jako novicové. Opatřiv sobě vysvědčení ordinariatní a zdravotní napiše kandidát žádost stručnou asi v tomto znění:

Vysoce důstojný Pane Opate!

Dokončiv studia gymnasijní na realném gymnasiu hlavního města Prahy a odbyv maturitní zkoušku odhodlal se v hluboké úctě nížepsaný ve stavu řeholním Bohu sloužiti a vznáší k Vašim Vysokým Důstojnostem nejuctivější prosbu, abyste jej do řehole Benediktinské v klášteře Břevnovském přijmouti ráčil; kteroužto prosbu svou těmito důvody opodstatniti si dovoluje:

I. Narozen z katolických rodičů v Trutnově dne 19. září r. 1868 studoval na realném gymnasiu hl. města Prahy, kdež v červenci t. r. s výtečným prospěchem podstoupil zkoušku maturitní, jak připojené vysvědčení dokazuje.

II. Jak z vysvědčení Nejdůstojnějšího Ordinariatu biskupského v Král. Hradci vysvítá, obdržel v hluboké úctě podepsaný od útlého mládí svého vychování křesťanské a jevil na sobě vždy mravy takové, že si vážnost všech svých představených získal a že ničeho nečinil, coby s povoláním jeho k životu klášternímu v odporu stálo.

III. Tělesné zdraví v úctě nížepsaného jest dle připojeného lékařského dobrozdání tou měrou pevné, že týž doufá, že se bude moci veškerým pracem a povinnostem řeholního stavu s dobrým úspěchem podrobiti.

IV. Jelikož v hluboké úctě podepsaný s dobrým rozmyslem jakož i se svolením rodičů svých pojal úmysl v život řeholní vstoupiti a jelikož pevně doufá, že v povolání tom pravou spokojenost svou nalezne: vznáší snažnou prosbu k Vašim Vysokým Důstojnostem, abyste jej mezi členy posvátné řehole sv. Benedikta dobrotivě přijati ráčil; i slibuje, že chce v duchu pravé pokory všecky povinnosti své vždy plniti, po cestě dokonalosti horlivě kráčeti a vždy hodnějším se státi Vašnostiny otcovské lásky a náklonnosti.

V Trutnově dne 3. srpna 1886.

Antonín Sirůček,
abiturient gymnasijní,
bytem: Trutnov č. 123.

2. Nezřídka se stává, že *světský kněz* po víceletém působení na vinici Páně odhodlá se vstoupiti do některé řehole. Ač v tom ohledu jsou pravidla rozdílná, tak že jeden řád ochotně takového čekatele do středu svého přijímá, kdežto jiný řád z pravidla nepřijímá těch, kdož již v duchovenstvu světském aneb v jiné řeholi se byli nalezali: předce nepo-

kládáme za zbytečné, tuto vzorec žádosti pro kněze světského o přijetí do řehole položiti:

Vysoce Důstojný Pane Provinciale!

Patnáct let pracuje v hluboké úctě podepsaný na vinici Páně v arcidiecési Pražské; nyní však po zralém uvážení pojal pevný úmysl, ostatek života svého věnovati Bohu ve stavu řeholním a tudíž odvažuje se před Vaši Veledůstojnost předstoupiti s uctivou prosbou, abyste jej do řádu Nejsvětějšího Vykupitele přijmouti ráčil; k odůvodnění prosby své uvádí, že

I. V těchto uplynulých 15 letech, kdež skoro ustavičně ve větších městech v duchovní správě pracoval (tak od r. 1870—1880 v Praze, od r. 1880—1885 v Plzni), k zármutku svému shledal, že při nejbedlivějším namáhání svém nebyl s to rozsáhlým povinnostem svého úřadu vždy v té míře dostáti, jak si to v srdci svém přál; i skličovala jej při tom častěji bázeň, kterak bude moci před Bohem liknavost svou ve mnohých věcech povolání kněžského se týkajících zodpovídati.

II. K tomu pak přidružily se smutné zkušenosti, týkající se příbuzných jeho pokrevních. Ač v úctě podepsaný požíval toliko příjmů kaplanských, neustávali blízcí i vzdálenější příbuzní prosbami i úskoky rozličnými naň o udělování pravidelných podpor peněžitých naléhati, vyčítajíce mu stokráte každé sousto, jež snad některý z nich jemu jako studujícímu byl poskytnul, a nejraději by sami mezi sebou o veškery dosti nepatrné příjmy jeho se byli dělili. Těmto nátiskům se strany příbuzenstva činěným hodlá žadatel nejbezpečněji a na vždy ujíti, jestliže zdi klášterské jemu útulku vítaného dopřejí, za kterýžto snažně žádá.

III. Bude-li v úctě nížepsaný účasten té milosti státi se členem řadu Nejsv. Vykupitele, jest ochoten, v každém oboru, kamž jej vůle představených ustanoví, s vynaložením všech sil svých neunavně pracovati. Žadatel jest mocen řeči anglické a tudíž by po případě i v cizině mohl při apoštolském díle misionářů pomáhati, čímž by vřelá touha jeho došla svého vyplnění.

IV. Posléze jest v hluboké úctě podepsaný, jak to v připojeném lékařském dobrozdání seznáno, tělesně zcela zdráv a hlas jeho při úřadě kazatelském jest tak vydatný, že i v největších chrámech bez přílišné obtíže slovo Boží hlásati dovede, tak že Vaše Veledůstojnost bude moci v každém ohledu spoléhati na jeho dobrou vůli a vytrvalost.

Ku konci dovoluje si v úctě podepsaný opětovati pokornou prosbu svoji s ujištěním, že po celý život svůj za šťastného se bude pokládati, dojde-li vyplnění tohoto vroucího svého přání.

V Plzni, 27. června 1885.

Petr Veleba,
kaplan.

3. Kandidát do řehole neb kongregace přijatý byl až dosud v duchovních věcech podřízen biskupu diecésnímu [1]).

[1]) V Čechách a na Moravě nestává prelatův exemtních cum territorio separato; tací prelati ovšem mohli by i nekněží míti pod jurisdikcí svou čili ve svém territoriu, a takový nekněz chtěje vstoupiti do řehole, nepotřeboval by žádné dimissoře.

Má-li nyní státi se členem řehole a pokládán býti jakožto subditus prelata neb vůbec představeného řeholního, musí dříve od řádného biskupa svého propuštěn býti, což se děje *dimissoří* následujícího znění:

Ex parte Episcopalis Consistorii Reginaehradecensis devotus Procopius Dvořák, patria Bohemus, Probluzii natus, dioecesanus Reginaehradecensis in Ordinem Cisterciensium in Ossegg susceptus, ex dioecesi Reginaehradecena in Ordinem praefatum in Domino hac tamen expressa sub conditione dimittitur, ut, si Ordinem huuc deseruerit, sciat, litteras praesentes dimissoriales irritas esse ac nullas.

Datum e Consistorio Episcopali Reginae - Hradecii die 18. Julii 1886.

N. N.
Vicarius generalis.
N. N.
Assessor Consist.

§. 34. Svěcení řeholníkův.

Představení řeholí jménem svých řeholních bratří každoročně v pravý čas před ordinací[1]) předkládají biskupovi diecésnímu žádost, aby vyšší svěcení těm kterým kandidátům stavu kněžského z jejich řehole udělil. Podotknouti sluší, že ad titulum *professionis* neb paupertatis ordinován býti může jen takový klerik, kterýž po odbytém noviciatě prodělal 3 roky votorum simplicum a pak slavnou professí řeholní složil[2]).

Žádost o vysvěcení kleriků řeholních budiž těmito přílohami opatřena[3]):

1. *křestnýmu* listem ordinanda;

---

[1]) V Pražské arcidiecési má se to díti v dubnu. Ostatně budiž připomenuto, že někdy také mimo obyčejnou dobu klerikové řeholní svěceni bývají, stává-li k tomu důležité příčiny.

[2]) Toliko výminečně uděluje někdy *apoštolská Stolice* povolení, aby v řeholi slavné sliby mající mohl vyšších svěcení ad titulum professionis obdržeti klerik simpliciter tantum professus. Nebylo-li lze povolení takového dosíci, požádejž představený řehole *biskupa* diecésního, aby prostřednictvím jeho bylo jinak v té věci spomoženo, na př. propůjčením titulu mensae, jehož účastným stane se řeholní klerik v tom případě, když přijav vyšší svěcení později slavných slibů nesloží a tudíž do počtu světského duchovenstva diecésního přestupuje.

[3]) Pražský Ordin. list 1866 č. 11. str. 84. — Jelikož předpisy této věci se týkající jsou také jinde v Čechách a na Moravě platné, lzeť ovšem formuláře výš položeného i v jiné diecési užiti.

2. vysvědčeními čili doklady o odbytých *zkouškách theologických* (při fakultách theologických postačí tak zvaný Index lectionum, v němž výsledek zkoušek jest zaznamenán);

3. Písemné osvědčení řeholního klerika, jenž ordinován býti žádá, že složil *slavné sliby* řeholní; osvědčení to budiž podpisem představeného té řehole opatřeno, a zněj asi v tato slova:

Ego infrascriptus N. N., natus . . (na př. Kaplicii in Bohemia) Dei favente gratia in sacrum Ordinem N. (na př. Crucigerorum cum rubea stella Pragae) susceptus, et die . . . anni . . . veste religiosa indutus, postquam anno Novitiatus rite expleto, per tres annos continuos, id est a die . . . anni 18 . . in votis simplicibus steti, solemnem votorum religiosorum professionem rite et per omnia libere in manus Superiorum emisi die . . . . anni 18 . .

In cujus rei testimonium propriae manus subscriptionem adjungo.

Pragae die . . . ani 18 . .

Coram me: N. N.

N. N. Superiore. clericus et sacrorum ordinum candidatus.

§. 35. Prohlášení neplatnosti slavné professí.

Církev sv. jak na sněmu Tridentském tak i v dalším o té věci zákonodárství až po naši dobu vždy o to usilovala, aby u přijímání nových členů do řehole s vyloučením všeliké libovůle přísné zákony církevní bedlivě se zachovávaly, a tudíž také o to dbala, aby cokoli u věci tak důležité a pro všecken život rozhodné církevním předpisům na vzdory by se činilo, pokutami bylo stíháno; byla-li však v některé obzvláště podstatné věci znamenitá chyba učiněna, má dle zákonů církve po náležitém vyšetřování soudním vyslovena býti neplatnost slibu řeholního.

Příčiny, pro které neplatnost slavné professe řeholní vyřknuta býti může, jsou zejmena tyto: Byl-li někdo nucen hrubým násilím, krutými hrozbami, do kláštera vstoupiti, aneb professí učiniti; byl-li méně než jeden rok novicem, aneb byl-li rok noviciatu bez kanonické příčiny přerušen (na př. tím, že řeholník bez vědomí představených se vzdálil); také může žalobu zadati, dokáže-li, že neměl ještě předepsaného věku, když ku professí byl připuštěn; slavná professí jest neplatná, jestliže klerik nepotrval plná 3 leta in votis simplicibus; taktéž jestli byl klerik nějak ošálen, oklamán, podveden a v tomto klamu slib řeholní složil; aneb jestli

v okamžení své professí nalezal se v stavu opilství aneb choromyslnosti.

O prohlášení neplatnosti professí žádati aneb žalobu v tom smyslu zadati může buď řeholník sám, aneb představení jeho aneb jeho rodiče.

Avšak církev stanoví [1]), že taková žaloba na neplatnost professí jen do prvních *pěti* let po složení řeholních slibů má přijata čili slyšána býti. Žalobník jest povinen přednésti žalobu u svého představeného, načež celá věc k řádnému soudu *biskupskému* přisluší. Mimo to se vyžaduje, aby žalující řeholník po celou dobu, pokud kanonický proces trvá, nosil ustavičně předepsané roucho své řehole, a neodkládal je dříve, dokud neplatnost slibů vyslovena nebyla. Papež Benedikt XIV. ustanovil pro takovéto případy zvláštní jednací řád, nařídiv, aby při tom od biskupa zřízen byl „defensor professionum“, jehož jest úlohou, platnost slibů řeholních proti všelikým námítkám hájiti a zastávati.

Processualní pojednání záležitosti stran neplatnosti professe připadá v našich diecésích *církevním soudům diecésním.*

Žalobní spis mohl by asi takto zníti:

Vysoce důstojný knížecí arcibiskupský Soude duchovní!

Ve vší důvěře a v nejhlubší úctě odvažuje se podepsaný žadatel prositi, aby Vysoce důstojný knížecí arcibiskupský soud duchovní ráčil úřední vyšetřování v příčině platnosti řeholní professí od nížepsaného složené zavésti, a po případě neplatnost této professí milostivě vysloviti a to z těchto důvodů:

I. Narozen jsa v Říčanech u Prahy dne 8. října 1861 študoval nížepsaný na gymnasiu akademickém v Praze, kdež roku 1681 maturitní zkoušce se podrobil, jak připojené vysvědčení ukazuje. On sám zamýšlel tehdáž věnovati se studiím právnickým; avšak rodiče jeho přísným domlouváním ano i hrozbami nutili jej, aby vstoupil do řádu Praemonstrátského v Teplé; když se tomu protivil, hrozil mu otec, řka že jej vydědí a z domu vyžene, jestliže neuposlechne. Konečně v úctě nížepsaný šel do Teplé a byl 16. září 1881 přioděn rouchem řeholním.

II. Mezi noviciátem konal v hluboké úctě podepsaný sice co do zevnějšku povinnosti sobě uložené, ale s nechutí a bez povolání. Kdy a kdekoli mohl, oklamával své představené. Jednou zejmena, bylo to 21. ledna 1882, když právě novicmistr byl nemocen, podařilo se v úctě nížepsanému, že se do světských šatů převlékl a k večeru z kláštera ušel, načež v přestrojení svém v městě Teplé masopustnímu veselí se oddal, a teprv dne 22. ledna odpoledne zase do kláštera se navrátil. Svědkové

---

[1]) Trid. sess. XXV. cap. 19. reg. et monial. — Srovn. vydání téhož sněmu od Richtera a Schulte, kdež na str. 600 otištěna jest bulla Benedikta XIV.: „Si datam“ ze dne 4. března 1748.

toho jsou: Hostinský Michael Geibel v městě Teplé a Jan Wenusch, tehdáž právník, nyní koncipient u advokáta doktora Vondráka v Lázních Marianských.

III. Ačkoli tímto přestupkem byl noviciát v úctě podepsaného přerušen, byl týž nicméně připuštěn ku složení votorum simplicium, což se stalo dne 1. listopadu 1882. Mezi tím odbyl tři ročníky theologických studií na fakultě Pražské, načež o vánocích 1885 ustanovil pan opat, abychom my klerikové slavnou professí složili. Když se tento rozhodný okamžik blížil, psal v úctě nížepsaný poznovu otci svému, jej zapřísahaje, aby mu dovolil z kláštera vystoupiti a povolání světskému se oddati. Avšak otec tenkráte naschvál přijel do Teplé a s takovým hněvem na nížepsaného dorážel, že týž, aby pohoršlivému výstupu zabránil, ve strachu před otcovskou kletbou se odhodlal professí složiti, což se stalo 26. prosince 1885.

IV. Když pak nyní v úctě podepsaný, vida blížiti se čas ordinace kněžské, na to pomýšlí, že s nechutí a bez pravého povolání má ku svěcení kněžskému přistoupiti, hrozí se budoucnosti, obávaje se přísné pokuty Boží, kdyžby nehodným spůsobem úřad svůj zastával. Tudíž pro Boha prosí, aby Vysoce důstojný knížecí arcibiskupský Soud duchovní vyšetřování soudní v příčině neplatnosti jeho professí zavésti a podle velemoudrého uznání svého neplatnost slavných slibův jím složených vyříknouti ráčil.

V Praze dne 2. dubna 1886.

Bernard Josef Boháček,
klerik řádu Praemonstrátského v Teplé
a bohoslovec IV. roku.

§. 36. Zrušení prostých slibů řeholních.

Kdokoli se prostým čili jednoduchým slibem (votum simplex) zavázal v nějakém řádu žíti, nesmí sebe ve svědomí svém za sproštěna tohoto slibu považovati, dokud způsobem řádným, od církve ustanoveným, povinnosti své sproštěn nebyl.

Závazek prostých slibů řeholních může zrušen býti dvojím způsobem:

1. Řádným *propuštěním ze řádu*, kteréž vykoná příslušný představený řehole. Propuštění to státi se může buď iniciativou představených aneb iniciativou toho kterého řeholníka, jednoduchými sliby vázaného. Seznávají-li představení, že kandidát pro řeholní stav vůbec aneb pro tuto řeholi zvláště se nehodí, že by tedy nebylo pro řád prospěšné, aby týž ku skládání slavných slibů připuštěn byl, mohou jej propustiti z řádu a listinu propouštěcí jemu doručiti. Podobně mohou představení jednati, když se professus jednoduchých slibů sám ohlásí, hodlaje z řádu vystoupiti. Mají-li představení závažné příčiny, pro které dříve neb později by téhož bratra propu-

stiti museli, staň se nyní hned o jeho propuštění porada a budiž mu dána propouštěcí listina, v kteréžto žádná zmínka o tom učiniti se nesmí, že propuštění stalo se na žádost propuštěnce.

Propuštění vysloviti může buď jenerál řádu (v takových řádech, které mají svého jenerála) aneb členové od něho zvláštním plnomocenstvím opatření (mají býti nejméně tři). V našich krajinách bývají představeným řeholí takováto plnomocenství od jenerálů propůjčována.

Příklad takové propouštěcí listiny budiž zde položen:

Propouštěcí listina.

Představenstvo řehole reformovaných Menších Bratří sv. Františka v Praze tímto dle pravdy stvrzuje, že Ludvík Sommer, kterýž měl řeholní jméno Siardus, od 15. srpna 1883 až do 20. srpna 1884 jakožto novic v kláštěře reformovaných Menších Bratří sv. Františka v Praze meškal, načež dne 21. srpna 1884 professí jednoduchých slibů vykonal a do 5. března 1886 jakožto klerik a bohoslovec 1. a 2. roku v témž kláštěře zdejším se zdržoval. Na základě plnomocenství, sobě od jenerála řádu k tomu cíli uděleného, uznali nížepsaní představení za dobré, výš jmenovaného Ludvíka Sommera všelikého závazku jednoduchých slibů sprostiti a prohlašují, že dnešním dnem závaznost těchto slibů pro něho úplně přestává, a jemu volno jest jinému povolání se oddati.

Z představenstva české provincie Menších Bratří sv. Františka v Praze dne 6. března 1886.

P. Lambert Horník,
provincial.
P. Hippolyt Prošek,
definitor.
P. Isidor Müldner,
vicarius.

2. *Dispensí*, apoštolské Stolici vyhraženou. Hlásí-li se řeholní professus jednoduchých slibů, že z řádu vystoupiti hodlá, aniž by však představení shledávali nějaké příčiny k jeho propuštění, není professus oprávněn řádu toho opustiti dříve, dokud sobě dispense od apoštolské Stolice nezjednal. Nemůžeť ovšem dle nynějších světských zákonů představený násilím zdržovati v kláštěře toho, jenž z řádu vystoupiti chce, ale jest povinen jemu vysvětliti, že byť by se z kláštera vzdálil, slib učiněný jej ve svědomí zavazuje dotud, dokud sobě dispense nezjedná. Při vymahání dispense papežské budiž představený žadateli nápomocen bez ohledu na to, zdaž se týž ještě v kláštěře zdržuje aneb zdaž již odešel. Jakmile představený obdržel papežskou dispens, doručiž vystupujícímu

buď dispensační dekret papežský, aneb dispensační listinu, v kteréžto výslovně budiž poznamenáno, že dispens od jednoduchých slibův příslušným představenstvem nejenom byla udělena, nýbrž také skutkem vykonána [1]).

Nenít dovoleno, aby představený řehole dával vystupujícímu obyčejné vysvědčení o vystoupení neb o zachovalosti, jelikož se nesluší, aby představený řádu o nezákonném, ano (bez dispense) hříšném vystoupení professa svědčil aneb dokonce jemu za to chvalitebné vysvědčení do rukou dával.

§. 37. Saekularisace řeholníkův.

Z důležitých příčin dovoluje apoštolská Stolice při řeholnících, kteřížto slavné sliby složili, tak zvanou saekularisaci. Touto saekularisací se vlastně sliby v podstatě své neruší, nýbrž jenom řeholníkovi dovolení se dává, aby z kláštera vyjíti a po spůsobu i v oděvu kněží světských ve světě žíti mohl. Při tom ukládá se takto saekularisovaným povinnost, aby podstatných věcí, k nimž se slavným slibem zavázali (substantialia votorum), zachovávati hleděli, jak jim to nejlépe možno. Příjmy svého úřadu neb beneficia má saekularisovaný dle církevních nařízení vlastně jen ve jmenu papežské Stolice administrovati. Občanský zákon rakouský přisuzuje saekularisovanému tatáž práva s ohledem na majetek, jako každému knězi světskému, jmenovitě co se týká závěti a odúmrti (successio ab intestato).

Chce-li řeholník zadati o saekularisaci, musí nejdříve se ujistiti, že bude od některého biskupa do diecése přijat. Jest mu volno požádati buď Ordinaria té diecése, ve které se klášter nachází, aneb také Ordinaria některé jiné diecése.

Saekularisace povoluje se na př. když ponebí aneb přísné observance, jako: časté a tuhé posty, noční vstávání k modlitbám, kteréž v klášteře jsou předepsány, žadateli podstatně na zdraví škodí a k prospěšnému působení jej neschopným činí; aneb když nastává žadateli povinnost, aby živil opuštěného starého otce neb matku, bratra neb sestru, kteříž nemají jiného pramene výživy, jsouce jedině na řeholníka odkázáni.

---

[1]) Ordin. list Pražský 1876 č. 16. a 1877 č. 12. Pražský Ordinariat vydal v té věci zvláštní instrukci k představeným řeholí; instrukce ta byla od posvátné kongregace super negotiis Episc. et Regul. proskoumána a schválena (dekret ze 4. července 1877 č. 11959).

Žádost o saekularisaci budiž předložena *biskupovi*, kterýž dává žadateli naději, že jej do své diecése přijme; můžeť asi takto se psáti:

Nejdůstojnější Biskupský Ordinariate!

Se synovskou důvěrou odvažuje se v nejhlubší úctě podepsaný vznésti pokornou prosbu, Nejdůstojnější Biskupský Ordinariat račiž u Svaté Apoštolské Stolice k tomu působiti, aby v nejhlubší úctě podepsanému saekularisace nejmilostivěji povolena byla a to z těchto důvodů:

a) Žadatel narodil se v Lednici na Moravě dne 14. února 1850 jakožto syn katolických rodičů Václava a Kateřiny, o čemž křestný list svědčí; otec jeho byl tehdáž majitelem sedlské usedlosti celolánní číslo 9.

b) V nejhlubší úctě podepsaný odbyl studia gymnasijní v Jindřichově Hradci v Čechách, kdež bydlel u strýce svého a měl tamtéž všeliké opatření hmotné. Na témž gymnasiu podstoupil také s dobrým prospěchem maturitní zkoušku, jak připojené vysvědčení vykazuje. Odtud odebral se nazpět na Moravu a byl přijat do kláštera Benediktinů v Rajhradě, kdež dne 12. srpna 1870 přijal roucho řeholní, načež po odbytém noviciátě složil dne 14. srpna 1871 jednoduché sliby, od roku 1871—1875 študoval bohosloví na biskupském ústavě v Brně a 28. září 1875 složil slavné sliby řeholní, načež dne 5. července 1875 na kněžství byl vysvěcen.

c) Mezi tím časem udály se však v otcovském jeho domě důležité a přesmutné změny. Otec jeho v roce 1874 úplně vyhořel; shořelo mu nejen stavení, ale též veškeré zásoby a celá sklizeň; jelikož pak nebyl pojištěn, musil si vypůjčiti peníze ku stavbě, upadl do rukou necitelných lichvářův a konec byl, že statek v exekuční dražbě jest prodán, oběma však rodičům v nejhlubší úctě podepsaného pražádné jmění nezůstalo, tak že jsou zcela na mizinu uvedeni.

d) V této nezaviněné tísni své ubozí, sestárlí rodiče (otec již čítá 70 let) obrátili se k synu svému, k žadateli v nejhlubší úctě podepsanému, aby jim byl podporou v posledních letech vezdejšího života. Nemajíť jiného dítka, nemají nikoho, kdo by se jich ujal. Avšak týž jako řeholník sám ničím nevládna také rodičům svým přispěti nemůže. Láska synovská jest, kteráž prosí dobrotivým prostřednictvím Vaší Biskupské Milosti Svatou Stolici apoštolskou, aby v úctě nížepsanému cestou saekularisace z kláštera Rajhradského vyjíti nejmilostivěji dovolila; láska synovská prosí Vaši Milost Biskupskou, aby ráčila v nejhlubší úctě nížepsanému dopřáti útulku ve své diécesi a místa nějakého v duchovní správě, kteréž by mu alespoň tolik poskytovalo, aby sebe a stařičké rodiče své vyživiti mohl. Stane-li se milosti té účastným, přičiní se zajisté seč síly jeho stačí, aby se v kněžském povolání svém věrným osvědčil, a spokojenost i lásku otcovskou Vaší Biskupské Milosti sobě získal.

V Rajhradě 21. prosince 1876.

Ignát Jan Petrželka,
kněz řádu sv. Benedikta.

§. 38. Přestoupení do tužší řehole.

Obecným právem církevním dovoluje se, že řeholník i po slavné professí může vstoupiti do tužší čili přísnější řehole. Církev se při tom řídí zásadou: Nullum votum vel promissio debet impedire bonum majus. V tom případě řeholník ohlásí úmysl svůj u svého bezprostředního představeného a požádá jej za povolení, aby do jiné řehole tužší přestoupiti mohl. Zdaž představený souhlasí čili nic, na tom nezáleží, jen když jemu byla věc oznámena. Ovšem pak musí řeholník se dříve zabezpečiti, že do přísné řehole skutečně přijat bude.

Přísnost řehole posuzuje se dle *zevnějších observancí*, nikoli dle účelu řehole; na př. z řehole Benediktinské nebo Praemonstrátské lze přestoupiti k Trappistům, Kapucínům, Kartuzianům. Stává-li pochybnosti o tom, která řehole jest tužší (rigidior), budiž prosba řeholníka, jenž přestoupiti hodlá, apoštolské Stolici předložena k rozhodnutí.

Pozn. Přestoupení z tuhé řehole do *méně tuhé* či volné (e severiori in laxiorem) jen výminečně připouští apoštolská Stolice, jestliže důvody toho byly dříve kardinálem Poenitenciářem (Poenitentiarius Major) náležitě proskoumány a schváleny.

§. 39. Pohřební právo řeholníkův.

Starší právo stanovilo, aby řeholní osoby obojího pohlaví pohřbeny byly ve svých vlastních klášterech. Později však zejmena s ohledem na zákonodárství světské muselo se upustiti od toho obyčeje, tak že nyní skoro vesměs bývají řeholníci pohřbeni na hřbitovech, vzdálených od kostela neb kláštera a za městem neb vesnicí se nalezajících. Tuť nastává otázka: Kdo jest oprávněn, exequie za zemřelé členy řehole konati a pohřební průvod vésti?

I. Řeholníci mužští. Dle církevních zásad jest *představený řehole* quasi-parochus svých řeholních bratří, on je může zaopatřiti sv. svátostmi, on také může konati v klášterním kostele exequie a vykropiti mrtvolu řeholníka, buď on professus nebo novic. Mimo to mohou řeholníci bez všelikého při tom spolupůsobení místního faráře doprovoditi mrtvolu zesnulého bratra řeholního na hřbitov, a sice může při tom nesen býti konventní kříž a kněz řeholní smí na sobě míti štolu, avšak musí se jíti přímou či nejkratší cestou

na hřbitov a bez processí i jiné všeliké pompy či okázalosti.[1]) Jakmile však pohřeb má se díti slavným spůsobem ve veřejném průvodu, jsou řeholníci povinni požádati faráře buď o dovolení, aneb o jeho assistenci čili spolupřítomnost při pohřbu. Za důvod toho uvádějí kanonisté: „Cum ratio et consuetudo non patiatur, ut regulares sine parocho aut ejus delegato procedant extra monasterium processionaliter.“[2])

II. Řeholní panny. Na místo představeného řehole nastupuje při jeptiškách jich *zpovědník*, od biskupa té diecése ustanovený. Zpovědníkovi přísluší právo konati exequie, vykropiti mrtvolu a vésti pohřební průvod, nechť se úkony ty dějí v klášterních místnostech anebo na obecném hřbitově; sluší však při tom činiti ten rozdíl jako při řeholnících mužských: Děje-li se pohřeb bez slavného průvodu, bez pompy neb okázalosti, může se úkon pohřební předsevzíti aniž jest třeba farářovi toho oznámiti (inconsulto parocho). Slavný pohřeb řeholní panny má se však díti jen s přivolením faráře místního aneb za jeho spolupřítomnosti, avšak i tu jest zpovědník oprávněn vésti průvod pohřební[3]).

Oddíl II.

O právní osobnosti církve samé.

A) Zákonodárná moc církevní.

§. 40. Privileje a dispense.

Pojednávati o celém rozsahu zákonodárné moci církevní není úkolem spisu tohoto. Cokoli o sněmích obecných, synodách provincialních neb diecésních říci dlužno, čehokoli uvá-

[1]) „Possunt regulares cum stola et cruce Conventus et sine parochi interventu, deferre ad coemeterium commune regularis defuncti cadaver, quod, lege civili obstante, nequit in Conventu sepeliri, dummodo tamen cadaver deferatur absque solemni pompa et recto tramite ad coemeterium.“ Decr. S. Congr. Conc. dd. 24. Januar. 1846. (Vering, Archiv für kathol Kirchenr cht 1873. 3. sv str. 390.)

[2]) Ferraris sub. v. Sepultura n. 37.

[3]) Decr. S. Congr. Conc. dd. 24. února 1872, jímžto vysloveno bylo, že výš uvedený dekret z r. 1846 vztahuje se též na jeptišky a sice: „Affirmative favore confessarii, dummodo cadaver deferatur cum stola et cruce, sed absque pompa et recto tramite ad coemeterium.“ (Archiv f. K. R. 1878. 6. sv. str. 336.)

žiti třeba vzhledem na církevní nařízení mimo sněmy vydaná, o tom každá kniha církevního práva zevrubně pojednává.

Ovšem pak v obor církevního slohu úředního spadají privilegia jakožto trvalé a dispense jakožto chvílkové výminky od obecně platného ustanovení právního. Některé důležitější věci buďtež zde připomenuty.

I. Privileje.

1. K udělení výsady či privileje oprávněn jest zákonodárce t. j. ten, jenž vydal zákonité ustanovení, z jehož platnosti či závaznosti výsada někoho vyjímá. Na př. biskup diecésní může propůjčiti expositorium canonicale, titul děkana, notáře, rady konsistorního; avšak právo pontifikalií aneb právo, aby kněz přisluhovati mohl svátostí biřmování, jen papež smí uděliti.

2. Není však zapotřebí, aby osobnost privilegovaná stála pod pravomocí toho, jenž výsadu uděluje. Tak na př. arcibiskup Olomúcký může kněze arcidiecése Pražské jmenovati radou konsistorním; biskup Brněnský může knězi diecése Budějovické propůjčiti expositorium canonicale. Jest však od apoštolské Stolice předepsáno, aby v té věci dříve otázán byl vlastní biskup téhož klerika a jen za souhlasu jeho aby se vyznamenání udělilo [1]).

3. Nikdo není nucen privilegia přijati, dle zásady: „Privilegia non obtruduntur.“ Avšak takových výsad, které se týkají celého stavu, nesmí se žádný člen téhož stavu odříci čili se jich vzdáti, na př. klerik nesmí se odříci privilegia canonis, competentiae atd.

4. Promlčením jen taková privilegia hynou, jichž předmět jest promlčení podroben, na př. praesentace při patronovi, právo bráti desátek. Naproti tomu privilegia „nemini onerosa“ nemohou býti promlčena, na př. právo rozhřešiti od reservátů, právo dispensace udělovati.

II. Dispense.

Ačkoli jsou dispense či prominutí „vulnera legis“ a tudíž jen zřídka a po všestranném a zralém uvážení důvodův udíleti se mají, přece ona mírnost, s jakouž se ve všelikých

[1]) Viz svrchu str. 8. dekret posv. kongregace Concilii o této věci vydaný. (Viz „Čas. Duch. 1885 str. 496.)

oborech kázně církevní potkáváme, to s sebou nese, že za našich dnův žádosti o dispense a příznivé jich vyřízení dosti častými jsou úkazy církevního života. Cokoli do jistých oddílů církevního práva obzvláště zasahá, na př. vzhledem záležitostí manželských, o tom na svém místě promluvíme; zde jenom některá všeobecná a principielní poznamenání položena buďtež.

1. Dispens má vždy jenom „ex urgente justaque ratione“ býti udělena; pročež v žádosti o dispens jeden neb více takových důvodů uvésti sluší, jelikož bez naznačení těchto důvodů představení církve dispense neudělují a udíleti nemají.

2. Biskup dispensuje co do zákonů diecésních, jakož i tam, kde církev jej výslovně k dispensování oprávnila na př. v některých irregularitách (Trid. sess. 24. cap. 6. ref.), v záležitosti residence beneficiatů (ibid. sess. 23. cap. 1. ref.). Jinak co do předpisův obecného práva církevního dle nynější kázně právo dispense přisluší výhradně Stolici apoštolské.

3. Od počátku 17. století však vešlo v obyčej a tak jest až podnes, že apoštolská Stolice udílí biskupům od Říma vzdáleným celou řadu plnomocenství a sice občasně na dobu pěti let pod názvem „Facultates quinquennales“, poušťějíc biskupům plné právo, aby jménem Stolice papežské jisté dispense kněžím neb věřícím udělovati mohli. Jelikož s nemalým bývá užitkem pro duchovního pastýře věděti, v kterých věcech žádost až do Říma jíti musí a v kterých se vyřízení u Ordinariatu samého vykonati může, klademe zde celé znění těchto quinquennalních fakult a sice dle dvojího jich oddělení: facultates pro foro externo a facultates pro foro interno.

§. 41. Facultates quinquennales pro foro externo.

(Concessae a S Congregatione de propaganda fide.[1])

1. *Blud a rozkol*:

Absolvendi ab haeresi et apostasia a fide et a schismate quoscunque, etiam ecclesiasticos tam saeculares quam regulares, non tamen eos, qui

[1]) Facultates pro foro externo proto propůjčuje také našim biskupům česko-moravským sv. Kongregace *Propagandy*, jelikož vlastně a nejprvé byly tyto fakulty udělovány biskupům neb kněžím misionářům. Kongregace Propagandy však požívá té zvláštní výsady, že když některá věc pro krajiny misionářské vešla v obor pravomoci této

ex locis fuerint, ubi Sanctum Officium exercetur [1]), nisi in locis missionum, in quibus impune grassantur haereses [2]), deliquerint; nec illos, qui judicialiter abjuraverint, nisi ibi nati sint, ubi impune grassantur haereses, et post judicialem abjurationem illuc reversi, in haeresim fuerint relapsi, et hos in foro conscientiae tantum.

2. *Čtění knèh zapovězených:*

Tenendi et legendi libros prohibitos haereticorum, ad effectum eos impugnandi, et alios quomodolibet prohibitos, praeter opera Caroli Molinei, Nicolai Macchiavelli, historiam civilem regni Neapolis Petri Giannone, poema inscriptum la Puçelle d'Orleans, et librum cui titulus De l'Esprit, Istruzioni intorno la Santa Sede tradotta dal Francese 1765, Oeuvres Philosophiques de Monsieur de la Mettrie, Les Colimaçons, Abregé de l'Histoire ecclésiastique sub mentito nomine de Fleury, Riflessioni di un Italiano sopra la Chiesa in generale, Sistéme de la Nature, il vero Dispotismo Londra 1770, la raison par Alphabet, Joannis Laurentii Isembiel novum Testamentum in Prophetiam de Emmanuele, et libros de astrologia judiciaria principaliter, aut incidenter, vel alias quovis modo de ea tractantes, ita tamen, ut libri ex illis Provinciis non efferantur.

3. *Překážka příbuzenství:*

Dispensandi in 3. et 4. simplici, et mixto tantum, nedum cum pauperibus, sed etiam cum nobilibus, et divitibus in contrahendis; in contractis vero cum haereticis conversis etiam in 2. simplici, et mixto, dummodo nullo modo attingat primum gradum, et in his casibus prolem susceptam declarandi legitimam.

4. *Překážka veřejné mravopočestnosti.*

Dispensandi super impedimento publicae honestatis et justitiae ex sponsalibus proveniente.

5. *Překážka zločinu*

Dispensandi super impedimento criminis, neutro tamen conjugum machinante, ac restituendi jus petendi debitum amissum.

6. *Příbuzenství duchovní.*

Dispensandi in impedimento cognationis spiritualis, praeterquam inter levantem et levatum.

7. *Poznámka o delegaci papežské:*

Hae vero dispensationes matrimoniales, videlicet 3. 4. 5. et 6. non

---

kongregace, od té doby táž kongregace Propagandy také pro krajiny, kde se řádná hierarchie nalezá, které tedy nejsou misionářské. pravomoc v té věci vykonává. Toť pravá příčina, proč naši biskupové u této Propagandy o udělení quinquennalních fakult žádati musí. Tudíž velice na omylu jest Mejer („Die Propaganda"), jenž se domnívá, že veškery kraje, jimž Propaganda fakulty uděluje, jsou kraje misionářské! Ještě podotknuto budiž, že rakouskému *polnímu biskupu* obyčejně septennální fakulty se propůjčují.

[1]) T. j. kde má kongregace Inquisitionis také kompetenci zevnější, čehož u nás v mocnářství rakousko-uherském není.

[2]) T. j. kde mají protestanté stejná občanská práva s katolíky; tak jest i v státu rakouském.

concedantur, nisi cum clausula: dummodo mulier rapta non fuerit, et si rapta fuerit, in potestate raptoris non existat; et in dispensationibus hujusmodi declaretur expresse, illas concedi tanquam a Sedis Apostolicae delegato, ad quem effectum etiam tenor hujusmodi facultatum inseratur, cum expressione temporis, ad quod fuerint concessae; alias nullae sint.

8. *Irregularity*:

Dispensandi in irregularitatibus ex delicto occulto tantum provenientibus, excepta ea, quae ex homicidio voluntario contrahitur.

9. *Sliby*:

Dispensandi et commutandi vota simplicia in alia pia opera, exceptis votis castitatis et religionis.

10. *Papežské reservváty:*

Absolvendi ab omnibus casibus reservatis etiam in bulla „Coenae" contentis, in locis tamen, ubi impune grassantur haereses.

11. *Reservovaná žehnání.*

Delegandi simplicibus sacerdotibus potestatem benedicendi paramenta, et alia utensilia ad sacrificium Missae necessaria, ubi non intervenit sacra unctio, et reconciliandi ecclesias pollutas aqua ab Episcopo benedicta, et in casu necessitatis etiam aqua non benedicta ab Episcopo.

12. *Svěcení kněžstva:*

Conferendi ordines extra tempora, et non servatis interstitiis usque ad sacerdotium inclusive.

13. *Nedostatek předepsaného stáří:*

Dispensandi super defectu aetatis unius anni ob operariorum penuriam, ut promoveri possint ad sacerdotium, si alias idonei fuerint.

14. *Svěcení olejův.*

Conficiendi olea cum quinque saltem sacerdotibus, non tamen extra diem Coenae Domini, nisi necessitas aliud urgeat.

15. *Binace* a jiné licence ohledně *mše* sv.:

Celebrandi bis in die, si necessitas urgeat, ita tamen, ut in prima Missa non sumpserit ablutionem; per unam horam ante auroram, et aliam post meridiem, sine ministro; sub dio et sub terra, in loco tamen decenti; etiamsi altare sit fractum, vel sine reliquiis Sanctorum; et praesentibus haereticis, schismaticis, infidelibus et excommunicatis, si aliter celebrari non possit. Caveat vero, ne praedicta facultate, seu dispensatione celebrandi bis in die aliter, quam ex gravissimis causis et rarissime utatur, in quo graviter ipsius conscientia oneratur [1]). Quodsi hanc eandem facultatem alteri sacerdoti juxta potestatem inferius apponendam communicare aut causas ea utendi alicui, qui a Sancta Sede hanc facultatem obtinuerit, approbare visum fuerit, serio ipsius conscientiae injungitur, ut paucis dumtaxat, iisque maturioris prudentiae ac zeli, et qui absolute necessarii sint, nec pro quolibet loco, sed ubi gravis necessitas tulerit, et ad breve tempus eandem communicet, aut respective causas approbet.

[1]) Tudíž nesmí biskup na základě této fakulty udíleti na př. kněžím povolení, aby v bytu svém mohli super altari portatili mši sv. sloužiti, byť byli churaví. (Dekret posv. Kongr. Propag. z 30. června r. 1858.)

16. Skryté nesení a přechovávání *vel. Svátosti:*

Deferendi sanctissimum Sacramentum occulte ad infirmos sine lumine, illudque sine eodem retinendi pro eisdem infirmis, in loco tamen decenti, si ab haereticis aut infidelibus sit periculum sacrilegii.

17. *Světský oděv kněží:*

Induendi se vestibus saecularibus, si aliter vel transire ad loca eorum curae commissa, vel in ipsis permanere non poterunt.

18. *Náhrada za breviář:*

Recitandi rosarium, vel alias preces, si breviarium secum deferre non poterunt, vel divinum officium ob aliquod legitimum impedimentum recitare non valeant.

19. *Půst:*

Dispensandi, quando expedire videbitur, super esu carnium, ovorum et lacticiniorum tempore jejuniorum, et praesertim quadragesimae.

20. *Právo subdelegace fakult:*

Communicandi has facultates in totum, vel in parte, prout opus esse secundum ejus conscientiam judicaverit, sacerdotibus idoneis in conversione animarum laborantibus, et praesertim tempore sui obitus; ut sede vacante sint, qui possint supplere, donec Sedes apostolica certior facta, quod quamprimum fieri debebit, per delegatos aut per unum ex eis alio modo provideat [1]).

21. *Obmezení časové:*

Et praedictae facultates gratis [2]) et sine ulla mercede exerceantur et pro tempore ad quinquennium tantum concessae intelligantur.

22. Obmezení *místní:*

Utendi eisdem facultatibus in locis tantum dioecesis N. (na př. Pragensis).

Ku konci bývá ještě těchto několik slov připojeno:

Ex audientia Sanctissimi habita die . . anni 18 . . Sanctissimus Dominus Noster Leo divina Providentia PP. XIII. referente me infrascripto S. Congregationis de Propaganda Fide Secretario Reverendissimo Dom. N., Episcopo N., praedictas facultates benigne concessit ad quinquennium tantum.

Datum Romae ex Aedibus dictae Congregationis die et anno praedictis. Gratis sine ulla solutione quocunque titulo.

N. N. Secretarius.

§. 42. Facultates quinquennales pro foro interno.

(Concessae a S. Poenitentiaria Apostolica.)

N. N., S. R. E. Cardinalis N., SS. DD. nostri Papae et S. Sedis apostolicae Major Poenitentiarius.

---

[1]) Biskupové mohou tyto fakulty též uděliti svým jenerálním vikářům s právem, aby oni směli subdelegovati jiné kněze, avšak nemnohé a jen pokud potřeba velí (Dekret s. Kongr. Propag. z 4. září 1858.).

[2]) T. j. propůjčení dispense čili fakulty samo v sobě děje se zdarma; tím však nejsou vyloučeny poplatky kancelářské či expediční a taxae ad pias causas.

Vobis Venerabili in Christo Patri Episcopo N. ad quinquennium duraturas infrascriptas communicamus facultates, quibus pro foro conscientiae per Vos sive per Vestrum Vicarium in spiritualibus generalem, dummodo in sacro presbyteratus ordine sit constitutus, etiam extra sacramentalem confessionem pro grege Vobis commisso, et infra fines Vestrae dioecesis tantum, atque de speciali, in unoquoque casu exprimenda, Sedis apostolicae auctoritate vobis delegata, uti valeatis; easque canonico Poenitentiario, nec non Vicariis foraneis pro foro pariter conscientiae, sed in actu sacramentalis confessionis dumtaxat, etiam habitualiter, si vobis placuerit: aliis vero confessariis, cum ad Vos, sive ad praedictum Vicarium generalem in casibus particularibus poenitentium recursum habuerint, pro exposito casu impertiri possitis, nisi ob peculiares casus aliquibus confessariis a Vobis specialiter subdelegandis, per tempus arbitrio Vestro statuendum, illas communicare judicabitis.

1. Canon: *Si quis suadente.*

Absolvendi ab excommunicatione ob manus violentas injectas in clericos aut presbyteros, vel in regulares, dummodo non fuerit sequuta mors, vel mutilatio, seu lethale vulnus, aut ossium fractio; et dummodo casus ad forum externum deducti non fuerint; injunctis injungendis, et praesertim ut parti laesae competenter satisfiat.

2. *Souboj*:

Absolvendi a censuris contra duellantes inflictis, in casibus dumtaxat ad forum externum non deductis; injuncta gravi poenitentia salutari et aliis injunctis, quae fuerint de jure injungenda.

3. *Bludy, nevěra, pověra*:

Absolvendi quoscunque poenitentes sive viros sive mulieres (exceptis haereticis publicis, sive publice dogmatizantibus) a quibusvis sententiis, censuris et poenis ecclesiasticis incursis ob haereses tam nemine audiente, vel advertente, quam coram aliis externatas, ab infidelitatem, et catholicae fidei abjurationem private admissas, sortilegia, ac maleficia etiam cum sociis patrata, necnon ob daemonis invocationem cum pacto donandi animam, eique praestitam idololatriam, ac superstitiones exercitas, ac demum ob quaecunque insinuata falsa dogmata, postquam tamen poenitens complices, si quos habeat, prout de jure, denunciaverit; et quatenus ob justas causas nequeat ante absolutionem denunciare, facta a poenitente seria promissione denunciationem peragendi cum primum, et meliori modo, quo fieri poterit. Et postquam in singulis casibus coram absolvente haereses secrete abjuraverit, et pactum cum maledicto daemone initum expresse revocaverit, tradita eidem absolventi syngrapha forsan exarata, aliisque mediis superstitiosis, ad omnia comburenda, seu destruenda: injuncta pro modo excessuum gravi poenitentia salutari cum frequentia sacramentorum, et obligatione, se retractandi apud personas, coram quibus haereses manifestavit et reparandi illata scandala.

4. *Porušení klausury řeholní*:

Absolvendi a censuris incursis ob violationem clausurae regularium utriusque sexus, dummodo non fuerit cum intentione ad malum finem, etiam effectu non sequuto, et dummodo casus non fuerint ad forum externum deducti, cum congrua poenitentia salutari. Et insuper absolvendi

mulieres tantum a censuris et poenis ecclesiasticis, ob violationem ad malum finem clausurae virorum religiosorum incursis, dummodo tamen casus occulti remaneant, injuncta gravi poenitentia salutari, cum prohibitione accedendi ad ecclesiam et conventum seu coenobium dictorum religiosorum, durante occasione peccandi.

5. *Čtení kněh zapovězených*:

Absolvendi a censuris ob retentionem, et lectionem librorum prohibitorum incursis, postquam tamen poenitens libros prohibitos, quos in sua potestate retineat, prout de jure, consignaverit, seu consignare fecerit, cum congrua salutari poenitentia.

6. *Simonie osob řeholních*:

Absolvendi a casu Sedi apostolicae reservato ob accepta munera a regularibus utriusque sexus; injuncta poenitentia, et quando agitur de muneribus infra valorem decem scutorum, aliqua eleemosyna absolventis judicio taxanda, et caute eroganda, cum primum poterit, in beneficium religionis, cui facienda esset restitutio; dummodo tamen non constet, quod illa fuerint de bonis propriis religionis; quatenus vero accepta munera vel fuerint ultra valorem scutorum decem, vel constet, fuisse de bonis propriis religionis, facta prius restitutione, quam si de praesenti adimplere nequeat, praestita in manibus absolventis obligatione restituendi intra terminum ejus arbitrio praefiniendum, alias sub reincidentia.

7. *Reserváty řeholní*:

Absolvendi religiosos cujuscunque ordinis (etiam moniales, per confessarios tamen pro ipsis a Vobis approbatos, vel specialiter deputandos) non solum a praemissis, sed etiam a casibus et censuris in sua religione reservatis.

8. *Slib čistoty*:

Dispensandi ad petendum debitum conjugale cum transgressore voti castitatis, qui matrimonium cum dicto voto contraxerit; hujusmodi poenitentem monendo, ipsum ad idem votum servandum teneri, tam extra licitum matrimonii usum, quam si marito, seu uxori respective supervixerit.

9. *Affinitas superveniens.*

Dispensandi cum incestuoso, sive incestuosa, ad petendum debitum conjugale, cujus jus amisit ex superveniente occulta affinitate per copulam carnalem habitam cum consanguinea vel cum consanguineo, sive in primo, sive in primo et secundo, sive in secundo gradu suae uxoris, seu respectivi mariti, remota occasione peccandi, et injuncta gravi poenitentia salutari, et confessione sacramentali quolibet mense, per tempus arbitrio dispensantis statuendum.

10. *Affinitas ex copula illicita.*

Dispensandi super occulto impedimento primi, nec non primi et secundi, ac secundi tantum gradus affinitatis ex illicita carnali copula provenientis, quando agatur de matrimonio cum dicto impedimento jam contracto. Et quatenus agatur de copula cum suae putatae uxoris matre, dummodo illa secuta fuerit post ejusdem putatae uxoris nativitatem [1]), et

---

[1]) Tato podmínka se přidává za tou příčinou, „ne quis propriam filiam in matrimonium ducat.“ Protož lze podmínku za splněnou považovati

non aliter; monito poenitente de necessaria secreta renovatione consensus cum sua putata uxore, aut suo putato marito certiorato, seu certiorata de nullitate prioris consensus, sed ita caute, ut ipsius poenitentis delictum nusquam detegatur; remota occasione peccandi, ac injuncta gravi poenitentia salutari et confessione sacramentali semel in mense per tempus dispensantis arbitrio statuendum.

Item. Dispensandi super dicto occulto impedimento, seu impedimentis affinitatis ex copula illicita etiam in matrimoniis contrahendis, quando tamen omnia parata sint ad nuptias, nec matrimonium absque periculo gravis scandali differri possit usque dum ab apostolica Sede obtineri possit dispensatio; remota semper occasione peccandi et firma manente conditione, quod copula habita cum matre mulieris hujus nativitatem non antecedat. Injuncta in quolibet casu poenitentia salutari.

11. *Crimen.*

Dispensandi super occulto criminis impedimento, dummodo sit absque ulla machinatione, et agatur de matrimonio jam contracto: monitis putatis conjugibus de necessaria consensus secreta renovatione: ac injuncta gravi poenitentia salutari, et confessione sacramentali semel quolibet mense per tempus dispensantis arbitrio statuendum.

12. *Zamlčená copula.*

Dispensandi super impedimento tertii, seu tertii et quarti, vel quarti simplicis gradus, sive graduum consanguinitatis vel affinitatis, super quo, seu quibus obtenta fuerit dispensatio ab apostolica Sede, et in literis hujusmodi dispensationis reticita fuerit incestuosa copula[1]), quae tamen occulta remaneat. Ac etiam dispensandi, seu revalidandi ejusmodi literas irritas, ac nullas redditas ex incestu, sive post petitam dispensationem, sive post illius expeditionem, et ante respectivam executionem patrato, ac iterato usque ad eandem executionem, in casibus semper occultis, sive agatur de matrimonio contrahendo, sive de jam contracto; monitis in matrimonio contracto putatis conjugibus de necessaria mutui consensus secreta renovatione; injuncta in singulis casibus congrua poenitentia salutari.

13. *Svobodné zednářství atp.*

Praeterea absolvendi a censuris et poenis ecclesiasticis eos, qui sectis vetitis, Massonicis aut Carbonariis aliisque similibus nomen dederunt, aut favorem praestiterunt, postquam tamen a respectiva secta omnino se

---

i v tom případě, když se tělesné obcování cum matre stalo tak dlouho před narozením putatae uxoris, že takového nebezpečí nikterak nestává.

[1]) Pravdě se podobá, že tato fakulta nyní vlastně odpadla, přihlédneme-li k dekretu Stolice apoštolské ze dne 25 června 1885, jímžto sv. Otec Lev XIII. prohlásil, že dispense udílené v příčině překážek manželských na příště za platné i tehdáž pokládati sluší, když zamlčena byla copula aneb úmysl, pomocí kopuly zjednati sobě snáze prominutí manželské překážky: „simulque declarari (jussit), dispensationes matrimoniales posthac concedendas, etiamsi copula incestuosa vel consilium et intentio per eam facilius dispensationem impetrandi reticita fuerint, validas futuras.“

separaverint, eamque abjuraverint, libros, manuscripta, ac signa sectam respicientia, si quae retineant, in manibus absolventis consignaverint ad Ordinarium quamprimum caute transmittenda, veraeque poenitentiae signa exhibuerint; firma obligatione denunciandi sectae socios, ac magistros [1]), prout de jure, et quoad Carbonarios, eos omnes, de quibus in § Praecipimus bullae „Ecclesiam a Jesu Christo" a fel. rec. Pio VII. editae, et a Papa Leone XII. confirmatae. Injuncta pro modo culparum gravi poenitentia salutari, cum frequentia sacramentalis confessionis; aliisque injunctis de jure injungendis.

B) Správní moc církve.

§. 43. Pravomoc řádná a odkázaná.

Jak v oboru soudním tak správním velmi na tom záleží. aby obor *pravomoci* každého zřízence církevního byl náležitě určen a vyměřen. Neboť názory nepravé v té věci netoliko mohou vésti k nadužívání moci církevní, a k úkonům nedovoleným, ale nezřídka omyl v příčině pravomoci mívá i samu neplatnost výkonu církevního v zápětí; odkudž na bílední jest, že v tak předůležité otázce nikdy nesmí rozhodovati náhled subjektivní, byť zdánlivě sebe lépe odůvodněný, ale že naprosto třeba říditi se pevnými zásadami církevního práva, spočívajícími na zákonitých ustanoveních neb zákonité praxi představených církve.

Slovo: *jurisdictio*, pravomoc obnáší v sobě trojí od sebe rozdílný význam a sice:

I. Jurisdikce značí provozování c í r k e v n í v l á d y vůbec, jak s ohledem na církev učící (docens) tak i na církev slyšící (audiens); takovouto pravomoc

α) má papež a sněm oekumenický nad celou církví;

β) sněm provincialní a metropolita má pravomoc nad celou provincií;

γ) biskup má pravomoc nad svou diecési;

δ) kněží a jahnové mají v tomhle smyslu jurisdikci jen tenkráte, jestliže papež neb biskup jim pravomoc tu udělil (na př. kardinálové, kteří mají pouze kněžské svěcení; judices in partibus; vikářové jenerální a okresní). V druhém významu značí

---

[1]) Povinnost této denunciace odpadá 1. ob metum cadentem in constantem virum, cum probabili periculo mortis, infamiae, gravis damni etc.; 2. quando nulla est spes punitionis; nam ad opus inutile nemo tenetur. (Ballerini tom. II. not. ad. n. 975.)

II. Jurisdikce moc soudní či soudcovskou a sice rozeznáváme

α) soudnictví v oboru *vnějším* (pro foro externo). Pravomoci té požívá papež v celé církvi, metropolita v provincii (ohledně appelací), biskup v diecési. Jmenem biskupa vykonávají pravomoc soudní zvláštní sbory k tomu ustanovené, jež mají název: „Soud církevní“ (judicium ecclesiasticum) a sice buď vůbec „církevní soud diecésní“ (in causis contentiosis et criminalibus), aneb „církevní soud manželský“.

β) Soudnictví či pravomoc v oboru svědomí čili v oboru *vnitřním* (pro foro interno), t. j. pravomoc ku platnému udělování svátosti pokání. Také pravomoc tato přináleží papeži v celé církvi, biskupovi v celé diecési. Pravomoc ta uděluje se též správcům duchovním a jiným kněžím. Konečně ve smyslu třetím

III. Jurisdikce znamená právo vykonávati posvátnou moc při svěcení kněžském dosaženou v jisté sobě svěřené osadě, konati tam služby Boží a svaté svátosti věřícím rozdávati.

Těmito rozdíly však ještě není pojem jurisdikce vyčerpán; neboť v každém z těchto zde naznačených tří významů rozeznáváme pravomoc řádnou a pravomoc odkázanou.

1. Řádná pravomoc (jurisdictio ordinaria) jest ona, kteráž trvale a nerozlučně s úřadem církevním jest spojena.

2. Odkázaná pravomoc (jurisdictio delegata) ta jest, kteráž není s úřadem církevním samým spojena, nýbrž se zakládá v plnomocenství čili poslání uděleném od toho, jenž požívá řádné pravomoci.

Odkázaná pravomoc se opět dělí ve trojí odvětví.

α) jurisdictio *vicaria* [1]), náměstná pravomoc; béře se v tom smyslu, že jistým osobnostem nebo sborům (korporacím) se od představených církve pravidelně svěřuje celý obor pravomoci, kterýž v sobě zahrnuje množství úkonů, jež jinak po právu držitel řádné pravomoci vykonává. Avšak jurisdictio vicaria může tomu, jemuž byla propůjčena, bez kanonického

[1]) Jinak ji též nazývají: jurisdictio *quasi-ordinaria* (viz *Vering*, Lehrbuch des kath. u. protest. Kirchenrechtes. Zweite Aufl. Freiburg, Herder 1881. pg. 667 nn), ač vyznati dlužno, že co do oboru této jurisdikce jakož i s ohledem na jurisdictio mandata a simpliciter delegata není úplné shody mezi kanonisty, a proto dlužno též na zákonitou praxi našich biskupských Ordinariatů slušný zřetel vzíti.

processu od představených církve zase odňata býti. Takovou jurisdikci má jenerální vikář v diecési, mají vikářové apoštolští v krajinách missionářských s biskupskou pravomocí ustanovení.

β) jurisdictio *mandata*, čili „delegata ad *universitatem causarum*," pravomoc odkázaná na celý soubor záležitostí, když držitel řádné pravomoci odkázal někomu celou řadu úkonů právních neb liturgických. Jurisdikci toho druhu mají na př. vikářové okresní čili děkanové a sice: ve smyslu vlády církevní, kterouž v jistých věcech na místě biskupově provozují; taktéž v oboru soudnictví aspoň v některých záležitostech pravomoci odkázané požívají.

γ) jurisdictio *delegata ad unam causam*, jinak „simpliciter delegata", když se plnomoc vztahuje toliko na jistý případ, jednotlivý úkon, jehož ukončením zase pravomoc mizí čili přestává.

Papeži přináleží jurisdictio ordinaria jak ve smyslu církevní vlády, tak v oboru soudnictví a rozdávání svátostí po celém světě a sice jure divino.

Biskupovi přináleží jurisdictio ordinaria v onom výš naznačeném trojím smyslu pro obor diecése taktéž jure divino. Jenom naznačení biskupovi určité diecése děje se od papeže jure ecclesiastico.

Farář nemá jurisdikce ve smyslu vlády církevní: on také nemá jurisdikce v oboru soudnictví pro foro externo; a sice nemá ani řádné ani odkázané jurisdikce v tom obojím směru. Ovšem pak náleží farářovi [1]) jure ecclesiastico jurisdikce pro foro interno seu sacramentali a sice jurisdictio ordinaria. Taktéž co se rozdávání jiných svátostí v osadě jemu přidělené týká, má farář jurisdictionem ordinariam jure ecclesiastico.

Kaplanům a kooperatorům (taktéž administratorům uprázdněných beneficií, expositům atp.) přisluší jurisdictio mandata seu delegata ad universitatem causarum v oboru soudnictví pro foro interno a co do rozdávání jiných svátostí.

Každý *držitel pravomoci řádné* smí jiného delegovati. Jen ohledně faráře jest výminka, pokud se týká jurisdikce pro foro interno. Ačkoli totiž farář má jurisdikci řádnou,

[1]) Totéž právo jako farář má též vicarius perpetuus beneficii.

nesmí přece delegovati ku slyšení sv. zpovědi jiného kněze, kterýž nemá potřebné jurisdikce od svého biskupa. [1])

Delegát papežský má vždy právo k subdelegaci, vyjma pouze případ, že by mu právo to ze zvláštních příčin bylo od papeže odňato aneb obmezeno.

Jinak *držitel delegované* či odkázané *pravomoci* má právo subdelegace jen tenkráte 1. je-li delegován ad universitatem causarum (což má platnost s ohledem na jurisdictio vicaria i jurisdictio mandata), aneb 2. jestliže delegant (od něhož delegovaný pravomoc svou obdržel) výslovně právo subdelegace delegátovi udělil. Jinak delegatus ad unam causam subdelegovati nesmí.

Pravomoc *delegovaná mizí*, odvolá-li ji delegant, neb uplynul-li čas, delegantem určený; úmrtím deleganta ztrácí se delegovaná pravomoc jen v tom případě, jestli delegovaný až dosud žádného úkonu delegace se týkajícího nepředsevzal. Úmrtím delegovaného mizí delegovaná pravomoc jen v tom případě, byla-li jemu pouze pro osobu jeho dána; jestli však pravomoc ta jemu vzhledem k úřadu jeho propůjčena byla, přechází na jeho nástupce v témž úřadě [2]).

Jurisdikce pouze předpokládaná (praesumta) nestačí.

§. 44 Korrespondence s Římem.

Ve větší části států evropejských uznává se svoboda a neodvislost církve aspoň v tom způsobu, že biskupům, kněžím i věřícím se dovoluje, od hlavy církve, papeže Římského, zákony a rozkazy i dopisy vůbec přijímati a zase na vzájem v rozmanitých záležitostech církevního a náboženského života do Říma s dotazy, prosbami, zprávami a stížnostmi svými se uchylovati. Právem tvrditi smíme, že sbližování se všech členů církve s Římem ať cestou písemnou ať osobně

[1]) Ordinariam, qua parochi provisi sunt, jurisdictionem minime fas est sic interpretari, ut alios quoscunque sacerdotes, legitima facultate destitutos ad audiendas parochianorum suorum confessiones sine praevio consensu Ordinarii loci delegare se posse existiment. Quod ne fiat, praesenti decreto aperte declaratur, Episcopos hujus provinciae collationem cujuscunque jurisdictionis pro excipiendis fidelium confessionibus suo judicio et beneplacito reservasse. (Provinc. syn. Prag. tit. IV. cap. 7. pg. 141.)

[2]) Srovn. *Vering*, Lehrbuch des katholischen, oriental. und protest. Kirchenrechts. Zweite Aufl. Freiburg 1881, str. 690.

vykonanými poutěmi náleží k jedné z nejvýmluvnějších a spolu nejutěšenějších známek živého katolického vědomí a rozkvétajícího života náboženského za doby naší.

Pokud se však týká písemného jednání s kongregacemi Římskými a jinými nejvyššími úřady církevními, sluší připomenouti dvojí věci důležité: nejprv, že se dopisy ku kongregacím po pravidlu nezasílají cestou pošty, nýbrž předkládají se od jednatelů neb plnomocníkův *osobně*. Z té příčiny mívá biskup každé diecése buď v Římě zvláštního svého jednatele aneb zasílá dopisy cestou c. kr. rakouského vyslanectva v Římě, kteréž svými zřízenci dopisy biskupů na místě, kamž náleží, předkládati a o brzké jich vyřízení pečovati dává. Druhé jest připomenutí, že Římská kurie obyčejně v záležitostech týkajících se diecésanův kněží neb nekněží nečiní rozhodnutí svého dříve, pokud dobrozdání či návrhu *biskupa* té které diecése nevyslechla.

Z toho se pro praxi na rozum dává: Že kněz i nekněz nejlépe jedná, obrátí-li se v těch věcech, jichž z Říma dosíci sobě žádá, ku svému Ordinariatu biskupskému. Tudíž také správce duchovní, kdykoli ve svých vlastních zájmech aneb v zájmech svých osadníků ku Stolici apoštolské se uchyluje, učiň to prostřednictvím svého Ordinariatu, jelikož ta jest nejrychlejší cesta a nejlacinější, k dosažení pak vytknutého cíle také nejbezpečnější.

Výminku činí dopisy ad Cardinalem *Poenitentiarium Majorem*, jež zpovědník v nutné příčině cestou pošty bezprostředně do Říma zasílá.

§. 45. Ordinariat, konsistoř a úřady světské.

1. Ordinariat béře se v našich diecésích [1]) ve smyslu úřadu biskupského a sice v tom významu, pokud se jisté záležitosti církevního života vyřizují osobním vlivem a zakročením arcibiskupa neb biskupa diecésního. Na př. žádost o absoluci in casu reservato předkládá se Ordinariatu; též jiné věci, při kterých sobě přejeme, aby se do jiných rukou nedostaly, leč jedině do rukou biskupa, což naznačíme na obálce slovy: „Ad proprias manus Eminentissimi“ (Celsissimi, Excellentis-

[1]) Nebéřeť se slovo „Ordinariat“ všady ve stejném významu. Tak n. př. v Německu značí často „Ordinariatsrath“, „Ordinariats-Kanzlei“ tolik co u nás: Konsistorní rada, konsist. kancelář.

simi, Illustrissimi), „k vlastním rukoum J. Eminencí, J. knížecí Milosti, J. Excellencí, J. Biskupské Milosti.“ Dopisy k Ordinariatu ať v úředních ať v osobních a soukromých záležitostech vždy jsou bez kolku.

2. Konsistoř arcibiskupská a biskupská zaujímá v našich českomoravských diecésích totéž postavení, jakéž obecnými zákony církevními jenerálnímu vikáři jest vyměřeno. Biskupové naši svěřují obyčejně konsistoři své velkou, ano největší část záležitostí církevních k uváze a definitivnímu vyřízení jurisdictione vicaria. Nejsouť biskupové ovšem vázáni ani majoritou aniž jednohlasným usnešením členů své konsistoře i můžeť biskup dle zásad církevního práva některé záležitosti svému vlastnímu rozhodnutí zůstaviti čili reservovati. Avšak při velké rozsáhlosti našich diecésí naprosto není možno, aby každý biskup veškery předměty, kteréž do správní moci jeho zasahují, sám osobně vyřizoval; pročež konsistoř dle jistých biskupem stanovených pravidel většinu běžných záležitostí správních vyřizuje a s úřady světskými vyššími i nižšími, jakož i s úřady duchovními, zejmena vikariatními a farními korresponduje. Sezením konsistorním předsedá biskup (kapitolní vikář) aneb v jeho nepřítomnosti jenerální vikář, jenž také výnosy a dopisy konsistorní buď sám aneb společně s kancléřem neb s jedním radou podpisuje.

3. Pokud se týká korrespondence s c. kr. úřady, jest konsistoř nejlepším a takřka přirozeným prostředníkem mezi úřady farními a vikariatními s jedné, a úřady státními se strany druhé. Neboť úřadové státní po pravidlu dotazují se na dobrozdání konsistoře a vyžadují návrhu jejího ve všelikých poněkud důležitějších otázkách a velmi často (ač ovšem nikoli pokaždé) rozhodují v souhlase s návrhem od konsistoře předloženým. Protož jsou duchovní správcové povinni, aby kdykoli nějaké podání u c. kr. místodržitelství neb jiných c. kr. úřadův učiniti chtějí, *prostřednictvím konsistoře biskupské* toto podání předložili [1]) a vůbec v každém důležitějším jednání se zeměpanskými úřady dříve ku konsistoři o radu a pomoc útočiště své brali. Jinak by se tím, že místodržitelství záležitost onu teprv konsistoři k vyjádření předloží, brzké vyřízení věci zbytečně protahovalo. Samo sebou zjevno, že tím nemíní se jednoduché úřední dotazy, dopisy stran křest-

[1]) Viz Pražský Ordin. list 1870, č. 16. str. 64.

ních neb úmrtních listův a jiné běžné záležitosti, v nichž ovšem každý duchovní správce přímo a bezprostředně s c. kr. úřady korresponduje.

§. 46. Arcikněží, vikářové a děkanové okresní.

Na místě starobylého rozdělení v okresy arcipřištské či arciděkanské, jakž v Čechách bývalo, nastoupilo novější dobou církevní rozdělení diecésí českých na okresy vikariatní, diecésí moravských na okresy děkanské. V Pražské arcidiecési čítá se vikariatů 37 (s Kladskem), v Litoměřické 26, v Kralohradecké 31. Diecése Budějovická v Čechách zachovala hodnost arcipřištů čili arcikněží, ač nikoli v bývalém objemu jich pravomoci; 4 neb 5 vikariatů jest v této diecési vždy spojeno v jeden archipresbyterát, celkem 8 arcipřištství a 34 vikariatů. Také na Moravě jesti arcidiecése Olomúcká na 8 arcipřištství a 50 děkanství rozdělena; diecése Brněnská na 7 arcipřištství a 36 děkanství.

I. Podáváme zde dekret pro arcikněze v diecési Budějovické.

Martinus Josephus.

Dei et Apostolicae Sedis gratia Episcopus Bohemo-Budvicensis,
SS. Theologiae Doctor.

Inscrutatabili Dei consilio inter illos licet immerentes evecti, quos Spiritus Sanctus ponit regere Ecclesiam Dei, pro Pastoralis Officii Nostri ratione diu noctuque vigilare debemus, ut gloria Dei omnipotentis, cultusque Ei debitus, Ecclesiae sanctae splendor, Sacerdotii decor, accurata disciplinae ecclesiasticae observatio, Dioeceseos Nostrae incrementum, atque inde utriusque reipublicae servetur felicitas atque promoveatur. Quae ut eo feliciori successu votis Nostris respondeant plures Officii Nostri adjutores eligendos esse in Domino judicavimus, qui non solum gregi Nostro, sed etiam Pastoribus ipsis invigilarent, atque hinc quemadmodum populo Curati, his Vicarii foranei praefecti sunt, ita utrisque *Archipresbyteros* praeficiendos decrevimus.

Cum autem vitae Tuae sacerdotalis integritas, morum gravitas, doctrina, aliaeque praeclarae ingenii ac animi Tui dotes Nobis apprime perspectae sint, quae specialem propensionem, favorem et confidentiam Nostram sibi vindicant: idcirco meritorum Tuorum praecellentium peculiarem habentes rationem, Tibi munus Archipresbyteri conferre statuimus, uti etiam authoritate Episcopali Ordinaria praesentium tenore Te Archipresbyterum per districtum Archipresbyteratus N. constituimus, declaramus ac confirmamus, atque jura et privilegia muneri et dignitati huic adnexa Tibi conferimus, curae Tuae vicariatus N. N. N. N. cum Vicariis et Curatis eisdem subordinatis committentes, et mandantes, ut omnes Te qua talem agnoscant et revereantur.

Volumus autem, ut Tu singulari hac Nostra benevolentia atque con-

fidentia animatus omnem conatum, diligentiam et dexteritatem adhibeas, et munus Tibi concreditum fideliter administrans non tantum supradictis Vicariis, sed etiam Curatis atque populo eorundem curae commisso solerter invigiles et partem sollicitudinis Nostrae in Te collatam ita tuearis, ut finem Nobis praefixum eo certius consequamur.

II. Jmenování vikáře či děkana úplně závisí na vůli biskupa diecésního. Ordinarius při tom brává zřetel na přání odstupujícího vikáře, nezřídka také si všímá hlasů duchovenstva celého vikariatu, farářův a kaplanův. Obyčejně bývá vikář obrán z duchovenstva téhož vikariatu, což spravedlivo. Asi na rok neb něco déle vede nový vikář správu okresu prozatímně, načež když se osvědčil, bývá definitivně za vikáře ustanoven. V arcidiecési Pražské zní dekret pro skutečného vikáře v tato slova:

Nos Franciscus de Paula,

comes de Schönborn-Buchheim-Wolfsthal, Archiepiscopus Pragensis, Princeps, Sedis apostolicae per inclytum regnum Bohemiae nec non per celeberrimas Bambergensem, Misnensem et Ratisbonensem dioeceses Legatus natus, inclyti regni Bohemiae Primas, SS. D. N. Leonis PP. XIII. Praelatus domesticus et Episcopus Solio Pontificio Assistens, SS. Theologiae Doctor, etc. etc. etc.

Admodum Reverendo Nobis dilecto
Ernesto Gebhard,
parocho in Říčany,
Salutem et benedictionem!

Muneris Nostri pastoralis in hac alma et amplissima Archidioecesi tenor et ambitus postulat omnino, ut, quia Ipsimet singulis parochis eorumque cooperatoribus et aliis clericis per dioecesim dispersis immediate invigilare et in sacro Dei et animarum ministerio continuo assistere haud valemus, selectos in partem sollicitudinis Nostrae Vicarios per singulos districtus constituamus, quorum oculis et auribus, linguis et multimodis auxiliis confisi, atque candidis relationibus et consiliis informati tanto securius spiritualibus Cleri populique Nobis concrediti necessitatibus providere possimus.

Hujusmodi adjutorio in districtu *Mnichovicensi* indigentes, Te in Christo dilectum, quem sana fidei doctrina et pietate, morum candore et in agendis negotiis ecclesiasticis dexteritate commendabilem cognovimus, *Vicarium nostrum foraneum* eligimus et renuntiamus, atque tenore praesentium praefati districtus seu Vicariatus Mnichovicensis Officium Auctoritate Nostra Ordinaria Tibi conferimus, Clerum et christifideles ejusdem districtus fidelissimae Tuae curae commendantes, simul autem in Domino confidentes fore, ut debitam Tibi Nostro Vicario reverentiam et obedientiam pro Deo et propter Deum praestare non dubitent.

Te vero in Christo dilecte monemus et obligamus, ut in obeundo gravissimo Tuo munere non tantum generalem Concilii Provinciae Pragensis informationem, Tit. VI. cap. 6. Vicariis foraneis propositam, sed alias quoque peculiares ad Officium Vicariorum spectantes sanctiones tum ejusdem

Concilii provincialis, tum Synodi Nostrae dioecesanae, nec non singulas per Archiepiscopalem Curiam publicatas ordinationes Nostras ad amussim observandas sibi proponas, et vel ideo summa virium contentione collabores, ut imprimis tam praedictae utriusque Synodi provincialis et dioecesanae Decreta atque Statuta, quam ceterae Nostrae ordinationes et instructiones pastorales ab omnibus, ad quos spectant, religiose serventur, atque viribus unitis ad majus Ecclesiae in hac Archidioecesi incrementum et Christi fidelium eorumque pastorum salutem in usum inviolabilem deducantur.

Tribuentes Tibi facultatem, ut per districtum curae Tuae concreditum Benedictionem sacerdotalium indumentorum, mapparum sive linteaminum altaris et corporalium servato ritu Ritualis Romani (vide in novissima editione pro usu Cleri Provinciae Pragensis adprobatae paginas 213—215) licite et libere facere, et ad faciendas alias solemniores Benedictiones in hac Archidioecesi usitatas, quae nonnisi a Vicariis Nostris ordinarie fieri solent, prout exempli gratia benedictio domus scholaris, alios sacerdotes delegare queas, bonorum omnium, quae de Tuo munere ventura praestolamur, auspicem benedictionem Nostram Tibi peramanter impertimus.

Datum in Residentia Nostra Archiepiscopali
Pragae die 20. Januarii 1887.

(L. S.) *Franciscus de Paula* m. p.,
Archiep.

K dekretu tomuto přidán jest otisk 6. kapitoly z titulu VI. Synody Provincialní Pražské „de Vicariis foraneis seu Decanis ruralibus.“

III. Začasté bývá ustanoven vedle vikáře ještě tajemník čili sekretář vikariatní, někdy bývají i dva tajemníci v témž okršku vikariatním. Úlohou tajemníkovou jest zastupovati vikáře u věcech úředních k požádání jeho neb pro případ jeho ochuravění. Dekret pro tajemníka v arcidiecési Pražské takto zní:

Nos Franciscus de Paula
e comitibus de Schönborn-Buchheim-Wolfsthal, Archiepiscopus Pragensis,
Princeps etc. etc. etc.
Venerabili Nobis Dilecto
Cyrillo Jiruš,
parocho in Vodolka.
Salutem et benedictionem!

Tanta Vicariis Nostris foraneis in spatiosis suis districtibus negotiorum quandoque accrescit copia, talesque in gravissimo suo munere experiri solent difficultates, ut selectos eis adjungere viros, quorum consilio et in expediendis Vicariatus officiis cooperatione juvarentur, Antistites hujus Archidioecesis aequum et valde proficuum judicaverint.

Quum talem Te in Christo dilectum censeamus virum consilii et zeli sacerdotalis, sana doctrina, morum candore et in agendis negotiis ecclesiasticis dexteritate Nobis commendatum: tenore praesentium Te auctoritate Nostra Ordinaria adjutorem Vicarii foranei per districtum Prose-

censem titulo et charactere Secretarii hujus Vicariatus constituimus et constitutum declaramus, in Domino praestolantes fore, ut in partem sollicitudinis Vicario foraneo concreditae requisitus paratissimo corde et ad litteram et mentem praesertim Concilii Provinciae Pragensis, Synodi nostrae dioecesanae et reliquarum ordinationum Nostrarum demandato Tibi munere fungaris.

Quae ut fauste Deo opitulante eveniant, paternae benevolentiae Nostrae pignus et sperandorum coelestium donorum auspicem benedictionem Nostram Tibi peramanter impertimus.

Datum in Residentia Nostra Archiepiscopali
Pragae die 10. Decbr. 1886.

V diecési Budějovické dává se tajemníkovi vikariatnímu dekret následujícího znění:

Martinus Josephus,
Dei et Apostolicae Sedis gratia Episcopus Bohemo-Budvicensis,
SS. Theol. Doctor.

Attentis meritis Tuis in cura animarum paratis habitoque condigno respectu vitae Tuae sacerdotalis integritatis aliarumque egregiarum ingenii ac animi dotum, quae specialem propensionem Nostram sibi vindicant, tenore praesentium Te nominamus Secretarium episcopalis Vicariatus Táboriensis Officii, sperantes, fore, ut per accuratam muneris hujus officiorum adimpletionem Te confidentia hac Nostra dignum exhibeas.

IV. Práva a povinnosti vikářův okresních jsou v našich diecésích [1]) následující:

1. Vikář jest *řádným prostředníkem* mezi biskupem a jeho konsistoří s jedné, pak farářem a osadou se strany druhé. Nařízení biskupská prostřednictvím vikáře se sdělují a ohlašují farnímu duchovenstvu, a správcové duchovní navzájem prostřednictvím vikáře zasílají k Ordinariatu neb konsistoři matriky, zprávy týkající se duchovního úřadování, liturgických funkcí, jmění církevního, církevní statistiky, příspěvky ku podpoře missií, stavby chrámů a jiným účelům od církve schváleným.

2. V oboru *soudním* jsou vikářové obyčejně komisaři církevního soudu manželského, předkládají soudu sporné záležitosti po předběžném vyšetření a bývají od soudu zvláštním plnomocenstvím k projednání soudních věci opatřeni.

3. Vikář jest oprávněn a povinen každého faráře svého okresu při nastoupení beneficia *inštalovati* a sice nejdéle ve

---

[1]) V diecési *Budějovické* byla zvláštní instrukce pro vikáře vydána a uveřejněna v „Ordin. listu diec. Buděj." (1861. číslo 7.)

4 nedělích po kanonické investituře [1]); o každé inštalaci podejž vikář zvláštní zprávu k Ordinariatu.

4. Zákon *residence* beneficiatův i kooperatorův budiž svědomitě zachováván; aby se tak dělo, mají vikářové bdíti. Do *šesti dnů* mohou faráře a kaplany z důležitých příčin od povinnosti té dispensovati.

5. *Cizím kněžím*, mají-li commendatitias literas, může vikář na 14 dní dáti dovolení ku sloužení mše sv.; jedná-li se o delší dobu, přisluší rozhodnutí Ordinariatu.

6. Konference čili *porady pastoralní* vikářové svolávají a při nich předsedají.

7. *Visitaci* kanonickou a *zkoušku z náboženství* na školách obecných a měšťanských konají vikářové každoročně v těch okresích, kde biskup toho roku nekoná visitaci jenerální. Nemůže-li pro churavost neb jinou příčinu vikář konati sám visitaci, nesmí k tomu subdelegovati jiného mimo tajemníka vikariatu neb jiného kněze od Ordinariatu ustanoveného.

8. Svaté *oleje* povinen jest vikář ve svatém týdnu z residence biskupské opatřiti a jimi poděliti veškery chrámy svého okresu. On jest také oprávněn konati svěcení monstrancí, ciborií, nádobek na viaticum pro nemocné, ornátův, pluvialií, dalmatik, map oltářních, korporalií, taktéž svěcení kaplí, obnoveného chrámu neb oltáře, posvátných soch, křížů, školních budov [2]), továren a závodův průmyslových a t. p. a vůbec veřejná svěcení a žehnání slavná (cum solemnitate et concursu populi), k nimž se neužívá sv. křížma a pokud dle ritualu a missalu římského nenáležejí ku farní bohoslužbě na jisté dni v roce a ku právům farním.

9. Vikář vede *dozor* na řádné plnění církevních předpisů jak se strany duchovenstva tak i věřících svého okresu, on přihlíží k řádné správě jmění církevního; spory vzniklé mezi věřícími nebo mezi duchovenstvem urovnati se snaží; chybujících má napomenouti a pokárati, tvrdošijných biskupovi v známost uvésti. Neboť pokuty či trestu církevního na někoho uvaliti není oprávněn vikář, nýbrž jediný biskup.

10. *Nemocí* těžkou sklíčené faráře neb administratory

---

[1]) Pražská Synoda diec. z r. 1873. Kap. 12. pg. 31—32. — V Budějovické diecési má se inštalace za 1 týden neb do 2 neděl po investituře vykonati. Syn. Budvic. z r. 1863. cap. 23. pg. 60.

[2]) Pražský Ord. l. 1872. č. 16. str. 63., kdež také v příčině delegace potřebné opatření učiněno.

svého okresu má vikář v čas navštíviti staraje se, aby zaopatřeni byli sv. svátostmi, pak aby učinili závět a pořádnost v jmění církevním, zejmena pokud se týká neodsloužených fundačních mší sv. V Pánu *zesnulých* kněží světských svého vikariatu vikář za přítomnosti jiného duchovenstva z okresu svolaného církevně pochovati jest povinen. Právo pohřbů řeholních kněží v duchovní správě ustanovených přisluší jich představeným řeholním. Jak mezi nemocí tak i po úmrtí faráře neb administrátora vikář o to pečuje, aby v té které osadě duchovní správu konal kněz v diecési approbovaný a vikářem splnomocněný dotud, dokud biskup sám jinak neustanoví.

Jurisdikce okresních vikářův jest *jurisdictio mandata* čili delegata ad universitatem causarum [1]) s tím obmezením (kteréž s obecným právem církevním úplně souhlasí), že biskupové ponechávají si právo, také jiného kněze (vedle vikáře) k vyřízení zvláštních záležitostí splnomocniti. Zejmena podotknouti nutno, že vikář *nemůže subdelegovati* ku svěcením a žehnáním, jež vykonávati oprávněn jest jure delegato.

11. *Uprázdnění* vikariatního úřadu jen v řídkých případech stává se úmrtím. Obyčejně starší vikář neb děkan nemoha z ohledů zdravotních vyhověti všelikým povinnostem svým, obzvláště s kanonickou visitací spojeným, dobrovolně čestného úřadu se vzdává klada jej nazpět v ruce svého Ordinaria. Jiný taktéž dosti často se vyskytující případ jest, když vikář obdržel jiné beneficium, kteréž buď povahou svou (na př. kanonikat při katedrální kapitole) aneb přílišnou vzdáleností od okresu, jemu doposud ku správě svěřeného, resignaci na úřad vikariatní vymáhá. V obojím případě zůstavuje se odstupujícímu vikáři právo, ponavrhnouti Ordinariatu jednoho neb i více spůsobilých kněží téhož traktu za *nástupce* v úřadě vikářském.

Resignace na vikariatní úřad může takto zníti:

Nejdůstojnější biskupský Ordinariate!

Dvacet osm let snažil se v nejhlubší úctě nížepsaný svědomitě spravovati úřad vikariatní v okresu Libochovickém, od Nejdůstojnějšího Ordinariatu sobě svěřený. Pochvala jemu při trojí jeneralní visitaci jak od Vaší Milosti Biskupské taktéž od předchůdce slavné paměti biskupa Dra.

[1]) Prov. Syn. Prag. tit VI. cap. 6 se nazývá plnomoc jejich „mandatum generale"; a tamtéž se dí, že vikařův „jura et praerogativae ex potestate nonnisi delegata repetuntur."

Antonína Frinda písemně udělená i ústně projevená dávají v nejhlubší úctě podepsanému nejjistější rukojemství, že nebyl v úřadě tom zcela neužitečným sluhou církve svaté, jakož o tom svědčí též povýšení za čestného kanovníka stoličné kapitoly Litoměřické, jakéhož se jemu působením Vaší Milosti Biskupské dostalo. Nebudiž to v nejhlubší úctě nížepsanému za nevděk vykládáno, jestliže se navzdor tolikeré jemu prokázané milostivé přízni odvažuje žádati, aby Nejdůstojnější Biskupský Ordinariat břímě úřadu vikariatního jemu odníti a na bedra mladšího kněze vložiti ráčil; nikoli nevděk, ale nalehavá nutnost pohání v nejhlubší úctě nížepsaného k této prosbě, neboť:

1. Jest žadatel nyní 73 let stár, tak že by jediný ten důvod mohl oprávněnosti jeho prosby nasvědčovati dle onoho slova: Senectus ipsa morbus.

2. Nad to však jest v nejhlubší úctě nížepsaný už po 10 let sklíčen dnou, jejížto bolesti zvláště za posledních dvou let tak často se dostavují, že jemu letos konání kanonické visitace zcela nemožným učinily, tak že jej v tom tajemník vikariatní na všech osadách zastupovati musel.

3. K tomu pak i jiné nedostatky se druží; paměť vůčihledě slábne, oko byť i sklem ozbrojené mdlým zůstává při čtení a psaní, ruka vždy více stává se ku psaní těžkou a neohebnou, tak že v nejhlubší úctě podepsaný nikterak s to není, četné s vikariatním úřadem nutně spojené písemnosti sám vyhotovovati.

4. Posléze domnívá se žadatel, že důležitost úřadu vikariatního to v sobě obnáší, aby muž, jemuž úkol ten od biskupa svěřen, vynikal jasným rozhledem, moudrou úvahou a odhodlanou rázností, samé to vlastnosti, jichž postrádá vetché stáří, ano spíše k dítěcí se vrací povaze.

Račiž tedy Vaše Biskupská Milosti blahosklonně dopřáti v nejhlubší úctě podepsanému kmetu té útěchy, aby v klidném zátiší své vesničky na smrť křesťana a kněze hodnou směl se připravovati; račiž Nejdůstojnější Ordinariat milostivě vyhověti prosbě výš přednesené a dovoliti, aby ještě před ukončením tohoto roku směl úřad vikariatní odevzdati svému nástupci.

V Sutomech, dne 30. srpna 1866.

Josef Pitterman,
vikář a osobní děkan.

§. 47. Farářové.

Farář jest kněz, kterýž v podřízenosti k biskupovi opatřen jest řádnou a stálou pravomocí k vedení správy duchovní v osadě sobě přikázané. Úřad farářský spočívá na ustanovení práva církevního, nikoli práva božského. Na božském právu zakládá se úřad kněžský, nikoli však úřad farářský.

Katoličtí křesťané, kteříž faráři jakožto duchovnímu správci svému jsou podřízeni, nazývají se osadnící. Jsouť jimi všichni, kdož v místě neb v místech od biskupa farářovi přidělených mají své řádné neb mimořadné bydlení (domicil

neb quasidomicil). Vyjmuti jsou z jurisdikce farářovy: alumnové seminářů biskupských, řeholníci obojího pohlaví a vojínové.

Abychom seznali obor pravomoci a spolu povinnosti farářské, podáváme nejprve formulář dekretu čili *jurisdikce pro faráře*, načež na zákony obecné i krajinské náležitý zřetel vezmeme.

Dekret pro faráře v arcidiecési Pražské takto zní:

Nos Franciscus de Paula,

comes de Schönborn-Buchheim-Wolfsthal, Archiepiscopus Pragensis, Princeps, Sedis apostolicae per inclytum regnum Bohemiae nec non per celeberrimas Bambergensem, Misnensem et Ratisbonensem dioeceses Legatus natus, inclyti regni Bohemiae Primas, SS. D. N. Leónis PP. XIII., Praelatus domesticus et Episcopus Solio Pontificio Assistens, SS. Theologiae Doctor etc. etc. etc.

Dilecto nobis in Christo

Venceslao Čermák, parocho Žebnicensi, Salutem in Domino!

Inter caetera, quae pastoralis sollicitudinis Nostrae officio incumbunt, maxime Nobis cordi esse debet, ut Ecclesiis intra hanc Archidioecesem Pragensem constitutis, quibus cura animarum annexa est, rectores et pastores tales praeficiamus, qui hujusmodi gravissimi momenti ministerio satisfacere velint et valeant.

Cum itaque vacante beneficio parochiali Plasensi per mortem ultimi possessoris ejusdem, quod ad patronatum Celsissimi Principis de Metternich spectare dignoscitur, vigore literarum patentium de dato 13. Junii 1886. ad dictum beneficium, praestitis praestandis, legitime praesentatus sis: Te igitur Rev. Dom. Venceslaum Čermák, doctrina sana, scientia, vitae morumque integritate habilem et idoneum repertum Auctoritate Nostra Ordinaria tenore praesentium literarum qua *parochum Plasensem* confirmamus, instituimus ac investimus, exactam ejusdem Ecclesiae et animarum ad eam spectantium curam ac omnium ejusdem jurium spiritualium defensionem, nec non etiam accuratam scholarum et ludimagistrorum inspectionem, et, ne quid in iis nisi catholicum doceatur, legatur, cantetur et oretur, vigilantem attentionem Tibi committentes, illudque conscientiae tuae severe inculcantes, quoniam rationem animarum pretioso Christi sanguine redemtarum et tuae curae commissarum, de manibus tuis aliquando requiret aeternus justusque Judex. Volumus autem, ex quo praesentes hasce Nostras literas obtinueris, sine mora easdem Vicario foraneo districtus Královicensis exhibeas, ac per eundem, juxta antiquam consuetudinem et receptum avitum morem, te in praefatam Ecclesiam intra mensem solemniter introduci et installari procures.

Datae in Residentia Nostra Archiepiscopali
Pragae die 24. Augusti 1886.

(L. S.)

Franciscus de Paula m. p.,
Archiepiscopus, Princeps.

Jelikož inštalace faráře místního má důležitý význam pro osadu katolickou, jest zajisté veležádoucno, aby věřící úkonu inštalačnímu náležitě porozuměli a při tom na povinnost úcty a poslušnosti, kterouž ve věcech věčného spasení se týkajících duchovnímu pastýři svému proukazovati mají, upozorněni byli. Tudíž vděčného uznání zasluhuje zřízení, kteréž zavedeno jest v arcidiecési Pražské i v diecési Budějovické a v tom záleží, že při inštalaci čte se v chrámě *českým jazykem* dekret arcibiskupský, celkem podobný obsahem svým výš uvedenému dekretu latinskému, s tím však rozdílem, že zde vytknuty jsou povinnosti osadníků k pastýři duchovnímu. Dekret ten český k vybídnutí okresního vikáře některý ze starších při inštalaci přítomných kněží předčítá; zníť v tahle slova:

My František de Paula,

z milosrdenství Božího a z milosti Stolice apoštolské kníže arcibiskup Pražský, vzkazujeme milým věřícím farní osady Plaské své pozdravení a vrchnopastýřské požehnání ve jmenu Páně!

Biskupský úřad Nám především tu povinnost ukládá, abychom bedlivě pečovali o spasení stáda Nám svěřeného, zvlášť pak abychom opatřili osiřelé osady svého biskupství takovými duchovními pastýři, kteříž by pod Naší vrchní dohlídkou a správou o spasení duší věrně a horlivě pečovali. Pročež obrátili jsme zřetel svůj také ku Plaské v Kristu nám milé osadě, abychom jí po úmrtí duchovního pastýře jejího, důstojného pána Jana Šellingra, jiného duchovního správce církevním řádem ustanovili a jemu k poskytování duchovní služby církevního oprávnění udělili.

Mocí, kterouž nám propůjčil Kristus Pán, božský nejvyšší pastýř a biskup duší našich, posýláme Vám tedy co nynějšího řádného duchovního pastýře vašeho důstojného kněze Václava *Čermáka*, až dosud faráře Žebnického.

Řečený kněz vykonal před Námi vyznání víry svaté římské katolické církve, jakož i přísahu povinné poslušnosti a věrnosti k Nám; My pak jsme jemu udělili církevního potvrzení a příslušných práv. Osada vaše tedy svěřena jest péči a odpovědnosti jeho; právo pak, církevním vysláním jemu udělené, záleží v tom, aby dle zákonů církevních a poslušen biskupa svého, osadu tuto co do věcí duchovních spravoval, Vám v Kristu rozmilí! učení svaté církve hlásal, svátostmi přisluhoval, za Vás nejsvětější oběť konal, služby Boží řídil, a vůbec vše činil a zařizoval, co vyžaduje duchovní úřad a povolání jeho — a tak působil ke cti a chvále Boží a k vašemu spasení.

Dále jsme veledůstojnému p. Františku Winklerovi, vikáři okresu Královického, udělili nařízení a plnomocenství, aby Vám toto naše ustanovení ohlásil, a nadřečeného duchovního otce ve jménu Našem do vašeho farního chrámu Páně podle řádného obyčeje církevního uvedl a Vám představil.

My pak po své povinnosti téhož duchovního otce v čele osady jemu svěřené napomínáme v Pánu, aby vždy jednal a se zachoval, jak sluší na

služebníka Kristova a věrného rozdavače tajemství Božích, aby službu svou horlivě vykonával, ve všech věcech na sobě příklad dobrých skutků poskytoval, zvláště pak aby byl vzorem věřících v slovu, v obcování, v lásce, ve víře, v čistotě, a tak sám sobě, i těm, kteří ho poslouchají, k spasení napomáhal.

Vám, ale, rozmilí v Kristu, na paměť uvádíme napomenutí apoštolské: „Poslušni buďte správců svých duchovních, a poddáni buďte jim; oniť zajisté bdějí nad vámi jako ti, jenž mají počet vydati za duše vaše, aby to s radostí činili a ne se stýskáním, neboť to by vám nebylo užitečné.“ Dejte se ochotně vésti cestou spasení, aby duchovní správce váš v povolání svém pravé duchovní útěchy okoušeje, s radostí mezi Vámi byl a pracoval, aniž měl příčiny na někoho z Vás jednou před Bohem stížnost vydati slovy: Pane, já věrně vyhledával spasení duše jeho, on ale mou snahou pohrdal.

Konečně nepřestáváme se modliti za Vás k Bohu, abyste byli naplněni známostí vůle Jeho, ve vší moudrosti a rozumnosti duchovní, abyste chodili hodně, Bohu ve všem se líbíce, v každém skutku dobrém ovoce vydávajíce a rostouce v známosti Boží.

Milost Pána našeho Ježíše Krista, a láska Boží a účastenství Ducha svatého budiž se všemi vámi. Amen

Dáno v arcibiskupském sídle Našem v Praze
dne 24. srpna 1886.

František de Paula m. p.,
kníže arcibiskup

In rubro téhož českého dekretu nalezá se ještě tento přípis:

Velectůstojnému pánu Františku Winklerovi, Královickému vikáři, odesýláme tento vrchnopastýřský list, kterýž dotyčné farní osadě při slavném nastolení nově dosazeného správce duchovního s kazatelny budiž ohlášen a pak ve farní spisovně uložen.

Knížecí arcibiskupská konsistoř.
V Praze, dne 24. srpna 1886.

N. N. m. p.,
jenerální vikář.

Úřad faráře považuje církev ve svých zákonitých ustanoveních jakožto munus perpetuum. Duchovní zasnoubení faráře s osadou má podobným spůsobem jako spojení biskupa s diecésí trvati *ustavičně*, až do smrti. Nikdo ani představený církevní nemá právo bez kanonického procesu faráře z fary sesaditi aneb úřad jemu odejmouti. Ovšem pak i farář sám uvážiti povinen, že nesrovnává se s názory církevními a že není také k užitku věřících, když osobnost jich řádného pastýře duchovního každé chvíle se mění a jeden farář za druhým pryč se stěhuje. Církev arci dovoluje, aby mohl farář z důležitých příčin o jiné beneficium se hlásiti a je obdržeti (na př. aby pro pozdější stáří měl úlevu v práci, an se dostane na faru, kde se nalezá kaplan, aneb vůbec

aby lepšího opatření hmotného dosáhl); to však má vždy býti výminkou a nikoli pravidlem. Jestliže tedy církev na jedné straně za bezpráví prohlašuje, když patron s opomenutím starších a zasloužilých kněží nezkušenému jinochovi beneficium nad jiné výnosné přiděluje, nemůžeť zase na druhé straně ani toho schvalovati, aby týž kněz častěji po sobě stěhoval se z fary na faru, výhradně z té příčiny, aby beneficium výnosné s obročím o nějakou špetku ještě výnosnějším vyměnil. Zkušenost dosvědčuje, že nemůže duchovní správa s výsledkem tuze skvělým potkati se tam, kde farář sotva se přistěhovav už zase k odchodu na jiné místo se chystá, kdežto naopak v osadě, kde týž duchovní pastýř po delší dobu blahodárně působí, každým rokem vážnost jeho a úcta osadníků k němu vůčihledě vzrůstá.

Jurisdikce, kterou má farář ve své osadě, jest pravomoc řádná, jurisdictio ordinaria. Avšak sluší zde rozuměti pouze jurisdikci ve smyslu potestatis judiciariae pro foro interno (seu poenitentiali), jakož i vůbec ve smyslu administrationis sacramentorum in territorio suae parochiae. Jinde v diecési farář rozhřešuje a uděluje svátosti pouze jurisdictione delegata.

Bez vědomí a přivolení faráře nesmí na osadě jeho nikdo předsevzíti jakýkoli úkon liturgický (actus ordinis) aneb jurisdikční (actus jurisdictionis), leč jedině biskup neb jenerální vikář a ti, jimž oni k tomu výslovně právo neb plnomoc udělili.

Farářovi nepřísluší jurisdikce ve smyslu regiminis Ecclesiae docentis et discentis, aniž ve smyslu potestatis judiciariae pro foro externo. Onť na místě biskupově spravuje osadu a bedlivě k tomu přihlíží, aby se plnily zákony Boží a církevní; on chybujících napomíná a kárá, avšak nesmí jich souditi, nesmí pokut církevních (n. př. exkomunikace) nad nimi vyříknouti, nýbrž jest povinen o zlém jednání vzdorovitých a tvrdošijných osadníků zprávu podati biskupovi, kterýž jest soudcem věřících své diecése [1]).

Delegovati může farář k některému úkonu farnímu na př. ke křtu, kázaní, a jiným výkonům kněžským, arci kromě zpovídání, každého kněze, který od biskupa svého (té samé neb i cizí diecése) obdržel vůbec právo úkony takové předsevzíti a jenž nižádnou pokutou církevní stížen není.

[1]) Provinc. syn. Pražská str. 221.

Činnost faráře katolického má dle zákonů církve obecné i dle nařízení částečných, zejmena Pražského sněmu provincialního, tyto věci obsahovati:

I. Úřad učitelský.

Farář jest učitelem osadníkův u věcech věčné spásy se týkajících. Ont vyučuje ve škole dítky, on též na kazatelně vyučuje dospělé. Duchovní správa jest povinna vyučovati náboženství na *školách obecných* zdarma až do třetí třídy. K cestám do přespolních škol povinny jsou přiškolené obce času zimního a vůbec při špatném počasí dávati katechetovi slušnou příležitost; mohou však i shodnouti se s ním o peněžitou náhradu. Za zimní čas považovati sluší dobu od 15. října až do konce dubna [1]).

Kázati povinen jest farář sam osobně [2]); nemáť on povinnosti té zanedbávati. Kde více kněží v duchovní správě pracuje, všickni v kázaní se střídejte. Jen churavost neb stáří mohou býti právním důvodem, aby farář v kázaní se dal úplně jinými duchovními zastupovati.

Bez vědomí a schválení biskupa nikdo není oprávněn v nějaké kapli neb jiném posvátném místě mimo farní chrám kázaní konati. Když by se toho některý kněz v duchovní správě téže osady neustanovený odvážil, a na př. v zámecké kapli, v kapli špitální atp. kázal, budiž od faráře napomenut a když by napomenutí toho nedbal, biskupovi přestupek ten oznámen. Příklad takové žaloby jest:

Vysoce důstojná Biskupská Konsistoř!

Do Kumžáku přistěhoval se před čtyřmi nedělemi velkostatkář Alois Hellman, kterýž z Porýnska do Čech přišel a s celou rodinou se v Kumžáku zdržuje. Jakožto vychovatel dítek nalézá se v domě jeho jistý kněz z Pruska, jehož jméno jest Vilém Guggenberger. Týž hned po svém příchodu ukázal nižepsanému licenci ku sloužení mše sv. v domácí kapli p. Hellmannově, od Nejdůstojnějšího Biskupského Ordinariatu jemu udělenou. Od té doby však kněz Guggenberger nejenom ve zmíněné kapli mši sv. slouží, ale, jak hodnověrní svědkové tvrdí, v každou neděli také exhortu jazykem německým tamtéž koná, při čemž jak domácí p. Hellmanna, tak i jiní osadníci Kumžáčtí přítomni bývají.

Z té příčiny dovoluje si v úctě nížepsaný činiti uctivý dotaz: Bylo-li výš řečenému knězi Guggenbergrovi uděleno církevní povolení k oněm exhortám čili nic? A jestliže povolení takové dosud jemu uděleno nebylo, připojuje v úctě nížepsaný další žádost, aby Vysoce důstojná Konsistoř jemu konání exhort milostivě zakázati ráčila, jelikož se tudy osadníci

[1]) Vynesení c. k. ministeria vyučování ze dne 21. dubna 1877 č. 9859.

[2]) Trid. sess. V. cap. 2. ref. — sess. XXIV. cap. 4. ref.

farním službám Božím odcizují a mimo to z exhorty v kapli slyšané žádného duchovního užitku míti nemohou, jelikož prý onomu knězi pro zvláštní jeho nářečí dobře nerozumějí.

Z farního úřadu v Kumžáku dne 26. října 1886.

Jakub Vodička,
farář.

Vyjednávání o poskytnutí *příležitosti* do filialní školy aneb *remuneraci* za cestu na ten samý účel konanou, může farář (katecheta) sám s obcí tuto povinnost mající (vlastně s katolíky k té škole připsanými) provésti bez prostřednictví školních úřadů. Avšak bezpečnější jest, aby alespoň již učiněné dohodnutí o výši náhrady bylo skrze farní úřad neb místní školní radu předloženo c. k. okresní školní radě ku potvrzení. Stalo-li se tak, potom odvádí se náhrada od povinných na berním úřadě, odkudž ji katecheta ve lhůtách půlročních vybírá. Školní rada (c. k. okr. hejtmanství) má v případě tomto i povinnost vymáhati poplatku toho prostředky zákonnými, kdyby řádně odváděn nebyl [1]). Může však také farář obrátiti se ku konsistoři biskupské s prosbou, aby jejím prostřednictvím byla obec k poskytnutí příležitosti neb náhrady cestou zákonitou připuzena. Žádost může v tento smysl zníti:

Vysoce důstojná Biskupská Konsistoř!

Ve vesnici Brodcích, náležející k farní osadě Citolibské, byla před 2 lety zřízena nová škola dvoutřídní, v kteréžto zdejší pan kaplan sv. náboženství vyučuje. Když se škola stavěla, slibovala obec Brodecká, že učiní opatření, aby každého týdne dvakráte z Brodců zvláštní příležitost pro katechetu do Citolib dojížděla a jej zase z Brodců nazpět do fary přivezla. Nyní však zdráhá se obec Brodecká danému slibu vyhověti, ač za to od níže-psaného faráře několikráte ústně a naposledy i písemně listem ze dne 18. října t. r. upomenuta byla. Jelikož pak se nyní zima blíží a v úctě nížepsaný nemůže od p. kaplana žádati, aby ve sněhu a tuhém mraze, aneb v bezedném blátě dvakráte za týden konal cestu do vesnice 1½ hodiny vzdálené a zpět, tedy celkem 3 hodiny: tudíž odvažuje se co nejuctivěji žádati, Vysoce důstojná Biskupská Konsistoř račiž prostřednictvím c. kr. okresní rady školní v Lounech se o to milostivě postarati, aby na základě dvorního dekretu ze dne 17. dubna 1824 č. 2514 bylo obci Brodecké nařízeno, od začátku října až do konce dubna každého školního roku dvakráte týhodně p. katechetu zvláštní příležitostí z Citolib do Brodcův a zase odtud nazpět do Citolib dáti dovézti.

Z farního úřadu v Citolibech, dne 3. listopadu 18·6.

Bernard Kraus,
farář.

---

[1]) Dr. Ant *Skočdopole*, pojednání v kalendáři duchovenstva Československého od Karla Vondrušky, 1887. str. XXXV.

II. Úřad kněžský.

a) Farář jakož i administrátor fary (vicarius perpetuus nebo temporalis) jest povinen každou neděli a zasvěcený svátek mši sv. sloužiti a ji *applikovati pro populo* t. j. za své osadníky. Avšak nejenom o svátcích až posud zasvěcených platí tato povinnost, nýbrž farář (taktéž vicarius perpetuus) také v ony dny, které v 18. století zasvěcenými svátky v Čechách a na Moravě byly, později však zrušeny neb na jiné dny jsou přenešeny [1]), pro populo applikovati jest povinen [2]).

O této applikaci farní mše [3]) platí pravidla:

1. Farář (neb administrátor) jest povinen sloužiti i applikovati farní mši za osadníky *sám* a ve *chrámu farním*; slouží-li však farář mši sv. ve filialním kostele (když se na př. střídají služby Boží ve chrámu farním a filialním), učinil též zadost své povinnosti.

2. Nemůže-li farář (administrátor) obětovati za osadníky sám, náleží jemu, postarati se, aby svému závazku dosti učinil skrze jiného kněze; nestalo-li se tak, povinen jest obmeškanou applikaci nahraditi co nejdříve [4]).

3. Jestliže farář z příčin kanonických (licite) se *na jiném místě* nalezá (na př. v lázeňském místě k zotavení zdraví, na cestě s povolením biskupa a t. p.), může applikovati na témž místě pro populo suo; avšak musí spolu o to se postarati, aby na osadě jiný kněz slovo Boží hlásal a mši sv. sloužil.

4. O slavnostech či svátcích *zrušených* (in festis suppressis či sublatis) může farář *odložiti* sloužení applikované mše na zejtří, jestliže v den k applikaci určený jest mu

---

[1]) Jsouť zejmena: 1. Úterý velkonoční; 2. úterý svatodušní; 3. Nalezení sv. Kříže; 4. sv. Jana Křtitele; 5. sv. Josefa; 6 sv. Anny; 7. Dedicatio s. Michaelis Archangeli; 8. sv. Ondřeje ap.; 9. sv. Jakuba ap.; 10. sv. Jana Evgl.; 11. sv. Tomáše ap.; 12. sv. Filipa a Jakuba app.; 13. sv. Bartoloměje ap.; 14. sv. Matouše Evgl.; 15. sv. Šimona a Judy app.; 16. sv. Matěje ap.; 17 Mladátek; 18. sv. Vavřince muč.; 19. sv. Sylvestra.

[2]) Pii IX. Epist. Encyclica „Amantissimi Redemptoris" dd. 3. Maji 1858.

[3]) V příčině *biskupů* diecésních ustanovil sv. Otec Lev XIII. listem apoštolským „In suprema" ze dne 10. června 1882, že rovněž povinni jsou v nadzmíněné dny applikovati pro populo sibi commisso, tedy za věřící lid celé své diecése.

[4]) Decretum S. C. C. ze dne 14. pros. 1872.

sloužiti mši pro sponso et sponsa při oddavkách aneb requiem čili mši zádušní za příčinou pohřbu.

5. Biskupové mohou [1]) od povinnosti applikace in *festis suppressis* úplně na 7 let *osvoboditi* ony faráře, jichžto čisté příjmy roční nepřesahují 400 zl. ve stříbře (200 skudů). Až bude zvýšení kongruy farářské do obnosu 700 zl. v Čechách a na Moravě provedeno, nastane nutnost věc tu Apoštolské Stolici k novému rozhodnutí předložiti. O dispensi tuto každý z chudších farářů osobně požádej; když pak mu dispense byla udělena, platí jen osobě jeho, nikoli však nepřechází na jeho nástupce. Interkalární administrátoři vůbec požívají dispense, tak že nejsou povinni applikovati pro populo diebus *festis sublatis* [2]).

6. Farářům obzvláště chudým dovoliti mohou biskupové, aby *v neděli neb ve svátek* mohli přijmouti nabídnuté jim stipendium a sloužiti mši sv. na soukromou intenci, s tou však výhradou, že povinni jsou ve všední den během téhož týdne jednu mši sv. pro populo applikovati [3]).

7. Jestliže takový svátek, s nímž spojena jest povinnost applikace, připadne na neděli, a koná-li se officium de festo, platí applikace toho dne i za *neděli* i za *svátek*.

Osadníci buďtež k tomu napomínáni, aby v neděli a ve svátek přicházeli do svého farního chrámu poslouchat kázaní a účastnit se farní mše sv.; avšak nemohou k tomu donucováni býti ani od farářův ani od biskupa: mohouť věřící své povinnosti (aby přítomni byli službám Božím) také v jiných chrámech, kdež světští neb řeholní kněží služby Boží konají, dle nynější kázně církevní, zadost učiniti [4]).

b) Pokud sv. svátostí a svátostnin se dotýče, sluší na základě zřejmých předpisů jakož i zákonitého obyčeje v našich krajinách zavedeného rozeznávati *α*) *jura mere parochialia*, práva ryze farní, kteráž výhradně jenom farář aneb od něho (čili od biskupa) k tomu výslovně splnomocněný kněz (při křtu též jahen) předsevzíti může. Sem náleží 1. Udělení slavného (liturgického) křtu. 2. Viaticum [5]). 3. Poslední poma-

[1]) K tomu cíli apoštolská Stolice udílí biskupům facultates septennales.

[2]) Viz Pražský Ordin. l. 1886. č. 9. str. 33.

[3]) Benedikt XIV. v konstituci „Cum semper oblatas" ze dne 19. srpna 1744. (Ferraris, prompta bibliotheca canonica V. sv. str. 738—42.)

[4]) Benedictus XIV. de Synodo dioecesana l. XI. c. 14. n. 7–13.

[5]) O tom dí Syn. prov. Prag. tit. IV. cap. 6. pg. 138 „Infirmis graviter

zání [1]). 4. Prohlášky snoubenců a kopulace manželů. 5. Pohřbení osadníkův. — β) Jura *non mere parochialia* mohou nejenom od faráře, ale také od jiných kněží dovoleným způsobem býti vykonávána; k nim čítá se: 1. velkonoční svaté přijímání. Církev sice přeje sobě, aby věřící ve svém farním chrámě k velkonočnímu sv. přijímání přistoupili, jinak ale úplnou volnost jim zůstavuje, aby také v jiném chrámě o velkonocích nejsv. Tělo Páně přijali [2]). 2. Výroční sv. zpověď (obyčejně o velkonocích konaná). Každý osadník může nejen u svého faráře, nýbrž u kteréhokoli zpovědníka od biskupa splnomocněného sv. zpověď v čase velkonočním i mimo ten čas vykonati. Jen v tom případě, když některý cizí kněz zpovídá nemocného, má o tom příslušnému faráři ústní nebo písemné sdělení [3]) učiniti. 3. Úvod šestinedělek po pravidlu ve farním chrámě se děje a v našich krajinách per usum za právo farské se pokládá; nicméně prohlásila církev, „esse in libertate puerperarum, accedere ad quamcunque Ecclesiam sibi bene visam“ [4]). 4. Svěcení vody očistné (aqua lustralis), svící hromničních, popele v popeleční středu, ratolestí palmových na květnou neděli, sloužení mše sv. na Zelený čtvrtek, vedení průvodu o slavnosti Vzkříšení, o dnech prosebných, jakož také v den Božího Těla. Úkony tyto (pod číslem 4.) obyčejně sice od farářův předsevzaty bývají; nicméně však mohou představení církve také jiným kněžím, kteříž v té které osadě nějaký chrám neb kapli spravují (qua rectores Ecclesiae seu Capellae), dovolení k úkonům těm propůjčiti [5]).

III. Úřad královský.

Ačkoli farář není oprávněn o své újmě osadníky souditi a trestati, jsou nicméně práva jeho dosti závažná a důležitá. Onť věřícím zákony církevní ohlašuje a k plnění jich je

---

decumbentibus sacramentum Eucharistiae ministretur per modum Viatici, et quidem ordinarie a parocho ejusve vicario, ab alio autem sacerdote extra casum necessitatis nonnisi de parochi licentia.“

[1]) Syn. prov. Prag. tit. IV. cap. 9. pg. 150 seqq.

[2]) Syn. prov. Prag. tit IV. cap. 6. pg. 137.

[3]) Nejlépe jest lístek latinský u nemocného zanechati asi v ta slova: „Me sacramentum poenitentiae infirmo N. N. hodie ministrasse testor.
Pragae, die 4. Februarii 1887. N. N.
presbyter ord. Capucinorum.“

[4]) S. C. C. 7. Decembr. 1720.

[5]) S. C. R. dd. 10. Dec. 1703.

vybízí. Z důležitých příčin může farář dispensovati od přikázaní *postního* na kratší dobu [1]) a od zápovědi *služebné práce* v den nedělní neb sváteční. Není mu sice zákonem světským uložena dohlídka na učitele a školu; avšak jakožto pastýř duchovní má i nyní právem od církve sobě propůjčeným bdíti, aby ve *škole* nic se neučilo a nekonalo na ujmu katolické víry. Onť má o to míti péči, aby *hudba a zpěv chrámový* církevním předpisům odpovídaly; aby kostelníci a ministranti na místě posvátném příkladně se chovali, a má odstraniti takové, kdož by lakotností svou aneb nepříkladným životem osadě pohoršení dávali [2]). Jemu přisluší důležité spoluúčastenství ve správě *jmění zádušního;* onť sám spravuje jmění obroční čili beneficialní. Farářovi církev obzvláště na srdce klade otcovskou péči o *chudé* a nouzí tělesnou neb zármutkem duševním sklíčené [3]). Farář béře podíl ve správě celé diecése, an se může účastniti *synody diecésní.* On jménem církve sepisuje *knihy farní*, především matriku křestní, kopulační a úmrtní, seznam biřmovanců v a knihu prohlášek manželských; knihy ty s ohledem na katolíky v obecenství církve žijící též vede jmenem státní moci a z nich vypisuje vysvědčení a výtahy.

1. Pozn. Řeholníci, kteříž na beneficiích řeholím inkorporovaných úřad farářský zastávají, mají název: *Vicarius* parochiae, *administrator* parochiae, v obecné mluvě i „farář". Mají jakožto vicarii perpetui v osadě své jurisdictionem ordinariam.

2 Pozn. *Lokalisté* [4]) jsou farářové v pravém slova smyslu, byť se v starých dekretech „capellani locales" nazývali

§ 48. Katechetové na školách obecných, měšťanských a středních.

1. Katechety *na školách středních* (gymnasijních a reálkách) dosazuje c. kr. ministerstvo vyučování k návrhu c. k. zemské školní rady, kteráž prve vyžaduje si dobrozdání biskupa o způsobilosti jednotlivých kandidatů. Kdokoli o místo katechetské ucházeti se chce, musí podrobiti se u konsistoře

---

[1]) V arcidiecési Pražské zůstavil si arcipastýř právo dispense na celý rok neb delší dobu; pro kratší lhůtu mohou dispensovati farářové. (Viz postní mandát 1887.)

[2]) Syn. prov Prag. tit. VI. cap 7. pag. 224.

[3]) Syn Prov. Prag. l. c. pg. 221—222.

[4]) V Tyrolsku nazývají se „Kuráti", v Solnohradsku „vikáři".

předepsané konkursní zkoušce katechetské [1]) pro vyšší neb nižší školy střední. Nově jmenovanému katechetovi biskup písemně dává kanonické poslání (missio canonica).

Bezprostřední dozor na tyto katechety koná biskupský (ordinariatní) komisař, jejž biskup jednomu každému ústavu střednímu nařizuje; komisař tento jest ku katechetovi v témž poměru, jako vikář ku kněžstvu osadnímu. Velmi žádoucno jest, aby ordinariatním komisarům dána byla instrukce, jakž připověděno na církevním sněmu provincie Pražské [2]).

Na konci každého roku školního zasílají katechetové středních škol prostřednictvím ředitelstva k Ordinariatu biskupskému zprávu o mravném stavu žactva a prospěchu žáků v nauce posvátné. Rovněž tak i biskupští komisarové povinni jsou Ordinariatu podati zprávu nejen o těchto věcech, ale též o katechetovi samém; zprávy tyto zasílají se biskupovi přímo, bez prostředníka.

2. V příčině katechetů na školách obecných a měšťanských platí tato zákonitá ustanovení. Pouze pro *školy obecné* nemůže ustanoven býti zvláštní katecheta, nýbrž pouze tolik se připouští, aby výminkou za vyučování náboženství na některé obyčejné škole obecné, která má více než tři třídy, dána byla remunerace [3]). Na *škole měšťanské* však může býti ustanoven zvláštní učitel náboženství čili katecheta, pokud školní úřad zemský k návrhu okresního úřadu školního pro zvláštní okolnosti potřebu toho shledá [4]). Jinak na školách obecných vyučují svatému náboženství duchovní správcové, faráři a kaplani neb kooperatoři. Avšak pro ustavičné vzrůstání počtu škol obecných a jelikož farní duchovenstvo k obstarávání úřadu katechetského začasté naprosto nestačí, velmi často jeví se potřeba, aby sv. náboženství vyučoval *učitel světský*, ovšem za dozoru správce duchovního. Učitel světský má k tomu zapotřebí především přivolení úřadů školních; i náleží jemu za vyučování náboženské přiměřená remune-

---

[1]) Doktorům theologie nejdůst. pp. biskupové obyčejně udílejí dispense od této zkoušky konkursní.

[2]) Syn. provinc. tit. II. cap. 8. pg. 65.

[3]) Výška remunerace není zásadně ustanovena; v Praze povoluje se po pravidlu za hodinu v témdni 40 zl. na rok; obyčejně však uštědřuje se sotva 20, 25 zlatých.

[4]) Zákon říšský ze dne 20. června 1872. (říš. zák. č. 82). §. 3. a k němu přihlédající vynesení c. k. zemské školní rady české z 9. června 1873.

race. Jelikož však bez vědomí a schválení diecésního biskupa nikdo k vyučování náboženskému oprávněn není, musí každý případ, kde světskému učiteli vyučování to svěřiti se má, v cestě vikariátní předložen býti ku schválení *konsistoři biskupské* spolu se zprávou, zdaž dotyčný učitel za způsobilého k vyučování náboženskému považovati se může.

Systemisovaní katechetové na školách obecných a měšťanských podlehají bezprostřednímu dozoru faráře nejen co do působení ve škole, ale také co do způsobu života jejich. Farář jest oprávněn [1]) a povinen vyučování katechetické častěji navštíviti a co by za dobré uznal, katechetovi bratrsky připomenouti [2]).

Tyto katechety praesentuje okresní školní rada, jížto náleží, vyžádati sobě dobrozdání biskupské konsistoře o způsobilosti jednotlivých kandidatů.

Aby katechetové ti definitivně ustanoveni býti mohli, třeba jest jim *vysvědčení* o způsobilosti k úřadu katechetskému. Za tou příčinou podrobují se zvláštní *zkoušce konkursní* a sice buď již dříve, nežli o místo uprázdněné zažádali, aneb když jim místo to prozatímně již bylo propůjčeno. Můžeť ovšem biskup i bez takové zkoušky prohlásiti některého kněze za způsobilého, nabyl-li o něm jinak vědomosti uspokojivé.

V diecési *Budějovické* odbývají se zkoušky k dosažení způsobilosti katechetské k vyučování na obecných a měšťanských školách každý rok v měsíci květnu; hlásiti se mohou jenom žadatelé, kteří aspoň tři léta v duchovní zprávě byli činnými [3]). V arcidiecési *Pražské* koná se konkursní zkouška katechetická s každým žadatelem obzvláště, kdykoli se toho potřeba jeví.

V příčině *učiva* nařízeno v diecési Budějovické [4]), aby všickni katechetové na školách obecných a měšťanských, nechať jsou farářové, kaplani nebo systemisovaní katechetové, učivo jednotlivých hodin do třídné knihy školní (týdenníku)

---

[1]) V Praze, kdež na téže škole vyučuje duchovenstvo dvou i tří farních osad současně, svěřen od arcib. Ordinariatu dohled na školy několika inspektorům či dozorcům vždy pro jistou čtvrť města, na př. Staré, Nové Město, Malou Stranu, Hradčany, Vyšehrad atd.

[2]) Instrukce Episkopátu českého ze dne 26. června 1869.

[3]) Ordin list diec. Budějov. 1883. č. 12. a 1884. č. 15.

[4]) Ord. l. diec. Budějovic. 1883. č. 2.

zapisovali. Vikářové pak mají právo i povinnost požádati při kanonické visitaci aby správce školy jim tuto třídnou knihu předložil.

Katechetové všichni jsou povinni zachovati předepsaný řád školský, systemisovaní katechetové povinni jsou navštěvovati měsíční konference sboru učitelského. Katechetové v duchovní správě ustanovení jsou oprávněni v konferencích se súčastniti, nejsou však k tomu povinni. Proti systemisovaným katechetům mohou školští úřadové zavésti vyšetřování disciplinární jako proti jiným učitelům; mají-li však zákonem odůvodněné stížnosti proti katechetům v duchovní správě ustanoveným, povinni jsou nejdříve obrátiti se k vyšším úřadům církevním [1]).

§. 49. Kaplani a kooperatoři.

1. Obecný zákon církevní velí, aby farářové lidnatých osad, nemohou-li sami v přisluhování svátostí a konání služeb Božích stačiti, od svých biskupů k tomu byli donuceni, sobě *tolik kněží ku pomoci přibrati*, kolik pro duchovní potřeby věřících zapotřebí se vidí [2]). Příslušíť tedy de jure communi farářovi samému právo, aby sobě některého kněze ku pomoci přibral. Avšak v Čechách už v minulých stoletích zachovával se vždy předpis diecésalní, dle něhož *biskup* farářům kaplany dává čili ustanovuje. Takť jest i na Moravě [3]).

2. Názvy jsou rozličné, nejčastěji: kaplan, *kooperator*, *vikář*, *koadjutor*, *místo-farář* [4]). V církevní mluvě není v tom rozdílu. Světskými úřady však vešlo v obyčej, nazývati „kooperatorem“ pomocného kněze, jenž dostává služné z matice náboženské. Někteří z kaplanů mají beneficium simplex (na příklad oltářnictví čili povinnost ku sloužení jistého počtu mší sv.) často s povinností, pomáhati farářovi ve správě duchovní. Tací jsou na př. kaplani zámečtí, špitální a t. p. Jiní odkázáni jsou na kongruu (štanci), kterou jim farář poskytuje z vlastních příjmů svých; ti se nazývají *osobní* kaplané, ca-

[1]) Vynesení c. kr. ministeria vyučování ze 14. ledna 1878. č. 12682.

[2]) Trid. sess. XXI. cap. 4. ref. — Prov. syn. Prag. tit. VI. cap. 8. pag. 225—226.

[3]) Také jinde v rozličných krajinách církve se táž praxe zachovává. V Belgii v 17. století farářové sami sobě kaplany přibírali.

[4]) Pro-parochus (v Italii).

pellanus personalis. Byl-li kněz ve správě duchovní zaměstnaný aneb na odpočinku se nalezající na krátkou dobu do některé osady poslán, aby na př. nemocného faráře zastupoval, nazývá se *kněz výpomocný*, presbyter auxiliaris (Hülfspriester).

3. Jurisdikce kaplanů pochází od biskupa a nikoli od faráře; jest pak pravomoc kaplanů jurisdictio delegata ad universitatem causarum čili *mandata*; mohou tedy bez delegace farářovy platně sňatkům manželským assistovati, mohou platně i proti vůli farářově zpovídati, a mohou ad singulos actus na př. ke křtu, kázaní jiného kněze subdelegovati, ovšem jen takového, který od biskupa svého obdržel vůbec právo úkony takové předsevzíti a který žádnou pokutou církevní stížen není. Avšak pravomoc kaplanů není stálá, jsouť „ad nutum amovibiles“ bez kanonického procesu. Naproti osadníkům jest kaplan v pravdě duchovní správce, curatus seu pastor, s tím toliko rozdílem, že zodpovědné vedení duchovní správy přísluší faráři, jemuž kaplan v tom ohledu jest podřízen. Oba v úplné shodě pracujtež na roli Boží; kaplan bez vědomí a svolení farářova nic nového nezaváděj; farář kaplanovi nenařizuj, co by zákonům církve obecné aneb předpisům provincialním a diecésním odporovalo. Spor mezi oběma vzniklý budiž aneb od vikáře (děkana) urovnán, aneb biskupovi k rozhodnutí předložen.

4. Za příčinou bližšího vyměření obapolné práce faráře a kaplana jakož i k pojištění sustentace kaplanovy povinen jest v Čechách každý farář, aby s kaplanem svým uzavřel smlouvu (contractus, conventio). Za tím účelem nejprvé vyhotoví se *návrh* či nástin smlouvy a zašle se v cestě vikariatního úřadu konsistoři ku schválení. Dle schváleného návrhu shotoví se *skutečná smlouva* oběma účastníky podepsaná a zasílá se opět konsistoři ku stvrzení. V diecési Budějovické vyhotovuje se smlouva ve třech exemplárech, všecky se od konsistoře stvrzují, načež jeden exemplář zůstane v registratuře konsistorní, druhý na faře a třetí na úřadě vikariatním.

Nebyla-li mezi farářem a kaplanem shoda docílena, podejž každý zvláště svůj návrh smlouvy, načež biskup obdržev i dobrozdání vikářovo co za prospěšné uzná, sám ustanoví.

Kaplan má bydleti ve farním domě a míti společný stůl s farářem; jisto jest, že takováto praxe nejlépe se shoduje

se zákony církevními, usnadňuje svorné vedení správy duchovní a nejvíce ku vzdělání lidu křesťanského slouží. O své ujmě nesmí ani farář kaplanovi společného stolu odpírati, aniž kaplan smí sobě jinde stravu opatřovati. Jest věcí biskupa, chce-li ze zvláštních příčin místních připustiti výminky od toho pravidla [1]).

V arcidiecési Pražské o hmotném opatření kaplana takto jest ustanoveno: Budiž kaplanovi poskytnuta snídaně, oběd, večeře (což se ve smlouvě dopodrobna určí jak s ohledem na pokrm tak i nápoj), topení příbytku, čistění prádla, domácí obsluha. Z vedlejších příjmů budiž kaplanovi aspoň přiřknuta malá štola [2]), ač není-li farářovi možno jemu většího podílu z poplatků štolových dopřáti.

Smlouva mezi farářem a kaplanem uzavřená budiž do 4 neděl [3]) po příchodu nového kaplana biskupovi předložena. Farářové a kaplani, kteří by toho obmeškali, buďtež od vikáře napomenuti a pakli by do 8 dnů po obdrženém napomenutí smlouvy nepředložili, jest vikář povinen samému biskupovi podati zprávu o jich liknavosti.

Napsána budiž smlouva jazykem té osady, kde kaplan jest ustanoven; podepsána budiž od faráře i kaplana, jsou-li dohodnuti. Nestalo-li se mezi oběma dorozumění, podepíše každý z nich svůj vlastní nástin smlouvy.

5. Ku smlouvě připojí se předkládací zpráva ku *konsistoři* asi takováto:

Vysoce důstojná knížecí Arcibiskupská Konsistoř!

V příloze dovolují sobě v úctě níže psaní předložiti obapolnou smlouvu v návrhu snažně žádajíce, aby Vysoce důstojná knížecí Arcibiskupská Konsistoř návrh ten dobrotivě proskoumati a shoduje-li se týž se zákonitými ustanoveními sněmu provincialního sub tit. VI. cap. 8., jakož i s úchvalami synody diecésní z r. 1873 cap. 13., milostivě schváliti ráčila. Ostatně podrobují se titéž v úctě podepsaní každé změně, kterou by

---

[1]) Syn. provinc. Prag. tit. VI. cap. 8, pag. 226—228. — Syn. dioec. Prag. ex a. 1873. cap. 13 pag. 32—35.

[2]) Jelikož ale význam slova „malá štola“ dle krajin se různí, budiž ve smlouvě podrobně naznačeno, které dávky se tím slovem vyrozumívají. — Druhá synoda Budějovická (r. 1872) jménem malé štoly tyto věci vyznačuje: Dary za příčinou křtu, při úvodu šestinedělek, běžná suffragia, zápisy do matrik, svíce a štola za assistenci při pohřbech, šátek od nevěsty.

[3]) Tak v arcidiecési Pražské. V Budějovické diecési má se to státi do 14 dnů. (Syn. diec. 1863. pag. 60.)

Vysoce důstojná knížecí Arcibiskupská Konsistoř ve znění smlouvy učiniti za dobré uznávala.

Z farního úřadu ve Vejprnicích, dne 14. června 1886.

Rubrum: Děkan a kaplan ve Vejprnicích předkládají obapolnou smlouvu k církevnímu schválení.

Jan Buchlovský,
os. děkan.
Frant. Scholz,
kaplan.

6. Úřadu *vikariatnímu* se jak smlouva tak i předkládací zpráva výš uvedená zašle s tímto dopisem:

Veledůstojný kníž. arcibiskupský Vikariatní úřade!

Nížepsaní dovolují sobě předložiti obapolně uzavřenou smlouvu spolu s předkládací zprávou k vys důst. kníž. arcibiskupské konsistoři Pražské a připojují snažnou žádost, aby, ježto lhůta čtyrnedělní od příchodu nížepsaného kaplana do Vejprnic právě včerejším dnem uplynula, veledůstojný Vikariatní úřad neobtěžoval sobě co nejdříve obé vys. důstojné konsistoři zaslati a také se své strany schválení nadzmíněné smlouvy dobrotivě ponavrhnouti.

Z farního úřadu ve Vejprnicích, dne 14. června 1886.

Rubrum: Děkan a kaplan ve Vejprnicích žádají za předložení a doporučení smlouvy k vys. důstojné konsistoři.

Jan Buchlovský,
os. děkan.
Frant. Scholz,
kaplan.

V případě, že po uplynutí jednoho měsíce (od příchodu nového kaplana na faru) smlouva u vikariatního úřadu podána nebyla, zavázán jest vikář důtklivé *upomenutí* o tom učiniti asi v ten smysl:

Důstojný Farní úřade v Štěpánově!

Ježto čtyrnedělní lhůta k podání smlouvy mezi farářem a kaplanem uzavřené synodou diecésní z r. 1873 stanovená již uplynula, nastává nížepsanému vikariatnímu úřadu povinnost, Vašnost důtklivě upomenouti, aby smlouva mezi Vámi a p. kaplanem uzavřená nížepsanému do osmi dnů byla konečně dodána, což že se stane tím bezpečněji očekávati lze, jelikož nížepsaný již před 3 týdny o tutéž věc p kaplana Štěpánovského v ústní rozmluvě požádal a p. kaplan slíbil, že smlouva ve 14 dnech se vikariatnímu úřadu předloží.

Mělo-li by proti všemu očekávání toto přítomné upomenutí bez povšimnutí zůstati, musel by nížepsaný ač nerad o takové liknavosti vysoce důstojnou kníž. arcibiskupskou konsistoř zpraviti.

Z kn. arcib. vikariatního úřadu Vlašímského
v Louňovicích, dne 8. listopadu 1886.

Josef Říha,
kn. arc. vikář.

§. 50. Povinnost residence.

Každý sluha církve jest zavázán na místě, kamž od církevních představených byl ustanoven, osobně povinnosti s úřadem svým spojené plniti. Tudíž obzvláště farářům a kaplanům ukládá se povinnost residence, čili aby stále na osadě své přebývali, povinnosti s duchovní správou spojené svědomitě plníce.

1. Farář (taktéž administrator beneficia) není oprávněn ani na jediný den z osady své jinam odejíti leč v tom případě, jestliže se náležitě postaral o své zastoupení, buď že jest doma kaplan jeho aneb že sousední farář jest ochoten při náhlém onemocnění některého osadníka neb v jiných naléhavých potřebách duchovními službami svými se osadě té propůjčiti. Když takovým způsobem jest náležitě o duchovní správu postaráno, může farář až i tři dni mimo dům zůstati. Chce-li farář déle na cestě se zdržeti, a sice 4 až 6 dní, má si k tomu vyžádati povolení biskupského *vikáře*. Má-li však nepřítomnost jeho trvati déle než týden, musí farář zadati o dovolenou k biskupské *konsistoři*. Mimo to jest povinností farářovou, ve všech těchto případech o to se postarati, aby duchovní správa osady po čas jeho nepřítomnosti byla náležitě obstarána. Biskup má farářovi dáti dovolenou nejdéle na *dva měsíce*, a jen z příčin obzvláště závažných na delší dobu [1]).

2. Kaplan rovněž jest povinen na osadě sobě od biskupa vykázané setrvati a bez jeho vědomí odtud se nehýbati. Chce-li na několik dní odejíti, má k tomu především zapotřebí souhlasu svého *faráře*; *vikář* vyslyšev mínění farářovo může kaplanovi na 6 dní dovolenou uděliti; o zastoupení kaplana má s vědomím vikáře vhodným způsobem býti postaráno [2]). Na delší dobu než jeden týden musí sobě kaplan vyžádati dovolenou od biskupské *konsistoře*.

a) Žádost za dovolenou u *vikáře* znějž asi v ta slova:

Veledůstojný biskupský Vikariatní úřade!

V úctě nížepsaný byl od svého bratra, kterýž v stav manželský vstoupiti míní, požádán, aby jej oddal. Kopulace má se konati v děkan-

---

[1]) Trid. sess. XXIII. cap. 1. ref. — Provinc. syn. Prag. tit. VI. cap. 7. pag. 219—220.

[2]) Prov. syn. Prag. tit. VI. cap. 6. pg. 216.

ském chrámu v Berouně dne 15. února t. r. Hodlaje tomuto přání bratra svého vyhověti nížepsaný snažně žádá, aby veledůstojný biskupský úřad Vikariatní jemu na 6 dní dovolenou uděliti ráčil, an dne 10. února odtud odjeti a ve středu dne 16. února zase navrátiti se hodlá. Školní i jiné povinnosti uvolil se laskavě pan farář mezi tím časem za nížepsaného zastati.

V Řepíně, dne 5. února 1887.

Vidi:
Jan Koruna,
farář.

Rupert Moucha,
kaplan.

Rubrum: Kaplan Řepínský žádá za 6tidenní dovolenou.

b) Ku *konsistoři* biskupské může se žádost předložiti buď prostřednictvím vikáře, anebo přeje-li sobě farář neb kaplan bezodkladného vyřízení a je-li vůbec příčina odchodu spěšná, lzeť i bezprostředně cestou pošty žádost ku konsistoři zaslati; na př.:

Vysoce důstojná Biskupská Konsistoř!

V zimě právě minulé byl v hluboké úctě nížepsaný postižen nehodou, kteráž měla nemoc v zápětí. Dne 4. ledna pozdě u večer byl týž volán k nemocnému do vsi Kladiny, půl hodiny vzdálené; jda odtud nazpět k Sezemicům probořil se do potoka, na němž jen slabá vrstva ledu byla umrzla, a následkem prudkého nastuzení postižen jest pakostnicí, kteráž jej celých 5 neděl na lůžko poutala. K radě lékařské ustanovil se v úctě nížepsaný na tom, za příčinou úplného uzdravení svého odebrati se v červnu t. r. do lázní Teplických v Čechách, kdež dle potřeby 6 neděl až 2 měsíce zdržeti se zamýšlí. Na doklad toho přiloženo jest lékařské vysvědčení.

Za tou příčinou dovoluje si týž co nejuctivěji žádati, aby Vysoce důstojná Biskupská Konsistoř jej na dobu dvou měsícův od povinnosti residence dispensovati a dovolenou k cestě lázeňské jemu uděliti ráčila.

K tomu přidává další prosbu, aby Vysoce důstojná Konsistoř ráčila zdejšího kaplana Antonína Stránského na dobu právě zmíněnou za administratora farní osady Sezemické dobrotivě ustanoviti.

Z farního úřadu v Sezemicích, dne 20. dubna 1887.

Vojtěch Kolář,
farář.

Rubrum: Farář Sezemický žádá za dovolenou na 2 měsíce k cestě lázeňské.

3. Nalezá-li se beneficiat na takové faře, která poskytuje příliš málo příjmů k lázeňské cestě aneb vůbec k vydáním na léky a lékaře, zadejž k biskupské konsistoři o propůjčení *peněžité podpory* na zmíněný účel. Buď může konsistoř zjednati takového druhu podporu u c. kr. místodržitelství

z matice náboženské, aneb z pokladny diecésní[1]). Vždy ale sluší pamatovati, že se žádost o podporu musí podati na zvláštním archu, a nesmí se tedy v jedno kumulovati se žádostí o dovolenou. Žádost by mohla zníti asi v tato slova:

Vysoce důstojná knížecí Arcibiskupská Konsistoř!

K důtklivé radě lékařské odhodlal se v hluboké úctě nížepsaný, odebrati se na jeden měsíc k úplnému zotavení svého zdraví do Janských lázní u Trutnova; nemaje však dostatečných prostředkův hmotných žádá co nejuctivěji, aby Vysoce důstojná knížecí Arcibiskupská Konsistoř ráčila jemu dobrotivě zjednati podporu z pokladny diecésní v obnosu 100 zl. r. m. Prosbu tu podporuje v úctě podepsaný následujícími důvody:

a) Když se z jara t. r. na osadě Oužické vyskytlo více případů horečky, nakazil se v úctě nížepsaný při zaopatřování jednoho osadníka horečkou postíženého, načež byl nucen celých 6 neděl na lůžku nemoci vytrvati, od 22 března až do 8. května t. r.

b) Ačkoli s Boží pomocí za pečlivého ošetřování lékařského z nemoci vyváznul, jest přece v hluboké úctě podepsaný až dosavad tak slabý, že nemůže povinnosti úřadu svého náležitě konati a jest mu dle dobrozdání lékařského, zde přiloženého, zapotřebí poklidu od práce a změny vzduchu, ač nemá-li choroba zpět se vrátiti.

c) Příjmy fary Oužické jsou však příliš chatrné, než aby v úctě podepsanému možné bylo, značné útraty jak s nemocí už překonanou tak i s nastávající cestou lázeňskou spojené uhraditi, a proto nezbývá mu jiné naděje, než důvěřovati se v milostivou pomoc z diecésní pokladny, kteráž aby mu dobrotivým prostřednictvim a přímluvou Vysoce důstojné knížecí Arcibiskupské Konsistoře zjednána byla, co nejsnažněji prosí. Cestu do Janských lázní hodlá nastoupiti začátkem července t. r.

Z farního úřadu v Oužicích dne 2. června 1887.

Jan Klika,
farář.

Rubrum: Farář Oužický žádá o peněžitou pomoc ex cassa dioecesana k cestě lázeňské.

---

[1]) Pokud se týká podpory z matice náboženské, bývá zejmena pro churavé kněze každoročně jistá částka na podpory vykázána. Jelikož však částka ta při velkém počtu žadatelů brzy se vyčerpá, jest radno, o tuto podporu přihlásiti se hned v prvních měsících roku (od ledna do dubna), protože později zadaným žádostem obyčejně vyhověti nelze. — Pokladny diecésní zřízeny jsou z milodarů zámožnějších spolubratří stavu duchovního a rozhoduje tu konsistoř buď sama aneb jmenem jejím (n př. v Pražské arcidiecési) komitét zvláště k tomu cíli zřízený. V Praze mimo to z nadace „Bedřichovy“ (od kardinála Bedřicha ze Schwarzenbergů zřízené) zasloužilým kněžím jubilárům podpory peněžité se poskytují.

4. Kněží, mající v úmyslu žádati o propůjčení místa [1]) kromě duchovní správy v cizí diecési, povinni jsou vyžádati sobě k tomu prve svolení svého biskupa [2]).

§. 51. Kněží osadníci a příchozí.

Tu a tam po venkově, nejčastěji však v městech a městysech mimo faráře a kaplany čili mimo kněze v duchovní správě zaměstnané stále *přebývají* na osadě ještě jiní *duchovní*, zaměstnáni jsouce úřadem učitelským na vysokých školách, učelištích středních, úřadem katechetským, aneb na odpočinku se nalezajíce.

Každý z takových kněží jest povinen, během osmi dnů po svém na osadu se přistěhování místnímu správci duchovnímu se představiti a vykázati se jurisdikcí od Ordinariatu sobě propůjčenou [3]); mimo to jest zavázán farářovi náležitou úctu při každé příležitosti prokazovati. Na vzájem zase farář má kněží tuto zmíněných jakožto nejpřednějších osadníkův sobě zvláštním způsobem vážiti a jim všelikými službami duchovními se propůjčovati, jak mu to nejlépe možno.

Objeví-li se na osadě kněz *příchozí* a zdržuje-li se tam několik dní, aniž by farářovi se představil, a není-li farářovi známa příčina jeho zde pobytu [4]), jest první povinností správce duchovního, aby cizince k nižádnému úkonu církevnímu nepřipouštěl a také kostelníkovi přísně nařídil, by nenechal cizince mši sv. sloužiti aneb jinou funkci na posvátném místě konati. Mimo to však nastává faráři další povinnost, aby u biskupské konsistoře aneb u vikáře okresního učinil oznámení o tomto případě a sobě poučení vyžádal, kterak by mu dále jednati slušelo.

Přijde-li cizí kněz na osadu a předloží-li farářovi hodnověrné *literas commendatitias*, může jej duchovní pastýř ku sloužení mše sv. na jeden neb několik dní připustiti, nejsou-li commendatitiae přes jeden rok staré. Žádá-li však cizinec pozdržeti se déle než týden, může mu na 14 dní dáti povolení

---

[1]) Nejčastěji hlásívají se kněží o propůjčení katechetství systemisovaného v cizí diecési.

[2]) Tak výslovně nařízeno v diecési Budějovické. (Ord. list 1886 č. 1.)

[3]) Syn. Provinc. Prag. tit. VI. cap. 7. pag. 224.

[4]) Kdyžby na př. farář věděl, že jest onen kněz pouze na návštěvě u příbuzných svých, nemusel by dalších kroků podnikati.

ku sloužení mše sv. okresní vikář. Kdokoli déle než 14 dní v místě pomeškati aneb trvale se tam usaditi zamýšlí, povinen jest k biskupské konsistoři zadati žádost buď jenom o povolení ku sloužení mše sv. aneb o udělení jurisdikce [1]).

§. 52. Jurisdikce kněží vůbec; reserváty.

I. Bezpečnost.

Dle zákonů církevních nemá žádný kněz zpovídati neb jiné svátosti v diecési udělovati, není-li úplně o tom přesvědčen, že mu byla udělena řádná neb odkázaná jurisdikce a že pravomoc ta doposud jest platna [2]). Předpokládaná jurisdikce nestačí. Buďtež v ohledu tom zachovávána tato pravidla:

1. *Neomystům* udělují biskupové obyčejně hned po ordinaci jurisdikci (ústně neb písemně) všeobecnou, tak aby duchovním správcům té diecése ve sv. zpovědi i jiných úkonech duchovní správy platně vypomáhati mohli Když pak dosáhne neomysta určitého ustanovení za kaplana neb kooperatora, obdrží písemnou jurisdikci znějící především pro tu kterou osadu, při tom však trvá dále i jurisdikce všeobecná, čili pro celou diecési propůjčená [3]).

2. Když správcové duchovní, faráři neb kaplani, úřadu svého v té které osadě *se zřeknou*, nepřestává tím jejich všeobecná jurisdikce k zpovídání. Jestliže však tací kněží jsouce řeholníci do kláštera se uchýlí, nejsou více oprávněni zpovídati a protož potřebují nové jurisdikce zpovědní, o kterouž se u konsistoře ucházeti mají.

3. Obdržel-li kněz ve správě duchovní ustanovený nějakou *professuru,* neb samostatné *katechetství* a zůstává-li v té diecési, kdež po vysvěcení obdržel jurisdikci všeobecnou, nedostává jurisdikce nové, ale zpovídá na základě první své jurisdikce. Jen cizím diecésanům (professorům, katechetům, deficientům či vysloužilcům) dává se jurisdikce, pakli odjinud přišli do diecése.

---

[1]) Syn. provinc. Prag. tit. III. cap. 2. pag. 77. — tit. VI. cap. 6. pag. 215—216.

[2]) Jenom in articulo mortis dává církev každému knězi pravomocnost zpovídati.

[3]) Tato všeobecná pravomoc vyznačuje se v jurisdikcích arcidiecése Pražské slovy: „ut . . in eadem Ecclesia et in quibuscumque aliis per hanc archidioecesim Ecclesiis . . confessiones excipere possis.“

II. Rozšíření pravomoci.

1. Každý kněz, který pro některou diecési obdržel jurisdikci zpovědní, může nejen ve své vlastní *osadě*, nýbrž i v *jiných chrámech tétéž diecése* s přivolením faráře zpovídati.

2. Na hranicích *dvou diecésí* mohou sobě v Čechách sousední farářové a jich kaplani při zpovídání vypomáhati, musí však při tom znáti a šetřiti reservátů v sousední diecési ustanovených. [1]).

III. Obmezení pravomoci.

1. Pravomoc zpovědní obmezena jest co do *osob*, jež zpovídati lze, tím spůsobem, že biskupové českomoravští vyjímají z pravomoci obyčejným zpovědníkům udělované jeptišky („praeterquam monialium sacramentales confessiones"), pro něž biskup ustanovuje zvláštního řádného jakož i mimořádného zpovědníka [2]).

2. Mimo to se pravomoc každého zpovědníka obmezuje reservaty čili zadrženými případy papežskými a biskupskými [3]).

---

[1]) Provinc. Syn. Prag tit. IV. cap. 7. pag. 141—142.

[2]) Řádnému i mimořádnému zpovědníku řeholnic uděluje se plnomocenství, rozhřešovati od reservátů papežských i biskupských, a v případě nutné potřeby jeptišky těžce nemocné i v klausurních místnostech sv. svátostmi zaopatřovati. Při zpovědníku mimořádném stojí ku konci dekretu jurisdikčního tato instrukce: „Meminerit autem, e lege Ecclesiae se ter aut quater per annum ad munus exercendum vocari debere (obyčejně o čtveru suchých dnů), atque omnes moniales praemonendas esse, ut, etiamsi confiteri ei noluerint, saltem coram eo se sistant, salutarem adhortat onem accepturae Caeterum facultatem ei facimus, ut aliis quoque temporibus, si Confessarius ordinarius morbo aliave causa impeditus fuerit, ejus vicem suppleat vel etiam requisitus ab aliqua virgine, de consensu tamen Superiorissae localis, ejus confessionem audiat."

[3]) V jurisdikčních dekretech: I. arcibiskupství Pražského vyznačeny jsou dva reservaty *papežské* a sice: 1. Absolutio complicis peccati externi contra sextum decalogi praeceptum commissi 2. Falsa accusatio confessarii de crimine sollicitationis ad turpia. Reservátů *biskupských* jest šest a sice: 1. Apostasia a fide catholica et haeresis acatholicorum. 2. Pejeratio in foro, id est mendacium jurejurando confirmatum coram judice sive ecclesiastico sive civili vel ejus delegato. 3. Sacrilegium reale sensu strictiori, in quantum est violenta aut furtiva ablatio paramentorum aut vasorum vel quarumcumque rerum, quae sive consecratione sive benedictione ad usum ecclesiarum dedicatae sunt 4. Homicidium voluntarium sive facto, sive mandato, consensu vel consilio commissum. 5. Procuratio abortus, id est voluntaria destructio hominis concepti ante partum, et coope-

a) Plnomocenství k absoluci z reservátů *papežských* dává biskup vi facultatum quinquennalium v jednotlivých případech. Jenom dva reservaty papežské se vyjímají tak sice, že za fakultu absolvendi v Římě samém žádati náleží, jest to: 1. Attentata absolutio complicis in peccato turpi. 2. Falsa denunciatio confessarii de sollicitationis crimine.

Žádost o rozhřešení od reservátu *papežského* budiž zaslána biskupovi diecésnímu aneb jenerálnímu jeho vikáři, kteříž od apoštolské stolice (sv. Poenitentarie) plnomocenství k rozhřešení kajicníka zjednají. Adresa zpovědníka udá se úplně, poenitent se pseudonymem vyznačí. Příklad žádosti o rozhřešení od reservátu papežského jest:

Reverendissime ac Illustrissime Domine!

Sempronia mihi nuper in confessione sacramentali sincere patefecit, se ante duos annos peccaminoso erga confessarium suum amore exarsisse, quum vero iste omnibus ipsius mulieris conatibus fortiter restitisset, amore in odium converso Semproniam apud D. Vicarium generalem hujusce dioecesis falso Confessarium suum accusasse, ac si ipsam occasione sacra-

---

ratio eorum, qui ad tale facinus opem aut consilium dederunt. 6. Incendium malitiose excitatum. — (Syn. provinc. Prag. tit. IV. cap. 7. 8. — Syn. dioec. Prag. 1863. cap. 17. — Syn. dioec. Prag. 1873. cap. 4.) — Od biskupských reservátů smí v arcidiecési Pražské každý zpovědník rozhřešiti v čase velkonočním, po celý oktáv svátku patrona neb titulu každého chrámu; na znamenitějších místech poutnických v Staré Boleslavi, na Svaté Hoře u Příbrami, v Chlumu Marianském a ve Vambeřicích (v Kladsku) mohou zpovědníci po celý rok od zadržených případů biskupských rozhřešovati.

II. V Kralohradecké diecési jsou tyto reservaty biskupské: 1. Apostasia a fide catholica et haeresis formalis Acatholicorum. 2. Pejeratio in foro, i. e. mendacium coram judice sive ecclesiastico s. civili vel ejus delegato jurejurando confirmatum. 3. Procuratio abortus i. e. crimen eorum, qui sibi aut aliis abortum cum pleno proposito procurant, etiamsi effectus non sequatur. 4. Incendiarii et venefici; crimen i. e. delictum ejus, qui incendium malitiose excitavit et ejus, qui ad vitam alteri adimendam vel decurtandam quocunque modo subministravit vel venenum, vel quod veneni rationem habet, quatenus alteri in his illisve circumstantiis propinatum ex natura sua ad mortem adsciscendam valet. Haec crimina reservata sunt, etiamsi effectus praeter voluntatem auctoris non sequatur. 5. Seductio pueri vel puellae ante 14 aetatis annum ad impudica, dummodo seducens annum aetatis 14. jam complevit. 6. Perduellionis crimen i. e eorum qui quoquo modo contra summum principem conjurant aut conspirant. (Statuta d. Regin. Hrad. pg. 49. Smolík, Rukověť str. 47—48.)

III. V Litoměřické diecési jsou tyto biskupské reservaty:

mentalis confessionis ad turpia sollicitasset. Quum jam certior facta fuisset, confessarium suum ab ordine et officio suspensum esse, vehementi dolore de crimine a se commisso tacta ad sacrum poenitentiae tribunal venit, falsae accusationis confessarii sui de crimine sollicitationis ad turpia ream se declaravit et humillime petit, ut sibi benignissima Illustrissimae Dominationis Tuae intercessione beneficium absolutionis a Sancta Sede concedatur. Quapropter instantissime peto, ut mihi clementissima facultas detur ipsam Semproniam absolvendi una cum instructione de salutari poenitentia eidem imponenda. Literae benignissimae dirigantur, quaeso, ad me humillime infrascriptum.

Datae in Borotín, vicariatus Jistebnicensis die 28. Julii 1886.

Josephus Formánek,
parochus.

Na obálce: Reverendissimo ac Illustrissimo
Domino Domine
Martino Josepho,
Episcopo Budvicensi Bohemo-Budvicii,
Ad proprias manus colendissimas.

---

1. Perduellio. 2. Haeresis formalis seu externa et pertinax professio erroris ab ecclesia rejecti. 3. Sacrilegium reale sensu strictiori, in quantum scil. est violenta vel furtiva ablatio paramentorum et vasorum, quae benedictione et consecratione indigent. 4. Procuratio abortus, seu quaevis et qualiscumque voluntaria destructio foetus humani concepti ante partum. 5. Incendium ex proposito excitatum, qua reservatione ligatur et perpetrans et causam sufficientem ponens. Od těchto reservátů mohou rozhřešiti zpovědníci v žalářích, nemocnicích, při zaopatřování, při zpovědi snoubenců, při dítkách do 14. roku věku a ve zpovědi generální.

IV. V Budějovické diecési jsou reservaty biskupské tytéž jako v Pražské arcidiecési. Všickni zpovědníci Budějovické diecése mají moc, absolvovati z reservátů biskupských jako v diecési Pražské a mimo to ještě: *a*) skládá-li někdo jenerální zpověď; *b*) zpovídá-li se vězeň; *c*) při zpovědi ženicha neb nevěsty v některý z posledních tří dnů před oddavkami; *d*) zpovídá-li se žena v posledním měsíci těhotná; *e*) jest-li kajícník tak jest churav, že do chrámu jíti nemůže. (Druhá synoda Buděj. 1872. St. VII.)

V. V Olomúcké arcidiecési jsou reservaty biskupské tyto: 1. Haeresis formalis externa, i. e. externa et pertinax professio erroris ab Ecclesia rejecti. 2. Incendium ex malitia deliberata secutum. 3. Bestialitas, i. e. commixtio carnalis hominis cum bruto. 4. Procuratio abortus, i. e. quaevis voluntaria destructio hominis concepti ante partum.

VI. V Brněnské diecési ustanoveny jsou tyto biskupské reservaty: 1. Apostasia a fide christiana omnisque generis haeresis. 2. Perjurium solenniter emissum in foro sive ecclesiastico sive civili. 3. Direptio templi i. e. violenta aut furtiva ablatio paramentorum, vasorum aliarumque rerum, quae sive consecratione, sive benedictione ad usum ecclesiae destinatae sunt. 4. Homicidium voluntarium

b) Od *biskupských* reservátů rozhřešiti mohou zpovědníci buď na základě zvláštního plnomocenství biskupa neb jenerálního vikáře neb na základě statut diecésních. Budiž nejprv uváženo, zdaž by nebylo spasitelné pro kajicníka, aby pouť na některé z oněch míst vykonal, kde zpovědníci mohou od reservátů rozhřešovati. Nepovažuje-li to zpovědník za možné neb prospěšné, požádej biskupa neb jenerálního vikáře o plnomocenství k rozhřešení od reservátu, což se může státi asi tímto spůsobem:

Reverendissime ac Celsissime Domine!

Cicero mihi ante paucos dies in sacramentali confessione aperuit, se cuidam amico suo ante annum consilium dedisse, ut inimicum suum occasione rixae in publico diversorio exortae occideret. Homicidium ab illo amico revera patratum fuit et ipse malefactor in carcere poenam luit delicti a se commissi. Cicero vero conscientiae morsibus diutius jam inquietatus nunc ad sacrum poenitentiae tribunal accedens humillime petit, ut gratiae absolutionis dignus censeatur, ad gravissima quaeque poenitentiae opera peragenda paratissimus. Quum orator ita sese gerat, ut facti su poenitentia doloreque cordis maximo commotus mihi videatur, humillime pro ipso miserrimo intercedere audeo, quatenus Celsitudo Tua mihi facultatem ad absolvendum ipsum a casu reservato homicidii clementissime concedere velit et quidem in quantum fieri potest, ad diem 15. Augusti, ubi Cicero iterum pro confessione peragenda Ecclesiam hujatam parochialem adibit.

Datae in Stradiště, vicariatus Kralovicensis, die 20. Julii 1886.

Gabriel Stingl,
parochus.

Na obálce: Reverendissimo ac Celsissimo
Domino Domino
Francisco de Paula,
Principi Archiepiscopo Pragensi
etc. etc. etc.
Pragae
Ad manus Suae Celsitudinis
proprias.

---

quocunque modo, sive caede, sive veneno, sive abortus procuratione perpetratum, attamen in ipso tantum perpetrante. 5. Incendium malitiose attentatum, etiamsi effectus non secutus fuerit. — Od reservátů těch rozhřešovati mohou zpovědníci v době velkonoční, o slavnosti sv. Cyrilla a Methoděje, o výroční pouti toho kterého chrámu, v čas sv. missií, na místech poutnických, v žalářích, nemocnicích, u nemocných, u snoubenců, při zpovědi jenerální.

§. 53. Vysvědčení o kněžském působení.

Žádá-li některý kněz u úřadů církevních neb světských o propůjčení beneficia neb jakéhokoli místa ve správě duchovní i mimo ni, aneb žádá-li přijat býti do jiné diecése, do řehole a t. p., musí přiložiti svědectví o svém dosavadním působení, k čemuž náležejí rozličné jurisdikce neb dekrety o jeho ustanovení za kaplana, katechetu, faráře, pochvalné dekrety od biskupa neb vikáře, vyznamenání od církevní neb světské vlády udělená. Mimo to však přiloženo budiž jedno nebo dle potřeby více vysvědčení způsobilosti, z něhož na jevo vychází, jaké bylo působení a chování toho kterého kněze v rozličných pracech povolání kněžského (Verwendungszeugniss).

Vysvědčení způsobilosti dává knězi *Ordinariat* sám v takových případech, když se má vysvědčení zaslati k jinému Ordinariatu aneb k vyšším úřadům státním neb zemským. Tu pak dle povahy věci neb osoby někdy dává Ordinariat vysvědčení do rukou žadatelových, jindy opět zasílá přímo vysvědčení ono k vyšším církevním neb státním místům. Užije-li se však onoho vysvědčení jen v diecési samé, na př. když kněz z jednoho vikariatu do jiného se stěhuje, stane se katechetou a t. p., postačí pro faráře vysvědčení vystavené od okresního *vikáře*; pro kaplany vyžaduje se vysvědčení od vikáře neb *faráře* vystavené. Obyčejně se ordinariatní vysvědčení zakládá na předloženém vysvědčení farním neb vikariatním.

Stůjž zde vzorec vysvědčení, jímžto se vikář o působení faráře vyjadřuje:

Vysvědčení.

Nížepsaný knížecí arcibiskupský vikariatní úřad tímto dle pravdy stvrzuje, že pan Vojtěch Petržilka, kněz církevní, jakožto farář ve Hbitech, vikariatu Příbramského, od 5. dubna 1873. až do 20. června 1887. duchovní správu osady téměř 3000 duší čítající se vzornou svědomitostí a správností zastával, s neúmornou pílí dítky ve škole pravdám sv. náboženství vyučoval a slovo Boží s kazatelny výmluvně hlásal, v konání služeb Božích a udělování sv. svátostí, obzvláště v zaopatřování nemocných předpisům církevním vyhověti a potřebám duchovním svých osadníků vstříc vejíti se snažil. Obzvláštní zásluhu získal sobě o farní chrám Hbitský r. 1880., kdež přičiněním a obětavostí téhož p. faráře řečený chrám nákladně jest obnoven. Tudíž zjednal sobě výš jmenovaný duchovní správce jak lásku a vážnost osadníků svých, tak i celého vikariatního duchovenstva u vysoké míře, a byl od samého vrchního pastýře nejdůstojnějšího knížete arcibiskupa

Pražského několika pochvalnými dekrety jakož i propůjčením Expositoria vyznamenán. Jelikož pak se nyní na zasloužený odpočinek odebrati míní, považuje nížepsaný vikariatní úřad za svou povinnost, jemu toto svědectví veřejně dáti a vysloviti své politování, že tak výtečný, příkladným a bezúhonným životem vynikající kněz jmenovanou osadu i vikariatní okres zdejší opouští.

Z knížecího arcibiskupského vikariatního úřadu Příbramského ve Slivicích, dne 22. června 1887.

Tomáš Vaněk,
L. S knížec. arcib. vikář.

Farář může způsobilost svého kaplana dosvědčiti asi na tenhle způsob:

Vysvědčení.

Nížepsaný úřad farní tímto dosvědčuje, že pan Matouš Dressler, kněz církevní, dne 15. října 1878 úřad kaplanský při hlavním farním chrámu u Matky Boží před Týnem nastoupil a úřad ten až po dnes, tedy již déle 8 let zastává. Povinnosti své co do hlásání slova Božího, udělování sv. svátostí, konání bohoslužby a zaopatřování nemocných plnil vždy se stejnou neomrzelou horlivostí. Ku svému faráři jevil vždy synovskou lásku a oddanost, ku starším spolubratřím duchovním upřímnou úctu a vážnost. Největší však jeho radostí bývala škola; mladistvým srdcím vštěpovati víru a lásku ku Kristu a vésti je ku ctnostnému životu, bylo vždy vrcholem jeho tužeb a nejmilejším zaměstnáním. Dobrá kázeň a překvapující vědomosti náboženské, jež mládež jím vyučovaná jevila, byly patrným toho důkazem, že s nadšením konaná práce bez výsledku nezůstala. Protož lze vším právem se nadíti, že týž kněz také úřad katechety na středních školách, o kterýž se uchází, s výtečnou dovedností zastane a že horlivostí svou i ctnostným životem si v brzku zjedná lásku a vážnost mládeže v stejné míře, jak se jí těšil se strany zdejších osadníkův.

Z farního úřadu hlavní fary u Matky Boží před Týnem v Praze, dne 1. prosince 1886.

Vincenc Jaroš,
L. S farář.

Matriky.

§. 54. Obecná povaha matrik farních.

Jednou z nejdůležitějších částí úřadování farního jest vedení matrik, jež mnoho času a pilné práce vymáhá a s velkou odpovědností spojeno jest, uvážíme-li, že farář v Čechách a na Moravě, vůbec v říši rakouské netoliko ve jmenu církve, ale i jmenem státu matriky vede, kterážto dvojí zodpovědnost za nynějších poměrů s nemalými obtížemi spojena bývá.

Knihy farní čili matriky v širším smyslu (libri parochiales, Pfarrbücher) jsou obzvláště: Matrika křestní, matrika

kopulační, matrika úmrtní, seznam biřmovanců a seznam osadníků (liber status animarum).

I. Původ svůj obdržely knihy tyto od církve katolické a jsouť tedy knihy *církevní*. Důkaz toho co do církve obecné nám podává Rituale Romanum; neboť kniha ta již r. 1614. z nařízení papeže Pavla V. vydaná obsahuje [1] zřejmý předpis, aby každý farář vedl knihy právě zmíněné. Ano v Čechách máme pramen ještě starší a sice diecésní synodu Pražskou, r. 1605. konanou, kteráž vyslovně rozkazuje, aby při každém chrámu farním založena byla matrika křestní, v kteréžto se vykonaný křest jazykem latinským neb mateřským (lingua vernacula) poznamená [2]. Táž synoda také velí, aby zavedena byla při každé faře matrika kopulační, do kteréžto jak prohlášky tak i oddavky řádně vykonané zapsány buďtež. Posléze nařizuje zmíněná synoda, aby každý farář měl řádný seznam svých osadníkův, a seznam ten aby každoročně znovu byl zdělán; v témž seznamu měli dle jména a příjmení zapsáni býti všickni osadníci, a podotknuto, zdaž přijali svátost biřmování, svátost pokání a nejsv. Svátost oltářní [3].

Teprv mnohem později a sice v druhé polovici 18. století nařídila v Rakousku vláda světská, aby farářové též ve jmenu *státu* vedli a sepisovali knihu oddavek, knihu narozených a knihu zemřelých [4].

Avšak zákony těmito světskými matriky nikterak svého původního rázu církevního nepozbyly a také zákony v 19.

---

[1] Ku konci pod nápisem: „Formulae scribendae in libris habendis apud parochos."

[2] Synodus archidioecesana Pragensis z r. 1605. pag. 55. Zápis měl se státi asi v tato slova: „Anno . . die . . in Ecclesia parochiali Sancti N. a me presbytero N. ejusdem Ecclesiae parocho, baptizatus fuit N, filius legitimus naturalis Magnif. Domini N. et Dominae N. ejus uxoris natus nudius tertius. Ejus Patrinus fuit Dom. N. filius D. N, Matrina autem D. N uxor D. N. filia D. N."

[3] Syn. archidioec Prag 1605. pag. 116. 143 V „liber status animarum" mělo se naznačiti písmeny „*Chr.*" (chrisma), kdo přijal svátost biřmování; slabikou: „*Comm*" (communio), kdo o velkonocích naposled minulých sv. zpověď vykonal a přistoupil ku stolu Páně a slabikou „*Conf.*", kdo sv. zpověď vykonali sice, avšak za příčinou útlého věku ještě ku sv. přijímání připuštěni nebyli.

[4] Nařízení císařovny Marie Terezie ze dne 6. října 1770. a patent z 10. března 1773 ; mimo to úhlavně patent císaře Josefa II. ze dne 20. února 1784.

století od státu vydané nižádné změny v tom ohledu způsobiti s to nebyly a nejsou.

II Příslušnou vrchností, kteráž ustanovuje pravidla o sepisování matrik a zdělávání výtahů z nich, jest po dnes biskupský Ordinariat každé diecése. Dotyčná nařízení ohlašují se duchovenstvu buď statuty synod diecésních aneb „ordinariatními listy“.

Předpisy od *úřadův světských* ohledně matrik vydané smí farář jen tenkráte plniti, jestliže s předpisy těmi autorita církevní souhlasí; o tom můžeme nabyti přesvědčení dvojím spůsobem; buď

a) když biskupský Ordinariat nařízení světská v té příčině vydaná duchovenstvu svému veřejně oznámí a *všeobecně* nařídí, aby jich šetřilo; aneb

b) když v případě podrobném duchovní správce učiní dotaz u svého Ordinariatu neb konsistoře, zdaž jisté nařízení úřadu světského (na př. o zápisu nějaké kopulace do matriky, oprava matriky a t. p.) vykonati se může čili nic. Bez výslovného povolení biskupské autority duchovní správce žádosti úřadu světského nikdy vyhověti nesmí.

Kdykoli farář jest v pochybnosti o náležitém vyplnění té které rubriky aneb o jiné věci matrik se týkající, nečiň ničeho bez vědomí a schválení konsistoře [1]).

§. 55. Pravidla povšechná o vedení matrik.

1. Katolický farář (neb lokalista, exposit, administrator) vede matriky o všech v osadě jeho přebývajících katolických křesťanech každého pohlaví, věku a stavu. Jenom špitály *Milosrdných Bratří*, *Alžbětinek* a *vojenské* vedou své vlastní matriky úmrtní. Co do vojska vede civilní farář matriky jen o těch osobách, které náležejí ad militiam stabilem; kdežto osoby ad militiam vagam náležející podlehají duchovní pravomoci kněží vojenských [2]).

2. Každé k jisté osadě přifařené místo (město, městys, vesnice [3]) má míti svou zvláštní matriku. Jest však při méně lidnatých osadách také dovoleno, vésti jedinou matriku o všech místech k farní osadě příslušných.

---

[1]) Syn. dioec. Prag. 1873. cap. 6. pg 22—23.

[2]) Podrobněji o vojště na jiném místě promluvíme.

[3]) Tak zvané „samoty“ ovšem připojí se k nejbližší vesnici.

3. Mimo matriky, které při faře zůstanou a v archivu farním se ukládají, povinen jest každý farář vésti ještě duplikáty matrik. Duplikát matriky zove se pare, aby již pojmenováním samým se označilo, že platí také za original. Duplikáty zasílají se konsistoři a tam se uschovávají za tím účelem, aby lze bylo jich použiti, kdyžby matriky farní jakousi nehodou, na př. ohněm, krádeží buď úplně v ztrátu přišly aneb značné pohromy utrpěly. Duplikát není pouhý opis neb kopie, nýbrž jest druhý autentický exemplář čili prvopis matriky; a sluší tedy při vyhotovení duplikátu šetřiti týchž pravidel, jako při sepsání farní matriky. Duplikáty píší se na různých arších, kteréž teprv koncem roku se náležitě spojí. Není zapotřebí psáti duplikát pro každé místo přifařené zvlášť, nýbrž stačí jediný duplikát pro celou osadu

4. Každá nově založená matrika budiž předložena u c. kr. okresního hejtmanství (ve větších městech u magistrátu), kdež se stránkování její úřadně stvrdí a pečeť přitiskne. Dříve však, nežli se nová matrika k okr. hejtmanství předloží, jest faráři postarati se o parafování a paginování. *Parafování* v tom záleží, že kniha svázaná protahuje se co nejblíže při hřbetě od první strany za deskami veskrze několika místy silná nit tak, aby oba její konce přišly za poslední stránku; přes ně pak tiskne se pečeť okresního hejtmanství. *Paginování* jest znamenání listů číslicemi běžnými; dvě strany dvou listů knihy otevřené (levá a pravá) počítají se za jednu stranu, čili za jeden list (folium). Na poslední straně nové matriky píše farář sám: „Že tato (křestní, úmrtní atd.) matrika fary . . . tomus . . . obsahuje . . . listů, stvrzujeme. C. kr. okr. hejtmanství v N. dne . . roku . . . “ Na úřadě přidávají jen podpis a pečeť.

5. Do matriky budiž každý úkon ihned bez všelikého průtahu zanesen, a taktéž do duplikátu. Všeliký odklad, (na př. an si farář pouze jakési cedulky píše, na svou paměť spolehne, čeká, až ten který osadník na faru přijde atd.) netoliko u věci tak důležité jest nejvýš hříšný, ale bývá a to právem přísnými pokutami jak se strany církve tak i vlády státní stíhán.

6. Zanesení každého úkonu do matriky vykonejž farář neb kaplan vlastnoručně písmem zřetelným. Zvláště

buďtež zřetelně psána jména, aby žádný omyl se nepřihodil [1]). Jenom při křtu jest předepsáno, aby *kmotrové* se vlastnoručně podepsali do matriky křestní, a při oddavkách mají se *svědkové* vlastnoručně podepsati do matriky kopulační (ovšem i do duplikátu obojí matriky).

Je-li jmeno kmotra neb svědka *nečitelně* psáno, budiž od správce duchovního neb jiného právě přítomného hned pod tím ono jméno čitatelně vypsáno; na př. „t. j. Jan Vavruška, rolník z č. 21.“

Neumí-li však kmotr, kmotra neb svědek vůbec ani *psáti*, napištež alespoň místo podpisu svého tři křížky [2]), k čemuž farář neb někdo jiný zřetelně jméno připíše, na př. +++ t. j. „Marie Vobořilová, manželka domkáře z č. 7. ve Pchově.“ Podepsal-li duchovní správce v matrikách jiného kmotra neb svědka, který se nečitelně podepsal aneb vůbec ani psáti neumí, dosvědčiž podpisem svým správnost jména přidávaje: „Podepsal N. N. farář (kaplan)“.

7. Jména rodinná (Familiennamen) buďtež do matrik věrně dle původního spůsobu, jakým se jména ta piší, zanesena, a dle toho též vysvědčení matriční buďte vystavena, Jmen německých zčešťovati aneb českých jmen poněmčovati a vůbec jakékoli libovolné změny jmen těch před se vzíti, přísně se zakazuje [3]).

8. Zvláštní opatrnosti zapotřebí jest při osadnících, kteří za *šlechtice* se vydávají, o nichž ale není farářovi s jistotou vědomo, zdaž skutečnými šlechtici jsou čili nic. V takovém případě žádej duchovní správce, aby se ta která strana vykázala šlechtickým svým diplomem. Zůstane-li věc ještě v nejistotě, otaž se biskupské konsistoře.

9. Vyplň každou rubriku v matrice řádně beze všech zkrácenin a neužívej neurčitých výrazů na př. „idem“, „týž“, „detto“. Byť veškery křty na jednom foliu matriky poznamenané od téhož kaplana byly vykonány, nesmí napsati „idem“, ale při každém úkonu křestním jméno

---

[1]) Dobře jest, příjmení rodičů (při křtu) neb snoubenců psáti silnějším písmem a většími literami, abys ten který úkon snadněji v matrice vynašel.

[2]) Kdyby při kopulaci byl svědek žid, udělej tři kruhy ○○○.

[3]) Výnos českého c. k. místodržitelství ze dne 7. května 1886 č. 94155; libovolně jmen měniti zakazuje se tu pod uvarováním řízení trestního, jež by jinak jednajícího stihlo. (Praž. Ord. list 1886. č. 13., str. 50.)

své a příjmení úplně vypiš. Byť všickni na téžž straně napsaní chlapci pokřtěni byli na jméno „Václav“, nesmí se doleji napsati „detto“ aneb „ nýbrž musí se 3 neb 4kráte za sebou vždy jméno „Václav“ napsati. Rubriky týkající se náboženství, pohlaví, lože, stavu atd. jak v matrikách tak ve vysvědčeních a výtazích matričních buďtež vypsány úplnými slovy na př. katolické, mužské, manželské, svobodný, a nikoli pouhými čarami [1]).

10. Nyní se užívá všeobecně tištěných formulářů k matrikám; tu se nemůže příliš vysoko psáti, ježto nahoře záhlaví jest vytištěno; ale připomenouti sluší, aby pastýř duchovní také *dole* nepsal až na samý okraj archu; pokud však se týká matrik, kteréž nejsou psány na tisknutých formulářích, budiž i na to pamatováno, aby se nezačalo psáti hned na *hořejším* okraji, nýbrž něco níže, jelikož písmo na okraji zvetšením neb odřením papíru se ztrácí aneb nečitatelným se stává.

Jeden úkon matriční budiž od druhého v knize oddělen příčnou čarou. Při tom duchovní správce dbej, aby, není-li v té které matrice už beztoho zvláštní rubrika: „Poznamenání“, ponechána byla při každém úkonu jakási prázdná mezera na ten účel, aby po případě potřebný dodatek neb oprava na témž prázdném místě do matriky zanesena býti mohla na př. legitimace, neplatnost manželství, rekonvalidace a jj.

Dole na konci každé strany v matrice budiž v tom případě, jestliže některé úkony od *jiného* kněze (na příklad kaplana neb cizího duchovního) předsevzaty a do matriky na té samé stránce zaneseny byly, od faráře celý obsah té stránky pověřen slovy per extensum napsanými: *„Ita in fidem publicam testor N. N. Curatus.“* Psal-li farář celou stranu matriky sám, není této klausule zapotřebí.

11. Co do jazyka sluší psáti matriky v jazyku mateřském čili v řeči osadníků. Tudíž buďtež v osadách českých v království českém a markrabství moravském psány jazykem českým, v osadách ryze německých jazykem německým. V osadách smíšených, kde Češi a Němci spolu přebývají, buďtež česky psány úkony týkající se osadníků, jichž mateřský jazyk jest český; a rovněž zase úkony týkající se osadníků Němců německým jazykem do matriky zaneseny buďtež.

[1]) Praž. Ord. l. 1874. str. 14. (Nařízení konsistorní z 25. února 1874.)

12. Revisi čili prohlídku matrik koná jmenem církve biskup při visitaci jenerální aneb na jeho místě okresní vikář (děkan). Na místě, až kam právě toho dne matrika byla dopsána, připiší tito: „*Vidi in visitatione generali die . . anni 1885. N. N. Episcopus*“ aneb: „*Vidi in visitatione canonica die . . anni 1886 N. N. Vicarius episcopalis.*“

Nelzeť ovšem ani státu upříti právo, aby zřízenci svými dal vykonati revisi matrik za tou příčinou, by nabyl přesvědčení, že duchovní správcové u vedení matrik svědomitě zachovávají předpisy, kteréž s vědomím biskupských Ordinariatů od vlády světské vydány byly. Kdyby však revise ta k jinému účelu směřovala, musel by farář bez meškání o tom zpraviti konsistoř biskupskou.

13. Menší *změny* v matrikách, na př. když bylo chybně napsáno křestní jméno neb stav, číslo domu, ulice, může farář o své újmě vykonati, vždy ale náleží, aby se připsalo: „Opravil N. N., farář.“ Avšak důležitější změny v matrikách jakékoli předsevzíti jest farář jen v takových případech oprávněn, kdež k tomu obdržel výslovné povolení biskupské *konsistoře*, kteráž, kdekoli toho potřebu uzná, povolení státní od c. k. *místodržitelství* sama opatří.

Schází-li v matrice některý úkon na př. nebyl-li zanesen křest, a teprv později se takové opomenutí nalezne, zadej duchovní správce celou věc ku konsistoři a vyžádej si povolení, aby úkon nyní zapsán býti mohl. Ovšem se předpokládá, že důkaz o tom, že křest skutečně byl udělen a t. p., náležitě jest podán.

14. Bylo-li od státní správy (c. k. ministeria vnitra) někomu povoleno *proměniti příjmení*, zaznamenává se proměna taková v matrikách (v křestní a pokud třeba také v kopulační a úmrtní), nikoli však dříve, nežli až faráři dostane se prostřednictvím konsistoře rozkazu místodržitelského [1]).

15. Při *zasílání duplikátů* matrik běžícího roku připoj farář také seznam oprav neb změn, které co do matrik předešlých let byly provedeny a požádej, aby změny ty také v duplikátech v archivu konsistorialním uložených byly poznamenány.

V diecési *Budějovické* opravy, doplňky a změny v matrikách posílají se hned jak učiněny byly a sice každý jedno-

[1]) Vynesení c. k. ministeria vnitra ze dne 20. srpna 1859. č. 18129.

tlivý případ na zvláštním dle matriky vylinkovaném archu, na kterémž reprodukuje se i původní zápis i změna, oprava, doplněk do slova tak, jak v matrice napsáno.

Duplikáty či paria matrik určená pro registraturu konsistorní reviduje v Budějovické diecési *tajemník* úřadu vikariatního prve nežli se pošlou konsistoři prostřednictvím vikáře [1]).

16. Na konci každé matriky nalezejž se abecední rejstřík, do něhož každé jméno hned po zanesení toho kterého úkonu se zaznamená. Rejstřík matriční může býti také kniha zvláštní a vztahuje se ke všem farním matrikám.

Poznamenání 1. *Výlohy vedením matrik* vzešlé může si farář ve fassi započítati do vydání, o čemž později promluvíme.

Poznamenání 2. Až do r. 1848. měl katolický farář v Rakousku též dozor na správné vedení matrik se strany pastorů *protestantských*; v Cechách pak také *židovské* matriky byly dozoru katolického faráře podrobeny. Nyní však propůjčena jest nekatolíkům i židům v tom ohledu úplná svoboda a nemá tedy katolický farář s matrikami jinověrců a nevěrců ničeho činiti.

§. 56. Matrika křestní.

Křestní matrika čili kniha narozených (jak se s ohledem na světský účel matrik nazývá) má obsahovati tyto rubriky:

1. Rok, měsíc a den *narození.*
2. Rok, měsíc a den *křtu* sv.
3. Jméno *křtěcího.*
4. Jméno *pokřtěného.*
5. *Náboženství* pokřtěného. Rubrika ta vlastně jest zbytečna; neboť dle církevního práva mají se do křestní matriky psáti, kdož po katolicku jsou pokřtěni; kdo však po katolicku jest křtěn, musí též po katolicku, t. j. dle předpisů víry katolické, býti vychováván. Že se ve formulárech matrik naskytuje vedle rubriky „katolické“ též druhá rubrika (náboženství) „nekatolické“, jest pozůstatek z oněch starých politických nařízení, dle nichž katolický farář byl povinen „in subsidium“ pastora protestantského konati křty, oddavky i pohřby.
6. *Pohlaví* pokřtěného.
7. Zdaž jest dítko *manželské* či *nemanželské.*
8. Zdaž se dítko mrtvé narodilo.
9. *Místo* a číslo domu, kde se dítko narodilo, s udáním okresního ouřadu.

[1]) Ordin. l. Buděj. 1858. č. 28.

10. Jméno a příjmení báby, její obydlí, s udáním, je-li skoumána čili nic. Zákony světské nařizují, aby k porodu volány byly jenom *báby skoumané*, diplomem od fakulty lékařské opatřené. Pouze v případě náhlé potřeby může tam, kde skoumaná bába nepřebývá aneb nebylo-li lze ji zavolati, také jiná zkušená žena roditelkám ku pomoci přispěti. Když by však neskoumané osoby pravidelně i tam, kde skoumaná bába přebývá, porodnictvím se zabývaly, má to farář c. kr. okresnímu hejtmanství oznámiti.

Církevními předpisy i státními jest farář zavázán a spolu oprávněn, o tom se přesvědčiti, zdaž každá bába nabyla řádných vědomostí ohledně jednoduchého *křtu sv.*, kdy a jakým spůsobem pro případ nevyhnutelné potřeby udíleti se má. Také o to farář dbáti povinen, aby každá bába mravný a spořádaný život vedla. Bába vyznání *židovského* povinna jest, jakmile při slehnutí křesťanky pozoruje, že rodičce nebo dítěti nastává nebezpečí smrti, dáti jejím domácím v čas o tom věděti, aby křest vykonán aneb nemocná matka svátostmi zaopatřena býti mohla [1]).

11. *Otec;* jmeno a příjmení, stav, řemeslo neb zaměstnání jeho; jeho otec a matka se jmenem křestným a rodným (rozená N. z N.); místo narození, číslo domu, okresní úřad. Aby otec ke křtu a zápisu dítěte přišel, není výslovně rozkázáno a duchovní nebude toho žádati, leč by otcovy přítomnosti třeba bylo k vůli správnosti zápisu. Po dokonaném křtu dle nařízení státního [2]) buďtež jména do matriky zapsána za přítomnosti stran, jichž se týče. Potřeboval-li by tedy duchovní správce jistých dat, o nichž by jen otec dítěte mohl zprávu podati, povolejž ho na faru a nechtěl-li by otec přijíti, oznam to farář okresnímu hejtmanství, spolu žádaje, aby odpírající donucen byl na faru se dostaviti. Jestli se otec *dítka nemanželského* přihlašuje, a zapsán býti žádá, má se to státi osobně u přítomnosti dvou svědkův, a mají se podepsati on i ti dva svědkové.

12. *Matka*; jmeno a příjmení její; její otec a matka se jmenem křestným a rodným (rozená N. z N.); místo jejího narození, číslo domu, okresní ouřad.

13. *Kmotrové;* jich jmeno, příjmení a stav.

14. Poznamenání.

---

[1]) Nařízení ministeria zálež duchovních a vyuč. i ministeria vnitra ze dne 3. září 1850. (Říšského zákon. 1850. 121. část.)

[2]) Vynesení ministerialní ze dne 7. srpna 1880. č. 9842.

Rok, měsíc a den		Jméno křtěcího	Jméno pokřtěnce	katolické	nekatolické	mužské	ženské	manželské	nemanželské	mrtvě narozené	Místo, číslo domu, okresní úřad.
narození	křtu										
1886 15. listopadu	16.	Jan Cvrček, kaplan.	Josef.	katolické	—	mužské	—	manželské	—	—	Kocerady, čís. 34., okres Českobrodský.
1886 19. listopadu	21.	Karel Ninger, farář.	Kateřina	katolické	—	—	ženské	—	—	—	Vlkovec č. 17. (a t. d.)
		Ita in									fidem pu

křestní.

(Ku str. 172.)

Bába Jméno, příjmení, obydlí, je-li skoumána čili nic.	Otec Jméno a příjmení, stav, zaměstnání, řemeslo jeho otec a matka, místo narození, číslo domu, okresní úřad. Jestli se otec dítka nemanželského přihlašuje a zapsán býti žádá má se to státi osobně u přítomnosti dvou svědků a mají se podepsati on i ti dva svědkové.	Matka Jménoapříjmení její, otec a matka místo jejího narození, číslo domu, okresní úřad.	Kmotrové Jméno, příjmení a stav.	Poznamenání.
Kateřina Jedličková z Kocerad č. 13., skoumaná.	Vojtěch Strachota, mistr kolářský, syn Václava Strachoty a choti jeho Marie z Kocerad č 20., okres Česko-Brodský.	Alžběta Hrbková, dcera Prokopa Hrbka, učitele a choti jeho Barbory Tlamíškové; rozená z Přestavlk č. 5., okres Benešovský.	František Utěšil, mlynář v Koceradech. Amalie Utěšilová, choť jeho.	Rodiče tohoto dítka byli rozsudkem kn a. manželského soudu Pražského dne 20. května 1883 od stolu a lože rozvedeni; avšak od 4. dubna 1885 s vědomím téhož soudu zase společně žijí.
Kateřina Jedličkova z Kocerad č 13., zkoumaná.	Bohuslav Pěnkava, tovaryš tkalcovský, syn Jakuba Pěnkavy, domkáře ve Vlkovci a choti jeho Magdaleny (a t. d.)	Eufrozina Špičková, dcera Prokopa Špičky, rolníka helvetského vyznání a choti jeho Anny (atd.)	Kateřina Andresová, manželka rolníka ve Vlkovicích.	Rodiče dítka toho uzavřeli u c. k hejtmanství v Českém Brodě sňatek občanský 4. května 1884. (Viz č. 148. d.)
blicam	testor Carolus Niger, Curatus.			

Rubrika „Poznamenání“ bývá ve mnohých formulářích vypuštěna; avšak za prospěšnější pokládati sluší, aby se zvláštní rubrika takovým adnotacím ponechávala, byť se jí neposkytovala příliš velká prostora.

§. 57. Zápis dítek manželských.

Při zápisu manželských dítek sluší říditi se dle následujících pravidel:

a) Ví-li duchovní správce, že dítko narodilo se z matky *vdané*, a manžel (třeba ani na faru nebyl přišel) ničeho nenamítá, zapisuje se dítě jakožto manželské, bez rozdílu času, jakýž od kopulace manželů těch uplynul.

b) Vydává-li se matka *nepovědomá* neb *cizí* za provdanou a prohlašuje-li otce dítka za manžela svého, o čemž ale farář bezpečné vědomosti nemá, buďtež manželé vybídnuti, aby svůj *domovský* a *oddávací list* předložili, jakož také aby otec na faru se dostavil a dvěma svědky totožnost své osoby s manželem v oddávacím listu jmenovaným zjistiti dal. Vysvítá-li z oddávacího listu, že oba manželé přes 6 měsíců jsou spolu platně oddáni, budiž dítko zapsáno jako manželské a jméno dotyčného manžela do rubriky „otec“ zaneseno, byť také otec ten nebyl přítomen.

c) I kdyby manžel, více než 6 měsíců s manželkou oddaný tvrdil, že dítko není od něho zplozeno a kdyby choť svou z nevěrnosti obviňoval, musí duchovní správce dítko zapsati na jméno téhož manžela jakožto dítko *manželské*.

Ano ani tenkráte, když by matka sama před pastýřem duchovním osvědčovala, že to dítko z cizoložství počala, není farář oprávněn, dítko zapsati jakožto nemanželské na jméno matky.

Dle zásady: „*Pater est, quem nuptiae declarant*“ musí každé takové dítko za manželské považováno býti potud, pokud se u příslušného soudu světského neprovede důkaz, že dítě není v manželství zplozeno [1]).

[1]) Občanský zákon §. 158. dí: „Dovozuje-li muž, že dítě od manželky jeho v pořádném čase zrozené není jeho, má nejdéle ve 3 měsících od té chvíle, co o tom byl zpraven, odpírati, že dítě v manželství jest zplozeno, a má proti kurátorovi k tomu konci zřízenému, aby zplození manželského obhájil, dokázati, že není možné, aby dítě bylo od něho zplozeno. Není-li tu jiných příčin, nemůže dítě pozbyti práv, kteráž pořádné narození s sebou přináší, ani kdyby matka cizoložství se dopustila, ani kdyby pravila, že dítě její jest mimo manželství zplozeno.“ — (Srovn. „Čas. Duch.“ 1870. str. 228, 389.)

d) Není-li matka dítěte s manželem *ještě plných šest měsíců* oddána, tuť sluší rozeznati, zdaž manžel jest přítomen čili nic. Jest-li přítomen a ničeho nenamítá, zapíše se dítko jako manželské. Není-li však manžel přítomen a nepředkládá-li se ani vyjádření jeho písemné, budiž do matriky v rubrice „otec" napsáno jméno manžela, v oddávacím listu zaznamenaného; k tomu však se připojí datum, kdy sňatek byl uzavřen a spolu se v matrice poznamená, že to závisí od prohlášení manželova, chce-li se za otce k onomu dítěti znáti čili nic; o tom budiž také manželka náležitě poučena [1]).

Když manžel proti tomu, že by dítko před uplynutím 6 měsíců po kopulaci narozené od něho zplozeno bylo, ničeho platně nenamítá, sluší dle církevního i dle občanského práva dítko ono považovati za manželské t. j. *v manželství zrozené,* ač není v manželství zplozeno; právním domyslem za to se má, že dítky takové, ač mimo manželství zplozené, přece per subsequens matrimonium parentum manželskými se stávají.

Kdyby pak při manželství šest měsíců ještě netrvajícím manžel se ohražoval proti zapsání svému za otce a proti zapsání dítěte jako manželského, zůstaly by rubriky „manželské", „nemanželské" a rubrika „otec" prázdny; v rubrice „matka" napsalo by se, za koho a na kolikátý měsíc jest provdána, v rubrice „Poznamenání" (není-li této, přes šířku matriky) pak, že manžel popírá otcovství a že mu povědomo, co dle zákona občanského činiti může.

Dítky, kteréž po ulynutí 6 měsíců od uzavření sňatku se narodily, za manželsky zplozené se považují.

e) Nepředloží-li domnělá nepovědomá neb cizí manželka farářovi svého listu oddávacího a není-li manžel její přítomen, tuť duchovní správce jen tenkráte smí dítko jakožto manželské zapsati a jméno domnělého manžela jakožto otce do matriky zaznamenati, jestliže *dva* farářovi osobně známí *svědkové* stvrdí, že matku dítěte dobře znají a že ona skutečně s mužem, jejž za otce dítka vydává, toho a toho roku byla oddána. Není-li matce dítěte možno, takovýchto dvou svědků se dopíditi,

[1]) Srovn. o těchto a následujících věcech zvláštní *instrukci*, kteráž dána jest výnosem kníž. arcib. konsistoře Pražské ze dne 5. července 1875. všemu duchovenstvu té diecése o vedení matrik. (Pražský Ord. list 1875. č. 12.) V Budějovické diecési viz Ord. l. Buděj. 1876. č. 11.

poznamenejž duchovní správce prozatím udání matky, avšak rubriku otce a zdaž dítě jest manželské, hned nevyplňuj; alebrž učiň o té věci oznámení a dotaz buď u farního úřadu matky neb u *c. kr. okresního hejtmanství*, zdaž se udání ta shodují se skutečností a dle zprávy téhož úřadu doplň matriku.

Pozn. Jestliže manželé předložili list *domovský* a *oddávací*, budiž o listinách těch v matrice poznamenáno, že byly předloženy, na které faře aneb jiném úřadě a kdy byly vydány. Ovšem pak hlediž duchovní správce nabyti jistoty o pravosti listin jemu předložených; jsou-li z cizozemska, povšimniž sobě, zdaž jsou v Rakousku vidimovány. V pochybnostech obrať se k úřadu politickému s dotazem, mohou-li se listiny, jichž arci k dopisu připojiti třeba, považovati za pravé.

f) Jsou-li manželé soudním výrokem od stolu a lože *rozvedeni*, a porodí-li manželka po 10 měsících od rozvedení dítko, budiž jen v tom případě jakožto manželské zapsáno, jestliže manžel sám tak vyznává aneb provede-li se proti manželovi důkaz otcovství aneb dokáže-li se, že oba rozvedení manželé, ačkoli u příslušného soudu ničeho neoznámili, šest měsíců před narozením dítka společenství manželské mezi sebou obnovili [1]).

§. 58. Zápis dítek z občanského manželství.

I. Jedná-li se o zápis dítka, jehož rodiče uzavřeli mezi sebou u c. kr. okr. hejtmanství neb magistrátu civilní sňatek čili manželství občanské, buďtež tato pravidla zachována [2]):

1. Rubriky „manželské“, „nemanželské“ zůstaňtež zcela prázdny.

2. Do rubriky „*Poznamenání*“ budiž napsáno: „Rodiče dítka tohoto uzavřeli u c. kr. okresního hejtmanství v N. dne .. roku .. sňatek občanský“; při tom budiž poukázáno ku stránce záznamní knihy občanských sňatkův, kdež sňatek zanesen aneb k článku registratury, kde úřední dopis jest uložen. — Zápis takový klademe na stránce 174—175. při 19. listopadu.

II. Totéž platí o zápisu dítek ze sňatku *smíšeného* mezi katolickým a protestantským snoubencem v tom případě, když snoubencové tito *pouze před pastorem protestantským*

[1]) Takovýto případ vytknut jest ve formuláři na str. 174—175. položeném.

[2]) Instrukce episkopátu českého z 3. června 1868. (Pražský Ord. list 1868. str. 91.)

byli oddáni. Tu se do matriky napiše, že rodiče dítka toho pouze před farářem evangelickým (augšburského neb helvetského vyznání) dne . . roku . . uzavřeli sňatek občanský.

§. 59. Zápis dítek nemanželských.

S ohledem na dítky nemanželské více případů rozeznávati nutno:

1. *Zná-li* duchovní správce matku dítěte nemanželského, napiše dítko na její jméno do matriky; rubrika otcova zůstane prázdna.

2. *Nezná-li* duchovní správce matku nemanželského dítěte a *nepřeje-li si ona*, aby jejího pravého jmena znal, napíše se do rubriky „matka“ příjmení a jmeno od ní naznačené a připojí se: „Dle udání“. Rubrika otcova se nevyplní.

3. *Nezná-li* duchovní správce matky nemanželského dítěte, ale *přeje-li si ona*, aby se o tom přesvědčil, že ona v pravdě se tak jmenuje, jak udává, budiž vybídnuta, aby předložila svůj domovský list. Nemá-li toho, nechť pojmenuje a předvede dva počestné, farářovi osobně dobře známé svědky, kteříž by stvrdili, že matku dítěte znají, a že jmeno, jež ona udala, jí v skutku přisluší. Výrok svůj potvrďtež svědkové vlastnoručním podpisem svým v matrice. Není-li matka nemanželského dítěte s to dva svědky spůsobilé vynajíti, oznam farář celou věc c. kr. okresnímu hejtmanství s požádáním, aby pravé jmeno matky vyšetřilo a o tom farářovi sdělení učinilo. Rubrika otcova i v tom případě prázdna se ponechá.

Žádost k hejtmanství [1]) v dotčeném případě znějž v ten asi smysl:

Slavné c. kr. okr. hejtmanství v Novém Bydžově!

Do vesnice Zadražan, k Nov. Bydžovu přifařené, přistěhovala se před 3 měsíci jistá svobodná ženština, kteráž tamtéž dne 18. února t. r. děvčátko porodila. Při křtu sv., jenž dne 20. února dítku tomu v Bydžovském chrámu Páně byl udělen, byla toliko bába s kmotrou přítomna, od nichž se v úctě podepsaný pravého jména nemanželské matky dozvěděti nemohl. I vyslal tudíž pana kaplana do Zadražan, aby s matkou osobně pro-

[1]) Úřady politické jsou povinny, duchovním správcům k dokonalému vyšetření všelikých k úplnosti matrik potřebných okolností všelikou pomocí se propůjčiti. Kdyby některý úřad zákonitému předpisu tomu nevyhověl, podej duchovní správce stížnost v té příčině ku své biskupské konsistoři.

mluvil a na jméno a původ její se vyptal. Avšak nemanželská matka, kteráž v č. 16. u domkáře Jakuba Závozníka bydlí, udala pouze, že se jmenuje Rozálie Janoušková, a že pochází z vesnice Jahodova u Chotěboře, kdež prý otec její má živnost rolnickou. Listu domovského výš zmíněná matka neměla a výpovědi její nezdály se p. kaplanovi zcela hodnověrnými býti. Jelikož ve zdejší krajině nikdo ženštiny této nezná, dovoluje si níže-psaný žádati, aby slavné c. kr. okresní hejtmanství v té příčině zakročilo, jméno i rodiště výš zmíněné matky vyšetřilo, a o výsledku v úctě nížepsaného uvědomiti ráčilo, aby se matrika křestní náležitě doplniti mohla.

Z děkanského úřadu v Novém Bydžově,
dne 3. března 1887.

Antonín Lískovec,
děkan.

4. Pojmenuje-li nemanželská matka některého mužského jakožto otce dítka[1]), budiž jméno to jen tenkráte do matriky zaneseno, jestliže otec dítěte se *dvěma svědky* hodnověrnými a farářovi dobře známými na faru se dostaví a jestliže svědkové tito stvrdí, že muže toho znají a s úplnou určitostí vědí, že tak se jmenuje, jakož udává; jestliže dále onen muž před farářem a týmiž dvěma svědky otcem dítka nemanželského se býti uznává a výrok ten vlastnoručním podpisem v *matrice* samé stvrzuje, načež také oba svědkové se podepíší.

Není-li nemanželskému otci, protože jinde se zdržuje, možno na faru přijíti a zmíněných dvou svědků s sebou přivésti, budiž od faráře vybídnut, aby na c. k. okresním hejtmanství (neb u c. k. okresního soudu) *protokolárně* se vyjádřil, že se hlásí a zapsán býti chce za otce dítka, v místě N. dne . . roku . . z matky N. N. narozeného. Protokol ten uschová farář v registratuře a dotčení jeho v matrice křestní platí za podpis otcův a dvou svědkův.

5. Jestliže otec nemanželského dítěte teprv *později*, snad po letech se přihlásí a do knihy křestní zaznamenán býti žádá, budiž mu to od faráře za týmiž podmínkami (jak sub 4. byly udány) povoleno. Při tom však sluší věc v matrice tak postaviti, aby se hned na první pohled seznalo, co bylo původně (při křtu dítěte) napsáno, a co nyní teprv k matričnímu úkonu připojeno. Budiž tedy zaneseno datum slovy: „Za otce přihlásil se dne . . roku . . N. N.“ K c. k. okresnímu hejtmanství jen tenkráte třeba se uchýliti s dotazem

[1]) Je-li otec nemanželského dítěte protestant, matka dítěte však katolička, musí dítko po katolicku býti pokřtěno. (Pražský Ord. l. 1865. č. 6. str 45.)

neb žádostí, nastane-li pochybnost o totožnosti osoby neb jiných věcech podstatných.

6. Pojal-li nemanželský otec matku téhož dítka mimo manželství zplozeného později za ženu, může ovšem i potom za otce dítěte onoho nemanželského u faráře se přihlásiti, v kterémžto případě ihned *legitimace* dítka se vykoná [1]).

7. Kdykoli mají *oddáni* býti snoubencové, kteří *dříve nemanželské dítky zplodili*, povinen jest duchovní pastýř upozorniti ženicha, aby se dal zapsati do matriky jakožto otec těchto dítek, by se hned po svatbě legitimace jejich vykonati mohla. Častokráte stává se, že rodiče sami, neznajíce právních následkův illegitimity, zavčas o legitimaci dítek svých se nestarají a že teprv po smrti rodičův o jejich legitimaci se žádá, v kterémžto případě pak nesnadno aneb docela nemožno bývá dokázati, že dítky nemanželské skutečně od obou těchto domnělých rodičů byly zplozeny.

8. Nalezenci, při kterýchžto ani jméno otce ani matky známé není, buďtež pokřtěni a sice sub conditione i tenkráte, když se u nich nalezla cedulka s vyjádřením, že dítko už jest pokřtěno. Dítkám takovým dá se příjmení jakékoli, na př. vzaté od pojmenování dne, místa atd., kdež byly nalezeny. Rubrika otce i matky zůstane v matrice prázdna.

9. Bylo-li výrokem příslušného soudu církevního manželství za neplatné prohlášeno, musí se za nemanželské považovati každé dítě, jež po uplynutí 10 měsícův od právoplatného prohlášení rozsudku se narodí ze ženy výrokem neplatnosti sňatku od muže oddělené. Dítě se jakožto nemanželské zapiše do matriky na jméno matky, a sice na jméno její rodové (které má po otci svém), při čemž se poznamená, „že jest bývalá choť manžela N. N., jichžto sňatek však rozsudkem soudu církevního ze dne ... za neplatný byl prohlášen.“

10. Kdykoli výrokem soudním byli dva manželé od stolu a lože rozvedeni, manželka pak po uplynutí 10 měsícův od soudního rozvedení dítko porodí (a nelze-li provésti důkazu, že oba rozvedení manželé zase obnovili mezi tím časem společenství manželské), budiž dítě to zapsáno do matriky za nemanželské a sice na rodové jméno matky, při

[1]) Intimát c. k. místodržitelství českého ze dne 23. září 1868. č. 3649. (Pražský Ordin. l. 1868. str. 130.)

čemž se podotkne, že jest ona choť manžela N. N., kteréžto manželství bylo rozsudkem církevního soudu ze dne . . . a soudu civilního ze dne . . . od stolu a lože rozvedeno.“

11. Meškáli manžel již dlouho mimo svůj domov a povědomo-li vůbec jest, že dítě manželčino v *čas nepřítomnosti manžela* narozené v cizoložstvu se počalo, nevyplňuje se při zápisu rubrika „manželské“, „nemanželské“ a rubrika „otec“. Později, když matka již povstala, budiž na faru povolána spolu s několika svědky, mezi nimiž nescházej představený obce, a sepsán budiž protokol, v kterémž předvolaní doznávají, že manžel již . . . let v cizině se zdržuje a za ten čas doma nebyl, že manželka jeho počala dítě . . . dne . . . narozené z jiného muže, jakož i sama vyznává a vůbec povědomo jest. Na základě protokolu toho, kterýž ovšem ve farní registratuře uložen budiž, zapíše se dítko jako nemanželské [1]).

12. *Jména dítek nemanželských* na živu zůstalých buďtež od farního úřadu každý měsíc neb aspoň každého čtvrt roku písemně sdělena příslušnému *c. kr. soudu okresnímu*, poněvadž týž jim ustanovuje poručníka.

§. 60. Zápis dítka vdovy.

Rozeznávati sluší tyto případy:

α) Jestliže farář s určitostí ví, že matka dítěte jest vdova, a že od úmrtí manžela jejího neuplynulo ještě celých 10 měsíců, zapiš dítě jakožto *manželské* a do rubriky „otec“ napiš jméno zesnulého manžela vdovy.

β) Praví-li cizí roditelka, že jest vdova, o čemž ale farář bezpečné vědomosti nemá, vybídni ji, aby předložila list domovský, list kopulační a svého manžela list úmrtní; nemá-li těchto listin, nechť předvede *dva* hodnověrné, duchovnímu správci osobně známé svědky, kteříž vdovu znají a dosvědčiti mohou, že byla s mužem, jejž ona za otce dítěte vydává, skutečně provdána a že od jeho smrti až do narození dítěte ještě celých 10 měsíců neuplynulo.

Pakliže vdova ani dotčených vysvědčení předložiti ani svědků předvesti nemůže, poznamenej prozatím farář její udání, piš ale bez meškání k c. k. *okresnímu hejtmanství*, aby s jeho přispěním matrika náležitě doplniti se mohla.

---

[1]) Pojednání kan. Dr. Ant. *Skočdopole* v „Čas. Duch.“ 1885. str. 599 nn.

γ) Ve všech jiných případech (zejmena když vdova porodí dítko po uplynutí 10 měsíců neb jednoho, dvou let atd. od úmrtí manžela), budiž dítko z vdovy zrozené zaneseno do matriky jakožto *nemanželské* a sice na *rodové* jméno vdovy, kteréž ona má po otci svém, nikoli na jméno zesnulého manžela jejího. Nicméně budiž pokaždé v rubrice „matka“ podotknuto, že matka nemanželského dítěte jest vdova po N. N., zemřelém dne . . . roku . . . na př. „Terezie Vochočová, vdova po Matěji Veselém, 24. dubna 1878. zemřelém, dcera Jana Vochoče, mistra kovářského atd.“

§. 61. Zápis dítka rodičů nekatolických.

Kdykoli rodiče nekatolického vyznání sami požádají katolického správce duchovního, aby novorozenému dítěti jejich udělil *křest sv.*, nechať farář této žádosti ochotně vyhoví. Pro uvarování všelikých nemilých následků však jest nutně zapotřebí, aby duchovní pastýř takové rodiče o tom náležitě poučil, že on nikterak nemůže a nebude křest udělovati v zastoupení protestantského pastora, nýbrž jakožto kněz církve katolické; poučí je dále o tom, že ke křtu mohou nekatolíci připuštěni býti toliko jako svědkové, nikoli jakožto kmotři. Konečně vloží duchovní pastýř rodičům na svědomí povinnost, aby dítko po katolicku pokřtěné také po katolicku bylo vychováváno.

Křest se vykoná zcela *dle obřadu katolického*, načež farář zapiše úkon do matriky; dítko se v rubrice pro náboženství určené zapíše jakožto katolické. V rubrice „otec“ a „matka“ budiž poznamenáno, že oba manželé jsou vyznání nekatolického.

Jsou-li rodiče ochotni zavázati se k tomu, že dítko dají po katolicku *vychovávati*, budiž vyjádření to v matrice zapsáno, načež se podepiší oba rodiče, pak duchovní správce a kmotrové, k čemuž kmotrové podotknou, že jim oba rodiče dítěte osobně jsou známi [1]).

§. 62. Zápis dítek na cizí osadě neb v cizozemsku narozených.

1. Takové dítky osadníků svých, jež na jiné osadě byly pokřtěny, tudíž od jiného a nikoli od příslušného správce duchovního, avšak v zemích západní polovice *říše rakouské*,

[1]) Praž. Ordin. list 1862. č. 9. str. 68. — Tamtéž 1868. str. 78. 1875. č. 12.

povinen jest farář jakožto *příslušný duchovní správce* zapsati ve své matrice domácí a sice s *číslem pořadním* (Reihezahl), jelikož tento případ civilní duchovní správy udál se na takovém souvěrci, pro něhož on za duchovního správce a pisatele matrik jest ustanoven.

Cizí duchovní správce, který křest vykonal, nechť případ ten do své matriky narozených a pokřtěných zanese *bez čísla pořadního* a při tom nechť poznamená, u kterého příslušného správce duchovního případ tento s číslem pořadním jest zanesen a kde tedy také hledati sluší dodatečné opravy, doplňky neb poznámky, jež snad k tomuto úkonu civilní duchovní správy dodatečně učiněny byly. Cizí duchovní správce prodlením osmi dnů po udělení křtu sv. buď bezprostředně aneb cestou politického úřadu okresního zašle příslušnému správci duchovnímu *doslovně věrný výtah* svého zanesení, vykonaného bez čísla řadového, načež příslušný duchovní správce onen případ s číslem řadovým do své matriky zanese a cizímu duchovnímu správci zašle přijímací list, jejž týž dobře uschová.

Příslušný správce duchovní zanese případ do své matriky na tom místě, které dle chronologického pořádku jemu náleží a výslovně odvolá se na výtah, jenž mu zaslán byl od cizího správce duchovního; výtah ten náležitě se uschová.

Stvrzení (list křestní) o takovýchto případech narození mohou stranám žádajícím pouze z oné matriky býti vydána, do níž případ s *číslem pořadním* byl zanesen a musí v těchto stvrzeních pokaždé zřejmě vyznačeno býti, od kterého duchovního správce úkon křestní skutečně byl předsevzat [1]).

Pozn. Případy takové mohou se nahoditi, když matka meškákromě domova svého, jdouc za obchodem neb výdělkem aneb nalézajíc se někde návštěvou, v lázních a t p. a v tom čase dítko porodí. Kdyby dítě takto mimo domov svých rodičů narozené nebylo zapsáno v matrice domácí, snadno by se přihodilo, že by někdy, potřebujíc listu křestního, nijak doptati se ho nemohlo anebo že by v době nastalé povinnosti branecké úřadům bylo nesnadno, dopátrati se mladíka.

2. Porodila-li matka do Rakouska příslušná mimo země rakouské *v cizině*, kdež za výdělkem, obchodem atp. na nějaký čas se zdržuje, má v té příčině platnost nařízení c. kr.

---

[1]) Vynesení c. kr. ministeria vnitra ve shodě s c. kr. ministerstvem osvěty a vyučování ze dne 10. srpna 1886 č. 7191., sdělené výnosem českého c. k. místodržitelství ze dne 2. října 1886. č. 69273. (Praž. Ord. l. 1886. č. 20.)

ministeria vnitra ve shodě s c. kr. ministerstvy osvěty a spravedlnosti [1]), jímž takto ustanoveno.

Aby se patrnost porodů rakouských příslušníků, které se mimo království a země v říšské radě zastoupené udály, stejnou měrou udržovala, buďtež *rodné listy* (Geburtscheine) od cizozemských pisatelů matrik vyhotovené a sem zaslané pro rakouské občany, ihned dodány *příslušnému pisateli matrik* místa domovského, ač jestli domov manželského otce aneb nemanželské matky dítěte na rodném listu blíže jest udán aneb odjinud povědom. Pisatel matrik povinen jest takové rodné listy ukládati ve *zvláštní sešit*, jenž chovati se má při matrikách křestních a má býti opatřen abecedním rejstříkem, aby snadno bylo lze vyhledati jména těch, o nichž rodné listy svědčí. Zápis takového porodu do farních matrik křestních může se jen v tom případě státi, když cizinský farní úřad listem křestním o křtu vykonaném svědčí. Jinak ale rodné listy, jež v Německu a jiných zemích státní zřízencové vydávají, a v nichž o křtu žádné zmínky není, pouze se uschovávají a jest dovoleno, aby stranám k jich požádání úřední opisy listin na faře uschovaných se vyhotovily.

§. 63. Legitimace dítek nemanželských.

Od roku 1868. jest každý katolický duchovní správce v zemích rakouské říše oprávněn [2]), legitimaci dítka per subsequens matrimonium sám vykonati a v matrice křestní zaznamenati, jelikož se tu nejedná o žádnou změnu, nýbrž jenom o náležité doplnění matrik farních. Při tom sluší rozeznávati tyto případy:

1. Jestliže otec nemanželského dítěte buď hned při křtu aneb později osobně se přihlásil u onoho duchovního správce, kterýž chová křestní matriku dítka, jež legitimováno býti má [3]) a jestliže zde jméno své do matriky za spolupodpisu dvou svědků zapsal, nyní pak s matkou téhož dítěte manželský sňatek uzavřel, může farář legitimaci dítěte

[1]) Vynesení c. k. českého místodržitelství ze dne 22. října 1879. čís. 62502) (Ord. l. Praž. 1879. č. 18. — Ord. l. Buděj. 1880. č. 1.)

[2]) Výnos c. k. ministeria vnitra z 12. září 1868. č. 3649. — Pražský Ordin. list 1868. č. 17. str. 130. — 1870. č. 26. str. 102. — 1875. č. 12. str. 54.

[3]) Vynesení c. kr. ministeria vnitra ze dne 7. listop. 1883. čís. 13197. (Praž. Ord. l 1884. č. 15. str. 59.)

Rok, měsíc a den narození	Rok, měsíc a den křtu	Jmeno křtěcího	Jmeno pokřtěnce	katolické	nekatolické	mužské	ženské	manželské	nemanželské	mrtvě narozené	Místo, číslo domu, okresní úřad	Baba. Jméno, příjmení, obydlí, je-li skoumána čili nic.	Otec. Jmeno a příjmení, stav, saměstnání, řemeslo jeho, otec a matka, místo narození, číslo domu, okresní úřad. Jestli se otec dítka nemanželského přihlašuje, a zapsán býti žádá, má se to státi osobně u přítomnosti dvou svědků a mají se podepsati on i ti dva svědkové.	Matka. Jmeno a příjmení její, otec a matka, místo jejího narození, číslo domu, okresní úřad.	Kmotrové. Jmeno, příjmení a stav
1879 4. kvě	6. tna	Bapt. simplex udělen od báby Amalie Strobachové	Terezie	katolické			ženské		nemanželské		Jahodov č. 12., okres Chotěbořský	Amalie Strobachová z Klouzova č. 5., skoumaná	Patre petente coram testibus: Prokop Vycpálek, továryš truhlářský, manž. syn Jana Vycpálka a choti jeho Barbory Niesnerové, narozen v Chotěboři č. 95, okres Chotěbor. Podepsali: Prokop Vycpálek m. p., Jan Brůža m. p., svědek. Vincenc Soukal m. p., svědek.	Kateřina Stupecká, manž. dcera Viléma Stupeckého, chalupníka a choti jeho Markéty Blovicové; rozená z Jahodova čís. 12., okres Chotěbořský.	Terezie Šrámková z Jahodova č. 8. Ferdinand Šrámek, chalupník v Jahodově č. 8., manžel její.
Puella haec per subsequens matrimonium parentum, die 20. Januarii 1882 contractum legitimata est. (Vide Matricam copulat. lit. F. fol 240.)															
1879 10. kvě	11. tna	Ignát Vorel, farář	František	katolické		mužské			nemanželské		Klouzov č. 3., okres Chotěbořský	Porod stal se náhle a nebyla žádná bába zavolána		Magdalena Růžičková, vdova po zemř. Filipu Kratochvílovi, manž. dcera Antonína Růžičky, mistra krejčovského a choti jeho Johanny Adamičkové; rozená z Klouzova č. 3., okres Chotěbořský	František Bříza, mistr obuvnický z Klouzova č. 4.
Dle úmrtního listu (uloženého v archivu farním fasc. 50. lit. K.) zemřel Filip Kratochvíl, mistr obuvnický v Německém Brodě, dne 3. února r. 1878.															

ihned vykonati. Jest k tomu jenom zapotřebí, aby duchovní správce nabyl jistoty *o uzavřeném sňatku.* Byl-li sňatek v té samé osadě uzavřen, může farář poukázati k oddací matrice. Jestliže však kopulace jinde se stala, budiž donešen list oddací, kterýž se pak ve farním archivu uschová. Do matriky křestní pak se legitimace dítka vepiše buď slovy: „Infans hic per subsequens matrimonium parentum, die .. anni ... contractum legitimatus est"; k tomu se dá poukaz: „Vide matricam copulatorum lit. B. fol. ..."; aneb: „Vide testimonium copulationis in archivio parochiali fascic. 20. sub lit. D." Aneb se napíše: „Jak svědčí oddací kniha lit. M. fol. ..." (aneb: „Jak svědčí oddací list z farního úřadu v N., uložený v archivu farním fascic. 4. lit. E."), uzavřeli rodiče tohoto dítka dne ... roku ... řádný sňatek manželský [1])."

2. Jedná-li se však o legitimaci nemanželsky zplozeného dítěte teprv po smrti otce jeho, a není-li otec ten v křestní matrice zapsán [2]), tuť musí farář žadatele poučiti, že se dříve k *cís. kr. soudům* obrátiti a tam průvody své předložiti má, poněvadž c. kr. místodržitelství české v takovém případě pokaždé žádá právní důkaz dotyčného otcovství. Když právní ten důkaz byl náležitě podán, budiž u konsistoře biskupské zakročeno, aby jejím prostřednictvím legitimace se strany c. kr. místodržitelství se povolila a v matrice provedla.

3. Když o legitimaci nemanželského dítěte žádají rodičové (nyní manželé), kteří dle osoby a jména duchovnímu správci *povědomi nejsou*, třeba jest bezpečného důkazu, že jsou ti, za které se vydávají (totožnost či identita osob) a že skutečně platné manželství uzavřeli. Důkaz ten podati mohou listinami úředními (listem kopulačním a vysvědčením úřadu politického) aneb skrze dva hodnověrné svědky, kteří výpovědi své podpisem svým v matrice stvrzují. Není-li manžel osobně přítomen, budiž předloženo vyjádření jeho před zeměpanským úřadem protokolárně dané, že za otce zapsán býti žádá.

4. Bylo-li při křtu nemanželského dítěte udáno *nepravé jméno matky*, může legitimace per subsequens matrimonium býti provedena teprv, když úředně zjištěna jest totožnost

---

[1]) Na str. 186. klademe příklad zápisu křtu a následující na to legitimace dítěte nemanželského. Obrali jsme vzorec matriky, nemající rubriku „poznamenání". V druhém případě na str. 186. zapsáno nemanželské dítko vdovy.

[2]) Viz. Pražský Ord. list 1870 str. 102. — 1875 str. 54.

nyní se přihlašující manželky s osobou, jakožto matka zapsanou v matrice.

5. Jestliže rodičové dítěte mimo manželství zrozeného jinde byli oddáni, než kde dítko jejich v křestní matrice zapsáno jest, a *nemohou-li se osobně dostaviti* k tomuto *faráři křestní matriku vedoucímu*, aby tam otec u zápisu dítěte svého v matrice jméno své podepsal, nemá žádný farář té moci, aby legitimaci vykonal, nýbrž nastává zde kompetence politického úřadu zemského. Oba dotyční manželé nechať na *cís. kr. okresním hejtmanství*, v jehož obvodu přebývají, prohlásí se za rodiče dítka a zároveň předloží svůj list kopulační a křestní list dítěte. Nestačí, aby se pouze otec přihlásil, nýbrž třeba jest i souhlasného vyjádření matky a mají k sepsání protokolu stran otcovství přibráni býti dva svědkové, kteří totožnost osoby otcovy a pokud třeba i matčiny potvrzují. Okresní hejtmanství předloží věc k c. k. místodržitelství a teprv na základě výnosu téhož *c. kr. místodržitelství* (jež v cestě okr. hejtmanství farářovi se sdělí) duchovní správce legitimaci v matrice provede s odvoláním se na úřední přípis, jejž v registratuře uloží [1]).

6. Nemanželské dítky, které zplozeny byly v *cizoložstvu*, potomním manželstvím rodičů legitimují se jen před právem světským, nikoli však před právem církevním. Byla-li od státní správy legitimace povolena, poznamená se v křestní matrice:

Dítko . . . legitimováno jest manželstvím rodičů . . . i nabývá před zákonem světským práv dítka manželského [2]).

§. 64. Výkazy o legitimaci dítek nemanželských.

K požádání statistické ústřední komissí vydalo cís. kr. ministerium vnitra [3]) nařízení, aby od r. 1886. počínaje předkládaly se *výkazy* o provedené *legitimaci dítek* nemanželských. K nařízení tomuto vedla úvaha, že dodatečnou legitimací

---

[1]) Vynesení c. k. českého místodržitelství ze dne 22. pros. 1884. čís. 87841. (Ord. l. Pražský 1835 č. 4. — Srovn. „Čas. Duch." 1884. str. 304 a 1885. str. 168.)

[2]) Srovnej o tom pojednání kan. Dra. *Skočdopole* v „Časop. Duchov." 1880. str. 81 nn.

[3]) Vynesení c. k. ministeria vnitra ze dne 11. února 1886 č. 21131, sdělené intimátem c. kr. česk. místodržitelství ze dne 29. března 1886 č. 14769. (Ord. l. Praž. 1886 č. 10 Ord. l. Buděj. 1886 č. 17.)

dítek nemanželsky zrozených číslice čili procento dítek nemanželských vůbec značně klesá, což zajisté v zájmu veřejné mravopočestnosti lhostejné není. Dle tohoto nařízení jest každý farní úřad povinen, aby *čtvrtletně* a sice zároveň s tabelami populačními (o pohybování lidnatosti) předkládal k c. kr. okresnímu hejtmanství seznam oněch dítek mimo manželství zrozených, které za minulého čtvrt roku byly legitimovány. Nebyla-li za minulého čtvrt roku žádná legitimace vykonána, náleží o tom podati zprávu zápornou.

Formulář, jehož k výkazům těm použiti se má, tuto klademe.

C. k. ministerstvo vnitra.

Země: Čechy.

Okres politický: Třeboň.

Správa matrik: Kardašova Řečice.

VÝKAZ

o legitimaci nemanželských dítek, jež dodatečným sňatkem rodičův se udála a v prvém čtvrtletí 1887. v křestní matrice byla poznamenána.

Stáří dítek	chlapci	děvčata	Zvláštní poznamenání.
až do 1 roku	—	—	
nad 1 do 2 let . . .	—	2	
„ 2 „ 3 „ . . .	—	—	
„ 3 „ 4 „ . . .	2	—	
„ 4 „ 5 „ . . .	—	—	
„ 5 „ 6 „ . . .	—	—	
„ 6 „ 10 „ . . .	—	1	
„ 10 „ 14 „ . . .	—	—	
„ 14 let	—	—	
Úhrnem .	2	3	

Z výkazů, jež farní úřady zaslaly, sestaví každé okresní hejtmanství tak zvaný *summář* čili výkaz pro celý okres politický, v nějž spolu zahrne data v příčině bezkonfessijních a zašle je společně s výkazy o pohybování lidnatosti prostřednictvím c. k. místodržitelství k ústřední komissi statistické.

§. 65. Matrika oddavací.

Oddavací matrika (kniha oddaných) obsahujž následující rubriky:

1. Rok, měsíc a *den* oddavek;

2. *Místo*; nerozumí se místo, kde kopulace se vykonala, nýbrž místo, kde snoubencové přebývají a musí se tudíž pokaždé rubrika ta řádně s ohledem na oba snoubence vyplniti, udá se číslo domu, a okresní hejtmanství [1]).

3. Jméno kněze *oddávajícího*. Při passivní asisstencí napíše se: „Coram me N. N., parocho". Byla-li oddávajícímu knězi dána delegace, odvolá se k ní při vlastnoručním podpise jména svého v matrice.

Mají-li snoubencové per *delegationem* oddáni býti *na osadě cizí*, ku které ani ženich ani nevěsta nenáleží, a tudíž od kněze, kterýž vlastním jejich farářem není, tu nechať řádný duchovní správce v domácí matrice oddaných jméno kněze k oddavkám zmocněného a místo, kde snoubencové oddáni budou, do matriční rubriky „Poznamenání" v běžné posloupnosti, avšak *bez čísla pořadního* hned v tu dobu zaznamená, kdy týž řádný duchovní správce vydal listinu k oddavkám zmocňující (čili delegaci). Když pak oddavky skutečně se vykonaly, zapisují se s *číslem pořadním* do kopulační matriky té fary, kdež vykonány byly; v rubrice „Poznamenání" budiž vyznačeno, od kterého faráře písemná delegace byla dána a kde se v registratuře nachází. Nežli jeden týden uplyne, povinen jest delegovaný poslati vlastnímu faráři oddaných snoubenců duplikát celého zápisu, jak nalézá se v matrice; vlastní farář pak dle toho doplní vlastní svůj záznam, odvolávaje se k obdrženému duplikátu a zapisuje oddavky jakožto vykonané [2]). K vydání oddacího listu oprávněn jest farář delegovaný, jenž sňatek s číslem pořadním do matriky své zanesl.

Pozn. Dává-li se písemná delegace, dobře jest v listině výslovně doložiti, že delegovanému dává se i právo *subdelegace* pro případ, že by sám kopulovati nemohl. Písemná delegace kolkem 50 kr. budiž opatřena.

---

[1]) Pražský Ordin. list. 1875 č. 12. str. 55.

[2]) Instructio pro judiciis eccl. §. 77. — Vynesení c. kr. ministeria vnitra i ministeria osvěty a vyučování ze dne 6. srpna 1882 čís. 16258, sdělené intimátem c. kr. česk. místodrž., ze 16. září 1882 č. 62077. (Ord. l. Praž. 1882. č. 16)

4. *Ženich* a *nevěsta*; jich obou jméno a příjmení, stav, místo narození či rodiště a číslo domu, někdejší obydlí, okresní hejtmanství. Jméno, příjmení, stav a náboženství rodičů. Jestliže nevěsta jest vdova, budiž mimo to udáno jméno, příjmení, stav neb zaměstnání zesnulého manžela jejího.

5. *Náboženství* snoubenců; zdaž jsou oba katolíci, aneb je-li to manželství smíšené.

6. *Stáří* obou snoubenců, číslicemi roku vyjádřené.

7. Zdaž ženich a nevěsta jsou *stavu svobodného* aneb je-li ženich *vdovec* a nevěsta *vdova*.

8. *Svědkové*; jméno, příjmení, stav, náboženství a domov jejich.

Při této rubrice připomenouti sluší, že se zde vyrozumívají *svědkové kopulace*, nikoli však svědkové, kteří stvrzují, že otec přivolil ku sňatku nezletilého syna neb dcery. Neboť svědkové tohoto otcovského přivolení mají se podepsati v rubrice „Poznamenání“ hned za podpisem otce svolujícího. To se má státi i tenkráte, když jsou osoby totožné, t. j. když ti samí svědkové stvrzují přivolení otcovo a spolu jsou také svědkové kopulace.

9. *Poznamenání*.

V této rubrice budiž napsáno, zdaž se staly všecky tři ohlášky, aneb zdaž byla udělena dispense od prohlášek; zdaž uloženy jsou ve farním archivu ohlášní listy. Též udá se, zdaž byla udělena dispense od církevní neb občanské překážky neb závady manželské. Poukáže se na křestní listy, jimiž plnoletost snoubenců se dosvědčuje; aneb v nedostatku křestného listu byla-li plnoletost jinou zákonitou listinou dokázána.

Při neplnoletých budiž dáno přivolení ku sňatku od otce, na *živě* jsoucího; otec přijde osobně na faru a stvrdí přivolení své vlastnoručním podpisem v matrice za spolupodpisu dvou svědků. — Není-li otec přítomen, nýbrž zašle-li toliko přivolení písemné k farnímu úřadu, budiž přivolení to od c. kr. okresního hejtmanství neb c. kr. okr. soudu neb od c. kr. notáře neb v naléhavých případech aspoň od faráře bydliště otcova vidimováno či legalisováno; legalisace ta se výslovně v matrice poznamená. — Jestli že otec jest pod poručenstvím (kuratelou) postaven aneb jestli už *zemřel*, má neplnoletý snoubenec zapotřebí povolení od vrchnoporučenského úřadu (c. kr. soudu), kteréžto povolení dle datum a čísla se v matrice oddací zapíše.

Rok, měsíc a den	Místo, čís. domu, okresní hejtmanství.	Oddávající kněz	Ženich a nevěsta. Jméno a příjmení, stav, místo narození, číslo domu, někdejší obydlí, okresní hejtmanství. Jméno, příjmení, stav a náboženství rodičů.	katolického	nekatolického	let	svobodný	vdovec, vdova	Svědkové. Jméno, příjmení, stav, náboženství, domov jejich	Poznamenání. Ohlášky, ohlášní list; prominutí ohlášek; plnoletost křestním listem neb jinou sákonitou písemností dokázaná; při neplnoletých povolení k sňatku od otce na živě jeoucího; pakli otec zemřel, aneb pod poručenstvím postaven jest, povolení vrchního poručenstva s datum a číslem; při vdovcích a vdovách stav vdovský, listem úmrtním neb právním prohlášením smrti stvrzený; prominutí některé překážky manželské, delegace od vlastního faráře.
1886 24. listopadu	Plzeň, ženich čís. 230. na náměstí; nevěsta č. 455 na Saském předměstí	Jiří Pilát, kaplan	Ondřej Čapek, obchodník v plátně, narozen v Poběžovicích čís. 13., okr. hejtm. Pardubické; dřívější obydlí v Praze č. 1018—II.; manž. syn Michala Čapka, rolníka v Poběžovicích č. 13. a Marie Hlávkové, náboženství katolického. Eleonora Modrochová, roz. z Plzně, čís. 455, okres Plzeňský, manž. dcera Petra Modrocha, mistra nožířského, bytem v Plzni čís. 455, a Alžběty Novákové, nábož. katol.	katolick.	—	30	svobodný	—	Eduard Škach, měšťan v Plzni, č. 356, nábož. katol. Martin Sýkora, mistr hodinářský v Plzni č. 223, nábož. katol.	Ohlášky dne 7., 14. a 21. listopadu vykonány; ohlášní list z fary u sv. Vojtěcha v Praze dd. 21. listop. t. r. č. 357; křestní listy, ženichův dd. 14. října t. r. č. 25, nevěstin dd. 5 dubna 1864 č. 356. Neplnoleté nevěstě uděluje svolení své ku sňatku otec u přítomnosti dvou svědků: Petr Mudroch m. p., otec. Martin Sýkora m. p., svědek. Arnošt Fischer m. p., svědek.
1887 11. ledna	Ženich v Praze čís. 225—III., nevěsta v Plzni č. 49.	Coram me Eustachio Beneš, Capellano	Amos Škvorecký, kněhkupec, nar. v Praze, č. 715—I., manž. syn Augusta Škvoreckého, továrníka, helv. vyznání. Klara Stumpf-ová, nar. v Plzni č. 49., vdova po zemřelém Janu Pitrmanovi manž. dcera Vincence Stumpfa, architekta v Plzni č. 49 a Josefiny Javůrkové, nábož. katolického.	—	nekatolick	24	svobodný	—	Boh. Špatný, kněhkupec helv. vyzuání, na Smíchově v Praze č. 201. Kazim. Vostrý, soukromník v Roudnici č 177 helv. vyznání.	Jedna ohláška stala se 9. ledna; od 2. a 3. ohlášky udělena dispens církevní dd. 3. ledna t. r. č. 4; politická dd. 4. ledna t. r. č. 18. Ohlášní list o ohláškách v chrámě helvetském vykonaných dd. 20. pros. 1868 č. 319. Úmrtní list Jana Pitrmana dd. 20. srpna 1867 čís. 105. Jelikož ženich se tvrdošíjně zdráhal poskytnouti cautiones opportunas, bylo s povolením vys. důst. kn. arcib konsistoře Pražské dd. 3. ledna t. r. č. 87 svolení manželské jen cum passiva assistentia od obou snoubenců ve farním obydlí vyjádřeno.
				katolick.	—	28	—	vdova		

Vdovci a vdovy prokažtež stav svůj vdovský buď úmrtním listem (ač nedávají-li potřebného o tom dokladu samy domácí matriky) aneb právním prohlášením smrti prvního manžela neb manželky.

Povinností vojenskou vázaní snoubencové ve věku 20, 21 a 22 (po případě i 23) let prokažtež po každé vyjádření politického úřadu, jímžto se stvrzuje, že se strany vojenských představených proti zamýšlenému sňatku ničeho se nenamítá. Také toto přivolení dle datum a čísla poznamená se v matrice oddací.

Nikterak nestačí, v nadzmíněné rubrice pouze celkovitě či houfně napsati „Acta in fasciculo 23“; alebrž duchovní správce musí veškeré listiny, na jichž základě oddavky se vykonaly, dle datum a čísla citovati [1]).

§. 66. Zápis smíšeného manželství, neplatnosti sňatku a konvalidace.

a) Při manželství smíšeném rozeznávati sluší dva případy:

α) Bylo-li se strany katolického i nekatolického snoubence přivoleno k tak řečeným „cautiones opportunae“, t. j. jestli že snoubencové smlouvou se zavázali veškery dítky své vychovávati v náboženství katolickém a jestli reversem přislíbila strana katolická starati se o návrat protestantského snoubence do církve a slíbila-li protestantská strana, že nehodlá překážky činiti straně katolické u vyznávání a vykonávání víry: tuť se sňatek vykoná cum assistentia activa v kostele a zapíše se kněz jakožto oddávající do matriky. V „Poznamenání“ se poukáže ku smlouvě a reversům ve farním archivu uloženým jakož i k dispensi ab impedimento mixtae religionis, od Ordinariatu udělené.

β) Jestli však protestantský snoubenec se tvrdošijně zdráhá, katolické vychování dítek zaručiti a ostatních záruk poskytnouti, tuť pro uvarování horších následků dovoluje církev katolická, aby po dosaženém přivolení Ordinariatu neb konsistoře biskupské smíšení snoubencové per assistentiam passivam ku platnému uzavření sňatku manželského připuštěni byli, což stane se ve faře u přítomnosti faráře, pouze

[1]) Klademe na str. 192. formulář zápisu do oddací knihy; v prvním případě dává otec svolení ku sňatku dcery neplnoleté.

klerikou (bez liturgických odznakův) přioděného; načež se sňatek ten zanese do matriky a passivní přítomnost duchovního správce slovy „Coram me“ se naznačí [1]).

γ) Přijdou-li manželé, kteří dříve uzavřeli smíšené manželství pouze před *pastorem protestantským*, později také ještě ku *katolickému faráři* (čili duchovnímu správci katolického manžela) a vyslovují-li před ním svolení své ku sňatku manželskému, zapisují se ovšem také do oddavací matriky katolické, avšak *bez čísla pořadního* (ohne fortlaufende Reihezahl) a tudíž nepočítá jich katolický farář ani v populačních tabelách ani jim nemůže oddacího listu vydati; při zanesení toho sňatku má farář připomenouti v matrice, v který den a před kterým duchovním správcem prvotně oba snoubencové svolení své ku sňatku (státně či občansky platnému) vyjádřili. Vůbec platí pravidlo, aby při smíšených sňatcích jen ten z obou řádných duchovních správců smíšených snoubenců sňatek v oddavací matrice *s číslem pořadním* zanášel, před kterým snoubenci *nejprvé* svolení své k manželství prohlásili [2]). Kdyby tedy smíšení snoubenci uzavřeli nejprvé sňatek (třeba jen cum assistentia passiva) před farářem katolickým a teprv později před pastorem, zanesl by katolický farář sňatek ten s číslem pořadním, pastor však bez čísla pořadního. Kdyby pak farář katolický jakékoli osvědčení o manželstvích smíšených, později také před ním uzavřených vydával, vždy jest povinen zmíniti se o duchovní správě (protestantské), kdež bylo prvé obapolné svolení k manželství vysloveno.

b) Neplatnost sňatku. Sňatek manželský byl před farářem a dvěma svědky uzavřen, a do matriky vepsán. Avšak může se státi, že se buď teprv nyní objeví překážka manželství zrušující, na př. vis et metus, o které dříve farář nevěděl, aneb jiná překážka se při opatrném porovnávání listin najde, kterou farář při zběžném na listiny pohledu před svatbou přehlédnul, na př. příbuzenství neb švakrovství. Začasté ovšem bývá v takovém případě udělena dispens. Ale také někdy nastává nutnost sňatek ten propter impedimentum

---

[1]) V druhém případě na str. 192. poznamenaném jedná se o smíšené manželství sine cautionibus opportunis a tudíž cum passiva assistentia.

[2]) Vynesení c. k. ministeria vnitra, spravedlnosti a osvěty ze 14. října 1882. č. 10531. Ord. l. Pražský 1883. č. 10. str. 39. — Ord. l. Budějr. 1883 č. 1.

Rok, měsíc a den	Místo, čís. domu, okresní hejtmanství.	Oddávající kněz	Ženich a nevěsta. Jméno a příjmení, stav, místo narození, číslo domu, někdejší obydlí, okresní hejtmanství. Jméno, příjmení, stav a náboženství rodičů	katolického	nekatolického	let	svobodný	vdovec, vdova	Svědkové. Jméno, příjmení, stav, náboženství, domov jejich	Poznamenání. Ohlášky, ohlášní list; prominutí ohlášek; plnoletost, křestním listem neb jinou zákonitou písemností dokázaná; při nepinoletých povolení k sňatku od otce na živě jsoucího; pakli otec zemřel aneb pod poručenstvím postaven jest, povolení vrchního poručenstva s datum a číslem; při vdovcích a vdovách stav vdovský, listem úmrtním neb právním prohlášením smrti stvrzený; prominutí některé překážky manželské; delegace od vlastního faráře.
1878 13. února	Horažďovice, ženich v č. 108. nevěsta v č. 23.	Vavřinec Machník, děkan	Valentin Zeman, pokladník u dráhy Františka Josefa, narozen v Poděbradech čís. 95., okres Poděbrady; dřívější obydlí v Čerčanech, okres Benešovský, manž. syn Josefa Zemana, mistra kožešnického v Poděbradech a Kateřiny Knoblochové, náboženství katol. Justina Steinbachová, roz. v Horažďovicích čís. 23., okres Strakonický, manželská dcera Pavla Steinbacha, purkmistra v Horažďovicích a Emilie Zemanové, nábož. katol.	katolick. katolick.	— —	42 25	svobodný svobodná	— —	Jindř. Mrázek, předn. stanice v Horažďovicích, nábož. katol. Vojt. Šebesta, měšťan v Horažďovicích č. 37. nábož. katol.	Ohlášky 27. ledna, 3. a 10. února: ohlášní list z fary Poříčské dd 10. února t. r. č. 53.; křestní list ženichův dd. 20. srpna 1860 č. 315. Matrimonium hoc ob impotentiam antecedentem insanabilem et adhuc ob impedimentum cognationis in 2. gradu invalidum declaratum est ex decreto judicii ecclesiastici dd. 20. Junii 1882. Num. 250.
1878 18. února	Hlíněný Ujezd, ženich v č. 12. nevěsta v č. 3.	Václav Votava, kooperator	Josef Prachař, rolník v Hlíněném Ujezdě čís. 12., narozen v Hlíněném Ujezdě, okres Strakonický, manž. syn Víta Prachaře, rolníka v Hlín. Ujezdě č. 10. a Anny Grundmannové, nábož. katol. Ludmila Ječábková, narozena v Hlíněném Ujezdě čís. 3., manž. dcera Ferdinanda Ječábka, domkáře v Hlíněném Ujezdě čís. 3. a Františky Haklové, nábož. katol.	katolick. katolick.	— —	28 20	svobodný svobodná	— —	Tom. Vondrák, rolník v Hlíněném Ujezdě č. 1., nábož. katol. Václ. Prachař, mistr kovářský v Boubíně č. 8. nábož. katol.	Ohlášky 3., 10. a 17. února. Přivolení otcovo ku sňatku nepinoleté dcery za příčinou nemoci otcovy, jenž v Pražském ústavu choromyslných se léčí, dáno od c. k soudu v Horažďovicích dd. 28. ledna t. r. č. 87 Matrimonium hoc ob serius detectum impedimentum affinitatis in secundo gradu invalide contractum dispensatione ab Excell. Episcopo dd. 3. Nov. 1878 Num. 311. obtenta revalidatum fuit coram me parocho et duobus testibus. Vavřinec Machník m. p., děkan. Tomáš Vondrák m. p., svědek. Josef Říha m. p., svědek.

dirimens neplatně uzavřený za neplatný prohlásiti. Když církevní soud manželský zašle farářovi rozsudek na neplatnost sňatku znějící, jest duchovní správce povinen, rozsudek ten v matrice oddací při úkonu kopulačním náležitě zaznamenati s uvedením čísla a datum rozsudku [1]). Kdyžby rozsudek soudu světského (zemského) byl farářovi dodán, má dříve rozsudek ten se zprávou zaslati k církevnímu soudu manželskému a očekávati odtamtud další rozhodnutí.

Někdy (ač velmi zřídka) může se přihoditi, že snoubencové, jichž manželství za *neplatné* bylo prohlášeno, se později přece opět sejdou a s přivolením církevní vrchnosti *platný sňatek* manželský spolu uzavrou. Sňatek ten se na svém místě jako zcela nové manželství do matriky zanese. Aby se však předešlo všelikému nedorozumění, budiž na onom místě matriky, kde sňatek poprvé byl zanesen a rozsudek neplatnosti vepsán, nyní připojena poznámka, že manželství to znovu jest dne . . . roku . . uzavřeno a vepsáno v matrice tomus . . fol . .

c) Konvalidace sňatku manželského může provedena býti několikerým spůsobem, dle toho, byla-li překážka tajná neb veřejná, a měla-li základu svého v právu veřejném (juris publici) aneb soukromém (juris privati). V té příčině dlužno přidržeti se následujících pravidel:

α) Byla-li udělena *dispense pro foro externo*, vykonejž se konvalidace před farářem (neb jiným od biskupa splnomocněným knězem) a dvěma svědky v domě farním, aneb jestli překážka byla veřejně známa, ve chrámě. Konvalidace budiž zapsána do matriky kopulační [2]).

β) Byla-li udělena *dispense pro foro interno*, obnovtež snoubencové konsens manželský mezi sebou bez faráře a bez svědkův; konvalidace ta nezapíše se do matriky.

γ) Při *překážkách práva soukromého*, byl-li sňatek neplatně uzavřen propter impedimentum vis et metus, erroris vel conditionis (tedy propter defectum consensus), stačí, aby konsens pouze od obou snoubenců byl obnoven. Jestliže však bylo veřejně známo, že pro tuto překážku sňatek byl ne-

---

[1]) Vzorec k vyplnění matriky v takovém případě klademe na str. 195.

[2]) Vzorec zápisu v případě rekonvalidace pro foro externo položen na str. 195. Tamtéž zapsáno vrchnoporučenské svolení ku sňatku neplnoleté nevěsty.

platný, staň se konvalidace před farářem a dvěma svědky a budiž do matriky vepsána.

1. Pozn. Jestliže byla povolena úprava počátková manželského sňatku (sanatio matrimonii in radice) pro foro externo, budiž úprava ta s naznačením dekretu sanačního na příslušném místě vepsána do matriky oddavací. Úprava počátková pro foro interno povolená vykoná se ve svaté zpovědi a do matriky se nezapíše.

2. Pozn. Když by některý soud světský (zemský, neb vrchní soud) žádal, aby farář zapsal do matriky, že byli dva manželé od stolu a lože rozvedeni, není farář povinen aniž oprávněn, žádosti té vyhověti, ale má věc Ordinariatu neb konsistoři v známost uvésti, dalšího v té věci nařízení očekávaje.

§. 67. Matrika úmrtní.

Úmrtní matrika čili kniha zemřelých obsahujž následující rubriky:

1. Rok, měsíc a *den* (dle potřeby může se naznačiti i hodina) *úmrtí.*

2. Rok, měsíc a *den pohřbu.*

3. Místo a číslo domu, kde ta která osoba *zemřela* (ne však kde bydlela); okresní hejtmanství.

4. *Zemřelý;* jméno křtěcí a příjmení jeho; stav čili zaměstnání; podotknuto budiž též bydliště či domov jeho. Zemře-li provdaná žena, udáno budiž jméno žijícího manžela jejího; zemře-li *vdova*, zapsáno budiž také jméno zesnulého jejího manžela. Zemře-li *dítko*, musí se připsati jméno, příjmení a stav otce aneb jméno nemanželské matky.

5. Zdaž zemřelý byl *svobodný*, aneb žil ve stavu *manželském*, neb byl-li *vdovec* neb *vdova.*

6. *Náboženství.* Dle církevního práva ovšem katolický farář není oprávněn obřadem církevním pochovávati někoho jiného mimo katolické osadníky své. Že se nicméně rubrika „nekatolického náboženství“ ještě ve formulářích matrik nalezá, jest pozůstatkem starých výnosů, kde farář katolický státními dekrety byl zavázán „in subsidium pastoris acatholici“ zemřelé protestanty pochovávati.

7. *Pohlaví*, mužského či ženského.

8. *Věk*, budiž udán podle let, měsícův a dní.

9. *Místo* pohřební.

10. *Nemoc* aneb *způsob smrti* (na př. násilím, nehodou) dle vysvědčení vystaveného při ohledání mrtvoly; lístky ohledací buďtež běžnými čísly poznamenány a v matrice k číslu

Rok, měsíc a den		Jmeno místa, číslo domu, okresní hejtmanství	Zemřelý; jmeno křtěcí a příjmení, stav; při dítkách jmeno a příjmení, stav rodičů; při ženách a vdovách jmeno a stav muže	Stav	
úmrtí	pohřbu			manželský	svobodný
1886 12. července	14.	Černovičky, čís. 8., okres Smíchovský	Jan Krása, rolník v Černovičkách č. 8.	manželský	—
1886 20. července v 1 hod. v noci	22. července	Kněžoves, č. 25., okres Smíchovský	Rudolf Mináříik, hlídač na dráze, Pražsko-Duchcovské v Kněžovsi č. 25.	manželský	—
1886 3. srpna	5.	Pazderna, č. 3., okres Smíchovský	Mrtvě narozené dítě mužského pohlaví; rodiče: Jan Škola, chalupník, a choť jeho Marie v Pazderně č. 3.	—	—
1886 19. září	21.	Malé Čičovice, č. 18., okres Smíchovský	Terezie Konopásková, vdova po Václavu Konopáskovi, obecním pastýři v Malých Čičovicích č. 18.	manželský	—
1886 29. září	1. října	Středokluky, č. 21., okres Smíchovský	Baltazar Nedopil, čeledín v Středoklukách č. 21.	—	svobodný
1886 10. listopadu	13.	Kněžoves, č. 14., okres Smíchovský	Kristina Šimková, manželka Vojtěcha Šimka, učitele v Kněžovsi.	manželský	—
		Ita in fidem	publicam te	s	t

zemřelých.

Náboženství		Pohlaví		Věk			Místo pohřební	Nemoc, způsob smrti dlevysvědčení ohledacího s číslem, při náhlé a násilné smrti právní ohledání	Jmeno pochovávajícího kněze, neb svědka pohřbu, když se bez kněze vykonal	Byl-li, kdy a od koho zemřelý sv. svátostmi zaopatřen
katolického	nekatolického	mužského	ženského	let	měsíců	dnů				
katolického	—	mužského	—	73	2	8	Středokluky.	Sešlostí věkem. lístek ohledací č. 43.	Ignát Vavřík, farář.	Byl zaopatřen od faráře dne 8. července 1886.
katolického	—	mužského	—	35	9	4	Středokluky	Jda po trati uchvácen byl parostrojem a usmrcen okamžitě.	Ignát Vavřík, farář	
—	—	mužského	—	—	—	—	Středokluky	Mrtvě narozeno, lístek ohl. č. 45.		
katolického	—	—	ženského	84	1	9	Středokluky	Vysílením, lístek ohledací č 46.	František Liška, farář v Tuchoměřicích	Byla zaopatřena od faráře Středokluckého dne 28. srpna 1886.
katolického	—	mužského	—	41	6	2	Středokluky	V stavu opilství oběsil se v maštali l. ohl. č. 47.	Jakožto samovrah byl bez obřadu církevního do hrobu vložen	
katolického	—	—	ženského	28	3	17	Středokluky	Tuberkulemi plic. lístek ohledací č. 48.	Ignát Vavřík, farář	Byla zaopatřena od kaplana Noutonického J. Čejky.

Orig. Ignatius Vavřík, Curatus.

toho kterého lístku odkázáno. Při náhlé a násilné smrti budiž poznamenán výsledek právního či soudního ohledání mrtvoly.

11. Jméno *pochovávajícího kněze*, aneb svědka pohřbu, jestliže se pohřeb bez kněze konal.

12. Budiž zaznamenáno, byl-li, kdy a od koho zemřelý *svatými svátostmi* zaopatřen?

13. Byl-li na hřbitově katolickém pochován *evangelík* čili nekatolický křesťan, budiž úmrtní případ tento bez rozdílu, zdaž duchovní správce evangelický pohřbu se súčastnil čili nic, *s číslem pořadním* zanesen do matriky protestantského pastora onoho farního okršku, k němuž místo úmrtí náleží; pastor povinen jest zřejmě vyznačiti hřbitov, kde zesnulý byl pochován. Katolický farář zapisuje do své matriky pouze jméno pohřbeného *bez čísla pořadního*, a v rubrice „Poznamenání" napiše den pohřbu a místo, kde pohřbený zemřel, ku kterému vyznání náležel a u kterého evangelického úřadu farního tento případ úmrtní do matrik úmrtních řádně zanesen jest a kde hledati se má. Posléze katolický farář výtah ze zápisu matričního spolu s lístkem ohledacím zašle k *c. kr. okresnímu hejtmanství,* aby vše dodalo pastorátu, k němuž zemřelý náležel. V matrice úmrtní připomene katolický farář, že na základě stávajících zákonův ono pochování mrtvoly nekatolíka zameziti nemohl [1]).

14. Jestliže někdo byl pohřben *na jiné osadě* a nikoli tam, kde umřel, náleží úplný zápis úmrtí *s číslem pořadním* do matriky toho místa, *kde úmrtí se stalo;* neboť okolnosti, k jichž dosvědčení úmrtní kniha ustanovena jest, mohou jen úmrtní matrikou tohoto místa dosvědčeny býti. Zde zapisuje se ovšem i místo, kde zemřelý pochován bude. V matrice místa pohřebního zapisuje se pouze jméno nebožtíkovo *bez čísla pořadního* a bez vyplnění ostatních rubrik napiše se v rubrice „Poznamenání", kde nebožtík zemřel a kterého dne byl pohřben; z této matriky ovšem listu úmrtního vydati nelze [2]).

---

[1]) Vynesení cís. kr. ministeria vnitra s ministerstvem osvěty ze dne 16. srpna 1883. č. 8157. — Pražský Ord. list 1884. č. 1 — Buděj. Ord. list 1883. č. 34.

[2]) Vynesení c. k. ministeria vnitra ze 6. srpna 1882. č. 16528. — Ord. list Praž. 1882. č. 16. — Ord. l. Buděj. 1882. č. 22.

Pozn. Dítky mrtvě narozené budtež vepsány do matriky úmrtní; dle církevního práva není toho zapotřebí, jelikož dítky ty nebyly členy církve. Zápis dítek těch se děje z příčin statistických a tudy v zájmu státním[1]).

§. 68. Matriční listy či vysvědčení a výtahy z matrik.

Farář katolický jest oprávněn a povinen z matrik osady své[2]) zhotovovati a vydávati *matriční listy* či *vysvědčení* (Matrikenscheine, Matrikenzeugnisse) a *výtahy z matrik* (Matrikenauszüge)[3]). V té příčině zachovávána budtež tato pravidla:

I. Matriční listy či vysvědčení.

Matričním listem rozuměti sluší úplné opsání všeho, jak v matrice napsáno se nalezá, s připojením podpisu duchovního správce, pečetí farní a místa kde i datum čili dne, kdy list matriční sepsán a vydán byl. O tom poznamenati sluší:

1. Každý list matriční budiž sepsán v úplném *souhlase s matrikou* s vyplněním všech rubrik a s odkázáním na ten který svazek matriky, z něhož list byl zhotoven.

2. Listy matriční má *vlastnoručně* psáti farář neb kaplan a opatřiti je svým *podpisem*, *pečetí farní* a poznamenáním *dne* (datum), kdy a *místa* kde výtah sepsán byl.

3. Zhotoveny budtež listy matriční v té *řeči*, v které byl ten který úkon do matriky zanesen, tudíž českým neb německým jazykem.

Je-li matriční list určen pro takovou krajinu, kde známost

---

[1]) Na str. 198—199. klademe několik příkladů vyplnění rubrik matriky úmrtní; zejmena případ obyčejné smrti, smrť náhlou, kteráž postihla muže parostrojem uchváceného; dítě mrtvě narozené; úmrtí vdovy, pochované od sousedního faráře; smrť samovraha opilce; úmrtí manželky od sousedního kaplana zaopatřené.

[2]) Před rokem 1848. bylo nařízeno, aby také matriční listy a výtahy z matrik *nekatolíků* jen od katolického faráře vyhotoveny býti směly, což později změněno (od r. 1829.) v ten spůsob, že listy a výtahy sice od pastorů mohly býti napsány, ale musely stvrzením („Vidi“) se strany faráře katolického býti opatřeny; faráři katolickému příslušel také štolový poplatek za toto stvrzení. Nyní farář katolický v těch věcech pražádného vlivu nemá.

[3]) Připomínáme, že rozdílu mezi listy matričnými a pouhými výtahy činiti sluší hlavně za příčinou kolkování, ač zákony státní vždy rozdílu toho nečiní; tak stojí při č. 73. kolkového zákona: „Matriken--Auszüge oder förmliche Geburts-, Tauf-, Trauungs- Todtenscheine.“

českého neb německého jazyka právem předpokládati nelze, tuť dle nařízení vládního ku znění českému neb německému *latinský* překlad připojen býti musí [1]). Na ten účel formuláře nyní nejhustěji užívané mívají rubriky s nadpisem netoliko českým, ale spolu též latinským.

Není-li překlad latinský v listu na př. křestním, od nás jinam aneb odjinud (na př. z Uher, z Ruska, Ameriky) k nám zaslaném připojen, nastává nutnost, opatřiti spolehlivý překlad od úřední osoby čili od soudního překladatele (translatora).

4. Listy matriční vesměs opatřeny buďtež *kolkem* 50 kr., kdykoli k požádání stran soukromých se vyhotovují.

Kolků prosty jsou listy matriční, jež farář k požádání veřejných úřadů církevních neb státních vyhotoviti povinen. Výtahy takové mají nahoře nápis: „Ex offo“.

5. Má-li matriční list účelu svému náležitě vyhověti, musí ovšem písmem *zřetelným*, čitatelným psán býti, tak aby zejmena o důležitých věcech, na př. jmenech křestných neb příjmeních, o udání dne a roku nemohl vzniknouti omyl neb nedorozumění. Tudíž vždy radno, rok narození, oddavek neb úmrtí nejen ciframi, ale i písmeny vypsati, alespoň na ten spůsob: „narozen 15. března r. 1847. t. j. 18 set čtyřicátého sedmého“, čímž se spolu dle možnosti předejde každému pokusu falsifikace.

6. *Oddací* a *úmrtní listy* mohou stranám za to žádajícím bez dalšího vyšetření býti vydány. Pokud se však *křestních listů* dotýče, má se duchovní pastýř dříve o tom přesvědčiti, že strana z důležité příčiny o vydání křestního listu žádá; bez důležité příčiny nikomu křestní list vystavovati se nemá. (Viz o tom v §. 69.)

7. Že list matriční byl vydán, budiž netoliko v *jednacím protokolu,* ale též v *matrice* samé při dotyčném úkonu zaznamenáno.

8. Při zápisu křtu, oddavek neb úmrtí do matrik, při legitimaci dítěte nemanželského a v jiných případech četných jeví se začasté potřeba, *doplniti* rubriky farní matriky rozličnými zprávami, jichž čerpati dlužno z matrik far jiných, často dosti vzdálených. Při tom zhusta nemalé obtíže se vyskytují, jelikož strany pro ušetření peněz potřebných na kolky

[1]) Vynesení c. kr ministeria vnitra ze dne 15. pros. 1858. č. 21321.

a vyhotovení matričních listů aneb nemohouce tak snadno podniknouti daleké cesty k cizímu faráři rozkazu svého duchovního správce vzdor několikerému upomenutí vyhověti obmeškávají, čímž nepořádek v matrikách vzrůstá, a často i jiné důležité zájmy se poškozují, na př. legitimace dítka zbytečně se zdržuje. Což u jedněch bývá těžce zhojitelná nedbalost, u jiných pro velikou jich chudobu holou jest nemožností. Takovému nedostatku chtíc vydatně odpomoci nařizuje církev [1]), aby *farář* v takových případech sám psal spolubratru svému, t. j. onomu faráři, v jehož matrikách věci ty zaznamenané se nalezají, a jej požádal o zaslání potřebných doplňků své matriky, což onen farář učiniti má jednoduchým listem, kterýž arci kolku nepodléhá. Tím spůsobem ušetří se osadníkům práce i útrat a přece úplnost matrik se docílí.

II. Výtahy z matrik.

Výtahem z matriky rozuměti sluší vypsání z matriky pouze jména a dne, kdy stalo se, co lístkem či výtahem se dotvrzuje. V příčině výtahů tyto věci poznamenati zapotřebí uznáváme:

1. Výtahy z matriky, jsou-li opatřeny *podpisem* faráře, podlehají *kolku 50 kr.* podle týchž pravidel jako úplné matriční listy neb vysvědčení [2]).

Není-li farář na výtahu podepsán, ani farní pečeť přitištěna, *nepodlehá výtah kolku.*

Žádá-li někdo výtahu z matriky k účelům pouze soukromým, není třeba kolku, ale pro bezpečnost duchovního správce dobře jest, aby na lístku tom výslovně napsal: „K užívání soukromému.“

2. K potřebě *úřední* (ex officio, tudíž nekolkovaných) mohou výtahů matričních požadovati zeměpanské úřady a také místní školní rada jakožto veřejný úřad školní (pokud se týká dítek k návštěvě školy povinných [3]).

Z úřední povinnosti žádati výtahů matričních (nekolkovaných) *nejsou však oprávněni*: advokáti, notáři, správa školy, obecní úřad, okresní zastupitelstvo.

---

[1]) Synodus dioec. Prag. a. 1873. cap. 6. pag. 23—24.

[2]) Vynesení c. k finančního ministeria ze dne 3. října 1885. č. 29800.

[3]) Výnos c. k. finančního zemského ředitelství ve Vídni z 13. října 1885. čís. 44661.

3. Pro *konskripci* čili popsání obyvatelstva a rekrutýrku jest každý duchovní správce povinen každé straně, která za to žádá, výtah z křestní matriky bezplatně vydati; výtah ten budiž podpisem faráře a pečetí farní opatřen a jest kolku prost. Mimo to častěji úřadové političtí také výtahy z úmrtní neb kopulační matriky za týmž účelem žádají. Na výtazích těchto všech musí však poznamenáno býti, že se vydávají k účelům konskripce (obyčejně už na blanketech tištěných poznámka ta se nalezá) [1]).

4. Jinak jest farář ještě povinen výtahy *úřední* a seznamy z matrik křestních vyhotovovati k účelům očkování, taktéž za příčinou povinnosti branné a závaznosti k domobraně; ku statistickým zprávám o pohybování lidnatosti jest mu sestavovati data z matrik křestních, kopulačních i úmrtních.

5. *Soukromníkům* mohou se výtahy matriční ku potřebě úřední jen tehdy vydati, jestliže v právní nějaké při pro chudobu svou požívají osvobození od kolků a vykazují-li se zároveň písemným dotvrzením úřadu, že jim výtah nekolkovaný vydán býti má. Požadují-li však jednotlivci výtahů matričních pro zjištění věku návštěvou školy povinného, aneb že ucházejí se o list domovský, neb osoby služebné o knížku čelední anebo pracovní, ku projednání pozůstalosti, podlehají výtahy takové kolku, jakmile opatřeny jsou podpisem duchovního správce [2]).

§. 69. Křestní listy.

1. Po pravidlu dovoleno jest křestní list *vydati* každé straně, která z důležité příčiny za vydání jeho žádá. Jenom rakouským poddaným *v cizině* meškajícím a lidem nějakou měrou *podezřelým* nesluší křestních listů vydávati bez předcházejícího povolení úřadů politických [3]).

---

[1]) Jsou-li výtahy tyto psané, jest vždy radno slova *„pro conscriptione anno 1882“* připojiti tak blízko při samém textu výtahu matričního, aby po odříznutí oné poznámky „pro conscriptione anno . . .“ výtahu toho více užiti se nemohlo; jinak by duchovní správce od úřadů poplatkových snadno pokutami stihán býti mohl.

[2]) Výnos c. k finanč. zemsk. ředit. ve Vídni z 13. října 1885. č. 44664.

[3]) Dle vynesení c. k. ministeria osvěty ze dne 22. září 1852. č 3723. jsou posud v platnosti normalní předpisy z let 1768. a 1827., té věci se týkající. (Ord. list Buděj. 1852. č. 19.)

Kraj / Circulus: Pražský

Okres / Districtus: Karlínský

Křestní knihy sv. V. str. 97. / Liber baptiz. tom. fol.

Místo narození / Locus nativitatis: Karlín

Nr. Exh. 329.

Křestní list.

Testimonium baptismale.

Den, měsíc a rok Dies, mensis et annus		Jméno Nomen		Náboženství Religio	Lože Thorus	Otec Pater	Matka Mater	Kmotři Patrini	Bába Obstetrix
narození nativitatis	křtu baptismi	kněze křtěcího baptizantis	dítěte infantis						
6. května 1867 t. j. 18 sté desá sedm	10. května 1867 ho še tého ého	Antonín Pokorný, farář.	Václav.	Katolické.	Manželské.	Šimon *Znamenáček*, majitel usedlosti č. 14. v Karlíně, manž. syn Tadeáše Znamenáčka a choti jeho Anny Brázdové, nar. ve Všetatech č. 24., okres Karlínský.	Helena Markrabová, manž. dcera Jana Markraba, mistra truhlářského v Karlíně č. 251. a choti jeho Leonie Strnadové, nar. v Karlíně č. 251.	Cyrill Košťal, ředitel plynárny v Karlíně č. 44. Karolina Pařízková, choť kupce v Karlíně č. 211.	Magdalena Vopršálková, z Karlína č. 118., skoumaná.

Na důkaz toho vlastnoruční podpis a pečeť farní.

In cujus fidem propria manus meae subscriptio et sigillum parochiale appressum.

L. S.

Dáno od farního úřadu v Karlíně, 26. srpna 1885.

Antonín Pokorný,
farář.

2. V praxi církevní v Čechách a na Moravě všeobecný zaveden obyčej, užívati k výtahům matričním *tištěných formulářů*, kteréž mají pro sebe následující výhody: *α*) Vyhotovení jich není pro duchovního správce spojeno s takovou *prací* a ztrátou času, jako když má vše vlastnoručně psáti a mimo to vše v souvislost čili kontext spojiti; tento důvod velice padá na váhu zejmena v lidnatějších osadách. *β*) Každá rubrika zřetelným tiskem svým ihned tak *vynikne*, že duchovní správce při vyhotovování výtahu ničeho tak snadno nezapomene, čtoucí pak na první pohled každou rubriku snadno sobě vyhledá. *γ*) Posléze i té výhody zde stává, že pod rubrikou čili nápisem českým neb německým jest též vytištěn nápis *latinský*, tak že i cizinec listu matričnímu česky neb německy psanému porozuměti může.

Podáváme vzorec křestního listu na str. 205.; k čemuž tyto další věci připomínáme:

3. Nemá-li farář náhodou dosti formulářů tištěnýc hna snadě, můžeť ovšem i vlastnoručně podle rubrik těch *psané* listy či formuláře s předepsanými rubrikami sobě zhotoviti, aneb s opominutím linkovaných rubrik křestní list per contextum napsati v ten spůsob:

Křestní list.

Nížepsaný na základě křestní knihy zdejší z roku 1860. str. 201. tímto dosvědčuje, že *Jan Pavel*, manželský syn Martina *Podveského*, kníž. zahradníka v Sichrově — manželského syna Tomáše Podveského, rolníka v Rynovicích, okres Jablonecký, a Marie Hrdinové z Tuchoměřic, okres Smíchovský — a Františky Rumlové, manželské dcery Josefa Rumla, mistra truhlářského v Sichrově, okres Turnovský a Terezie Císařové, obou katolického náboženství, dne 12. února 1860. t j. 18stého šedesátého roku v Sichrově č. 13. se narodil a na to dne 14. února v přítomnosti kmotrů Václava Trojana, mlynáře v Sichrově čís. 5. a manželky jeho Cecilie ve farním chrámu Páně sv. Kateřiny ve Vlastibořicích dle obřadu církve katolické pokřtěn byl. Při porodu byla bába Marie Sadilová, skoumaná z Červenic. Což se tímto vlastnoručním podpisem a farní pečetí stvrzuje.

Z farního úřadu ve Vlastibořicích dne 27. dubna 1863.

Jan Březina,

L. S. farář.

4. Vytknuvše svrchu výhody tištěných formulářů pro křestné listy považujeme za svou povinnost, upozorniti též na znamenitou vadu při formulářích těch se naskytující; a tať jest, že *nemanželský* původ toho kterého majitele křestního listu křiklavě do očí bije; vizme na př. jak vyhlíží ta-

kový list křestní v případě, kterýž svrchu na str. 186. na druhém místě položen jest:

Křestní list.

Den, měsíc a rok		Jméno		Náboženství	Lože	Otec	Matka	Kmotři	Bába
narození	křtu	kněze křtěcího	dítěte						
1879 18sté dmde devá 10. květ	t. j. ho sesátého tého. 11. na.	Ignát Vorel farář.	*František.*	katolické	nemanželské		Magdalena *Růžičková*, vdova po † Filipu Kratochvílovi, manž. dcera Antonína Růžičky, mistra krejčovského a choti jeho Johany Adamičkové; roz. z Klouzova č 3, okres Chotěboř.	František Bříza, mistr obuvnický z Klouzova č. 4.	Nebyla k porodu povolána.

Kdyby ani slova „nemanželské“ nebylo, už to prázdné okénko svědčí, že otec se k dítku svému nepřiznal. Na dítkách nemáme my lidé trestati vinu rodičův a nemáme před celým světem nemanželský původ jejich na odiv stavěti, tím pak útlocit oněch dítek, často již mnohými jinými strastmi pronásledovaných ještě více utlumovati. A proto zdá se nám, že by se mělo pro křestní listy dítek nemanželských, kdykoli se jim samým křestní list do rukou dává [1]), užiti formulářů jiných, psaných neb tištěných asi v tomhle znění:

Křestní list.

Nížepsaný tímto stvrzuje na základě křestní matriky zdejší tom. X. str. 417., že Matouš, syn Thekly Makovičkové, — manželské dcery Mikuláše Makovičky, obecního strážníka v Libni č. 37. a choti jeho Thekly Loužecké, obou katolického náboženství — dne 18. října 1871. v Libni, okresu Karlínského, kraje Pražského se narodil a dne 21. října v zdejším chrámě blah. Marie P. od kooperatora Tadeáše Zavadila v přítomnosti kmotra Matouše Horáčka, zedníka v Libni č. 38. dle obřadu katolického pokřtěn byl. Při porodu byla bába Marie Janoušková z Libně čís. 210., skoumaná. Což se tímto vlastnoručním podpisem a pečetí zdejší farní expositury stvrzuje.

Z farní expositury v Libni dne 14. března 1875.

Antonín Čekan,
L. S. exposita.

5. Bylo-li dítko nemanželsky zplozené později per subsequens matrimonium parentum *legitimováno*, není přece ni-

[1]) Při listech křestních, které se ex offo vyhotovují a přímo úřadům zasýlají, vždy možno užiti obyčejných formulářů.

kterak dovoleno, vydávati je v listu křestním za manželsky zplozené, protože křestní list úplně má souhlasiti s matrikou, v této však dítko jako nemanželské zapsáno jest. A kdyby se legitimační klausule také do křestního listu přijala, tuť by jen tím více na nemanželský původ dítěte se upozornilo. Protož se dovoluje v tomto případě na místě křestního listu dáti křestní vysvědčení (Taufzeugniss); do vysvědčení toho napiše se, že se narodilo a pokřtěno jest „dítko manželův N. a N.“, zamlčí se však, zdaž dítko to v manželství neb mimo manželství zplozeno bylo. Stůjž zde příklad:

Křestní vysvědčení.

Podepsaný tímto dosvědčuje na základě křestní matriky zdejší tom. III. str. 270., že *František* Xaverský Jiří syn manželův Vojtěcha *Kravařského*, rolníka v Markovicích, — manželského syna Ludvíka Kravařského, rolníka v Okřesanci a Františky Chmelíkové, — a Aloisie Zvelebilové, manželské dcery Josefa Zvelebila, šafáře v Žlebích a Bohumily Konopáskové, obou náboženství katolického, dne 18. listopadu 1872. t. j. 18stého sedmdesátého druhého v Markovicích v č 19. se narodil a dne 20. listopadu v zdejším chrámu Páně blah. Marie P. od Felixe Chalupeckého, tehdejšího kaplana u přítomnosti kmotrů Josefa Vytlačila, kníž. lesního v Žlebích a manželky jeho Anny dle obřadu církve katolické pokřtěn byl. Při porodu byla bába Kateřina Sadílková z č. 9). ve Žlebích, skoumaná.

Ku stvrzení toho slouží vlastnoruční podpis a přitisknutí pečeti farní.

Z farního úřadu ve Žlebích, dne 4. června 1887.

Filip Ticháček,
farář.

L. S.

6. V křestním listu *dítek z občanského manželství* zrozených poukáže se k matrice, rubrika „lože“ nechá se nevyplněna i napiše se, že „dne . . roku . . narodil se a dne . . roku . . dle obřadu církve katolické pokřtěn byl N., syn Mojmíra N. a Eulálie Ž., kteří mezi sebou u c. kr. okr. hejtmanství občanský sňatek manželský uzavřeli.“

§. 70. Oddací listy.

1. Kladouce na str. 210. formulář *oddacího listu* s rubrikami dle matriky upravenými (s tím rozdílem, že při oddacím listu rubrika ohlášek jest oddělena od rubriky „poznamenání“) i zde připojujeme oddací list v souvislosti psaný:

Oddací list.

Nížepsaný tímto na základě oddavací matriky zdejší tom. XX. str. 49. dosvědčuje, že dne 13. února 1883. po předeslaných dne 28. ledna, 4. a 11. února třech ohláškách ženich *Fabian Čočka*, učitel na měšťanské škole v Sušici, náboženství katolického, stavu svobodného, věku svého maje, 31 let, syn Václava Čočky, mistra klempířského v Budějovicích a Marie

rozené Krupičkové, obou náboženství katolického, — a nevěsta *Gabriela Králova*, náboženství katolického, stavu svobodného, 22 let čítajíc, manželská dcera Štěpána Krále, majitele domu v Sušici č. 116. a Františky rozené Pixové, s přivolením otce svého, vyjádřeným dne 13. února u přítomnosti svědků Václava Pobudy, mistra řeznického v Sušici a Jana Nechvíle, učitele měšťanské školy v Sušici, — sňatek manželský mezi sebou uzavřeli a v přítomnosti svědků Jiřího Kašpárka, stavitele v Sušici čís. 93. a Vincence Švédy, mlynáře ze Zbynic čís. 10., obou náboženství katolického v zdejším děkanském chrámu Páně sv. Václava od podepsaného děkana dle obřadu církve katolické oddáni byli.

Ku stvrzení toho slouží vlastnoruční podpis a přitisknutí pečeti zdejšího děkanství.

Z úřadu děkanského v Sušici, dne 20. února 1883.

Petr Stolař,
děkan.

L. S.

2. Při *smíšeném* manželství, jestliže nebyly cautiones opportunae poskytnuty a sňatek pouze cum assistentia passiva parochi uzavřen, znějž oddací list v tento spůsob:

Oddací list.

Nížepsaný stvrzuje tímto na základě zdejší matriky oddaných tom. VII. str. 513., že dne 26. května 1885. po vykonaných jak v katolickém farním chrámu v Libšicích, taktéž i v evangelickém chrámě v Libšicích dne 17., 24. a 25. května třech ohláškách ženich *Gustav* Adolf *Göllner*, ředitel továrny v Libšicích, evangelík helvetského vyznání, 42 let stár, syn Friedricha Augusta Göllnera pastora helvetského vyznání v Pirně v království Saském a choti jeho Augusty Westermannové, též helvetského vyznání, — a nevěsta *Agatha Sehnalova*, náboženství katolického, stavu svobodného, věku svého 25 let čítajíc, manželská dcera Leopolda Sehnala, majitele statku v Dolanech č. 1., okres Slanský, a Rozálie rozené Kohoutové u přítomnosti nížepsaného katolického faráře a svědků: Josefa Rozsypala, rolníka v Libšicích č. 7. a Jana Rameše, účetního v továrně Libšické, obou náboženství evangelického (helvetského vyznání) svolení své ku sňatku manželskému vyjádřili.

Na stvrzení toho můj vlastnoruční podpis a přitisknutá farní pečeť.

Dáno od farního úřadu katolického v Libšicích,
dne 1. června 1885.

František Horáček,
farář.

§. 71. Úmrtní listy.

Nemá-li duchovní správce po ruce formuláře rubrikami opatřeného, jejž klademe na str. 211., napiš *úmrtní list* v tomto znění:

Úmrtní list.

Nížepsaný tímto na základě úmrtní matriky zdejší fary tom. IX. str. 213. stvrzuje, že František Jehlička, mistr krejčovský ve Vrátkově

Kraj Pražský / Circulus — Okres Slánský / Districtus

Oddací list.

Testimonium copulationis.

Nr. Exh. 147.

List z knihy oddaných při farním úřadě ve Vepřku od roku 1884 str. 39.
Extractum e libro copulatorum in officio anni 18 pag.

Den, měsíc a rok oddavek v chrámu Páně N. Dies, mensis et annus copulationis in Ecclesia N.	Jmeno oddávajícího kněze Nomen copulantis	Dle ohlašního listu stalo se prohlášení snoubenců či proměnutí dvou neb všech prohlášek v chrámu Páně N. Juxta testimonium promulgationis ter promulgabantur vel cum dispensatione semel in Ecclesia N.	Ženich a nevěsta sponsi et sponsae: Jmeno, stav, místo a číslo domu, někdejší obydlí, okresní úřad; jméno, stav a náboženství jejich rodičů. Nomen, conditio, locus et Num. domi, prioris domicilii, politicus districtus; nomen, conditio et religio parentum	Náboženství religio	Stav, zdali již prvé byli v svazku manželském Conditio, an prius jam matrimonio juncti fuerint	Věk aetas	Jmeno, stav, domov a náboženství svědků oddavek. Nomen, conditio, domicilium et religio testium copulationis	Poznamenání. Výkaz vdovského stavu úmrtním, zletilosti křestním listem, při nezletilých sirotcích povolení soudu, jinak povolení otce k sňatku atd. Adnotatio. Viduitas literis mortem testantibus, majorennitas literis baptismalibus, consensus apud orphanos literis summae tutelae, alias consensus patris ad matrimonium evinciendus etc.
20. září 1884 t. j. 18stého osmdesátého čtvrtého	Karel Smetana, kaplan	Prohlášky učiněny 31. srpna, 7. a 14. září 1884 ve farním chrámu Vepřeckém a Minickém	Eduard Valečka, čeledín v Minicích číslo 17., okres Slánský, manž. syn Josefa Valečky, domkáře v Holubicích, a choti jeho Anny Jandové, obou náboženství katolického.	katolické	svobod.	0 let	Prokop Suk, poklasný v Minicích, nábož. katol.	Křestní list z Minic ze dne 1. srpna 1884 svědčí o plnoletosti ženicha
			Kateř. Bělohoubková, manž. dcera Antonína Bělohoubka, nádeníka v Dušníkách, č. 22., okres Slanský, a choti jeho Vilemíny Novákové, obou nábož. katolického		svobod.	19 let	Václav Zima, chalupník ve Vepřku č. 8., nábož. katol.	Nevěstě dal otec Antonín Bělohoubek svolení k sňatku v přítomnosti svědků Josefa Mrázka a Vendelína Jelínka dne 19. září 1884. (fasc. V. 217.)

Na potvrzení toho můj vlastnoruční podpis a přitištěná farní pečeť.
In cujus fidem mea propria subscriptio et sigillum parochiale appressum.

Dáno od farního úřadu ve Vepřku, dne 16. března 1885. L. S.
Datum in officio parochiali

Melichar Štětka,
farář.

Kraj / Circulus Pražský

Okres / Districtus Příbramský

Nr. Exh. 472.

Úmrtní list.

Testimonium obitus.

Výtah z knihy úmrtní při farním úřadě v Příbrami od r. 1887. str. 712.
Extractum e libro defunctorum in officio parochiali anni 18 pg.

Den, měsíc a rok úmrtí / obitus	Den, měsíc a rok pohřbu / depositionis	Jmeno, místo, číslo domu / Nomen, locus Num. C. domi,	Jmeno a stav zemřelého / Nomen et conditio defuncti	Náboženství / Religio	Věk / Aetas	Místo pohřební / Locus depositionis defuncti	Nemoc a spůsob smrti / Morbus et ratio mortis	Jmeno pochovávajícího kněze / Nomen sacerdotis sepelientis	Kdy a od koho byl zemřelý svátostmi zaopatřen / Quando et a quo defunctus provisus sit
8. dubna 1887 t. j. 18stého osmdesátého sedmého	10. dubna	Příbram, č 14. u Krocínů v Havířské ulici	Bartoloměj Kdoulička, havíř	katolické	58 let	Příbram	Zemřel následkem vnitřního poranění jež utrpěl při pádu do šachty	Zigmund Horlivý, starší kaplan	Dne 7. dubna zaopatřen při úplném vědomí sv. svátostmi od kaplana Jana Káry

Ku stvrzení toho můj vlastnoruční podpis a přitisknutá pečeť zdejšího děkanství.
In cujus fidem propria manus meae subscriptio et sigillum hujatae decanalis Ecclesiae appressum.

Dáno od úřadu děkanského v Příbrami, dne 12. dubna 1887.
Datum in officio decanali

Jindřich Vondrák,
děkan.

č. 9., okres Česko-Brodský, náboženství katolického, 43 let stár, byv sv. svátostmi od níže psaného farářem zaopatřen, dne 14. listopadu 1879. t. j. 18stého sedmdesátého devátého roku na souchotiny zemřel, a dne 16. listopadu na farním hřbitově v Tismicích od podepsaného duchovního správce dle obřadu církve katolické byl pohřben.

Na potvrzení toho můj vlastnoruční podpis a přitisknutá farní pečeť.
Dáno od farního úřadu v Tismicích, dne 20. listopadu 1879.

Bedřich Toman,
farář.

L. S.

§. 72. Vedení správy duchovní pro vojenské osoby duchovenstvem diecésním.

Nejvyšším rozhodnutím císařským ze dne 3. ledna 1869. nařízena a provedena jest úplná reorganisace duchovní správy vojenské v rakouském mocnářství. Veškerá říše dělí se na 18 okresů vojenské duchovní správy. Každý okres má 1. svého *faráře*, jenž přebývá v hlavním sídle vojenského velitelství [1]). Farářům podřízeni jsou 2. *kuráti* vojenští, kteří konají duchovní správu na vykázaném sobě stanovisku při posádce, špitále vojenském neb invalidovně [2]), a 3. *kaplani* vojenští, kteří duchovní správu takřka na spůsob missionářův konají při oněch odděleních vojska, kteráž v tom kterém okresu jsou rozložena. Kde se kaplan zdržovati má, ustanoví pokaždé velitel vojska v témž okršku. Úřad dřívějších plukovních kaplanů zcela zaniknul.

Jelikož tímto zařízením počet vojenských duchovních značně ztenčen byl [3]), uznalo c. kr. říšské ministerstvo války toho potřebu, aby se duchovenstvo farní čili civilní v rozsáhlejší než před tím míře u vedení duchovní správy pro vojenské osoby súčastňovalo. O tom platí toto ustanovení:

---

[1]) *Farářové* vojenští jsou: 1. ve Vídni, 2. v Praze, 3. v Josefově, 4. v Linci, 5. v Brně, 6. ve Lvově, 7. v Krakově, 8. v Innomostí, 9. ve Štýrském Hradci, 10. v Terstu, 11. v Zadře, 12. v Buda-Pešti, 13. v Záhřebě, 14. v Košicích, 15. v Prešpurku, 16. v Petrovaradínu, 17. v Temešváru, a 18. v Sibini (Hermannstadt).

[2]) V Praze jsou 3 kuráti (2 špitály a invalidovna), v Terezíně 1 kurát (posádky); mimo to v Čechách 8 voj. kaplanů; v Brně 1 kurát (posádky) a v Olomouci též 1 kurát (posádky); mimo to na Moravě 5 voj. kaplanů a 1 duchovní školy vojenské.

[3]) Pro celou *armádu* rakouskou záleží vojenské duchovenstvo v čas pokoje toliko ze 119 kněží a sice: 1 apoštolský vikář polní, 1 ředitel polní konsistoře a 2 tajemníci, 18 farářů, 33 kurátů, 49 kaplanů (mezi nimi 12 řecko-katol.), 15 duchovních professorů.

1. Farářové diecésní či *civilní* jsou povinni, nejen v jednotlivých případech v duchovní správě vojenské vypomáhati, nýbrž v takových místech, kde větší posádka se nalezá, a žádný vojenský duchovní ustanoven není, *vojenskou správu duchovní* v celém objemu jejím zastávati. K tomu cíli povinni jsou velitelové vojenských štací, aby se s civilním farářem toho kterého místa přiměřeným způsobem dorozuměli, načež apoštolský polní vikariat splnomocní ty které faráře diecésní k vykonávání farních funkcí s osobami k právomocnosti vojenského duchovenstva příslušnými a sdělí jim veškerá nařízení, týkající se vedení duchovní správy vojenské.

V takovém případě ovšem nestačí pouhé zasílání matričních výtahův, ale nastává potřeba, aby diecésní farář vedl *zvláštní matriky* narození, křtů, oddavek a úmrtí pro osoby *právomocnosti vojenských duchovních podrobené*, zvláště v takových místech, kde se nalezá větší sbor vojenský, velitelstvo okresu doplňovacího neb vojenská nemocnice. Matriční archy neb knihy k tomu potřebné obdrží farář od velitelů vojenských stanišť.

2. Vedení matrik narozených, oddaných a zemřelých osob zemské obrany, taktéž vyhotovování úředních listin z těchto matrik náleží v čas míru pisatelům civilních matrik čili civilním správcům duchovním [1]). Jak mile však obrana zemská se zavolá, mají vojenští faráři, kuráti a kaplani veškery případy do svých matrik zapsati. Jenom doplňovací sbory zemské obrany, pokud se na místech shromažďovacích (Kadre-Station) zdržují, taktéž osoby u stálých úřadů a ústavů zemské obrany sloužící, zůstávají i v době zavolání či mobilisace při matrikách civilních.

Pro udržení patrnosti (evidence) případů křtů, oddavek a úmrtí, které se udály při zemských obrancích, vojenské duchovní správě přidělených, jest nařízeno *α*) aby případy ty, stanou-li se v úředním *sídle vojenského faráře*, u něho byly ohlášeny; *β*) stal-li se však případ *mimo úřední sídlo* faráře vojenského, má se ohlášení státi u duchovního zemské obrany vojenského aneb *výpomocného civilního*, kterýž také matriční výtah vyhotoví; výtah ten od dotyčného vojenského sboru zašle se faráři vojenskému.

---

[1]) Oběžník c. kr. ministeria obrany zemské ze dne 14. srpna 1880. (Ord. list. Praž. 1880. č. 11. — Ord. l. Buděj. 1881.)

3. Vyžadují-li toho nutně *poměry jazykové* (na př. kdyby ležel v české krajině pluk maďarský, chorvátský, a civilní kněz by vojíny nemohl zpovídati atp.), postará se velitel vojenské stanice o to, aby čas od času k vykonání náboženských přednášek a jiných funkcí duchovních onoho jazyka znalý *duchovní vojenský* byl na to které místo vyslán. Působení tohoto kněze vojenského jenom za výpomocné se považuje.

4. Ačkoli dle stávajících zákonů jest duchovenstvo diecésní povinno, úkony vojenské duchovní správy tam, kde zvláštní vojenský duchovní ustanoven není, vykonávati, jest nicméně c. kr. říšské ministerstvo války ochotno, zvláštní zásluhy civilních kněží, jež sobě o vojenskou duchovní správu získali, uznati a kněžím těm přiměřenou *remuneraci* vykázati. K tomu cíli buďtež doklady o duchovních službách, osobám vojenským prokázaných, od velitelstva staniště vojenského stvrzené, c. kr. říšskému ministerstvu války předloženy [1]).

5. Do *matrik vojenských,* jež civilní kněží v tom kterém místě vedou, buďtež zaznamenány jen takové funkce duchovní, ku kterým dle stávajících předpisů vlastně jen vojenští duchovní jsou oprávněni, a které tedy diecésní farářové jen spůsobem výpomocným vykonávají, tudíž jen ony funkce, kteréž konány byly ohledně vojenských osob právomocnosti vojenského duchovenstva podřízených. Funkce však, jež byly konány ohledně osob vojenských, právomocnosti diecésní (civilní) podřízených, zaznamenány buďtež v obyčejných (civilních) matrikách diecésního správce duchovního [2]).

6. Na dotaz, u kterého faráře se mají uložiti ony *listiny*, které jsou dokladem platně a dovoleně vykonaného sňatku, bylo [3]) takto ustanoveno:

α) Oddává-li *vojenský farář neb kurát*, zůstanou dokumenty v jeho archivu.

β) Oddává-li per delegationem *vojenský kaplan*, zašlou se listiny příslušnému vojenskému faráři neb kurátovi.

γ) Přisluší-li ženich pod správu jiného duchovního

---

[1]) Výnos c. kr. říšského ministeria války dd. 19 dubna 1870. odd. 9 č. 1113. a ministeria osvěty ze dne 28. dubna 1870. č. 3704. — Viz Pražský Ord. list 1870. č. 12. str. 47—48.

[2]) Výnos c. kr. místodržitelství českého dd. 18. září 1870. č. 38152. — Pražský Ordin. list 1870. č. 24. str. 95.

[3]) Cirkulář c. kr. říšského ministeria války ze dne 15. dubna 1871. — Praž. Ordin. list. 1871. čís 14. str. 59.

správce než nevěsta (na př. dvěma vojenským správcům duchovním, neb jednomu civilnímu), buďtež listiny uschovány u toho duchovního správce, který *kopuloval.*

b) Jestliže následkem delegace byly oddavky vykonány od duchovního správce, pod jehož pravomoc nepřisluší ženich ani nevěsta, buďtež listiny uloženy u onoho, jenž *delegaci udělil.* Kopulující kněz však zanese sňatek do své matriky.

Pozn. Kdykoli se uzavírá sňatek vojenského ženicha před *farářem civilní nevěsty*, může se to platně státi bez jakékoli delegace se strany vojenského duchovního správce ženichova. Jelikož ale civilní farář nebývá vždy s to, určitě posouditi, zdaž vojenský ženich v skutku opatřen jest všemi doklady či listinami ku sňatku potřebnými, náleží vojenskému správci duchovnímu právo, aby spolu s ohlášním listem dal také *list propustný*, jímž dosvědčuje, že vojenský ženich může k uzavření platného i dovoleného sňatku připuštěn býti. S tímto vyjádřením vojenského duchovního spokojiž se civilní farář a dbej jedině o to, aby také nevěsta zákonitým předpisům vyhověla. Jelikož však propustný list vojenského duchovního nikterak nemá se bráti ve smyslu delegace od něho snad udílené, buďtež v tom případě listiny oddavek se týkající u faráře nevěstina uloženy.

§. 73. Seznam jinochů povinnosti branné a domobraně podrobených.

1. Všichni duchovní správcové katoličtí jsou povinni před 30. listopadem každého roku zaslati místnímu představenstvu té které obce výtahy z matrik křestních o všech jinošich, jimž příštího roku nastává povinnost dostaviti se poprvé k vojsku, čili kteří vstupují do 1. třídy onoho stáří, v němž nastává povinnost branná.

Výtahy ty buďtež po různu dle *místních obcí* sestaveny. Napiší se všickni chlapci či pacholíci, — i ti, kdož mezitím zemřeli, podle datum narození, — kteří v občanském roce po odevzdání těch výtahů následujícím dokončí (neb dokončiti mohli) 20tý rok svého života. Žádné jmeno nebudiž vynecháno.

Úmrtí, která se udála až do dne, kdy farář výtahy odevzdá, buďtež zanesena do zvláštní rubriky formuláře k těmto výtahům určeného, kterýž se nazývá „vzor I.“ a takto zní:

Místní obec . . . (Vzor I.)

Výtah

z křestního (rodného) rejstříku o pacholících v době od 1. ledna do 31. prosince roku 18 . . narozených.

Běžné číslo	Rodové a křestní jméno neb příjmení pacholíkovo.	v kterém měsíci a kterého dne se narodil	zemřel-li, kterého dne, měsíce a roku	1. Křestní jméno a) otcovo b) matčino 2. V kterém čísle domu bydlelí, když se dítě narodilo	Jaké umění néb jakou živnost provozuje otec, aneb čím se jinak živí.	Připomenutí
	N. dne . . Pečet.		18 . .		Podpis toho, kdo matriky vede.	

2. Aby se usnadnily přípravné práce k odvodu vojenskému, nařídilo ministerium výnosem ze dne 27. července 1870: Zapisuje-li se do *úmrtní* matriky osoba mužská, *před dokonaným 23. rokem věku* svého zemřelá, v křestní matrice téže fary nezanešená, ale k některé obci zemí rakouských (mimouherských) příslušná, tu nechať pisatel matrik ve lhůtě 8 dnů výtah z knihy zemřelých zašle přímo do rodiště této mužské osoby tomu, kdo tam vede matriky. Leží-li rodiště to v jiné korunní zemi anebo náležel-li zemřelý k jinému vyznání, budiž výtah ten poslán prostřednictvím úřadu politického (okr. hejtmanství). Pisatel matrik v rodišti zemřelého jest povinen v matrice křestní, kde osoba nyní již zemřelá zapsána jest, v rubrice „Poznamenání“ (neb přes celou šířku levé polovice listu) napsati místo a den úmrtí jejího, odvolávaje se k obdržené zprávě, kteráž se v registratuře uloží. Nemohl-li by zapisovatel pohřbu nabyti jistoty o rodišti zemřelého, jsou ku požádání jeho úřadové političtí povinni, pomocí svou jemu se propůjčiti.

3. Činí-li branný povinník nárok na dočasné *osvobození* od vojenské povinnosti, a zadá-li v té příčině reklamaci, buďtež od faráře předloženy zprávy o stavu celého rodu a sice dle vzoru VIII., jakž tuto následuje:

(Vzor VIII.)

Zprávy

z křestních (rodových) matrik, dále z matrik o sňatcích a úmrtích o rodině N. N., číslo domu . . . v místě N . . . obce N . . .

Jmeno rodné, křestní neb příjmení i jinaké přijmení (Beiname)	Den, měsíc a rok, kdy se narodil	Rok kdy se zasnoubil	Náboženství	Umění, řemeslo, jinaké povolání životní	Den, měsíc a rok kdy snad zemřel	Poznamenání
1	2	3	4	5	6	7

N. dne . . . 18 . .
Za úplnou souhlasnost s matrikami.
(Pečef.)

Podpis toho
kdo matriky vede.

1. Pozn. Nejdřív se uvede *otec*, pak *matka*, byť byli i zemřeli, což se zapiše v dotyčnou rubriku s udáním datum. Po rodičích následují *dítky* dle stáří, od nejstaršího k nejmladšímu dolů, aniž by reklamovanec byl vynechán. Žádné dítko nesmí býti opominuto. Nežije-li v rodině, na př. slouží-li ve vojště, neb je-li usídleno v témže neb jiném místě obce neb v cizině, je-li provdáno neb oženěno, vystěhovalo-li se aneb neví-li se o něm, připojí se to v rubrice: „poznamenání“. Také zemřelá již dítka se zapiší.

2. Pozn. Činí-li povinník branný nárok na osvobození jako *jediný vnuk*, zapiše se rodina v tomto pořádku: 1 děd, 2. bába, 3. otec, 4. matka, 5. otcovi bratři, 6. dítky.

3. Pozn. Za vyhotovení zmíněných výtahů k účelu osvobození od vojenské povinnosti smí farář požadovati od zámožnějších lidí poplatek, který nikdy však nesmí 2 zlaté převyšovati. Chudým stranám budtež tyto výtahy zdarma napsány [1]).

[1]) Výnos c kr. ministeria vnitra ze dne 21. července 1872. č. 9902. (Praž Ord. l. 1872. str. 57.)

Kdyžby farář nemohl udati den narození neb úmrtí některého člena rodiny, jelikož se onen člen v jiné farní osadě narodil aneb tam zemřel, tuť nastává nutnost, aby k doplnění výš naznačených „zpráv“ opatřeny byly křestní neb úmrtní listy od oněch farářův, kde se dotyčné úkony v matrice poznamenány nalezají.

Ku „zprávám“ dotčeným nesmí duchovní správce přidávati *žádné poznámky* takové, kteréž by nepřímým spůsobem měly účinkovati na rozhodnutí odvodní komisse [1]).

4. Za příčinou sepsání jinochů do věku *domobranného* [2]) vstupujících jsou farní úřady povinny každého roku zdělati výpisy z křestních matrik [3]) o všech v té které obci narozených osobách mužského pohlaví, které v kalendářním gregoriánském roce po zdělání těchto rejstříků následujícím dokonají 19. rok věku svého.

Zemřela-li některá osoba mužská v matričních výpisech uvedená, budiž den úmrtí jejího zapsán ve 4. rubrice tohoto výpisu a výpisy tyto spolu s výpisy o jinoších do věku k odvodu povinného vstupujících odevzdány buďte do konce října každého roku příslušným představenstvům obecním [4]).

§. 74. Zasílání listů matričních, týkajících se osob vojenských.

Každý civilní správce duchovní, jenž vypomáhá v duchovní správě vojska, jest povinen zasílati k vojsku matriční listy o s o b v o j e n s k ý c h se týkající. A sice platí nejnovější dobou v tom ohledu následující ustanovení [5]):

1. Diecésní správcové duchovní jsou povinni, aby *úplné opisy* úkonů *matričních* ohledně funkcí pro osoby vojenské jakéhokoli druhu vykonaných zasílali *ihned* po vykonané té

[1]) Pražský Ord. l. 1869. č. 29. str. 225—227.

[2]) Dle zákona ze 6. června 1886. jsou k domobraně zavázáni všickni státní občané ke zbrani způsobilí, kteří nenáležejí k c. k. vojsku ani záloze, ani c. k. zemské obraně, počínajíc rokem, kterého dokonají 19. rok, až do konce roku, v němž dokonají 42. rok svého stáří (§. 2.)

[3]) Vzorec výpisu toho jest týž, jako výše sub 1. na str. 216. při jinoších, kteří k odvodu dostaviti se mají.

[4]) Nařízení ministeria obrany zemské ze dne 19. ledna 1887. (říšského zákon. 1887. č. 5.) §. 8. Viz Ord. l. Praž. 1887. č. 8. str. 30.

[5]) Ord. l. Pražský 1871. č. 1. str. 3. — č. 14. str. 59. — Dr. Symerský, Verehelichung der Stellungspflichtigen str. 117, 154, 171, 180.

které funkci a sice křtu neb oddavkách neb úmrtí (zvlášť úmrtí) přímo k velitelství onoho sboru vojenského, jemuž tato vojenská osoba přináleží aneb před úmrtím přináležela. Matriční list se zašle k velitelství toho kterého sboru tenkráte, když se sbor přímo v témž místě nalezá; není-li však dotyčný sbor vojenský v místě samém, budiž výtah zaslán nejbližšímu velitelství doplňovacího okresu vojenského (Militär-Ergänzungs-Bezirks-Kommando [1]). Úmrtní listy mužů z vojska řadového a zemské obrany buďtež zasílány obecnímu zastupitelstvu, kteréž je dále odeslati povinno jest [2]).

2. Matriční listy nadzmíněné zasílají se bez rozdílu nechť jsou dotyčné funkce zaznamenány v matrikách *civilních* neb v matrikách *vojenských* [3]), od civilního duchovního správce výpomocně vedených [4]).

---

[1]) Cirkulář c. kr. ministeria války ze dne 15. února 1871. — Jindy se výtahy zasílaly bisk. vikářům, pak konsistoři a odtud teprv úřadům vojenským a to teprvé na konci každého čtvrtletí, což od r. 1871. na spůsob výš naznačený jest změněno.

[2]) Nařízení ministeria ze dne 12. února 1880. č. 1750.

[3]) Matriky vojenské mají tytéž rubriky jako obyčejné čili civilní matriky, jen že jest zvláštní rubrika věnována sboru vojenskému (pluku atd), při kterém se úkon matriční udál, a v jiné rubrice poznamenáno jest číslo, pod kterým zaslán byl výtah matriční od civilního neb vojenského (avšak nepříslušného) duchovního správce. Na př. křestní matrika má tyto rubriky:

Arcidiecése: Pražská. Vikariat: Černokostelecký.
Kraj: Pražský. **Duplikát** Fara: Ondřejov.
matriky narozených a křtěných.

Pluk neb sbor	Čas a místo narození a křtu okres, země	Jméno pokřtěného	náboženství	mužské neb ženské	manželské neb nemanželské	Otec, jméno, vojenská šarže, rodiště, okres, země, náboženství	Matka, jméno její a otce jejího i stav, rodiště, okres, země, náboženství	Kmotři, jméno a stav vlastnoručně neb znamením, bydliště	Jméno a úřad křtícího kněze	Číslo a folio civilního protokolu	Poznamenání
c. k. dělostřelectva 1. pluk	18. března 1874 nar. ve Zvánovicích okres Českobrodský v Čechách, v č. 23. a 20. března pokřtěn v Ondřejově	Jan Nep.	katolické	mužské	manželské	Josef Hubáček, kaprál u 2. praporu, 4. setnina, truhlář, z Odřejova rodilý, okres Českobrodský Čechy, nábož. katolického	Anna Dřízalová, dcera Václava Dřízala, rolníka ve Zvánovicích č. 23., okres Českobrodský, Čechy, nábož. katolického	Jan Nečásek domkář ve Zvánovicích	Prokop Hanka, farář v Ondřejově	tom. 7. fol. 390.	Bába: Marie Zbíralová z Kosorad

[4]) Pražský Ord. list 1870. č. 24. str. 96.

3. Že zmíněné listy matriční v skutku zaslány byly, zaznamenejž duchovní správce ve svém *jednacím protokolu*, by se, když by potřeba toho nastala, řádné jich odeslání náležitě prokázati mohlo.

4. Ku kterému *sboru* vojín náleží, pozná duchovní správce snadno z listiny, kterouž každá osoba vojenská v příčině svého svazku vojenského v rukou má a kterouž správci duchovnímu, buď osoba vojenská sama, neb v případě jejího úmrtí pozůstalé příbuzenstvo doručiti jest povinno.

5. Žádá-li (mimo tyto officielní čili zákonem předepsané) také c. kr. *politický úřad* (hejtmanství okresní) neb městský *magistrát* od farářů zasílání listů matričních týkajících se osob vojenských, budiž od civilního faráře přání tomuto (kteréž arci novou práci na duchovního správce uvaluje) vyhověno [1]).

6. Částečná úleva práce poskytnuta jest v té věci s ohledem na vojíny, kteří jsou na *trvalé dovolené* aneb *záložníky* (v reservě). A sice

α) Pokud se týká oddacího listu. Dle vojenských předpisů povinen byl jindy každý záložník a na trvalé dovolené se nalezající *vojín*, aby sám o uzavřeném sňatku svém při nejbližším kontrolním shromáždění ústní oznámení učinil a spolu předložil oddací list nebo pověřený opis jeho. Avšak vynesením c. kr. ministeria války ze dne 28. června 1879. č. 6621. bylo od požadavku toho upuštěno a tudíž vojíni na trvalé dovolené se nalezající a záložníci nejsou více povinni prokázati se kopulačními listy svými při kontrolním shromáždění [2]).

β) Pokud se týká úmrtního listu. Kdykoli zemře vojín na trvalé dovolené se nalezající aneb záložník, jest *představený obce* povinen, úmrtní list i vojenský pas téhož vojína vyzdvihnouti a obé předložiti c. kr. okresnímu hejtmanství, kteréž se o to postará, aby jmeno zemřelého bylo v protokole a rejstříku vymazáno, načež obě zmíněné listiny zašle příslušnému velitelství doplňovacího okresu vojenského. Tudíž není civilní duchovní správce povinen, úmrtní listy záložníků neb vojínů, kteří se na trvalé dovolené nalezali, zasílati k velitelství vojenskému [3]), nýbrž, jak výše (sub 1.) řečeno, pouze obecnímu představenstvu. Nařízení to platí též, umřel-li vojenský dovolenec příslušný do zemí uherských.

---

[1]) Pražský Ordin. list. 1871. č. 1. str. 3.

[2]) Viz Praž. l. Ordin. 1879. č. 16. str. 63.

[3]) *Symerský*, Verehelichung d. Stellgspfl str. 171. 181.

§. 75. Výtahy či seznam v příčině očkování.

Ku konci března každého roku povinen jest duchovní správce seznam všech od 1. ledna do 31. prosince minulého roku v osadě jeho narozených *dítek* sestaviti a zaslati k příslušnému c. kr. hejtmanství okresnímu (k magistrátu), kteréž seznamy ty sdělí lékařům, aby nabyli o tom známosti, které dítky v běžícím roce očkovány býti mají. Seznam ten může zníti takto:

Seznam

dítek od 1. ledna do 31. prosince 1886. ve farní osadě Písečenské narozených.

Místo	Číslo domu	Jméno a stav rodičů	Jméno narozenců	Den narození
Písečná	10	Matěj Kurz, chalupník, Barbora, roz. Valšová.	Kristian	18. června
	27.	Mikuláš Andres, mistr tesařský, Kateřina, roz. Veselá	Anežka	24. listopadu
Žampach	4.	Antonín Bareš, hajný, Františka, roz. Petáková	Marie	2. února
Dlouhoňovice	19.	Jan Stárek, rolník, Alžběta, roz. Šrámková	Josef	16. května
Hejnice	15.	Prokop Dvořák, šafář, Eleonora, roz. Kulmannová	Hedvika	8. října.
Úhrn: 4.			Úhrn: 5.	

Od farního úřadu v Písečné,
dne 26. března 1887.

L. S.

Štěpán Valenta,
osobní děkan.

Poznamenání. Jindy bylo duchovním správcům rozkázáno, aby čtyřikrát v roce učinili zvláštní kázaní o prospěšnosti očkování; seznam neočkovaných musel býti čten s kazatelny; farář měl býti přítomen při očkování samém; žádný neočkovaný nesměl obdržeti stipendia ani porce chudinské; dítky neočkované, kteréž na neštovice zemřely, nesměly slavným spůsobem pohřbeny býti. Veškery tyto s církevními zákony se nikterak nesrovnávající věci v novější době pozbyly své platnosti.

§. 76. Výtahy matriční v příčině Uher a cizozemska.

V Rakousku zdržují se buď jen mimochodem aneb trvale cizinci, příslušníci jiných států; a v Cislajtánii mnohdy meškají příslušníci království uherského. Jest ovšem v zájmu každé z těchto zemí, aby tamější vládní organy zvěděly o úmrtí každého příslušníka svého, v našich krajinách meškajícího a proto v té příčině různá nařízení vládní byla vydána.

1. S ohledem na království Uherské jest nařízeno, aby každý duchovní správce o *úmrtí* každé mužské osoby, ze zemí koruny uherské pocházející, kteráž před ukončením 23. roku svého věku na osadě jeho zemřela, učinil v cestě c. kr. okresního hejtmanství náležité oznámení u c. kr. ministeria vnitra, odkudž se další ohlášení téhož případu ku král. ministerstvu uherskému zašle.

V oznámení tom má se udati rodiště a vyznání zemřelého příslušníka koruny uherské.

Není-li jisto, jakého věku zemřelý dosáhl, ale je-li pravdě podobno, že nebyl přes 23 roků stár, budiž případ ten rovněž oznámen. Není-li lze s jistotou vypátrati jméno neb rodiště a vyznání zesnulého, učiň o tom farář oznámení u c. kr. okresního hejtmanství, s požádáním, aby se úředním vyšetřením věci tyto na jisto postavily, by se matrika doplniti mohla [1]).

Pozn. Žádá-li uherský úřad soudní, aby se v Čechách, na Moravě neb ve Slezsku stala změna ve farní matrice, má dopis v té příčině zaslán býti dotyčnému c. kr. místodržitelství, nikoli přímo faráři [2]).

2. Zemře-li příslušník království Belgického v našich krajinách, povinen jest farář úmrtní list jeho ex offo vyhotoviti a s připojením překladu latinského zaslati jej c. kr. okresnímu hejtmanství k dalšímu úřednímu jednání [3]).

[1]) Výnos c. kr. ministeria vnitra z 28. srpna 1871. č. 11081; a výnos c. kr. českého místodržitelství ze 16. září 1871. č. 42280. — Ordin. list Pražský 1871. č. 18. str. 73.

[2]) Praž. Ord. l. 1878. str. 14.

[3]) Pražský list Ord. 1871. č. 17. stř. 72.

3. Pokud se příslušníků království Bavorského týká, jsou duchovní pastýřové povinni, o každém narození a úmrtí příslušníků bavorských, v Rakousku se zdržujících, podati zprávu k c. kr. hejtmanství s připojením křestního neb úmrtního listu ex offo vyhotoveného, s požádáním, aby případ ten byl příslušným úřadům bavorským v známost uveden [1]).

4. Případy narození a úmrtí, které se na Bodamském jezeře a sice buď na hladině aneb v bezprostředním okolí břehu téhož jezera přihodí, od úředníků k tomu ustanovených zvláště se zapisují a příslušným pisatelům matrik se zasílají; farní úřady povinny jsou případy ty do svých matrik poznamenati [2]).

5. O příslušnících republiky Francouzské ustanoveno, aby duchovní pastýř o každém případu úmrtí nalezence, choromyslného neb chudého občana jmenované republiky, pokudž se týž v některém dobročinném ústavu v Rakousku nalézal [3]), učinil u c. kr. hejtmanství okresního úřední oznámení a spolu úmrtní list ex offo připojil, se žádostí, aby vláda francouzská o případu tom byla uvědoměna.

6. V příčině příslušníků království Italského povinen jest každý duchovní správce zasílati výtahy z matrik (křestních, kopulačních a úmrtních) každého čtvrt roku (do 15. dubna, 15. července, 15. října a 15. ledna) a s nimi zároveň seznam dle kategorií listin uspořádaný, k biskupské konsistoři, odkudž se v cestě c. k. místodržitelství k ministerium vnitra předkládají. V případě, že nižádný úkon toho druhu s italskými příslušníky se neudál, podává se nicméně zpráva záporná [4]).

7. S ohledem na příslušníky republiky Švýcarské jest duchovní správce povinen, o každém případu narození a křtu, oddavek a úmrtí příslušníků švýcarských výtah z matriky v řeči německé neb latinské aneb s překladem latinským vyhotoviti [5]) a náležitě potvrzený bez prodlení cestou c. kr. okresního hejtmanství zaslati k c. kr. místodržitelství.

---

[1]) Výnos c. kr. ministeria osvěty ze dne 5. října 1860. č. 14784. — Pražský Ord. list 1877. č. 11. str. 43

[2]) Výnos c. kr. ministeria vnitra ze 7. ledna 1880. č. 19010. — Praž. Ord. l. 1880. č. 4.

[3]) Pražský Ordin. list 1864. č. 4. str. 26. — Výnos c. k. státního ministeria ze dne 27. prosince 1873. č. 8542.

[4]) Vynesení c. kr. ministeria vnitra ze dne 28. ledna 1886 č. 1396. — Ord. l. Praž. 1886. č. 11.

[5]) Výnos c. kr. ministeria vnitra ze dne 4. ledna 1877. čís. 17535. — Pražský Ordin. list 1877. č. 4. str. 13.

8. Zemře-li v osadě farní příslušník království Virtemberského, jest farář zavázán úmrtní list jeho bez prodlení, aniž by na úřední vyzvání neb požádání čekal, bez kolku a bezplatně ex officio vyhotoviti a cestou c. kr. okresního hejtmanství k c. kr. místodržitelství zaslati za účelem dalšího dopravení do Virtemberska [1]).

Poznamenání. Křestní, oddací aneb úmrtní listy v Rakousku vystavené buďtež, má-li se jich užiti v *Prusku*, *Sasku* neb *Schwarzburg-Rudolštadtě*, legalisovány nejen od c. kr. okresního hejtmanství, ale též od c. k. místodržitelství, ohledně vojenských osob od c. kr ministeria války. Jiné od duchovních úřadu vyhotovené listiny buďtež legalisovány od biskupského Ordinariatu [2])

§. 77. Péče o nalezence.

1. Spolu se zřízením domů pro nalezence uložil stát rakouský duchovním správcům povinnost, aby se o blaho těchto nalezenců jak tělesné tak duchovní všemožně starali. Zejmena jsou povinni správcové duchovní vybízeti rodiny takové, od nichž křesťanské, lásky plné ošetřování nalezencův očekávati lze, aby dítky tyto v ošetřování převzaly.

2. Dítky v nalezinci zrozené mají dle zákona následovati v náboženském vyznání svoji matku. Nalezence z domu nalezenců převzíti mohou jen osoby vdané neb ovdovělé, jestliže se vykáží *vysvědčením*, že jsou v mravním ohledu zcela zachovalé a že nalezence živiti mohou. Vysvědčení to jedině farář jest oprávněn dáti, a nemá ono zapotřebí podpisu se strany představenstva obce, ač mnohé strany vysvědčení to též podpisem obecního představenstva opatřiti dávají. Kdyžby představený obce odepřel podpisu svého, jest ku stížnosti na to podané povinen oznámiti příčinu zdráhání svého u c. k. okr. hejtmanství; příčina odepření toho budiž aneb od obecního představenstva samého aneb od c. kr. okr. hejtmanství na vysvědčení zachovalosti samém vyznačena, i bude věcí ředitelstva ústavu nalezencův, aby posoudilo,

---

[1]) Výnos c. kr. ministeria osvěty ze dne 11. pros. 1875. čís. 18727. — Ord. list. Pražský 1876. č. 6. str. 22.

[2]) Smlouva s Pruskem ze dne 4. září 1865.; se Saskem ze dne 6. pros. 1856. a Schw.-Rudolstadtskem ze dne 7. června 1865. — Viz Pražský Ord. l. 1865. č. 15. str. 115—116. — 1866. č. 5. str. 36.

může-li od spolupodpisu obecního představeného býti upuštěno aneb má-li u věci té předsevzato býti další vyšetření [1]).

Farář má dáti vysvědčení jen katolickým manželům neb vdovám, o nichž jest přesvědčen, že jsou zbožní katolíci, a že spořádaný život rodinný vedou; mimo to sluší hleděti k tomu, aby neměli více než *dva* nalezence v ošetřování svém, jakož také aby v místě samém se nacházela *škola*, kterou by dítko navštěvovati mohlo. Svobodným osobám nemá se vysvědčení udíleti. V dotčeném vysvědčení naznačí se jmeno a příjmení té které strany, náboženství, stav, obydlí, počet dítek, jmění, a jedná-li se o převzetí nemluvněte, budiž podotknuto, kdy matka naposled porodila. Vysvědčení jest kolku prosto a může zníti takto:

Vysvědčení.

Nížepsaný úřad farní dosvědčuje tímto osadníku zdejšímu, Václavu Bártovi, domkáři z vesnice Vlkančic č. 8., obec Vlkančice, okres Česko-Brodský, kterýž při domku svém má jen 5 korců prostředních polí, a manželce jeho Anně, 27 roků staré, že oba jsou řádní manželé náboženství katolického, kteřížto velmi spořádaný rodinný život vedou, že doposud žádného nalezence neměli a že mají pouze jediné dítko, děvčátko, kteréž se teprv před 3 měsíci narodilo, tak že matka těšíc se úplnému zdraví jest s to, nalezence kojiti. Konečně se podotýká, že ve Vlkančicích se škola nalezá.

Z farního úřadu v Sázavě, dne 12. března 1887.

Alois Polák,

L. S. farář.

3. Mělo-li by se státi, že se některým osadníkům, kteřížto se *neprokázali* farním vysvědčením, nalezenci svěřují, budiž o tom biskupské konsistoři oznámení učiněno.

4. Farář nesmí za vysvědčení ono *pražádného poplatku* vyžadovati.

5. Za *ošetřování* nalezenců platí královský zemský nalezinec v Čechách za dítko až do ukončení prvního roku stáří měsíčně 6 zl.; v druhém roce stáří měsíčně 4 zl.; od 2—6 let (až do ukončení 6ho roku stáří) měsíčně 3 zl. Mimo to obdrží pěstounové po skončeném prvním roku, bylo-li dítě u nich celých 8 měsíců hlídáno, odměnu 4 zl. 30 kr. Jestli-že pěstounové před dospěním šestého roku nalezence reversem se zavázali, že jej na vždy za vlastní dítě podrželi, nabudou tím práva, plat měsíčně 3 zl. až do ukončení 10ho roku věku jeho vybírati. — Mimo to obdrží každá pěstounka, jíž kojenec

[1]) Oběžník českého c. kr. místodržitelství ze dne 29. června 1886. čís. 36530. (Praž Ord. l. 1886. č. 16.)

svěřen byl, úhrnkovou náhradu útrat za cestu zpáteční k domovu. Zemřelo-li dítko u pěstounů svých, přispěje nalezinec tím spůsobem k potřebným výlohám, že dá pěstounům na rakvičku úhrnečnou částku 50 krejcarů.

6. Duchovní pastýř jest povinen dohlížeti na pečlivé ošetřování, zdravotní i mravní stav nalezenců své osady, jakož také, aby pilně do školy chodili; kdyžby se naskytly příčiny ku stížnostem, učiň farář oznámení u ředitelstva ústavu nalezencův, aneb když by se odtamtud na stížnost jeho žádný ohled nevzal, zadej věc tu k biskupské konsistoři své se žádostí, aby jejím prostřednictvím odpomožení se stalo.

7. Kdykoli pěstounové vyzdvihnouti chtějí ošetřovatelský *plat* za nalezence, mají faráři předložiti arch své smlouvy s ústavem, na kteréžto duchovní správce připíše stvrzení, že nalezenec žije, v tato slova:

„Že nalezenec N. N. (křestné jméno a příjmení) pod číslem . . žije a v ošetřování pěstounů N. N. se nalezá, stvrzuje v N. (místo farní) dne . . roku . . N. N.
(L. S.) farář.“

8. V listopadu každého roku povinen jest duchovní správce (prostřednictvím c. kr. okresního hejtmanství) k c. kr. ředitelství všeobecné nemocnice zaslati zprávu o nalezencích v osadě jeho ošetřovaných; ve zprávě té popisuje se tělesné zdraví, hmotné ošetřování i mravně-náboženské vychování dítka se strany jeho pěstounův, jak formulář té zprávy na str. 227 položen.

9. V případě *onemocnění* některého nalezence budiž každý recept lékařský dříve, než se lék vydá, od duchovního správce spolu podepsán.

10. *Zemřel-li* nalezenec, má duchovní správce úmrtí jeho poznamenati na kontraktu či smlouvě, kteráž od ústavu nalezenců pěstounům byla doručena. Každý duchovní správce bedlivě přihlížej, abys snad omylem nestvrdil žití nalezence umrlého, jelikož v takovém případě jest duchovní správce zavázán nahraditi peněžitou škodu, kteráž tím vznikla, že pěstounům byly vyplaceny peníze za ošetřování nalezence v době, kdy týž už byl mezi mrtvými [1]). Obzvláště má se dbáti, aby nebylo jiné dítě na místo zemřelého nalezence podvrženo.

[1]) Nařízení c. k. gubernia českého ze dne 28. listop. 1833. č. 45132. — Viz Pražský Ordin. list 1875. č. 8. str. 40.

Zpráva

o nalezencích ve farní osadě Oužické r. 1886 se nalezajících neb zemřelých.

Jméno, věk a číslo protokolu dítěte	Jméno, zaměstnání a číslo domu pěstounů	Jméno obce, fary a okresního hejtmanství	Udání		Popsání o nalezencově		Očkování	Poznamenání
			o zdraví neb nemoci dítka, o poskytnuté pomoci lékařské	Den úmrtní	fysickém vychování a ošetření	o vychování mravném		
Eustach Čepelka, 4 roky 8 měsíců stár, č. 870.	Anna Vořechová, choť tovaryše zednického v Karlovicích č. 10.	Karlovice, fara Oužice okres Kutnohorský	Zdravé	—	Pěstounové dbají o čistotu a šatí dítko dostatečně; strava jest jednoduchá, ale dítku chutná.	Vychování mravné jest dobré, oba pěstounové jsou zbožní křesťané a milují dítko jako by vlastní bylo	Jest očkován s dobrým výsledkem	Budiž ponechán u týchž pěstounů
Pavlína Kohoutová, 1 rok 2 měsíce stará, č. 1315.	Barbora Vyskočilová, choť nádeníka ve Staňkovicích č. 15.	Staňkovice, fara Oužice, okres Kutnohorský	Byla po 3 měsíce často churavá psotníkem; léčil lékař Sázavský	13 listopadu 1886.	Dítko bylo tuze zanedbáváno; pěstounka pije kořalku a tím zajisté dítku škodila.	—	Nebyla očkována	Těmto pěstounům není radno jiného dítka svěřovati
František Syrový, 7 let a 3 měsíce stár, č. 1819.	Marie Kalibová, choť domkáře v Talmberce č. 4.	Staňkovice, fara Oužice, okres Kutnohorský	Trpí častěji zanětem hrdla; léčí lékař Sázavský	—	Hmotné opatření dítka jest co se stravy týká, dost dobré; ale na čisté prádlo a oděv pěstounka nedbá.	Chodí do školy v Oužicích, jest pilný; pěstounové dobře hocha vedou	Byl očkován s dobrým výsledkem	Budiž napomenuta pěstounka, aby dbala o čistotu dítěte v prádle a oděvu
Walburga Gunterová, 3 leta a 10 měs. stará, č. 886.	Alžběta Doskočilová, choť sklenáře ve Chrastné č. 7.	Oužice fara Oužice, okres Kutnohorský	Zdravá	—	Byt jest tuze vlhký, málo se dbá na čistotu; dítko trpí často hlad.	Pěstounové se často mezi sebou vadí, dítko slyší jen nadávky, není vedeno k modlitbě a k ničemu dobrému	Byla očkována s dobrým výsledkem	Žádoucno, aby dítko bylo A. Doskočilové odňato a lépe opatřeno u jiných spořádaných lidí

Za pohřeb zemřelého nalezence nesmí duchovní správce žádného poplatku štolového žádati.

11. Dolnorakouský zemský výbor učinil r. 1879. konsistořím v Čechách oznámení o tom, že při ústavu nalezenců ve Vídni [1]) zavedeny byly od 1. ledna 1879 nové knížky platební pro nalezence tamější a že farářové i nadále povinni jsou vésti seznamy nalezenců a podpisem i pečetí stvrzovati, že nalezenec, na něhož platební knížka zní, dosud žije [2]).

12. Jestliže rodičové nalezenců později *sňatek manželský* mezi sebou uzavrou, jsou dle zákona povinni, ode dne uzavřeného sňatku dosavadní nalezence, kteří potomním jich manželstvím legitimováni byli, buď sami bezplatně opatrovati aneb o jich opatrování jinak se postarati. Tudíž jest povinností duchovních správců, o sňatku matky nemanželského dítka, na útraty zemských důchodů ve veřejném opatrování nalezinců se nacházejícího, s otcem vlastním téhož dítka buď správě nalezince vědomost dáti aneb v platební knížce sňatek ten poznamenati [3]).

§. 78. Stvrzování kvitancí.

Práce spojená s dosti značnou zodpovědností uložena jest duchovním správcům v rakouském státě tím, že oprávněni a povinni jsou stvrzovati čili koramisovati měsíční neb čtvrtletní kvitance kooperátorů (z náboženské matice placených), kněží na výslužbě se nalezajících (deficientů [4]), úředníků na výslužbě jsoucích (pensionistů), osob vojenského stavu v takovém místě, kde se nenalezá vojenské velitelství, patentalních invalidů, vdov a sirotků, kteréž požívají dar z milosti neb jinou podporu z veřejného fondu. Koramisaci tu vykonává farář ohledně všech osob na osadě jeho přebývajících, není-li právo koramisace výslovně někomu jinému uděleno (na př. kvitance studujících stran stipendií korami-

[1]) Dopisy farních úřadů ku správě porodnice dolnorakouské ve Vídni jsou prosty poštovného. (Buděj. Ord. list 1884. č. 2.)

[2]) Přípis dolnorakouského výboru zemského z 3. ledna 1879. Viz Praž. Ord. list 1879. č. 10.

[3]) Přípis dolnorakouského výboru zemského z 22. září 1880. č. 18320. (Praž Ord. list 1880. č. 13.)

[4]) Výslužné z matice náboženské od r. 1874. se kněžím deficientům 2. dne každého měsíce předbermo (anticipative) vyplácí. (Pražský Ordin. list 1874. č. 24.)

suje ředitel ústavu). V tom ohledu sluší zachovávati následující pravidla:

1. Ku koramisaci náleží *datum*, *podpis* farářův (neb kaplanův v zastoupení faráře) a farní *pečeť* na př. V Bystřici 1. února 1879 [1]). „Vidi Ferdinand Kobera, farář", neb „Coram me: Ferd. Kobera, farář". Za koramisaci není dovoleno požadovati jakéhokoli poplatku.

2. Duchovní správce nesmí koramisovati kvitance na několik měsíců neb čtvrtletí napřed, nýbrž toliko za *jediný* měsíc neb čtvrtletí.

3. Koramisací potvrzuje farář, že ta která strana *žije*, a že se v jejích poměrech *nestaly podstatné změny*. Z toho plyne, že zde potřeba káže jednati s největší obezřetností, abys nebyl ku své vlastní škodě oklamán. Můžeť farář po právu žádati, aby každý přišel osobně pro podpis k němu (neposílaje jiného místo sebe); když by měl farář důvodné podezření, že se na př. pensionista do jiné osady přestěhoval, má se osobní návštěvou o pravdivosti neb lichosti takové domněnky přesvědčiti. Obzvláště však povinen jest farář:

4. Oznámení učiniti o *úmrtí* každého, kdo služné, pensi neb dar z milosti a j. p. požívá. Při kooperátorech a deficientech učiň oznámení to prostřednictvím vikáře u konsistoře, a připoj úmrtní list a platební arch, spolu však oznam úmrtí ono též c. kr. okresnímu hejtmanství. Při jiných, světských osobách a sice civilních učiň oznámení u c. kr. okresního hejtmanství taktéž s připojením úmrtního listu a platebního archu. Zemřela-li osoba vojenská (pensionovaný jenerál, důstojník atd.), zašle farář oznámení o tom spolu s úmrtním listem a platebním archem buď k místnímu velitelství (Stadt- neb Platz-Commando), aneb k nejbližšímu velitelství vojenskému. Když zemře invalida, má duchovní správce jeho patentalní listinu inkoustem po délce přetrhnouti a při poslední výplatě den úmrtí poznamenati, načež zašle patentalní listinu spolu s úmrtním listem k c. kr. okresnímu hejtmanství, aby odtud obé nejbližšímu úřadu vojenskému aneb invalidovně zasláno bylo. — Přípis v takovýchto případech zněj krátce v tato slova:

---

[1]) Datum se při koramisaci často vypouští. Při osobách vojenských však se datum připsati musí; taktéž při vdovách a sirotcích.

Slavné c. kr. okresní hejtmanství!

Nížepsaný dovoluje si v známost uvésti, že bývalý c. kr. rada zemského soudu, Jan Vrba, jenž požíval výslužné 1800 zlatých a na osadě zdejší ve Frydnavě přebýval, dne 24. února 1887 zemřel; platební arch a úmrtní list jeho jest přiložen.

Z farního úřadu v Habrech, 1. března 1887.

Jakub Procházka,
farář.

Rubrum: Farář v Habrech oznamuje úmrtí
býv. c. k. zemského rady Jana Vrby.
S přílohami 1. a 2. orig.

5. S ohledem na *vdovy* a *sirotky* po úřednících neb důstojnících pozůstalé nejen úmrtí oznámiti se musí, ale duchovní pastýř jest povinen také každou jinou změnu ohlásiti, zejmena: když vdova neb osiřelá dcera uzavře sňatek manželský; tuť jest povinen farář učiniti oznámení u c. kr. okresního hejtmanství, a při tom udati (ohledně vdov) jmeno a stav zemřelého manžela, jakož také jmeno, stav a bydliště nynějšího manžela. Rovněž má oznámiti každý případ, kdež se vdova neb sirotek po úřadníku neb důstojníku jinam přestěhovala aneb když dosáhla někde hmotného zaopatření, na př. služby učitelské atp.; jinak by se mohlo státi, že by farář k náhradě bezprávně vybírané pense neb daru z milosti byl donucen [1]).

6. V příčině *patentalních invalidů* měj duchovní správce na paměti nařízení vládní, dle nichž není dovoleno podpisovati kvitance již dávno přede dnem výplaty; taktéž nemá duchovní správce podpisovati, nenabyl-li úplné jistoty, že invalida skutečně na jeho osadě bydlí. Mimo to kvitance patentalních, pensijních a zatímních *vysloužilců* (invalidů) mají se od úřadů farních teprv potom potvrzovati, když napřed od *místního úřadu představenstva obce* ohledně žití a obydlí invalidů těchto potvrzeny byly. Jest totiž od r. 1878. nařízeno, aby kvitance ty nejen od farářů, ale též od místního představenstva se stvrzovaly.

Poznamenání. Plat patentalní má se invalidovi *odníti*, a invalida přeložen býti do stavu reservačního, jestliže týž obdržel stálé zaměstnání při soukromých neb aerarních podnicích (n. př. při železné dráze), byť byl pouhým nádenníkem, jestli však tento jeho nový výdělek denní přesahuje trojnásobný obnos platu invalidního, aneb, když invalidní plat činí méně než 5 krejcarů denně (na př. při prostých vojínech), jestli výdělek aspoň 15 krejcarů denně činí Taktéž se plat invalidní zadrží, bylo-li invalidovi

[1]) Viz výnos c. k. ministeria vnitra ze dne 13. června 1877. č. 6078. — Ordin. list Pražský 1877. č. 11. str. 43.

trvale neb prozatímně propůjčeno systemisované místo ve službě státní neb vůbec veřejné.

Naproti tomu takovým invalidům, kteří jako denní písařové jsou ve službě státní zaměstnáni, aneb při podnicích aerarních nebo soukromých nemajíce stálého ustanovení, jako dělníci a nádenníci pracují, budiž plat patentální *dále vyplácen* bez ohledu na obnos jich denního výdělku[1]).

7. O *vojenských* gažistech na odpočinku neb mimo službu, pensistech bez karakteru vojenského, osobách požívajících z *pokladny vojenské* daru z milosti, sustentace, provise, alimentace, o vdovách a sirotcích po mužích c. k. vojska sluší pamatovati, že hned po úmrtí jejich odevzdává se úmrtní list obecnímu představenstvu, kteréž povinno jest, dodati jej ku c. kr. okr. hejtmanství. Totéž má platnost, dostávají-li osoby takové platů jakýchkoli z etatu zemské obrany [2]).

8. Jestliže *vdovy a sirotci* po mužích *vojenských* požívají platů na výživu z *pokladen civilních*, náleží duchovnímu správci po smrti aneb po provdání jejich ihned učiniti oznámení přímo aneb prostřednictvím okr. hejtmanství k civilnímu (finančnímu) neb vojenskému úřadu evidenčnímu. Stalo-li se úmrtí, budiž k oznámení tomu ex offo vystavený úmrtní list připojen [3]).

§. 79. Výkazy manželství smíšených.

Ku konci prosince každého roku povinen jest duchovní pastýř sestaviti výkaz všech manželství smíšených, mezi katolíky a nekatolíky na osadě jeho uzavřených, a sice zasílají farářové kathedrálního města výkaz ten přímo ku konsistoři, jiní farářové vesměs zasílají výkaz své osady k biskupskému vikáři, kterýž povinen jest z celého vikariatního okršku jediný sumární či úhrnečný výkaz sestaviti a konsistoři zaslati. Jest-li se v některé osadě toho roku neudál žádný případ smíšeného manželství, budiž od faráře aspoň záporná zpráva zaslána [4]). Použiti se má následujícího formuláře:

---

[1]) Ord. list Pražský 1875. č. 10. str. 47., 48. — Nařízení c. k. říšského ministeria války ze dne 29 května 1878. č 2353. — Viz Pražský Ordin. list 1878. č. 12. str. 48.

[2]) Vynesení ministeria vnitra a osvěty ze 16. června 1882. č. 14707.

[3]) Vynesení c. k místodržitelství česk. ze dne 15. září 1883. č. 48632. (Praž. Ord. list 1883. č. 18.)

[4]) Tak v *Pražském* Ord. listu nařízeno r. 1868. č. 7. str. 56. V diecési *Budějovické* nepodávají se výkazy o manželstvích smíšených.

Výkaz

o uzavřených smíšených manželstvích r. 1886.

Fara	Jméno a stav snoubenců	Z nichž byl katolického vyznání		Poznamenání
		manžel	manželka	
Poděbrady.	Gustav Morstein, měšťan v Poděbradech; Bohumila Krocínová, dcera rolníka č. 16. v Křečkově.	—	manželka	Cum assistentia passiva contractum.
Poděbrady.	Josef Bubeníček, mlynář v Poděbradech; Kateřina Rambousková, dcera továrníka ze Zboží.	manžel	—	Cautiones opportunae poskytnuty; dispens udělena.

Z děkanského úřadu v Poděbradech,
dne 27. prosince 1886

Michael Hůlek,
děkan.

Poznamenání. V druhém sloupci budiž, jsou-li snoubencové z cizozemska, též vlast jejich naznačena V rubrice „Poznamenání“ nemá se nic jiného připomenouti, leč zdali sňatek byl s dispensí církevní cum activa nebo pouze cum passiva assistentia uzavřen.

§. 80. Oznámení o sňatcích, jen dle občanského práva platných.

Trojím spůsobem mohou se dle občanského práva sňatky uzavříti, jež církev pro foro ecclesiastico za neplatné považuje a sice:

α) sňatek před úřadem světským od *katolíkův* uzavřený, když se naskytá překážka neb závada manželská, která dle církevního práva platí, kterou ale státní zákonodárství za překážku sňatku neuznává;

β) sňatek od snoubenců *smíšeného* náboženství (katolík

a protestant) uzavřený pouze před pastorem protestantským [1]), a posléze

γ) sňatek od snoubenců *bezkonfessionálních* (dříve však katolických) před světským úřadem uzavřený.

Ve všech těchto případech povinen jest duchovní správce ihned, jakmile se dozví, že takový sňatek uzavřen býti má, aneb že již skutečně uzavřen byl, zvláštní oznámení biskupské konsistoři o tom učiniti a spolu udati příčinu, pro kterou snoubencové tito od faráře katolického oddáni býti nemohli aneb oddati se od něho nedali [2]). Je-li naděje, že by snoubencové ještě od uzavření takového občanského sňatku ustoupiti a církevně platný sňatek uzavříti chtěli, zašli duchovní správce oznámení to bezprostředně ku konsistoři. Spolu buďtež od faráře připojeny veškery listiny úřední, toho případu se týkající.

§. 81. Záznamní kniha občanských sňatkův.

Dle občanského zákona manželského ze dne 25. května 1868. čl. II. §. 9. jest c. k. *okresní hejtmanství* (neb *magistrát* v městech se zvláštním statutem na př. Praha, Liberec) povinno, duchovním správcům obou snoubencův úřední oznámení o tom zaslati, že snoubencové tito občanský sňatek manželský mezi sebou uzavřeli. *Duchovní správce* pak jest zavázán, občanské sňatky zanésti do zvláštní knihy, kteráž se nazývá „záznamní kniha občanských sňatkův“ (Vormerkbuch über Civilehen).

Záznamní kniha ta má tytéž rubriky jako oddavací matrika. Do rubriky „oddávající kněz“ napíše se: 0. Do rubriky „Poznamenání“ zanesou se tato slova:

---

[1]) Samo sebou zjevno, že zde mluvíme pouze o krajinách našich, t. j. o církevních provinciích české a moravské, kdež Trident. caput 1. sess. XXIV. ref matr. jest publikováno a kde apoštolská Stolice od dekretu toho neudělila takové obecné dispense, jakéž na př. požívají v Irsku, Polsku, království Uherském a některých diecésích v Německu i v Americe, kdež smíšené sňatky i před nekatolickým duchovním správcem uzavřené za platné se považují. Ač nás není tajno, že někteří kanonisté a pastoralisté zastávají ve věci té názor mírnější, nelze nám k němu přistoupiti, jelikož zákonité výnosy nejdůst. biskupův našich tomu nepřipouštějí. (Viz Ordin. l. Pražský 1869 č. 2. str. 16. odstavec 4)

[2]) Pražský Ordin. list 1869. č. 3., str. 23. — Synoda z r. 1873. kap. 5. str. 20.

„Dle přípisu c. kr. okresního hejtmanství z N. ze dne . . . roku . . uzavřeli jmenovaný ženich a nevěsta dne . roku . . mezi sebou občanské manželství.“

Přípis úřední uloží se v archivu farním a zaznamená se v jednacím protokolu.

K vyhotovení *oddacího listu* o manželství občanském jest pouze c. k. okresní hejtmanství (magistrát) oprávněno.

Jestliže snoubencové občanským sňatkem spojení později též pro foro ecclesiastico platný sňatek manželský mezi sebou uzavrou, budiž v záznamní knize občanských manželství připojena poznámka, v nížto se poukáže ku stránce oddavací matriky, kde sňatek ten jest zanesen [1]).

§. 82. Vysvědčení mravnosti.

Duchovní pastýř jest strážcem nábožnosti a mravnosti svých osadníkův a jemu přísluší dle církevních zákonů právo, aby svědčil o mravnosti a křesťanském životě věřících jeho správě svěřených, kdykoli od nich samých aneb od úřadů církevních neb světských za to byl požádán. Dle nynějších zákonů státních jest právo, dávati vysvědčení mravnosti, vyhraženo obecním představeným, pokud vysvědčení takového zapotřebí jest k úřadům civilním; farářovi pak přísluší právo, aby vysvědčení obcí vystavené podpisem a pečetí stvrdil. Častěji ovšem stává se, že představenstva obecní a magistráty dávají vysvědčení mravnosti všeobecného znění, jimiž jen tolik doložiti se má, že ten který člen obce žádného skutku nepočestného se nedopustil a nikdy pro takový čin vyšetřován neb trestán nebyl. Vztahuje se tedy takovéto od světského úřadu udělené vysvědčení mravnosti jenom na plnění povinností občanských, kdežto duchovní správce vysvědčením mravnosti o tom svědčí, jakou měrou osadník plnil zákony Boží a církevní, jež plniti náleží křesťanu katolickému. Potvrdí-li, jak se nyní zhusta děje, farář vysvědčení mravnosti od obce vystavené, aneb naopak podepíše-li představený obce mravné vysvědčení od faráře udělené, jest tím spůsobem občanská i křesťanská zachovalost a spořádanost života onoho katolíka, jehož se týče, náležitě osvědčena.

Samo sebou zjevno, že farář není povinen podepsati takové od obecního představenstva vycházející vysvědčení

[1]) Instrukce episkopátu českého ze dne 3 června 1868 (o věcech manželských). (Viz Pražský Ord list 1868. č. 12. str. 90.)

mravnosti, s kterým se přesvědčení duchovního správce nesrovnává.

Stůjž zde nejprvé vzorec mravního vysvědčení pro *dospělého* osadníka:

Vysvědčení mravnosti.

Nížepsaný tímto dle pravdy stvrzuje, že Josef Kadeřávek, mistr zámečnický v Rožmitále, okresní hejtmanství Blatenské, 44 roky stár, ženatý a otec tří dítek, náboženské povinnosti své v každý čas svědomitě plnil, ku sv. svátostem s příkladnou nábožností přistupoval, s manželkou svojí v ustavičné svornosti žije a dítky své křesťanským způsobem vychovává; taktéž nad tovaryši a učenníky svými přísnou kázeň drží o to dbaje, aby mravný život vedli a služby Boží navštěvovali. Za tou příčinou těší se výš jmenovaný mistr v zdejší osadě všeobecné vážnosti občanův a může jej nížepsaný farní úřad všady jakožto bezúhonného a vzorného katolického křesťana nejlépe odporučiti.

Z farního úřadu v Rožmitále, dne 6. dubna 1867.

Jan Strebl,
L. S. osobní děkan.

Pro *studujícího* jinocha, jenž o stipendium, přijetí do chlapeckého semináře neb jinou podporu žádá, může vysvědčení asi v ten způsob zníti:

Vysvědčení mravů.

Nížepsaný farní úřad tímto dosvědčuje, že Václav Jičinský, manželský syn Martina Jičínského, hraběcího zahradníka ve Veltrusích, Slanského okresu v Čechách, nyní studující druhé třídy gymnasijní na c. kr. akademickém gymnasiu v Praze, po celý čas svého ve Veltrusích přebývání, i nyní, když z Prahy na prázdniny k rodičům přicházel, vždy velmi mravně, počestně a vzorně se choval, služby Boží netoliko v neděli a ve svátek, ale i všedního dne pilně navštěvoval, nížepsanému duchovnímu pastýři všelikou úctu a synovskou důvěru projevoval, tak že nejen jeho, ale i všech osadníků zdejších vážnost a lásku u vysoké míře sobě získal, pročež nížepsaný farní úřad jej všady jakožto mravného a počestného katolického jinocha co nejsnažněji odporučuje.

Z farního úřadu ve Veltrusích, dne 20. června 1887.

Alois Kroner,
L. S. farář.

Poznámka. Není vždy radno, ve vysvědčení mravův udávati dopodrobna příčinu, za kterou se toto vysvědčení vyhotovilo; pro ušetření práce farářské jakož i pro ušetření výloh stranám budiž vysvědčení tak sestaveno, aby se k několika žádostem různým postupmo přiložiti mohlo; když na př. žadatel nebyl přijat do chlapeckého semináře, nechť s týmž vysvědčením mravnosti zadá o stipendium aneb ať to samé vysvědčení zjedná mu při cestě o prázdninách podniknuté podporu a ochranu laskavých dobrodincův a přátel snaživé mládeže.

§. 83. Vysvědčení chudoby.

1. Z části vystavuje duchovní správce katolický *sám* vysvědčení chudoby svým osadníkům, zejména když se vysvědčení to předložiti má církevní vrchnosti; z části jest farář oprávněn stvrzovati čili *vidimovati* vysvědčení chudoby, jež od obecního představenstva neb od majitele domu byla vyhotovena.

2 *Příčina*, pro jakou se vysvědčení chudoby dává, může býti rozmanitá; nejčastěji jsou příčiny tyto: Žádost o přijetí do chudinského ústavu neb o chudinskou porci; o bezplatné přijetí do nemocnice, chorobnice, ústavu choromyslných, sirotčince, ústavu slepých, hluchoněmých; o bezplatné propůjčení pomoci lékařské a darování lékův; o přijetí bezplatné (aneb proti skrovné náhradě) do chlapeckého semináře neb do biskupského alumnátu; při studujících o osvobození od školního platu neb o propůjčení stipendia; o bezplatnou neb za poloviční plat poskytnutou jízdu po železné dráze a jiná dobrodiní. Výslovně však zakázáno jest dávati někomu vysvědčení chudoby pouze za tím účelem, aby žebrotou choditi mohl. — Vysvědčení chudoby má se pokaždé uděliti jen k *jistému*, výslovně vyznačenému účelu, aby se předešlo zlořádu, dosti rozšířenému, že se vysvědčení jen všeobecně znějících rozmanitým způsobem zneužívá.

3. Žádá-li se vysvědčení o nemajetnosti k tomu cíli, aby někdo vymáhal sobě osvobození od kolků v rozepři právní, a vůbec k účelům, kdež erár neb jiný pod státním dozorem se nacházející fond má trpěti ujmu, jest k vydávání onoho vysvědčení oprávněn pouze *farář*, politický úřad pak je podpisem svým potvrzuje [1]).

4. *Název* vysvědčení zní buď: „Vysvědčení chudoby“ (Armuthszeugniss) aneb „Vysvědčení nemajetnosti“ (Mittellosigkeitszeugniss), v čemž není podstatného rozdílu.

5. Vysvědčení chudoby od faráře vyhotovené asi v ta slova může zníti:

Vysvědčení chudoby.

Nížepsaný úřad farní tímto dle pravdy dosvědčuje, že Jan Kopřiva, domkář v č. 21. v Přepychách, okres Nové Město nad Metují, jest otcem šesti nezaopatřených dítek manželských a že pražádného movitého ani

[1]) Vynesení c. kr. místodržitelství českého ze dne 17. března r. 1878. č. 13586.

nemovitého jmění nemá mimo chatrný domek s 3 korci polí, tak že výdělek jeho prací nádennickou těžce dobývaný sotva k nejnuznější výživě četné rodiny stačí. Tudíž není výš jmenovaný při nejlepší vůli s to, svého v Králové Hradci studujícího syna Vojtěcha, žáka třetí třídy gymnasialní, něčím podporovati, jsa nucen jej toliko odkázati na dobrotivou štědrost křesťanských lidumilův a jeho vlastní přičinlivost.

Z farního úřadu v Přepychách, dne 29. listopadu 1886.

Emanuel Kozler,

L. S. farář.

Předloží-li se faráři vysvědčení od *obecního představenstva* neb *majitele domu* vyhotovené k vidimování, učiň to slovy: „Stvrzuje se. Z farního úřadu v N. dne . . roku . . N. N. farář;“ pečeť se přitiskne. Aneb latinsky: „Coram me“, neb „Vidi“ N. N. farář; datum a pečeť.

6. Častěji předkládá se vysvědčení nemajetnosti neb chudoby též c. kr. *okresnímu hejtmanství* ku stvrzení. Obzvláště jeví se potřeba takového potvrzení v tom případě, když se má z pozemkových knih zjistiti stav břemen na jisté usedlosti váznoucích, z nichž patrně vysvítá nemajetnost žadatelova.

7. Ve větších městech, kde ani farář ani úřad obecní či purkmistrovský nemůže míti takovou známost všech v místě přebývajících osob, aby přímo o jich majetnosti neb nemajetnosti svědčiti mohl, obyčejně každý *majitel domu* chudým nájemníkům svým vystavuje stvrzení o jich nemajetnosti, kteréžto vysvědčení chudoby má se předložiti k dalšímu potvrzení místnímu faráři a posléze *magistrátu* městskému.

8. Kdykoli některému z chudých dostává se zdarma *lékařského* ošetřování a také léky se jemu zdarma udělují, má se účet za léky teprv tenkráte vyplatiti, když farář za spolupodpisu lékaře a představeného obce účet za léky stvrdil a podepsal těmito slovy: „Že léky tuto udané skutečně byly poskytnuty a že jmenovaný nemocný jest v pravdě nemajetný a chudý, stvrzuje N. N. farář.“ (Připojí se datum a farní pečeť se přitiskne.)

§. 84. Tabulky průkazné o pohybování lidnatosti.

K účelům statistickým a tudíž ve prospěch státu uložena jest katolickým správcům duchovním v Rakousku práce, kterážto už před tím v každé, zvláště pak lidnatostí bohaté osadě farářům nemalou ztrátu času a jiné obtíže zavalovala, ač se tenkráte průkazy ty jenom jednou do roka sestavovati

musely; nyní však úloha ta s namahaním tím větším jest spojena, jelikož od r. 1878. tabulky průkazné o pohybování lidnatosti (Volksbewegungstabellen) pro každé čtvrtletí zvlášť, a tudíž čtyřikráte v roce vyhotoviti a úřadům zasílati jest nařízeno. V tom ohledu uvádíme nejprvé všeobecná pravidla, jichž šetřiti třeba, načež při každé tabulce k objasnění jejímu příslušné poznámky připojíme. Pravidla všeobecná jsou:

1. Tabulky průkazné zahrnují v sobě narození, oddavky a úmrtí, a jak samo sebou patrno, dle zákona rovnoprávnosti zhotovují se pro české osady a okresy jazykem českým, pro německé německým.

2. Každý farář jest povinen v čas oznámiti u c. kr. okresního hejtmanství (ve větších městech u magistrátu), jak velký počet tabulek se mu zasílati má. Zasílání tabulek děje se z rozkazu místodržitelství prostřednictvím c. kr. okr. hejtmanství.

Náleží-li celá osada k *témuž c. kr. okresnímu hejtmanství*, vyplní farář jenom jediný exemplář všech pěti formulářů tabulek a k hejtmanství jej zašle.

Jestli však jednotlivé městysy neb vesnice tétéž osady farní *k několika* různým okresním hejtmanstvím přináležejí, musí farář tabulky vyhotoviti v tolika exemplářích (jeden exemplář vždy zahrnuje všech 5 formulářů čili tabulek), kolik jest různých hejtmanství, k nimž místa přifařená jsou přidělena [1]).

3. Když celá osada farní se všemi vesnicemi k jedinému okresnímu hejtmanství přináleží, má farář na tabulkách napsati pouze jmeno fary, nemá však dopodrobna všecka místa k osadě náležející vypočítávati. Přisluší-li však osada k několika různým hejtmanstvím, musí farář výslovně pojmenovati ta místa, o jichž pohybu lidnatosti tabulky svědčí.

Na př. fara Nové Strašecí náleží k okresnímu hejtmanství ve Slaném; duchovní správce Novostrašecký napiše tedy na tabulku jen: „fara Nové Strašecí“ a nepojmenuje žádného jiného k osadě té náležitého místa. Vyplněné tabulky zašle hejtmanství Slanskému. — Naproti tomu fara Kocerady náleží z části k hejtmanství Benešovskému, z části k hejtmanství Českobrodskému. Farář Koceradský musí míti dva exempláry

[1]) Výnos c kr. místodržitelství českého ze dne 26. srpna 1864. číslo 48222. — Viz Ordin. l. Pražský 864. č. 16. str. 115.

tabulek; na jednu napiše: „c. kr. okresní hejtmanství Českobrodské; fara Kocerady a sice místa: 1. Kocerady; 2. Komorný Hrádek; 3. Poddubí.“ Na druhý exemplář napiše: „c. kr. okresní hejtmanství Benešovské; fara Kocerady a sice místa: 1. Hvězdonice; 2. Rástoky; 3. Vestec; 4. Vlkovec; 5. Vodslivy; 6. Vráž.“

Každé okresní hejtmanství do sumarního čili úhrnečného výkazu (jenž za celý okres se sestavuje) svého zanese jen tu faru, jejížto duchovní správce v témž okresu *bydlí*.

4. Výkazy v tabulkách obsažené mají býti úplné; t. j. veškerá narození, oddavky neb úmrtí v tom kterém čtvrtletí sběhlá buďtež vykázána.

5. Žádný případ nesmí dvakráte čili dvojnásobně započítán býti; je-li duchovní správce přesvědčen, že jistý případ oddavek, jejž on ve své matrice zapsaný chová, od jiného správce duchovního bude vykázán, nevtáhne případ ten do svých tabulek; tudíž případy takové, jež farář povinen sice zaznamenati do svých matrik, avšak bez běžného čísla pořadního (Reihenzahl), nemá do tabulek populačních včítati.

6. Matriční úkony, pokud se týkají osob vojenských, poznamenány buďtež od civilního duchovního správce na zvláštním archu, který nese nápis: „Statistický výkaz o vojenských osobách“ a stejně s průkaznými tabulkami k c. kr. hejtmanství okresnímu se zasílá.

Již pak k podrobnému výčtu výš zmíněných pěti tabulek průkazných o pohybování lidnatosti (Bevölkerungs-Bewegungs-Tabellen) přistupujíce především celé znění čili obsah jejich sem klademe.

Tabulka I. a II.

Ve formulářích nejnověji od c. kr. vlády vydaných umístěno všech 5 tabulek na 3 arších kancelářského formátu a to tím spůsobem, že na prvním archu spojena jest tabulka 1. a 2., na druhém archu tabulka 4. se nalezá, a na třetím posléze archu tabulka 3. a 5. jsou spojeny. Titul či přední stránka prvního archu vykazuje tyto rubriky:

Korunní země: Čechy.	C. kr. okresní hejtmanství: Sedlčany. Fara: Arnoštovice.

Tabulka I. a II
Oddavky a porody
v I. čtvrtletí roku 1886.

My tuto o každé tabulce zvlášť čeho potřeba káže připomínáme.

Na str. 241. a 242. klade se Tabulka I.:

Tabulka I. Oddavky.

1. V první části této tabulky udány buďtež oddavky dle stáří, což takto se rozumí: „mužové až se 24 lety“ jsou, kdož na př. 22, 23 let jsou staří, aneb 23 let a 11 měsíců 28 dní, čili kteří ještě 24tý rok věku svého nepřekročili. Podobně nevěsta „od 30 až se 40 lety“ jest, která překročila už 30tý, ale ještě nepřekročila 40tý rok stáří.

2. V druhé části udány buďte oddavky dle stavu buď svobodného neb vdovského či vdoveckého. Kdyžby se ženil některý snoubenec, který už dříve ženat byl, jehož sňatek ale byl za neplatný prohlášen (aneb jak u protestantů se děje, rozvedeno manželství s účinkem tím, že každá strana v nové manželství vstoupiti může), budiž naznačen jako vdovec, byť jeho dřívější manželka ještě žila. Neboť v této části výkazu jen o to se jedná, zdaž někdo po prvé či po druhé v stav manželský vstupuje.

3. Třetí část týká se manželství *smíšených*, t. j. mezi snoubenci rozličného vyznání náboženského uzavřených. A sice vyznačeno jest tiskem oněch 6 případů, které v zemích rakouského mocnářství nejčastěji místo mají, t. j.

α) ženich katolík s nevěstou evangelického vyznání;

β) ženich katolík s nevěstou pravoslavnou čili řeckého nesjednoceného vyznání (řecko-východní);

γ ženich evangelík s nevěstou katolickou;

δ) ženich evangelík s nevěstou pravoslavnou;

ε) ženich pravoslavný s nevěstou katolickou;

ζ) ženich pravoslavný s nevěstou evangelického vyznání.

Sňatky uzavřené mezi katolíky *latinského* obřadu s jedné a katolíky *řecko-sjednoceného* neb *armensko-sjednoceného* obřadu s druhé strany nepovažují se za sňatky smíšené. Podobně za smíšené nepokládají se sňatky uzavřené mezi příslušníky *augšburského* vyznání s jedné a *helvetského* vyznání s druhé strany.

Mělo-li by se státi, že bylo před farářem katolickým uzavřeno manželství katolíka s vyznavačem náboženství v tabulce výslovně nejmenovaného, na př. anglikanského, budiž to v prázdné rubrice sedmé neb osmé připsáno.

Tabulka I.: Oddavky.

Oddavky

s ženami

		měsíc leden	měsíc únor	měsíc březen	úhrn
mužové až se 24 lety	až s 20 lety	1			1
	20 až s 24 lety	1			1
	24 „ 30 „				
	30 „ 40 „				
	40 „ 50 „				
	přes 50 let				
mužové od 24 až se 30 lety	až s 20 lety		2		2
	20 až s 24 lety				
	24 „ 30 „				
	30 „ 40 „		1		1
	40 „ 50 „				
	přes 50 let				
mužové od 30 až se 40 lety	až s 20 lety				
	20 až s 24 lety	1			1
	24 „ 30 „		2		2
	30 „ 40 „				
	40 „ 50 „		1		1
	přes 50 let				
mužové od 40 až s 50 lety	až s 20 lety				
	20 až s 24 lety	1			1
	24 „ 30 „				
	30 „ 40 „				
	40 „ 50 „				
	přes 50 let				
mužové od 50 až se 60 lety	až s 20 lety				
	20 až s 24 lety				
	24 „ 30 „				
	30 „ 40 „				
	40 „ 50 „				
	přes 50 let				
mužové přes 60 let	až s 20 lety				
	20 až s 24 lety				
	24 „ 30 „				
	30 „ 40 „				
	40 „ 50 „				
	přes 50 let				
	úhrn	4	6		10

dle stavu

dle stavu	měsíc leden	měsíc únor	měsíc březen	úhrn
oba svobodní	3	4		7
oba ovdovělí				
vdovec se svobodnou	1			1
vdova se svobodným		2		2
úhrn	4	6		10

Manželství rozloučená

	kolik let trvalo	úmrtím	rozvedením
	31	1	—
	12	—	1
	¹/₄	1	—
úhrn		2	1

Manželství smíšená

Ženich katolík — Nevěsta evangelická

Měsíc	leden únor březen	úhrn
	1	1

Ženich katolík — Nevěsta katolická

Měsíc	leden únor březen	úhrn
	1	1

V úhrnu oddavek byly vykonány oddavky římsko-katolické 10. . ., řecko-katolické . . . ., armensko-katolické . . . ., řecko-východní . . . ., vyznání augšburského . . . ., vyznání helvetského . . . ., židovské . . . ., bezkonfessionální . . . .

Dodatek k tabulce I.

Úřední okres neb fara	Stáří		Stáří	
	nejmladšího	nejstaršího	nejmladší	nejstarší
	ženicha		nevěsty	
Arnoštovice	21	49	16	47

Sňatky *starokatolíků* vykazuje buď jich starokatolický farář aneb okresní hejtmanství [1]). Sňatky lidí *bezkonfessionálních* jakož vůbec sňatky občanské rovněž c. kr. okresní hejtmanství (ve velkých městech magistrát) do zvláštních tabulek průkazných zapisuje a nemá s těmito lidmi katolický správce duchovní s ohledem na statistické tabulky ničeho činiti.

Starší instrukce nařizovala, aby se duchovní správcové obou snoubenců smíšených o tom mezi sebou dohodli, kdo z nich má to které smíšené manželství do svých tabulek průkazných vepsati. Avšak takovéto dorozumění působí obtíže katolickému faráři a někdy snad ani docíliti se nedá. Tudíž nejlépe držeti se zásady, aby ten, jenž dle předpisu výš uvedeného [2]) manželství ono s *číslem pořadním* do své matriky zanesl, sňatek ten také do tabulek statistických vepsal. Podle katolického práva církevního mají snoubencové ti jen od katolického faráře oddáni býti a jest jim zakázáno, nechati se dodatečně od nekatolického pastora oddati; z té příčiny nemohou se smíšené sňatky tak snadno v mylném neb dvojnásobném počítání objeviti.

---

[1]) Říšský zákonník z r 1877. kus 35. č. 100. Nařízení c. kr. ministerií vnitra, osvěty a spravedlnosti ze dne 8. listopadu 1877.

[2]) Viz svrchu str. 194.

4. Ve čtvrté části dotčené tabulky: „manželství rozloučená“ udána buďte pouze celá leta, jak dlouho manželství trvalo. Činí-li zlomek roku méně nežli 6 měsíců, nebudiž počítán; doba nad 6 měsíců však se čítá za celý rok. Na př. manželství trvalo 30 let a 7 měsíců, 20 dní; tu se napiše do tabulky, že trvalo 31 let. Když ale trvalo manželství na př. 12 let, 4 měsíce, 19 dní, napiše se, že trvalo pouze 12 let. — Jen v tom případě, když manželé jenom několik měsíců a sice méně než půl roku spolu žili, musí se trvání manželství udati v měsících neb zlomku jednoho roku. Na př. manželství bylo již 3 měsíce po svatbě rozvedeno, tuť se napiše $^1/_4$ roku neb 3 měsíce; aneb manželka zemřela 5 měsíců po svatbě, budiž taktéž udáno: 5 měsíců.

5. V nejdolejších řádcích této 1. tabulky napiše se, ja kým *obřadem* se kopulace sama čili oddavky vykonaly; katolický farář tedy zapiše pouze ony, které dle římsko-katolického obyčeje či spůsobu od něho byly vykonány, bez rozdílu zdaž cum activa nebo passiva assistentia.

6. Posléze náleží k této I. tabulce dodatek, kterýž v tištěných formulářích teprv na 4. stránce (za tabulkou porodů) se nachází, jejž ale my pro souvislost hned na str. 242. jsme připojili. V této rubrice má býti udán věk *nejmladšího* a *nejstaršího* ženicha, pak nejmladší a nejstarší nevěsty z těch, kdož ve čtvrtletí právě minulém do stavu manželského vstoupili.

Tabulka II. **Porody.**

Průkazná tabulka porodů jeví se býti tak uspořádanou, že nejvýše se nalezají rubriky hlavní, které vždy vyplniti se musí, pak rubriky dolejší, které se jen po případě vyplňují, jestliže totiž případ toho druhu (dvojčata, trojčata atp.) se v té které osadě přihodil. Podáváme tabulku II. na str. 244. až 245.

1. V první části nadepsané „porody“ buďtež udány všecky případy porodův ať živých ať mrtvých dítek dle měsícův a dle toho, jsou-li dítky manželské neb nemanželské.

Jestliže se narodila dvojčata neb trojčata, budiž udáno číslo dle počtu dítek narozených, tedy 2 neb 3, ačkoli dítky ty při témž porodu matky na svět přišly. Jest totiž k účelům statistickým zapotřebí udati, kolik jest *narozených*, a nesmí nápis „porody“ v tom ohledu nikoho mýliti.

Tabulka II.: Porody.

Porody	živě narození				mrtvě narození				úhrn živě i mrtvě narozených			
	měsíc			úhrn	měsíc			úhrn	měsíc			úhrn
	leden	únor	březen		leden	únor	březen		leden	únor	březen	
a) manželské												
mužské		1		1						1		1
ženské			2	2							2	2
b) nemanželské												
mužské	1			1					1			1
ženské		1		1		1		1		2		2
vesměs												
mužské	1	1										
ženské		1	2			1						
	1	2	2	5		1		1				6

Mezi živě narozenými jsou:

Dvojčata							Trojčata							
manželská			nemanželská			úhrn	manželská				nemanželská			
2 chlapci	1 chlapec a 1 děvče	2 děvčata	2 chlapci	1 chlapec 1 děvče	2 děvčata		3 chlapci	2 chlapci a 1 děvče	1 chlapec a 2 děvčata	3 děvčata	3 chlapci	2 chlapci a 1 děvče	1 chlapec a 2 děvčata	3 děvčata
		2				2								

Mezi mrtvě narozenými jsou:														
Dvojčata							Trojčata							
manželská			nemanželská				manželská				nemanželská			
2 chlapci	1 chlapec a 1 děvče	2 děvčata	2 chlapci	1 chlapec a 1 děvče	2 děvčata	úhrn	3 chlapci	2 chlapci a 1 děvče	1 chlapec a 2 děvčata	3 děvčata	3 chlapci	2 chlapci a 1 děvče	1 chlapec a 2 děvčata	3 děvčata

Vícedětný (víc než trojčata) porod budiž rovněž dle pohlaví a druhu (manželský neb nemanželský) podrobně vypsán.

V hlavním úhrnu všech narozených jsou co do náboženského vyznání: římsko-katolické 5 . . ., řecko-katolické . . ., armensko-katolické . . ., řecko-východní . . ., augšburského vyznání . . ., helvetského vyznání . ., židé . . ., bezkonfessionální . . .

„*Mrtvě narozené*“ dítky jsou takové, jež sice dospěly k způsobnosti k živobytí, ale mrtvé na svět přicházejí; nikterakž se tedy nemají do té rubriky takové dítky klásti, kteréž ihned po narození umírají. Každý duchovní správce jest povinen od lékařů neb pomocnic ku porodu důkladně vyšetřiti, zdaž dítko živé neb mrtvé se narodilo a dle toho je do výkazní tabulky vepsati [1]).

Dítky od narození *slepé* buďtež do příslušných tabulek vepsány, mimo to ale okolnost jich slepoty zvláště vyznačena [2]).

2. Při druhé části připomenouti dlužno, že nápis zní: „Mezi živě (neb mrtvě) narozenými jsou *dvojčata*, neb *trojčata*“. Ze slov „mezi narozenými“ jest na snadě, že také dvojčata a trojčata nutno připočísti k hořejší tabulce o „porodech“ či narozených vůbec jednající [3]). Je-li na př. nahoře počet úhrnný všech živě i mrtvě narozených udán na 30 dítek, a dole se uvádějí dvoje dvojčata, budiž tak rozuměno, že se 26kráte narodilo po jednom a dvakráte po dvou dítkách.

Narodila-li se dvoje dvojčata, a sice manželská, z nichž jedno záleží ze 2 děvčat, druhé jest chlapec a děvče živě narozené, budiž vepsáno pod rubrikou „1 chlapec a 1 děvče“ číslo 2 a taktéž pod rubriku „2 děvčata“ se napíše číslo 2. Při trojčatech napíše se 3, tedy na př. dvoje trojčata činí úhrn: 6.

Vyskytne-li se při dvojčatech neb trojčatech případ takový, že některé dítko se narodí *živé*, jiné však *mrtvé*, zanese se v nejhořejší rubrice „porody“ každé z obou neb tří

---

[1]) Výnos c. kr. českého místodržitelství ze dne 11. června 1870. číslo 16628. Ord. l. Pražský 1870. č. 14. str. 55. — Ústřední statistická kommisse prohlásila před tím průkazy dítek mrtvě narozených za nespolehlivé, k tomu poukazujíc, že počet mrtvě narozených dítek v zemích rakouského mocnářství nápadně menší jest, než v cizích zemích; v nichžto seznamy tyto s úplnou důkladností se sestavují, z čehož soudí, že o správnosti tohoto počtu v rakouských zemích pochybovati lze. Dle domnění ústřední kommisse spočívá snad příčina nesprávných udání v tom, že duchovní správcové (my bychom raději řekli: rodičové) mrtvoly dítek církevního pohřbu účastnými učiniti se snaží.

[2]) Nenalezáť se ovšem v nových formulářích na ten účel zvláštní rubrika; nicméně domníváme se, že udání to v ohledu statistickém má svou důležitost.

[3]) Výnos c. kr. místodrž. česk. ze dne 26. srpna 1864. — Ordin. list Pražský 1864. č. 15. str. 117.

dítek oněch do příslušné rubriky (živě neb mrtvě narozených). V dolejší rubrice buďtež ona dvojčata neb trojčata takto vepsána: Na př. narodila se dvojčata manželská a sice chlapec a děvče; chlapec jest živ, děvče však se mrtvé narodilo; zanesu tedy do rubriky druhé při manželských živě narozených dvojčatech číslo 1, a do rubriky druhé při manželských mrtvě narozených dvojčatech též číslo 1. K tomu pak připojím zvláštní poznámku asi těmito slovy: „Z výš uvedených dvojčat chlapec živý, děvče však mrtvé se narodilo.“

Vícedětný porod na př. čtverčata jest velmi řídký; kdyžby se na osadě udál, budiž výslovně poznamenáno, jakého pohlaví dítky jsou, zdaž manželské či nemanželské a které z nich živé neb mrtvé se narodily.

Vyznání náboženské rozumí se ono, ku kterémuž *dítko* přináleží; katolický správce duchovní vyplň tedy rubriku „římsko-katolické“ číslem všech dítek úhrnečným a sice živých dítek.

Tabulka IV.

Tab. IV. **Úmrtnost dle stáří.**

Titul druhého archu tabulek vykazuje tyto rubriky:

Korunní země: Čechy. | C. kr. okresní hejtmanství: Sedlčany. Fara: Arnoštovice.

Tabulka IV.
Úmrtnost dle stáří
(bez mrtvě narozených)
v I. čtvrtletí roku 1886.

Celou tabulku IV. klademe na str. 248., 249. a 250.

1. *Stáří* sluší bráti i zde v témž smyslu jako při oddavkách, t. j. dí-li se „zemřelí od 21 do 22 let“, budiž rozuměno o těch, kdož překročili (třebas jen o den) rok 21tý, ale dosud nepřekročili roku 22. svého věku.

2. První řádka: *„od narození až s pěti lety“* musí se co do úhrnu jakož i s ohledem na měsíce, kdy se úmrtí stalo, srovnávati s výsledkem tabulky III. o úmrtnosti dítek.

3. V rubrice *„přes* 100 *let“* budiž udáno, kolik takových případů se na osadě událo, načež se ve zvláštní poznámce určitý počet rokův značí, na př. „zemřelý dosáhl věku 102 leta a 7 měsíců“.

4. Rubrika *„stáří neznámé“* jest rubrikou pouze výpo-

Tabulka IV. **Úmrtnost dle stáří** (bez mrtvě narozených).

Zemřelí	Mužští				Ženské			
	měsíc			úhrn	měsíc			úhrn
	leden	únor	březen		leden	únor	březen	
od narození až s 5 lety	3	1	2	6		1	3	4
od 5 do 6 let								
„ 6 „ 7 „								
„ 7 „ 8 „								
„ 8 „ 9 „								
„ 9 „ 10 „								
„ 10 „ 11 „								
„ 11 „ 12 „								
„ 12 „ 13 „	1			1		1		1
„ 13 „ 14 „								
„ 14 „ 15 „								
„ 15 „ 16 „								
„ 16 „ 17 „								
„ 17 „ 18 „								
„ 18 „ 19 „								
„ 19 „ 20 „								
„ 20 „ 21 „								
„ 21 „ 22 „								
„ 22 „ 23 „								
„ 23 „ 24 „								
„ 24 „ 25 „								
„ 25 „ 26 „							1	1
„ 26 „ 27 „								
„ 27 „ 28 „								
„ 28 „ 29 „								
„ 29 „ 30 „								
„ 30 „ 31 „								
„ 31 „ 32 „								
„ 32 „ 33 „								
„ 33 „ 34 „								
„ 34 „ 35 „								
„ 35 „ 36 „		1		1				
„ 36 „ 37 „								
Snůška . .	4	2	2	8		2	4	6

Zemřelí	Mužští				Ženské			
	měsíc			úhrn	měsíc			úhrn
	leden	únor	březen		leden	únor	březen	
Přenos . .	4	2	2	8		2	4	6
od 37 do 38 let								
„ 38 „ 39 „								
„ 39 „ 40 „								
„ 40 „ 41 „								
„ 41 „ 42 „								
„ 42 „ 43 „								
„ 43 „ 44 „								
„ 44 „ 45 „								
„ 45 „ 46 „								
„ 46 „ 47 „								
„ 47 „ 48 „								
„ 48 „ 49 „								
„ 49 „ 50 „								
„ 50 „ 51 „								
„ 51 „ 52 „								
„ 52 „ 53 „								
„ 53 „ 54 „								
„ 54 „ 55 „								
„ 55 „ 56 „								
„ 56 „ 57 „								
„ 57 „ 58 „								
„ 58 „ 59 „								
„ 59 „ 60 „		1		1				
„ 60 „ 61 „								
„ 61 „ 62 „								
„ 62 „ 63 „								
„ 63 „ 64 „								
„ 64 „ 65 „								
„ 65 „ 66 „							2	2
„ 66 „ 67 „								
„ 67 „ 68 „								
„ 68 „ 69 „								
„ 69 „ 70 „								
Snůška . .	4	3	2	9		2	6	8

Zemřelí	Mužští				Ženské			
	měsíc			úhrn	měsíc			úhrn
	leden	únor	březen		leden	únor	březen	
Přenos . .	4	3	2	9		2	6	8
od 70 do 71 let								
„ 71 „ 72 „								
„ 72 „ 73 „								
„ 73 „ 74 „								
„ 74 „ 75 „								
„ 75 „ 76 „								
„ 76 „ 77 „								
„ 77 „ 78 „								
„ 78 „ 79 „								
„ 79 „ 80 „								
„ 80 „ 81 „								
„ 81 „ 82 „								
„ 82 „ 83 „		1		1				
„ 83 „ 84 „								
„ 84 „ 85 „								
„ 85 „ 86 „								
„ 86 „ 87 „								
„ 87 „ 88 „								
„ 88 „ 89 „								
„ 89 „ 90 „								
„ 90 „ 91 „								
„ 91 „ 92 „								
„ 92 „ 93 „								
„ 93 „ 94 „								
„ 94 „ 95 „					1			1
„ 95 „ 96 „								
„ 96 „ 97 „								
„ 97 „ 98 „								
„ 98 „ 99 „								
„ 99 „ 100 „								
přes 100 let . .								
stáří neznámé . .								
úhrn . .	4	4	2	10	1	2	6	9

Poznamenání
o nejstarším mezi zemřelými

okresní soud:	pohlaví:	stáří:	měsíc úmrtí:
Votice.	ženské	94 leta	v lednu.

mocnou a jen tehdáž má vyplněna býti, není-li duchovnímu správci navzdor pilnému přičinění, hledání a doptávkám nikterak možno, zjistiti stáří zemřelé osoby.

Tabulka III. a V.

Přední stránka třetího archu, na kterémž v jedno spojeny jsou tabulky III. a V., nese nápis:

Korunní země: Čechy.
C. kr. okresní hejtmanství: Sedlčany.
Fara: Arnoštovice.

Tabulka III. a V.
Úmrtnost dítek
(bez mrtvě narozených).
Spůsoby smrti
(bez mrtvě narozených)
v I. čtvrtletí roku 18..

My opět o každé z obou tabulek zvláště některá připomenutí učiníme a klademe především tabulku III. na str. 252.

Tab. III. **Úmrtnost dítek.**

1. Při tabulce této vyloučeny buďtež (jako při 4té) dítky mrtvě narozené. Tabulka III. zahrnuje dítky *od narození až do pěti let;* dítky, které pátý rok stáří překročily, buďtež pojaty do čtvrté tabulky.

2. Rozdělení tabulky III. zní: dítky *manželské* a *nemanželské*; aby duchovní správce při sestavování té tabulky s přílišnými obtížemi bojovati nemusel, jest radno hned při úmrtí každého dítka méně než 5 let starého učiniti v úmrtní matrice poznamenání, zdaž dítko bylo manželské či nemanželské.

3. *Úhrn* zemřelých dítek mužských i ženských v tabulce III. udaný musí se srovnávati s první řádkou tabulky IV., kde se jen sumárně čili úhrnečně vykazují zemřelí „od narození až s 5 lety.“

Tab. V. **Spůsoby smrti.**

Poslední tabulka tato, kterouž jsme na str. 253. spolu s poznamenáním na str. 254. položili, podává průkaz o tom, jakým *spůsobem smrti* zemřelí se světa sešli.

Dělí se celá tabulka na dvě hlavní rubriky dle toho, zemřel-li kdo *přirozenou nemocí* aneb *smrtí násilnou.* Obě tyto hlavní rubriky mají v nově vydaných tabulkách méně

Tabulka III.: Úmrtnost dítek (bez mrtvě narozených).

	Manželské dítky				Nemanželské dítky				Celkem			
	měsíc			úhrn	měsíc			úhrn	měsíc			Úhrn
	leden	únor	březen		leden	únor	březen		leden	únor	březen	
a) mužské:												
od narození až s 1 měsícem												
od 1 až se 2 měsíci							1	1			1	1
„ 2 „ „ 3 „	1			1					1			1
„ 3 „ „ 6 „												
„ 6 „ „ 9 „											1	
„ 9 „ „ 12 „			1	1					1			1
„ 12 „ „ 18 „	1			1								1
od 18 měsíců až se 2 lety												
od 2 až se 3 lety												
„ 3 „ „ 4 „		1								1		1
„ 4 „ „ 5 „				1	1			1	1			1
úhrn	2	1	1	4	1		1	2	3	1	2	6
b) ženské:												
od narození až s 1 měsícem												
od 1 až se 2 měsíci							1	1			1	1
„ 2 „ „ 3 „			1	1							1	1
„ 3 „ „ 6 „												
„ 6 „ „ 9 „			1	1							1	1
„ 9 „ „ 12 „												
„ 12 „ „ 18 „						1		1		1		1
od 18 měsíců až s 2 lety												
od 2 až se 3 lety												
„ 3 „ „ 4 „												
„ 4 „ „ 5 „												
úhrn			2	2		1	1	2		1	3	4

Tabulka V.: Spůsoby smrti.

Měsíc	Přirozená nemoc				Případy smrti násilné						Úhrn veškerých případův úmrtí		
	nákaza		jiná nemoc		Vražda a zabití		samovražda		nehoda aneb není-li zjištěna příčina smrti				
	mužští	ženské	mužští	ženské	mužští	ženské	mužští	ženské	mužští	ženské	mužští	ženské	vcelku
leden	1		3	1							4	1	5
únor	2	1	1	1					1		4	2	6
březen		2	2	3				1			2	6	8
úhrn . . .	3	3	6	5				1	1		10	9	19

V úhrnu všech zemřelých nalezají se co do náboženství vyznání římsko-katolického 19 . ., řecko-katolického . ., armensko-katolického . , řecko-východního . , augšburského . ., helvetského . ., židé . ., bezkonfesionální . .

Poznamenání
k tabulce V. o samovrazích.

Soudní okres:	pohlaví a stáří samovraha:	měsíc, kdy se stala samovražda:	způsob samovraždy:	domnělá příčina: byla opilství oddána, z čehož časté různice v rodině vznikaly.
Sedlčany.	ženské; stáří 57 let.	březen.	oběšení.	

vedlejších rubrik nežli v starých tabulkách statistických, kde se do podrobna udati muselo, zdaž smrť byla následkem těžkého porodu, cholery, neštovic, a při násilné smrti zase měl se rozeznávati případ zabití od vraždy, jakož i zvláštní rubrika se tam nalezala pro ty, kdož k smrti odsouzeni a odpraveni byli.

Nyní jest vyplnění rubrik pro duchovního správce na základě ohledacího lístku neb jiné bezpečné zprávy velmi snadné. Neboť se má jen vůbec udati, zdaž byla nemoc obyčejná na př. tuberkule, sešlost věkem, neduh žaludkový, jaterní atp., aneb nakažlivá, na př. neštovice, cholera. Při smrti násilné spadá nyní vražda i zabití do jediné rubriky. Rubrika *„nehoda“* rozumí se na př. o utonutí, pád do šachty neb jiné neštěstí v dolech, uhoření ajj. Další slova k té samé rubrice *„není-li zjištěna příčina smrti“* na ty se vztahují, kdož mrtvi byli nalezeni, o nichž ale se neví s jistotou, zdaž nešťastnou náhodou o život přišli, aneb samovraždu spáchali, aneb od jiného usmrceni či zavražděni byli.

Posléze budiž v poznamenání výše na str. 254. vyznačeném *o samovrazích*, o nichž v tabulce jen vesměs čísla se položila, do podrobna udáno, v kterém okresu soudním se samovražda stala, pohlaví, stáří samovraha, měsíc kdy a spůsob jakým samovražda se udála, konečně i domnělá příčina, jestli o ní něco v obecnou známost vešlo; jinak napsáno buď: neznámá neb záhadná.

Pozn. Společně s těmito tabulkami populačními zasílají se k c. k. okresnímu hejtmanství (magistrátu) od r. 1886. též výkazy o *legitimaci* dítek nemanželských[1]).

[1]) Vynesení českého cís. kr. místodržitelství ze dne 29. března 1886 č. 14769. Viz svrchu str. 183.

§. 85. Předlohy ku kanonické visitaci.

Mimo stálý dohled, jejž biskup za přispěním stoličné kapitoly a jiných ku pomoci přibraných rádcův provozuje na veškeré úřadování církevních organů ve své diecési, ustanoven jest zákony církevními ještě úkon obzvláštní, jímžto biskup na vlastní oči své povinen jest každou osadu farní shlédnouti a o tom se přesvědčiti, kterak duchovní správcové povinnosti své plní a kterak lid křesťanský živou věrou a konáním bohumilých skutků zalíbení Božího dosíci se snaží. Úkon ten jest kanonická visitace, kterouž koná-li ji biskup sám (neb na jeho místě světící biskup neb jenerální vikář), nazýváme visitací kanonickou *jenerální*, koná-li ji okresní vikář čili děkan, prostě visitací *kanonickou*.

Jelikož pro velkou rozsáhlost diecési není biskupům českomoravským možno, dle předpisu sněmu Tridentinského každoročně neb aspoň vždy ve 2 letech veškery osady diecése své visitovati osobně, jest u nás to, co by dle obecného práva mělo býti pravidlem, jenerální visitace totiž, jenom vzácnou, po více letech se vracející výminkou, kdežto visitace kanonická, vikářem neb děkanem na místě biskupově každoročně konaná, stala se pravidlem.

Dle zákonů církevních má se visitace kanonická vztahovati na tyto čtyři předměty: 1. *loca*, t. j. posvátná místa, chrámy, kaple, hřbitovy; 2. *res* t. j. posvátné náčiní, kalichy, monstrance, liturgické knihy, paramenta, prádlo kostelní; 3. *officia* čili munera t. j. povinnosti s duchovní správou spojené, kázání a katechese, konání služeb Božích, udělování svátostí, správa církevního jmění; 4. *personae* t. j. jaký jest život duchovních pastýřův i osadníkův jich péči svěřených.

Úřady *patronátní* jsou povinny, aby se kanonické visitace (konané buď biskupem neb v jeho zastoupení okresním vikářem) súčastnily a každoročně prohlídku budov kostelních i farních vykonaly [1]).

Na tomto základě vypracován jest formulář *„předlohy farní ku kanonické visitaci“*, kteroužto předlohu povinen jest

---

[1]) Vynesení českého cís. kr. místodržitelství ze dne 10. září 1885 č. 23559, jež cituje staré dekrety dvorní z 12. dubna 1810. č. 4461. a 6. března 1817. č. 4747. (Ord. list Pražský 1885. č. 20.) Za týmž účelem povinen jest vikář, aby patronátním úřadům svého traktu o nastávající visitaci oznámení učinil a je k ní pozval.

každý duchovní správce jak pro jenerální visitaci, tak i pro obyčejnou visitaci kanonickou dříve, než visitátor na osadě se objeví, náležitě vyplniti a vikáři okresnímu ji zaslati [1]). My sem tuto předlohu celou klademe, spolu při jednotlivých odstavcích, kde se nám toho potřeba býti viděla, některá poznamenání přičinivše [2]).

Vikariat: Fara:

Farní předloha ku kanonické visitaci
konané dne .... roku 18..

I. *S ohledem na chrám farní, filialky a veřejné kaple.*

1. Název *chrámu* farního jakož i chrámů filialních s udáním patrocinia.

Jméno patrona každého chrámu zvláště.

Slovem „*patrocinium*“ rozumí se patronus vel titulus Ecclesiae v liturgickém smyslu, některá z osob Božské Trojice neb světec, jemuž chrám jest zasvěcen. V katalogu Pražské a Olomúcké arcidiecése jest to vyznačeno „Tit. Eccl.“ (titulus Ecclesiae), v jiných katalogách jen „Eccl.“

Patron chrámu ve smyslu kanonickém t. j. ochránce jeho bývá nejčastěji tentýž, jenž presentuje faráře na uprázdněné beneficium. Jsou však také případy dosti četné, kde patron chrámu a patron beneficia jsou osoby rozdílné; taktéž zhusta vyskytuje se, že filialní kostely té samé osady náležejí k patronátu jinému než chrám farní.

2. Stav zádušního (vlastního) i nadačního *jmění* chrámu farního i jednotlivých kostelů filialních, jak se jeví dle účtů roku právě minulého; a sice:

a) v pozemcích dle spůsobu vzdělávání a dle výměry,

b) v jistinách.

Drží-li farář pozemky zádušní ve vlastní správě či jsou pozemky ty pronajaty; kdo dal povolení k pronájmu?

Spůsobem vzdělání rozumí se, zdaž jest to pole, louka, les, pastviště, půda neplodná. Výměra budiž dána dle jiter nebo hektarů na základě posledního katastru. O povolení, jehož k pronájmu jest zapotřebí, promluvíme později při jmění církevním.

---

[1]) Ordin. list Buděj. 1857. č. 9.

[2]) Text předlohy vyznačen jest drobným, naše přídavky obyčejným tiskem. V předloze jsou rubriky příčkami od sebe odděleny; my jsme je pro snadnější přehled číslicemi (1—42) opatřili. V diecési *Budějovické* platí v příčině visitace po vikariatech regulativ z r. 1862 (Ord. list Buděj. 1862. č. 9.)

Jistiny peněžité buďtež roztříděny dle toho, jsou-li ve veřejných důchodech neb na soukromých hypotekách uloženy.

3. *Výnos* pozemkův i jistin každého kostela zvláště za minulý rok t. j. od 1. ledna do 31. prosince 18..

O jaký obnos se výtěžek u porovnání s rokem předcházejícím zvýšil neb zmenšil a z jakých příčin?

Kde farář nespravuje posud zádušní jmění sám s obročníky, nýbrž kde správa ta se nachází v rukou patrona, musí sobě duchovní správce v čas od patronátního úřadu opatřiti účty chrámů na osadě jeho se nalezajících. Větší důchod pochází na př. ze zvýšení nájemného, zvýšení úroků, zlepšení pozemku, z výhodného prodeje usedlosti neb polností; menší důchod může míti svou příčinu ve snížení úroků (na př. daní z kuponů, snížení úroků za vklady ve spořitelnách uložené) snížení nájemného, ve škodě krupobitím, povodní, úpadkem pojišťovací společnosti atp. vzniklé.

4. Další *příspěvky*, jichž se v předešlém roce jednotlivým chrámům dostalo a sice *a*) za hrobová místa; *b*) za zvonění; *c*) za světlo; *d*) za propůjčení paramentů; *e*) za máry a příkrov.

Budiž uvedeno do podrobna i úhrnečně.

Poplatky právě jmenované arci farář jen tenkráte sám vykáže, jestli je vybírá. Kde však je vybírá obec neb úřad k tomu zvláště ustanovený, aneb kde máry atd. opatřuje kostelník aneb zvláštní společnosti (entreprise), tam budiž okolnost taková vytknuta.

5. *Vydání* ze zádušní pokladny při jednotlivých chrámech za rok minulý *a*) za voskové svíce; *b*) za víno; *c*) za prádlo; *d*) na ostatní výlohy každoročně se opakující; *e*) na mimořádné výdaje.

Odkud se uhradil schodek aneb jak velký zůstal přebytek?

K mimořádným výdajům přičísti sluší na př. zakoupení nových paramentů neb nového prádla (sub *c* rozumí se čistění prádla), liturgických knih, koupení nového neb vyzlacení starého kalicha atp. Schodek mohl býti uhražen sbírkou mezi osadníky, zálohou na účet roku příštího anebo přebytkem zádušního jmění za předešlých let uhospodařeným.

6. Skládají-li se každoročně *účty zádušní*? Kdo jest účetvedoucí? Kdy byl účet naposledy složen? Kdo skoumá účet? Byl-li účet řádným shledán?

Jaké výtky byly proti účtu činěny?

Otázky tyto jsou tím závažnější, čím lehkovážněji se často přes ně přechází k dennímu pořádku. Účty zádušní se každoročně předkládají faráři ku schválení. Již tu dává se jemu příležitost, aby proti položkám chybným protestoval

a na sestavení řádného účtu naléhal. Zejména jest věcí každého faráře, k tomu dohlížeti, aby jmění církevní ladem neleželo, jak se tu a tam děje, nýbrž dle zákonitých předpisů na úroky bylo uloženo. Při visitaci jenerální neb kanonické vůbec naskytuje se pak duchovnímu správci nová příležitost, kteráž jej vybízí, aby shledané nedostatky oznámil a o jich odstranění usiloval.

7. Kde se nalezá *pokladna* zádušní? je-liž dle zákonitých předpisův o její bezpečnost postaráno? Kdo chová jednotlivé klíče k pokladně? Jsou-li v ní uloženy veškery úpisy dlužní, listiny nadační, inventáře a jiné listiny?

Obyčejně nalezá se pokladna při úřadě patronátním, kdež z pravidla dosti dobře jest opatřena. Avšak vždy k tomu přihlížeti dlužno, aby farář měl u sebe jeden z klíčův pokladny, tak aby bez jeho vědomí nic z pokladny vybráno, ani tam uloženo býti nemohlo. Kde jest na blízku sebe *více beneficií* téhož patronátu, bývá klíč k zádušní pokladně svěřen onomu faráři, jenž od patronátního úřadu nejméně jest vzdálen. Jsou-li při pokladně *duplikáty klíčů*, tu nechť duplikát každého klíče při sobě chová týž, jenž prvý klíč míti jest oprávněn; nikdy však nebuďte duplikáty všech klíčů v opatrování jediného podílníka zůstaveny.

8. Kolikero *nadání* na mše, modlitby, lampy, paramenta neb jiné účely nalezá se při chrámu farním a kolikero při kostelích filialních? Jsou-liž všecka nadání listy nadacími náležitě zjištěna a do nadací knihy zanesena? O kolika nadáních nejsou doposud zřízeny nadací listiny? Kolik jest vesměs fundačních mší svatých? Bývají-li všecky odslouženy a kdo je slouží?

Účelem tohoto článku jest, aby každý duchovní pastýř záhy o to se postaral, by každé nadání od církevní i světské vrchnosti stvrzeno bylo, ježto jinak buď jistina nadací může býti (na př. v případě úmrtí beneficiata) účelu svému odcizena, aneb o řádné plnění fundace špatně bývá postaráno. Další otázka týkající se počtu fundačních mší k tomu směřuje, aby duchovní správce, není-li s to sám ani s pomocí kaplana všecky nadační mše sloužiti, buď o redukci jejich se postaral aneb jinými kněžími odsloužiti je nechal.

9. Je-liž v každém kostele dostatečný počet posvátných *nádob*, kostelních *paramentů*, *prádla* kostelního a *náčiní* chrámového, a nalezají-li se tyto předměty v dobrém stavu? Schází-li něco a kde?

Ve slovích těch spočívá jeden z nejvydatnějších následků visitace, zvláště jenerální, když duchovní správce po celý rok neb ještě déle marně u patronatního úřadu o to usiloval,

aby zjednán byl nový kalich, misál, nový ornát ke mši sv., aby něco prádla pořízeno bylo, před visitací nejspíše srdce patrona neb jeho komisaře se obměkčí a žádané věci se zakoupí. Nestalo-li se před visitací, dbejž farář se vší rázností, aby aspoň potom vše v náležitý pořádek bylo uvedeno.

10. Které *veřejné kaple a sochy* nalezají se v okršku farním? Stává-liž nějaké a jak velké jistiny, k jich vydržování určené? aneb jest snad některá obec neb usedlost povinna o zachování jich se starati?

Kaple bývají buď zámecké, o jichž udržování stará se rodina velkostatkářova, aneb celá obec přispívá k jich zachování. Pokud soch se týká, má se k tomu hleděti, aby buď jakási jistina na jich udržování byla uložena, aneb aby obec nebo někteří majitelé usedlostí dali právním spůsobem (nejlépe hypotekárně) zjistiti závazek, že, kdykoli toho potřeba se ukáže, opravu neb obnovení sochy v usrozumění s místním farářem obstarají.

11. V jakém stavu nachází se *budova* chrámu farního, jednotlivých kostelů filialních, kaplí a soch? Byly snad nedostatky stavební již úředně oznámeny; u jakého úřadu, kterého dne a roku bylo zadání učiněno?

Neurovnané patronátní poměry naše, zejména pokud se týká stavební konkurence, měly už pro naše chrámy dosti osudných následkův. Nebýváť vždy jednáno dle zásady: Principiis obsta; ale naopak protahuje se začasté jednání v té věci až na ten stupeň, kde se naplňují slova: Sero medicina paratur. Proto hleď duchovní správce záhy zakročiti a na církevní i světské úřady opětovanými prosbami o to naléhati, aby každá vada stavební hned při samém počátku svém byla s malými útratami odklizena.

12. Kde se nalezá *hřbitov*? jest dosti prostranný? V jakém stavu se nachází?

Hřbitovy nyní skoro vesměs nalezají se vně místa samého; jen tu a tam zachovaly se hřbitovy okolo chrámu rozložené. Budiž poznamenáno, zdaž jest hřbitov dobrou zdí obehnán, zdaž se tam nachází velký kříž neb kaple, snad stromy vysázené, v jakém pořádku se pochovávání mrtvol děje a jsou-li jednotlivé hroby kříži neb pomníky opatřeny, taktéž, zdali jest hřbitov konfessionalní (katolický) aneb nalezá-li se ve správě obecní.

II. *V příčině duchovní správy vůbec.*

13. *Počet duší* celého okršku farního, pak jednotlivých míst, jichž vzdálenost od místa farního naznačena budiž. A sice vypíše se, kolik se čítá *a*) katolíků; *b*) nekatolíků; *c*) židů.

Jsouť tatáž dáta, jež se v katalogu diecése obyčejně každoročně uvádějí. Samo sebou zjevno, že se nesmí duchovní správce pouze tím spokojiti, aby čísla ta z předešlého katalogu beze změny opsal, nýbrž znovu vše přehlédnouti povinen, jelikož čísla zajisté každým rokem značně se mění. Ve větších městech na př. Praze a předměstích, Olomúci, Plzni, Liberci, Budějovicích, Hradci Králové, Litoměřicích, Brně, Kolíně a j. nelze duchovnímu správci, aby počet katolíkův osady své a jinověrcův zcela bezpečně vyznačil, nýbrž může pouze přibližně (numerus approximativus) čísla ta určiti.

14. Budiž udán počet všech v minulém roce t. j. od 1. ledna až do 31. prosince 18 . . *pokřtěných* dítek a sice *a*) manželských; *b*) nemanželských. Taktéž:

15. Počet všech v té samé době *oddaných* snoubenců; z těch pak zase dopodrobna udán budiž *a*) počet smíšených manželství s předepsanou smlouvou a reversem uzavřených; *b*) smíšených manželství uzavřených pouze s assistencí passivní; *c*) církevně neplatných manželství. Dále udán budiž:

16. Počet zemřelých, mezi nimi obzvláště *a*) dospělých, kteří bez přijetí svatých svátostí zemřeli; udány buďtež příčiny, proč se tak stalo; *b*) dítek zemřelých bez křtu sv. Posléze naznačen budiž

17. Počet *a*) konvertitů čili nekatolíků do církve se navrátivších; *b*) židů do lůna církve přijatých (budiž pověděno, kdo je vyučoval ve víře) a *c*) odpadlíků od sv. víry.

S ohledem na toto udání (č. 14—17) připomínáme, že při sestavování tabulek o pohybování lidnatosti lze již číslice zde potřebné zaznamenati a ze čtvrtletních oněch výkazův celoroční summár zhotoviti. Zemřelo-li na osadě mnoho lidí dospělých bez přijetí sv. svátostí, pokládá se to za důkaz velké liknavosti pastýře duchovního, pokud lidé ti přirozenou smrtí na př. v nemoci zemřeli. Náhlá neštěstí, když na př. někdo v dolech zabit byl, neb rukou vrahovou padl, taktéž případy samovraždy arci na vrub duchovní správy klásti se nemohou.

18. *Služby Boží* v neděli a ve svátek; *a*) jakým spůsobem a v kterou hodinu se konaly; *b*) kterak byly navštěvovány a sice *α*) od osadníků vůbec; a *β*) od úřednictva a čelnějších osob zvláště.

Farní a školní mše ve všední dni; *a*) v kterou hodinu bývala sloužena; *b*) jak byla navštěvována.

19. Církevní *bratrstva*, jež se na osadě nalezají, a *pobožnosti obzvláštní*, které se v osadě konají; jakému účastenství těší se oboje?

Slovem „bratrstva“ ovšem i spolky vesměs katolického směru se vyrozumívají, na př. spolky katolicko-politické, jednoty tovaryšské atp. Mezi „pobožnosti zvláštní“ vepsány buďte devítníky, pobožnost májová, křížová cesta atp.

20. Byla-liž již na osadě konána *missie* pro lid? Jaký měla výsledek? Jaká přání chová neb jaké návrhy činí v tom ohledu správce duchovní?

Přeje-li si farář missii, jest zapotřebí, aby ve zvláštním zadání biskupa o to požádal; nicméně již při visitaci předběžně aspoň o tom zmínka učiniti se může, jelikož takovým spůsobem faráři naskytuje se příležitost, důvody, pro které sobě missii přeje, mnohem zevrubněji biskupovi neb vikáři sděliti ústně, než jak se to písemní cestou státi může.

21. Konají-li se v neděli a ve svátek *služebné práce*? Drží-li se *hony* a úřední řízení? Jsou-liž mezi službami božími *hospody* a *krámy* kupecké uzavřeny?

Bohužel musí se tyto rubriky k nemalému zármutku jak biskupa tak pastýře duchovního a všech věrných katolíků zodpovídati přečasto spůsobem takovým, že odtud patrno, jak špatně přemnozí katolíci třetí přikázaní Boží plní. Nic nebudiž od správce duchovního zamlčeno, byť také naděje okamžité nápravy zla toho nekynula. Svěcení neděl nařízené novellou zákona živnostenského jest velmi neúplné, anoť se nevztahuje na zasvěcené svátky a týká se pouze průmyslných živností a továren, nikoli však polního hospodářství, ač právě v tom oboru jest nápravy nejvýš zapotřebí.

22. Jaké jest *náboženské smýšlení* lidu? kterak by mohlo býti povzneseno? Jsou-liž mezi osadníky tací, jenž dávají pohoršení, posměvači náboženství a jinak zpurní? Jsou-li na osadě rozšířeny špatné *spisy*? Jaké? a kdo je rozšiřuje?

Povznesení náboženského smýšlení lidu, je-li vlažný u věcech sv. víry, může se docíliti missií, zavedením dobrých spolků neb bratrstev, na př. křesťanských matek, i zavedením zvláštní pobožnosti na př. májové velmi mnoho docíliti se nechá. Pohoršení dávají často vyhnaní studenti, polovzdělanci nevěrou prosáklí, kteříž také o šíření špatných časopisův a brožur nejúsilovněji se starají. Slovo biskupovo ovšem u takových lidí začasté na prázdno splyne, ale přece neškodí, aby také vrchní pastýř o nestoudném počínání takových prostopášníků zvěděl.

23. Zdaž všickni osadníci o velkonocích přistupují ku *sv. svátostem*? Kolik jest v tom ohledu nedbalců? Zdaž také mimo velkonoční čas přistupují osadníci ku svátosti pokání a ku stolu Páně? Kolikrát do roka přistupují ku sv. zpovědi dítky školní? Kolik dítek v minulém roce přistoupilo poprvé ku zpovědi, kolik poprvé ku sv. přijímání?

Jsou osady, ač řídké, kde první otázka žádných obtíží

neposkytuje, kde všickni zákonu církevnímu vyhověti spěchají. Ale jest rovněž velmi mnoho osad, kde při nejlepší péči a největší horlivosti duchovního správce část, a sice ve větších městech dosti značná část osadníků volajícího hlasu církve si nevšímá. Pastýř duchovní ničeho nezatajuj, ale radostné i smutné úkazy vyjev biskupovi svému, ať v žádném ohledu není oklamáván. Pokud se přijímání sv. svátostí mimo velkonoce týká, rozuměn budiž zvláště čas adventní, pak svátky Mariánské.

24. Nalezají-li se v osadě *souložnictva?* kolik a která? Co učinil duchovní správce za tím účelem, aby je odstranil? (Udáno budiž číslo a den úředního zadání, a pojmenován úřad, u něhož bylo zadání učiněno.)

Nejlepším prostředkem ke zrušení konkubinatů jest, když farář hledí souložníky domluvami laskavými přiměti k tomu, aby manželství řádné uzavřeli. Jinak zůstávají kroky duchovních správcův u světských míst činěné obyčejně bez výsledku.

25. Jsou-liž na osadě *zkoušené báby?* Jsou-li dostatečně o tom vyučeny, jakým spůsobem v případech nutné potřeby jednoduchý křest sv. uděliti sluší?

26. Nalezají-li se na faře veškery *knihy* předepsané a k náležitému vedení duchovní správy potřebné, a sice:

1. Acta et decreta concilii Provincialis Pragensis (1860).
2. Acta et decreta Synodi dioecesanae Prag. z r. 1863.
3. Acta et statuta Synodi dioecesanae Prag. z r. 1873.
4. Listy Ordinariatní.
5. Liber ordinis divinorum.
6. Kniha o nadacích mešních a jich odsloužení.
7. Popisní kniha přifařených.
8. Kniha o změně náboženství.
9. Matrika křestní s rejstříkem.
10. Matrika oddavací s rejstříkem.
11. Matrika úmrtní s rejstříkem.
12. Kniha biřmovanců.
13. Liber examinis sponsorum [1]).
14. Kniha prohlášek.
15. Účetní kniha zádušní.
16. Liber memorabilium.
17. Jednací protokol.

Které z kněh těchto se na faře nenalezají?

Knihy předepsané v diecési Budějovické, kromě provincialní synody Pražské a diecésních synod z r. 1863, 1872 a 1875, a kromě vytčených svrchu (č. 26.) knih jsou tyto: Sezpam obrazův a soch veřejných (Standbilderverzeichniss); výkaz o příslušenství farském (Pfarrbeilass); in-

[1]) Jelikož se nyní sepisují a v registratuře farní chovají snubní *protokoly*, odpadá potřeba zvláštní této knihy výš řečené.

ventář kostelní: výkaz o knihovně farské; výkaz o setbě, sklizni a zdviži; seznam desátků a výkupů; přehled o archivu a registratuře; záznamná kniha o civilních manželstvích; inventář všech těchto knih farských.

Dovolujeme si k těmto slovům visitační předlohy dodati, že nejen na tom záleží, aby se výš vytčené knihy v každé faře nalezaly, ale ještě více záleží na tom, aby se všady bez výminky také obsah čísla 1—4. v skutek uváděl.

27. Zdaž se na faře nalezá *spisovna* (registratura) a ukládají-li se v ní veškery na farní úřad došlé písemnosti do svazečků (fascikulů) srovnané?

28. Jaká taxa *štolových poplatků* se v osadě zachovává?

Zde se může buď krátce dáti za odpověď, že se farář drží štolového patentu z r. 1750 (jelikož novější doposud vydán nebyl) aneb že na osadě má platnost svou taxa obzvláštní, kterouž duchovní správce podrobně vylíčiti musí (taxa konvencionální). V chudých krajinách budiž podotknuto, že farář často musí spokojiti se ještě s menší taxou, než jaká r. 1750 byla vyměřena.

III. *V příčině faráře a kaplanův.*

29. Jméno *patrona* toho kterého beneficia.

30. Stává-liž *nadací listiny* (instrumentum erectionis) beneficia? Může-li farář předložiti schválenou (adjustovanou) *fassi*? Jaký jest dle fassí úhrn příjmů?

Listina o zřízení beneficia může se buď in originali na faře nalezati, aneb jest snad kopie čili opis zanesen do pamětní knihy anebo se mohl z jiných pramenů vypsati na př. z libri Erectionum. Fassí na základě zákona kongruového z 19. dubna 1885 upravené budou se od r. 1888 nalezati na všech beneficiích, jichž držitelé o upravení své kongruy v cestě úřední zadali. Jinde zůstane prozatím měřítkem fassí posledně adjustovaná.

31. Vyznačení *pozemků* k obročí přináležejících dle spůsobu vzdělávání a dle výměry. Drží-li beneficiat pozemky ve vlastní správě a vede-li předepsané rejstříky hospodářské? Aneb jsou polnosti pronajaty a kdo k tomu udělil povolení?

Jiné příjmy a) na hotovosti; *b*) v přirodninách. Odkud je dostává beneficiat a jsou-liž vesměs pojištěny?

Sem náleží vyvazovací jistiny, platy za příležitost do škol filialních, desátek, jehož památka se tu a tam zachovala, deputáty v dříví, pivě, obilí atp. záležející.

32 Nalezá-li se nějaké *příslušenství* (Beilass) při faře? Jaké a v jakém stavu? Schází něco z téhož příslušenství a kdo jest tím vinen? Je-li příslušenství náležitě zjištěno?

Příslušenstvím rozumí se věc, která k obročí podstatně nenáleží, nýbrž jen darováním, odkazem atp. se k faře dostala, na př. některé části nábytku, obrazy, skříně, neb náčiní hospodářské, nezřídka též některý kus dobytčete na př. kráva jako příslušenství při faře se nachází.

33. Nalezá-li se při faře náležitě sepsaný *inventář* kostelní a inventář farní? z kterého roku? Je-li opatřen podpisem těch, jichž se týká, a od kn. arcib. konsistoře stvrzen?

Obojího druhu inventáře všady nalezati se mají, a shledá-li nově ustanovený farář, že jich tu není, postarejž se společně s patronátním úřadem o to, aby záhy sepsány a úředně stvrzeny byly. U vyřízení visitačních zpráv také konsistoře biskupské vždy na řádné sepisování inventářů nalehají.

34 V jakém stavu nachází se *farní příbytek* a *stavení hospodářská*? Opatřuje-li farář menší opravy, jež každý nájemce pořídíti povinen? Bylo snad učiněno úřední oznámení o nedostatcích vzhledem budovy farní? u kterého úřadu, kterého dne a roku?

Jako při budově chrámové, tak i s ohledem na farní stavení lze očekávati nejlepší výsledek visitace biskupské. Za tou příčinou neobmeškej duchovní správce v čas u patronátního úřadu, biskupské konsistoře a káže-li potřeba, u okresního hejtmanství, náležité úřadní kroky učiniti, pak ale, jestliže v čas odpomožení se nestalo, za příležitosti visitace biskupské na rychlé provedení nutných oprav naléhati, v čemž zajisté biskup celou autoritou svého úřadu faráře podporovati vždy bude ochoten.

35. *Farář*. Jeho jmeno, stáří, den a rok ordinace. Jak dlouho byl kaplanem a na kterých místech? Jak dlouho jest vůbec farářem a kde byl farářem dříve? Jak dlouho jest farářem v této osadě? V jakých oborech byl činným mimo duchovní správu? Jakých pochval neb vyznamenání se mu dostalo? Koná-li hodinky církevní?

Byl-li farář katechetou, vojenským duchovním, aneb v jiném úřadě církevním, budiž to ovšem taktéž vytknuto. K otázce „v jakých oborech byl činným mimo duch. správu?“ budiž učiněna zmínka o činnosti literární sepsáním spisů samostatných, dopisováním do dobrých časopisů; zvláštní působení ve školství, spolcích a bratrstvech, v obci, okresu (ve výboru neb zastupitelstvu); aneb zdaž farář jest či byl vikářem, tajemníkem vikariatu atp. Pochvaly a vyznamenání uvedeny buďtež jak od církevní, tak světské vrchnosti dosažené dle datum a obsahu svého.

36. *Kaplan*. Jméno jeho, stáří, den a rok ordinace. Kde působil dříve v duchovní správě a jak dlouho? Jak dlouho se nachází na nynějším

místě? Jak dlouho jest na témž patronátě? V jakých oborech byl činným mimo duchovní správu? Jakých pochval neb vyznamenání se mu bezprostředně neb prostředečně dostalo a od kterého úřadu?

37. *Činnost kaplanova* a sice: *a*) v kázaní? *b*) v katechesi? *c*) ve zpovědnici? *d*) při zaopatřování nemocných? *e*) jaké jest jeho mravní a kněžské chování? *f*) koná-li hodinky církevní?

Rubriku tuto jak samo sebou zjevno, vyplniti má farář, jemuž jakožto prvnímu a zodpovědnému duchovnímu správci přisluší právo posuzovati působení i život mladších spoludělníků svých na osadě. Ovšem pak ve správách pod tímto číslem obsažených zrcadliti se má i bratrská láska i všestranná pravdomluvnost.

38. *Výživa kaplanova.* Které jsou její prameny? V čem záležejí příjmy jeho? Kterak mimo to jest o hmotné potřeby jeho postaráno? Stává-liž stvrzené smlouvy mezi kaplanem a farářem?

Buď plyne dotace kaplana neb kooperátora z náboženské matice, neb ze záduší farního chrámu neb filialek, z příjmů farářových aneb z příspěvkův obcí. V příjmech budiž vyznačena tak zvaná štance čili služné, pak podíl ze štolových poplatků. Mimo to udá se, zdaž farář poskytuje kaplanovi stravu, topivo, čistění bytu, prádlo atd. Při smlouvě budiž připojeno datum a číslo konsistorialního potvrzení.

IV. *V příčině péče o chudinu.*

39. Jsou-liž na osadě *ústavy chudinské*? Pro které obce? Kdo je spravuje? Jaký vliv při tom ponechán jest duchovnímu správci? Vybírají-li se také při církevních úkonech příspěvky pro chudé a kterak se jich užívá?

V tomto odstavci buďtež jmenovány pouze ústavy chudinské (Armeninstitute) všeobecně tak zvané, odkudž se chudým pravidelné podpory dostává. Konají-li se o některých slavnostech offěry pro chudé, udej farář, komu peníze odevzdává a udělují-li se tyto peníze chudým, kteří už podíl almuženský (porci chudinskou) požívají, aneb jiným. Dle nynějšího zákona chudinského arci místnímu správci duchovnímu jenom velmi skrovný vliv při správě ústavu chudinského jest ponechán.

40. Nalezá-li se na osadě *chudobinec*, *špitál* neb jiný ústav *zaopatřovací* pro chudé? Kdo jej spravuje? Jaký vliv na správu tohoto ústavu ponechán jest správci duchovnímu?

Je-li při špitále neb chudobinci ustanoven zvláštní špitální kněz, budiž to vytknuto a jmeno jeho atd. v té rubrice poznamenáno. Jinak zvláště o tom se zmínka učiní,

má-li farář poradný neb rozhodný hlas, pokud se týká přijetí chudých do tamějšího chudobince neb špitálu.

41. Nadání (dotace) ústavu pro chudé a sice *a*) v pozemcích? *b*) v jistinách? Jaké jsou každoroční příjmy jejich? Jakým spůsobem se jich užívá? V jakém stavu nalezají se dotyčné budovy?

42. Volné návrhy neb *přání* duchovního správce.

Posledním tímto odstavcem dává se příležitost faráři (i kaplanům), aby, co snad v žádné z uvedených 41 rubrik zahrnuto nenalezají, bez obalu vyjádřili, jelikož musí biskupovi na tom záležeti, aby veškeré tužby duchovenstva seznal. Ovšem pak i v takovém případě záhodno jest, přání ta ve zvláštním spise biskupovi podati, aby se na visitačním archu nepřehlédly a výsledek tím spíše byl zajištěn.

§. 86. Jenerální visitace a svaté biřmování.

V českomoravské církvi jest obyčej, že biskup úkon biskupské pravomoci, *visitaci*, spojuje s úkonem biskupského svěcení (ordinis), t. j. *s biřmováním*. Tím docílena dvojí výhoda: nejprv ta, že se naskytne biskupovi zvláštní příležitost, aby věřící lid každé osady seznal a k nim promluvil; druhá pak výhoda v tom spočívá, že osadníci mají ať tak díme dvojí slavnostnou příčinu k radostnému uvítání svého arcipastýře, jednou jakožto visitátora osady, za druhé jakožto rozdavače svátosti sv. biřmování. Jen zřídka kdy se stává, že biskup udílí pouze sv. biřmování, aniž by s tím spojil jenerální visitaci. My tuto nejprv promluvíme o průběhu jenerální visitace s biřmováním spojené, načež ještě připomeneme případ, když biskup pouze udílí sv. biřmování, visitace kanonické při tom nekonaje[1]).

I.

1. Je-li ustanovena jenerální visitace spojená se sv. biřmováním, a je-li už napřed oznámeno, že biskup přijede na osadu dobou večerní, vyjde jemu duchovenstvo v rochetách oděné *vstříc* na jistou vzdálenost od chrámu farního. Za hlaholu zvonů blíží se velepastýř; jak mile s vozu sestoupil, počne se věřící lid zde shromážděný v *slavnostním průvodu* pohybovati blíže ku chrámu; napřed nesou se korouhve a školní mládež nalezá se v čele průvodu. Při

[1]) Uvádíme, co v arcidiecési *Pražské* pravidlem, doufajíce, že také pro jiné diecése vhodné se uvidí. Pro diecési *Budějovickou* způsob, jak uvítati biskupa na generalní visitaci, předepsán jest v „Ord. listě Buděj." 1852. č. 63.

počasí tuze nepříznivém shromážděte se věřící ve farním chrámě, duchovenstvo pak u dveří chrámových očekávejž příchod arcipastýře.

U vchodu do chrámu podá místní duchovní správce biskupovi *pacifikál* aneb malý krucifix k políbení, pak *aspergill*, konečně *incensum* a stoje incensuje nejdůstojnějšího visitátora. Po té ubírá se biskup ku klekátku před hlavním oltářem pro něho připravenému a pokrytému, načež věřící lid zapěje obyčejnou píseň k *požehnání* a místní správce duchovní udělí požehnání s nejsv. Svátosti. Posléze ubírá se biskup do příbytku proň upraveného. Budiž také připraven příbytek pro kanovníka a latere a pro ceremoniáře biskupského; posléze budiž postaráno o potřebné místnosti pro dva sluhy a dva kočí, a budiž zjednána maštal pro čtyři koně. Není-li možno vše to na faře samé opatřiti, budiž mimo faru objednáno.

2. Přichází-li však biskup z rána do osady, budiž od duchovenstva před domem farním očekáván, kdež sestoupí, oděv zamění a teprv pak ve slavném průvodu do chrámu provázen a od místního pastýře duchovního u vchodu chrámového přijat bývá.

3. V den samý k visitaci ustanovený (obyčejně okolo 8. hod. ráno) vchází biskup ve *slavném průvodu* do chrámu, kdež se buď na kůru zpívá aneb alespoň od duchovenstva shromážděného hlasitě recituje Antifona:

Ecce sacerdos magnus, qui in diebus suis placuit Deo. Ideo jurejurando fecit illum Dominus crescere in plebem suam. Benedictionem omnium gentium dedit illi, et testamentum suum confirmavit super caput ejus. Ideo jurejurando — suam. Gloria Patri etc. Ideo jurejurando — suam.

Po ukončení Antifony *místní správce duchovní*, stoje po straně epištolní, dle předpisu Pontifikálu římského intonuje následující versikule, na kteréž příslušná responsoria kůr prozpěvuje:

V. Protector noster aspice Deus.
R. Et respice in faciem Christi tui
V. Salvum fac servum tuum.
R. Deus meus, sperantem in te.
V. Mitte ei, Domine, auxilium de sancto.
R. Et de Sion tuere eum.
V. Nihil proficiat inimicus in eo.
R. Et filius iniquitatis non apponat nocere ei.
V. Domine, exaudi orationem meam.
R. Et clamor meus ad te veniat.

V. Dominus vobiscum.
R. Et cum spiritu tuo.

Oremus.

Deus, humilium visitator, qui nos paterna dilectione consolaris, praetende societati nostrae gratiam tuam, ut per eos, in quibus habitas, tuum in nobis sentiamus adventum. Per Christum Dominum nostrum. R. Amen.

Po ukončení této modlitby zapěje místní správce duchovní Antifonu a versikul ad Benedictus o sv. *Patronu* téhož chrámu farního, načež kůr pěje responsorium, a posléze biskup z misálu na straně epištolní připraveného zpívá oraci de eodem Sancto a uděluje věřícím vrchnopastýřské požehnání. Pak vystoupí místní farář neb kaplan na kazatelnu, odkudž v tato slova udělení odpustkův ohlásí[1]):

„Jeho Knížecí Milost, nejdůstojnější Pán, Pan *František de Paula*, z milosrdenství Božího a z milosti Stolice apoštolské kníže arcibiskup Pražský, legát svaté apoštolské Stolice a Primas v království českém, uděluje dle nejmilostivějšího splnomocnění Jeho Svatosti papežské Lva XIII. plnomocné odpustky všem těm věřícím, kteří za příležitosti dnešní vrchnopastýřské visitací tento chrám Páně navštívili, jestliže složivše sv. zpověď a hodně přijavše nejsvětější Svátost oltářní, upřímně hříchů svých želejí a Boha prosí o svornost všech křesťanských knížat, o obrácení všechněch u víře pobloudilých a o zvelebení naší matky, sv. katolické církve.“

Co do tohoto propůjčení plnomocných odpustků, spočívajícího na základě papežské fakulty, poznamenati sluší, že je má duchovní pastýř osadě své v známost uvésti hned tenkráte, když ohlašuje nastávající visitaci, a k tomu připojiti napomenutí, aby věřící hodným přijetím svátosti pokání a nejsv. Svátosti oltářní důstojně ku slavnosti té se připravili.

4. Po prohlášení odpustků má následovati kázaní, jež obyčejně koná místní správce duchovní aneb kaplan, vyžádav sobě dříve od biskupa sv. požehnání. Kázaní netrvejž déle než tři čtvrti hodiny; obsahem jeho buďtež spasitelná ponaučení pro lid se zvláštním ohledem na účely biskupské visitace; nesrovnává se však s vůlí pp. biskupův, aby kázaní v sobě obsahovalo také zdvořilůstky neb lichocení vzhledem osobnosti visitátorovy. Biskup (nečiní-li sám kázaní) bývá tomuto kázaní přítomen; za tou příčinou buďtež pro něho a jiné duchovenstvo připravena sedadla blíž hlavního oltáře na protější straně kazatelny. Před kázaním a po něm budiž sloka obyčejné písně s průvodem varhan zpívána.

---

[1]) Dle potřeby budiž v ohlášení tom položeno jméno a důstojenství toho kterého arcibiskupa neb biskupa.

5. Mši sv. po kázaní slouží biskup sám aneb některý kněz z jeho průvodu; pro případ potřeby jest však žádoucno, aby pokaždé některý z kněží biskupovi přisluhujících zůstal lačen, tak aby mši sv. sloužiti mohl. Celebrant užívá ke mši sv. paramentův i kalicha téhož chrámu, kde se visitace koná; za příčinou postavení posvátných nádob budiž v presbytáři kredence umístěna. Mezi mší sv. budiž za průvodu varhan od lidu některá z obyčejných písní mešních zpívána. Po mši sv. uděluje biskup s nejsv. Svátostí v monstranci sv. požehnání, k čemuž lid pěje obyčejnou píseň; po požehnání prohlíží biskup tabernaculum. Mezi touto prohlídkou a mezi tím, co se koná gratiarum actio post missam, zpívá lid některou ze známějších písní.

6. Již pak následuje sv. biřmování. Duchovní správcové jsou povinni náležitě biřmovance poučiti o důležitosti této svátosti a je vůbec k hodnému přijetí jejímu připraviti. Pokud se dítek týká, buďtež ku sv. biřmování jen ty připuštěny, které jsou náležitě vycvičeny v podstatných pravdách katolického náboženství a kteréž nejméně jedenkráte sv. zpověď byly vykonaly.

Pro uvarování všelikých nepřístušností buďtež od duchovenstva zachována tato pravidla:

α) Duchovenstvo samo starejž se o udržení pořádku; biřmovanci *mužského* a *ženského* pohlaví buďtež od sebe odděleni a do řad srovnáni.

β) Biřmovanci buďtež *přítomni* jak při prvním všeobecném vzkládání rukou biskupských, jímžto svaté biřmování počíná, tak též i při závěrečné modlitbě, jelikož modlitby tyto tvoří podstatnou částku posvátného úkonu; o tom buďtež biřmovanci od svých správců duchovních poučeni a jim výslovně přikázáno, aby se nikdo hned potom, když sv. křižmem byl pomazán, z chrámu nevzdaloval, nýbrž aby tam setrval až do ukončení posvátného úkonu, když se totiž vykonalo apoštolské vyznání víry a biskupské požehnání bylo uděleno. Aby se také při větším počtu biřmovanců náležitý pořádek zachoval, mívají naši pp. biskupové obyčej, že počáteční i závěrečné modlitby několikráte po sobě konají, načež vždy jedno oddělení biřmovanců z chrámu se propouští.

γ) Kmotři od biřmovanců zvolení stůjtež mezi posvátným úkonem za nimi a položtež mezi tím, co biskup sv. křižmem čelo maže, pravou ruku svou na pravé rámě

biřmovancovo. Zvoliti si společného kmotra pro všecky biřmovance nikterak se s účelem sv. biřmování a s povinností kmotrovskou neshoduje.

δ) Každý biřmovanec opatřiž se před sv. biřmováním zvláštním biřmovacím lístkem, jejž duchovní správce nebo katecheta v obyčejné předepsané formě vyhotoví a dle možnosti farní pečetí stvrdí. Po ukončeném sv. biřmování jest duchovní správce povinen tyto lístky do knihy biřmovanců zanésti; cedulky týkající se biřmovanců příslušných do jiných osad má farář těm kterým správcům duchovním zaslati, aby oni je do své biřmovací knihy zanesli.

7. Po ukončeném sv. biřmování koná biskup modlitby za zemřelé osadníky a jich duchovní správce; o těchto modlitbách má se v čas věřícím oznámení učiniti s vybídnutím, aby v duchu s modlitbami těmi prosby své spojili. Biskup vezme na sebe černý pluvial a intonuje antifonu „Si iniquitates“, načež vyjde *průvod* buď ku kříži na hřbitově se nalezajícímu, neb k jinému přiměřenému místu na hřbitově, kdež postaven budiž dříve pokrytý stůl s dvěma svícny a krucifixem; v čele průvodu budiž nesen smuteční kříž, duchovenstvo modlí se cestou žalm „De profundis“. Jakmile došel průvod ku kříži, zpívá se „Libera“; biskup vykoná předepsaná kropení a nakuřování, jakož i modlitby v pontifikálu obsažené, načež se průvod vrátí do chrámu k hlavnímu oltáři; cestou budiž hlasitě recitován žalm „Miserere mei“. Při nepříznivém počasí aneb je-li hřbitov příliš daleko od místa vzdálen, budiž pobožnost za zemřelé v kostele samém u některého menšího oltáře vykonána.

8. Za hlaholu zvonů chrámových kráčí teď biskup s duchovenstvem do svého příbytku na faře, načež buď hned aneb mezi školní zkouškou koná se scrutinium, k němuž dostaviti se mají komissař patronátní, představení přifařených obcí a duchovenstvo. V té příčině jest duchovní správce místní povinen, aby osobnostem právě jmenovaným o nastávající visitaci vědomost podal a je pozval, by se při scrutinium súčastnili; každý z jmenovaných ať podpisem vlastnoručním stvrdí, že od faráře byl ke scrutinium pozván.

Po ukončeném scrutinium koná se revise matrik a jiných kněh farních; taktéž má duchovní správce předložiti biskupovi farní předlohu ku kanonické visitaci, v níž všecky otázky náležitě už dříve od něho byly zodpovídány.

9. *Okresní vikář* jest povinen visitujícího biskupa s místa na místo v celém okršku svém provázeti a sepsati obšírné zprávy (konduity) o duchovenstvu, jehož se visitace týká, o jeho mravném chování, horlivosti ve správě duchovní a dobré pověsti; spolu mají vikářové též činiti příhodné návrhy o tom, čeho třeba ku blahu církve a ku spáse věřících v každé osadě zavésti aneb odstraniti.

10. Visitace chrámové budovy jakož i všeho náčiní kostelního vykoná se v dobu k tomu cíli nejpřiměřenější, jak to na každém místě biskup ustanoví.

11. Na každé stanici visitační budiž hned po funkcích kostelních aneb po obědě konána ve škole místní veřejná zkouška z náboženství. Pokud místo stačí, sejděte se také dítky ze škol filialních ve škole farního místa.

12. Místní duchovní správce jest povinen po tu dobu, pokud biskup u něho meškú, pohostiti a vším potřebným opatřiti biskupa samého, jeho průvodčí a pozvané hosti. Při tom sluší připomenouti, že biskupové naši už častěji a zjevně vyjádřili přání, aby farářové ani v příčině uvítání, ani co do ošetřování biskupa žádných zbytečných výloh nečinili.

Poznam. 1. Na těch místech, kde biskup zdrží se v *neděli* neb v zasvěcený *svátek*, konejteż se obyčejným spůsobem odpolední služby Boží s křesťanským cvičením, a z té příčiny připrav se katecheta, aby křesťanské cvičení v kostele konati mohl.

Pozn. 2. Kdekoli osadníci radost nad příchodem svého biskupa uvykli projevovati a oslavovati *střelbou*, starejž se duchovní správce, aby pro uvarování všelikého neštěstí střelba dála se na místě od silnice vzdáleném. Taktéž o to pečujte, aby *dítky školní* takovým spůsobem byly do řad postaveny, by návalem lidstva aneb poplašením koní žádné dítko pohromy neutrpělo.

Pozn. 3. Na cestě visitační mívají pp. biskupové obyčej, prohlížeti též *filialní kostely* a kaple blíž silnice ležící. Všady, kde visitující biskup cestuje, má býti vítán hlaholem *zvonů* chrámových. Jen tenkráte, když visitátor na stanici visitační samé bez slavnostného průvodu kráčí (na př. ku škole), nebudiž zvoněno.

Pozn. 4. V těch okršcích, kde se koná kanonická visitace jenerální, budiž v témž roce opominuta visitace se strany okresního *vikáře* (děkana).

Pozn. 5. Mezi jenerální visitací provázej duchovenstvo s věřícím lidem nejdůst. svého velepastýře vroucí *modlitbou*, aby jej Bůh chrániti a při vykonávání úřadu apoštolského síliti ráčil.

II.

Jestliže biskup navštěvuje jednotlivé osady své diecése jenom za tou příčinou, aby udílel svátost biřmování, buďtež od duchovenstva zachovávána tato pravidla:

1. Přijede-li biskup u večer na osadu, očekávejž jej duchovenstvo v rochetách nedaleko chrámu farního; za hlaholu zvonů kráčí biskup v *slavnostním průvodu* ku chrámu; v čele průvodu neseny buďtež korouhve, za nimiž kráčí školní mládež. Při nepříznivém počasí sejděte se věřící v kostele, kdež také duchovenstvo u dveří chrámových biskupa svého očekává.

Místní správce duchovní podá u vchodu chrámového biskupovi *pacifikál* neb malý krucifix k políbení, *aspergill*, *incensum* a stoje biskupa incensuje. Biskup poklekne před hlavním oltářem, věřící zapějtež píseň, načež místní farář udělí *požehnání* s nejsv. Svátostí. Pak se biskup odebere do příbytku proň na faře upraveného. Připraven budiž také příbytek pro kanovníka a latere a pro ceremoniáře a postaráno budiž o místnosti pro 2 sluhy a 2 kočí, jakož i pro 4 koně maštal zjednána.

2. Přichází-li však biskup za ranního jitra do osady, očekávejž jej duchovenstvo před farním domem, kdež sestoupí, oděv zamění a pak teprv ve *slavném průvodu* do chrámu se odebere.

Při tomto slavnostním vejití biskupa do chrámu farního (obyčejně v 8. hodinu ranní v den sv. biřmování) budiž zpívána neb recitována Antifona „Ecce sacerdos magnus“, načež *místní duchovní správce* intonuje versikule „Protector noster“ atd., pěje oraci „Deus humilium“ [1]).

3. Po ukončení této orace zapěje místní správce duchovní Antifonu ad Benedictus o sv. *Patronu* farního chrámu, načež biskup z missálu připraveného na epištolní straně hlavního oltáře zpívá oraci de eodem Sancto a udělí věřícímu lidu biskupské požehnání. Pak následuje kázaní, jež koná některý z duchovních správcův oněch osad, kteréž ku sv. biřmování na témž místě jsou povolány; kazatel vyžádejž sobě dříve biskupského požehnání. Kázaní netrvejž přes tři čtvrti

[1]) Srovnej výše str. 267. a 263.

hodiny; obsahem jeho buďtež spasitelná ponaučení pro věřící lid se zvláštním ohledem na sv. biřmování. Pro biskupa i duchovenstvo jemu přisluhující buďtež blíž hlavního oltáře na protější straně kazatelny přichystána sedadla, aby se mezi kázaním na nich umístiti mohli.

4. Mši svatou slouží po ukončeném kázaní buď biskup sám aneb některý kněz z jeho průvodu. Celebrant užívá ke mši sv. paramentův téhož chrámu, kde se udílí sv. biřmování. Mezi mší sv. věřící lid zpívá obyčejnou píseň mešní s průvodem varhan. Po mši sv. uděluje biskup s nejsv. Svátostí v monstranci sv. požehnání, k čemuž lid shromážděný pěje obyčejnou píseň. Ostatně jest žádoucno, aby některý z kněží při sv. biřmování přítomných lačen zůstal, by po případě mohl celebrovati, tak aby tam, kde biřmování déle trvá, též biřmovanci později se dostavivší, byli oběti mše svaté účastni.

5. Každý biskup předpokládá, že biřmovancové všickni byli od svých pastýřů duchovních náležitě poučeni o důležitosti této svátosti a k hodnému přijetí jejímu připraveni. Pokud se dítek týká, buďtež ku sv. biřmování jen ty připuštěny, kteréž jsou důkladně vycvičeny v podstatných pravdách katolického náboženství a které už nejméně jedenkráte sv. zpověď vykonaly.

O udržování pořádku starejž se duchovenstvo za pomoci učitelstva; biřmovanci mužského a ženského pohlaví buďtež od sebe odděleni a do řad postaveni. Jinak o biřmovancích a kmotřích i v tomto případě platí ustanovení svrchu položená [1]).

6. Duchovní správce místní jest zavázán po tu dobu, pokud biskup u něho meškâ, jej pohostiti, všemi potřebami opatřiti biskupa samého, jeho průvodčí a pozvané hosti. Při tom budiž připomenuto, že při obědě nemá býti více nežli šest krmí na stůl přineseno a že vůbec jest přáním pp. biskupův, aby farářové ani co do slavnostného uvítání aniž také vzhledem ošetřování biskupa výloh zbytečných nečinili.

Pozn. 1. Tam, kde biskup meškâ v den *nedělní* neb *svátební*, konejtež se obyčejným spůsobem odpolední služby Boží spolu s křesťanským cvičením; z té příčiny připraviž se katecheta, aby křesťanské cvičení v kostele konati mohl.

---

[1]) Viz str. 269. v odstavcích *α*), *β*), *γ*).

Pozn. 2. Duchovní správcové starejteż se, aby tam, kde osadníci radostný příchod svého arcipastýře oslavují *střelbou*, pro uvarování všeliké nehody střelba dála se na místě od silnice vzdáleném. Též o to mějteż péči, aby *školní dítky* takovým spůsobem byly do řad sestaveny, by velkým návalem lidstva aneb poplašením koní žádné dítko pohromy nevzalo.

Pozn. 3. Na cestě za příčinou biřmování podniknuté mívají páni biskupové obyčej, prohlížeti též *filialní* kostely a kaple blíž silnice ležící.

Pozn. 4. V okresu, kde se pouze sv. biřmování uděluje, jest nicméně okresní *vikář* (děkan) povinen, téhož roku konati kanonickou visitací a zaslati zprávu visitační i školní ku konsistoři.

Pozn. 5. Po ukončení posvátných úkonů jest biskup ochoten, dáti slyšení *představeným obcí*, jestliže tito jmenem obce jej pozdraviti a zvláštní přání neb žádosti své přednésti zamýšlejí; o tom budiž se strany duchovního správce v čas obecním představeným vědomost podána.

7. Lístek biřmovací, jímž každý biřmovanec opatřen býti musí, budiž v malém formátě tištěn neb psán, tak aby snadno do modlitební knihy uložiti se mohl. Rubriky buďteż zachovány dle pořádku toho, v jakém se obyčejně lístky ty tisknou a sice z té příčiny, aby kanovník neb vikář, jenž lístky od biřmovanců bere a jméno biřmovací biskupovi ohlašuje, ihned na první pohled jméno to spatřil a dlouhým hledáním na cedulce biskupa obmeškávati nemusel. Obyčejný formulář jest tento:

Nomen confirmationis: *Vincentius de Paula.*
Nomen et cognomen confirmandi: Franciscus Vosa.
Nomen et cognomen item habitatio ejusdem parentum:
Wenceslaus et Maria, aurifaber Neo-Pragae.
Nomen et cognomen patrini: Vincentius Micka
Locus nativitatis confirmandi: Pragae.
Locus habitationis confirmandi: Pragae.
parochia s. Adalberti
vicariatus generalis
Nomen et testimonium sacerdotis, qui confirmandum
examinavit: Eugenius Zloch, Capellanus ad
S. Adalbertum.

Po našem zdání není radno užívati jiných leč *latinských* formulářův a sice pro uvarování všelikých podvodných falsifikátů.

8. Kniha biřmovaných, kamž duchovní pastýř vepsati má na základě biřmovacích lístků všecky biřmovance, pokud náležejí k jeho osadě, má obsahovati tyto rubriky:

Vikariat: Křivoklátský. **Kniha biřmovaných.** Diecése: Pražská. Okres: Rakovnický.

Rok a den biřmování	Jméno biřmujícího biskupa	Místo biřmování	Jméno a příjmení biřmovance	Jméno biřmovací	Rodiště biřmovance	Bydliště biřmovance	Jméno a příjmení, bydliště a stav rodičů biřmovance	Jméno a stav kmotrů biřmovance
21. června 1886	Jeho Knížecí Milost *František de Paula*, hrabě ze Schönbornů, kníže-arcibiskup Pražský	Hudlice	Leopold Rott	Alois	Ostročín	Ostročín	Václav Rott, rolník č. 4. v Ostročíně; manželka Marie	Alois Voves, mistr kovářský v Hudlicích

§. 87. Missie pro lid.

Jedna z otázek farní předlohy visitační také zní: Byla-li již na osadě konána *missie* pro lid? Jaké přání neb návrhy projevuje v té věci pastýř duchovní?

Ačkoli takováto zmínka na visitačním archu učiniti se musí, nicméně chce-li farář účelu svého jistě dosíci, jest zapotřebí některých ještě jiných krokův, o nichž zde zmínka buď položena.

1. Missie jsou „jaksi nový a mimořádný pokus duchovních správců k vyčistění a zdokonalení role Hospodinovy“ [1]). Kde osamělý duchovní pastýř častokráte marně sil svých vynakládá, nemoha docíliti vydatné nápravy osadníkův u víře vlažných aneb rozličným neřestem oddaných, tam bývá utěšených výsledkův docíleno missií, při kteréžto cizí kazatelové se zvláštním důrazem hlásají nejdůležitější pravdy katolického náboženství, kde ráz za rázem mohutné dojmy řečí, modliteb, liturgických úkonů, přítomnosti četného posluchačstva na svědomí jednotlivce dorážejí. Sezná-li farář, že by osadě

[1]) Provinc. Syn. Prag. pg. 102—103.

jeho mohla missie znamenitě prospěti, starej se o to, abys tyto duchovní hody osadníkům svým co nejdříve připravil.

Především se o to postarej, aby úmysl tvůj došel schválení tvého řádného *biskupa*, jemuž prosbu dotyčnou buď lze ústně přednésti aneb zadání písemné učiniti asi v tato slova:

Nejdůstojnější knížecí arcibiskupský Ordinariate!

Po dvě leta pracuje v nejhlubší úctě podepsaný s neunavnou pílí na zdejší osadě, jejíž péče mu Nejdůstojnějším kníž. arcibiskupským Ordinariatem svěřena byla. Ačkoliv již dříve slýchal, že mnozí osadníci zdejší u věcech víry jsou lhostejní a že spisy nevěrecké mnohé katolíky zvláště v městě Velvarech na pokraj záhuby uvedly, nicméně přece nikdy se nenadál, že nejupřímnější jeho vynasnažení s takovým nevděkem a nezdarem se potká, jak toho za minulá dvě leta zakusil. I neví sobě jiné rady, leč vznésti k Nejdůstojnějšímu kníž. arcibiskupskému Ordinariatu nejuctivější prosbu, aby směl na osadu zdejší povolati kněží missionářů, kteříž by na podzim po ukončení polních prací v děkanském chrámu ve Velvarech posvátnou missii konali. Milerád uvoluje se v nejhlubší úctě podepsaný starati se o pohostění právě zmíněných kněží a prosí jen za to, aby Nejdůstojnější kníž. arcibiskupský Ordinariat ráčil milostivé svolení ku konání missie uděliti, missionáře z některého řeholního konventu Pražského sem vyslati a dílo to apoštolským požehnáním provázeti.

Z děkanství Velvarského, dne 13. května 1885.

Erazim Říha,
děkan.

Rubrum: Děkan Velvarský žádá nejuctivěji o dovolení ku konání sv. missie a vyslání missionářů.

2. Nejčastěji konají se v Čechách missie od kněží z Tovaryšstva Ježíšova, kněží Redemtoristův a kapucínův. Provincialní sněm Pražský vyslovil přání, aby též Františkáni a Dominikáni se v konání missií súčastnili, ano, není-li možná vždy a všady řeholních kněží na missii vyslati, mají se světští kněží z rozličných osad spojiti a dorozuměti k tomu cíli, aby střídavě na osadách sobě svěřených sv. missii konali.

Někdy stává se, že duchovní správce sám předběžně se dorozumí s *představeným* některé *řehole*, zdaž by v jistý čas mohli členové téhož řádu konati missii na jeho osadě. Námluva taková ovšem platnosti nabývá teprv schválením samého biskupa; ale vždy jest prospěšno ji učiniti, a v žádosti k Ordinariatu zaslané připojiti prosbu, aby úmluva byla schválena.

3. Jestliže beneficiat není s to, hmotné oběti s missií spojené sám nésti, požádej u Ordinariatu neb konsistoře o nějakou *peněžitou podporu* na týž účel. Nezřídka také někteří zámožní osadníci k vyzvání duchovního správce ochot-

nými se prokáží buď peněžitě neb potravinami přispěti k uhražení výloh zmíněných.

4. Jakmile ustanoven jest den příchodu kněží missionářů a doba trvání missie, učiň farář písemné oznámení o nastávající missii též u *úřadu politického*, aby missionářům zabezpečena byla ochrana proti zlomyslným výtržnostem [1]).

5. Konečně budiž připomenuto, že duchovní správce, chce-li užitku missie se dočkati, musí osadníky asi na měsíc před tím náležitě na blízkou missii upozorniti a *připraviti*, mezi konáním missie pilně se všelikých prací duchovních súčastniti a po missii bedlivě na základě, jejž missie položila, *dále pracovati*. Po jednom neb dvou letech bývá radno tak zvanou renovaci zařídíti, aby účinek missií tím bezpečněji na mnohá léta budoucí potrval.

§. 88. Liber ordinis divinorum.

Jedna z farních kněh, jež se vede co do rubrik jazykem latinským, jelikož na úkony liturgické se vztahuje, jest liber ordinis divinorum, kterýž vykazuje funkce bohoslužebné, během církevního roku od faráře a kaplana konané. Tudíž vede se kniha ta dle roku církevního t. j. od 1. neděle adventní až do poslední soboty před 1. nedělí adventní roku příštího. Rubriky jsou následující:

Ordo divinorum.

Dies dominicus vel festivus	Matutinae exhortationis materia	Quis habuit?	Maturum sacrum quis habuit?	Concionis thema et divisio	Quis habuit?	Cantatum quis habuit?	Pomeridianae catecheseos materia in Ecclesia et in pagis	Quis habuit?	Vesperas sive benedictionem quis habuit?	Adnotatio
15. Augusti 1866. Assumtio B. M. V.	Blažená smrť Marie P.	Joannes Haman, parochus in Oužic	Franciscus Kubát, parochus Sazaviensis	Chválu blah. Marie Panny hlásá 1. písmo sv. 2. křesťanská starobylost	Venceslaus Schneider, capellanus Nigrokostelecii	Josephus Kincl, Vicarius A. Ep Nigro-Kostelecensis	propter festum Patroci: il omittebatur	—	Vesperas habuit Venc. Schneider, capell. Nigrokostel.	—

[1]) Vynesení c. kr. ministeria vnitra ze dne 4. dubna 1854. (Ord. list Buděj. 1855. č. 16.)

Můžeť se do rubrik tuto naznačených psáti jazykem latinským i českým. Ačkoli první rubrika zní: „dies *dominicus* vel *festivus*“, buďtež nicméně i takové funkce *všedního dne* konané, kteréž obzvláštní zmínky vyžadují, v chronologickém pořadí zde napsány, jako na př. když se všedního dne v postě koná postní kázaní a křížová cesta, neb v květnu kázaní Marianská čili pobožnost májová, pobožnost ku sv. Aloisiu ajj. Při kanonické visitaci budiž liber ordinis divinorum předložen k prohlednutí biskupovi neb okresnímu vikáři.

Byla-li některá funkce na př. kázaní za příčinou návalu věřících ku sv. zpovědi vynechána, aneb nemohlo-li požehnání se konati, jelikož farář byl téhož dne poutním kazatelem neb celebrantem na některé faře sousední, budiž všechno to věrně v knize ordinis divinorum napsáno. Zápis dějž se ihned toho samého dne, pokud věci z paměti nevymizely.

§. 89. Tabella functionum spiritualium.

Na začátku měsíce února každého roku povinen jest [1]) každý farář zaslati ku konsistoři seznam veškerých během předešlého církevního roku (od I. neděle adventní až do soboty před I. nedělí adventní roku nejblíže příštího) vykonaných funkcí pastýřského úřadu. Tato tabella functionum spiritualium sestaví se nejen z knihy ordinis divinorum, ale zahrnujeť také vyučování náboženské ve školách, zaopatřování nemocných a zkoušky snoubenců. V tabulce té budiž udán úhrnečný počet všech úkonův, jež farář předsevzal, a pak oněch, jež kaplan neb kaplani vykonali. Pravdivost veškerých udání budiž stvrzena vlastnoručním podpisem faráře i kaplana a pečetí farní. Formulář tabelly klademe na str. 279.

Do 2. rubriky napsány buďtež ranní exhorty, do 3. kázání při slavné či zpívané mši sv. aneb odpoledne na př. v postě konaná, též kázaní májová. Do 4. rubriky zapíší se křesťanská odpolední cvičení konaná ve farním chrámě aneb po vesnicích. V 5. rubrice „schola trivialis“ rozuměna budiž škola v místě farním, kdežto v 6. rubrice filialní, od farního

[1]) Viz kurrendy Pražské konsistoře z 8. srpna 1855. č. 4923 a 1. února 1844. č. 523.

Vicariatus: Hradiště Mnichovo.

Tabella
functionum spiritualium,
in parochia Kněžmost-ensi anno 1886 peractarum.

(Ku str. 278.)

Nomen beneficiati et capellani	Exhortationes matutinae	Conciones	Pomeridianae institutiones in doctrina Christiana	Visitationes scholae trivialis	Visitationes scholarum filialium	Provisiones infirmorum	Examina tyronum	Examina sponsorum	Adnotationes
Stephanus Bertel, Parochus.	10	28	14	56	—	9	22	8	Ob aegritudinem parochi assignatus illi fuit per quinque menses capellanus interimalis.
Joannes Polák, capell. interim.	12	19	24	63	—	11	35	6	

Ex officio parochiali in Kněžmost,
28. Januarii 1887.

L. S.

Stephanus Bertel, m. p.
parochus.

Joannes Polák, m. p.
capell. interim.

místa vzdálené školy se kladou. Slovem „examina tyronum“ v 8. rubrice naznačují se zkoušky žáků neb žakyň školních.

Součet funkcí v tabulce této vykázaných musí se úplně shodovati s úhrnem exhort a kázaní i křesťanských cvičení, zaznamenaných v knize „ordo divinorum“; počet návštěv školních shodovati se musí se školním katalogem. Číslo zaopatření nemocných čerpáno budiž z matriky úmrtní, a číslo zkoušek snoubenců z protokolu a tabulky zkušební o snoubencích.

V diecési *Budějovické* není duchovenstvo více povinno tyto tabulky functionum spiritualium předkládati [1]).

§. 90. Kniha prohlášek.

V každou neděli a svátek povinen jest pastýř duchovní s kazatelny (aneb konají-li se jenom ranní služby Boží a činí-li farář exhortu u oltáře, tedy na témž místě) rozličná prohlášení osadníkům svým učiniti. Za starších dob museli farářové každý v církevním ohledu důležitější den oznamovati dříve s kazatelny věřícím; nyní, kde skoro v každé rodině nalezá se kalendář, není toho v té míře jako jindy zapotřebí, ale jsou přece velmi mnohé věci, jichž ohlašování v kostele díti se musí. Sem náleží obzvláště:

α) Ohlášení dnů svátečních a postních, během nastávajícího týdne připadajících; buďtež věřící i na takové dni upozorněni, kteréž ač jsou dni všední, přece ze zvláštních příčin v celých Čechách a Moravě, aneb na té které osadě slaví se aspoň jako poloviční svátky hojnějším účastenstvím při mši sv., na př. dnové sv. Patronů zemských, Patrona osady, památní dnové týkající se papeže, císaře, biskupa.

β) Věřícím oznámí se, v kterou hodinu konány budou nedělní a sváteční služby Boží dopolední (ranní neb slavné) i odpolední (požehnání, nešpory).

γ) Fundační mše svaté jakož i jiné funkce z nadání plynoucí buďtež v předchozí neděli věřícím oznámeny, aby se zvláště příbuzní zakladatelovi neb jiní osadníci súčastniti mohli.

δ) Příchod biskupa za příčinou jenerální visitace a sv. biřmování, příchod vikáře, nového faráře a jiné pro

[1]) Ord. list Buděj. 1855. č. 8.

osadu nějakým spůsobem důležité události napřed se s kazatelny věřícím ohlašují.

ε) Mimořádné pobožnosti, jakýmiž jsou: milostivé léto, jiná jubilea, missie, pobožnost májová.

ζ) Sbírky buď od Ordinariatu pro celou diecési nařízené, na př. halíře sv. Petrského, pro chrám sv. Vítský, ku podpoře missií, pro pohořelé; aneb takové, jež se pouze v té které osadě konají, na př. na opravu chrámu místního.

η) Ohlášky snoubenců hodlajících vstoupiti v stav manželský.

ϑ) Suffragia čili přímluvy za živé (na př. nemocné, v nebezpečí postavené) aneb zemřelé. Co do těchto suffragií jest obyčej, jehož schvalovati lze, že jenom celoroční suffragie se vepišou do knihy prohlášek na zvláštní list (ku konci knihy), jinak ale jmena těch, kdož v tu kterou neděli neb svátek modlitbám věřících se odporučují, pouze na cedulce poznamenaná duchovnímu správci ku přečtení se odevzdají, aniž by se do knihy zanášela.

V osadách velmi lidnatých jest radno, pro snadnější přehled psáti ohlášky *snoubenců* do zvláštní knihy, a do druhé knihy *ostatní prohlášení* zanášeti. Kde však není lidnatost tak příliš veliká, může se vše psáti do *téžé* knihy prohlášek; ale i v tom případě radno jest, ohláškám snoubenců v každou neděli neb svátek zvláštní místo vykázati, na př. tak, aby pokaždé ku konci jiných prohlášení se činily ohlášky snoubencův; tím se usnadní pro duchovního správce přehled, aby se tak snadno nezmýlil a některé prohlášky nevypustil.

Kniha prohlášek se celá piše, jelikož věci, které obsah její tvoří, nedají se tak snadno do pevných rubrik tištěných vměstnati, a mimo to není s napsáním prohlášek pro jednu neděli tak tuze namahavá práce spojena. Začne se rok církevní od 1. neděle adventní a pokračuje se postupem chronologickým. Budiž však netoliko latinský terminus liturgicus pokaždé udán, nýbrž také datum obyčejného kalendáře občanského připojeno, na př. „Dominica Sexagesimae, 24. Februarii 1878.“ Každá neděle neb svátek budiž od příští neděle příčnou čárou oddělena. Publikace děje se úvodními slovy: „Láskám vašim se oznamuje, že“ atd.

§. 91. Liber memorabilium.

Velice důležité místo mezi knihami farními zaujímá pamětní kniha farní (liber memorabilium, Pfarrgedenkbuch) čili farní kronika. Z malých věcí často veliké berou svůj vznik a počátek; jmenovitě pak v oboru historie žádná zpráva není hodna zamítnutí; každé sdělení, byť se na první pohled dosti nepatrným, ano i malicherným zdálo, má svou důležitost, někdy jenom pro dějiny místní, ale přečasto rovněž i pro historii celé země, aneb pro kulturní dějiny jisté doby. Proto s vděčností připomenouti sluší jmena těch správců duchovních, kdož v dobách předešlých o své ujmě práci takovou podniknuvše, kroniku farní sepsali; a neméně osvědčiti dlužno, že práci velezáslužnou podnikají za našeho věku pastýřové duchovní, kteříž pilně v sepisování místních dějin osady své pokračují aneb tam, kde nikdo před nimi se v práci tu neuvázal, aspoň oni sami slibný počátek učinili.

Liber memorabilium pořídí se ze jmění zádušního tak jako jiné pro farní úřadování potřebné knihy; budiž to kniha dobře vázaná, velkého archového formátu, se silným papírem, na němž se písmo dlouho čitatelné zachová.

Že každý duchovní správce jest povinen, pamětní knihu vésti, vysvítá z rozkazu *vládního*, kterýžto v království českém již r. 1835. byl vydán; neméně jest povinnost tato jasně vyslovena ve farních *předlohách kanonické visitace*, kdež v otázce 26. číslo 16. se liber memorabilium uvádí mezi knihami, jež farář řádně vésti povinen. Jesti tedy důležitá povinnost ta od církevní i světské vrchnosti na faráře vložena.

Není zapotřebí, aby se farář u sepisování pamětní knihy držel jistého formuláře neb dle rubrik napřed ustanovených zapisoval rozličné události. Zde nezáleží tak na tom, aby se věc jako při materialu statistickém podávala dle pevného vzorce, ale na tom celá váha spočívá, aby se nic pro osadu neb krajinu v historickém ohledu důležitého nevynechalo.

V pamětní knize nalezejteż se obzvláště věci následující: 1 Dějiny *chrámu farního* od založení až do našich časů; stavitelé chrámu; patron či kollátor; změny ve stavbě, opravy, přístavky; dějiny každého oltáře, obrazu, pomníku, paramentu, kalicha neb co jinak znamenitého se v chrámě neb při chrámě nalezá; vypsání slohu chrámu samého, věže; popis

zvonů a jich dějiny; taktéž 2. dějiny *filialních* kostelů neb kaplí ve všech zde naznačených podrobnostech; 3. dějiny *beneficia*; jeho založení, zakladatel, listina erekční, změny (na př. z lokálie stala se fara) beneficia; 4. řada či *posloupnost farářů*, krátké zprávy ze života jejich; byli vždy katoličtí, neb snad také utrakvističtí farářové na zdejší osadě? aneb se nalezalo beneficium v 16. a 17. věku v rukou protestantských? budiž i řada pastorů jmenována s připojením památných událostí z té doby; byla zde v 17. století provedena protireformace katolická, kterak a kdy? Byla-li zvláštní práva od církevní nebo světské vrchnosti farářům zdejším propůjčena (na př. titul děkanský, právo k provozování jisté živnosti); 5. *osadníci;* zdaž byli vždy katolické církvi věrni? mnoho-li zde bylo v 16. a 17. stol. katolíků, kolik utrakvistů, Bratří, nebo luteránů, a j.? Který znamenitý muž se zde narodil a kdy? jaké byly a jsou poměry živností osadníkův? 6. *jmění zádušní*; v čem záleží? vypsány buďtež do podrobna polnosti, lesy atp., jistiny peněžité a jiné zboží; s naznačením listin, na nichž nadání to spočívá; 7. *jmění farního obročí* nebo-li beneficia; pozemky a kapitály; změny na př. per excisionem spůsobené; 8. dějiny *místa*, vesnice neb města, kde se beneficium nalezá; buď se vypíše v pamětní knize, čeho farář se dopátrati mohl, aneb stačí v tom ohledu poukázati k pramenům tištěným, na př. topografiím neb místním dějepisům, kde se zprávy o tom nalezají; 9. znamenité *události* týkající se *církevního* života, visitace biskupské, vikariatní, slavnosti jubilejní, události ze života znamenitějších osob církevních, jich úmrtí; 10. události znamenité týkající se obce, země, státu v ohledu *světském*; nemoce, oheň čili požár, povodeň kdy se udála v místě aneb v okolí? ve válce zdaž přišlo vojsko nepřátelské na osadu zdejší, jak tu řádilo? 11. *Nařízení* důležitá od církevní neb světské vrchnosti s ohledem na zdejší osadu vydaná buďtež podotknuta, aneb v přepisu do kroniky přijata. 12. *Mravní a náboženský život* osadníků zdejších a lidu v nejbližším sousedství budiž od každého faráře za doby jeho do podrobna vypsán.

Těmito články arci nehodláme obmezovati nikoho v kronikářské práci a žádáme za to snažně: Cokoli se jen poněkud zdá zasluhovati nějaké zmínky, to napiš beneficiat do místní kroniky. Budiž psáno jazykem českým v osadách českých.

Avšak důležité listiny, na př. instrumentum erectionis, listiny fundační jakékoli, nařízení neb vůbec prameny historické buďtež v témž jazyku, v němžto původně byly sepsány, také do pamětní knihy doslovně zaneseny. Každý nově nastupující farář poznamenej výslovně, kdy v úřad svůj byl uveden a kdy psáti započal, aby také řada historiografů byla patrna. Zachovejž přísný pořádek chronologický a vystříhej se všech pouze subjektivních a strannických poznámek, jakýmiž bývá na př. pohrdlivé posuzování činnosti předchůdcův a laciné vtipy neb žerty nevhodné. Jen objektivní vylíčení dějů podrží trvalou cenu pro všecku budoucnost.

§. 92. Jednací protokol.

1. Jako při každém úřadě tak při faře má se vésti úřední denník čili jednací protokol (Gestions-Protokoll), kdež se poznamená každý úřední spis, kterýž buď odjinud na faru došel aneb od správce duchovního byl vyhotoven. Vzorec jednacího protokolu nalezá se na str. 285.

2. Každý spis, kterýž na farní úřad dojde, ihned téhož dne budiž *do jednacího protokolu* řádně *zanešen*. Udá se den, kdy spis na faru došel; je-li to telegram neb jiná věc kvapná, poznamenejž duchovní správce také hodinu, kdy telegram neb dopis obdržel.

3. *Na listině* neb úředním kuse vůbec napiš duchovní správce na místě význačném, pokud možno na hořejší polovici číslo jednacího protokolu své fary a datum, kdy ten spis obdržel, v takový způsob: „č. 43. praes. 16. října 1886“ (praesentatum).

4. Byl-li od úřadu připojen denní čili *expediční arch* (Tagbogen, Expeditionsbogen), musí farář na témž archu stvrditi podpisem svým, že dopis obdržel; k podpisu budiž také datum připojeno. Datum nebudiž tak snadno opomenuto; neboť na něm častokráte velmi mnoho záleží. Kdyby na př. farář obdržel platební rozkaz neb rozkaz úřední se lhůtou zavitou (praeklusivním termínem), počítají se dnové ti od onoho okamžení, kdy rozkaz byl farářovi doručen, a nikoli ode dne, kdy u soudu neb finančního úřadu jest datován. Taktéž stvrdí podpisem svým s připojením datum, že četl kurrendu konsistorní neb vikariatní oběžník.

5. Stane-li se, že farář německé neb latinské dopisy

Jednací protokol.

Rok 1886		Od koho předmět došel a co obsahuje	Jaké pořízení následovalo	Měsíc říjen	
Počet postupní	Den kdy spis došel			Den pořízení	článek registraturní
143	16 října	Správa c. k. domu nalezenců v Praze žádá o úmrtní list nalezence Vojtěcha Smrčky z Německé Rybné č. 8.	Jelikož se první list úmrtní dne 20. června t. r. č. 126 vyhotovený, ztratil, byl duplikát úmrtního listu vyhotoven a c. k. správě domu nalezenců do Prahy zaslán	20. října	III. 52
144	23. října		V cestě biskup. vikariatu zaslán vys. důst. konsistoři výnos sbírky o svat. Václavě konané pro chrám Sv.-Vítský v Praze per 4 zl. 27 kr.	26. října	—
145	25. října	Marie Ritschlová, nyní v Hradci Králové čís. 210 žádá o úmrtní list svého manžela Jana Ritschla	Úmrtní list vyhotoven a poštou zaslán	28. října	V. 27

odjinud obdržel aneb že sám *německým* neb *latinským* jazykem úřední dopisy vyhotovuje, mohou dopisy ty v jednacím protokole taktéž německy neb latinsky býti uvedeny.

6. Nebylo-li žádné pořízení možné neb nutné, napiše se do 4. rubriky: „Uloženo“; neb „připojeno ku sbírce listin“ aneb „vzato k vědomosti“.

7. Číslo výpravné čili numerus exhibiti jest ono, pod kterým v jednacím protokole zapsán byl kus vyřízený čili vypravený (expedovaný); na př. úmrtní list Jana Ritschla obdrží „N. Exh. 145.“

§. 93. Archiv a spisovna čili registratura.

I. Listiny úřední, týkající se založení, nadání a práv i povinností *fary*, jmění zádušního i beneficialního, výměry úřední neb soudní, papežské nebo biskupské výnosy chrámu neb obročí farního se týkající a listiny jinak důležité uschovány buďtež v archivu (listovně) farním pod dobrou závěrou. Skříň s archivaliemi má se na takovém místě ve farní budově nalézati, kde by vlhkem listiny tak snadno žádné pohromy neutrpěly. Nejsou-li erekční, nadační, darovací neb kupní listiny a jiné dokumenty v originálu čili prvopise na faře k nalezení, hleď sobě pastýř duchovní aspoň pověřeného opisu listin těch od konsistoře neb toho kterého vyššího místa opatřiti a v archivu uložiti. Každá listina, zvláště je-li text její poněkud delší, budiž dána do obálky z jednoho archu papíru, na němž stručný obsah čili regest listiny se napíše. Mimo to budiž seznam všech v archivu uložených listin v chronologickém pořádku sestaven a taktéž v archivní skříni umístěn.

II. Spisovna čili *registratura* jest sbírka všech listin *duchovní správy* se týkajících. Obyčejně bývá registratura spojena s archivem v té samé skříni, jelikož archivalií beneficia se týkajících všady velmi poskrovnu se při farách nalezá, tak že se jimi sotva jedno skrovné oddělení skříně vyplní. Skříň ustanovená k přechovávání registratury mějž větší počet přehrad a příhrádek, aby se tam veškery spisy dle jistého pořádku ukládati mohly. Útraty za zjednání skříně pro archiv a spisovnu zapravují se ze záduší. Spisovna budiž na takovém místě postavena, kde by vlhkem škody netrpěla a pro případ požáru chráněna byla aneb aspoň bez velkých obtíží odstraniti a na bezpečné místo odnésti se mohla. Dvéře spisovny buďtež dobře uzamčeny; klíč chovejž farář sám ve svém opatrování. Řiďmež se dle těchto pravidel:

1. Uspořádání registratury do příhrad a příhrádek ve skříni dějž se dle trojího hlediště: α) Hlavní příhrady buďtež činěny dle *látky* čili předmětu, o němž úřední spisy jednají. Nelzeť všeobecně určiti, kolik takovýchto hlavních rubrik (které se buď latinskými číslicemi I., II., III., aneb velkými literami A) B) C) D) naznačiti mohou) má každá registratura obsahovati; jsouť záležitosti, které na jedné faře často, na jiné zřídka se vyskytují a dle této skutečné potřeby

sluší též urovnati příhrady. Skoro vesměs by však aspoň tato hlavní oddělení učiniti se mohla: I. Běžné dopisy; II. chudina; III. manželské záležitosti; IV. matriky; V. nadací; VI. nalezenci; VII. obročí farní; VIII. pastýřské listy, ordinariatní listy, kurrendy; IX. stavby; X. školní záležitosti; XI. vojsko; XII. záduší. — *β*) V každé příhradě buďtež ty které sem hledící listiny srovnány do fascikulů či svazečků v pořádku *chronologickém*; na př. ordinariatní listy od r. 1870, 1871, 1872 atd.; sňatky manželské v r. 1864, 1865, 1866 atd.; nadační listiny ze století 15., 18., 19. — *γ*) Vedle tohoto roztřídění může se zachovati v některých oddílech také *pořádek abecední*, čímž se hledání usnadní; na př. v oddílu škol se po sobě položí školy (fara Votice): Martinice, Olbramovice, Votice; kde mnoho oddavek v témž roce bylo, buďtež listiny spořádány dle abecedního postupu jmen ženichův, na př. Fučík, Hlaváč, Mokrý, Pánek.

Ku snadnějšímu uspořádání fascikulů jest vhodno, dáti na vrch a třeba i pospod *lepenku*; na lepence napiše se latinská číslice neb písmena příhrádky, a kladou se mezi tyto lepenkové deštičky veškery v ten obor spadající písemnosti, z nichž každá zase běžným číslem arabským 1, 2, 3, 4, 5 se poznamená.

2. Jak mile *dopis úřední* na faru dojde a v jednacím protokole náležitě byl zanešen, a číslo praesentati na dopise napsáno, hleď duchovní pastýř dopis vyříditi, načež jej na dlouho v půli přeloží, dole připíše fascikul a číslo registratury na př. II. č. 123. a do toho kterého svazečku listin jej připojí. Bylo-li by duchovnímu pastýři nemožno, ihned po učiněném vyřízení písemnost do registratury uložiti, ukládej všecky dopisy aspoň do archu zvláště k tomu ustanoveného, a pak vždy za týden (aneb na osadách s menší populací třeba za měsíc) všecky spisy tyto do těch kterých příhrad a fascikulův *ulož* [1]). Každý fascikul sváže se provázkem, aby listiny tak snadno se nerozházely.

3. *Vezme-li* farář nějakou listinu z některého fascikulu, na př. za tou příčinou, aby ji přiložil k úřednímu zadání, vezmi prázdný půlarch papíru a na tom poznamenej, kde se listina ta nyní nachází. Dojde-li listina sama zase na faru zpět, položí se na své předešlé místo a onen půlarch se odstraní.

[1]) Srovn. „Čas. Duch." 1843. str. 332. „Jak by se mohla farní listovna uspořádati?" napsal Václ. Pohan, děkan v Poříčí.

4. Zasahá-li některá listina obsahem svým do *dvou* neb více rozličných oborů, na př. stavby a záduší, nebo nadací a chudiny, uloží se listina v jednom fascikulu na př. „chudiny“, do druhého fascikulu pak se vloží půlarch, na němž krátce jest podotknut obsah té samé listiny, pokud se vztahuje na „nadací“, a poukáže se, ve které příhradě a svazečku listina ta se nachází.

5. Ku každému *svazečku* (fascikulu) připojen budiž arch zvláštní, na němž se napiše *rejstřík* (index) všech v témž svazečku obsažených jednotlivých spisů podle běžných čísel aneb (jak výše bylo řečeno) v pořádku alfabetickém. — Mimo to žádoucno, aby se nalezal při registratuře též *hlavní rejstřík*, kdež stručně poznamenány jsou všecky předměty a kusy v registratuře uložené; uspořádání tohoto rejstříku nejvhodněji se učiní v pořádku abecedním.

6. Není-li registratura příliš rozsáhlá, budiž skříň k uschování jejímu určená tak uspořádána, aby měla dole větší prostoru pro uschování *matrik* a jiných knih úředních, v hořejší části pak mějž skříň či armara tato menší příhrádky pro *písemnosti jiné*, avšak na ten způsob, by se do každé příhrádky fascikul v šířce půlarchu neb (v jiných příhrádkách) celého archu pohodlně vložiti mohl. Prach, jenž se na listinách usadil, budiž aspoň několikrát do roka očistěn.

§. 94. Kniha osadní.

I. Římský ritual mezi knihami, jež na každé faře nalezati se mají, uvádí též „Liber status animarum“ a poučuje duchovního správce, co se všecko do této knihy zanésti má. Taktéž synoda Pražská z r. 1605 nařizuje: „Unusquisque parochus librum habeat status animarum suae parochiae, quotannis renovandum;“ a rubriky té knihy podrobně naznačuje. Rovněž i při visitaci kanonické má se kniha ta visitatorovi předložiti k prozkoumání. Nazývá se kniha osadní, jinak též „popisní kniha přifařených (Seelenbeschreibungsbuch).“

II. *Účel* knihy osadní jest dvojí: nejprv aby duchovní pastýř náležitě *seznal osadníky* své vůbec a určitě věděl, kdo jsou obyvatelé každého domu a členové každé rodiny; druhý účel jest, aby farář nabyl vědomosti o tom, kteří členové osady věrně plní povinnosti od církve uložené, zejmena co do sv. *zpovědi* a velkonočního sv. *přijímání*, aby tudíž

liknavých napomenouti, po případě pokárati aneb biskupovi k pokárání oznámiti mohl.

III. *Formulář* osadní knihy klademe na str. 290 [1]).

Uznáváme, že ve velkých městech jest vedení této knihy pro faráře nesnadné, ano začasto i nemožné, ač se domníváme, že seznam podobného druhu, byť nebyl ve všem úplný, i v městech lidnatějších dobře vésti by se mohl. Venkov s vesnicemi a městysi i městy svými však neklade v tom ohledu žádných překážek v cestu; a vede-li se osadní kniha s náležitou obezřetností, poskytne duchovnímu pastýři netoliko na každý rok spolehlivá data pro „Catalogus cleri [2])", ale i ve mnohém ohledu jiném jemu úřadování usnadňuje a ustavičný přehled osady jakož i zevrubnou známost jednotlivých osadníků umožňuje.

K nadřečenému účelu ober sobě knihu takové velikosti, aby pro všecky osadníky vystačila; kniha pevnou vazbou v kůži se opatří. Obsah listů rozvrhne se dle počtu usedlostí v přifařených obcích a dle množství podruhů neb nájemníků tam ubytovaných. Počátek činí místní obec farní a postupuje se ostatními obcemi v pořádku abecedním; každá obec vyznačí se vyčnívajícím koženým palečníkem pro snadnější vyhledání.

Obec jednotlivá roztřídí se na usedlé sousedstvo a podružstvo. *Usedlé sousedstvo* s rodinou i čeledí svou popsáno budiž dle čísel domovních (od 1. čísla počínaje); každému číslu věnuje se jedna stránka; kde jest chasa četnější, na př. u vrchnostenských dvorů, mlýnů a t. p., buďtež 2 neb 3 stránky témuž číslu ponechány. Mezi usedlým sousedstvem a podružstvem nechá se několik stránek prazdných pro čísla domů nově přirůstajících. — *Nájemníci* či podruzi buďtež popsáni v abecedním pořádku; v městech budiž každému nájemníku, zvláště, chová-li čeleď, jedna stránka ponechána; na venku však mohou na té samé stránce 2 neb 3 podruzi uvedeni býti. Na konci ponechejž taktéž několik stran prázdných pro nově přibylé nájemníky neb podruhy.

K rubrikám ve formuláři str. 290. uvedeným buďtež tyto věci připomenuty:

---

[1]) Srov. „Srov. Čas pro katol. duchovenstvo" 1845. str. 378–86 článek „Kniha osadní" od děkana Václ. Pohana.

[2]) V arcidiecési Pražské tyto zprávy každoročně do 15. září ku konsistoři zaslati se mají.

Místo	Číslo domu	Jmeno křestní, příjmení a stav osadníkův	Den, měsíc a rok narození	Pohlaví: mužského	Pohlaví: ženského	Náboženství: katolického	Náboženství: nekatolického	Náboženství: židovského	přijímají Tělo Páně	Zpověď: konají	Zpověď: nekonají	patří do školy	biřmován v roce	Poznamenání
Pořící na Vávrovém		Boháč Jan, sedlák	27. května 1830	1	.	1	.	.	1	.	.	.	1842	
	1	† Anna, roz. Zoubek, manželka	20. března 1835	.	1	1	.	.	1	.	.	.	1847	Zemřela 4. března 1858
		Dítky z prvního manželství:												
		Barbora	4. září 1854	.	1	1	.	.	1	.	.	.	1868	Provdána 1874 Král v Hvozdci.
		Václav	26. října 1856	1	.	1	.	.	1	.	.	.	1868	Nynější hospodář.
		Druhá manželka:												
		Barbora, roz. Sládek	8. ledna 1840	.	1	1	.	.	1	.	.	.	1857	
		Dítky z druhého manželství:												
		Josef	12. dubna 1866	1	.	1	.	.	1	.	.	.	1880	voják v činné službě.
		Kateřina	25. června 1870	.	1	1	.	.	1	.	.	.	1882	
		Maria	1. srpna 1872	.	1	1	.	.	1	.	.	.	1884	slouží v Dubsku č. 2.
		Boháč Václav, nynější hospodář	(ut supra)											
		Alžběta, roz. Brož, manželka	18. ledna 1846	.	1	1	.	.	1	.	.	.	1860	
		Dítky: František	21. listop. 1868	1	.	1	.	.	1	.	.	.	1884	študuje gymnasium v Praze.
		Pavel	30. března 1870	1	.	1	.	.	.	1	.	.	.	
		Anežka	20. ledna 1873	.	1	1	.	.	.	.	1	.	.	
		Bubeník Karel, Pražský nalezenec	2. ledna 1869	1	.	1	.	.	.	1	.	.	.	
		Boháč Matěj, bratr starého hospodáře	30. října 1834	1	.	1	.	.	1	.	.	.	1848	
		Hruška Vojtěch, oráč	4. února 1857	1	.	1	.	.	1	.	.	.	1868	
		Plachá Marie, děvečka	18. listop. 1866	.	1	1	.	.	1	.	.	.	1884	
		Svátek Tomáš, pasák	2. dubna 1874	1	.	1	.	.	1	.	.	.	1886	
		Nováková Lidmila, děvečka	12. srpna 1868	.	1	1	.	.	1	.	.	.	1884	

1. Do první rubriky poznamená se název *místa*, jehož obyvatelé na té které stránce jsou sepsáni. Jméno to napíše se jednou na té samé stránce, byť se také více nájemníků na tétéž straně uvádělo.

2. Druhá rubrika oznamuje *číslo* popsání čili konskripční; postupuje od čísla 1. ke 2., 3., 4. atd. Máli-li některé číslo svůj obzvláštní název, na př. „u Bucků“, „u Koukalů“, „u zelené žáby“, „u bílé labutě“, budiž název ten v knize též zřejmě poznamenán. Zavede-li se na některém místě nové číslování, budiž při každém domě staré i nové číslo udáno.

3. V třetím sloupci jest *jméno* křestní, příjmení a *stav* osadníkův, buď si držitel domu neb nájemník. Nejdřív se dá jméno hospodáře. Pod ním křestní jméno manželky a příjmení, jež ona má po svém otci (jméno rodné). Pak postupuje rodina dle stáří členů. Jsou-li dítky ze dvojího neb trojího manželství, budiž to patrným způsobem vyznačeno. Nastoupí-li nový hospodář, budiž bezprostředně pod rodinou předka svého s manželkou a dítkami poznamenán. Ještě doleji následují jiní členové rodiny, na př. příbuzní starého neb mladého hospodáře, jestliže v témž domě přebývají, nalezenci Pražští, Brněnští a t. d., a posléze čeleď mužského i ženského pohlaví; při tom naznačeno budiž, jakou službu každý z nich zastává.

4. Rubrika další oznamuje *den*, měsíc a rok *narození* každého osadníka. Toto datum čerpáno budiž z vlastních matrik aneb z křestních listův, jimiž katolíci jinde narození se vykázali. Je li vše řádně do osadní knihy zaneseno, ušetří se tím faráři velká část práce a ztráta času, kteráž jinak s vyhledáváním dotyčných úkonů matričních spojena bývá.

5. a 6. V rubrikách těchto může se *pohlaví* buď naznačiti číslicemi 1., neb se pro uvarování omylu může do 5. rubriky psáti *m.* (mužské), a do 6. rubriky *ž.* (ženské).

7. Sloupec ten udává *náboženství* katolické; vyznavači jeho jsou osadníci v kanonickém slova významu. Ovšemť se

8. a 9. v dalších dvou rubrikách uvádí též „náboženství *nekatolického*“ aneb „*židovského*“. Samo sebou ale zjevno, že kladením těchto rubrik sobě církev katolická nikterak nepřipisuje pravomoc nad židy, a že také nemají se rubriky ty bráti ve smyslu koercitivní jurisdikce vzhledem protestantů. Jsouť však nadzmíněné rubriky za tím účelem do knihy osadní přijaty, aby odtud statistická data pro „Catalogus

Cleri“ vybrati se mohla a spolu veřejně seznáno bylo, s jakými obtížemi jest zápasiti duchovnímu správci, jehož stádce více méně jinověrci neb nevěrci jest promícháno.

Neníť v rubrikách těch uvedena „bezkonfessionalnost“, a sice z té příčiny, jelikož ona žádným náboženstvím není, nýbrž jest nedostatkem kladného náboženství. Kdyžby se na osadě vyskytli tací lidé „bez vyznání“, budiž to v poslední rubrice „poznamenání“ zřejmě pověděno. V rubrikách „náboženství“ buďtež samé tečky (puntíky) napsány.

10. V sloupci desátém slovy „přijímají Tělo Páně“ rozumí se *dospělí* křesťané a žáci větší neb žakyně, kdož chodí ku sv. zpovědi a v čase velikonočním dle předpisu zákona církevního přijímají Tělo Páně. Nedbalost v plnění této křesťanské povinnosti budiž do rubriky „poznamenání“ zanesena.

11. a 12. V rubrikách „zpověď konají“ neb „nekonají“ zapsány buďte *dítky* a sice do 11. rubriky ty, které chodí ku sv. zpovědi, ale nebyly dosud u sv. přijímání, a do 12. rubriky takové dítky, které svátost pokání dosud nepřijaly a k ní ještě dostatečně připraveny nejsou.

13. Slovy tohoto sloupce *„patří do školy“* naznačeny jsou dítky, dle zákona k návštěvě školy vůbec povinné. Do osadní knihy náleží sloupec ten v příčině vyučování ve sv. náboženství.

14. Čtrnáctá rubrika jest ustanovena pro *biřmovance.* Kdož doposud svátost tu nepřijali, při těch se udělá tečka. Jestliže některý osadník byl sice biřmován, ale neví se pamatovati, v kterém roce tak se stalo, budiž napsána do rubriky té pouze číslice: 1. Jinak budiž vesměs udán rok, kdy ten který osadník svátost biřmování přijal. Konečně

15. do poslední rubriky *„Poznamenání“* vloží se zprávy, nějakou měrou důležité, pro něž v předešlých rubrikách nebylo zvláštní místo vykázáno; na př. den uzavření sňatku manželského, den úmrtí, odstěhování se na jiné místo, uzavření sňatku občanského, bezkonfessionalnost, náboženská netečnost, mravní spustlost a t. p.

IV. Neníť zapotřebí, aby osadní kniha každoročně znovu byla sepisována, což by pastýři duchovnímu zajisté příliš velkou obtíž působilo. V tom ohledu můžeme za to míti, že výš dotčený rozkaz Pražské synody z r. 1605. per consuetudinem contrariam utrpěl změny v tom smyslu, že nyní ka-

ždému faráři osadní kniha na více let po sobě jdoucích vystačí, když ji každoročně náležitě doplní.

Doplňování to staniž se způsobem následujícím: Každé novorozené dítko hned po křtu sv. zanešeno budiž do knihy osadní. Ožení-li se osadník neb provdá-li se osadnice, budiž to ihned v osadní knize poznamenáno a stalo-li se přiženění do jiného čísla neb místa na osadě, buďtež tam novomanželé zapsáni, den oddavek se připíše. Zemře-li osadník, budiž v čele jmena jeho postaveno znaménko †, jméno i sloupce jeho dají se do závorky tužkou a v poslední rubrice připíše se den, měsíc a rok úmrtí. Když se odstěhuje otec neb hospodář i s rodinou jinam, budiž v knize celá rodina závorkami na př. červenou neb modrou tužkou vyznačena aneb tužkou přetrhnuta, načež se v „poznamenání“ nynější domov jejich připíše. Taktéž poznamená se, když dítky poprvé šly ku sv. zpovědi aneb přijaly ponejprv vel. Svátost, jakož i po visitaci biskupské se připíše, kteří z osadníků přijali svátost biřmování. Jestliže čeleď přichází v knize dvakráte, jednou v rodině otcovské, a pak v domě hospodáře, kde se ve službě nalezá, budiž na stránce té, kde zapsána jest otcovská rodina, vše dle rozličných sloupců řádně vyplněno, načež v poznámce se udá, kde nyní syn za čeledína neb dcera za děvečku slouží. V čísle hospodářově uvedou se pouze jmena této čeledi, ale bez vyplnění dalších rubrik.

V postním čase, když se po obcích koná od správců duchovních cvičení křesťanské, dobře jest osadní knihu s sebou do každé obce vzíti a v přítomnosti shromážděných občanů osadní popsání znovu přehlédnouti, poznamenati novou čeleď a jiné změny, jež během minulého roku se staly. Po velkonocích súčtuje farář každou obec zvlášť dle sloupců v osadní knize zaražených; tyto součty jednotlivých obcí či míst svede duchovní správce v jeden úhrn a obdrží tudy stručný a řádný přehled celé osady. Tento součetný přehled napíše se za každý rok na jedné stránce ku konci knihy osadní. Můžeť takto uspořádaná osadní kniha potrvati asi *10 až 12 let* v osadách, kde jsou většinou občané usedlí, a v takových farnostech, kde převládá továrnictvo a tudíž ustavičné změny se vyskytují, přece 6 neb 8 let s jednou knihou se vystačí.

V. V diecésích, kde až dosavad trvá nařízení o výročním

zasílání konsignace paschální[1]) ve své platnosti, sebere duchovní správce podle knihy osadní cedule zpovědní a může pak na základě tétéž knihy ku zhotovení konsignace přikročiti, vezma ku pomoci matriky a jiné knihy farní.

Paschální konsignace zasílá se po ukončení velkonoční doby (asi v červnu neb začátkem července) a zahrnuje čas od začátku doby povelkonoční roku předešlého až do ukončení velkonočního času roku běžícího; rubriky, jež se vyplniti mají, jsou tyto:

1. Nomen beneficii. 2. Confirmati. 3. Paschaliter confessi et communicati. 4. Paschaliter confessi et non communicati. 5. Negligentes. 6. Acatholici. 7. De haeresi suspecti. 8. Baptizati legitimi. 9. Baptizati ignoto patre seu illegitimi. 10. Parvuli nondum confessi a baptismate. 11. In Summa (součet od 3—10. rubriky). 12. Mortui. 13. Mortui adulti absque sacramentis. 14. Mortui infantes absque baptismo. 15. Paria copulatorum. 16. Alienigenae acatholici conversi. 17. Indigenae acatholici conversi. 18. A fide catholica deficientes. 19. Judaei baptizati. 20. Numerus animarum universim[2]). 21. Computus Ecclesiae (kdy byly poslední účty kostelní kladeny).

§. 95. Knihovny farní a vikariatní.

Vědecké vzdělání kněze není vysvěcením jeho po odbytém čtyrletém studium theologickém nikterakž ukončeno. Tudíž sněmové církevní i učenci katoličtí vybízejí důtklivým napomenutím každého sluhu církve sv., aby ve studiích pokračoval, každé příležitosti k obohacení svého ducha svědomitě použiti hleděl a tak vždy spůsobilejším se stával ku plnění důležitého úkolu od církve sobě vytknutého. Veškery v tom ohledu učiněné omluvy a námitky v nivec se rozpadají. Praktická zkušenost jest arci doplňkem theoretických vědomostí, a jedno i druhé má se při pastýři duchovním shledávati. Avšak holá praxis, není-li vedena bezpečnou the-

[1]) V arcidiecési Pražské bylo výnosem konsistoře ze dne 21. listopadu 1855. na vědomí dáno, že není příště zapotřebí konsignace paschální předkládati, jelikož ve farních předlohách ku kanonické visitaci určených zprávy, kteréž jindy v paschální konsignaci zvláště se podávaly, už jsou zahrnuty

[2]) V této rubrice napíše se počet katolíků; pod ním doleji počet židů.

orií, bohužel příliš ráda na bezcestí zabočuje, přečetných dopouštějíc se poklesků, kteréž se laciným pláštíkem „pastýřské opatrnosti“ zakrývají.

Literatura bohoslovecká jest v naší době přehojná a to nejen v jazyku německém a latinském, ale utěšeným způsobem vzmáhá se i naše česká literatura theologická. O spisy není tedy zle; zbývá jen, aby každý duchovní poslušen jsa vyzvání: „tolle, lege“ nejvýtečnějších spisů bohoslovecký sobě opatřil a za jich pomocí ducha svého vždy rozsáhlejšími vědomostmi obohacoval.

Bohužel však uznati musíme, že hmotné poměry duchovenstva československého i při nynějším zvýšení kongruy nejsou vždy takové, aby každý kněz hojně spisy theologickými se zásobiti mohl. A proto nastává nutnost, na jiné cesty pomýšleti, jimiž by poskytlo se kněžím ve správě duchovní zaměstnaným trvalé příležitosti k dalšímu vzdělání vědeckému. Příležitost takovou poskytují bibliotéky farní a vikariatní (dekanatní).

1. Farní knihovny theologické velmi zhusta nacházíme na farách starších (před r. 1782 zřízených); na beneficiích náboženské matice málokdy se nějakého spisu v bibliotéce farní dopátráme. Bývají v oněch knihovnách nezřídka spisy drahocenné, na př. corpus juris canonici, spisy církevních Otců, dobrá díla asketická a starší kázaní. Avšak novější literatura theologická pohříchu nebývá v knihovně farní praničím aneb jen několika brožurami prostřední ceny zastoupena. Neomysta přijde na faru; nemoha sobě ze svých skrovničkých příjmů pořídíti potřebných kněh, rád by užil farní knihovny, ale po důkladném prohledání od úmyslu toho upustí a nenalezne-li náhodou u faráře pomoci, navykne si hned z počátku zálibu hledati v nečinnosti a později vědecká snaha úplně při něm utuchne. Zlu takovému jen tím způsobem předejíti lze, když na každém beneficium předchůdcové starati se budou o nástupce své. Farář i kaplan darujž čas od času některou dobrou knihu novější ku knihovně farní; obzvláště pak zbožnými odkazy kněh na tuto bibliotéku pamatujte; zkušenost beztoho dosvědčuje, že knihy po úmrtí duchovního správce prodejem nejméně se zpeněží, byť byla díla systematická neb vůbec vědecká z doby nejnovější. Zjednejž sobě tedy zásluhy obohacením bibliotéky farní a k díkům ti budou zavázáni všickni kněží, jimž bude na tétéž faře

po tobě pracovati. Nalézají se na mnohých místech farní bibliotéky pro lid a biskupové naši zřizování jich snažně odporučují [1]); ale duchovní pastýř jen tehdáž bude s to, duchovním potřebám svých osadníků, pokud se čtení týká, náležitě vyhověti, bude-li sám zaujímati onen stupeň vědeckého vzdělání, aby nad jiné vynikal a v ustavičném přehledu literatury se udržoval.

2. Vikariatní knihovny pro duchovenstvo celého traktu či okresu (dekanatu) zřízené mají v míře mnohem vyšší nežli farní bibliotéky stálý pokrok ve vědách správcům duchovním usnadňovati [2]). Spojenými silami mnoho zdárného se provede, je-li k tomu jen vůle dobrá a odhodlaná. V Pražské arcidiecési povinni jsou vikářové a jiní správcové duchovní, každoročně na počátku prosince zaslati ku konsistoři zprávu o stavu a vzrůstu knihoven farních a vikariatních. V arcidiecési Olomúcké kladou se při visitačním protokolu otázky týkající se farní a dekanatní bibliotéky, na př. „mnoho-li svazků čítá? zdaž se tam i novější díla nalezají? mnoho-li kněh přibylo od poslední visitace kanonické? Odebírá-li děkanství nejnovější časopisy theologické a jaké?“ Přáli bychom, aby také v jiných diecésích při jenerální i obyčejné visitaci kanonické se na to hledělo, aby knihovny vikariatní a farní neležely ladem, ale ke skutečnému prospěchu sloužily. Jsme přesvědčeni, že by knihovny řečené rychle vzrůstaly a se zvelebovaly, kdyby biskup při každé visitaci s úsilím se o to zasazoval a duchovenstvu skutkem na jevo dával, jak velice mu na podporování snah vědeckých záleží.

Máme za to, že *pastorální konference* jsou nejvhodnější příležitostí, kde se o zvelebení jak vikariatních tak farních knihoven pojednati může. Jedním z hlavních prostředků k dosažení cíle tohoto jest odbírání nejlepších *časopisů theologických* z nejnovější doby na společné útraty duchovenstva z celého vikariatu či děkanství. Při tom ovšem dlužno činiti rozdíl mezi časopisy domácími a cizími. Když by časopisy *české,* jako „Časopis katolického duchovenstva“, „Blahověst“, „Cecilie“, „Method“, „Pastýř duchovní“ a „Christliche Akademie“ odbíraly pouze knihovny asi 160 vikariatů českých

[1]) Syn. dioecesana Prag. z r. 1873. cap. 3.

[2]) V arcidiecési Pražské byly na začátku 19. století z rozkazu arcibiskupa Václava Leopolda Chlumčanského († 1830) knihovny vikariatní založeny.

v Cechách a na Moravě, nemohl by se s tak skrovným počtem odběratelů žádný časopis udržeti, ale hnedle zaniknouti by musel. Jest arci žádoucno, aby také pro knihovny farní neb vikariatní se časopisy braly a jimi počet svazků knihovny vzrůstal, avšak vedle toho může trvání domácích theologických listův jen značnějším počtem odběratelů býti zabezpečeno. Jinak jest s časopisy *německými*; majíť odběratelstvo své hlavně v diecésích německých a stačíť, jestliže každý vikariat u nás po jednom exempláři odebírá, jenž pak mezi vikariátním duchovenstvem koluje a jehož ročník se posléz do knihovny vikariatní uloží. K takovým časopisům pro duchovenstvo veleužitečným náleží: „Archiv für katholisches Kirchenrecht“, „Innsbrucker Zeitschrift für katholische Theologie“, „Katholik“, „Linzer theologisch-praktische Quartalschrift“, „Oesterreichisches literarisches Centralblatt“, „Stimmen aus Maria Laach“, „Tübinger theol. Quartalschrift“; pro orientování v otázkách světových odporučují se „Historisch-politische Blätter“ a posléze samo sebou se rozumí, že hodlá-li duchovenstvo také list jiného druhu odbírati, na př. časopis belletristický neb obrázkový s katolickou tendencí se shodující, nikdo mu v tom brániti nemůže a nebude.

Toutéž společnou podporou zakoupeny buďtež pro vikariatní knihovnu také jiné, zvláště *spisy většího objemu*, jichž sobě každý duchovní tak snadno opatřiti nemůže, na př. „Freiburger Kirchenlexikon [1]), spisy sv. Otců v novějším vydání, Fontes rerum bohemicarum a j.

Ještě pak jednu věc dovoleno budiž poradám vikariatním k bedlivému uvážení odporučiti. Povinností každého vlastence jest, podporovati dobrou literaturu česko-slovanskou, povinností pak kněze, aby podporoval literaturu bohosloveckou. Nejzdárněji tuto literaturu pěstuje od roku 1861. „*Dědictví sv. Prokopa v Praze.*“ Ale ještě mnohem více mohlo by řečené Dědictví na rozkvět bohoslovné literatury působiti, kdyby každý kněz československý byl také skutečným údem jeho. Čítáť nyní Dědictví ono 1470 členů. Avšak kněží československých čítá se v Čechách a na Moravě přes 3200. Aby tedy ještě 1730 kněží k Dědictví sv. Prokopa přistoupilo, aby také vikariátní a farní bibliotéky členy Dědictví se

[1]) Právě vychází II.vyd. vedením slovútného učence kardinála Dra Jos. Hergenröthra a redakcí prof. Fr. Kaulena; v Praze na skladě v knihkupectví B. Stýbla.

staly, to skutkem provésti považujeme za čestný a velezáslužný úkol porad vikariatních čili konferencí dekantních.

Výroční zprávy, kteréž se v některých diecésích o stavu farních a vikariatních knihoven ku konsistoři zasílají, mohou obsahovati tyto hlavní rubriky: 1. Kdy byla bibliotéka farní neb vikariatní založena? 2. Kolik děl theologických až do konce minulého roku čítala a v kolika svazcích? 3. Co v roce letošním přibylo darováním, odkazy neb koupí? 4. Stává-li nějaké jistiny na rozmnožování bibliotéky? jak velká jest a jaké z ní plynou úroky?

Pozn. Mimo předměty zde vytknuté bývá v každé diecési duchovním správcům uloženo, aby rozličné zprávy ku konsistoři zasílali aneb sbírky odváděli; o některých věcech sem hledících při jmění církevním promluvíme. Vůbec však služiž v tom ohledu za vůdce direktář každé diecése, v němž vše to v chronologickém pořádku pro celý rok sestaveno se nachází.

§. 96. Povinnosti a práva duchovního správce v příčině škol obecných.

Zákonem říšským ze dne 25. května 1868. o poměru školy k církvi jakož i zákonem říšským ze dne 14. května 1869 o školách obecných utrpěl poměr duchovního správce *ku školám obecným* na osadě jeho se nacházejícím podstatné změny a jest tudíž zapotřebí, aby v stežejných alespoň obrysech tuto vyznačeno bylo, jakým směrem působení kněze v duchovní správě ustanoveného nésti se má, aby jednak předpisům církevní autority vyhověl, jednak všelikým sporům s nynějšími úřady školskými se vyhnul.

1. Účel školy obecné.

Zákonem ze 14. května 1869. §. 1. vytknut jest účel obecné školy těmito slovy: „Školy obecné k tomu jsou zřízeny, aby dítky *v mravnosti a nábožnosti* vychovávaly, ducha jejich vyvíjely, jim vědomosti a sběhlosti, jichžto k dalšímu vzdělávání v životě potřebují, poskytovaly a stavěly základy ku vzdělání řádných lidí a členů společnosti.“ Tu jest účel školy dosti dobře vytknut, toliko sluší naléhati, aby účelu tomu i všecky jiné zákony o školství lépe než doposud vyhovovaly.

2. Poměr duchovního správce ku škole, učitelům, inspektorům a úřadům školským.

Farář jest zástupcem zájmů církevních na osadě a tudíž i representantem církevního úkolu ve škole. Se správcem či *ředitelem školy* není farář jakožto farář v takovém spojení úředním, aby oprávněn byl jemu něčeho nařizovati neb zakazovati u věcech školy se týkajících; ovšem ale oprávněn jest farář učiniti podrobná zařízení v příčině náboženského vyučování a náboženských úkonův. A rovněž nemá učitel práva, aby od úřadu farního žádal nějakých úředních výkazů na př. výtahů z matrik. Katecheta v duchovní správě ustanovený není učiteli řídícímu podřízen; systemisovaný katecheta, pokud řádu školního se týče, jest podroben řediteli jako učitelé ostatní.

Co do obsahu a methody katechetického vyučování jest každý katecheta odpověden toliko *církevním* orgánům; proto ani okresní neb zemský *inspektor* není oprávněn nařizovati, čemu katecheta a jak by učiti měl. Apoštolská Stolice sice dovolila [1]), aby katecheta pokračoval v náboženském vyučování za přítomnosti inspektora státního, avšak katechetům nenáleží, aby odpovídali k jakýmkoli dotazům neb poznámkám, jež by pronášel inspektor o jejich přednášce.

Farář jest členem *místní rady školní* a zastupuje v ní zájmy církevní. Nejdůstojnější episkopát český nařídil [2]), aby faráři vstoupili všady do místní rady školní, pokládajíce své místo v úřadě tom i za poslání církevní. Nemůže-li farář sám dostaviti se, smí kaplana svého na místo sebe ku zasedáním místní rady školní vysýlati [3]). V okresní radě školní zastupuje zájmy církevní biskupský vikář neb jiný kněz [4]) od ordinariatu k tomu ustanovený.

3. Vyučování náboženské; učební prostředky.

Vyučování náboženství opatřovati a k němu dohlížeti náleží *úřadům církevním* (§. 5. zákona ze 14. května 1869.)

---

[1]) Reskript apoštolské Stolice z 10. prosince 1874.

[2]) Instrukce episkopátu ze dne 26. června 1869.

[3]) Vynesení c. kr. zemské školní rady v Čechách ze dne 31. května 1881. č. 8310. (Ordin. l. Buděj. 1881. č. 17.)

[4]) Po pravidlu bývá to vikář; jen v tom případě, že sídlo vikářovo příliš od místa okresní rady školní jest vzdáleno, bývá jiný beneficiat od biskupa delegován.

Nauka sv. náboženství uvádí se na prvém místě mezi povinnými předměty učebnými škol obecných i měšťanských.

Každý žák *povinen* jest učiti se náboženské nauce toho vyznání, ku kterému sám náleží, a to nejen na školách veřejných, ale i soukromých. I na školách soukromých třeba jest k náboženství takového učitele, který má zákonitou způsobilost učiti na škole veřejné. Vyučují-li se některé dítky po domácku, jest rodičům postarati se též o vyučování náboženské.

Navštěvují-li některé dítky konfessijní školu jiného vyznání, zůstavuje se rodičům, postarati se dítkám o náboženské vyučování v jejich vyznání [1]).

Dítky rodičů *bezkonfessijních*, byť ani pokřtěny nebyly, nesmějí zůstati bez vyučování náboženského. Bezkonfessijní dítky mají přidržovány býti k náboženské nauce toho vyznání, ku kterému náleželi jich rodičové, prve než od víry odpadli [2]).

Katecheté říditi se mají osnovami náboženského vyučování, jak je biskup diecésní předpisuje [3]).

Co do *počtu hodin* vykázáno jest vyučování náboženskému na všech třídách obecné a měšťanské školy po dvou hodinách [4]) v témdni. Překáží-li neodkladné zaměstnání ve správě duchovní, aby farář neb kaplan dodržel jistou hodinu, povinen jest zaneprázdnění to v čas *oznámiti* správci školy, kterýž postará se, aby hodina jinak vyplněna byla. Duchovní správce oznámí spolu, kdy zameškanou hodinu nahradí.

Za *učebné prostředky* k náboženskému vyučování jenom těch knih užívati sluší, které biskup diecésní nařídil neb dovolil a které obdržely též od ministeria osvěty schválení. Knihy pro *chudé* žáky na školách veřejných i soukromých rozdávají se jednotlivým školám podle uznání okresní rady školní.

4. Známka z náboženství.

Známka z náboženství dává se podle stupnice na blanketech vytištěné; máť tato známka z náboženství vliv na

---

[1]) Vynesení ministeria 15. pros. 1869. č. 10590.

[2]) Časop. katol. Duch. 1884. str. 385, pojednání kan. Dra. Skočdopole.

[3]) V Pražské arcidiecési nařízení z 28. října 1874. (Ord. l. 1874. č. 23) V diec. Kralohradecké a Budějovické osnova z r. 1877.

[4]) Nařízení ministeria osvěty a vyučování z 3. dubna 1877. č. 528.

postupování žáků do vyšších tříd neb oddělení [1]). Žáci teprv tehdy ze školy vystoupiti mohou, mají-li nejpotřebnější vědomosti školám obecným předepsané, jako náboženství, čtení, psaní a počítání. Na ustanovení známky z mravů má katecheta vliv důležitý. Při tom podotknouti dlužno, že školní mládež nemá připouštěti se k zábavám tanečním [2]) a že rovněž dítkám školním zakázáno působiti při provozování her divadelních [3]).

õ. Náboženská cvičení čili úkony bohoslužebné.

Ustanoviti *úkony bohoslužebné* čili cvičení náboženská (religiöse Übungen) pro mládež školní jest oprávněn biskup diecésní. Co nařídil, dává biskup přímo na vědomí okresním radám školním v obvodu diecése [4]); tyto pak, nemají-li čeho namítati, povinny jsou ohlásiti je všem správám škol obecných a měšťanských, aby dle toho se řídily. Jestli okresní rada činí námítky, povinna jest obrátiti se v té příčině ku školní radě zemské, která rozhodne v dorozumění s biskupem.

K výkonům od biskupů českých nařízeným a od zemské školní rady [5]) v Čechách na vědomí vzatým tyto věci náležejí:

a) *Modlitba* před školou a po škole a sice modlitba katolická, nikoli bezkonfessijní.

b) *Mše svatá*; mládež školní má každodenně před vyučováním neb po něm na mši sv. býti voděna, pokud velká zima, zlá povětrnost neb velká vzdálenost nežádají výminky. Bohužel zůstávají dítky obyčejně po celou dobu zimní všedního dne beze mše sv. V neděli a ve svátek i dle vládního nařízení [6]) všickni katoličtí žáci škol obecných a měšťanských povinni jsou navštěvovati společné školní služby Boží. Dispensi od nařízených služeb Božích dává jednotlivým žákům správce školy, dorozuměv se o to s katechetou.

c) Sv. *zpověď* a sv. *přijímání*, čtyřikráte do roka (dle minister. nařízení z 8. listop. 1880. třikráte do roka). O dni zpovědi a sv. přijímání smluví se katecheta pokaždé se správcem školy. Když dítkám ustanoveno přijetí svátosti pokání a nejsv.

---

[1]) Nařízení ministeria z 15. května 1880. č. 7766.

[2]) Vynesení české zemské rady školské ze dne 31. října 1876. č. 9201.

[3]) Vynesení české zemské rady školní ze 24. března 1874. č. 122.

[4]) Zákon ze 14. května 1869. §. 5.

[5]) Vynesení zemské školní rady z 14. listop. 1871 č. 13223.

[6]) Vynesení ministeria osvěty z 16. května 1880 č. 6276.

svátosti oltářní, budiž celý den neb jedno odpůldne s nejbližším dopůldnem prázdno.

d) Processí v den sv. *Marka* a *křížové dni.* Nechť se účastní dítky všecky neb jen některé ku přání rodičů, nejsou po processí povinny toho půldne do školy jíti.

e) Účastenství v processí o *Božím Těle* náleží k povinnému účastnění se služeb Božích v den sváteční.

Správa školy povinna jest [1]) starati se o disciplinární *dohlídku* na mládež školní při úkonech bohoslužebných a sice skrze učitele téhož vyznání (katolické); k dohlídce té katecheta není povinen [2]).

C. Soudní moc církve.

§. 97. Soudy a osoby soudní.

I. Biskupovi náleží po právu řádná moc soudcovská v celé diecési, nad kněžími i nekněžími, vyjma jedině osoby exemtní. Tuto soudní moc vykonává biskup sám osobně, aneb má svého Officiala [3]), kterýž má na místě biskupově úřad soudcovský zastávati.

V diecésích říše rakouské bylo však při upravování poměrů církevních r. 1855. od apoštolské Stolice pravidlem ustanoveno, že každý biskup má soudní moc církevní svěřiti jistému *sboru* či kollegiu soudcův čili *radův*, kteříž ve jmenu biskupově záležitosti soudní vyřizovati a platné nálezy činiti mohou, při čemž biskupovi ovšem zůstavuje se právo, aby některé důležitější věci vlastnímu uvážení a rozhodnutí svému vyhradil. Jsouť pak v diecésích českomoravských dvojí soudy:

a) církevní soud u věcech manželských (judicium ecclesiasticum in causis matrimonialibus); má záležeti nejméně ze 4 soudcův a předsedy;

b) církevní soud v ostatních věcech sporných a trestních (judicium ecclesiasticum in ceteris causis ecclesiasticis contentiosis et criminalibus), kterýž obyčejně též záleží z předsedy a čtyř neb více soudcův čili přísedících s hlasem rozhodujícím. — Mimo to nacházíme při tomto druhém

---

[1]) Novella školní z r. 1883. §. 48.

[2]) Viz pojednání p. kan. Dra. *Ant. Skočdopole* v Kalendáři duchovenstva československého 1887. str. XIX. násl.

[3]) Obyčejně bývá nyní úřad Officiala spojen s úřadem jenerálního vikáře.

soudu též porotce. Kdykoli se totiž má vynésti nález u věcech trestních (na př. exkomunikace; suspense), přiberou se k přelíčení též čtyři zástupcové duchovenstva ze stoličného města neb blízkého okolí, jimž spolu s přísedícími radami soudu přísluší právo hlasu rozhodného.

Soud manželský i diecésní [1]) má *tajemníka* (secretarius neb notarius), jehož věcí jest sepisovati akta soudní. Výslechy stran předvolaných aneb kollegialní jednání soudu nemá sepisovati soudce, nýbrž tajemník.

II. Záležitosti, o nichž jedná soud manželský, jsou zejmena: zasnoubení, rozvedení od stolu a lože, neplatnost manželství. Kdykoli se o neplatnosti sňatku jedná, musí přítomen býti *obhájce manželství* (defensor matrimonii).

III. K soudu diecésnímu ve věcech sporných a trestních přísluší následující osoby: *a) Nekněží*, kteří v diecési mají řádné nebo mimořádné bydlení; *b) kněží* církevní, kteří náleží k diecési; *c) řeholníci*, kteří mimo klášter bydlí neb proviněním svým veřejné pohoršení způsobili a od řeholních představených trestáni nebyli.

Předměty soudního jednání u věcech sporných jsou tyto:

α) Osobní spory *duchovních.* Jsouť pak kněží povinni všeliké spory, týkající se jich práv soukromých, vyříditi před soudem církevním, pokud věc ta nenáleží nutně před soud světský [2]). Také laikové mohou v záležitostech soukromých proti duchovním obrátiti se k soudu duchovnímu.

---

[1]) Tak se kratším pojmenováním nazývá soud sub *b.* uvedený pro sporné a trestní věci církevní (něm. Dioecesangericht, geistliches Gericht, soud duchovní).

[2]) V konstituci Pia IX. z roku 1869. „Apostolicae Sedis moderationi" byla vyřknuta excommunicatio Romano Pontifici reservata proti všem „cogentes sive directe sive indirecte judices laicos ad trahendum ad suum tribunal personas ecclesiasticas praeter canonicas dispositiones." Jelikož o dosahu slov těch pochybnosti vznikly, podala posv. kongregace Inquisitionis dekretem z 23. ledna 1886. výklad, že slovem „cogentes atd" toliko rozuměti sluší *legislatores et alias auctoritates* cogentes judices laicos ad trahendum ad suum tribunal personas ecclesiasticas," což sv. Otec Lev XIII. výslovně schválil. — Mimo to týmž dekretem přikazuje se, aby v těch krajinách, kde „privilegium fori" nebylo zrušeno, každý katolík jen v tom případě podal proti klerikovi žalobu u soudce světského, obdržel-li k tomu povolení od *biskupa* té diecése. Pro mocnářství rakouské sv. Stolice ve 13. a 14. článku konkordátu svolila, aby „causae clericorum mere

β) Spory o poplatcích *štolových*, buď kněží mezi sebou, neb laiků proti kněžím. Též spory

γ) v příčině nabývání *beneficií* jakož i

δ) v příčině *voleb* kanonických, též

ε) u věcech *patronátního práva*, pokud nenáležejí před světského soudce; rovněž

ζ) záležitostí ryze církevní u vyjednávání *pozůstalosti* po duchovních;

η) platnost *slibů řeholních*;

ϑ) spory v příčině práv a *výsad* církevních; posléz

ι) spory v příčině *jmění* a důchodů kostelův i far, pokud církevnímu soudu rozhodnutí přísluší.

Předměty soudního jednání u věcech trestních jsou tyto přečiny a zločiny *a)* u *duchovních*: apostasia ab ordine; ebrietas incontinentia; inobedientia; negligentia in munere obeundo; fractio sigilli; sollicitatio ad turpia; *b)* u *nekněží i kněží*; apostasia a fide; haeresis; schisma; sacrilegium (sem náleží též violatio canonis: „Si quis suadente"); blasphemia; loupež a veškeré nespravedlivé uškození a zkracování církve ve statcích a právech jejích; křivá přísaha, složená u církevního úřadu; simonie či svatokupectví; samovražda; tvrdošijné souložnictví zvlášť s osobami příbuznými neb sešvakřenými; uzavření sňatku manželského proti církevním zákonům, setrvání v neplatném spojení manželském, bigamie, uzavření sňatku manželského se zamlčením důležitých překážek.

Zástupcem (advokátem) strany při církevním soudu může býti každý v církevním právu obeznalý kněz, z nekněží však jen katolík, kterýž jest veřejným advokátem zemským.

Za *svědky* v řízení trestním pravidelně se nepřipouštějí: židé, nekatolíci a osoby, jichžto církvi nepříznivé smýšlení a nemravnost veřejně jsou známy. Mají-li židé neb nekatolíci připustiti se za vývodní svědky (Entlastungszeugen), rozhodne soud. Též příbuzní a přátelé neb nepřátelé obžalovaného po pravidlu se zamítají [1]).

---

civiles, jakož i causae ecclesiasticorum pro criminibus seu delictis, quae poenalibus imperii legibus animadvertuntur," před soudcem světským projednány býti mohly: tudíž bylo privilegium fori pro Rakousko zrušeno a není tedy výš zmíněného povolení biskupova v diecésích rakouské říše zapotřebí.

[1]) Instrukce daná kn. arcib. soudu církevnímu v Praze (Ordin. l. Praž. 1870. č. 2. 3. 4.)

Vikářové okresní zastávají úřad soudních komisařů jak v manželských tak i v jiných církevních záležitostech; mohou sobě dle libosti voliti zapisovatele, nikoli však náměstka a jsou povinni vše vykonati, co jim soud nařídí a k čemu je zplnomocní.

Povinnost *úřední denunciace* trestních případů k soudu církevnímu má konsistoř biskupská, okresní vikářové (děkani), synodální svědkové a farářové. Na oznámení anonymní (nepodepsaná) nebo podepsaná od osob neznámých bez udání jejich obydlí, nebéře soud církevní pražádného ohledu.

IV. Instance v soudnictví církevním jsou tři: 1. soud *biskupský*; 2. soud *metropolitní* (Praha neb Olomouc); 3. soud *papežský*. Papežská Stolice však vykonává svoji pravomoc tím způsobem, že se dává zastupovati soudy delegovanými. A sice jest církevní soud Pražský *α*) papežsky delegovanou II. instancí pro diecésní soudy ve Vídni a v Solnohradě [1]); *β*) papežsky delegovanou III. instancí pro diecésní a metropolitní soudy ve Vídni a Lvově. Církevní soud Olomúcký jest *α*) papežsky delegovanou II. instancí pro diecésní soud v Praze [2]); a jest *β*) papežsky delegovanou III. instancí pro ty záležitosti, které v Praze před druhou papežem delegovanou instancí byly projednány.

§. 98. Soudní jednání.

Nemůžeť býti úlohou naší, abychom na tomto místě podali zevrubné vypsání kanonického processu, čili vylíčení všeho, čeho soudu církevnímu činiti jest od té chvíle, kde sporná nebo trestní věc ve známost jeho vešla, až do vynesení rozsudku aneb vůbec do právního té věci vyřízení. Nenít kniha tato určena pro soudce církevní, ale má býti příručnou pomůckou pro správce duchovní. S tohoto stanoviska hodláme zde jen tolik pověděti, kolik znáti nutná po-

[1]) Jelikož pro metropolitní prestoly jest papež druhou a spolu i třetí instancí, naskytá se nutnost, aby v příčině soudů arcidiecésních dvě papežsky delegované instance byly ustanoveny.

[2]) Proti metropolitnímu soudu v Praze appeluje se k církevnímu soudu ve Vídni jakožto třetí od papeže delegované instanci; taktéž jde do Vídně jakožto ku třetí instanci appelace proti soudu Olomúckému, pokud týž jest druhou papežsky delegovanou instancí pro diecésní soud v Praze.

třeba velí farnímu duchovenstvu, ač má-li ono orgány soudní vydatně podporovati a nařízení soudů těch správně a ve shodě s církevními zákony vykonávati [1]).

A. Zavedení kanonického processu může se státi z trojího popudu: *a*) Podá-li se *obžaloba*; můžeť podána býti písemně od žalující strany, aneb ústně se ohlásí a do protokolu diktuje: na př. manželka stěžuje si u faráře na svého manžela pro cizoložství od něho spáchané, farář nechá o tom sepsati protokol a předloží jej soudu manželskému. *b*) Bylo-li církevnímu představenstvu učiněno od jisté osoby *sdělení* (denunciatio) o zločinu skrytě spáchaném; sdělení či oznámení to jest buď *α*) *nutné* či povinné neboli úřední (judiciaria), k jakémuž na př. zavázán jest vikář nebo testis synodalis; aneb *β*) *dobrovolné* či evangelické, jež spočívá na rozkazu Páně v evangeliu daném (Mat. 18, 15—17.) a může od kteréhokoli katolíka vycházeti. *c*) Je-li pověst o zločinu spáchaném veřejně rozšířena, tak že o pověsti té i představený církevní se dozví, jest povinen ihned zavésti soudní *vyšetřování* (inquisitio), na žalobu neb jakékoli jiné sdělení nečekaje.

B. Celý process kanonický záleží ze *tří částí*, kteréž v řádném processu přísně jsou ohraničeny a od sebe odděleny, v summárním či úhrnečném řízení však méně přísně od sebe se odlučují. Tyto částky jsou:

I. Zavedení rozepře (litis contestatio, Streiteinlassung). Dějeť se zavedení rozepře u věcech sporných

α) podáním *spisu žalobního* (libellus), kterýž musí tyto věci obsahovati: důvod právní, důvod žalobní a žádost. Na př. manžel žaluje manželku pro její nevěrnost; právní důvod jest sňatek mezi oběma uzavřený, kterýž dává manželovi právo na věrnost manželky; důvod žalobní jest nevěrnost, cizoložství atp.; žádost manželova směřuje k tomu, aby soud vyřknul rozvedení od stolu a lože. Farář o to dbáti povinen, aby žaloba byla v tom smyslu úplná, aneb aby se v ní doplnilo, čeho se tam pohřešuje, ježto by jinak soud manželský žalobu navrátiti musel. Farář jest povinen dříve nežli žalobu na rozvedení od stolu a lože přijme, pokusiti se třikráte o *smíření* nesvorných manželů (dle instrukce pro judiciis

[1]) Knihy církevního práva od nejlepších kanonistův novější doby vydané vykazují skoro vesměs značnou mezeru, processu kanonického zhola pomíjejíce.

matr. §§. 211—213.); tyto pokusy musí předsevzíti v přítomnosti obou manželův. Mimo žalobu má farář zaslati soudu manželskému *úřední zprávu*, v kteréžto udá, kterého dne a s jakým výsledkem o smíření manželů se pokusil a jaké přesvědčení on sám chová o oprávněnosti neb neoprávněnosti toho, co oba manželé tvrdí [1]). Tato farní zpráva adresována budiž uvnitř k manželskému soudu, na kuvertu pak k biskupskému Ordinariatu. Nikdy nesmí duchovní pastýř zprávu tuto vložiti do rukou nesvorných manželů. Příklad zprávy takové zde podáváme:

Vysoce důstojný kníž. arcibiskupský Soude manželský!

V příloze dovoluje sobě v hluboké úctě podepsaný duchovní správce předložiti protokolární žalobu Anny Mrázové proti manželu jejímu, Václavu Mrázovi, domkáři v čís. 21. v Tuchorazích, v příčině rozvedení od stolu a lože. V úctě podepsaný pokusil se sice po třikráte, dne 8., 15. a 22. srpna t. r. oběma manželům společně laskavými slovy domluviti, je ku svornosti napomenouti a zejmena Annu Mrázovou k tomu pohnouti, aby manželovi odpustila a zvláště z lásky ku svým dvěma malým dítkám společenství manželského nerušila. Celý přečin manžela jejího v tom záleží, že on v stavu podnapilosti k jisté svobodné ženštině v hostinci neslušně se choval, kdežto jinak nic nepočestného o něm slyšeti není a on vystřízliv ěv, manželku za odpuštění prosil a také od té doby jako řádný manžel se chová. Jelikož pak manžel milerád hotov jest s chotí svou v pokoji a lásce žíti, dovoluje si v úctě podepsaný svůj skromný náhled v ten smysl pronésti, aby Vysoce důstojný manželský Soud žalobu manželky jakožto neodůvodněnou zamítnouti ráčil.

Z farního úřadu v Přistoupíně, dne 28. srpna 1886.

Florian Hladík,
farář.

Rubrum: Farář Přistoupímský předkládá žalobu Anny Mrázové proti manželu Václavu in causa separationis.

Předsevzal-li farář s nesvornými manžely pokusy smíření už před delší dobou, načež oba od žaloby upustili, pak ale na př. po 6 měsících, jednom roce atd. zase žalobu obnovují, jest duchovní pastýř povinen nyní *opět* trojí pokus smíření vykonati.

β) V řízení trestním místo zavedení rozepře děje se ihned *předběžné vyšetřování* o tom, zdaž a od koho jistý zločin byl spáchán. V řízení sporném následuje předběžné vyšetřování po zadání žaloby, když dříve žaloba od soudu byla

[1]) Ord. list Pražský 1866. č. 7. str. 49—50, kdež výnosem církevního soudu manželského tyto věci se připomínají.

přijata. Zamítne-li soud žalobu, přestává ovšem každé další jednání.

Jakmile byla věc k soudu zadána, nemá ani farář aniž kdo jiný práva něčeho o své újmě ustanoviti, dokud rozsudek soudu církevního nebyl vynesen. Není oprávněn jeden manžel, aby od druhého odešel, a jestli na př. manželka odešla od muže, povinna jest se k němu navrátiti a výroku soudního očekávati, k čemuž ji duchovní pastýř napomene. Když by však návrat k muži byl nemožný, jelikož by jinak manželce těžkého poranění neb i smrti násilné se bylo obávati, budiž soud církevní požádán, aby ještě před vynesením rozsudku jí dovolil, by od svého manžela odejíti směla.

Ani vikář ani farář není oprávněn předvolati strany neb svědky k výslechu, čili zavésti s nimi protokol soudní o své újmě, nýbrž má očekávati, zdaž manželský soud žalobu přijme a zdaž vikáře neb faráře za komisaře vyšetřujícího v té věci ustanoví.

Byl-li vikář neb farář od manželského soudu vyšetřujícím komisařem v některé soudní záležitosti ustanoven aneb bylo-li mu v řízení průvodním od soudu uloženo nějaké výslechy konati, přiber sobě k výslechu stran neb svědků *zapisovatele*, kterýž musí býti vzat pod přísahu. Na ten účel může vikář neb jiný komisař soudem ustanovený buď svého kaplana vzíti vůbec (jednou pro vždy) pod přísahu jakožto zapisovatele, aneb je-li někdo jiný zapisovatelem, budiž pro každou záležitost zvláště vzat pod přísahu. A sice má zapisovatel složiti *přísahu* v tato slova:

„Ego N. N., Actuarius adjunctus Commissario N—ensi (na př. Pilsnensi) ab Archiepiscopali (Episcopali) judicio matrimoniali deputato, promitto, spondeo et juro, me instrumenta judicialia fideliter confecturum et secretum servaturum esse. Sic me Deus adjuvet et haec sancta Ejus Evangelia. Amen.“

Při této latinské formuli se předpokládá, že zapisovatelem jest kněz. Měl-li by v mimořádném případě někdo jiný k úřadu zapisovatele obrán býti, jelikož tu kněze není, složiž přísahu českým jazykem takto:

„Já N. N. jsa jako zapisovatel přidán komisaři N—skému (na př. Plzeňskému), od arcibiskupského soudu manželského splnomocněnému, připřipovídám, slibuji a přísahám, že listiny soudní hodnověrně sepisovati a úřední tajemství zachovávati budu. Tak mně pomáhej Bůh a toto svaté jeho Evangelium. Amen.“

Není-li komisaři od soudu delegovanému možno (na př.

příčinou choroby a jj.), aby sám soudní vyšetřování vedl neb výslechy konal, musí o tom manželskému soudu dáti vědomost, kterýž pak na jeho místě *jiného* komisaře ustanoví. Komisař sám však bez vědomí a schválení soudu nikoho zástupcem neb náměstkem svým jmenovati nesmí.

Jestliže hned po zavedení rozepře neb předběžného vyšetřování věc tak jest jasna, že už nyní patrně na jevo vychází vina neb nevinnost obžalovaného, aneb nabyl-li soud plného přesvědčení, že nestává právní příčiny k dalšímu řízení soudnímu, může celá záležitost ihned ku konci býti přivedena. Obyčejně však neleží věci tak jasně na bíledni a tudíž nastává nutnost přikročiti k řízení průvodnímu.

II. Průvodné řízení (probatio, Beweisverfahren) slouží k tomu účelu, aby soud nabyl pevného přesvědčení o pochybné věci neb události. Jsouť pak v kanonickém processu tyto průvody čili prostředky průvodní (media neb species probationum, Beweismittel):

α) *Vyznání*; vyzná-li se obžalovaný před soudem z onoho skutku, jím samým vykonaného, pro kterýž byl obžalován, jest důkaz o vině jeho úplný.

β) *Přísaha.* V processu připouští se přísaha rozhodná (Schiedseid), výroková, připovídací, doplňovací a očisťovací. Dle předpisů církevních děje se *skládání přísahy* tím spůsobem, že na stole jest obraz Ukřižovaného mezi dvěma rozžatými svícemi voskovými, a leží tu missál otevřený na tom místě, kde se čte počátek evangelia sv. Jana. Kněz přisahá maje na sobě štolu, pravou ruku maje na srdce položenou; mužové přísahají, majíce 3 první prsty pravé ruky vzhůru pozdvižené; ženy mají pravou ruku na srdce položiti [1]). Ku konci přísahy políbí přisahající začátek evangelia sv. Jana.

γ) *Svědectví.* Zdaž svědkové, jimiž jedna i druhá strana výroky své dotvrditi hledí, jsou hodnověrni čili nic, o tom rozhodnouti přisluší soudu, kterýž při tom spoléhá na soudní komisaře a faráře, jelikož jim osobnost svědkův obyčejně více jest známa. Svědkové buďtež vzati pod přísahu, což učiní buď soud aneb z rozkazu soudního vyšetřující komisař. Před složením přísahy buďtež na důležitost a svatost úkonu

---

[1]) Tak zní předpis kanonický. U soudů světských jest obecné pravidlo, že každý přísahající vyzdvihne 3 první prsty pravé ruky do výše; a neklade se evangelium sv. Jana na stůl ku přísaze.

toho náležitě upozorněni. Ku složení přísahy může více svědkův pospolu býti připuštěno. Avšak po vykonání přísahy budiž každý svědek zvlášť od vyšetřujícího komisaře vyslýchán. Odpovědi napíší se do protokolu, při čemž radno držeti se slov a výrazů od každé strany užívaných. Seznání dvou svědků přísežných a hodnověrných zcela mezi sebou se shodujících činí úplný důkaz.

δ) *Dobrozdáním znalcův* nestranných, v umění svém zběhlých a pod přísahu vzatých věc pochybná úplně se zjišťuje. V processu kanonickém bývá zapotřebí takového dobrozdání lékařů, pomocnic ku porodu a j. zejména když se jedná o neplatnost manželství propter impotentiam aneb o důkaz matrimonii non consummati.

ε) *Pověst* (fama), pochází-li z úst lidí hodnověrných, podává soudci často důležité pomůcky ku seznání pravdy. Ale i v případech obyčejné správy duchovní povinen jest farář pověsti rozšířené dbáti, kde se jedná o urovnání neb o dkrytí zločinu. Slyší-li na př. farář pověst, že jistí dva snoubenci jsou příbuzni neb sešvakřeni, nesmí jich k uzavření sňatku připustiti dříve, pokud o bezpodstatnosti pověsti té se nepřesvědčil, aneb stává-li skutečně překážky, pokud dispens udělena nebyla.

ζ) *Domněnka* zákonní či právní (praesumtio) zaujímá důležité místo v soudnictví. O veřejných listinách, matrikách, křestních, oddacích a úmrtních listech jest právní domnění, ze jsou udání v nich obsažená pravá. Domnění faktické či podezření zaujímá též v manželském processu jistou důležitost, na př. když se jedná o důkaz spáchaného cizoložství.

η) *Listiny.* Listiny soukromé (na př. psaní, obyčejné dopisy) dokazují jen tehdáž, když je ten, od něhož dle udání sepsány byly, za pravé uzná, aneb když se jinak (na př. pomocí svědků, znalců písma) dokáže, že jsou pravé. Listiny veřejné (na př. matriky, listy křestní, úmrtní, vysvědčení veřejná) podávají úplný důkaz; tvrdí-li odporná strana, že jsou listiny ty podvržené neb chybně sepsané, musí tvrzení své dokázati. Opisy (kopie) od veřejných zřízenců pověřené (vidimované od bisk. notáře, vikáře, konsistoře in foro ecclesiastico, od c. kr. notáře neb soudu in foro civili, od veřejného archiváře) podávají úplný důkaz jako listiny veřejné vůbec.

ϑ) *Veřejnost.* Co buď fakticky jest veřejně známo (noto-

rium facti, na př. že tito lidé jsou manželé, že toto dítko jest manželské), aneb soudními listinami zjištěno (notorium juris, na př. že jisté manželství za příčinou cizoložství bylo rozvedeno), nemusí před soudem znovu býti dokazováno.

III. Výměr (sententia, Urtheil). Každé rozhodnutí soudní, učiněné ve sporné neb trestní záležitosti, nazývá se nález (decretum, Bescheid). Obzvláště se rozeznává α) *rozsudek vedlejší* (sententia interlocutoria, Beiurtheil), jímžto nerozhoduje se celá věc sporná neb trestní, nýbrž toliko vedlejší okolnost, na př. když soud stranám nařídí, aby některé listiny předložily, do jistého dne průvody své opatřily, a β) *rozsudek konečný* či *ortel* (sententia definitiva, Endurtheil), jímžto celá záležitost sporná neb trestní se vyřizuje; na př. povoluje se doživotné rozvedení dvou manželův od stolu a lože.

U našich soudů církevních děje se vynesení ortele tím způsobem, že radové či přísedící soudu hlasují. Většina hlasů rozhoduje. Vyskytne-li se rovnost hlasů, rozhoduje předseda soudu.

Rozsudek *vejde v právní moc*, jestliže strany buď výslovně s ním se spokojí aneb jestli v čase ustanoveném nezadá se proti rozsudku odvolání neb stížnost zmateční.

Každý rozsudek musí sdělen býti stranám, což se děje písemně. V Praze, Olomouci a městech stoličných doručí rozsudek kursor čili posel úřední, na venkově zašle se rozsudek dotyčné straně poštou buď přímo neb prostřednictvím úřadu vikariatního neb farního.

C. *Prostředky* právní či *opravné* naskytují se v církevním právu tyto tři:

1. Odvolání (appellace). Není-li strana s rozsudkem první stolice (instance) spokojena, může během 10 dnův od obdržení rozsudku ohlásiti a během 30 dnů provésti odvolání ke druhé instanci. Odvolání připouští se proti rozsudku konečnému a v důležitých věcech i proti rozsudku vedlejšímu. Ze dvou rozsudků stejného znění obyčejně další odvolání místa nemá.

2. Stížnost zmateční (querela nullitatis) může se zadati u téhož neb vyššího soudu [1]) v takových případech, kde se jednalo proti výslovnému znění zákona, aneb jestliže soud nebyl soudem příslušným.

[1]) Instrukce kn. arcib. soudu Pražského nařizuje, aby zmateční stížnost ve lhůtě k odvolání ustanovené zadána byla u soudu nejblíže vyššího.

3. Žádost o navrácení ku předešlému právu (restitutio in integrum) může býti zadána v případech mimořádných, na př. když duchovní bez přivolení svého představeného vedl process, z něhož církvi vzešla škoda hmotná, aneb byl-li proti někomu za doby nezaviněné nepřítomnosti jeho úskok neb podvod spáchán a škoda spůsobena. Žádost zadá se buď u téhož soudu aneb u vyšší instance. Dle církevních zákonů vyžaduje se, aby žádost o navrácení ku předešlému právu zadána byla aspoň prodlením 4 roků od onoho okamžení čítaje, kde poškozený se dozvěděl o škodě jemu spůsobené, aneb kde překážka jemu dříve v cestě stojící byla odstraněna.

Jak mile vešel nález v plnou moc práva, jest odsouzený povinen dle nálezu toho se říditi. Pakli by nevykonal, co mu rozsudkem uloženo, má k tomu donucen býti. Vykonání této *exekuce* čili donucení toho náleží buď soudu, jenž nález učinil, aneb dle povahy věci konsistoři biskupské, neb exekuci tu ku požádání konsistoře vykonají úřadové světští. Soud má právo, aby v případě potřeby i pokutami čili censurami církevními odsouzeného k vyplnění povinnosti jemu uložené donutil.

Pozn. K záležitostem, které se v kanonickém processu řízením summárním (úhrnečným) vyřizují, náleží obzvláště: 1. rozepře týkající se beneficií a 2. záležitosti manželské.

§. 99 Soudy světské a církevní.

Předloživše v souvislosti stručný průběh kanonického processu vůbec, přecházíme nyní ku praktickému upotřebení zásad a pravidel těch s ohledem na záležitosti manželské, pokudž v obor soudní moci církevní spadají. Patrno, že i zde obmezíme se tím, co jest právem a povinností správců duchovních a komisařů soudních.

Při tom ovšem zatajiti nelze, že od r. 1856—1868 měly se věci co do soudní pravomoci církevní v záležitostech manželských zcela jinak a sice mnohem příznivěji než jak se mají po r. 1868. Dokud státní zákonodárství nejen soudní pravomoc církevní u věcech manželských uznávalo, ale jí též podpory své poskytovalo, byla úloha duchovních správcův i soudu církevního snadnější. Katoličtí občané byli povinni sporné záležitosti manželské jen před církevním soudem vyřizovati,

a rozsudek církevní měl sám sebou také úplnou platnost ve forum občanském, tak že nebylo manželům třeba na dvou místech práva svého se domáhati. Nyní však od roku 1868. počínaje soudní pravomoc *světská* zcela oddělena jest od *církevního* soudnictví; nebrání se ovšem snoubencům neb manželům katolickým neb smíšeným, aby také před soudem duchovním záležitost svou vyjednali; avšak výrok tohoto soudu nepovažuje se za platný pro foro civili. Jelikož však obyčejně manželům v příčině nejedné otázky (na př. legitimity dítek, dědičného práva) velice na tom záleží, aby výměrem soudu světského vykázati se mohli, tudíž zhusta se stává, že žalující strana zavede rozepři pouze u světského soudu, a s jeho rozsudkem se spokojí, o církevní schválení neb povolení pranic se nestarajíc. Mnohdy tato nevšímavost ani tak ve zlé vůli nespočívá jako spíše v nezaviněné nevědomosti, ježto strany se domnívají, že nyní církevní úřad s těmi věcmi ničeho činiti nemá. Aby se tomu zabránilo a zákonodárství církevnímu v soudním ohledu volný průchod se zjednal, buďtež zachovávána tato pravidla:

1. Dozví-li se duchovní správce a priori, že snoubencové v příčině zasnoubení (sponsalií), aneb manželé v příčině rozvedení anebo annullace sňatku *hodlají se obrátiti k soudu světskému*, nebraň jim v tom, ale dej jim ponaučení, že výměr světského soudu co do občanských poměrův ovšem rozhoduje, že však mimo to jest zapotřebí tutéž věc předložiti soudu duchovnímu a že teprve tenkráte, když snoubencové neb manželé rozsudek církevní obdrželi a dle něho se zachovali, ve svědomí svém zcela upokojeni býti mohou. Nechť tedy zadají spornou věc nejdříve k duchovnímu a pak i ku světskému soudu. Kdyžby však manželé neb snoubencové tito u světského soudu již byli kroky nějaké učinili, ať v tom pokračují, ale spolu ihned záležitost svoji také k duchovnímu soudu zadají.

2. Nabyl-li však farář teprv ex post o tom vědomosti, že dvěma manželům na osadě jeho přebývajícím *byl od soudu světského povolen* rozvod od stolu a lože, aneb že manželství jejich výrokem téhož soudu za *neplatné* jest prohlášeno, tuť nastává duchovnímu pastýři povinnost, aby osadníky dotčené o tom poučil, že sice učinili zadost předpisům zákona světského, že by se však těžkého hříchu dopustili, kdyby nyní neuposlechli také hlasu církve sv., kteráž velí, aby příčiny

rozvodu neb neplatnosti od církevního soudu prozkoumati dali a výroku jeho se podrobili [1]).

3. V obojím případě výš zmíněném budiž heslem celého jednání pro každého duchovního správce: mírnost a laskavost. Nevlídnou přísností a strohou úsečností ničeho nespravíš, ovšem pak mnoho zkazíš k nemalé úhoně církve a na záhubu duší nesmrtelných. *Není* za nynějších poměrů pastýř duchovní oprávněn, aby některého z osadníků k něčemu *donucoval*, čeho stát za nutné neuznává. Jindy mohl duchovní správce u věcech manželských i pomocí ramene světského přiměti vzdorovitých osadníků, aby se k němu dostavili a napomenutí jeho přijali neb výslechu se podrobili atp. Taktéž i manželský soud požíval vydatné podpory se strany úřadů světských. Nyní však jenom otcovská vlídnost duchovního správce zbývá, onať musí nahražovati prostředky naléhavé nutnosti. Pomáhejž tedy duchovní správce radou i skutkem takovým manželům, kteříž o rozvod u soudu světského zadali a nyní také soudu církevnímu rozepři svou předložiti mají; napiš jim ochotně, čeho k tomu cíli zapotřebí se vidí, a učiň jejich jménem úřední zadání k soudu církevnímu; domluv jim, aby trpělivě vyčkali, až dojde soudní výměr církevní. Taktéž jednej, když běží o annullaci svazku manželského. V každém případě zeptej se, mají-li strany ve svých rukou *výměr světského soudu*, a když jej na faru donesou, zašli výměr ten i jiná v rukou stran se nalezající akta k duchovnímu soudu, aby na tom základě vlastní přesvědčení ve sporné věci sobě upraviti a nestranný rozsudek v nejkratší době učiniti mohl. Tolik předeslavše vytkneme již hlavní úkony či povinnosti, jež se ukládají farářům v příčině sporův o zasnoubení, rozvodu manželův aneb annullaci sňatku; načež též o úkonech vikářů jakožto komisařů soudních promluvíme.

§. 100. Úkony duchovního správce v rozepři o zasnoubení.

Byla-li proti sňatku, jenž ode dvou snoubenců před farářem uzavřen býti má, učiněna jakási námitka čili „zápověď“, dlužno držeti se zásady, že sobě ženich zcela svobodně nevěstu zvoliti může [2]).

---

[1]) Pražská Synoda diecésní z r. 1873. kap. 5. str. 21., 22.

[2]) Instructio pro judiciis ecclesiasticis in causis matrimonialibus dí v §. 108: „Praesumtio stat pro libertate in conjugis electione.“

1. Přijde-li žalobnice A. k faráři, tvrdíc, že onen ženich, jenž nyní chce pojati nevěstu B. za manželku, dříve jí samé manželství přislíbil, jest první povinností faráře, aby náležitě vyšetřil, zdaž skutečně stalo se platné zasnoubení s osobou A, čili nic. Jestliže farář pilným dotazováním se přesvědčil, že zde žádného zasnoubení v kanonickém smyslu nestává, pouč o tom žalující osobu a snaž se, přiměti ji k tomu, aby od svých nároků a tudíž také od žaloby upustila. Tu pak se může státi dvojí případ:

α) Uzná-li žalobnice, že má farář pravdu a že jí nepřísluší žádné právo na ženichovi požadovati, aby ji za manželku pojal, a prohlásí-li, že *ustupuje* od své žaloby, mohou se oddavky ženicha s nevěstou B. vykonati.

β) *Nechce-li* však žalobnice nižádným spůsobem od nároků svých *ustoupiti*, vyzvána budiž, aby žalobu svou buď u duchovního soudu arcibiskupského nebo biskupského přímo zadala, aneb u vikáře okresního. Kdyžby cesta k vikáři pro žalující stranu příliš obtížna aneb (na př. za příčinou služebných poměrů) nemožna byla, přijmiž farář žalobu sám, což se může státi ve spůsob sepsání protokolu a zašli ji i se zprávou farní k okresnímu vikáři, jenž ji biskupskému soudu předloží.

Uvádíme zde příklad takového zadání.

Protokol

sepsaný při farním úřadě v Ounětících dne 22. října 1886.

Předmět:

Žaloba Alžběty Vávrovcové z Řeporyj proti Janu Řehákovi v příčině zasnoubení k manželství.

Přítomní: Nížepodepsaní [1]).

Nížepodepsaný farář předložil Alžbětě Vávrovcové následující otázky, na které tyto odpovědi obdržel:

Otázka 1. Z jakých příčin činíte námitky proti sňatku, jejž uzavříti chce Jan Řehák s Kateřinou Chalupovou?

Odpověď. Já mám na Jana Řeháka starší právo. Neboť on si už před 3 roky se mnou známost učinil a mne obtěžkal, načež jsem já v dubnu r. 1886 děvčátko porodila, které doposud žije, a o které se jako pravá matka starám.

---

[1]) Vynecháváme zde generalie, t. j. jméno, stáří, náboženství, obydlí atd., což při rozvodu uvedeme.

Ot. 2. Musím vás na to upozorniti, že pouhé obtěžkání nezavírá v sobě už také zasnoubení k manželství. Jestliže se Jan Řehák k tomu zavázal a výslovně vám slíbil, že vás za manželku pojme, tuť můžete vším právem činiti námitky proti sňatku jeho s Kat. Chalupovou. Pak-li vám však takového slibu neučinil, nemůžete jej k ničemu nutiti.

Odp. A to by bylo pěkné, aby tohle nemělo býti žádné zasnoubení, když mne člověk svede a zkazí, a teď mám dítě na krku a on si teď má vzíti jinou? A vy jakožto duchovní otec by jste jej ráčil ještě podporovati?

Ot. 3. Já žádné špatnosti nepodporuji a podporovati nechci. Jan Řehák chybil, an vás k nepočestnému skutku svedl, a jest povinen o dítko vaše se starati. Avšak jestliže vám zřejmými slovy sňatek manželský nepřislíbil, nenáleží vám právo, abyste pro nesplnění domnělého slibu jej žalovala, aneb jemu v uzavření sňatku s K. Chalupovou překážela. A proto se vás táži, zdaž od své žaloby upouštíte?

Odp. Neupouštím; a jelikož se zde svého práva dovolati nemohu, musím se jinam obrátiti, kde bych nalezla ochrany.

Ot. 4. Neuspokojíte-li se mými slovy, jest vám volno, zadati stížnost buď u p. vikáře, aneb u kn. arcib. duchovního soudu ve věcech manželských v Praze. Řekněte, kde chcete žalobu svou podati.

Odp. Jsem ve službě, a není mně možno se vzdáliti; prosím tedy, abyste ráčil sám moji stížnost na vyšší místa předložiti.

Posléze otázal se nížepsaný farář též Jana Řeháka, na ten účel předvolaného:

Ot. 5. Jste otcem dítka, kteréž Alžběta Vávrovcová roku 1886 porodila?

Odp. Přiznávám se, že jsem s žalobnicí tělesně obcoval, zda-li však dítko to ode mne zplozeno, nemohu tvrditi, jelikož Vávrovcová měla známost se dvěma jinými v témž čase, kde já jsem ji navštěvoval.

Ot. 6. Přislíbil jste Vávrovcové, že ji za manželku pojmete?

Odp. Ani mně nikdy nenapadlo, na sňatek s ní mysliti, a tím méně jí ho slibovati. Já nechci za manželku takovou osobu, která se na každého mužského věsí.

S tím byl protokol skončen, přečten a podepsán.

Actum ut supra.

Jan Ryšánek,
farář

Alžběta Vávrovcová m. p.
Jan Řehák m. p.

Pavel Hrdlička, kaplan,
zapisovatel.

Zpráva farní, s kterouž se tenhle protokol žalobní k soudu předloží, znějž následujícím spůsobem:

Vysoce důstojný kníž. arcibiskupský
Duchovní Soude v záležitostech manželských!

V hluboké úctě podepsaný předkládá připojený protokol, jímžto Alžběta Vávrovcová činí námitky proti zamýšlenému sňatku Jana Řeháka s Kateřinou Chalupovou. Jelikož ani Řehák se ku slibu manželskému znáti nechce, aniž také sama Vávrovcová se na to pamatuje, že by jí Řehák byl manželství připověděl, domnívá se v úctě nížepsaný, že zde pravého zasnoubení nestává a poučil o tom žalobnici; ona však na svém trvá žádajíc, aby stížnost její Vysoce důstojnému Soudu byla předložena. V čemž v úctě podepsaný žádosti její vyhověti za dobré uznal a tímto celou záležitost předkládá s uctivou prosbou, aby Vysoce důstojný kníž. arcib. Soud milostivě rozhodnouti a farní úřad v té příčině uvědomiti ráčil. Co se povahy žalobnice týká, jest na osadě vůbec známo, že Vávrovcová jest ženština zhýralá, kdežto Řehák jest jinoch až dosud (vyjma poklesek, jehož se s Vávrovcovou dopustil) úplně zachovalý, a lzeť doufati, že s Kateřinou Chalupovou dosáhne pravého štěstí manželského, kdežto sňatek s Vávrovcovou by jemu ani ke cti ani ku blahu nesloužil.

Z farního úřadu v Ounéticích, dne 24. října 1836.

Jan Ryšánek,
farář.

Rubrum: Farář Ounětický předkládá žalobu Alžběty Vávrovcové proti Janu Řehákovi in causa sponsalium.

Pozn. Jan Řehák budiž o tom poučen, že sňatek jeho s Kateřinou Chalupovou se odkládá dotud, až na faru dojde rozsudek soudu církevního.

2. Sezná-li však správce duchovní, že jest žaloba propter sponsalia důvodná, tak že po právu kanonickém jest ženich povinen, slib svůj splniti a žalující ženštinu pojati za manželku, musí snaha duchovního pastýře k tomu směřovati, aby spor přátelským narovnáním byl odklizen. Nejkratší prostředek arci jest, aby ženich pojal za manželku osobu žalující, s kterouž jest zasnouben, a která tudíž má naň starší nárok. Takto-li ženich učiní, jest věc urovnána.

Leč ne vždy bývá ženich ochoten, místo druhé nevěsty vésti k oltáři první, kteréž byl manželství slíbil. V tom případě musí se farář pokusiti jiným spůsobem o narovnání, a sice tak, aby žalující strana od svých požadavkův upustila. Tu pak se může státi,

a) že se *vyrovnání podaří*.

Žalující strana požádá, aby ženich, an ji nyní zapuzuje, poskytl jí slušnou *výbavu*, by se mohla za jiného muže provdati, aneb žádá, aby jí buď najednou neb po částkách dal

peníze na *výživu* a vychování nemanželských dítek, jež s ní dříve zplodil. Ženich se k tomu buď úplně aneb částečně uvolí, žalující strana se spokojí, načež svatba, proti níž námítka činěna byla, bez dalších překážek se vykoná[1]).

O narovnání tohoto druhu musí farář dáti sepsati protokol, kterýž může v tenhle spůsob zníti:

Protokol

sepsaný u děkanského úřadu v Čáslavi dne 17. srpna 1886.

Předmět:

Žaloba Johanny Trávníčkové z Čáslavi proti Vilému Kudrnáčovi v příčině zasnoubení k manželství.

Přítomní: Nížepodepsaní.

Johanna Trávníčková, byvši na farní úřad předvolána, k otázkám od nížepsaného děkana jí předloženým odpověděla jak následuje:

Ot. 1. Pro kterou příčinu kladete odpor proti sňatku, jejž Vilém Kudrnáč zamýšlí uzavříti s Adlétou Mickovou?

Odp. Již před dvěma roky mně Kudrnáč slíbil, že mne za manželku pojme. Jelikož jsme spolu příbuzni, pravil, že zadá o církevní prominutí překážky a vymámil na mně 40 zl. pod tou záminkou, že musí tolik na faře platiti. Mimo to později jsem mu půjčila jednou 15 zlatých na nový kabát, a pak zase ještě 12 zl. v loňském masopustě.

Ot. 2. Snad byste se spokojila, kdyžby Vilém Kudrnáč vám tuto škodu, kterou jste utrpěla, nahradil?

Odp. Kdyžbych měla od něho upustiti, musel by mně nejen tyto peníze navrátiti, ale mimo to žádám ještě, aby mi vyplatil v hotovosti 100 zlatých.

Na to byl zavolán Vilém Kudrnáč, kterýž na otázky předložené takto odpověděl:

Ot. 3. Přiznáváte se, že jste před dvěma roky Johanně Trávníčkové připověděl, že ji za manželku pojmete?

Odp. Také jest. Tenkráte jsem ji ještě dobře neznal, a myslel jsem, že s ní mohu opravdu šťasten býti. Když jsem však nabyl přesvědčení, že jest osoba vášnivá, nesnášelivá, obával jsem se, že by s matkou mojí, kteráž bude u mne na výminku, nelaskavě zacházela a proto ohlížel jsem se po jiné hodnější nevěstě.

---

[1]) Instr. pro jud. eccl. in c. matr. §. 107. — Instrukce episkopátu českého ze dne 3. června 1868. §§. 2., 3., 6.

Ot. 4. Trávníčková jest ochotna upustiti od svých nároků na vaši osobu, jestliže se uvolíte jí zapraviti peníze, které vám zapůjčila, a mimo to ještě v hotovosti jí 100 zl. dáti na výbavu.

Odp. Co jsem jí dlužen, milerád zapravím. Ale mé poměry nejsou takové, abych jí mohl dáti 100 zl. Spokojí-li se s polovičkou, 50 zl. bych jí dal a to jen ve 2 lhůtách půlletních, víc dáti nemohu.

Po tomto vyjádření V. Kudrnáče otázal se nížepsaný děkan Johanny Trávníčkové:

Ot. 4. Jste s tím spokojena, když Kudrnáč vám zapraví dluh a mimo to vám ještě dá 50 zl. ve dvou půlletních lhůtách?

Odp. Vidím, že od něho sotva více obdržím a proto prohlašuji, že jsem s tím spokojena.

Ot. 5 Vzdáváte se všelikých nároků na manželství s V. Kudrnáčem a nečiníte žádných námítek proti sňatku jeho s Adlétou Mickovou?

Odp. Všech nároků dalších se vzdávám a nenamítám ničeho proti tomu, aby jinou za manželku pojal.

S tím byl protokol skončen, přečten a podepsán.

Actum ut supra.

Václav Pochyba,
děkan.

Josef Nožka, kaplan,
zapisovatel.

Johanna Trávníčková m. p.
Vilém Kudrnáč m. p.

Po vyrovnání v tomto spůsobu docíleném nestává žádné další překážky a může farář *oddavky* předsevzíti. V případě výš zmíněném mohou tedy snoubencové Vilém Kudrnáč a Adléta Micková od duchovního správce Čáslavského býti oddáni. — Jiné jednání nastává duchovnímu správci

b) když se *vyrovnání nepodaří.*

Také v tomto případě budiž na faře sepsán *protokol*, jímžto se především zjistí, že skutečně stává zde zasnoubení a dále se na jisto postaví, jakým spůsobem duchovní správce hleděl smíření dosíci a z jakých příčin se to nezdařilo. Klademe především vzorec protokolu.

Protokol

sepsaný na faře ve Vlachovu Březí 14. dubna 1887.

Předmět:

Žaloba Marie Brabcové z Vlachova Březí proti Karlu Melicharovi v příčině zasnoubení k manželství.

Přítomní: Nížepodepsaní.

Proti sňatku, jejž Karel Melichar uzavříti míní s Anežkou Trnkovou, činí odpor Marie Brabcová, kterážto k otázkám jí od nížepsaného faráře předloženým takto odpovídá:

Ot. 1. Jakým právem činíte námítky proti sňatku, jejž uzavříti hodlá K. Melichar s Anežkou Trnkovou?

Odp. Mám již 5 let známost s K. Melicharem; máme spolu dvě nemanželské dítky a on mně vždy sliboval, že si mne za manželku vezme, jak mile mu otec jeho statek postoupí.

Ot. 2. Můžete to dokázati, že vám skutečně Melichar sňatek manželský přislíbil?

Odp. On mi to častokráte sliboval, ano i přísahal. A já se domnívám, že nebude tak nesvědomitý, aby mne nyní opustil.

Ot. 3. Máte na to svědky, že vám Melichar sliboval manželství?

Odp. Svědků nemám žádných.

Obžalovaný Karel Melichar k otázkám, jež nížepsaný farář jemu předložil, dal tyto odpovědi:

Ot. 4. Přiznáváte se, že jste Marii Brabcové sliboval sňatek manželský?

Odp. Ano, já jsem jí to sliboval dotud, pokud jsem ji považoval za osobu počestnou; ale později jsem se dozvěděl, že už dříve měla s jedním mužským dítko a že vůbec nepožívá pověsti nejlepší.

Ot. 5. Nehodláte si tedy Marii Brabcovou vzíti za manželku?

Odp. Nikoli; vezmu si Anežku Trnkovou.

Ot. 6. Jste-liž ochoten dáti nějakou náhradu v penězích M. Brabcové, aby od nároků svých upustila?

Odp. Nezpůsobil jsem jí žádné škody a nezamýšlím jí také dáti žádné náhrady.

Když Marie Brabcová byla zavolána a tyto výroky Karla Melichara jí přečteny, odpověděla k otázce nížepsaného faráře jak následuje:

Ot. 7. Jste-li s tímto vyjádřením Karla Melichara spokojena a ustupujete-li od své žaloby?

Odp. Já stojím na tom, aby Melichar slovu svému dostál a mne za manželku pojal; od svého práva neustoupím.

Tudíž poučil ji nížepsaný duchovní správce, aby u vikariatního úřadu neb u biskupského soudu duchovního žalobu svou v té příčině podala.

S tím byl protokol skončen, přečten a podepsán.

Actum ut supra.

Josef Zaleský,
farář.

Severín Vítek, kaplan,
zapisovatel.

Marie Brabcová m. p.
Karel Melichar m. p.

K tomuto protokolu připojena budiž *zpráva* ouřadu farního v tento způsob:

Vysoce důstojný duchovní Soude biskupský
v záležitostech manželských!

V příloze dovoluje si v úctě podepsaný předložiti protokol sepsaný v příčině žaloby Marie Brabcové, dcery domkáře z Vlachova Březí č. 8. proti Karlu Melicharovi, synu rolníka v témž místě č. 10. in causa sponsalium. Hlavní příčina, že Melichar upouští od Brabcové a zamýšlí sobě vzíti Anežku Trnkovou za manželku, záleží dle obecného domnění v bohatství Anežky Trnkové, kterážto jsouc jedinou dcerou Tadeáše Trnky, rolníka ve Vlachově Březím, bude dědíti rozsáhlý statek po rodičích svých. Melicharové jsou zadluženi a proto připadli na tento prostředek, aby podíly mladšího bratra a dvou sester snadno vyplatiti mohli. Marie Brabcová sice nemá velké jmění, jest ale ženská zachovalá; jen zlí jazykové o ní, když jedenkráte byla delší čas u příbuzných, roztrousili pověst, že porodila dítko, což ale nikterakž dokázáno a hodnověrno není. V úctě podepsaný přál by si velice, aby Melichar slibu svému dostál, a Marii Brabcovou za manželku pojal; neboť upustí-li od ní Melichar, sotva se jí nějaký ženich najde, jelikož vůbec známo, že se má státi Melicharovou manželkou. Z těch příčin dovoluje si v úctě podepsaný snažně prositi, aby Vysoce Důstojný Soud duchovní dle moudrého náhledu svého ráčil žalobu, kterou Marie Brabcová v několika dnech podati se uvolila, takovým způsobem vyříditi, jak toho zákony církve sv. vyžadují a jak to Slavný Soud ku blahu obojí strany za nejprospěšnější uzná.

Z farního úřadu ve Vlachově Březím, dne 20 dubna 1887.

Josef Záleský,
farář

Rubrum: Farář ve Vlachově Březím předkládá protokol v příčině žaloby Marie Brabcové proti Karlu Melicharovi in causa sponsalium.

V případě právě vyznačeném buďtež ženich i nevěsta o tom poučeni, že se kopulace odkládá až do té doby, kde spor ten od duchovního soudu biskupského bude platně vyřízen. Pod žádnou záminkou nesmí duchovní pastýř odvážiti se, aby oddavky vykonal ještě před vynesením rozsudku se strany soudu církevního. Nalehání stran (ženicha, nevěsty, příbuzných) nesmí jej v tom mýliti, jelikož samo v sobě není postačitelným kanonickým důvodem k urychlení svatby.

3. Duchovní soud obyčejně obnovuje pokusy o docílení přátelského *narovnání*, k čemuž deleguje buď vikáře okresního neb místního faráře [1]). Jestliže žalující strana dovolává se pokuty čili *náhrady* [2]) stanovené už při samém uzavření slibu

[1]) Instr. pro jud. eccl. §§ 107., 111.

[2]) L. c §. 109. „poena conventionalis", Bussgeld, Reugeld.

manželského pro případ, kdyby jedna strana v slovu nestála, budiž o tom poučena, že takováto smlouva všeliké platnosti postrádá.

Ustanoví-li *soud duchovní* peněžitou náhradu, kteroužto ženich povinen jest dáti předešlé nevěstě za příčinou škody, jakouž jeho vinou utrpěla, a spokojí-li se obě strany výrokem soudním, jest věc vyřízena a může pak ženich uzavříti sňatek s třetí osobou, bylo-li tak od soudu výslovně dovoleno. Není-li žalující strana s náhradou od soudu duchovního vyměřenou spokojena, jest jí na vůli dáno, aby se s nároky svými peněžitými obrátila k soudci *světskému*; avšak obžalovaný ženich může sňatek manželský s nově zvolenou nevěstou uzavříti, jakmile duchovní soud k tomu povolení udělil, a není třeba čekati na výnos soudu světského v příčině náhrady.

Nebylo-li možno docíliti přátelského srovnání, nechce-li totiž žalující nevěsta spokojiti se peněžitou náhradou aniž upustiti od nároků na uzavření sňatku, a zase zdráhá-li se též ženich vstoupiti v manželství s žalobnicí, tuť konečně přece nezbývá nic jiného, než aby soud duchovní p ř i p u s t i l uzavření onoho s ň a t k u [1]), proti němuž od žalobnice byly námítky činěny. Neboť nemůže duchovní soud nikoho nutiti, aby uzavřel sňatek, v nějž nižádným spůsobem vejíti nechce.

Za nynějších poměrův jest velice zapotřebí, aby jak soudy církevní, tak i jednotliví pastýřové duchovní se snažili, záležitost sponsalií v *dobrotě vyrovnati* a to zvláště z té příčiny, ježto občanský zákon praví, že „ze zasnoubení nevzchází žádné straně závazek právní, ani aby vešla v manželství, ani aby splnila, co bylo umluveno, kdyby od zaslíbení odstoupila. Jenom může strana, která k odstoupení důvodné příčiny nedala, náhradu žádati za škodu skutečnou, kterouž dle průkazů z toho odstoupení vzala [2])." Tudíž mohlo by se státi, že onen ženich, proti jehož církevnímu sňatku opuštěná nevěsta námítky činí, zdráhaje se církve uposlechnouti hotovil by se k uzavření sňatku církevně neplatného. V tom případě má jej duchovní pastýř ovšem o následcích takového skutku poučiti [3]), avšak pro uvarování horších věcí budiž s takovým člověkem ve vší mírnosti jednáno a týž napomenut, aby

[1]) Instr. p. jud. eccl 112. „pro minori debet reputari malo."

[2]) Obč. zákonník rakouský §§. 45., 46.

[3]) Instrukce episkopátu ze dne 3. června 1868. (Praž. Ord. l. 1868. str. 87.) §. 6.

sečkal, až dojde rozhodnutí soudu duchovního, jemuž farář celou záležitost v nejkratší cestě předloží.

5. Nečiní-li se v příčině sponsalií proti sňatku ženicha X. s nevěstou Z. žádné námitky, může farář oddavky vykonati, byť náhodou věděl, že týž X. před tím přislíbil manželství jiné osobě ženské jmenem Y. Neboť z toho, že Y. ani na faře ani u soudu duchovního žalobu nepodala, nutno uzavírati, že mlčky nároků svých se vzdává.

§. 101. Povinnosti duchovního správce v příčině rozvedení od stolu a lože.

1. Dobrovolným společně učiněným usnesením obou manželův může se státi rozloučení jich manželství ve dvou případech: *α*) když jeden z nich neb oba vstoupí do *řehole* od apoštolské Stolice stvrzené [1]) aneb *β*) když manžel přijme *vyšší svěcení.*

2. V jiných případech však nemohou manželé společenství manželského sami rušiti, ale jest k tomu vždy a bez výminky zapotřebí povolení duchovního soudu v záležitostech manželských.

Občanský zákon [2]) praví, že „usnesou-li se oba manželé o to, aby byli rozvedeni,“ soud světský bez dalšího vyšetřování jim to povoliti může. Takovéto s *obapolným usnesením učiněné rozvedení* (einverständliche Scheidung) nemůže však manželův katolických ve svědomí upokojiti, a jest tudíž pastýř duchovní povinen manželů takových napomenouti, aby buď společenství manželské obnovili aneb k soudu duchovnímu žalobu na rozvedení od stolu a lože zadali [3]).

První povinností onoho manžela, kterýžto od druhého rozveden býti žádá, jest, aby se odebral ku svému faráři, kterýž oba manžely k sobě povolav učiní trojí pokus smíření; mezi prvním a druhým, pak mezi druhým a třetím pokusem má 8 dní uplynouti [4]). Tu pak se může státi, že

a) *obžalovaný manžel na faru se nedostaví.*

---

[1]) V tom případě se matrimonium ratum i co do svazku úplně ruší; při matr. consummatum však nastane rozvedení od stolu a lože.

[2]) Obč. zák. rak. §§. 103., 105.

[3]) Instr. p. jud. eccl. §. 241. — Instrukce episkopátu ze dne 3. června 1868. §. 11. (Ord. l. Praž. 1868. pag. 88.)

[4]) Instr. pro jud. eccl. §. 211.

Jindy mohl v takovém případě farář pomocí ramene světského donutiti manžela, aby na faru přišel. Nyní však nikoho donucovati nemůže a to z té příčiny, jelikož dle občanského práva rozvedení manželův a také pokusy smíření přináležejí soudci světskému [1]). Když tedy žalující na příklad manželka přišla, obžalovaný manžel však se nedostavil, učiň farář ještě jeden pokus a obešli manžela k jinému dni, kdež také manželka opět se dostaví. Kdyby ale manžel po druhé se nedostavil, poučí farář žalující manželku, aby se nyní se žalobou svou obrátila k *duchovnímu soudu* buď přímo neb prostřednictvím okresního vikáře. Jestliže cesta k vikáři neb do města stoličného jest pro žalující stranu nemožná neb velice obtížná, může farář žalobu dáti protokolárně sepsati, kterouž pak soudu manželskému zašle. Příklad úředního zadání zde klademe.

Protokol

sepsaný při farním úřadě v Přepeřích dne 16. června 1887.

Předmět:

Žaloba Justiny Petráčkové z Ohrazenic proti manželu jejímu, Matěji Petráčkovi, rolníku z čísla 8. v příčině rozvedení od stolu a lože.

Přítomní: Dole podepsaní.

K žalobě Justiny Petráčkové dne 7. června t. r. ústně přednesené dal nížepsaný farář skrze kostelníka předvolati Matěje Petráčka i choť jeho Justinu ke dni 16. června v 9. h. ranní, aby dle předpisu církevního s oběma předsevzal první pokus smíření.

Avšak manžel Matěj Petráček se dne 16. června na faru nedostavil, vzkázav faráři, že manželské věci nyní nenáležejí před správce duchovního, nýbrž před světský soud; k soudu on prý se dostaví, na faru nikoli.

Když byl farář do ½10. hod. marně na příchod Matěje Petráčka čekal, dal manželce Justině, která v čas se dostavila, tyto otázky, k nimž ona jak následuje odpovídala:

Ad generalia.

Jmenuji se Justina Petráčková, katol. náboženství, jsem 26 let stará, od r. 1883. choť Matěje Petráčka, rolníka z č. 8. v Ohrazenicích, mám dvě dítky; chlapec Antonín 3letý a děvče 2leté Františka.

Ad specialia.

---

[1]) Zákon ze dne 31. pros. 1868. (Praž. Ord l. 1869 č. 2.) — Mohou sice manželé nesvorní i v tom případě, že rozepři svou ku světskému soudu podali, dobrovolně na faru se dostaviti a farář může předsevzíti pokusy jich smíření. Avšak nikdy nesmí duchovní správce manželům těm dáti písemné vysvědčení o tom, že pokusy smíření vykonal; nýbrž jenom tolik říci může, že vykonal, co jakožto duchovní správce vykonati měl. (Instr. z 3. června 1868. §. 12)

Ot. 1. Pro jakou příčinu žádáte od manžela svého býti rozvedena?

Odp. Pro jeho nespořádaný život. Když jsme se vzali, dělal nějaký čas dobrotu, pak ale se uchytil zlých tovaryšů, hýřil s nimi, stal se karbaníkem a opilcem.

Ot. 2. Odkud jste brala výživu pro své dítky a pro sebe?

Odp. Nejdřív brala jsem z hotového, neb jsem měla od rodičů 300 zlatých. Ale také z toho můj muž velikou část promarnil; nechtěla jsem jemu peníze dáti, ale on mne bitím nutil, a to zvláště když byl napilý. Co zbylo, projedla jsem za jeden rok s dítkami, a od té doby jsem živa jen z podpory svých rodičů.

Ot. 3. Můžete to dokázati, že vás manžel tělesně týral?

Odp. Ano mám na to svědky a sice svoji matku Josefínu Šillerovou a děvečku svou Annu Procházkovou, obě to několikrát samy na své oči viděly.

Ot. 4. Domníváte se, že by manžel váš se dostavil, kdybych jej na jiný den předvolal?

Odp. On pravil, že kdyby jej pan farář desetkrát volal, přec prý sem nepůjde; mám za to, že neuposlechne.

Ot. 5. Musím vás upozorniti, že jsou vám teď dvě cesty otevřeny. Váš manžel nechce se dostaviti jinam, leda ku světskému soudu a nezbude vám tedy nic jiného, leč abyste žalobu svou u okresního soudu přednesla. Spolu však zákon církve sv. vás zavazuje, abyste žalobu zadala u duchovního soudu; to můžete učiniti buď v Litoměřicích aneb u vikariatního úřadu v Turnově. Táži se vás, jakých kroků v té věci učiniti zamýšlíte?

Odp. Chci obojímu zákonu vyhověti. Půjdu tedy do Turnova a zadám žalobu jak u vikariatního úřadu taktéž u okresního soudu.

Konečně vybídnul nížepsaný farář žalující stranu, aby žalobu svou co nejdříve podala. S tím byl protokol skončen, přečten a podepsán.

Actum ut supra.

Justina Petráčková m. p.

Václav Kovářík,
farář.

Svatopluk Janovský, učitel,
zapisovatel.

Protokol tento zašle farář spolu se *správou* farní prostřednictvím úřadu vikariatního k duchovnímu soudu biskupskému v záležitostech manželských. Zpráva ta znějž následujícím způsobem:

Vysoce důstojný Soude duchovní
v záležitostech manželských!

V hluboké úctě podepsaný dovoluje si v příloze Vysoce důstojnému Soudu duchovnímu tímto předložiti protokol sepsaný v příčině žaloby Justiny Petráčkové, manželky rolníka z č. 8. v Ohrazenicích proti manželu jejímu Matěji Petráčkovi in causa separationis. Oba byli oddáni k stavu manželskému v Přepeřích dne 20. ledna 1883; mají dvě dítky, z nichž starší chlapec Antonín čítá 3 a mladší dceruška Františka 2 leta. Co žalující manželka v protokole udává, zasluhuje víry, neboť muž její znám jest pro opilství a karbanictví, náboženské povinnosti neplní, nechodí ku sv. zpovědi a svátosti několikrát do roka bývá jej viděti při službách Božích nedělních a svátečních. Manželka jest naproti tomu věrná dcera církve svaté a dítky své dobře ošetřuje a vychovává. Proto domnívá se v úctě podepsaný, že by ku blahu manželky i dítek sloužilo, kdyby Slavný Soud dočasné rozvedení obou manželů milostivě povoliti ráčil.

Z farního úřadu v Přepeřích, dne 20. června 1887.

Václav Kovářík,
farář.

Rubrum: Farář Přepeřský předkládá protokol sepsaný v příčině žaloby Justiny Petráčkové proti Matěji Petráčkovi in causa separationis.

Avšak případy takové, že se jeden z manželů k obeslání duchovního správce na faru nedostaví, jsou celkem řídké a jen u lidí ve víře lhostejných se vyskytují. Uvážíme tudíž druhý případ, že

b) *oba manželé se na faru dostaví.*

Při tom buď provede farář troji pokus smíření, aneb jej neprovede. Stůjž zde příklad zadání

a) když byly provedeny veškery *tři pokusy smíření.*

Neklademe sem protokol, nýbrž toliko farní zprávu, která se zašle k duchovnímu soudu manželskému.

Vysoce důstojný kníž. arcibiskupský Soude Duchovní
u věcech manželských!

Dne 10. května t r. přišel k duchovnímu správci v úctě podepsanému Antonín Fařík, mistr obuvnický z Tlustovous, a vedl sobě stížnost proti manželce své Kateřině, rozené Šramotové řka, že táž udržovala již delší dobu důvěrnou známost s jistým Kilianem Velkem, svobodným čeledínem v Rostoklatech, o čemž on manžel ničeho nevěděl, až před týdnem přišed

z hospody proti obyčeji dříveji domů, přistihnul téhož Velka v komoře u manželky své v takových okolnostech, že z toho na zpáchané cizoložství obou soudí. K jeho žádosti předvolal v úctě podepsaný oba manžely třikráte k sobě a sice 11., 18. a 25. května t. r. a učinil pokusy oba manžely smířiti. Představil jim všecky důvody, jež ze sv. náboženství plynou a napomenul jich, aby v společenství manželském trvali, manžel aby ženě odpustil provinění a ona aby se vzdala hříšné známosti Bohužel však nemohl v úctě podepsaný docíliti příznivého výsledku; na obou stranách bylo znáti rozhořčenost a že sobě jeden druhého zošklivil, tak že nelze brzkého smíru mezi oběma očekávati; s druhé strany však obává se v úctě podepsaný, že Kateřina Paříková, bude-li rozvedení povoleno, v nepočestném poměru s Kilianem Velkem dále žíti bude a tím nemalé pohoršení na osadě zdejší spůsobí.

Předkládaje v příloze protokolárně sepsanou žalobu Antonína Paříka dovoluje si v úctě podepsaný připomenouti, že oba manželé byli dne 22. listopadu 1882. v zdejším farním chrámu Páně oddáni a měli spolu dvě dítky, r. 1883. a 1884. narozené, kteréž ale sotva několik týdnů staré zemřely.

Z farního úřadu v Tuklatech, dne 8. června 1884.

Ludvík Šrůtek, farář.

Již pak přecházíme k jinému dosti zhusta se vyskytujícímu případu,

β) když byl proveden pouze *jeden* neb *dva pokusy smíření.*

Příčina může býti několikerá: Ku prvnímu pokusu smíření dostavili se oba manželé, snad přišli i po druhé, ale nechtějí se po třetí dostaviti. Nezřídka hned při prvním pokusu smíření objeví se nesmířlivost obojí strany v tak rozhodné míře, že duchovní správce odtud nabývá úplného přesvědčení o neprospěšnosti všelikého napomínání a domlouvání. Anebo se stane (a za nynějších poměrů, kdež právomoc duchovní jest bez ochrany ramene světského, snadno státi může, což dosvědčuje zkušenost), že při prvním pokusu smíření jeden z manželů tak nezbedně a urputně k duchovnímu správci svému se zachová, že není radno po druhé a po třetí takového spustlého člověka na faru volati. V každém případu takovém povinen jest správce duchovní nejen zaslati k duchovnímu soudu vůbec písemnou zprávu o zmařených pokusech smíření, ale musí podrobně vyložiti *příčiny*, proč od třetího aneb od druhého a třetího pokusu smíření upuštěno býti muselo [1]). Příklad zadání jest:

---

[1]) Instr. pro jud eccl. §. 211., 213. Co v §. 212. řečeno, pozbylo s ohledem na nynější zákony občanské své platnosti.

Vysoce důstojný biskupský Soude Duchovní v záležitostech manželských!

V hluboké úctě podepsaný dovoluje si předložiti v příloze protokolárně sepsanou žalobu Rozalie Jiráskové proti manželu jejímu, Jiráskovi, chalupníkovi z č. 39. ve Výprachticích, v příčině rozvedení od stolu a lože. Manželka stěžuje si, že Jirásek, s nímž od r. 1877. jest oddána (manželství jest posud bezdětné), už od tří let s několika svobodnými ženštinami udržoval důvěrnou známost; že manželku, když mu pro to výčitky činila, nejen hrubými slovy a nadávkami odbyl, ale ji též tělesně týral a jedenkráte kuchyňským nožem ji na rukou pobodal, načež ona k rodičům svým utekla. Když pak tam Jirásek za ní přišel a polepšení sliboval, navrátila se opět k němu, leč bohužel příliš záhy seznala, že polepšení jeho není trvalé. Neboť se opět zapletl v osidla jisté spustlé ženštiny, jmenem Doroty Kulhánkové; od ní se Jirásek nakazil a přenesl pak manželským obcováním ošklivou nemoc též na svoji manželku, kteráž musila se podrobiti léčení po 3 měsíce trvajícímu, jak o tom přiložené lékařské vysvědčení zřejmý důkaz podává. Z těch příčin žádá Jirásková, aby ex culpa viri byla na čas od stolu a lože rozvedena.

Podle církevního předpisu uznal v hluboké úctě podepsaný za svou povinnost, aby především se pokusil o smíření obou nesvorných manželů. Dal je tudíž na den 14. října 1886. na faru předvolati. Oba se skutečně dostavili; ale Jirásek, známý v celém okolí rváč a spustlý bezbožník, tak hrubým spůsobem osopil se na ženu a pak též na podepsaného duchovního pastýře, že odtud ihned poznati se mohlo, jak marné budou veškeré domluvy při člověku tak tvrdošijném. Jelikož na otázky nížepsaného jenom klením a nadávkami odpovídal a ničeho o smíření slyšeti nechtěl, musel v úctě podepsaný celé jednání brzy ukončiti, načež Jirásek odešel se slovy, že víckrát na faru se nedostaví. Proto muselo se od druhého i třetího pokusu smíření naprosto upustiti. V úctě podepsaný se domnívá, že to ku blahu Rozalie Jiráskové poslouží, když by výrokem Slavného soudu duchovního byla od muže rozvedena, kdežto jinak jest se obávati, že bezbožnost manžela ji k zoufalství dožene.

Z farního úřadu ve Výprachticích, dne 20. října 1886.

Václ. Rožďál,
farář.

Pozn. Stvrzení o tom že farář předsevzal tři pokusy smíření (po případě jeden neb dva pokusy), nikdy se nedá nesvorným manželům do rukou, nýbrž přímo zašle se k předsednictví duchovního soudu v záležitostech manželských.

S ohledem na novější státními zákony z roku 1868. utvořené poměry sluší ještě uvážiti, kterak má se pastýř duchovní zachovati v tom případě, když na osadě jeho nalezají se

c) manželé, rozsudkem soudu světského rozvedení.

Není zde třeba činiti rozdílu, zdaž byli už před tím oba manželé upozorněni, že se mají též obrátiti k soudu duchovnímu, čili snad pastýř duchovní ani o tom nevěděl, že se

o rozvedení jich jedná; aniž to činí rozdílu, zdaž oba se vzájemným svolením jsou od sebe rozvedeni aneb proti vůli jednoho z nich pouze rozkazem soudním. Ve všech těchto případech povinen jest správce duchovní rozvedené manžely upozorniti, že rozvod od soudu světského vykonaný má sice svoji úplnou platnost v ohledu občanském, nikoli však před Bohem a církví jeho; manželé jsou občané a podlehají zákonům občanským; oni však jsou též křesťané, a povinni jsou podrobiti se církvi. Jsou-li oba ochotni dle toho se zachovati, povolej jich na faru, kdež se s nimi zavede protokol žalobní, jímžto žádají, aby *duchovní soud povolil* jich *rozvedení od stolu a lože.* Farář jich při tom vybídne, aby mu předložili výměr světského soudu, kterýmžto rozvedení jejich manželství bylo povoleno; výměr ten budiž v originále neb v opise pověřeném připojen k protokolu a k duchovnímu soudu zaslán; duchovní správce podá spolu obšírnou zprávu témuž soudu o celém průběhu té záležitosti, načež soud v nejkratší lhůtě rozhodne, jak dle zákonů církevních za spravedlivo uzná [1]). — Jestliže by však tací od světského soudu rozvedení manželé k upomenutí svého duchovního pastýře lhostejnými zůstali a k církevnímu soudu rozepři svou zadati se *zpěčovali*, napiš o tom pastýř duchovní zprávu důkladnou a zašli k Ordinariatu, kterýž čeho v té příčině zapotřebí uzná, zařídí.

Aby se duchovnímu soudu jakož i vikáři práce usnadnila, rozvaž správce duchovní pokaždé bedlivě: Zdaž v tom kterém případě stává skutečné *příčiny* k rozvodu čili nic?

Rozvedení od stolu a lože může z těchto příčin od od církve dovoleno býti: α) *doživotné* (perpetua separatio) jenom pro cizoložství; β) *dočasné* (temporalis) [2]) rozvedení může býti povoleno z různých příčin, jež jsou: Bludařství, odpadlictví; nebezpečí duchovní (když jeden manžel svádí druhého ku krádeži, loupeži neb jinému hříchu); nebezpečí časné a sice když manžel manželovi baží po životě (jedem, zbraní), jemu škodí na zdraví (bitím, nemocí nakažlivou), jemu po delší čas trpké křivdy činí, jemu na hmotných statcích neb na dobré pověsti jeho škodu působí aneb když manžel manžela zlomyslně byl opustil [3]).

[1]) Syn dioec. Prag. z r. 1873. cap. 5. pag. 21, 22.

[2]) a sice buď na určitou neb neurčitou dobu.

[3]) Instr pro judic. eccl. §§. 207—210.

V příčině cizoložství musí však duchovní pastýř uvážiti a hned při žalobním protokolu neb pokusech smíření dle toho se zachovati, co zákony církevní určují, že totiž manžel cizoložstvím druhého manžela uražený pozbývá svého práva žalobního, jestliže buď výslovně mu *odpustil*, aneb věda o spáchaném skutku přece s druhým manželem tělesně *obcoval*, aneb jestli sám též se *cizoložného* skutku dopustil. Nelze-li z těchto příčin žalobu připustiti, neb nestává-li při žalobě na dočasné rozvedení takových důvodů, kteréž by dle církevních zákonů rozvod ospravedlňovaly, může duchovní pastýř oba nesvorné manžely ihned o tom poučiti; jestli však nicméně na své žalobě trvají, musí věc předložena býti duchovnímu soudu k rozhodnutí.

Dokud nebyl vynesen rozsudek soudu církevního, jsou oba manželé povinni pospolu bydleti a pod žádnou záminkou nerušiti společenství manželského. Kdyby však společné bydlení bylo pro jednoho z manželů s velkým nebezpečenstvím spojeno (na př. manžel trýzní manželku, zabitím jí vyhrožuje, manželka chtěla otráviti muže svého atp.), může církevní soud k tomu přivoliti [1]), aby manžel, jemuž nebezpečí hrozí, od druhého manžela pryč se odstěhoval.

§. 102. Jednání pastýře duchovního v příčině neplatnosti manželství.

Povinnosti duchovního správce ohledem na neplatnost manželství dvojí stránku v sobě zavírají a sice zabrániti, aby na osadě nebylo uzavřeno manželství církevně neplatné, a za druhé když proviněním farářovým aneb bez viny jeho byl neplatný sňatek uzavřen, pečovati, aby chyba ta způsobem od církve předepsaným byla upravena. Uvážíme především snahu duchovního pastýře k tomu směřující,

a) *aby neplatné manželství uzavřeno nebylo.*

Při zkoušce snoubenců (examen generale) má duchovní správce s největší opatrností před se jíti, aby mu žádná ať církevní ať státní překážka neb závada manželství tak

[1]) Ve smyslu §. 236. Instr. p jud. eccl. — Pokud se výživy tohoto odstěhovavšího se manžela týká, budiž vybídnut, aby u soudu světského žádost svoji podal, kterýž hmotné poměry obou manželů dle předpisův občanského práva urovná

snadno neušla, na př. příbuzenství, švakrovství, povinnost vojenská ajj. Shledá-li se překážka, budiž odstraněna dispensí, aneb vykažteż se snoubencové listinami k tomu cíli, aby platné manželství se uzavříti mohlo, potřebnými. Nikdy neoddávej snoubenců, trvaje v nejistotě o tom, zdaž v platný sňatek vstupují čili nic. Bylo-li farářovi se spolehlivé strany sděleno, že na osadě zamýšlí sňatek uzavříti ženich, který se vydává za vdovce, ale v skutku má ženu živou sobě k manželství oddanou na jiném místě, musí farář pro uvarování bigamie odložiti oddavky těch kterých snoubencův a záležitost tu zcela bezpečným spůsobem vyšetřiti. Nejjistější cestou půjde, když podá zprávu o té věci biskupské konsistoři, kteráž s pomocí úřadů církevních neb státních jest spíše a rychleji než duchovní pastýř s to, bezpečného výsledku se dodělati. Stůjž zde příklad zadání v té příčině:

Vysoce Důstojná knížecí arcibiskupská Konsistoř!

Dne 13. srpna t. r. přišel na zdejší faru Šebestian Kocura, obchodník v koních, a oznámil, že hodlá vstoupiti v manželství s Kristinou Bodlákovou, dcerou rolníka z Chořelic. Když pak v úctě podepsaný s oběma snoubenci zavedl zkušební protokol, prohlásil Kocura, že jest vdovcem a vyndal úmrtní list, celý zamazaný a z části roztrhaný, kterýžto zněl na manželku jeho Annu Kocurovou, a udával, že zemřela r. 1884. v městě Cincinnati v severní Americe. Jelikož jiné překážky mezi snoubenci nestávalo, byli v neděli dne 20. srpna poprvé v zdejším chrámu Páně prohlášeni. Avšak již dne 21. srpna přišel na faru osadník zdejší Bartoloměj Pokorný, kterýž vypravoval, kterak prý před půl rokem od jistého, nedávno též z Ameriky se navrátivšího krajana slyšel, že Kocurova manželka se čtyřmi dítky v Americe dosud žije, že muž její, an pro rozličná šejdířství měl býti uvězněn, z Cincinnati utekl, a nyní šalbami svými zamýšlí oklamati jak nevěstu a bohaté její rodiče, tak i farní úřad. V úctě podepsaný dal na to bez meškání Šebestiana Kocuru na faru předvolati; on ale vše zapíral, trestním udáním každému hroze, kdo by se odvážil jej z nějakého podvodného skutku obviňovati.

Nemoha se tou cestou dopátrati pravdy, uznal v úctě podepsaný zapotřebí, celou tuto záležitost Vysoce důstojné knížecí arcibiskupské Konsistoři přednésti s uctivou prosbou, aby dotazem u nejdůst. arcibisk. Ordinariatu v Cincinnati se zjistilo, zdaž úmrtní list, jejž v úctě podepsaný tuto přikládá, jest pravý nebo padělaný a zdaž skutečně manželka Kocurova doposud žije čili nic.

Kocura sice vyhrožuje, že se dá oddati u hejtmanství; avšak tomu v úctě podepsaný předesel, zaslav k c. kr. okresnímu hejtmanství Litovelskému přípis o tom, jak se věci mají a tudíž lze se nadíti, že Kocurovi splnění hrozby se nepodaří

Z farního úřadu v Litovli, dne 24. srpna 1886.

Jan Gogela,
farář.

Jiné povinnosti nastávají správci duchovnímu, jestliže

b) skutečně manželství neplatné bylo uzavřeno.

Mohouť se za nynějších poměrů dosti zhusta takové případy státi, na př. když sňatek nebyl uzavřen před farářem katolickým, nýbrž před pastorem (smíšené manželství), nebo před úřadem světským; aneb sňatek byl sice před farářem uzavřen, ale snoubencům vadila překážka, kteráž nebyla odstraněna a z té příčiny jest manželství neplatné.

Snaha církevního zákonodárství v těchto případech směřuje k tomu, aby buď překážka se odstranila a neplatné manželství v platné se přeměnilo, aneb, když se to docíliti nedá, aby kanonický process byl zaveden a manželství výrokem církve za neplatné prohlášeno, načež lichomanželé od sebe odejdou.

Povinností faráře jest, pilně zpytovati, zdaž se takovéto neplatně uzavřené manželství v osadě jeho naskytá. Nabyl-li úplného přesvědčení aneb má-li aspoň důvodné podezření, že sňatek některý neplatným způsobem byl uzavřen, musí dále uvažovati, zdaž jest oprávněn, v té příčině jakési kroky předsevzíti čili nic. Pokud se týká manželství propter defectum formae Tridentinae neplatně uzavřeného, jest farář povinen o tom biskupovi zprávu podati a spolu všemi způsoby se přičiniti, aby předpisům církve vyhověno a manželství před církví platné uzavřeno bylo. Jestli však sňatek manželský z jiné příčiny jest neplatný, tuť sluší takto rozeznávati:

α) Jsou-li to *překážky práva soukromého* (na př. error, conditio, vis et metus, impotentia, quando non est notoria), nemůže duchovní správce potud ničeho podniknouti, pokud jeden z manželův sám nevystoupí s žalobou [1].

β) Jsou-li to však překážky *práva veřejného*, tuť není zapotřebí očekávati, až by některý z manželův žalobu zadal, nýbrž duchovní pastýř musí sám v té věci zakročiti, ex officio jednaje [2], jak mile bylo učiněno hodnověrné sdělení (denunciatio) o překážce, aneb, když jest překážka tak veřejná, že není třeba na zvláštní denunciaci čekati, jelikož soud v tom případě sám potřebné kroky zařídí. To zejména platí o překážkách příbuzenstva pokrevního neb duchovního, švakrovství, ligaminis, ordinis et voti, criminis.

[1]) Instr. p. jud. eccl. §§. 116—119.

[2]) Instr. p. jud. eccl. § 122.

V obojím případě, i když manžel přijde na faru v příčině překážky práva soukromého, i když farář dozví se jinou cestou o manželství neplatném pro překážku práva veřejného, první povinností jeho jest, aby *duchovnímu soudu manželskému* podal zprávu, v kteréžto obšírně celou věc se všemi okolnostmi vyloží. Podáváme zde příklady takového zadání.

Manžel žaluje v příčině *impotence* své manželky:

Vysoce důstojný biskupský Soude v záležitostech manželských!

V únoru r. 1885. uzavřel v zdejším farním chrámu Páně sňatek manželský Arnošt Cicvárek, rolník z Bukovska, s Hedvikou Urbanidesovou z Pluhova Žďáru; Cicvárek byl vdovec a zvolil sobě za manželku sestru své zemřelé choti, jelikož důvěřoval, že bude pěti dítkám po první manželce pozůstalým pravou milující matkou a ne macechou. Hedvika byla tenkráte v stáří 18 let. Avšak už na podzim 1885. přišel Cicvárek na faru a stěžoval sobě u nížepsaného, že manželka jeho není způsobilá k obcování manželskému, i tázal se, zdaž by manželství jeho mohlo za neplatné býti prohlášeno. Jelikož v úctě podepsaný byl toho domnění, že zdánlivá tato impotence má svoji příčinu snad jenom v mladistvém věku manželky Hedviky, upokojil žalobníka, poradiv jemu, aby se otázal zdejšího starého zkušeného lékaře, není-li možno domnělou onu impotenci odstraniti. Na jaře 1886. a sice dne 12. dubna dostavil se Cicvárek opět na faru a sdělil, že manželka jeho u lékaře byla, prostředkův od něho předepsaných pilně užívala, že však dosavad není impotence její odstraněna. Když se v úctě podepsaný žalobníka tázal, stojí-li pevně na tom, aby manželství za neplatné bylo prohlášeno, kdyby se shledalo, že manželka skutečně není schopna k manželskému obcování? Odpověděl Cicvárek: že jinak má svoji choť rád, ale že se obává, že by její neschopnost jemu mohla zavdati podnět k pokleskům proti věrnosti manželské a z té příčiny prý si přeje, aby nynější manželství jeho za neplatné bylo prohlášeno a jemu dovoleno jinou manželku sobě vyvoliti. V hluboké úctě podepsaný klade sobě za čest tuto záležitost slavnému Soudu k vědomosti uvésti snažně žádaje, aby jemu bylo dáno dobrotivé ponaučení, kterak by se dále v té věci měl zachovati Oba manželé jsou ochotni, když by slavný soud tak nařídil, do Budějovic osobně se odebrati.

Z farního úřadu v Pluhově Žďáru dne 20. dubna 1886.

Tomáš Řítha,
farář.

Farář oznamuje, že na osadě jeho vyskytlo se manželství propter impedimentum *consanguinitatis* neplatné:

Vysoce důstojný knížecí arcibiskupský Soude Duchovní
u věcech manželských!

Do Nezabudic přistěhoval se před dvěma lety Stanislav Čmelík s manželkou Markétou, rozenou Hanfbauerovou; koupili si zde chalupnickou živnost a vedou život spořádaný V květnu t. r. porodila Čmelíková děvčátko, kteréž na jmeno Maria bylo pokřtěno. Když se jednalo o zápis dítka do matriky, požádal v úctě podepsaný od rodičů oddací list. Tu pak

vyrozuměl, že matka Čmelíkova byla též z rodu Hanfbauerů. Zavolav Stanislava Čmelíka na faru tázal se v úctě podepsaný, zdaž měli k oddavkám svým církevní prominutí čili dispens? O čemž on ale ničeho nevěděl. I psáno tedy na farní úřad v Kostomlatech, kdež Čmelík byl při železnici pracoval a sobě známost s nynější manželkou učinil. Odtamtud došly křestní listy obou manželů a zároveň zpráva, že předešlý farář tamější při zkoušce snoubenců velmi zběžně si vedl a snadno nějakou překážku přehlédnouti mohl, jak se to již ve dvou jiných případech dokázalo. Porovnáním křestních listů nabyl v úctě podepsaný úplného přesvědčení, že Stanislav Čmelík jest v 3. stupni s manželkou svou Markétou spřízněn, jak to připojený rodokmen dokazuje. Ježto manželství bez dispense bylo uzavřeno, jest samo v sobě neplatné. V celé obci jest známo, že lidé ti po křesťansku žijí, služby Boží řádně navštěvujíce a ku sv. svátostem dvakrát do roka přistupujíce; bylo by tudy velké pohoršení způsobeno, kdyby nyní manželství ono mělo býti za neplatné prohlášeno; a také jedná se o dítko, aby řádně bylo vychováno. Protož v úctě níže-psaný celou záležitost tuto Vysoce důstojnému Soudu předkládá, za to maje, že by nejlépe o blaho obou manželů postaráno bylo, když by církevní dispense se udělila a manželství rekonvalidovalo, k čemuž oba jsouce sobě upřímnou láskou oddáni, zcela volnými se prokazují. Račiž tedy Slavný Soud dobrotivě nařídíti, co jest v úctě podepsanému činiti, aby zákonům církve sv. úplně vyhověl.

Z farního úřadu v Nezabudicích, dne 14. srpna 1885.

Jan Demel,
farář.

Pozn. Není-li radno sděliti manželům, že sňatek jejich za příčinou příbuzenství neb švakrovství atp. jest neplatně uzavřen, jelikož by jeden z nich nechtěl už obnoviti svolení ku sňatku, zadejž duchovní pastýř k Ordinariatu, aby vymohl u apoštolské Stolice úpravu počátkovou (sanationem in radice) [1]).

Ještě pak sluší uvážiti případ, v novější době za časté se vyskytující, že

c) *světský soud prohlásil manželství za neplatné* neb svazek dřívějšího manželství za rozvázaný.

Dozví-li se duchovní pastýř o takovém rozsudku světského soudu, jest povinen oba manžely, neb pozůstalého manžela o tom poučiti, že ve svém svědomí nemůže předešlé manželství za rozvázané považovati aniž přistoupiti k uzavření sňatku nového, dokud *církevní soud manželský* v té věci nerozhodnul. Ať dodají pastýři duchovnímu výměr světského soudu s jinými té věci se dotýkajícími listinami, načež farář vše zašle k duchovnímu soudu manželskému [2]), jemuž spolu

[1]) Instr. pro jud. eccl. §. 139.

[2]) Instr. z 3. června 1868. §. 14. (Praž. Ord. l. 1868. str. 89.) — Syn. diec. Pražské 1873. kap. 5., odstavec 9.

důkladnou *zprávu* o celé záležitosti předloží Dokud výrok církevního soudu není pronesen, nesmí duchovní správce pod žádnou záminkou připustiti, aby takový pouze výrokem světského soudu od druhého oddělený manžel v nové manželství vstupoval. Příklad zadání toho druhu zde uvádíme:

Vysoce důstojný biskupský Soude v záležitostech manželských!

Dne 28. července t. r přišla na zdejší faru Valburga Hartmannová z Korutic a tázala se, bude-li moci k uzavření sňatku s Josefem Hartmannem, bratrem bývalého manžela svého, připuštěna býti. Z dalšího vypravování tazatelky dozvěděl se v úctě podepsaný, že manžel její, Martin Hartmann, domkář v Koruticích, byl roku 1866. prostým vojínem u c. kr. dělostřelectva a sice u 1. pluku, že v bitvě u Králové Hradce dne 7. července byl kulí nepřátelskou smrtelně raněn a od té doby se pohřešuje. Manželka doptávala se u vojenských úřadů, ptala se kamarádů manžela svého, nikde však nemohla se určité zprávy dopátrati. Nicméně nevzdávala se naděje, že se muž vrátí, an se snad nalezá někde ve špitále aneb v zajetí nepřátelském. Živnůstku vedla sama s pomocí Josefa Hartmanna. Ježto po uplynutí 10 roků nahlížela, že manžel více se nevrátí, an jest zajisté mrtev, žádala u zemského soudu za prohlášení, že manžel nepřítomný za mrtvého se pokládá a manželství že jest rozloučeno. Když bylo předpisům občanského zákona [1]) v té příčině vyhověno, prohlášen jest výnosem c. kr. nejvyššího soudu ze dne 15. února t. r., jejž v opise pověřeném nížepsaný tímto předkládati si dovoluje, Martin Hartmann za mrtvého a dává se pozůstalé manželce dovolení, aby v nové manželství vstoupila. Švakr její Josef Hartmann, jenž manželský sňatek s ní uzavříti zamýšlí, pravil prý, že na základě tohoto soudního výměru mohou se spolu odebrati na faru a za tři neděle prý mohou býti oddavky. Tomu však Valburga Hartmannová nevěřila, a proto přišla se poptati k nížepsanému, kterýž arci ji poučil, že zde dvojí věc musí vyřízena býti dříve, než se k uzavření sňatku přikročí a sice: Nejprv se musí požádati slavný duchovní Soud manželský, aby prohlášení Mart. Hartmanna za mrtvého také ve jmenu církve sv. schválil a dovolil, by Valburga k uzavření nového sňatku přikročiti směla; mimo to však nutno zadati o církevní i státní dispens v překážce švakrovství. Byvši náležitě poučena jest žadatelka ochotna, všelikým předpisům církevním se podrobiti a tudíž v úctě podepsaný prosí, aby Vysoce důstojný Soud jemu nařídíti ráčil, jakých kroků dále v té příčině podniknouti třeba, jakož aby milostivě ráčil svoliti k tomu, aby Valburga Hartmannová v nové manželství vstoupiti směla

Z farního úřadu v Červených Janovicích, dne 5. srpna 1883.

Filip Utěšil,
farář.

§. 103. Jednání okresního vikáře co do přijetí žaloby.

Ačkoli v předešlých úvahách také častěji zmínka o tom učiněna býti musela, jaká práva co do processu kanonického a zde obzvláště manželského přísluší vikáři okresnímu jakožto soudnímu komisaři biskupskému, nicméně za zbytečné nepokládáme, tuto pro snadnější přehled v jisté souvislosti o té věci promluviti.

Vikář jest oprávněn, aby přijal *žalobu* snoubenců v příčině sponsalií, jakož také žalobu manželů v příčině rozvedení od stolu a lože aneb neplatnosti sňatku manželského. A sice může u něho žaloba zadána býti buď

1. *písemně,* t. j. žalující strana přinese k vikáři napsanou žalobu (buď od advokáta neb žalobníka samého sestavenou); v tom případě vikář žalobní spis pozorně přečte, aby se přesvědčil, zdaž co do obsahu i formy vyhovuje předpisům kanonického processu t. j. zdali stává manželského slibu církevně platného, zdaž žalující manžel udává příčinu k rozvodu postačitelnou aneb podstatný důvod neplatnosti manželství. Pilně k tomu hleděti musí, aby v žalobě obsaženo bylo fundamentum juris, fundamentum agendi a petitio congrua. V posledním ohledu nezřídka se stává, že strany chybné petitum udávají; na př. muž jest nespokojen s manželkou, žaluje pro cizoložství od ní prý spáchané a chce, aby manželství jeho za neplatné bylo prohlášeno a on se po druhé oženiti směl! anebo žádá, aby církevní soud manželku potrestal atd. Shledá-li vikář takovou nesprávnost, nařiď žalující straně, aby napravila znění obžaloby, jak toho zákony církevní žádají.

2. Jindy přednese snoubenec neb manžel *ústně* svoji žalobu; tuť vikář zavolá svého kaplana neb jiného muže, jenž k úřadu aktuara či zapisovatele způsobilý jest, a žaloba se napíše ve způsob *protokolu* článkového, při čemž taktéž sluší k tomu zřetel míti, aby nic podstatného se nevypustilo.

Zejména v obojím případě (i písemně podané, i protokolárně sepsané žaloby), budiž k tomu hleděno, aby žalující strana buď hned připojila neb aspoň naznačila *průvodní prostředky*, jimiž své výroky dotvrditi a provinění obžalovaného dokázati zamýšlí; na př. vysvědčení lékařské, listy soukromé, svědky atd.

Při žalobě na *rozvedení* od stolu a lože budiž mimo to

dle výslovného předpisu církve [1]) udáno: kdy byli oba manželé spolu oddáni, kolik mají dítek a v jakém věku se každé z dítek těch nalezá.

Fundamentum agendi čili *poklesek* druhého manžela, pro který žalobník za rozvedení od stolu a lože žádá, musí do podrobna a co nejurčitěji býti vypsán a naznačen; na př. nepostačí toliko říci: „má žena jest mi nevěrná“, nýbrž musí se naznačiti, kdy, s kým, za jakých okolností se scházela a jaké jsou toho důvody, domnívati se, že skutečně i zcizoložila. Aneb není dosti toliko říci: „žádám rozvedena býti od manžela, protože mne týrá“, nýbrž musí se udati, v čem týrání to záleží, zdaž ji muž bil, poranil, kdy a jak často se to stalo, zdaž byl opilý nebo střídmý při takovém skutku.

Uzná-li vikář žalobu za dostatečnou a důvodnou, předloží ji duchovnímu soudu manželskému k dalšímu vyřízení a při tom spolu podá *zprávu* svou vlastní s připojením zprávy farní, byla-li jemu zaslána.

Předkládáme zde příklad *žaloby*, kterou strana sama sepsala a jež zní:

Vysoce důstojný knížecí arcibiskupský Duchovní Soude manželský!

V nejhlubší úctě podepsaný prosí za milostivé rozvedení od stolu a lože manželského na čas celého života, zakládaje prosbu svou na těchto důvodech:

Sňatek manželský uzavřel v nejhlubší pokoře podepsaný dne 23. února 1885. ve farním chrámu v Lysé nad Labem, odkudž se r. 1886. za příčinou hostinské živnosti své na Smíchov odstěhoval. Pojalť za manželku Anastázii Klecandovou, s kterouž splodil 2 dítky; jedno zemřelo, druhé žije a sice děvče 10 měsíců staré jmenem Cecilie. Z počátku žil v hluboké úctě podepsaný s manželkou svou v blaženém míru a svornosti. Avšak v loni pozoroval, že manželka stává se k němu mnohem chladnější a když po příčině toho pátral, shledal k nemalému zármutku svému, že ona zvláště k jednomu z hostí, kteří hostinec nížepsaného navštěvovali, nad míru vlídně se chová a s ním začasté v kuchyni neb na chodbě dlouho rozmlouvá. Byl to písař v advokátní kanceláři, jmenem Ferdinand Truksa, hejsek sotva dvacetiletý. V hluboké úctě podepsaný doufal, že manželka jeho se vzpamatuje, až se bude nacházeti na Smíchově a nebude míti příležitost sblížení s jmenovaným mladíkem. Bohužel ale přistěhoval se Truksa za krátko v r. 1886. do Prahy a začal opět navštěvovati hostinec nížepsaného na Smíchově; ano hříšný poměr mezi oběma vzrůstal v té míře, že manželka v úctě podepsaného začasté pod rozličnými záminkami z domu odcházela, a s Truksou tajné schůzky v rozličných místech mívala, jak se o několika schůzkách takových oklamaný manžel od hodnověrných

[1]) Instr. pro jud. eccl. in c. matrim. §. 215.

svědků dozvěděl. Když pak manželce své pro její chování trpké výčitky činil a ji k pořádnému životu napomenul, hrubými slovy odpovídala a nejen se nenapravila, nýbrž i několik nocí s ošemetným člověkem výš jmenovaným prohýřila. Při takovém stavu věcí nebyl v úctě podepsaný s to živnost hostinskou na Smíchově držeti i odstěhoval se v dubnu roku 1887 do Obecnice v okresu Příbramském, kdež posud meška. Manželka jeho zůstala asi 5 neděl v Obecnici, pak ale sebravši 115 zlatých v hotovosti a rozličné skvosty zrádně a hanebně manžela svého opustila a žije prý s Truksou v souložnictví na Smíchově, kdež on pokoutním advokátstvím, a dohazovačstvím se živí. Seznávaje z toho, že manželka jest nenapravitelná a že by marné bylo ještě nyní dobrotou naproti ní a svůdci plýtvati, vzdává se v úctě podepsaný sice práva, ji pro zločin krádeže stíhati, ale nechce také na to čekati, až ji snad bída k návratu dožene. A proto žádá snažně, aby slavný duchovní Soud ráčil velké provinění manželky jmenované spravedlivě uvážiti a v úctě podepsaného na čas celého života od lože a stolu odděliti a sice jak za příčinou zřejmého cizoložství, tak i zlomyslného od muže odejití a krádeže na něm spáchané.

V Obecnici, dne 30. června 1887. Alois Homolka, hostinský.

K žalobě této podává vikář okresu Příbramského následující *zprávu* úřední:

Vysoce důstojný knížecí arcibiskupský Soude Duchovní u věcech manželských!

V příloze dovoluje si nížepsaný uctivě předložiti žalobu Aloise Homolky, hostinského v Obecnici proti manželce jeho Anastázii Homolkové, roz. Klecandové, kteráž nyni na Smíchově v souložnictví bydlí. Homolka jest 36 let stár, manželka jeho 32 let. O povaze ženy té dosvědčuje farní úřad. že za krátký čas, pokud s mužem v Obecnici bydlila, pověst lehkovážné a v mravném ohledu spustlé ženštiny sobě zjednala, kdežto naopak manžela jejího celá osada chválí. Jeť on, což řídkou výminkou mezi hostinskými, muž nábožný a poctivý katolík, kterýž zvláště mezi dělníky v Obecnických železných hutích pracujícími jest proto oblíben, že jim za laciný peníz silnou a čistě připravenou stravu poskytuje, nemocným pak začasté zdarma silné polévky posílá. Homolka k otázce nížepsaného, zdaž může svědky některá udání svá dotvrditi, odpověděl, že manželku jeho na Smíchově navštívily dvě sousedky z Obecnice, majíce u ní jakousi pohledávku na penězích, a přesvědčily se, že bydlí v č. 129. v jednom pokoji s Truksou. Svědkyně tyto jsou: Františka Mrázová z č. 8., a Johanna Říhová z č. 15. v Obecnici. Co se krádeže týká, dosvědčí domácí lidé hostinského, že se manželka jeho v noci tajně z domu vytratila a že hned na to ztráta peněz a skvostů zpozorována byla. Domácí lidé jmenují se: Vavřinec Urban, podomek a Marie Králová, služka. V úctě podepsaný pokládá žádost Aloise Homolky za spravedlivou a žádá, aby Vysoce důstojný Soud žalobu přijal a doživotné rozvedení od stolu a lože ex capite adulterii milostivě povoliti ráčil.

Z vikariatního úřadu Příbramského ve Svatém Poli, dne 2. července 1887.

Petr Neumann, vikář.

Zasláním žaloby končí se samostatné t. j. v úřadě jeho jakožto komisaře vůbec spočívající jednání vikářovo, a přechází veškeré řízení kanonického processu od nynějška na *soud* manželský, kterýž komisařovi od případu k případu potřebné instrukce uděluje.

§. 104. Výslechy stran a svědkův u okresního vikáře.

Přebývá-li žalující i obžalovaná strana, jakož i svědkové v městě metropolitním neb kathedralním, tudíž v místě, kde *soud* manželský arcibiskupský neb biskupský má své sídlo, vede se předběžné vyšetřování i průvodné řízení soudem samým, k čemuž některý z rad či přísedících téhož duchovního soudu za vyšetřujícího soudce a referenta ustanoven bývá.

Jinak ale jest, když obě strany spor vedoucí a svědkové od nich pojmenovaní mají bydliště své v místě od sídla soudu vzdáleném. Za nynějších poměrů nebývají ani strany samy (zvláště obžalovaný) ochotny, osobně se k biskupskému soudu dostaviti; a ještě větší obtíž bývá se svědky; záležíť na jich dobré vůli, zdaž přijíti chtějí neb nechtějí, protože duchovní soud donucovacích prostředků nemá po ruce; ale i tenkráte, když by svědkové do sídla duchovního soudu se dostavili, nastává nová obtíž stran placení útrat za cestu a ztrátu času; po právu církevním měla by platiti ta strana, která propadá, při čemž ale nemajetnost stran bývá podstatnou závadou, ať nic nedíme o tom, že i zámožnější lidé neradi platívají, co nemusí. Z těch příčin snaží se nyní duchovní soudové, aby kdekoli možno, cest i útrat stranám ušetřili a tudíž delegují *okresní vikáře* aneb někdy jiného komisaře, kamž ty které strany mají cestu schůdnější, k vyšetření soudní záležitosti a k výslechům. Při tom má se komisař držeti těchto pravidel:

1. Výslech stran neb svědků jen tenkráte smí předsevzíti, když k tomu výslovně *od soudu* byl *delegován*; z vlastní iniciativy však právo to komisařovi nepřísluší.

2. Protokol při výslechu stran neb svědků nesmí psáti vyšetřující komisař sám, nýbrž *zapisovatel* (kaplan) pod přísahu vzatý [1]).

3. V *předběžném vyšetřování* nesmí komisař bráti svědky pod přísahu. Dosti na tom, aby svědky upozornil, že jsou

[1]) Praž. Ordin. l. 1866. č. 7. str. 49.

povinni pravdu mluviti a že mají každý výrok svůj dobře rozmysliti, tak aby, když se potřeba ukáže, na dotvrzení výpovědí svých i přísahu složiti mohli.

4. V *průvodném řízení* buďtež svědkové [1]) pod přísahu vzati, což děje se tímto způsobem: Svědkové přísahejte dříve, nežli se jim předloží otázky, ku kterýmž výpovědi své činiti mají [2]); a sice složí přísahu na svaté evangelium v ta slova, že „k otázkám sobě předloženým budou povídati pravdu, jak před Bohem a svým svědomím nejlépe znají, úplně a neklamně, aniž by něčeho přidávali, vypouštěli aneb měnili [3])“. Ku konci řekne svědek: „Tak mně pomáhej Bůh a jeho svaté Evangelium.“ Touž dobou může více svědků pod přísahu vzato býti.

5. Každý svědek budiž *zvláště vyslýchán;* při výslechu jeho nesmí ani strana (žalující neb obžalovaná) aniž jiný svědek přítomen býti; pravidlo to zachovávejž se jak v předběžném vyšetřování tak i v průvodném řízení.

6. V řízení průvodném musí protokol o výpovědích svědků sepsaný, oběma stranám buď ústně přečten býti aneb se jim v opise sdělí, načež strany mohou proti výrokům svědků činiti své námitky [4]).

7. Kdykoli soudní komisař výroky, kteréž žalobník činí, má předložiti obžalovanému ku kladení námítek, aneb svědkům k dosvědčení jich pravdivosti, a zase když odpověď obžalovaného má se sděliti žalobníkovi v příčině repliky a výroky svědkův se oznamují stranám, jest zapotřebí, aby komisař celou obžalobu, námítky, souhrn prostředků průvodních rozdělil na jisté věty čili články průvodné (articuli probatoriales, puncta interrogatoria [5]), což má do sebe tu výhodu, že komisař žádné důležitější věci tak snadno nevynechá a že nejsou výslechy spojeny s tak velkou ztrátou času, jako kdyby se každé straně a každému svědkovi celé protokoly předčítati měly, což vše lépe na světlo vystoupí, bude-li ná-

---

[1]) Ovšem, pokud jsou hodnověrní a nečiní li se proti nim podstatné námítky.

[2]) V tom liší se církevní process od světského soudnictví kdež vešlo v obyčej, nejprv svědka vyslýchati a pak teprv o tom rozhodnouti, má-li býti připuštěn ku přísaze čili nic.

[3]) Instr. p. jud. eccl. §. 162.

[4]) Instr. p. jud. eccl. §§. 230., 231.

[5]) Instr. p. jud. eccl. §. 161.

sledujícím příkladem objasněno. Připomínáme, že vylíčení rozepře, tuto následující ze soudních akt církevních soudů v rakouském mocnářství jest obráno a tedy na skutečnosti se zakládá; jména osob arci jsou vesměs zaměněna.

Žaloba Jiřího Podzimka, sládka v Praze, proti manželce jeho Kateřině v příčině rozvedení od stolu a lože.

Jiří Podzimek, sládek v Praze. 45 let stár, zadal dne 20. června 1883 u duchovního soudu manželského v Praze žalobu proti manželce své, Kateřině Podzimkové, rozené Čápové, udávaje, že ji r. 1879. jakožto 21letou dívku za manželku pojal, z kteréhož manželství jest jedno dítko, dceruška Alžběta, 4letá. Již brzy po svatbě dávala jemu začasté manželka příčinu k žárlivosti, jelikož k několika mužským vlídněji, než na choť přísluší, se měla, výčitek od manžela proto činěných pranic nedbajíc. V červnu 1882 odebral se Jiří Podzimek k radě lékařů do lázní Karlovarských za příčinou vyléčení jaterního neduhu svého. Za nepřítomnosti jeho učinila si manželka jeho Kateřina známost s jistým úředníkem telegrafním, jmenem František Havrda, s nímžto častěji tajné schůzky mívala, a cizoložství se dopustila; ovocem cizoložného skutku byl chlapec Bedřich, který se dne 3. dubna 1883. narodil, avšak již po 14 dnech zemřel. Podzimek žádá, aby za příčinou tohoto cizoložství manželky byl od ní doživotně rozveden a ona k zapravení útrat průvodního řízení odsouzena.

Na tuto obžalobu činila manželka námítky, manžel proti námítkám podal repliku, a manželka na repliku odpověděla duplikou. Po ukončení předběžného vyšetřování dána jest oběma stranám 30denní lhůta ku předložení prostředků průvodních, načež Podzimek jakožto žalobník 13. listopadu 1883 podal průvody své v tomto znění:

Důkaz, že Kateřina Podzimková v létě 1882 se dopustila cizoložství s telegrafním úředníkem Františkem Havrdou.

Průvodní článek I. Telegrafní úředník Fr. Havrda, spolužák Podzimkův z nižšího gymnasia, přicházel v zimě r. 1881—1882 častěji na návštěvu do domu Podzimkova.

Čl. II. Brzy rozvinula se důvěrná známost mezi Kateřinou Podzimkovou a Františkem Havrdou. Oba vídali se sice častěji jen v přítomnosti manžela Podzimka, ale někdy se také scházívali v příbytku paní Markéty Weissové, kteráž jest tetou Kateřiny Podzimkové.

Čl. III. Častěji vycházela Kateřina Podzimková, když s mužem byla v Novoměstském divadle, před ukončením hry pod rozličnými záminkami ven z divadla a bavila se v hostinci s Havrdou.

Čl. IV. V červnu 1882 odebral se Podzimek do Karlových Varů, kdež pobyl až do 15. srpna; mezi tím časem Havrda téměř každodenně navštěvoval Kateřinu Podzimkovou, kteráž v Praze zůstala.

Čl. V. Dne 27. června byla u Podzimkové návštěvou paní Ludmila Krásová, an v tom Havrda vstoupil. Podzimková jej upejpavě uvítala a nezdržovala paní Krásovou, když tato za malou chvíli k odchodu se měla. Brzy po odchodu pí Krásové poslala Podzimková služku Barboru Šestákovou s nějakým vyřízením až do Libně, řkouc při tom, aby prý tuze nespěchala.

Čl. VI. Když dne 6. července pí Krásová opět přišla k Podzimkové

na návštěvu, potkala na schodech odcházejícího Havrdu, jenž byl velmi rozčílen. Vstoupivši do pokoje viděla, že postel paní Podzimkové jest celá pomačkaná a že se na ní nalezají skvrny od ublácených bot. Na otázku pí. Krásové, co to znamená, odpověděla Podzimková, že právě s Havrdou tělesně obcovala, že jej má ráda a že on zcela jinak se k ní chová než její „starý“ (t. manžel Podzimek).

Čl. VII. Dne 20. července měla Podzimková tajnou schůzku s Havrdou v bytu svobodného Jakuba Stibice, účetního v knihkupectví, jenž Havrdovi na celé odpoledne svůj pokoj přenechal

Čl. VIII. Kateřina Podzimková netajila se svým důvěrným poměrem k Havrdovi ani před jinými lidmi; neboť se také paní Bertě Vymazalové, vdově po listovním, v Praze bydlící přiznala, že s Havrdou častěji tělesně obcovala.

K předeslaným 8 článkům podal Jiří Podzimek tyto prostředky průvodní:

a) Svědkové

1. Berta Vymazalova, vdova po listovním, nyní v Praze č. 473—I., přítelkyně pí. Kateřiny Podzimkové, k čl. 1. 4. 8.

2. Markéta Weissová, choť mistra řeznického v Praze, č. 1043—II, teta Kateřiny Podzimkové, k čl. 2. 4.

3. Barbora Šestáková, služka u Kat. Podzimkové k č. 3. 4. 5. 6.

4. Ludmila Krásová, manželka sládka v Praze č. 213—I., k č. 5. 6.

5. Jakub Stibic, účetní v knikupectví, č. 318—I. k č. 7.

b) Listiny.

1. Psaní Kateřiny Podzimkové, zaslané Františku Havrdovi ze dne 9. července 1882.

2. Psaní Kateřiny Podzimkové, zaslané paní Ludmile Krásové dne 12. července 1882.

c) Přísaha.

Jiří Podzimek navrhuje, aby manželka jeho Kateřina složila rozhodnou přísahu na to, že s Františkem Havrdou tělesně neobcovala.

Provedení těchto od žalující strany nabídnutých prostředků průkazných stalo se v ten spůsob, že duchovní soud manželský nejprve dal jmenované svědky pod přísahu vzíti a vyslýchati.

ad *a) Svědkové* [1]):

1. Barbora Šestáková vypověděla takto:

Ku článku 3. Čekala jsem několikráte na paní Podzimkovou před divadlem Novoměstským, kamž jsem jí přinášela teplý šat nebo deštník když pršelo; tu jsem několikráte viděla, že má paní před ukončením hry vyšla ven a s Havrdou, kterýž ji očekával, mluvila, někdy také šli spolu do hostince a paní mně nařídila abych ji zavolala, až bude po divadle.

[1]) Soud vybere ze svědků ty, jichž výpovědi jsou důležité pro dokázání viny neb nevinnosti obžalovaného; neníť soud povinen všecky od žalující strany navržené svědky volati a vyslýchati, a ovšem též ze svědků od obžalovaného nabízených které chce sobě vybere a k výslechu předvolá. Povaha věci to s sebou nese, že ve sporech manželských služebné osoby, příbuzní a vůbec kdož s manžely v bližším styku se nalezají, za svědky se připouštějí.

Ku čl. 4. To mohu úplně jistě dosvědčiti; neboť neminul téměř ani jediný den, kde by Havrda nebyl mou paní navštívil. Často mi dával zpropitné; aby pak se nezdálo, že je to zadarmo, posílal mne na poštu s psaními aneb něco koupit.

Ku čl. 5. Dobře se na to pamatuji. Již dopoledne bylo mi nápadné, že mne paní poslala pro dvě láhve vína, jehož jindy nepila. Když pak odpoledne Havrda přišel a paní Krásová odešla, poslala mne má paní do Libně, abych tam vyhledala jistého bednáře, ale v celé Libni nikdo o něm nechtěl věděti. Asi za 2 hodiny přišla jsem s nepořízenou zpět a když jsem do kuchyně vešla, zaslechla jsem, že dceruška, malá Lízinka, v pokoji plakala a na matku, která v druhém pokoji s Havrdou se zavřela, volala: „Maminko, otevři".

Ku čl. 6. K večeru toho dne stlala jsem postel své paní, i spozorovala jsem na žíněnce a prostěradle bláto umazanými botami způsobené; ukázala jsem to paní, kteráž ale usmívajíc se pravila: Což pak na tom, že si z muže svého udělám blázna: mně se líbí Havrda lépe než můj starý mrzout.

2. Ludmila Krásová.

Ku čl. 5. Viděla jsem hned, že vhod nepřicházím. Neboť byl stůl pokryt a na něm láhev s vínem, kterou Podzimková hned po mém vejití odstranila. Za chvíli vešel Havrda; Podzimková s ním až příliš laskavě hovořila, mne si více nevšímajíc, tak že jsem byla nucena odejíti.

Ku čl. 6. Byla jsem důvěrná přítelkyně Kateřiny Podzimkové, a proto jsem jí několikráte domlouvala pro její záletnictví, což však bohužel bylo marné. Doufala jsem tedy, že se zalekne, když se nyní v hanebném skutku svém bude viděti prozrazenu, ale ona tak o poklesku svém mluvila, jako by na tom pranic nezáleželo.

3. Jakub Stibic.

Ku čl. 7. Havrda jest můj dobrý známý a proto jsem jemu ochotně na půl dne pokoj svůj přenechal; byl jsem tenkráte celé odpůldne v úřadě. K jakému účelu pokoje mého zapotřebí má, mně Havrda nesdělil; teprv od domovníka jsem se dozvěděl, že tam od 3—6 hodin byl s nějakou dámou, a byla prý to Podzimková. Havrda se mi později přiznal, že se v mém bytu s paní Podzimkovou bavil.

ad *b) Listiny.*

Obě psaní byla předložena Kateřině Podzimkové; ona uznává, že oba listy vlastnoručně psala. Obsah listů těch jest a sice listu prvního ujišťování lásky k Havrdovi a smluvení dostaveníčka; v druhém listu adresovaném na Ludmilu Krásovou obsažena jest žádost, aby o tom, co se dne 6. července stalo, Jiřímu Podzimkovi ničeho neříkala.

ad *c) Přísaha.*

Soudu se nevidělo k tomu svoliti, aby Kateřina Podzimková rozhodnou přísahu složila.

Zcela týmže spůsobem nastoupila též obžalovaná manželka Podzimková průkaz, že jí manžel odpustil a že sám spáchal cizoložství, což obžalovaná hledí dovoditi svědky a nabízí přísahu rozhodnou, kterouž má Jiří Podzimek složiti. Manželka odpovídá též k výpovědím svědků, na jichž výroky se Jiří Podzimek odvolává; ona hledí hodnověrnost svědků

těch v pochybnost bráti a proti tomu, což oni přísežně stvrdili, námítky činiti. Když vše s obou stran bylo náležitě objasněno, přednesl referent svůj konečný návrh, načež soud pronesl rozsudek, jímžto prohlásil manželství Jiřího a Kateřiny Podzimkových za rozvedené od stolu a lože na čas života vinou manželky, kterážto byla spolu k zapravení útrat odsouzena. Mezi důvody rozsudku řečeno, že dle dekretálů (a sice X. lib. II. tit. 20. cap. 27.) stává zde takových právních domněnek a důvodů, z nichž s jistotou lze souditi, že Kateřina Podzimková dopustila se cizoložství s Františkem Havrdou.

Poznámky dodatečné.

1. Proti rozsudku, jímž se vyslovuje *rozvedení* manželů, lze se odvolati ke druhé stolici; rozhodne-li druhá instance jinak než první, může se appellace státi ku třetí stolici. Jakmile však dva stejně znějící rozsudky (od 1. a 2. stolice) byly vyneseny [1]), další odvolání se nepřipouští.

2. Jedná-li se o platnost či *neplatnost manželství* (processus nullitatis), dějž se appellace tak dlouho, až se dvě stolice vysloví pro platnost aneb tři stolice pro neplatnost manželství. Rozsudek o platnosti či neplatnosti manželství pronesený nikdy v právní moc nevchází [2]).

3. Při kanonickém processu de nullitate matrimonii, taktéž když se jedná o prohlášení manžela za mrtvého, má býti všem úkonům soudním přítomen *obhájce manželství* (defensor matrimonii) [3]), od biskupa ustanovený k tomu cíli, aby všemi kanonickými prostředky hleděl uchrániti platnost svazku manželského.

4. Mimo to kde potřeba káže, přibírá soud duchovní ku své pomoci *znalce* na př. lékaře, pomocnice porodní, znalce písma atd., jichž dobrozdání pod přísahou vydané bývá veledůležitým prostředkem průvodným.

5. Některé věci soud duchovní povinen jest předložiti *biskupovi* diecése dříve, než rozsudek konečný se vynese; tak jest v příčině neplatnosti manželství [4]), rozvedení od stolu a lože [5]) a prohlášení jednoho manžela za mrtvého.

6. V příčině urovnání *hmotných poměrů*, jmění se týkajících budtež sporné strany odkázány k soudu světskému, jemuž tato záležitost přísluší [6]).

§. 105. Přečiny a pokuty církevní.

Již na jiných místech bylo k tomu poukázáno, že ani farář ani vikář jako soudní komisař nejsou oprávněni jakéhokoli rozsudku ve sporných neb trestných věcech vynésti; nejsouť tudíž oprávněni ani pokuty neb trestu církevního na

---

[1]) Instr. pro jud. eccl. imperii Austriaci (z r. 1856.). §. 239.

[2]) Instr. p. jud. eccl §. 179. 196.

[3]) Instr. p. jud. eccl. §§. 124., 125., 250.

[4]) Instr. p. jud. eccl. §. 178.

[5]) Instr. p. jud. eccl. §. 237. U pražského duchovního soudu vyhraženo jest arcibiskupovi rozhodování v příčině *doživotného rozvodu* in causa adulterii.

[6]) Instr. p jud. eccl. in c. matr. §. 244.

některého katolíka uvalovati[1]). Ovšem pak jest *farář* od církve ustanoven dozorcem života svých osadníkův; má napomínati, kárati a když slov jeho se nedbá, jest povinen *biskupovi* oznámení učiniti. K tomu poukazují předlohy visitační několika otázkami, náboženského života osadníků se týkajícími[2]). Naskytuje se zde duchovnímu správci vhodná příležitost, biskupovi neb zástupci jeho, vikáři, na takové osadníky sobě postěžovati, kteří pohoršení působí a mravní zkázu na osadě rozsévají. Představený církevní snad dovede otcovským napomenutím neb pokáráním nejednu věc napraviti. Není-li k tomu příležitost při visitaci, podej duchovní pastýř písemnou zprávu neb žádost k biskupovi svému. Máme zde na mysli zvláště dvě věci, jimiž se bohužel mnozí katolíci přestoupení církevních i božských zákonů dopouštívají, a sice rušení dne nedělního a svátečního vykonáváním služebných prací, odbýváním honův a zábav nepříslušných, pak rozšiřování špatných, zjevenému náboženství i dobrým mravům nepřátelských spisů.

1. Co do služebných prací v neděli konaných zajisté nejedno pohoršení by se dalo napraviti rázným napomenutím přestupníků zákona se strany biskupa. Novellou k zákonu živnostenskému bylo sice poněkud odpomoženo tím, že při živnostech *továrních a průmyslných* alespoň z velké části klid nedělní i se strany státu jest naporučen a chráněn, ač i tu želeti toho sluší, že dovoleno příliš mnoho výminek, jimiž obecná platnost zákona valně se ztenčuje. Hůře však věci se mají při *polním hospodářství;* na usedlostech rolnických rovněž jako na velkostatcích klid nedělní a sváteční zhusta se porušuje. Velkostatkáři mají pozemky své v každé krajině a zaměstnávají mnoho lidí. Začasté úředníci hospodářští bývají lidé u víře lhostejní, ano i zjevní nepřátelé církve; ti tedy naschvál dávají v neděli konati polní a hospodářské práce dělníky svými. Jiný lid vida, že „páni“ si dovolují den nedělní rušiti, následuje špatného příkladu a taktéž služebné práce koná. V takovém případě považujeme za

---

[1]) Odepřením pohřbu církevního (o němž ku konci celého díla promluvíme) nevyslovuje farář sám trestu církevního, nýbrž jen vykonává, co mu zákonem církevním přikázáno. Jiných na nekněze stanovených pokut církevních za nynějších poměrů jen velmi zřídka se užívá.

[2]) Viz str. 261. a 262., otázka 21., 22., 23. a 24.

nejvhodnější prostředek, aby duchovenstvo buď *celého vikariatu* společný krok učinilo, aneb každý *farář* sám, a sice v ten způsob, aby zadána byla stížnost k Ordinariatu neb konsistoři s požádáním, aby ten který velkostatkář a patron beneficií byl upozorněn, jaká bezbožnost na jeho statcích se děje; aby tedy jakožto pán katolický rázným zakročením tomu pro budoucnost zabránil. Příklad takového zadání jest:

Nejdůstojnější knížecí arcibiskupský Ordinariate!

Duchovenstvo vikariatu Křivoklátského, jsouc dne 23. května 1887 na poradě pastýřské ve Velkém Újezdě shromážděno usneslo se jednomyslně na tom, vznésti k Nejdůst. kníž. arcibiskupskému Ordinariatu následující prosbu:

K podkopávání sv. náboženství a k vyvrácení křesťanských mravů nic tak velice nenapomáhá, jako křiklavé rušení dnů nedělních a svátečních konáním služebných prací a nedovolených zábav. Avšak právě v tom ohledu duchovenstvo zdejšího vikariatu nabylo za posledních let zkušenosti nejsmutnější. Nalezáť se v okresu vikariatním mnoho panských dvorů, kteréž přináleží šlechticům katolickým. Úředníci hospodářští a panští lesníci těchto pánův ale nejen sami den Páně nesvětí, neboť málokdy některý z nich do chrámu na služby Boží zavítá; oni nad to i na sta katolických osadníků k porušení dne nedělního svádí, ukládajíce jim služebné práce v polích a lesích, a každému, kdo by v neděli pracovati nechtěl, propuštěním vyhrožujíce. Jest tedy každou téměř neděli a svátek viděti, kterak na panská pole vyváží se hnůj, orá a vláčí se, v lesích kácí se dříví, z lesů pak četné povozy dříví rozvážejí a jiné práce nepříslušné se konají, jichž seznam dle jednotlivých pánův a dvorů v příloze Nejdůstojnějšímu kníž. arcibiskupskému Ordinariatu nejuctivěji podáváme [1]), ubezpečujíce, že každou, porušení dne nedělního se týkající událost posledních dvou let jedenkaždý z duchovních správců té které osady hotov jest přísahou stvrditi, jelikož to na vlastní oči k zármutku svému pozorovali. V nejhlubší úctě podepsaní nemohou se domýšleti, že by se to dálo s vědomím knížat a majitelů zdejších velkostatků, neboť páňové ti známi jsou jakožto šlechticové katoličtí a znají přikázání božská i církevní. Jelikož ale obecný lid se domnívá, že rušení nedělního klidu služebnými pracemi děje se z výslovného rozkazu vrchnosti a jelikož zlým příkladem tímto i mnozí hospodářové dali se už svésti k podobnému jednání hříšnému, vznáší v nejhlubší úctě podepsané vikariatní duchovenstvo nejuctivější prosbu: Nejdůstojnější knížecí arcibiskupský Ordinariat račiž pány velkostatkáře, v příloze pojmenované, na nešvary, které nedělního dne na jich statcích se dějí, milostivě upozorniti a je vybídnouti, aby podřízenému úřednictvu a lesnictvu rozhodnou vůli svoji vyslovili, že lid na velkostatcích pracující nemá v den nedělní a sváteční ku pracím služebným na polích a v lesích býti přidržován. Snad by též neškodilo napomenouti pánův úředníkův a lesníkův,

[1]) Pro uvarování všelikých žalob se strany těch, kdož by v uveřejnění jmen urážku na cti spatřovati mohli, jmen místních ani osobních tuto neklademe.

aby povinnosti své jakožto katoličtí křesťané svěcením neděle a navštěvováním služeb Božích zadost činili a lidu sobě podřízenému dobrý příklad dávali. Ráčí-li Nejdůstojnější knížecí arcibiskupský Ordinariat této spravedlivé žádosti duchovenstva milostivě vyhověti, budou všickni v nejhlubší úctě podepsaní za to k nejvroucnějším díkům zavázáni, ježto podstatná překážka, zdárné jich pastoraci posud v cestě stojící, tím spůsobem bohdá se odstraní.

Ve Velkém Újezdě, dne 23. května 1887.

Václav Urban,
kníž. arcib. vikář.

(Dále stůjtež vlastnoruční podpisy všech při pastoralní konferenci přítomných kněží.) [1])

2. Takovétéž zadání budiž učiněno, jestliže v některé krajině spustlost náboženská tak daleko vzrostla, že se v neděli a ve svátek odbývají *hony* a jiné s poklidem dne svátečního se nesrovnávající *zábavy*. Mají-li nepřátelé dost odvahy a nestoudnosti ku smělému přestupování zákona Božího i církevního, tuť zajisté slušno, ano nutno, aby ráznou odvahu osvědčovalo také duchovenstvo, jsouc povoláno k hájení zájmů sv. náboženství.

3. Přecházejíce ku špatným spisům, jimiž za nynějších dob tolikerá záhuba dorostlým, nejvíce však mládeži se strojí, musíme nejprv s politováním uznati, že zde nebývá duchovnímu správci tak snadnou věcí, od těch, kdož sami v nebezpečí se vrhají, odvrátiti záhubu duševní. Staloť se zvykem nynější éry, odkazovati duchovního pouze do zpovědnice a na kazatelnu, jinak ale všeliké působení církve na domácí neb veřejný život za „přehmaty“ hierarchie vyhlašovati. I bere si z toho nenasycená zištnost nesvědomitých špekulantů námět, aby spisů hanebných, nevěrou a nemravností prosáklých mezi lid vtrušovala, užívajíc k tomu za lákadlo vedle mámivého slova hladových kolportérů též nejhnusnějších *vyobrazení*, jež buď do textu jsou vtištěna, aneb vedle těch pověstných tiskopisů se do výkladních skříní kladou a veřejně prodávají Dokud zákonodárství světské v té věci se nezmění, obmeziti se musí církev pouze na zbraně duchovní, poučování a napomínání. Nicméně za to máme, že by duchovenstvo i v tom ohledu mělo více činiti, než se posud děje. Pouhými žádostmi neb dopisy k nakladatelům

[1]) Nebylo-li některým kněžím z vikariatu možno osobně se ku poradě pastýřské dostaviti, nechť dodatečně se také na výš položenou žádost podepíší slovy: „K žádosti přistupují též N. N atd.“

by arci spomoženo nebylo. Avšak máme v Rakousku trestní zákon a v něm jsou některé paragrafy, jež jsou s to nahnati bázně i takovým lidem, jimž bázeň Boží jest věcí neznámou Sem náleží zejmena: Ustanovení *trestního zákona* o zločinu rušení náboženství [1]), o přečinech popuzování k záští proti národnostem, spolkům náboženským a korporacím [2]) a uražení církve neb společnosti náboženské zákonně uznané [3]). Nabyl-li duchovní pastýř o tom vědomosti, že se spisy takovéhoto obsahu na osadě jeho kolportují a rozšiřují, neučiní zadost povinnostem svým pouze tím, když věřících pro kupování a čtení těch spisů soukromí neb s kazatelny pokárá, ale jest k obhájení církve povinen učiniti o tom oznámení u příslušného c. kr. státního návlad-

---

[1]) Zákon trestní §. 122. zní: „Zločinu rušení náboženství dopustí se:

a) Kdo řečmi, činy, v dílech tiskových nebo rozšiřovaných spisech Bohu se rouhá;

b) Kdo provozování náboženství ve státě jsoucího ruší, aneb kdo způsobem zneucťujícím zle nakládaje s nářadím, ke službám Božím zasvěceným, neb jinak činy, řečmi, v dílech tiskových neb rozšiřovaných spisech náboženství veřejně opovržení prokazuje.“

(Pozn ad *a*). Slovem „Bůh“ nemíní se pouze osoba božská, nýbrž i vlastnosti božské. — Kdo o krucifixu rouhavě se vyjádřil, rouhal se Kristu. — ad *b*) Rušením provozování náboženství jest, když někdo povykem neb hlučným smíchem pobožnost ruší; bezprostředného činu aktivného k tomuto zločinu třeba není. — Kdo se posmívá modlícím se dává na jevo opovržení náboženstvím. — Slovem „veřejně“ rozumí se: na veřejném místě neb před více lidmi. — Trestá se zločin §. 122. žalářem od 1—10 let).

[2]) §. 302. trestn. zák. zní: „Kdo jiné k záští proti rozličným národnostem, společnostem náboženským nebo jiným, proti jednotlivým třídám nebo stavům společnosti občanské nebo proti korporacím zákonně uznaným, nebo vůbec obyvatele státu k nepřátelskému stranictví proti sobě vybízí, podněcuje nebo svésti hledí, dopustí se přečinu, ač není-li čin ten činem trestným, na nějž uložen jest trest těžší; a potrestán býti má tuhým vězením od 3—6 měsíců“

[3]) §. 303. trestn. zák. „Kdo veřejně, nebo před více lidmi, nebo v dílech tiskových, rozšiřovaných vyobrazeních nebo spisech, posmívá se učení, obyčejům neb zřízením církve nějaké nebo společnosti náboženské, v státu zákonně uznané, nebo je zlehčiti hledí, anebo kdo nějakého jich služebníka náboženského u vykonávání obřadů bohoslužebných urazí, nebo se v čas veřejného provozování náboženství tou měrou neslušně chová, že z toho jiným vzejíti může pohoršení, dopustí se přečinu, ač není-li čin ten zločinem rušení náboženství, a potrestán býti má tuhým vězením od 1—6 měsíců.“

nictví s požádáním, aby proti provinilcům dle požadavku zákona trestního bylo zakročeno. Příklad takového zadání jest:

Slavné c. kr. státní návladnictví v Praze!

V úctě podepsaný dovoluje si Slavnému c. kr. státnímu návladnictví v známost uvésti, že po několik týdnů jistý Bohuslav Šejnoha, kněhkupecký kolportér, roznáší po vesnicích zdejší farní osady rozličné brožury, jichž tuto na ukázku několik přiloženo; v brožurách těch obsaženo jest na místech, kteréž v úctě podepsaný si dovolil červenou tužkou podškrtnouti, tak hrozné rouhání proti Bohu, že jest se diviti, kterak se mohlo státi, že spis ten v Praze nebyl konfiskován, ač přece §. 122. a) trestního zákona ve své platnosti trvá. Nemoha se lhostejně na to dívati, jelikož jemu péče o duchovní blaho věřících jest svěřena, dovoluje si v úctě podepsaný dle práva žádati, aby Slavné c. kr. státní návladnictví se ráčilo o to postarati, by dle výš zmíněného zákona proti Šejnohovi a spoluvinníkům jeho trestní vyšetřování zavedeno bylo.

V Michli, dne 5. dubna 1887.

František Mareš,
farář.

Neméně sluší toho želeti, že se ve spisech tištěných i v obrazech (fotografiích a dřevorytbách) smí urážeti mravopočestnost a stydlivost takovým způsobem, že to nejen všelikým zásadám křesťanského vychování v tvář bije, ale také státu ve prospěch sloužiti nemůže, a to tím méně, jelikož zákonodarstvím [1]) věc tato nikterak se neschvaluje. Tudíž jeví se potřeba, aby duchovenstvo i zde k ochraně veřejné mravopočestnosti napomáhalo, jelikož na bílední jest, kterak spisy a obrazy toho druhu jmenovitě mládež zkázu na duši své trpí a jak velké pohoršení horliví křesťané odtud berou, že se věci ty nekalé nejen trpí, ale i beztrestně rozšiřovati smějí. Zadání v tom směru může asi takhle zníti:

Slavné c. kr. státní návladnictví
v Táboře!

V zájmu veřejné mravopočestnosti dovoluje si uctivě podepsaný oznámiti, že se ve vůkolí zdejším již po celý týden potlouká jistý Melichar

[1]) §. 516. trestn. zákona zní: „Kdo vyobrazeními nebo smilnými činy mravopočestnost nebo stydlivost urazí hrubě a takovým způsobem, že se tím dá příčina k veřejnému pohoršení, vinen jest přestupkem a odsouzen býti má k tuhému vězení od 8 dnů až do 6 měsíců. Stalo-li se ale uražení takové tiskopisem nějakým, potrestati se má jako přečin tuhým vězením od 6 měsíců až do jednoho roku.“

Žvástal, cestující jednatel několika méně chvalných firem kněhkupeckých a obrázkářských. Dne 27. listopadu t. r. přibyl též na Hory Ratiborské, kdež v hospodách i bytech soukromých nabízel ku koupi necudné fotografie a knížky s illustracemi stydlivost velice hrubě urážejícími. Nemá-li §. 516. trestního zákona pouze na papíře zůstati, jest zapotřebí, aby se tak nekalému obchodu přítrž učinila, což jen rázným zakročením příslušných úřadů státi se může. Z té příčiny dle práva dovoluje si v úctě podepsaný žádati, aby slavné návladnictví v té věci potřebné kroky zákonem předepsané co nejdříve učiniti ráčilo.

Na Horách Ratiborských, dne 28. listopadu 1886.

Jan Maruška,
farář.

4. V příčině *jiných přečinů*, kteréž za předešlých věků pod církevní moc spadaly, podotknouti dlužno, že byvše

a) od nekněží spáchané, nyní dle světského zákona trestního pokutami se stihají, na př. sacrilegium, furtum ajj., v čemž ku chvále trestního zákona rakouského podotknouti sluší, že béře se zvláštní zřetel na církevní osoby a posvátné věci potud, pokudž zločin neb přečin v tom směru spáchaný s větší přísností se tresce, na př. zločin těžkého uškození na těle, spáchaný proti osobě duchovní[1]), zločin krádeže spáchané na posvátném místě neb věci Bohu zasvěcené[2]), přečin

---

[1]) Zločinu těžkého uškození na těle dle §. 153. trestn zák. „dopustí se ten, kdo svým vlastním rodičům, nebo kdo nějakému veřejnému úředníkovi, duchovnímu, svědkovi neb znalci, když vykonávají povolání své, nebo pro toto vykonávání úmyslně na těle uškodí, byť i uškození nebylo povahy v §. 152. přivedené.“ (Dle §. 152. dopustí se zločinu těžkého uškození na těle, kdo proti člověku, ne sice v tom úmyslu, aby jej usmrtil, však přece v jiném úmyslu nepřátelském takovým způsobem jedná, že z toho jemu pojde přerušení zdraví neb nespůsobilost k povolání, trvající alespoň 20 dní, nějaké stržení mysli (Geisteszerrüttung) neb nějaké těžké ublížení.“) Trest jest žalář od 6 měsíců do 5 let.

[2]) Sacrilegium locale pokutou se stihá v §. 174. II. „Krádež jest zločinem, když činí více než 5 zlatých a když zároveň byla spáchána v místě ke službám Božím zasvěceném.“

Sacrilegium reale pokutuje se v §. 175. I., kdež čteme: „Z vlastnosti věci ukradené stane se krádež zločinem, nehledíc na to, co krádež činí, když se spáchá na věci, k samým službám Božím zasvěcené s neuctěním, služby náboženské urážejícím.“ Trest pro §§. 174. a 175 jest těžký žalář od 6 měsícův až do 5 let.

veřejného nadávání neb zlého s někým nakládání [1]), týká-li se stavu duchovenského aneb byl-li spáchán na místě posvátném. Jinak přečiny, v církevním právu pod jmenem „delicta ecclesiastica“ [2]) přicházející dle všeobecných, pro státní občany vůbec platných zákonů se posuzují a trestají.

Není sice církvi katolické zabráněno, aby také proti nekněžím užívala trestní moci své, na př. když by vyslovila na nekněze pokutu exkomunikace. Avšak zákonodárství státní nepřipisuje tomu pražádného účinku pro foro externo [3]) a také prohlašuje zákon státní, že při vykonávání církevní moci úřední nelze užívati donucování; pročež závisí jenom na vůli toho kterého katolického křesťana, chce-li předpisův a soudních výroků církve uposlechnouti čili nic; nechce-li, církev jej nikterak zevnějším spůsobem k tomu donucovati nesmí [4]).

[1]) Trestní zákon §. 496.: „Kdo s někým veřejně neb před více lidmi skutkem zle nakládá (thätlich misshandelt), nebo, byť i tento nebyl přítomen, jemu nadává, anebo nahlas a tak, aby byl slyšen, zlým nakládáním jemu vyhrožuje, dopustí se tím přestupku, ač není-li to čin trestný, na nějž uložen jest trest těžší, a potrestán býti má k žádosti uraženého prostým vězením ode tří dnů až do jednoho měsíce. Má se však nalézti tuhé vězení až do 3 měsíců, když se urážení stalo na místě takovém, kdež se zvláštní slušnost vyhledává, aneb když se tím chováním na jevo dává úmyslná nevážnost k celým třídám nebo stavům společnosti občanské, k spolkům náboženským nebo národnostem.“

Pozn. Žádá se sice k povaze skutkové §. 498. zlý úmysl, ublížiti na cti; než každé zlé nakládání a každá nadávka, stala-li se v stavu příčetném, zahrnuje v sobě onen zlý úmysl. — Zlé nakládání nemusí býti takové, aby působilo bolest tělesnou; stačí zde jakýkoliv útok skutečný; nejednáť se zde o ublížení na těle, nýbrž o ublížení na cti. — Slovem „na místě, kde se zvláštní slušnost vyhledává“ rozumí se na př. chrám, soudní síň, místnost úřední.

[2]) Na př. homicidium, abortus, adulterium, fornicatio, incestus, bestialitas; lichva (usura) dle státních zákonů téměř za nic zlého se nepokládá, odpadlictví (apostasia) od víry křesťanské se dovoluje. (Zákon z 25. května 1868. čl. 4. a 7.)

[3]) Zákon ze 7. května 1874. §. 18. dí: „Církevní moci úřední užiti se může jedině proti osobám k církvi příslušejícím, a nemůže se jí užívati k tomu konci, aby se někomu překáželo, zachovávati zákony a úřední nařízení nebo užívati volně práv státoobčanských.“

[4]) Zákon ze 7. kv. 1874. §. 19.: „Při vykonávání církevní moci úřední nelze užívati zevnitřního donucování.“ Viz též základní zákony státní ze 21. pros. 1867. čl. 14.: „Nikdo nemůže býti přidržován k nějakému výkonu církevnímu aneb k účastenství v nějaké slavnosti církevní, není-li postaven pod mocí někoho jiného, který dle zákona k tomu má právo.“

b) S ohledem na osoby duchovní trvá soudní pravomoc církve i za novějších dob úplně ve své platnosti a to nejen pro foro ecclesiae, nýbrž i v jisté míře v ohledu občanském. Můžeť církevní představený vysloviti censury exkomunikace, suspense neb interdiktu, může sesaditi s beneficia neb odstraniti vůbec z církevního úřadu osobu duchovní; stát mu v tom netoliko nebrání, ale v některých případech docela i pomoci státní poskytuje představeným církevním a sice, když se jedná o zavedení vyšetřování proti osobě duchovní, jakož také když se jedná o sesazení neb odstranění některé osoby od církevního úřadu neb církevní prebendy. Ovšem poskytuje se státní pomoc v těchto případech jen tehdáž, srovnává-li se průběh vyšetřování aneb sesazení té které osoby duchovní se státními zákony [1]). Kdyžby tedy sesazení se stalo z důvodů, jež stát se své strany neschvaluje, odepřel by pomoc svoji a nemohl by pak biskup exekutivně proti neposlušnému duchovnímu zakročiti. Jinak ale chrání stát platnost rozsudku církevního o sesazení s beneficia v té míře, že žalobě na škodu sesazením vzešlou žádného místa při soudech světských nepropůjčuje [2]).

Jindy nalezala se v každé církevní provincii *vězení*, kdež katoličtí duchovní netoliko pokuty od církevních, leč také od státních soudů přiřknuté odbývati mohli. To se po

---

[1]) V §. 27. dotčeného zákona ze 7. května 1874 čteme: „Kromě případu uvedeného v §. 23.“ (týká se dávek církevních a štoly) „propůjčí se k uvedení ve skutek církevních nařízení a rozhodnutí pomoci státní v případech níže položených a jen tímto spůsobem: *a*) bylo-li by k sesazení neb odstranění některé osoby od církevního úřadu nebo od církevní prebendy, kteréž nařídil vrchní církevní v mezech své moci úřední, potřebí nějakého zevnitřního opatření, může řízení zemské toto opatření, pokud se ho vidí býti potřeba, k požádání vrchního církevního učiniti, bylo-li před vynesením nálezu provedeno řádné řízení, a neodporuje-li ten nález ani zákonům státním ani nařízením církevním v státě platnost majícím; *b*) též se může vrchním církevním, když chtějí na některého duchovního zavésti vyšetřování církevní, k provedení toho, bylo-li by toho potřebí, pomoci státní propůjčiti, když, žádajíce za tuto pomoc, zároveň prokáží, že zamýšlené vyšetřování jest dle práva a odůvodněné.“

[2]) Rozhodnutí c. kr. nejvyššího soudu ze dne 7. pros. 1869. č. 9941, jímžto bylo prohlášeno, že projednání žaloby takové nenáleží ku příslušnosti světských soudů. (Vering, Archiv f. K. R. 1870. II. str. 17—20.)

roce 1868 změnilo; kněz *světským soudem* k žaláři neb vězení odsouzený musí ve vězení obecném trest svůj odseděti a jest pouze přikázáno, aby „při zatčení katolických duchovních a jich držení ve vazbě šetřeno bylo všeho toho, čeho vyhledává vážnost jich stavu náležející“ [1]). Byl-li kněz *soudem církevním* odsouzen k vězení, nelzeť jej donucovacími prostředky k tomu přiměti, aby se do téhož vězení dostavil.

[1]) Zákon ze 7. května 1874, §. 29. V témž §. nařizuje se toto: „Zavede-li soud na některého katolického duchovního vyšetřování pro nějaký zločin, přečin nebo přestupek, má to oznámiti vrchnímu církevnímu, který nad tímto duchovním vykonává kázeň církevní. Témuž vrchnímu má se také poslati rozsudek vynesený i s příčinami rozhodujícími.“

Kniha II.

O věcech církevních.

Oddíl I.

O jmění zádušním a obročním.

§. 106. Právo vlastnické jmění církevního.

Ku potřebám bohoslužby a k výživě duchovenstva slouží jmění církevní. Právo k nabývání jmění toho náleží ku podstatě církve a musí propůjčeno býti církvi v každém státu, který církev uznává a svobody jí propůjčuje. Pokud se práva držení a užívání jmění toho dotýká, jest v Rakousku základními zákony státními právo to zřejmě církvi přiřknuto [1]). Arci že za nynějších poměrů církev se netěší více oněm četným výsadám, jimiž v dobách předešlých byla od státu obdařena; ale ona nečiní také pražádných nároků na privileje, jsouc úplně spokojena, dopřeje-li jí stát aspoň *ochrany* majetku v té samé míře, v jakéž ochoten bývá chrániti jmění každého občana i každé společnosti, jež se byla k účelům hmotným sestoupila. Nelzeť církvi tudíž ubrániti se, jestliže stát na vyvlastnění (expropriaci) některé částky majetku jejího naleha; avšak s druhé strany zase týmž právem církev o to usilovati smí, aby *nebyly* na ni *ukládány platy větší* než na jiné občany státní, aby tedy ze zákonodárství každého státu už jednou odstraněno bylo ono staré a u nepřátel církve oblíbené mamidlo „o statcích mrtvé ruky“ (manus mortuae), jež mělo sloužiti k zastření všech křivd, jimiž „zákony amortisační“ nelítostně svíraly církev co do nabývání i užívání statků časných.

[1]) Zákl. z. státní z 21. pros. 1867., §. 15. „Každá církev a společnost náboženská zákonem uznaná má právo, náboženství společně a veřejně provozovati, své záležitosti vnitřní o své moci pořádati a spravovati, ústavy, fundace a fondy ku potřebám náboženství, vyučování a dobročinnosti ustanovené držeti a jich užívati; jest však jako každá společnost poddána obecným zákonům státním.“

Otázka základní, kteráž pro nabývání a hájení jmění církevního velikou má důsažnost, otázka totiž: Komu náleží vlastnické právo jmění církevního? souhlasem kanonistů nejproslulejších a na základě dekretálův i sněmu Tridentského v ten rozum jest rozluštěna, že bezprostředné *vlastnické právo* církevního jmění přísluší jednotlivým ústavům církevním, jakožto právním osobnostem, na př. chrámu stoličnému, kollegiatnímu, farnímu; kapitole, farnímu beneficiu, bratrstvu, jistému fondu čili nadaci, řeholi, klášteru atp., ti pak, jimž dle práva církevního přísluší říditi či spravovati zmíněné ústavy, že jsou také ku správě, užívání a hájení církevního jmění oprávněni [1]). Při tom ovšem samo sebou zjevno, že správcové tohoto jmění jak v ostatním jednání a úřadování svém, tak i co do správy jmění církevního podřízeni jsou *zákonům církevním*, zejmena tedy celá diecése biskupovi, celá církev papeži římskému. Byl-li některý ústav církevní zrušen (na př. fara na některém místě), nepřestává tím jmění ono býti jměním církevním, nemohouc jinak leč loupeží církvi odňato býti. Na církvi tedy záleží, určiti, kterak se naložiti má s onou částí církevního jmění, jež na tom kterém místě prvotnímu účelu svému vyhověti více nemůže.

§. 107. Rozličné druhy církevního jmění.

Vše, cokoli ku vlastnictví církve náleží, do dvou hlavních tříd klademe:

I. Věci posvátné (res sacrae), t. j. všecky předměty zevnější, které ke službám Božím bezprostředně ustanoveny a buď *posvěceny* (consecratae) jsou, na př. chrámy, oltáře, kalichy, pateny, aneb *požehnány* (benedictae), na př. základní kámen nového chrámu, bohoslužebná roucha, plátna (mappy) ku pokrytí oltáře, korporály, monstrance, svatostánky (tabernacula), kříže, sochy, obrazy, zvony (křest zvonů), hřbitovy.

II. Jmění církevní (res ecclesiasticae, facultates Ecclesiae), t. j. věci, kteréž poskytují potřebných prostředků k vykonávání bohoslužby, k opatření věcí posvátných a k výživě sluhův církve svaté.

[1]) Zavrhnouti sluší náhled, jako by vlastnické právo jmění církevního náleželo moci státní, nebo obci politické, nebo osadě farní, nebo chudým atp., jelikož náhledy takové zákonodárství církevnímu přímo odporují.

Církevní jmění dělí se zase ve dva druhy a sice

a) *Jmění zádušní* (bona fabricae, kircheneigenthümliches Vermögen), t. j. jmění jednotlivého chrámu, kteréž slouží k zachování a opravě budovy chrámové, jakož i k opatření všelikých potřeb bohoslužebných.

b) *Obročí duchovní* (bona beneficii, Pfründenvermögen), kteréž určeno jest k výživě duchovenstva při duchovní správě té které osady zaměstnaného.

V pořadí zde naznačeném zamýšlíme o věcech církevních jednati, připomínajíce, že v liturgických i kanonických otázkách nehodláme v široké odůvodňování zabíhati, účelu knize této vytknutého věrně se přidržíce.

§. 108. Částky jmění zádušního.

Ponechávajíce sobě právo o věcech posvátných tam, kde potřeba ukáže, na místě příhodném takové zmínky učiniti, které v obor církevního práva zasahují, přecházíme ihned ku jmění církevnímu a sice k záduší; nejprv pojmenujeme jednotlivé částky, z nichž jmění to se skládá, načež o částkách těch podrobněji pojednáme. K záduší náleží

1. *Kmenové jmění* chrámu, a sice: budova chrámová se vším náčiním, skvosty a rouchy bohoslužebnými, jiné budovy ku chrámu neb záduší náležející: kaple, sochy; pozemky (pole, vinice, lesy, zahrady), jistiny na úrok uložené, roční důchody na př. z nájmu plynoucí, pokudž tyto částky hned při založení či zřízení chrámu byly jemu přiděleny za vlastnictví. Pozdější *přírůstek* tohoto jmění jest rozmanitého druhu, zejmena sem náleží:

2. *Darování*, jež může býti mezi živými neb pro smrt.

3. *Koupě a směna* věcí movitých neb nemovitých.

4. *Dědictví*, které se zakládá buď na posledním pořízení pozůstavitele neb na ustanovení zákona čili intestátu.

5. *Vydržení let právních.*

6. Povinné *dávky* k záduší.

7. *Sbírky* ve prospěch chrámu konané.

8. *Nadací* (fundace).

§. 109. Chrámy, kaple a sochy.

I. Chrámy.

Ku stavbě chrámu jest dle kanonických předpisů zapotřebí *α*) povolení církevního představeného, při farních chrá-

mech povolení *biskupa* (při kathedrálních chrámech přivolení papeže); *β) zákonitý důvod* (na př. množství lidnatosti); *γ)* dostatečné *nadání* (dotace), jež by stačilo nejen k zachování chrámu ale též k vykonávání bohoslužby.

V Rakousku jest však zapotřebí ku stavbám chrámovým též povolení *úřadů státních.*

I. Vidí-li se na některém místě, že nutno nový chrám vystavěti, obrať se obec katolická neb katolíci v obci té přebývající k biskupovi diecése, jenž věc vyšetřiti dá a uzná-li potřebu chrámu, další jednání zavede. Peníze a jiné prostředky ku stavbě potřebné sejdou se rozličným způsobem; naskytnou se dobrodincové, kteříž věnují značnou část peněz neb hmoty stavební; konají se sbírky ve vůkolí, v zemi, v říši, snad i v cizozemsku; zřídí se s přivolením biskupa a vlády světské věcná loterie nebo bazarový prodej ve prospěch chrámu; požádá se biskup a místodržitelství, aby vymohli od vlády značnější pomoc z matice náboženské. Není-li možno těmito cestami cíle dosíci, nezbývá leč aby dle pravidel tak zvané konkurrence stavební rozděleno bylo břemeno stavby nového chrámu na všecky, kdož dle církevních a státních zákonů povinni jsou přispěti, obzvláště obyvatelé katoličtí, jichž farním chrámem nová budova bohoslužebná státi se má. Stůjž zde příklad úředního zadání v té příčině:

Vysoce důstojná knížecí arcibiskupská
Konsistoř!

V nejhlubší úctě podepsaný výbor městyse Domašína ve všeliké důvěře obrací se k Vysoce důstojné knížecí arcibiskupské Konsistoři s nejuctivější prosbou, aby úřední jednání k tomu cíli zavésti ráčila, by v Domašíně nový prostranný *chrám* zbudován a tamtéž samostatná *fara* zřízena byla. Prosbu tu podporují v nejhlubší úctě podepsaní těmito důvody:

1. Obyvatelstvo našeho městyse a vesnic k expositure zdejší přidělených za posledních let značně vzrostlo; neboť kdežto roku 1848. čítalo pouze 1093, obnáší nyní v Domašíně samém 1172, celkem pak na osadě zdejší 1515 duší. Ježto na jiných místech při menším počtu obyvatelstva samostatné fary se nalezají, jest zajisté dle církevních i státních zákonů spravedlivo, aby také v Domašíně byla fara zřízena.

2 Nynější expositurní kaple nikterak nemůže se považovati za dostatečnou, aby na farní chrám vyzdvižena byla, jelikož se do ní sotva 200 lidí vejde a jest mimo to tak chatrná, že spadnutím hrozí a pouhou opravou by ani osadě ani školním dítkám (ježto se zde tré tříd nachází) co do potřeb bohoslužebných nikterak vyhověno nebylo.

3. Obyvatelstvo Domašína záleží většinou z chudých řemeslníkův a domkářův, kteří dosti pracně hmotné výživy sobě dobývají. Od nich nelze značné pomoci ke zbudování nového chrámu farního očekávati, ač

hotovi jsou, potažní a podavačské práce buď konati neb obnos na práce ty připadající zapraviti. Pokud se však týká hmot stavebních a prací řemeslnických, račiž Vysoce důstojná knížecí arcib. Konsistoř o to se přičiniti, aby podepsané osadě značnější pomoc z matice náboženské poskytnuta byla.

4. Jelikož již ve 14. století v městysi Domašíně zvláštní fara se nalezala, doufáme, že nebudeme s prosbou svojí oslyšáni, ale že Vysoce důstojná kníž. arcib Konsistoř u Vysoké Vlády o to se zasadí, aby expositura zdejší za faru vyzdvižena byla. Kongrua duchovního správce zdejšího z části zabezpečena jest pozemky, jež od Vlašimského děkanství odloučeny a zdejšímu beneficiatovi přiděleny byly; čeho ještě nedostávati se bude, to račiž Vysoce Důstojná kníž. arcib. Konsistoř ve srozumění s Vysokou cís. král. Vládou z matice náboženské doplniti. Příbytek farní jest v dobrém stavu a všelikých knihovních závazků prost; kdyby ostatně některé opravy na farní budově potřebnými býti se viděly, obec Domašínská svým nákladem je provede.

Vznášíme tudíž nejuctivější prosbu: Vysoce důstojná knížecí arcib. Konsistoř račiž se nás milostivě ujmouti a nám konečně k tomu dopomoci, aby v městysi našem důstojný chrám zbudován a fara zřízena byla.

Z obecního výboru městyse Domašína, 24. května 1887.

Jarolím Kučera,
purkmistr.
Antonín Švanda,
radní.
Cyrill Klicpera,
výbor.

II. Byla-li od biskupa (neb jeho konsistoře) a spolu od c. kr. vlády potřeba stavby nového chrámu uznána, děje se další postup úředního jednání následujícím způsobem:

1. Plán čili návrh stavební budiž předložen příslušnému c. kr. *okresnímu hejtmanství*, kteréž při všech konkurrenčních stavbách jest povinno, od technických zřízencův (inženýrů, architektův atp.) pro ten který okres od státu ustanovených dáti stavební návrh proskoumati a upraviti tak, jak toho obecné předpisy i poměry místní vyžadují.

Na základě stavebního návrhu vykoná c. kr. okresní hejtmanství vyjednávání týkající se *stavební konkurrence*, o níž se cestou instancí definitivní rozhodnutí stane.

Má-li se ze záduší téhož chrámu aneb kanonicky s ním spojeného chrámu filialního vydati na stavbu chrámovou pouze náklad *až do 500 zlatých* r. m., může náklad ten povoliti c. kr. okresní hejtmanství ve srozumění s biskupskou konsistoří [1]).

[1]) Výnos c. kr. místodržitelství českého ze dne 2 listopadu 1865. čís. 2938. — (Praž. Ordin. l. 1865, str. 125.)

2. Stavební plán má se předložiti c. kr. *místodržitelství* v těchto dvou případech: *α*) když se ze zádušního jmění na náklad stavební má více než 500 zl. vydati; *β*) kdykoli se jedná o rozřešení otázek týkajících se slohu stavebního, umění stavitelského a starožitností, nebo když jiné pochybnosti technické nastanou, bez ohledu na to, jak mnoho ke konkurrenci z kostelního jmění se žádá. Pokud se týká zapravení nákladu, budiž vždy s dotyčnou konsistoří biskupskou jednáno, aby se potřebného srozumění docílilo [1]). Místodržitelství dává plán stavební prozkoumati od znalcův při technickém oddělení svém (technisches neb Baudepartement), po případě zasýlá se plán do Vídně k ministerstvu ku schválení.

3. O povolení peněz ku stavbě potřebných musí se zakročiti u c. kr. místodržitelství v případech následujících: *α*) má-li se z jmění dotyčného kostela aneb jiného, kterýž ale s tímto chrámem v kanonickém spojení se nalezá, *více než 500 zlatých* vydati; neb *β*) jedná-li se o *zálohu*, kterou výminečně propůjčiti má ze svého jmění jiný chrám, kterýž s kostelem ke konkurrenci povinným v žádném spojení kanonickém není, bez ohledu na výšku zálohy (tedy i pod 500 zl.); aneb *γ*) když se jedná o konkurrenční příspěvek se strany *fondu* náboženského, fondu studijního neb jiného fondu pod správou c. kr. místodržitelství stojícího [2]).

4. Ve všech případech, kde o stavbu chrámovou se jedná, musí předloženo býti

α) vyjádření duchovního správce té které osady (kde se chrám buď stavěti má, aneb kde stará budova chrámová se nalezá, kteráž ale nyní přestavení potřebuje);

β) dobrozdání biskupského vikáře okresního;

γ) výtah z účtů zádušních dotyčného kostela aneb i jiných s ním kanonicky spojených kostelů a sice za *předešlý rok*. Jestli že se se však jedná o velké sumy, jež by z jmění zádušního vydati se měly, budiž přidán výtah z účtů za poslední *3 léta* a sice i v tom případě, že by kostel měl jenom dluhy aneb jmění nepatrné [3]).

---

[1]) Výnos cís. král. českého místodržitelství ze dne 20. července 1870, č. 18375. — (Praž Ordin. list 1870. č. 18. str. 72.)

[2]) Jedná-li se o větší obnos, musí se věc předložiti c. kr. *ministerstvu* ve Vídni.

[3]) Výnos c. k. místodržitelství česk. ze dne 20. července 187[1]. — (Praž. list Ord. 1870. str. 72.) — Pražský Ordin. list 1877, č. 18. str. 137.

5. C. kr. okresní hejtmanství jest povinno, návrhy stavební (pokudž nespadají pouze pod jeho pravomoc v dorozumění s biskupskou konsistoří) s vyjádřením právě zmíněným jak faráře tak vikáře a s účty zádušními i jinými přílohami zaslati *biskupské konsistoři* se svým vlastním dobrozdáním [1]); konsistoř po zralém uvážení věci zašle pak svůj návrh k c. kr. *místodržitelství.*

6. Pokud slohu a vůbec návrhu stavebního se týká, má duchovnímu pastýři velice na tom býti záleženo, by chrám, jenž stavěti se má, nejen obecným pravidlům architektonickým vyhověl, ale nadto aby jak stavba sama tak i vnitřní zařízení chrámu s požadavky přesného *umění církevního* se shodovaly. K tomu cíli odporučuje se, aby duchovní pastýř ve srozumění s vikářem a konsistoří biskupskou obrátil se k ředitelstvu „*Akademie křesťanské v Praze*“, žádaje, aby tam plán celé stavby sdělán byl, kterýž se pak v cestě c. kr. hejtmanství okresního ku schválení se strany církve i státu předloží [2]).

Dopis farního úřadu k akademii může v té příčině zcela stručně zníti:

Slavné ředitelství Akademie křesťanské
v Praze!

V úctě podepsaný hodlá u církevní i světské vrchnosti zadati žádost, aby vetchý jeho chrám farní, kterýžto nadto pro nynější přes 20.000 vzrostlou lidnatost osady nikterak nestačí, úplně přestavěn byl a to slohem přesným, požadavkům umění církevního vyhovujícím. Jelikož úmysl ten, knížecím arcibiskupským vikariatním úřadem byv předložen, došel úplného schválení Vysoce důstojné knížecí arcibiskupské Konsistoře Pražské, dovoluje si v úctě podepsaný ve shodě s patronátním úřadem žádati, Slavné ředitelství račiž některého z pp. členů sekce umělecké co nejdříve sem vyslati, aby shlednuv velikost a polohu stavebního místa i jiné poměry zdejší seznav s to byl vypracovati stavební plán, kterýž by

---

[1]) Výnos c. k. českého místodržitelství z 2. listopadu 1865. — Ordin. l. Praž. 1865. č. 16. str. 125. a č. 18. str. 137.

[2]) Biskupské *Ordinariaty* „křesťanskou akademii“ zřejmě odporučily duchovenstvu; pokud se však c. kr. místodržitelství českého dotýká, vímeť bezpečně, že snahám Akademie jest příznivo, jak již v četných případech dokázalo. Vůbec pak v posledních letech stavby chrámů od místodržitelství schválené a na účet náboženské matice provedené dosti zhusta nejen s velkým nákladem se dějí, ale jsou mezi nimi i stavby gotické neb jinak v přesném slohu církevním provedené, což zajisté každého přítele církevního umění potěšením naplňuje.

pak od slavné Akademie schválen a dále příslušným církevním i státním úřadům předložen býti mohl.

Z farního úřadu na Kladně, dne 8. listopadu 1886.

Vendelín Kučera,
farář.

7. Malba obrazů v oltářních jak v nově zbudovaných tak i v jiných chrámech vůbec jakož opravy obrazů těch mají vždy svěřeny býti jenom *umělcům* v tom oboru osvědčeným za honorár poměrům přiměřený [1]). Nákres čili skizza každého obrazu oltářního neb sochy budiž dříve předložen biskupské *konsistoři* ku prozkoumání a schválení.

Ve všech stavby chrámu neb opravy jeho se týkajících věcech buďtež svědomitě zachovávány moudré předpisy, dané Pražským *sněmem provincialním* z roku 1860 [2]).

II. Kaple a oratoria.

a) Na mnohých místech zřizují se buď v městech neb vesnicích na návsi, aneb na rozcestí čili křižovatkách veřejné kaple. Příčinou ku zřízení čili zbudování jich poskytuje někdy zvláštní událost, v té které *obci* sběhlá, na př. že byla od požáru, nakažlivých nemocí, pustošení nepřátelského a jiných nehod ochráněna, začež nyní veškerá obec zbudováním kaple vděčnost svou Bohu za taková dobrodiní na jevo dáti zamýšlí. Jindy zase netýká se událost celé obce, nýbrž jisté *osoby* neb rodiny, kteráž postavením kaple zvěčniti chce paměť jisté události pro život její důležité, na př. stříbrné neb zlaté svatby, primice neb sekundice, vysvobození z nebezpečenství života, uzdravení z těžké choroby a jj. Někdy hlavní pohnutkou ku zřízení kaple jest, aby zde bylo ku zvonění *klekání* podkladu slušnějšího, než jakým jest pouhý pilíř neb sloup dřevěný, aneb sobě vesničané přejí, aby aspoň v jisté dny u nich v místě samém *mše* sv. sloužena byla.

---

[1]) Nařízení c. kr. ministeria osvěty a vyučování ze dne 26 ledna 1874. (Pražský Ordin. l. 1874, str. 15.). — Pokud se tato záležitost dotýká státní správy jakožto zástupce veřejných fondů, jimž při mnohých kostelích patronátní právo přísluší, vydána byla v témž roce 1874. potřebná nařízení úřadům politickým. — Viz Provinc. syn. Prag. pag. 94—95.

[2]) Prov Syn. Prag. tit. V. cap 2. pg. 168—174.

Dozví-li se duchovní pastýř, že celá osada neb některý osadník takovéto přání chová a kapli zbudovati zamýšlí, musí k tomu hleděti, aby se věc ta neukvapila, nýbrž aby vše s církevními i státními předpisy úplně se srovnávalo; obzvláště nechť

1. kaple vyhovuje požadavkům umění církevního aspoň v té míře, aby žádné pohoršení nepůsobila. Mámeť bohužel dosti kapliček, kteréž ani zevnějškem svým úctu nevzbuzují, ještě pak méně vnitřní úpravou svojí k pobožnosti pobádají. Bez ladu a skladu stojí tam sošky nebo visí obrazy a obrázky od nedoukův vytesané a slepené a přec nebývá snadno i pro duchovního pastýře, který by rád pravidlům církevního umění vyhověl, aby pohoršitelné věci tyto zcela odstranil. Budiž tedy hned při samém zřízení kaple o to postaráno, aby dle nákresu slušného byla zbudována a vkusnými obrazy neb sochami ozdobena; spolu dbej duchovní pastýř, aby bez jeho vědomí a svolení žádný obraz neb jiná věc jakákoli v kapli umístěna býti nesměla.

2. Stavební plán kaple budiž týmž spůsobem, jak svrchu o kostelích bylo pověděno, předložen biskupské konsistoři a úřadům státním ku schválení. Bez přivolení *biskupa* nesmí žádná kaple býti postavena [1]).

3. Zřízení kaple jen pod tou výminkou se připustí, jsou-li pojištěny hmotné prostředky nejen k jejímu zbudování, ale i k zachování jejímu potřebné. Pojištění může se státi buď tím spůsobem, že *jednotlivý zakladatel* na svém statku neb usedlosti dá knihovně pojistiti závazek, že se o zachování kaple postará; anebo *celá obec* povinnost tu na sebe vezme, v kterémžto případě se vyžaduje, aby obecní výbor na základě usnesení celé obce ve zvláštním prohlášení převzal závazek, že z obecního jmění se na věčné časy postará o zachování budovy kaple jakož také o vnitřní úpravu její a potřebné náčiní. Aby závazek obce v této příčině měl právní platnost, musí dotyčné usnesení obce stvrzeno býti od *okresního zastupitelstva*. Ku splnění závazku týkajícího se zachování kaple a udržování jejího v dobrém stavu slouží především požitky obecního jmění, anebo kdyby tyto nestačily, přirážka obecní; a můžeť obec cestou správní s vylou-

[1]) Syn. prov. Prag. tit. V. cap 3. pag. 174.

čením soudního řízení i donucovacími prostředky k tomu pohnána býti, aby závazku převzatému náležitě dostičinila [1]).

4. Přeje-li si obec neb zakladatel kaple, aby alespoň jednou neb několikrát v roce sloužena byla v kapli oběť mše svaté, budiž to v žádosti ke konsistoři zadané ihned zřejmě připomenuto, a k tomu hleděno, aby se v kapli postavil slušný oltář (do něhož se altare portatile vloží) a opatřilo se posvátné náčiní (kalich, missál atd.) i roucha bohoslužebná, která na faře neb na jiném bezpečném místě se uschovají [2]).

Žádost o povolení ku zřízení kaple může zníti v tato slova:

Vysoce důstojná biskupská Konsistoř!

V obci Dubějovicích, náležející k farní osadě Soutické, nalezají se zámožní rolníci, z nichž nejbohatší jest Prokop Záruba, majitel usedlosti čís. 3. Týž žije od 10 let v šťastném manželství s Marií, rozenou Hergetovou. Manželé ti mají jediné dítko, 7letou Anežku, kteráž vloni na podzim upadla do těžké choroby, tak že lékařové o uzdravení jejím pochybovali. Nemoc její vlekla se přes celou zimu, a dítko vůčihledě se ztrácelo. Na neděli II. v postě, 1. března t. r. byl Záruba na kázaní, v němž uctivě podepsaný vypisoval život a ctnosti blahosl. *Anežky České*. Když se domů navrátil, ustanovili se oba manželé na tom, utéci se pod ochranu blahosl. Anežky této a prositi Boha na přímluvu její za uzdravení děvčete. Spolu se zaslíbili, že vyplní-li Bůh pokornou prosbu jejich, ke cti blah. Anežky buď postaví oltář anebo zvláštní kapli v osadě zdejší. A hle! proti nadání uzdravila se dceruška jejich úplně, což zbožní rodiče po Bohu nejvíce zásluhám a mocné přímluvě blah Anežky připisujíce, přišli k nižepsanému a o radu se tázali, jakým způsobem by nejlépe danému slibu vyhověti mohli. Jelikož v zdejším farním chrámu se již nacházejí 3 oltáře, a není vhodného místa pro oltář čtvrtý, radil jim, aby v Dubějovicích zvláštní *kapli* ke cti blah. Anežky vystavěli, k čemuž ochotně svolili

Z té příčiny obrací se v hluboké úctě podepsaný k Vysoce důstojné Konsistoři biskupské s prosbou, aby ku zřízení dotčené kaple v Dubějovicích církevní povolení uděliti a připojený nákres stavební ⁄. schváliti ráčila. Nákres jest sdělán v umělecké sekci křesťanské Akademie v Praze, kteráž jest ochotna též celé vnitřní zařízení kaple obstarati

Ježto dárcové mají vřelé přání, aby v den blahosl Anežky (a snad i jindy v roce) mohla v této kapli oběť *mše sv.* konána býti, žádá v úctě podepsaný, aby Vysoce důstojná Konsistoř také této prosbě milostivě vyhověti ráčila.

Co do pojištění dalšího trvání výš zmíněné kaple jsou manželé Zárubovi ochotni, na svůj statek, kterýž jest úplně bez dluhů, do první

---

[1]) Okružník cís. kr. místodržitelství českého ze dne 7. pros. 1864. — (Praž. Ord. l. 1864. č. 19. str. 145—145.)

[2]) Prov. syn. Prag. tit. V. cap. 3. pag. 174.

hypoteky dáti vtěliti závazek týkající se jak zachování budovy samé, tak i veškerého náčiní a rouch bohoslužebných na všecky časy budoucí.

Z farního úřadu v Souticích, dne 9. května 1885.

Vojtěch Smolík,
farář.

b) Oratorium čili *kapli domácí* (soukromou) může si každý katolík zříditi na ten účel, aby se tam sám modlil aneb aby celá rodina domácí pobožnost svou v oratoriu konala. Ano církev si přeje[1]), aby zřizováním takovýchto domácích kaplí znovu obživena byla pobožnost domácí, jakáž u předkův našich pravidlem bývala.

Má-li se však v takovém oratoriu neb domácí kapli ob čas mše svatá sloužiti, nutno dříve zjednati sobě povolení církevního; za tou příčinou budiž zadána žádost k *biskupovi*, kterýž z delegace od apoštolské Stolice sobě udělené jest oprávněn žadatelům právo domácího oratoria propůjčiti. Na ten účel budiž biskupovi předložen nákres oratoria, kteréž má se podobati kapli neb chrámu a má se nalezati na takovém místě v domě, kteréž jest pokud možná odloučeno od jiných místností; zvláště sluší o to dbáti, aby nad kaplí se nenacházely v témž domě jiné místnosti za příbytek sloužící. V kapli budiž v rámci zavěšena biskupská *listina*, kteroužto se povolení dává mši sv. v kapli sloužiti.

Vzorec žádosti zde klademe:

Vysoce důstojná knížecí arcibiskupská
Konsistoř!

V úctě podepsaný zakoupil sobě před lety velkostatek Ouběnice; maje bydlení své v Jelenči, tři čtvrti hodiny od farního chrámu vzdáleném, snažil se povinnostem svým jako křesťan katolický vždy tím způsobem vyhověti, že v neděli a ve svátek se odebral pokaždé do farního chrámu v Ouběnicích. Nyní však jsa už po delší čas těžce sklíčen pakostnicí, nesmí se po několik měsíců v roce téměř ani pohnouti, tím méně do chrámu Páně jezditi, což jej dvojnásobnou bolestí naplňuje, ježto ani o větších svátcích nemůže účasten býti předrahé oběti mše svaté.

Když pak bylo nyní právě s kazatelny sděleno vrchnopastýřské nařízení o tom, že slaviti se bude 150letá památka svatořečení našeho Patrona zemského, *sv. Jana Nepomuckého*, vznikl v podepsaném žadateli úmysl, aby sobě ve svém zámečku v Jelenči zřídil domácí kapli neb oratorium, kteréž by zasvěceno bylo ke cti sv Jana Nep., aby v úctě podepsaný, nemoha pro churavost ku posvátnému hrobu tohoto slavného mučeníka Božího do Prahy putovati, alespoň nějakým způsobem památku jeho oslavil. K tomu cíli jest vhodné místo v prvním poschodí zámku, kteréž má zvláštní

[1]) Provinc. syn. Prag. tit. V. cap. 3. pag 175., kdež také bližší ustanovení o úpravě oratorií jsou obsažena.

vchod, a vzdáleno jest od místností, kde v úctě podepsaný s rodinou přebývá; vedle této budoucí kaple nalezá se knihovna a hostinské pokoje. Vnitřní úpravu, obstarání umělecky zhotoveného obrazu sv. Jana Nep., jakož i gothického oltáře a posvátného náčiní hodlá v úctě podepsaný svěřiti ředitelstvu křesťanské Akademie v Praze. Za tou příčinou dovoluje si v úctě podepsaný vznésti k Vysoce Důstojné knížecí arcibiskupské Konsistoři snažnou prosbu, aby jemu církevní povolení ku zřízení domácí kaple sv. Jana Nep. milostivě uděleno bylo s tím dokladem, že v kapli té může zřízen býti oltář, na němž by pro rodinu a domácí lid v úctě podepsaného oběť mše sv. mohla býti sloužena, a sice jak všedního dne tak i v neděli a ve svátek. Ku sloužení těchto mší svatých zamýšlí v úctě podepsaný s přivolením Vysoce důstojné Konsistoře požádati kněze Josefa Ondráka kterýž se jako dočasný deficient nyní u svých rodičů v Jiříně zdržuje. Konečně žádá v hluboké úctě podepsaný, aby Vysoce důstojná Konsistoř jemu listinu, obsahující svolení církevní ku zřízení domácí kaple, dobrotivě zaslati ráčila, by ji dle předpisu provincialního sněmu Pražského mohl na příhodném místě v kapli pro budoucí paměť vyvěsiti.

V Jelenči, dne 18. dubna 1879.

Jan rytíř Chlumčanský
z Přestavlk,
majitel velkostatku Jelenečského.

Pozn. Žádost tohoto druhu budiž konsistoři zaslána prostřednictvím *úřadu farního*, kterýž připojí své dobrozdání o tom, zdaž a z jakých důvodů by se žádosti té vyhověti mělo.

Licence ku sloužení mše sv. v domácí kapli dává se s vymezením některých větších svátků a zní v arcidiecési *Pražské* v tato slova:

Nos Franciscus de Paula,

e comitibus de Schönborn-Buchheim-Wolfsthal, Archiepiscopus Pragensis, Princeps, Sedis Apostolicae per inclytum regnum Bohemiae nec non per celeberrimas Bambergensem, Misnensem et Ratisbonensem dioeceses Legatus natus, inclyti regni Bohemiae Primas, SS. D. N. Leonis PP. XIII. Praelatus domesticus et Solio Pontificio assistens, SS. Theol. doctor etc. etc. etc.

Authoritate a s. Apost. Sede delegata tenore praesentuim tribuimus Praenobili Domino D. Ernesto libero Baroni de Wetzstein facultatem et licentiam, ut dum ob adversam valetudinem, vel aliud legitimum impedimentum Ecclesiam accedere non potest, diebus dominicis et festis (majoribus anni solemnitatibus: Natalis Domini, Epiphaniae, prima Paschatis et Pentecostes, Annunciationis et Assumtionis Beatissimae Virginis Mariae, SS. Petri et Pauli, nec non Omnium Sanctorum ac Titularis ecclesiae exceptis), ferialibus vero diebus singulis in capella arcensi SS. Trinitatis in Tloskov decenter ornata, et a profanis usibus segregata, sacrosanctum missae Sacrificium super ara consecrato portatili instructa per quemcunque rite ordinatum et approbatum sacerdotem, non tamen vagum, pro se, sua familia, hospitibus et famulis libere, ac licite legi curare possit, ita tamen, ut praesens facultas ad dies vitae duratura prius Officio Vicariatus foranei

Bystřicensis debite exhibeatur ac taliter exhibita postmodum in praenominata capella loco aliquo patulo, a celebraturis ibidem conspicienda affigatur, secus non valitura

Pragae in residentia Archiepiscopali
die 21. Augusti 1886.

V diecési *Kralohradecké* v té samé věci vydává se dekret následujícího znění:

Authoritate episcopali ordinaria datur praesentium tenore licentia et facultas, ut in capella arcensi in Potštýn ad dominium Praenobilis Domini Dom. Antonii Joannis liberi Baronis de Dobřenský spectante, diebus ferialibus, dominicis et festivis (majoribus tamen anni festivitatibus, uti Natalis Domini, Epiphaniae, primae Paschatis, Pentecostes, Corporis Christi, Anunciationis et Assumtionis B et I. V. Mariae, SS. Apostolorum Petri et Pauli, nec non Omnium Sanctorum, excipi solitis — exceptis) SS. missae sacrificium super altari portatili per quemcunque sacerdotem rite ordinatum sive saecularem sive regularem ab Ordinariatu licentiam habentem ita tamen ut hac facultate cultui divino publico, nec non Ecclesiae parochialis juribus nullo modo derogetur, libere ac licite celebrari possit ac valeat. Quae licentia in aliquo loco patulo dicti Oratorii, quatenus ab omnibus ibidem celebraturis legi queat, est affigenda; ad dies vitae supradicti Praenobilis Domini valitura.

E Consistorio Episcopali Reginae-Hradecensi,
die 4. Martii 1887.

III. Sochy.

Ku zřízení sochy, krucifixu, Božích muk atp. na rozcestích neb křižovatkách a vůbec na místech veřejných jest především zapotřebí přivolení *biskupa*[1]), kterýž k tomu přihlížeti povinen, aby každá k veřejné úctě zřízená socha neb obraz odpovídaly požadavkům umění církevního, jakož aby sochami nezobrazovaly se věci neb události takové, jež s pravdou se nesrovnávají aneb něco pověrečného v sobě zavírají.

Duchovní pastýř jest povinen o to pečovati, aby kříže a sochy neb obrazy, kteréž v osadě jeho na rozličných místech se nalezají k veřejnému uctění, byly v *dobrém stavu* zachovány[2]), čehož obzvláště cestou sbírek mezi osadníky docíliti lze. Nové sochy však jen pod tou výminkou zříditi se dovoluje, podá-li buď jednotlivec nebo celá obec *dostatečnou záruku*, že o zachování sochy po všecky časy budoucí

---

[1]) Trid. sess. XXV. de ss. imaginibus. — Provinc. syn. Prag. tit. III. cap. 6. pag. 94.

[2]) Provinc syn. Prag tit. V. cap. 3. pag. 174.

náležitě bude postaráno [1]). Také jest předepsáno, aby ku zřízení kříže neb sochy na veřejném místě vedle povolení církevního též za schválení státních úřadů (okresního hejtmanství, neb po případě místodržitelství) se zažádalo.

Není-li duchovnímu pastýři nižádným spůsobem možno, zjednati slušné obnovení soch neb křížů zlomených, zkomolených neb jinak úplně sešlých, buďtež sochy toho druhu úplně *odstraněny*. Takové pak sochy neb obrazy, kteréž předpisům církevním nevyhovují a spíše pohoršení než vzdělání působí, beze všeho otálení zcela zničeny a odstraněny buďte [2]).

§. 110. Svěcení chrámův, oltářů, náčiní a rouch bohoslužebných.

I. Dříve než se v novém chrámě služby Boží konati počnou, třeba jest mu *posvěcení*. Pravidlem jest, aby každý chrám byl konsekrován od biskupa; v předvečer slavnosti postí se biskup i osada a konají se hodinky o Svatých, jichž ostatky do hlavního oltáře se uloží. Spolu s chrámem světí se též hlavní oltář nehybný (altare fixum). Dvanáctero křížů, kteréž byly při konsekraci na stěnách kostelních udělány, má býti zachováno na znamení konsekrace.

Není-li možno, aby biskup konsekroval nový chrám, vykoná se benedikce; obyčejně ji koná okresní vikář (děkan). Chrám pouze benedikovaný má později od biskupa býti konsekrován [3]).

Nově konsekrován musí býti chrám, byl-li znesvěcen (exsecratio), n. př. když byl celý sbořen aneb požárem zničen, nebo větší část jeho, neb když omítka uvnitř na větším díle byla otlučena; pouhým bílením neb malováním stěn chrámových neztrácí se konsekrace.

Nikoli nové konsekrace, ovšem ale rekonciliace má chrám zapotřebí, jestliže byl poskvrněn. *Poskvrnění* (pollutio) stává se, byla-li v kostele spáchána vražda neb smilství,

---

[1]) Výnos c. kr. českého místodržitelství ze 7. prosince 1864. — (Praž. Ord. list 1864, č. 19.) Má-li obec u věci té vejíti v pravoplatný závazek, musí usnešení její od *okresního zastupitelstva* býti stvrzeno.

[2]) Provinc. syn. Prag. tit. III. cap. 6. pag. 94.

[3]) *Skočdopole*, Bohosloví pastýřské I. str. 94 nn. str. 114—121. — Benedikci základního kamene ku stavbě chrámu vykoná buď vikář, neb (ač zřídka) biskup. Viz *Phillips-Vering*, Jus eccl. pag. 425.

aneb byl-li excommunicatus vitandus v kostele pohřben. Stalo-li se poskvrnění chrámu, jsou tím spolu poskvrněny oltáře a hřbitov ku chrámu přilehající. Rekonciliaci vykoná biskup sám, neb kněz od něho delegovaný, jenž (pokud možno) užíti má při tom vody od biskupa posvěcené [1]).

Příklad žádosti za rekonciliaci klademe v tomto znění:

Nejdůstojnější knížecí arcibiskupský
Ordinariate!

Přežalostnou zprávu vidí se v nejhlubší úctě podepsaný nucena těmito řádky Nejdůstojnějšímu knížecímu arcibiskupskému Ordinariatu podati. Dne 14. prosince t. r. nalezala se svíčková Karolina Doskočilová v klášterním kostele Marie P. na Hradčanech, a sice okolo 4. hodiny odpolední, za tím úmyslem, aby kostel cídila Když dlouho nevycházela, odebral se bratr klášterní Eustach Heller do kostela, kdež spatřil ubohou ženu v krvi ležeti, beze vší známky života. Soudní komise, která se brzy na místo činu dostavila, zjistila ohledáním mrtvoly, že Doskočilová rukou vražednou byla usmrcena. Při bližším pátrání shledáno, že rozličné drahocenné skvosty se sošky blah. Marie P. v témž kostele byly rukou svatokrádežnou odcizeny. Ihned přenesl v nejhlubší úctě podepsaný velebnou Svátost do chrámu Loretanského a dal služby Boží v kostele klášterním zastaviti. Nyní pak se obrací k Nejdůstojnějšímu kníž. arcibiskupskému Ordinariatu s nejuctivější prosbou, aby jak možná nejdříve ráčil rekonciliaci téhož chrámu dáti vykonati.

Z konventu kapucínského na Hradčanech, dne 15. prosince 1886.

Electus Vychodil,
kvardián.

II. Oltáře rozeznávají se α) nehybné (altare fixum), které mají kmen z tvrdého kamene neb z cihel zcela i uvnitř vyplněný; na ten kmen dá se kamenná plocha, uprostřed plochy té jest krypta (sepulchrum), t. j. dutina, do které se ostatky svatých vkládají; β) přenosný (altare portatile) oltář jest kámen čtverhranný, v němž se nalézá vytesaná dutina, do níž se kladou ostatky Svatých. Krypta na oltáři nehybném i přenosném jest vzhůru obrácena čili nalezá se na ploše svrchní.

Portatilia světí každý biskup jednou neb dvakráte do roka ve své residenci pro celou diecési. Potřebuje-li duchovní správce zcela *nové* altare portatile, zašli žádost k biskupovi. Někdy stává se, že při starém portatile kámen jest *porušen* na př. polámán, a musí se v tom případě též zaslati do sto-

[1]) V novější době propůjčuje apoštolská Stolice začasté dovolení, že rekonciliace státi se může vodou toliko od rekonciljícího kněze posvěcenou.

ličného města ku správě a k opětnému posvěcení biskupskému. Bývaloť obecným zvykem, že se přenosné oltáře tyto obkládaly dřevěným rámcem, čímž právě velmi často porušení trpěly. Nyní však zakotvil se v českomoravských diecésích obyčej, též od biskupů v jiných krajinách zachovávaný, že se totiž zhotovují a světí nová portatilia veskrz *mramorová* bez dřevěného rámce [1]). Sepulchrum se sv. ostatky jest, jak církevní předpisy přikazují, mramorovou deskou pomocí cementu pevně zatmeleno. Altare portatile nemá se zadělávati do dřevěného rámce, nýbrž vložiti do prohlubně in mensa altaris na ten účel učiněné, a sice má plocha oltářního kamene vpravena býti v stejné rovni jako ostatní mensa altaris, tedy nikoli výše, ale také ne hlouběji.

Vysvědčení konsekrační není na kámen samý napnuto, nýbrž o sobě zvláště ponecháno, aby opatřeno jsouc tímtéž číslem jako kámen oltářní, v archivu farním se uložilo. Toť jest mnohem příhodnější, nežli jak dříve bylo v obyčeji, napínati konsekrační vysvědčení přes pečeť, hrob sv. ostatků zavírající; neboť v takovém případě zvláště v kostelích vlhkých vysvědčení konsekrační přečasto až k nečitelnosti vybledlo, aneb se zcela potrhalo a k nepoznání zetlelo.

Žádost za propůjčení nového oltáře přenosného může stručně zníti v ta slova:

Vysoce důstojná knížecí arcibiskupská
Konsistoř!

V hluboké úctě podepsaný nastoupil v podzim roku minulého faru v Radošovicích. Na jaře letošního roku umínil sobě všecky předměty bohoslužebné jak v kostele tak v sakristii podrobiti důkladné prohlídce a kde by nějaké opravy neb nového pořízení třeba bylo, u příslušných úřadů za ně požádati. Tu pak při odkrytí oltářů shledal, že právě na postranním oltáři Marianském, kde se nejčastěji v roce mše svatá slouží, kámen oltářní jest velice zkomolen, pečeť biskupská, ano i svaté ostatky téměř úplně zmizely; z té příčiny vznáší v úctě podepsaný slušnou žádost, Vysoce důstojná knížecí arcibiskupská Konsistoř račiž pro chrám farní Radošovický a sice pro pobočný oltář B. Mariae V. nové altare portatile dobrotivě propůjčiti a po schválním poslu, odevzdateli tohoto listu, v úctě podepsanému zaslati.

Z farního úřadu v Radošovicích, dne 7. května 1886.

František Krejčí,
farář.

[1]) Praž. Ord. list 1874. str. 5. — Oltářní kameny Pražské mají 9″ zdélí a tolikéž zšíří: jeden oltářní kámen stojí 7 zl. 50 kr., dřevěná bednička 50 kr.

Pozn. Oltář *pozbývá konsekrace* α) byla-li hořejší plocha oltáře nehybného od kmene odtržena; β) jestliže plocha oltáře (fixum neb portatile) tak se rozpukala neb rozbita byla, že nezůstal celý aspoň takový díl, na němž by kalich a patena místo měly; γ) byla-li krypta (sepulchrum) otevřena neb ostatků zbavena; δ) zmizela-li pečeť biskupská.

III. V příčině křížův, obrazův a soch určených pro *chrám* neb veřejné *průvody* a vůbec k užívání liturgickému není přikázáno svěcení[1]); světiti je soukromí, bez veřejné slavnosti, každému knězi jest dovoleno. Svěcení slavné za valného účastenství lidu (concursus populi) náleží biskupovi; v Čechách a na Moravě mají per delegationem toto právo biskupští vikářové (děkanové).

a) Zvláštní zmínky zapotřebí učiniti o čtrnácti štacích čili zastaveních *křížové cesty*. Pobožnost ta jest velice mezi Čechoslovany rozšířena, obrazy nalezají se buď v kostelích neb také na tak zvaných horách Kalvarských blíž města neb vesnice položených. Má-li se v některé osadě nová cesta křížová zříditi, jest k tomu především zapotřebí povolení biskupa diecésního. K získání odpustků plnomocných jest nutno, aby obrazy opatřeny byly nahoře malými křížky dřevěnými. Svěcení křížové cesty vykonati jsou oprávněni představení aneb jiní kněží konventů Františkánských[2]), taktéž bývá právo to propůjčováno představeným konventů kapucínských.

Podáváme příklad zadání v příčině cesty křížové:

Vysoce důstojná knížecí arcibiskupská
Konsistoř!

Ve farním chrámu Vranovském byla doposud jenom velmi neúhledná křížová cesta, malé to papírové obrázky, kteréž se do místnosti chrámové nikterak nehodily. Bůh pak vzbudil v srdci jisté osadnice zdejší zbožný úmysl, ozdobiti farní chrám novou cestou křížovou. Na ten účel zakoupil v úctě podepsaný 14 obrazů křížové cesty olejovými barvami na plátně malované od umělce Pražského, Antonína Kreise, kteréžto obrazy od umělecké sekce křesťanské akademie v Praze odporučeny a schváleny byly. Jelikož pak nyní obrazy tyto do vyzlacených rámcův zasazené a předepsanými kříži dřevěnými opatřené již do Vranova došly, dovoluje si v hluboké úctě podepsaný tímto předložiti uctivou prosbu: Vysoce důstojná knížecí arcibiskupská Konsistoř račiž uděliti církevní povolení, aby výš zmíněné obrazy křížové cesty ve farním chrámu Vranovském k veřejné úctě bolestného utrpení Páně zavěšeny býti směly, jakož račiž spolu schváliti, aby

[1]) Decr. S. R. C. 12. Jul. 1704. (Srv. *Mühlbauer*, decreta authentica pag. 129.)

[2]) Privilegium to od papežů římských propůjčeno Františkánům jakožto strážcům Hrobu Božího v Jerusalémě.

p. Kvardian kláštera Františkánského v Praze, jenž se k úkonu tomu ochotným býti prokázal, svěcení této křížové cesty ve Vranově a sice v první neděli postní t. r. čili dne 27. února t. r. předsevzíti mohl.

Z farního úřadu ve Vranově, dne 18. ledna 1887.

Josef Klimeš,
farář.

b) Těm, kdož pro nějakou překážku veřejnou pobožnost křížové cesty navštíviti a konání jejího súčastniti se nemohou (na př. nemocní, cestující, vězňové), může dostati se těch samých odpustků, jež s konáním cesty křížové spojeny bývají, jestliže opatřili sobě tak zvaný *křížek odpustkový* [1]), k jehož řádnému posvěcení oprávněn jest jenerál řádu františkánského a jemu podřízení provincialové, kvardiani a superiorové; za každé ze 14. zastavení křížové cesty pomodlí se nemocný Otčenáš, Zdrávas i „Sláva Otci“, pak ještě pětkrát Otčenáš a Zdrávas i Sláva ke cti a chvále pěti ran Krista Pána a posléze jeden Otčenáš, Zdrávas a Sláva na úmysl sv. Otce, tedy celkem 20 Otčenášů, Zdrávasů a „Sláva Otci“; při modlení tom nemocný drží v rukou křížek odpustkový; může však stoje, kleče, chodě neb i leže se modliti.

IV. Kalich a patena mají dříve, než se jich k nejsv. oběti užívati počne, od biskupa býti konsekrovány [2]). O vykonané konsekraci udělí biskup zvláštní stvrzení, kteréž se v archivu farním uschová. Konsekrace předešlé *pozbývá* kalich a má tudíž nové zapotřebí, odlomila-li se kupa od nohy či podstavce, jsou-li trhliny či pukliny v kalichu aneb dno děravé, neb jest-li pozlacení setřeno.

Monstrance (ostensorium) a ciborium (pyxis) mají

---

[1]) Křížek nebudiž příliš velký, může však býti tak malý jako křížek u růžence. Podoba Ukřižovaného Spasitele budiž zhotovena ex materia solida et compacta, na př. ze dřeva, zlata, stříbra, železa, mědi, mosazu, slonoviny, perletě, ano i z křišťálu neb skla; méně vhodné jsou podoby Ukřižovaného z porculánu neb tenkého plechu zhotovené. Kříž sám budiž též ex materia solida et compacta. (Viz „Časopis Duchov.“ 1881. str. 96 nu článek faráře *Fr. Hocha*.)

[2]) Obyčejně není třeba, aby farář obzvláštní žádost stran konsekrace kalicha předkládal; jest zvykem, že zlatník v stoličném městě přebývající zašle vyhotovený neb nově vyzlacený kalich do residence biskupské s prosbou, aby pro ten který chrám byl konsekrován; rovněž i posvátné nádoby neb roucha u Akademie křesťanské objednaná ihned v Praze žehnána neb svěcena bývají.

zapotřebí benedikce, ku kteréž od biskupa diecésního každý vikář (děkan) oprávněn bývá [1]).

Náčiní, které se nenalezá v bezprostředném spojení s velebnou Svátostí, nemá zvláštní benedikce zapotřebí.

Roucha bohoslužebná, zejmena: humerál, alba, cingulum, manipul, štola, kasula, pluvial, dalmatika, tunicella, superpelliceum, rocheta; ubrusy oltářové (mappa, tobalea) a korporalie mají býti benedikovány od *biskupa* neb kněze k tomu delegovaného. V našich diecésích *vikářové* biskupští tuto benedikci vykonávají. Naproti tomu antipendia, birety, bursy, purifikatoria, vela nemusí býti svěceny.

§. III. Darování.

Přirůstek jmění církevního může státi se darováním, v kterémžto ohledu jakož i vůbec v otázce, jak nového jmění nabyti lze, s ohledem na nynější zákonodarství světské, nutno spravovati se zákony občanskými.

Darováním sluje smlouva, kterou se věc nějaká na někoho převede zdarma [2]). Rozeznáváme dvojí spůsob darování:

α) Darování *mezi živými* (donatio inter vivos, Schenkung unter Lebenden) jest platné, když dárce slíbil čili se pronesl, že chce někomu něco dáti a když druhý či obdarovaný platným spůsobem slib ten přijal, a když mimo to darovaná věc byla obdarovanému skutečně odevzdána, aneb když aspoň sdělána byla darovací listina [3]).

Příklad listiny darovací mezi živými jest:

Já nížepsaný daruji tímto celou svoji theologickou knihovnu čítající 480 děl, jichž katalog zde připojen, knihovně knížecího arcibiskupského semináře klerikalního v Praze na všecky budoucí časy s tím doložením, že se knihovna ta do tří beden složená v mém příbytku nachází, odkudž v každý, slavnému představenstvu téhož semináře příhodný okamžik na mé útraty do semináře odvežena býti může.

---

[1]) Při monstranci postačí benedikce nad *lunulou* vykonaná; k benedikci monstrance i ciboria užívá se formule „benedictio tabernaculi seu vasculi pro ss. Eucharistia“ (na konci misálu).

[2]) Obč. zák. rak. §. 938.

[3]) Obč. zák. rak. §§. 861., 943. Porovnáním obou těchto paragrafů lze podmínky darování mezi živými seznati.

Na dotvrzení následuje podpis můj vlastnoruční a podpisy dvou dožádaných svědků.

Dáno v Budyni, dne 18. ledna 1886.

František Hnojek,
děkan.
Václav Morák, svědek.
Jan Vohnout, svědek.

Dar výš zmíněný jmenem kníž. arcibiskupského klerikalního semináře Pražského přijímá

v Praze, dne 24. ledna 1886.

Pavel Horáček,
ředitel semináře.

β) Darování *pro smrť* (mortis causa, Schenkung auf den Todesfall) budiž tehdáž pokládáno za smlouvu, když obdarovaný je přijal, dárce výslovně práva odvolati je, se odřekl a obdarovanému na to spis byl vydán [1]). Nebylo-li předpisů těchto šetřeno, pokládá se darování pouze za odkaz, jejž dárce vždy zase odvolati může.

Příklad darování pro smrť zní:

Já nížepsaný daruji pro případ své smrti farnímu chrámu Páně v Miletíně 2000 zl. r. m, t. j. dva tisíce zlatých rak. m., jež uloženy jsou v záložně Svatováclavské v Praze na knížku vkladní čís. 1927—II., a sice na ten účel, aby v témž chrámě nový obraz Zvěstování Marie Panny pro hlavní oltář od dovedného umělce vymalován a silným vyzlaceným rámcem opatřen byl. Vybývající částka peněz budiž na obnovení a opravu Miletínského farního chrámu vůbec vynaložena. Při tom spolu zřejmě a výslovně odříkám se práva, darování toto odvolati a nařizuji, aby moji dědicové pro případ mé smrti ihned výš naznačenou knížku záložensku panu faráři Miletínskému vydali.

Na důkaz toho následuje můj vlastnoruční podpis za spolupodpisu dvou dožádaných svědků.

V Třebihošti, dne 20. února 1887.

Vojtěch Stýskal,
rolník v č. 6.
Matěj Vávra, svědek.
Petr Vochoč, svědek.

Dar výš vyznačený dvou tisíc zlatých r. m. jmenem záduší farního chrámu Miletínského přijímají:

v Miletíně, dne 1. března 1887.

Antonín Koubek,
farář.
Arnošt Reisler,
patronátní komissař.

---

[1]) Občanský zák. rak §. 956.

§. 112. Koupě a směna.

I. Koupí čili *smlouvou trhovou* pouští se věc za jistou sumu peněz jinému. Smlouva trhová jest toliko titul, nabyti práva vlastnického; skutečně nabude ho kupující teprv odevzdáním věci koupené. Až do odevzdání podržuje prodávající právo vlastnické [1]).

Týká-li se smlouva trhová věci *nemovité*, musí o ní sepsána býti lístina. V takové listině buďtež určitě pojmenováni, kdož věc za vlastní odevzdávají a přijímají; pojmenována buď věc, která odevzdati se má, i meze její; titul, z kterého ji přijímající nabude; místo, kde byla smlouva učiněna, a čas, kdy se to stalo; odevzdávající pak dej v této, nebo ve zvláštní listině svolení, aby přijímající byl do knih za vlastníka zapsán [2]).

Má-li nemovitá věc úplně na jiného převedena býti, potřebí, aby jednání, kterým jich za vlastní nabude, zapsalo se do kněh veřejných k tomu konci zřízených. Toto zapsání slove *vklad* (intabulace) [3]).

Vklad věci nemovité může po pravidlu státi se jenom buď na základě listiny veřejné (na př. výměrů soudních, platebních rozkazů, listin notariatních) neb takové listiny soukromé, kteráž od c. kr. soudu neb c. kr. notáře jest pověřena (legalisována) [4]). Jestliže však právní listiny (na př. smlouvy), které do knih vtěleny býti mají, týkají se záduší, postačí podpisy *přednostův zádušních* (Kirchenvorsteher) t. j. patronátního zástupce neb vojtovního komisaře a duchovního správce, a nikterak tu *není zapotřebí legalisace* soudní neb notářské [5]).

K uzavření trhové smlouvy jest dle církevních zákonů zapotřebí přivolení *biskupa* diecésního. Mimo to světské zákony nařizují [6]), aby, kdykoli z jmění zádušního neb z obročí

[1]) Obč. zák. rak. §. 1053.

[2]) Obč. zák. rak. §§. 434. 435.

[3]) Obč. zák rak. §. 431.

[4]) Obecný zákon o knihách pozemkových z 25. července 1871. §. 31. — Na smlouvě, kterouž se věc nemovitá na jiného přenáší, *není* zapotřebí podpisu dvou svědků (viz obč. zák §. 434.), je-li tato listina od soudu neb notáře legalisována.

[5]) Zákon ze 4. června 1882. (Říš. zák. č. 67.) Viz Praž. Ord. l. 1882. č 15. a 1884. č. 17.

[6]) Zákon ze 7. května 1874. §. 51. — Výnos c. kr. ministeria osvěty z 12. listop. 1877. č. 17839. (Praž. Ord. l. 1878 pg. 5.)

duchovních statky nemovité zakoupiti se mají, zakročeno bylo o *zeměpanské* povolení.

Žádost v příčině schválení smlouvy trhové asi v ten spůsob může zníti:

Nejdůstojnější Biskupský Ordinariate!

Dosavadní hřbitov ku chrámu farnímu v Kováni přilehající už po několik let objevuje se býti tak malým a nedostatečným, že jak už r. 1880. od biskupského úřadu vikariatního v Mladé Boleslavi, tak od Vaší Biskupské Milosti samé za příležitosti jenerální visitace r. 1883 konané byla potřeba nového hřbitova uznána; i bylo tehdáž od Vaší Biskupské Milosti v nejhlubší úctě podepsanému nařízeno, aby příhodné místo ku zřízení nového hřbitova vyhledal. Ježto pak nyní právě zdejší soused Matouš Chramosta k vyplacení dluhův na usedlosti jeho č. 19. váznoucí některá pole odprodati zamýšlí, vyslovil na dotaz od nejuctivěji podepsaného učiněný úplnou svoji ochotu, že pole své, za Kování v tu stranu ke Katusicům ležící, pod parcelním číslem 241 zapsané a $1^3/_4$ jitra míry staré zahrnující přenechá Kováňskému záduší v úhrnečné sumě 400 zl. r. m.

Peníze tyto 400 zl. mohou ze záduší Kováňského, kteréž má přes 1800 zl. úspor, jak z připojených účtů na rok 1883. vysvítá, býti zapraveny, k čemuž také kníž. arcibiskupský úřad patronátní jest ochoten.

Z těchto příčin žádá nejuctivěji podepsaný duchovní správce ve srozumění se spolupodepsaným komissařem patronátním, aby Nejdůstojnější Biskupský Ordinariat církevní přivolení k zakoupení výš zmíněného pole milostivě uděliti a spolu též zákonem předepsané povolení vysokých zeměpanských úřadův opatřiti ráčil.

V Kováni, dne 24. března 1884.

Štěpán Kováříček, patronátní komissař.

Michael Eschner, farář.

Jakmile došlo vyšší povolení, budiž vyhotovena a ku schválení předložena smlouva trhová. Připouští se však také, aby hned při podání žádosti samé *nástin* trhové smlouvy byl připojen; když pak od konsistoře a c. k. místodržitelství byla smlouva v nástinu schválena, vyhotoví se teprv vlastní smlouva, kteráž pak při bisk. konsistoři i místodržitelství opatřena bývá klausulí schvalovací.

Klademe zde vzorec smlouvy trhové:

Smlouva trhová,

kteráž dne níže psaného na základě povolení biskup. Ordinariatu ze dne 14. května 1885 č. 2810 a povolení c. kr. místodržitelství ze dne 22. června 1885 č. 16315 uzavřena byla mezi p. Matoušem Chramostou, majitelem usedlosti č. 19. v Kováni jakožto prodávajícím s jedné a panem Štěpánem Kováříčkem, patronátním komissařem, jakožto kupujícím s druhé strany a to taková:

1. Pan Matouš Chramosta prodává a již skutečně prodal pole parcelní číslo 241 ve výměře $1^3/_4$ jitra, na němž pražádné dluhy neváznou, panu Štěpánu Kováříčkovi jakožto kupujícímu ve jménu záduší farního

chrámu Kováňského a sice za trhovou cenu 400 zl. r. m. t. j. čtyři sta zlatých rak. m.

2. Tato trhová cena 400 zl. bude ze záduší farního chrámu Kováňského v ten spůsob zapravena, že ihned po uzavření této smlouvy obdrží p. Matouš Chramosta ze zádušní pokladny 250 zl. na hotovosti, ostatek pak, t. j. zbývajících ještě dalších 150 zl. bude témuž panu Matouši Chramostovi dne 1. února 1886 na hotovosti vyplaceno.

3. Panu Matouši Chramostovi zůstává vyhraženo právo, aby sobě na prostoře tří čtverečných sáhů na půlnoční straně nového hřbitova pro sebe a rodinu svou dal buď kryptu zříditi aneb prostory této na hroby obyčejné pro svou rodinu upotřebiti mohl, aniž by za to místo další nějaké náhrady k záduší Kováňskému zapraviti povinen byl.

4. Konečně dává pan Matouš Chramosta jakožto prodávající své výslovné svolení a jest srozuměn, aby výš zmíněné pole parc. č. 241 se všemi právy bylo do knih pozemkových vloženo jakožto vlastnictví Kováňského záduší.

Stalo se na faře v Kováni, dne 10. července 1885.

Štěpán Kovářiček,
patronátní komissař,
jmenem záduší Kováňského
jakožto kupující.

Matouš Chramosta,
prodávající.

L. S.

Coram me:
Michael Eschner farář.

II. Směna (Tausch) jest smlouva, kterou věc za věc se dává.

Skutečného odevzdání netřeba k tomu, aby smlouva směnná se stala, nýbrž jedině k tomu, aby přišla k vyplnění a přeneslo se právo vlastnické. O peníze nelze smlouvy směnné činiti, avšak zlato a stříbro směniti se může jako zboží [1]). Věci, které směniti se mají, buďtež náležitě a do podrobna určeny; má-li jedna věc větší cenu než druhá, budiž také určen příplatek, jejž druhá strana zapraviti jest povinna; zapravení to děje se obyčejně v den skutečného odevzdání obou věcí směněných.

Ku provedení směny věcí církevních vyžaduje se přivolení *biskupského Ordinariatu* i světských úřadů *státních*. Příklad zadání zní:

Nejdůstojnější knížecí arcibiskupský Ordinariate!

Obyvatelstvo osady Lochovické v posledních letech tou měrou vzrostlo, že nynější hřbitov jest už téměř přeplněn a tudíž nutno záhy o rozšíření jeho se postarati. Za tou příčinou vyjednávali v nejhlubší úctě podepsaní s majitelem rolnické usedlosti č. 24 v Lochovicích, p. Eduardem Pelikánem, aby část pole, která se hřbitovem hraničí, parc. č. 112 pod 2 jitra k záduší Lochovickému přenechal. Naproti tomu p. Pelikán si přeje, aby mu

[1]) Občanský zákoník rak. §§. 1045., 1046.

výměnou dáno bylo zádušní pole parc. č. 43. kteréž hraničí s usedlostí jeho, majíc výměry 2¼ jitra, začež on jest ochoten k záduší ještě 120 zl. doplatiti. Dorozuměvše se v té věci předkládaji v nejhlubší úctě podepsaní uctivou prosbu, aby

1. Nejdůstojnější knížecí arcibiskupský Ordinariat ráčil církevní svolení uděliti na ten účel, aby výš zmíněné zádušní pole čís. 43. ve výměře 2¼ jitra mohlo směnou dáno býti za pole čís. 112 ve výměře 2 jiter, doposud náležející p. Eduardu Pelikánovi s podmínkou když týž p. Pelikán připlatí Lochovickému záduší vedle odevzdání zmíněného pole ještě na hotovosti 120 zl. a sice v den skutečného uzavření směnné smlouvy.

2. Račiž Nejdůstojnější knížecí arcibiskupský Ordinariat k tomu působiti, aby také státní povolení od Veleslavného cís. král. místodržitelství českého uděleno bylo, tím spíše, jelikož záduš Lochovická směnou touto nejen pražádné škody neutrpí, ale za čtvrt jitra dosti špatného a neúrodného pozemku ještě 120 zl. obdrží, kteréž se na úrok uložiti a jimi roční důchod záduší zvýšiti se může.

V Lochovicích, dne 20. srpna 1884.

Antonín Chvojan, děkan. Bohumil Dunda, patronátní komissař.

Bylo-li od c. kr. místodržitelství a kn. arc. Ordinariatu neb konsistoře povolení ku směně uděleno, budiž o tom *směnná smlouva* (Tauschvertrag) vyhotovena. Klademe tuto vzorec směnné smlouvy v plném znění:

Smlouva směnná,

kteráž dne nížepsaného umluvena a učiněna byla mezi panem Bohumilem Dundou, patronátním komissařem v Lochovicích a p. Antonínem Chvojanem, děkanem v Lochovicích jakožto zástupci katolického záduší v Lochovicích s jedné a p. Eduardem Pelikánem, majitelem usedlosti č. 24. v Lochovicích s druhé strany a to taková:

1. Pan Bohumil Dunda, patronátní komissař v Lochovicích a pan Antonín Chvojan, děkan v Lochovicích v zastoupení katolického záduší v Lochovicích na základě povolení veleslavného c. kr. místodržitelství českého ze dne 2. prosince 1886 č. 80.189 a na základě povolení vys. důst. kníž. arcib. konsistoře Pražské ze dne 10. listop. 1886 č. 915 odevzdávají v cestě směnné panu Eduardu Pelikánovi zádušní pole čís. parc. 43, ve výměře 2¼ jitra, ve smluvené ceně 920 zl. r. m. do jeho úplného vlastnictví.

2. Naproti tomu odevzdává p. Eduard Pelikán p. Ant. Chvojanovi, děkanovi a p. Boh. Dundovi, patronátnímu komissaři jakožto zástupcům záduší děkanského chrámu v Lochovicích k témuž záduší pole parcelní č. 112 ve výměře 2 jiter a ve smluvené ceně 800 zl. do úplného vlastnictví.

3. Jelikož cena pole zádušního obapolně smluvená převyšuje cenu pole, jež pan Ed. Pelikán k záduší podstoupil, o jedno sto dvacet zlatých r. m. (120 zl. r. m.), uvolil se pan Eduard Pelikán, že hned po podepsání a stvrzení této smlouvy do zádušní pokladny Lochovické v hotovosti 120 zl. r. m. zaplatí.

4. Daně a jiné zákonité dávky každá z obou stran z pole touto směnou nabytého uvoluje se zapravovati od 1. dubna 1887 počínaje.

5. Každá z obou stran vzdává se tímto námitky pro zkrácení nad třetinu pravé ceny věcí směněných.

6. Obě strany souhlasí a dávají tímto výslovně své svolení, aby pole parc. č. 112 ve veřejných knihách pozemkových připsáno bylo k záduší děkanského chrámu Lochovického a pole parcelní č. 43 aby připsáno bylo k usedlosti pana Eduarda Pelikána č. 24. v Lochovicích.

V Lochovicích, dne 15. února 1887.

Eduard Pelikán,
majitel usedlosti č. 24.
v Lochovicích.

Bohumil Dunda
patronátní komissař.
Antonín Chvojan,
děkan.

Smlouva takto vyhotovená budiž zaslána ku konsistoři, kteráž připojí *stvrzovací klausuli* asi v těchto slovech:

Smlouva směnná tuto předeslaná v celém obsahu svém se stvrzuje.
Z kníž. arcib. konsistoře v Praze, dne 3. března 1887, č. 2417.
L. S.

Posléze dodá se smlouva ku schválení administrativnímu (správnímu) se strany c. kr. místodržitelství, kdež klausule schvalovací se připojí a pečeť přitiskne.

§. 113. Dědictví ze závěti a intestátu; odkazy.

Církev může dle zákonů státních i církevních nabývati jmění též posledním pořízením dárcův, závětí neb odkazy, aneb zákonitou posloupností v dědictví čili intestátem (dědictvím nápadním).

I. Poslední pořízení.

a) Výhradní právo, uvázati se ve všechno, co po někom zůstalo aneb určitý díl toho, co zůstalo, hledíc ke všemu (na př. v polovici, třetinu), slove *právo dědičné*. Právo dědičné jest právo věcné a má platnost proti každému, kdo by si chtěl pozůstalost přiosobiti. Ten, komu přísluší právo dědičné jmenuje se *dědic*, a pozůstalost, hledící k dědici (in Beziehung auf den Erben), slove *dědictví*.

Byl-li v posledním pořízení ustanoven dědic, slove pořízení testament čili závěť; obsahuje-li však toliko jiná nařízení, slove kodicill.

Pořizující prones vůli svou určitě, nikoli pouhým přisvědčením k návrhu jemu učiněnému; prones ji při úplně zdravém rozumu, s dobrým rozmyslem a rozvážením, prost násilí, podvodu a podstatného omylu [1]).

[1]) Občanský zákon. rakouský §§. 532., 553., 565.

b) Co do zevnější *formy* může poslední pořízení několikerým spůsobem býti učiněno a sice písemně, ústně, pak před soudem neb notářem.

Písemně může se poslední pořízení státi bez svědků aneb se svědky.

1. Kdo poslední vůli pronésti chce písemně a beze svědků, má testament neb kodicil vlastní rukou sepsati, a vlastní rukou jmeno své v něm podepsati. Aby se přidával den, rok a místo, kde poslední vůle jest sepsána, není sice po třebí, však dobře jest to pro uvarování rozepří.

2. Dal-li kdo poslední vůli svou napsati někomu jinému, podepiš se v ní vlastní rukou. Mimo to potvrď přede třemi spůsobilými svědky, z nichž alespoň dva zároveň přítomni býti mají, že ten spis jest jeho poslední vůle. Konečně podepište se také svědkové za svědky (als Zeugen) poslední vůle, buď uvnitř nebo zevnitř, ale vždy na spise samém, a ne snad na obálce [1]). Co poslední vůle v sobě obsahuje, svědkům věděti netřeba. — Neumí-li pořizující psáti, nechť místo podpisu přidá znamení ruky své a to u přítomnosti 3 svědků. Pro snadnější trvalý důkaz, kdo jest pořizující, vyhledává toho opatrnost, aby jeden ze svědků jmeno pořizujícího napsal, připomena, že to jmenem jeho učinil. — Neumí-li pořizující čísti, dej sobě sepsanou poslední vůli od jednoho svědka, u přítomnosti druhých dvou svědků, kteří nahlédli, co v sobě obsahuje, přečísti, a potvrď pak, že to sepsání s vůlí jeho se srovnává. Ten kdo poslední vůli psal, může vždy také svědkem býti [2]).

3. Kdo chce ústní poslední vůli učiniti, má ji s rozmyslem projeviti před třemi spůsobilými svědky, kteří jsou zároveň přítomni a jsou schopni vysvědčiti, že v osobě pořizujícího není ani podvodu ani omylu [3]). Není sice potřebí, ale vyhledává toho opatrnost, aby svědkové, buď všickni společně, anebo každý sám o sobě pro lepší paměť poslední vůli pozůstavitelem pronesenou buď sami napsali, anebo, co nejdříve možná, napsati dali. Ústní poslední pořízení, aby dle práva mělo moci, stvrzeno budiž dle žádosti jednoho

---

[1]) Vyžaduje se úplný podpis, a nestačí pouhé znamení na př. 3 křížky. Svědkové nemusí osobně známi býti tomu, jenž činí poslední pořízení.

[2]) Obč. zák. rak. §§. 578—581.

[3]) To jest: v tomto případě musí svědkové osobně známi býti zůstaviteli. Obč. zák. rak. §. 585.

každého, komu na tom záleží, seznáním všech tří svědků, anebo, nemohl-li by jeden z nich již slyšen býti, alespoň dvou ostatních; kteréžto seznání má pod přísahou učiněno býti a ve všem se srovnávati [1]).

4. Poslední pořízení může se také učiniti před soudem, písemně neb ústně.

Činí-li je kdo *písemně*, podepiš se v něm alespoň svou rukou a podej je sám k soudu. Soud pak mu připomeň, že potřeba, aby v něm byl svou rukou podepsán, načež soudce zapečetí spis pečetí soudní a na obálce napíše, čí poslední vůle se v něm obsahuje. O tom všem buď sepsán protokol, pořízení buď u soudu uloženo a pořizujícímu listem potvrzeno, že soud je obdržel.

Chce-li kdo vůli svou *ústně* před soudem pronésti, budiž protokolem zapsána, a protokol zapečetěn a uložen tak, jak (v předešlém odstavci) řečeno o pořízení písemném [2]).

5. Konečně může se poslední pořízení buď ústně učiniti anebo písemně odevzdati u přítomnosti c. kr. notáře a dvou svědků aneb u přítomnosti dvou c. kr. notářů. Poslední pořízení takto učiněné má tutéž váhu a platnost jako poslední pořízení před soudem [3]). V případě nutné potřeby (na př. těžké nemoci pozůstavitelovy) mohou soudní osoby neb c. k. notář do *příbytku* pozůstavitele se odebrati [4]), kdež sepíše se protokol.

Poznamenání. V příčině svědků posledního pořízení ustanovuje zákon: Údové duchovního řádu, osoby ženské, mládenci nemající 18 let, smyslů zbavení, slepí, hluší neb němí, pak ti, kdož nerozumí jazyku toho kdo pořízení činí, nemohou býti svědky posledního pořízení. Světští a řeholní duchovní nemají (vyjma případ největší nutnosti) psáti poslední pořízení jiných osob [5]) Kdo odsouzen byl pro zločin podvodu neb pro jiný zločin pošlý ze zištnosti, toho za svědka bráti nelze [6]). *Dědic* neb *odkazovník* (Legatar) nemůže o věci jemu zůstavené platně svědčiti, ani jeho manžel neb manželka, jeho rodiče, děti, bratři neb sestry, aneb osoby v témž stupni s ním sešvakřené a lidé domácí od něho placení. — V posledním pořízení, které někdo učiní při plavbě (auf Schifffahrten) aneb v místě, kde jest mor nebo podobné nakažlivé nemoci, jsou také údové řádu duchovního platnými svědky a taktéž osoby ženské a mládenci, kteří 14. rok dokonali [7]).

[1]) Obč. zák. rak. §. 586.
[2]) Obč. zák. rak. §§. 5-7., 588.
[3]) Řád notariatní z 25. července 1871 (říš. zák. č. 75.).
[4]) Obč. zák. rak. §. 590.
[5]) Dvorní dekret z 4. září 1771.
[6]) Obč. zák. rak. §§. 591., 592.
[7]) Obč. zák. rak. §§ 594., 597., 598.

K takovému poslednímu pořízení potřebí toliko dvou svědků, z nichž jeden může pořízení psáti. Bylo-li by se obávati nákazy, netřeba ani, aby oba svědkové byli zároveň přítomni.

c) V příčině *obsahu* poslední vůle jest každý povinen pamatovati v posledním pořízení dílem dědičným na své děti; a nemá-li dětí, na své rodiče. Jmenem dětí obsahují se i vnukové a pravnukové; a jmenem rodičů všichni dědové a báby. Díl dědičný, jehož tyto osoby žádati mohou, slove díl povinný (Pflichttheil); osoby pak jmenované nazývají se v té příčině *dědicové nepominutelní* (Notherben). Za povinný díl vyměřuje zákon každému dítěti polovici toho, co by naň padlo, kdyby dědilo ze zákona. V pokolení vzhůru vstupujícím náleží každému dědici nepominutelnému za díl povinný třetina toho, co by byl obdržel, vstoupě v dědictví ze zákona. — Dítě může býti *vyděděno* [1]), když pořizujícímu v nouzi neposkytlo pomoci; když bylo pro nějaký zločin na čas života neb na 20 let do žaláře odsouzeno; když vede setrvale život takový, že jím veřejné mravopočestnosti pohoršení dává. Vůbec pak může každému dědici nepominutelnému v poslední vůli povinný díl odejmouti se, když pozůstavitelovi, jeho dětem, rodičům nebo manželovi na cti, na těle neb jmění těžce ublížil; taktéž kdo pozůstavitele k pronesení poslední vůle mocí přiměl nebo podvodně svedl, jemu poslední vůli projeviti neb změniti zabránil aneb poslední vůli od něho učiněnou zkazil [2]). — Manžel nemá sice práva, dílu povinného žádati; nesmluvil-li se však o zaopatření, když by druhého manžela přečkal, náleží mu, pokud nevejde v druhé manželství, slušné vyživení, ač neměl-li by ho. Manžel, který svou vinou byl rozveden, nemůže takového vyživení žádati [3]).

d) Každému zůstaviteli volno jest, poslední pořízení své změniti. Prvnější či předešlý testament zrušuje se platným testamentem pozdějším, leč dal-li by pořizující v pozdějším testamentě zřetelně na jevo, že prvnější zcela nebo z části ve své váze a moci zachován býti má. — Kodicillem pozdějším, jichž několik pospolu platnost míti může, zrušují se

---

[1]) Obč. zák. rak. §§. 762—766, §. 768.
[2]) Obč. zák rak. §§. 770, 540—542. Viz též §§. 769. a 771.
[3]) Obč. zák. rak. §. 796.

odkazové nebo kodicilly prvnější jen dotud, pokud jsou kodicillu pozdějšímu na odpor [1]).

c) Když by záduší chrámu, neb některý církevní ústav (seminář, bratrstvo, spolek, Dědictví) jmenován byl dědicem v závěti či testamentu, pamatovati dlužno na zákonité ustanovení, kteréž velí, že nikdo o své moci v dědictví uvázati se nemůže; právo k dědictví budiž před soudem vyjednáváno a na něm vyžádáno, aby dědic v pozůstalost byl uveden t. j. aby mu byla pozůstalost v právní držení odevzdána. Dědic, ujímaje dědictví, má zároveň připomenouti, zdali je ujímá *bez výminky*, aneb si vyhražuje *právní opatření inventářem* (cum beneficio inventarii). — Přihlásí-li se dědic k dědictví bez výminky, práv jest všem věřitelům zemřelého z toho, co mají za ním pohledávati, a všem odkazovníkům z toho, co jim odkázáno, byť i pozůstalost k tomu nestačila. Avšak ujme-li kdo dědictví, vyhradiv si právní opatření (Rechtswohlthat) inventářem, má soud ihned inventář nákladem pozůstalosti sepsati. Dědic takový práv jest věřitelům a odkazovníkům jen dotud a nic výše, pokud pozůstalost jeho stačí na zapravení toho, co mají oni, i on sám, kromě práva dědičného pohledávati [2]).

Inventář pozůstalosti musí soud *úředně* dáti sepsati, kdykoli dědictví neb díl jeho připadá chudým, nějaké nadací, obci, církvi, veřejnému ústavu neb státu, jakož i tenkráte, když dědic nalezá se pod poručenstvím.

Stůjž zde vzorec závěti či testamentu občana vůbec [3]).

Závěť.

Ve jmenu Nejsvětější Trojice, Boha Otce, i Syna i Ducha svatého. Amen.

Já nížepsaný jsa při zdravém rozumu, činím z vůle úplně svobodné pro případ své smrti toto poslední pořízení:

1. Duši svou odevzdávám Bohu nejmilostivějšímu; žádám, aby tělo mé v průvodu tří kněží na zdejším hřbitově farním dle křesťanského obyčeje pochováno bylo.

2. Dědicem veškerého jmění svého ustanovuji syna svého Tomáše jenž převezme celý statek můj pod č. 45. ve Velkých Pečicích se vším příslušenstvím, avšak povinen bude dědičné podíly a odkazy v následujícím vytknuté řádně vyplatiti a sice:

---

[1]) Obč. zák. rak. §§. 713., 714.

[2]) Obč. zák. rak. §§. 797., 800—802.

[3]) Takovýto vzorec klademe zde z té příčiny, jelikož bývá duchovní pastýř častěji v té věci o radu tázán, neb sám při zaopatřování upozorniti musí nemocného, aby pořádnost v časných věcech učinil.

3. Starší dceři mé Katcřině vyplatí v den její svatby, aneb když by se dříve neprovdala, po dosažení věku 24 let dědičný podíl 1500 zlatých, pravím jeden tisíc pět set zlatých r. m.; mimo to když by se provdala, povinen bude dědic jí za týden po svatbě dáti 2 krávy a 6 ovcí.

4. Mladší dceři mé Františce vyplatí dědic v den její svatby, aneb když by se dříve neprovdala, po dosažení věku 24 let dědičný podíl 1500 zl., pravím jeden tisíc pět set zlatých; mimo to, kdyžby se provdala, povinen bude dědic jí za týden po svatbě dáti 1 krávu a 4 ovce.

5. Mimo to odkazuji 100 zl. (jedno sto zlatých) r. m. na hotovosti k záduší farního chrámu ve Velkých Pečicích na ten účel, aby každoročně v den mého úmrtí za spásu mé duše sloužena byla tichá mše svatá. Vyřízení stran založení této nadací odevzdávám tímto p. faráři ve Velkých Pečicích a sice v ten spůsob, aby jemu tato nadace nikdy nesměla býti do jeho kongruy vpočtena a on tím žádné ujmy netrpěl.

6. Čeledi, kteráž v den mého úmrtí se v domě a na statku mém nachází, odkazuji 200 zl. k rozdělení na stejné díly.

7. Konečně odkazuji k rozdělení mezi chudé na osadě Velkopečické 50 zl. r. m.

Ku stvrzení toho jsem poslední pořízení toto celé vlastní rukou sepsal a podepsal.

Ve Velkých Pečicích, dne 30. října 1884.

Jan Konvalinka,
majitel usedlosti č. 45.

Klademe sem též příklad kodicillu:

Kodicill.

Jelikož moje mladší dcera Františka se mezi tím provdala, po porodu dítka však zemřela, prohlašuji tímto, že dědičný podíl, ve 4. odstavci mé závěti ustanovený, určuji pro dítko po této dceři pozůstalé, to jest pro Anežku Mrázkovou, kteréž syn neb dědic můj povinen bude podíl ten při provdání jejím aneb kdyžby se dříve nevdala, při dosažení 24 let stáří vyplatiti a odevzdati; a sice ustanovuji výš zmíněný dědičný podíl pro Anežku tak a v ten spůsob, že v prvních letech nebude můj dědic povinen k žádným úrokům; jakmile však Anežka překročí desátý rok svého věku, mají se peníze výš zmíněné 5% zúrokovati.

Ve Velkých Pečicích, dne 14. března 1886.

Jan Konvalinka,
majitel usedlosti č. 45.

Pozn. Jmenoval-li pořizující někoho *vykonavatelem* (exekutorem) *poslední* své *vůle*, a vezme-li on úřad ten na se, povinen bude, buď jako zmocněnec nařízení pořizujícím učiněná sám vykonati, aneb dědice nedbanlivého k vykonání jich pohnati. Nebyl-li nikdo vykonavatelem poslední vůle jmenován, povinen jest *dědic* sám, vůli zemřelého vyplniti [1]).

f) Duchovenstvo světské jest dle církevních i státních zákonů v Rakousku oprávněno učiniti *poslední pořízení* o svém jmění movitém i nemovitém. Zákonodárstvím státním

[1]) Obč. zák. rakouský §§. 816., 817.

ponechává se v tom ohledu kněžstvu úplná volnost; avšak církev zcela v souhlase s nejstaršími kánony a dekretály takto ustanovuje[1]):

α) O jmění *dědičném* (patrimoniale, po otci neb příbuzných zděděném), taktéž o jmění, které sobě uskrovněním své výživy z *obnosu kongrůy* své ušetřil (bona parsimonialia), a posléze o jmění, jehož získal kněz *soukromou pílí* na duchovní (ku př. kázaní, jež dobrovolně převzal, spisovatelství) neb hmotné zaměstnání (na př. včelařství, zahradnictví), vynaloženou, o veškerém jmění tom smí každý kněz ustanoviti, co za dobré uznává, nejsa nikterak zákonem církevním obmezován.

β) Jmění *obroční* (bona beneficialia) však t. j. z výnosu příjmů s obročím neb s jakýmkoli jiným úřadem církevním spojených pochodící každý světský kněz povinen jest věnovati k účelům zbožným, na př. na okrasu domu Božího, k ústavům církevním, účelům dobročinným atp. Jestliže však kněz v posledním pořízení o chudé příbuzné své neb domácí, kteříž jej ošetřovali a jemu sloužili, postarati se chce, věnujž aspoň jistinu (kapitál) k účelům zbožným, byť také užívání úroků bylo příbuzným neb domácím na doživotí jejich přikázáno.

II. Intestát.

Zemřel-li někdo, neučiniv platné poslední vůle; nepořídiv v ní o veškerém jmění svém; aneb nepamatoval-li v ní náležitě na ty, jimž dle zákona povinen byl zůstaviti díl dědičný; nebo nemohou-li neb nechtějí-li dědicové zřízení dědictví přijmouti, tedy průchod má posloupnost ze zákona čili ab intestato zcela nebo z části. Není-li tu platné poslední vůle, připadne všechna pozůstalost zemřelého na dědice zákonem ustanovené. Dědici těmito jsou manželské děti a jejich potomci, pak rodiče, bratři a sestry, dědové a báby atd. Děti nemanželské mají právo po matce dědit ze zákona týmž spůsobem jako děti manželské; po otci však a příbuzných otcových nemají děti nemanželské práva, ze zákona dědit. — Manželovi, jenž pozůstavitele přečká, přísluší, jest-li tu tré neb více dětí, stejný díl dědičný jako každému dítěti;

---

[1]) Pražský sněm provinc. tit. VIII. cap. 4. — Syn. dioec. Prag. 1863. cap. 10. a Syn. dioec. Prag. 1873. cap. 17.

je-li tu však méně dětí než tři, má čtvrtý díl pozůstalosti k požívání do života; vlastníci toho dílu jsou děti[1]).

Církev katolická v Rakousku má právo po zákonu čili ab intestato děditi tenkráte, když světský duchovní a sice *beneficiat* (biskup, kanovník, farář, vikarista chrámu stoličného neb kollegiatního, beneficiatus simplex) zemřel, nezanechav platného posledního pořízení. Tuť se veškerá pozůstalost rozdělí na 3 stejné díly; jeden díl či jedna třetina celé pozůstalosti náleží k *záduší* chrámu, při němž zemřelý byl beneficiatem, a sice i v tom případě, když tam nezůstal až do samé smrti (na př. šel na odpočinutí). Požíval-li někdo touž dobou několik beneficií, budiž třetina mezi ty které chrámy dle toho rozdělena, kolik příjmů zesnulý z každého chrámu požíval. Jestliže však kněz posloupně měl několik beneficií, na př. z jedné fary šel na druhou, odtud na třetí, připadne zmíněná třetina tomu chrámu, kde naposledy byl beneficiatem. Mělo-li by se dědictví ab intestato dostati bohatému chrámu, volno jest biskupovi diecésnímu, ustanoviti, aby dotčená třetina jinému a sice chudšímu chrámu připadla[2]). — Druhá třetina pozůstalosti ab intestato náleží *příbuzným* a sice těm, kdož dle občanského práva nárok na to které dědictví činiti mohou. Třetí či poslední třetina přísluší *chudým* onoho místa, kde zesnulý naposledy požíval církevního obročí (biskup, kanovník, farář, beneficiati simplices). Jsou-li příbuzní zesnulého kněze toho tuze chudi, může jim přiřknuta býti také třetina, kteráž vlastně chudým přináleží. — *Nebyl*-li zesnulý kněz *beneficiatem* (professoři vyšších neb středních škol, katecheti, administrátoři, kooperátoři), budiž jmění pozůstalé tou měrou rozděleno, aby dvě třetiny obdrželi příbuzní, třetí pak třetinu chudí onoho místa, kde zůstavitel zemřel. Jsou-li příbuzní tuze chudí, může jim i třetina chudých (Armendrittel) býti přikázána[3]).

---

[1]) Obč. zák. rak. §§. 727—731., 754, 757.

[2]) Provinc. syn. Prag. tit. 8. cap. 5. pag. 271., v čemž také zákony státní souhlasí, zejména dvorní dekret z 18. července 1772. a dvorní dekret ze 27. listop. 1807 č. 828.

[3]) Nálezem cís. kr. správního dvoru soudního ze dne 15. března 1882. č. 450. bylo zřejmě vysloveno, že nárok na tuto *třetinu chudých* jen tací příbuzní zůstavitele činiti mohou, kteří opravdu jsou chudí, nikoli však tací, kteří jsou toliko méně zámožní. (Viz Praž. Ord. list 1882. č. 16.) Výnosem c. k. ministeria vnitra ze dne 8. července

Pozn. Zachován buď chvalný obyčej, aby (jak v případě poslední vůle tak i při intestátu) *breviář* každého zesnulého kněze církevního zaslán byl klerikalnímu semináři té samé diecése ku potřebě alumnův.

III. Odkazy.

1. Nebyl-li někomu zůstaven díl dědičný, který by se k celé pozůstalosti vztahoval, nýbrž jen věc některá: jedna neb více věcí jistého druhu; nějaká suma; nebo nějaké právo, slove taková věc zůstavená, byť co do ceny činila třeba sebe větší část pozůstalosti, odkaz (legát, Vermächtniss), a ten, komu byla zůstavena, nepokládá se za dědice, ale toliko za odkazovníka (legatáře, Vermächtnissnehmer) [1]).

2. Byla-li dotčená věc zůstavena na skutky nábožné neb dobročinné, avšak bez jakékoli trvalé závaznosti se strany odkazovníka [2]), nazývá se to *zbožný odkaz* (frommes Vermächtniss). Zbožné odkazy požívají dle zákona následující výhody: Odkázal-li pořizující někomu něco na skutky nábožné, může odkazovník odkazů těchto žádati *ihned* (jiných odkazů však teprv za rok po smrti pořizujícího). Byla-li odkázána některá věc z pozůstalosti, náležejí odkazovníkovi také *úroky* a sice 5% [3]) od smrti pozůstavitelovy jdoucí, též užitky vzešlé a cokoli jiného k věci přibude.

3. Jakmile farář a patron o tom se dozvěděli, že byl k záduší nějaký zbožný odkaz učiněn, jsou povinni k příslušnému soudu, kde se pozůstalost projednává, předložiti *prohlášení*, že ten který chrám přijímá odkaz sobě učiněný. Toto prohlášení postačí na ten účel, aby se vstříc vešlo všem námitkám dědiců, když by tito nechtěli zapraviti úroky z prodlení. Jest-li by patronátní úřad v tom ohledu něčeho

1885. č. 19676. poznovu bylo uznáno, že nárok na tuto třetinu chudých činiti mohou chudí příbuzní jak v tom případě, když zůstavitel trvale při některém chrámě *byl* ustanoven, tak i v druhém případě, když *nebyl* trvale při chrámě ustanoven. (Případ vztahoval se na kněze, který jakožto interkalární administrátor fary zemřel.) („Čas. Duch." 1887. str. 42.)

[1]) Občanský zák. rak. §. 535.

[2]) V rakouském zákoně co do výhod poskytnutých nečiní se rozdíl, zdaž odkaz jen vůbec se k záduší dává (bez dalšího závazku) aneb zdaž určen jest odkaz na zřízení fundace.

[3]) Zákonem ze dne 15. května 1885. (říšs. zák. č. 62.) úrok ze zákona na pět ze sta byl ustanoven. (Praž. Ord. l. 1885. č. 13)

zanedbal, povinen bude sám nahraditi škodu, která nedbanlivostí jeho vzešla dotyčnému záduší[1]).

§. 114. Vydržení let právních.

Promlčení (Verjährung) jest pozbytí práva, jehož po čas zákonem vyměřený nebylo užito. Když právo promlčené zároveň na jiného se přenese tím, že po čas v zákoně vyměřený byl v jeho držení, slove právo vydržením let nabyté čili vydržené (ersessenes Recht) a spůsob, práv takto nabývati, slove vydržení let (Ersitzung).

Má-li církev vydržením let něčeho nabyti, jest zapotřebí, aby držení její bylo pořádné, bezelstné a pravé[2]).

Co do času zákonem vyměřeného platí tato pravidla:

1. Práva vlastnického k věci movité vydržením let nabude, kdo ji *3 leta* řádně drží. Taktéž nabude vydržením tří let úplného práva k věcem nemovitým a služebnostem (Servitut) proti všelikému odporu ten, na jehož jméno jsou do knih veřejných vloženy.

2. Tu kde nejsou posud řádné knihy veřejné zavedeny, a potřebí ze spisů soudních a jiných listin dokázati, že kdo věcí nemovitých neb služebností nabyl, anebo není-li věc do knih zapsána na jméno toho, kdo užívá práv držitelských jí se týkajících, nabude se práva vydržením teprve po *30 letech*.

Pozn. Jde-li o právo, kterého se zřídka užívá, na př. o právo podávati prebendu, musí ten, jenž praví, že práva vydržením let nabyl, dokázati, že prošlo 30 let a mimo to, že v tom čase alespoň *třikrát* se mu přihodilo, toho práva užiti, a že ho po každé užil.

3. Proti fisku t. j. proti správcům statků státních a jmění státního, též proti správcům statků záduších, obecních a jiným korporacím od státu dovoleným náležitých jest většího počtu let zapotřebí. Chce-li kdo proti těmto osobám nabyti vydržením let věcí movitých, též věcí nemovitých aneb služebností a jiných práv, jichž se na věcech nemovitých užívá, když práva ta jsou na jméno držitelovo do knih veřejných vložena, potřebí, aby *šest let* byl v jich držení.

---

[1]) Obč. zákon §§. 685., 686, 1333., 1334. — Výnos c. kr. českého místodržitelství ze dne 8. května 1873. č. 21502. (Praž. Ord. I 1873. čís. 17.)

[2]) Obč. zák. rak. §§ 1451., 1452., 1460.

Práv tohoto spůsobu, ježto nejsou na jméno držitelovo do knih veřejných vložena, a všelikých jiných práv proti fisku a osobám výše jmenovaným nabyti lze jen držením *čtyřicetiletým* [1]).

4. Zadržélé roční dávky a platy, jichž má kdo pohledávati, též zadržélé úroky, důchody aneb služby pomíjejí ve *3 letech*; právo samo k nim však pomine promlčením, když se neužije po 30 let [2]). Zadržélé úroky z jistin na zbožné skutky určených pomíjejí v 6 letech [3]).

§. 115. Povinné dávky k záduší.

Ku příjmům záduší počítají se též rozličné poplatky čili dávky, které buď na jistém historickém základě spočívají, pokud totiž pevný důchod ku chrámu připadající zde se rozumí, aneb jež v jednotlivých případech osadníci ku chrámu odváděti jsou povinni. Obzvláště sem náleží:

1. Důchod z vyvazovacích obligací, kteréž nastoupily na místo bývalého desátku, jenž se k záduší odváděl. Úrok vyplácí se u c. kr. úřadu berního půlletně proti kvitanci.

Pozn. Trvá-li někde ještě *desátek* v přírodninách, budiž náležitě vybírán od těch kterých povinníkův, prodán a trhová cena do účtů zanesena.

2. Sedadla chrámová ponechávají se na mnohých místech jednotlivým osadníkům v ten spůsob, že osadník za sebe aneb i za celou rodinu svou jistý poplatek k záduší ročně odvádí, čímž nabude práva, aby sám neb s rodinou svojí zaujímal místo sobě vyhražené v lavici kostelní. K vyznačení toho přibíjejí se na lavici kovové neb jiné tabulky s jménem toho kterého osadníka. Kde obyčej takový už od starodávna panuje, budiž zachován. Kde však nestává obyčeje toho, mohl by jen s přivolením biskupa diecésního býti zaveden. V jiných zemích, zejména ve Francii, Anglicku i Americe nepronajímají se chrámová sedadla na celý rok, nýbrž při každých službách Božích, obzvláště v neděli a ve svátek kdokoli chce v kostele seděti neb klečeti, musí sobě

---

[1]) Obč. zák. rak §§. 1466—1474.

[2]) Obč. zák. rak. §. 1480.

[3]) Tudíž přísluší duchovnímu správci ve spojení s patronem o to pečovati, aby zadržélé či zasezelé úroky z *fundací* záhy se zažalovaly a tím promlčení se překazilo.

sedátko neb klekátko najmouti, kteréžto peníze činí úhlavní část příjmů církve katolické v těch krajinách.

3. Za místo hrobové odvádí se plat k záduší v tom případě, když hřbitov jest vlastnictvím *záduší* onoho, v kterémžto případě ze záduší se také obstarává stavba zdi hřbitovní, rozšíření hřbitova a jiná sem náležející vydání, k čemuž ovšem, pokud záduš nestačí, tak jako ku stavbě neb opravě chrámu podílníci konkurrence stavební (patron, osadníci) přispívati jsou povinni [1]).

Mnohdy však stává se, že *obec* daruje k záduší místo pro hřbitov s výhradou či podmínkou takovou, aby členové té obce zdarma na hřbitově pochováváni býti směli. O tom musí se státi usnešení obapolné čili smlouva. V takovémto případě jest obec také povinna starati se, aby hřbitov v dobrém stavu byl zachován, zdí obehnán a dle potřeby rozšířen.

Nestává-li takové smlouvy, má záduší právo žádati poplatek za propůjčení hrobu čili místa ku pohřbení mrtvoly určeného. Za obecné pravidlo se považuje, že žádný hrob před uplynutím 10 roků nemá se otvírati, aby v něm jiná mrtvola uložena byla; v půdě hlinovité a vlhké trvá ještě delší dobu, než tělo úplně zetlí [2]).

Začasté zakupují si osadníci zvláštní místo na hřbitově, buď aby si je za své někdejší pohřebiště vyhradili pro sebe a rodinu svou, aneb aby tam hrobky své rodinné zřídili [3]). Žádosti takové nelze odpírati, leč by snad poměry místní tomu překážely, na př. kdyby prostora hřbitovní u přirovnání k lidnatosti obcí sem příslušných byla příliš skrovná, tak že by nebylo možno nějakého místa k účelu naznačenému přenechati. Připouštějí-li však toho místní poměry, může se místo hrobové prodati, při čemž těchto pravidel se přidržeti sluší:

α) Místo pro hroby neb hrobky může toliko v dorozumění s úřadem *patronátním* býti prodáno a prodej ten jest vlastně jen postoupení práva k pohřbení, kteréž záduší kupcům

---

[1]) Výnos c. kr. ministerií ze dne 10. června 1849. — Nařízení vládní v Čechách z 18. června 1819.

[2]) *Skočdopole*, pastýřské bohosloví, II. pg. 993.

[3]) Výnos kn. arcib. konsistoře Pražské ze dne 30. června 1870. č. 4272. (Ord. l. Pražský 1870. č. 14. str. 54.)

neb rodinám jejich propůjčuje, a tudíž řečený prodej není trhem takovým, jaký se obyčejně slovem tím míní.

β) Při vyhražování místa, které si strana volí, musí se hleděti na *místní potřeby,* na př. aby tím neutrpěla cesta kolem kostela, kterou se církevní průvody konávají.

γ) Když bylo určeno místo, budiž vyměřena zákupní *cena.* Také cena musí dle místních poměrů, zvláště dle toho, jest-li hřbitov veliký aneb malý, ustanovena býti. Cena 2 zlatých r. m. za každou čtvereční stopu jest nejvyšší, a nelzeť ceny té na venkově upotřebiti, leč v případech mimořádných.

δ) Po té budiž sepsán *protokoll,* do něhož se vloží žádost strany, popis polohy a výměra prodaného místa, dále cena zákupní, na níž zastupitelstvo záduší se stranou se smluvilo, a konečně buď tam osvědčeno, že obnos zákupní ceny skutečně již do zádušní pokladny byl zapraven. Tuto listinu podepíší zástupcové záduší, pak strana jakož i dva dožádaní svědkové.

ε) Na základě tohoto protokollu budiž sepsán *nástin zákupní smlouvy* dle vzorku, jejž doleji klademe; nástin spolu s protokollem cestou c. k. okresního hejtmanství budiž ku konsistoři zaslán.

ζ) Když byl nástin opatřen schválením církevním i politickým, buďtež *dva* stejné *prvopisy* smlouvy vyhotoveny a opět ku konsistoři předloženy, aby zde schvalovací klausulí opatřeny byly. Jeden z těchto prvopisů vloží se pak do zádušní pokladny, druhý nechať se doručí osobě, kteráž místo na hřbitově byla zakoupila.

η) Nástin zákupní listiny má býti opatřen *kolkem* 15 krejcarů, každý pak z obou prvopisů smlouvy kolkem 50 krejcarů.

ϑ) Konečně sluší dodati, že kdyby někdo, jenž místo hrobové neb na hrobku zakoupil, chtěl také složiti do pokladny zádušní jakousi jistinu na vydržování *pomníku,* neb stavby *kryptové,* záduší v to se nijakž bez vyššího povolení uvázati nemůže.

Podáváme zde nejnověji předepsaný [1])

---

[1]) Výnos cís. kr. místodržitelství českého z 14. pros. 1875. čís. 61144. a výnos kníž. arcib. konsistoře Pražské ze 16. března 1877. č. 1812. (Praž. Ord. l. 1877. str. 30.) Vzorec jsme konkretními daty vyplnili.

Vzorec
smlouvy o koupi míst pohřebních na hřbitovech.

Dle níže vytknutého 10. února 1886. stala se mezi Karlem hrabětem z Kinských jako patronem farního chrámu Hobšovického a Vilémem Pachtou jako duchovním představeným kostela v Hobšovicích na základě povolení vysoce slavného c. k. místodržitelství ze dne 16. prosince 1885. č. 16325. a vysoce důstojné knížecí arcibiskupské konsistoře ze dne 5. ledna 1886. čís. 315. s jedné a panem Romualdem Vavříkem se strany druhé následující smlouva:

I. Duchovní i světští představení kostela v *Hobšovicích* přepouštějí ve jménu téhož kostela na hřbitově, který k témuž kostelu náleží (a dle pozemkové knihy čís. 312. k tomu kostelu knihovně připsán jest) číslo dílcové 201. v katastrální obci Hobšovické místo v připojeném polohorysu, jenž podstatným doplňkem této smlouvy jest, sub A. 19. naznačené, délky 4 metrů, šířky 3 metrů, tedy plochové míry 12 čtvercových metrů, za umluvenou od obou stran a před podepsáním této smlouvy již zaplacenou a zvláště kvitovanou částku 50 zlatých panu Romualdu Vavříkovi a jeho rodině k užívání jako místa pohřebního s těmito výminkami:

a) bez svolení představeného kostela a patronátního úřadu nesmí ani ten, kdo místa toho nejprvé nabyl, ani členové rodiny ani právní nástupci jeho na tom místě co *sázeti* neb jakou *stavbu* podniknouti anebo náhrobek či pomník postaviti;

b) povolenou sadbu, sklípek či hrobku, náhrobek či pomník jsou povinni dotyční oprávněnci na své útraty *v dobrém stavu* chovati;

c) položení toho kterého úda rodiny do té hrobky státi se může jen tenkráte, když se povolení k tomu od oprávněného *správce hrobky* předložilo;

d) užívání tohoto pohřebního místa jest právo *osobní* toho, který ho nabyl, a členů jeho rodiny; postoupení místa pohřebního aneb hrobky osobě třetí buď poslední vůlí aneb právním jednáním nemůže se státi ani se strany toho, který místa nabyl, ani se strany členů jeho rodiny, kteří právo jeho nastoupili, rovněž nemohou ani nabyvatel ani členové rodiny jako právní nástupci jeho právo k užívání tohoto místa výhradně tomu kterému členu rodiny postoupiti, leč by si dříve povolení úřadu patronátního a dotyčných duchovních i světských vrchností byli dobyli;

e) právo užívání přechází od prvního nábyvce po smrti jeho na právní jeho dědice a po smrti jednoho každého z nich na právní nástupce tohoto, avšak vždy jen v *rodině* to jest v posloupnosti od prvního nábyvce s obmezením na příbuzné prvního pokolení (§. 731. obč. zák. rak.[1]) téhož nábyvce až do čtvrtého kolena, toto v to zahrnujíc, s tím doložením, že kdyby právních dědiců více bylo, tito vždy během 6 týdnů představenému kostela a úřadu patronátnímu jednoho ze svého středu jmenovati mají, který z nich příště jmenem a plnomocenstvím jejich správu místa pohřebního na se vezme a povolení k pohřbům členů rodinných udíleti bude, což se tolikráte v naznačené lhůtě státi má, kolikráte nový správce pohřebního místa ustanovovati se bude. Opomenou-li správce ustanoviti a oznámiti,

[1]) „V první pokolení“ (Linie) náležejí ti, kdož z pozůstavitele jako ze svého kmene společného pošli, totiž: jeho děti a jich potomci.

má úřad patronátní společně s úřadem farním právo, jednoho ze středu rodiny za správce pobřebního místa ustanoviti;

f) kolikrátkoli ta která mrtvola do hrobu aneb hrobky položena bude, musí *obyčejná sazba* za hrob do důchodu zádušního býti zapravena, jako by žádné místo pohřební k užívání propůjčeno nebylo;

g) kdyby se *hřbitov zrušil*, mohou oprávněnci jen o jiné pohřební místo stejné velikosti dle vykázání představeného kostela a úřadu patronátního na hřbitově, vedle téhož samého kostela nově po církevním řádu zřízenu býti mající, žádati, nemají však nižádného právního nároku na jakoukoliveˇk náhradu se strany správy zádušního jmění.

Byl-li by dosavadní hřbitov zrušen, nový ale po řádu církevním nebyl zřízen aneb zřídí-li na místě jeho obec dle zákona ze dne 30. dubna 1870. (č. 68. říšsk. zák.) hřbitov nový, přestane samo sebou každá delší závaznost správy zádušní.

II. Právo k tomuto pohřebnímu místu a všemu příslušenství jeho *přestává*, když oprávněnci, po případě plnomocný ustanovený správce hrobku, náhrobek aneb sadbu v dobrém stavu nechová, aneb když by z rodiny prvního dobývce (Erwerber) toho místa až do čtvrtého kolena příbuzných prvního pokolení na živě více nebylo.

V těchto případech přechází neobmezené právo k tomuto místu na *kostel*. Nevědělo-li by se o oprávněncích, vyzváni budou některými veřejnými listy, jichž se dle vůle správy kostelní k tomu použije, aby se ve lhůtě jednoho roku ozvali a správce hrobu ustanovili, po jejíž bezvýsledném uplynutí kostel s místem pohřebním dle své vůle naložiti moci bude, aniž by pak oprávněnci, později snad se hlásící, nastalé ustanovení změniti aneb jakési náhrady žádati směli.

III. Veškeré *výlohy* za zřízení této smlouvy, za potřebné k tomu kolky a právní daně zapraví dotyčný oprávněnec z vlastního jmění.

V příčině *sporů*, jež by z této smlouvy povstaly, dohodly se obě strany na tom, aby veškeré takové spory nálezem smírčím, jenž po slyšení dotyčné konsistoře vynesen býti má, uklizeny byly, aniž by dovoleno bylo z nálezu toho na správní cestu se odvolati.

Smírčím úřadem je v první instanci zeměpanský úřad, v jehož obvodu tento hřbitov leží.

IV. Obě strany se na tom usnesly, že právo užívání k rodinným pohřbům propůjčeného místa na hřbitově v Hobšovicích jako služebnost ve prospěch pana Romualda Vavříka a jeho rodiny s obmezením na první pokolení a čtvrté koleno příbuzenství na útraty jeho do kněh vtěleno býti může.

Na potvrzení toho následují podpisy obou stran.

V Hobšovicích, dne 10. února 1886.

Vilém Pachta,
farář v Hobšovicích.
Josef Třesohlávek,
patronátní komissař
jménem p. hrab. Karla Kinského.

Romuald Vavřík,
majitel usedlosti č. 2.
v Hobšovicích.

S nástinem tímto pošle farář dvoje zadání a sice zcela stručné k c. k. okr. *hejtmanství* a kníž. arcib. konsistoři asi v ta slova:

Slavné cís. král. okresní hejtmanství!

V úctě podepsaný předkládá tímto nástin smlouvy a koupi místa pohřebního na hřbitově farním v Hobšovicích ve prospěch pana Romualda Vavříka, majitele č. 2. v Hobšovicích, a žádá, aby Slavné c. kr. okresní hejtmanství nástin ten vysoce důstojné kníž. arcibiskupské konsistoři v Praze za příčinou schválení církevního i státního předložiti ráčilo.

Z farního úřadu v Hobšovicích, dne 15. února 1886. Vilém Pachta, farář.

Zadání ku *konsistoři* zní:

Vysoce Důstojná knížecí arcibiskupská Konsistoř!

Předkládaje prostřednictvím slavného c. kr. okresního hejtmanství ve Slaném nástin smlouvy o koupi místa pohřebního na hřbitově farním v Hobšovicích ve prospěch p. Romualda Vavříka k církevnímu schválení dovoluje si v hluboké úctě podepsaný snažně žádati, aby Vysoce Důstojná knížecí arcibiskupská Konsistoř smlouvu tuto stvrditi a též Veleslavnému cís. kr. místodržitelství ku schválení odporučiti ráčila, jelikož p Vavřík jest osadník velmi zbožný a příkladný život vede, též k okrase farního chrámu zdejšího již značné oběti přinesl. Také jest hřbitov zdejší dosti prostranný, tak že postoupení místa ve smlouvě naznačeného potřebám osady nikterak na závadu nebude.

Z farního úřadu v Hobšovicích, dne 15. února 1886. Vilém Pachta, farář.

4. Jiný poplatek plyne k záduší z tak nazvaných funeralií; všeobecně slovem tím rozumí se dávky, které za příležitostí pohřbu osadníci odvádějí ku kostelu a sice:

α) za *zvonění* hran [1]) ku pohřbu (část platu obdrží kostelníci neb zvoníci za svou práci, jinou část záduší za upotřebení zvonů):

β) Za upotřebení *náčiní chrámového* ku pohřbu, zejmena svítilen či luceren, kteréž spolu s křížem nesou se v čele pohřebního průvodu; za upotřebení příkrovu a rozličných jiných věcí na př. svící voskových při pohřbu a rekviích, taktéž nutno jistý poplatek odváděti k záduší, jelikož častým užíváním věci tyto se spotřebují a nastává potřeba nových pořiditi.

Poplatky zmíněné vybírá v Čechách *duchovní správce*, a odvádí je vždy po uplynutí jisté doby do pokladny zádušní;

[1]) *Obec politická* nesmí za zvonění zvonu, jejž k účelům církevním věnovala, vybírati poplatek pro obecní pokladnu. (Výměr c. k. správního dvoru soudního z 13. června 1877.)

kde jest jmění církevní spravováno dle zákonů církevních od zádušníků, vybírá poplatky *zádušník*, jenž podroben jest dozoru čili kontrole duchovního pastýře. Obnos dávek řečených jest rozdílný dle zámožnosti stran a dle místního obyčeje.

K dobývání dávek k účelům církevním, ježto příslušníkům církve s povolením vládním byly uloženy, povoluje se *exekuce politická* [1]).

§. 116. Sbírky ve prospěch chrámu konané.

Rozeznávati sluší sbírky stálé či řádné a sbírky mimořádné.

I. Řádné sbírky ve prospěch chrámu farního neb kostelů filialních dějí se tím způsobem, že na jednom neb více místech (zejména blíž vchodu či dveří) v kostele samém po celý rok zavěšeny jsou skříňky sběrací čili *schránky* s nápisem: „na okrasu domu Božího“ neb „na ozdobu chrámu“; do schránek těch ukládají zbožní osadníci za příležitostí služeb Božích svůj halíř, jenž se po půl letě neb po roce vybere, načež se ho k zakoupení věcí pro chrám potřebných užije. V některých krajinách panuje obyčej, že mezi službami Božími chodí kostelník neb zádušník po kostele se sběracím čili *almužním pytlíčkem* (Klingelbeutel) aneb s *talířkem* žádaje věřících zde přítomných o udělení dárkův k okrase chrámu Páně.

Poznamenání. K řádným sbírkám přičísti sluší také ony, kteréž k rozkazu biskupa diecésního během roku se konají za rozličnými účely církevními. Sem náleží v Čechách: 1. Sbírky ve prospěch velechrámu *sv. Víta* v Praze, konají se v celé zemi dvakráte v roce, o sv. Janě Nep. a sv. Václavě. 2. *Halíř sv.-Petrský* a příspěvky bratrstva sv. Michala pro sv. Otce v Římě. 3. Sbírky pro nadání *Leopoldinské* ku podpoře missií v Africe a severní Americe. 4. Příspěvky na podporu katolických *Jihoslovanů* mezi Turky rozptýlených. 5. Příspěvky ku *sv. Hrobu v Jerusalémě* a ku podpoře katolické *missie* ve svaté zemi. 6. Příspěvky k jednotě *sv. Bonifácia* (katolické missie mezi protestanty německými). 7. Pro *chlapecký seminář* neb konvikt vybírají se příspěvky od svědků při kopulaci a při jiných příležitostech. Sbírky pod č. 1–6. se s kazatelny dříve ohlašují a výsledek jejich cestou vikariatní se ku konsistoři zašle.

II. Sbírky mimořádné pro záduší chrámu farního neb filialního konají se zvláště z těchto příčin:

a) Je-li zapotřebí nové *stavby* neb přestavění a značného rozšíření chrámu, k čemuž zádušní jmění nestačí;

---

[1]) Zákon ze dne 7. května 1874. §. 23. (Praž. Ord. list 1874. str. 100. a 101.)

b) Jedná-li se o vnitřní *opravu chrámu*, neb jednotlivých oltářů v něm, o zakoupení *posvátného náčiní* a *paramentů*, pokudž věcí těch ze záduší pořídíti nelze.

c) Když duchovní správce motu proprio aneb k vybídnutí některých osadníků chce zavésti na osadě své *zvláštní* pobožnost [1]), na př. pobožnost májovou, křížovou cestu, ozdobný Boží hrob atp., k nimž zádušní příjmy upotřebiti se nemohou, neb nestačí.

Pokud se těchto sbírek vůbec týká, sluší pamatovati, že každá sbírka jen tenkráte konati se smí, když duchovní pastýř si k tomu dříve vyžádal povolení svého *biskupa*. Děje-li se sbírka či offěra jenom uvnitř v kostele, postačí povolení od Ordinariatu neb konsistoře udělená. Chce-li však duchovní správce konati sbírku po domech v rozličných místech ku chrámu přifařených, musí si k tomu opatřiti též povolení c. kr. *okresního hejtmanství*. Zamýšlí-li sám neb pomocí jiných přátel dobré věci sbírati příspěvky také na jiných místech v Čechách neb na Moravě, opatřiž sobě povolení toho kterého cís. kr. *místodržitelství*; a chce-li v rakouských zemích vůbec sbírati, obrať se k c. kr. *ministeriu* osvěty a vyučování i vnitřních záležitostí, což ovšem prostřednictvím příslušné konsistoře státi se musí.

Pozn. Také od *biskupa* bývají časem nařízeny sbírky mimořádné buď k účelům církevním aneb za příčinou rychlé pomoci, kteráž se má poskytnouti lidem, jakoukoli nehodou postiženým, na př. požárem, povodní. Výsledek těchto, jakož i dříve jmenovaných pravidelných čili řádných sbírek zašle duchovní pastýř v cestě vikariatního úřadu ku konsistoři s následujícím stručným přípisem:

Vysoce Důstojná knížecí arcibiskupská Konsistoř!

Na základě vrchnopastýřského nařízení vykonal v hluboké úctě podepsaný po předběžném ohlášení předepsanou sbírku haléře sv.-Petrského ku podpoře našeho sv. Otce Lva XIII., což se stalo na 4. neděli postní dne 20. března t. r. Výsledek sbírky jest obnos 9 zl. 45 kr. rak. m., jejž v úctě podepsaný tímto předkládati si dovoluje.

V Kolodějích, dne 28. března 1887.

Josef Strauch,
farář.

---

[1]) Byla-li pobožnost od biskupa *nařízena*, musí se výlohy s ní spojené krýti z jmění zádušního; na př. 40ti-hodinná pobožnost k uctění nejsv. Svátosti, pobožnosti v čas jubilea církevního a j.

§. 117. Nadání.

Nadáním se movité neb nemovité jmění (pozemky, kapitály, důchody) na vždycky církvi k opatrování svěřuje a od církve s tou přípovědí se přijímá, že chce bez přetržení a dle možnosti lidské o to pečovati, aby se jmění ono nejenom vždy zachovalo, anobrž také, aby se požitky, úroky a důchody z něho jdoucí k žádným jiným účelům nevynakládaly, než které zakladatelé ustanovili a které církev schválila.

a) Zřizování nadací.

I Pokud *obsahu* a *účelu* nadace se týká, náleží nadání čili fundace mešní neb jiné nadání učiněné ve prospěch kostelů neb praebend, též nadace na ustavičné zachování kostelních pomníků, kaplí, křížů, soch, oltářů, věčného světla atp. dle povahy své a dle výslovných ustanovení církevních zákonů v obor moci církevní a tudíž především nutno tázati se, zdaž nadání, jež zřízeno býti má, shoduje se ve všech věcech s předpisy církve sv. [1]). Jelikož pak dle státních zákonů v každé korunní zemi dotyčné c. kr. místodržitelství uznávati sluší za nejvyšší nad nadacemi zřízený úřad správní, nastává též nutnost k tomu hleděti, aby zejména co do ukládání nadační jistiny a jiných sem hledících věcí také předpisy orgánů *vládních* bedlivě byly zachovávány. Dříve tedy, nežli ještě duchovní správce vyhotoví nástin listiny nadací, musí skoumati:

α) zdaž bohoslužebný úkon čili služba církevní, která se má založiti, srovnává se s *liturgickými předpisy* celé církve vůbec a české neb moravské provincie církevní zvláště (na př. kdyby někdo chtěl založiti mši coram exposito Sanctissimo, neb requiem diebus impeditis);

β) *postačují-li požitky*, z nadacího jmění jdoucí, aby se jimi zapravilo náležité stipendium duchovnímu, kostelníku, ministrantům a taktéž i jiným spoluúčinkujícím, pak na příspěvek ku kostelu (na mešní roucha, světlo atd.);

---

[1]) Syn. provinc. Prag. tit. 8. cap. 1 pag. 255. seqq. — Předpisy o správě jmění jednotlivých kostelů a duchovních obročí, jakož i nadací k jich prospěchu založených, v české církevní provincii. V Praze 1862. §§. 41—43.

γ) má se k tomu hleděti, aby příjem z nadací každoročně byl *jistě zapraven*; z té příčiny musí se kapitál buď na pragmatikální jistotu u soukromníkův uložiti aneb se zakoupí súročitelný úpis státní, kterýž ve vlastnictví kostela se přenese a na dotyčná záduší a nadání vinkuluje.

II. Co do formalit při zřízení nadace předepsaných jest těchto věcí zapotřebí:

1. Předložena budiž věnovací či darovací listina (Widmungsurkunde), od zakladatele a dvou svědků podepsaná, náležitě kolkovaná [1]), bylo-li nadání učiněno mezi živými; — aneb ať se předloží pověřený opis posledního pořízení nebo výtah tohoto posledního pořízení, pokud se nadace týká [2]).

Věnovací listina může asi takto zníti:

Věnovací listina.

Já nížepsaný odevzdávám tímto obligaci papírové renty rakouské v nominalním obnosu 200 zl. r. m. (dvě stě zlatých r. m.) k záduší farního chrámu sv. Václava v Hrusicích na ten účel, aby peníze ty na věčné časy vlastnictvím téhož záduší zůstaly, začež nechť se zřídí fundace a sice taková, aby každoročně tři zádušní mše svaté v Hrusickém chrámu Páně slouženy byly, a sice dvě dne 18. října a 10. prosince za mé zesnulé rodiče Tadeáše a Magdalenu Roubíkovou, třetí dne 14. února za moji zesnulou manželku Aloisii Roubíkovou, rozenou Vávrovou.

Úroky nadace celkem 8 zl 40 kr. takto buďtež vynaloženy: 1) správci duchovnímu za ohlášení a sloužení jedné mše sv. 2 zl., tedy celkem 6 zl.; 2. kostelu Hrusickému 1 zl. 16 kr., 3. kostelníkovi 1 zl. a ministrantům 24 krejcarů [3]).

Spolu činím následující ustanovení: Příjmy nadační nesmí nikdy vpočteny býti do kongruy farářovy; kdyby se však přece tak státi mělo, budiž výš zmíněná obligace nadační ihned devinkulována, a obnos celé jistiny vynaložen na sloužení mší svatých, které bez meškání sloužiti se

---

[1]) Věnovací listina musí míti kolek 50 kr., jinak ale není věnovací listina předmětem ani oznámení, ani vyměření poplatku. (Praž. Ord. list 1878. str. 7.)

[2]) Jedná li se o zřízení nadacích listin na *staré fundace*, při nichž nelze opatřiti závěť, ani listinu darovací, postačí, když z pamětní knihy farní, z farního seznamu fundací a z nejstarších účtů kostelních se zhotoví nekolkované opisy, kteréž se k nástinu nadací listiny připojí; opisy ty buďtež od farního i patronátního úřadu stvrzeny.

[3]) Prospěšno jest, aby ihned v listině věnovací aneb v poslední vůli toto rozdělení požitků nadačních od zakladatele samého bylo dopodrobna učiněno, ježto jinak finanční prokuratura velké obtíže činívá nechtíc k tomu svoliti, aby přiděleny byly větší částky, než jaké v cynosuře jsou vytknuty.

budou ze dvou třetin za Tadeáše a Magdalenu Roubíkovou, a ze třetiny za Aloisii Roubíkovou.

Dáno v Hrusicích, dne 29. července 1887.

Jiří Klobal, svědek.
Karel Baborka, svědek.
Václav Roubík, majitel usedlosti č 9. v Hrusicích.

Opis *posledního pořízení* neb závěti celé aneb aspoň opis výtahu ze závěti, pokud se nadace týká, musí od c. kr. soudu neb c. kr. notáře býti *pověřen* [1]), aby se vůle zakladatelova nade vši pochybnost zjistila. Od soudní neb notářské vidimace jen tenkráte může upuštěno býti, kdyžby k aktům přiložena býti mohla úřední listina o pozůstalosti, svědčící o zbožném odkazu, v které by však závětní ustanovení, k odkazu tomu se táhnoucí, úplně obsaženo bylo.

Do každé věnovací listiny budiž přijat odstavec o tom, že příjem nadační *nikdy do kongruy farářovy* (neb kaplanovy) *vpočten býti nesmí*; kdyby se tak přece někdy stalo, budiž obligace devinkulována a obnos ihned na sloužení kurrentních mší sv. vynaložen. Radno jest, aby též v poslední vůli, kterou se nadace mešní zřizuje (jakožto odkaz či legát), podobného znění odstavec se nalezal. Praví sice zákon z 19. dubna 1885. (§. 3. odst. 1. g.), že se do příjmů beneficiatových počítati má pouze výnos všech mešních stipendií a fundací za výkony bohoslužebné, které *před vydáním tohoto zákona* zřízeny byly. Z toho následuje, že fundace od *1. června roku 1885.* zřizované do kongruy vpočteny býti nemají. Jelikož však věděti nemůžeme, zdali po nějakém čase nevyjde opět nové zákonité ustanovení v ten smysl znějící, aby i nové fundace do příjmů se počítaly, proto jest zapotřebí zněním věnovací listiny neb zněním odkazu zabezpečiti podmínku, že fundace vůbec nikdy do kongruy vpočtena býti nesmí.

2. Postaráno budiž o bezpečné uložení nadační jistiny; zde sluší rozeznávati:

α) Byla-li od zakladatele jistá *obligace státní* k nadaci darována neb odkázána, budiž ještě před vyhotovením nástinu listiny nadací tato obligace vinkulována na dotyčné nadání a záduší [2]).

---

[1]) Výnos c. kr. místodržitelství českého z 26. září 1874. č. 47140. (Ord. list Praž. 1874. str. 94, 95)

[2]) Výnos c. kr. místodrž. českého ze 14. ledna 1870. (Ord. list Praž. 1870. č. 5.)

β) Věnuje-li zakladatel *hotové peníze*, budiž za ně zakoupena *obligace státní zúročitelná* (k tomu není zapotřebí povolení ani církevního ani politického). Na ten účel budiž zřetelně vyznačeno jméno chrámu či záduší i jméno nadace, na kterouž má úpis státní *vinkulován* býti. Při tomto vinkulování budiž vytknuto jméno chrámu, jehož se nadání týká, pak jmeno zakladatele samého a posléz též jmeno osoby, za kterou nadace se zřídila [1]). Peníze buďtež zaslány od patronátního úřadu přímo na adressu c. kr. *ministerialní výplatny* (k. k. Ministerial-Zahlamt) do Vídně, kteráž jak bursovní koupi tak i vinkulování dlužních úpisův státních zdarma obstarává. V přípise tom budiž od patronátního úřadu naznačen c. kr. berní úřad (neb jiná c. kr. pokladna na příklad hlavní c. k. zemská pokladna v Praze a Brně, Landeshauptkassa), u něhož má se díti vyplácení úroků [2]).

Při tom nutno podotknouti, že patronátní úřad spolu s úřadem farním o to se má starati, aby z peněz k nadaci ustanovených nějakým posledním pořízením plynuly a k záduší vypláceny byly mimo jistinu též *úroky* ode dne úmrtí pozůstavitelova [3]).

Nadační jistiny *nižší než 50 zl.* rak. m. za příčinou nedostatku přiměřené hypoteky a nemožnosti uložení spolu s jinými jistinami (v státních neb jiných zákonem dovolených zúročitelných papírech) prozatím u oprávněných *spořitelen* uložiti se mohou. Do takové spořitelní knížky musí však spolu napsáno a od představených kostela podepsáno býti vyhražení, že vložené peníze jenom jmenovaným představeným kostelů aneb jejich postupníkům a plnomocníkům vyplatiti lze.

Obyčej, dle něhož státní obligace, byvše od c. kr. ministerského výplatného úřadu na jmeno dotyčného kostela zavazeny, později ještě od biskupské neb arcibiskupské konsistoře neb od dotyčných představených kostela (faráře a patronátního úřadu) na jméno nadace se vinkulují čili zavazují (totiž na druhé straně prvního listu obligace), srovnává

---

[1]) Vynesení českého c. kr. místodržitelství ze dne 12. dubna 1886. č. 1135. (Praž. Ord. l. 1886. č. 13. — Budějov. Ordinariatní list 1886. č. 18.)

[2]) Vynesení českého c. kr. místodržitelství ze dne 13. června 1881. č 19741. (Praž. Ord. l. 1881. č. 12. str. 47.)

[3]) Praž. Ord. l. 1886. str. 92. Taktéž Ord. l. 1870. č. 5.

se s předpisy o té věci vydanými a může se i budoucně zachovávati [1]).

Jest také dovoleno k uložení jistiny nadační zakoupiti zástavní listy *hypoteční banky* království českého [2]), (kteréž se v obnosu 100, 500, 1000 zl. atd. vydávají). K tomu cíli nechť správa záduší obrátí se přímo k ředitelstvu hypoteční banky, aby vinkulování té které obligace čili zástavního listu na dotyčnou nadaci a záduší předsevzalo.

Vinkulované obligace sjednoceného *dluhu státního* lze jen obdržeti v takových obnosech, které děliti se dají číslem 50. Na menší částky dávají se obligační poukázky po 10 zl. aneb $2^1/_2$ zl.; když se více těchto nevinkulovaných poukázek nashromáždí, mohou se vyměniti za obligaci vinkulovanou [3]).

γ) Má-li se nadační jistina uložiti na *soukromou hypoteku*, musí se nejprv zadati o povolení u konsistoře biskupské a c. kr. místodržitelství. K žádosti připojí se nástin dlužního listu, z něhož patrna jest nadační jistina a mimo to nejnovější výtah (extrakt) z kněh pozemkových, aby se vidělo, v jaké položce jistina ta se nalezá a jakou bezpečnost poskytuje.

Jakmile došlo povolení od c. kr. místodržitelství a konsistoře, vyhotoví se právoplatný list dlužní a zadá se k soudu o povolení knihovního vkladu.

Když pak se předloží nástin nadační listiny, budiž připojen výnos c. kr. místodržitelství, jímž se povolilo uložení peněz na soukromou hypoteku a spolu nekolkovaný, od vikariatního úřadu vidimovaný opis dlužního listu do knih vtěleného [4]).

Pozn. Byla-li nadační jistina *bez* vyššího *povolení* uložena na soukromou hypoteku (na př. při starších fundacích) a jedná-li se o zřízení nadační listiny nové, budiž předložen nástin listiny nadační a připojen opis vtěleného do kněh listu dlužního, jakož i nejnovější extrakt knihovní

3. Když jistina k nadaci určená jest dle předpisu záko-

---

[1]) Výnos c. kr. místodrž. českého ze 14. ledna 1870. čís 963. (Praž. Ord. l. 1870. č. 5.)

[2]) Pražský Ordin. l. 1867. č. 13. str. 97., 98. — Priorit železných drah (nikoli akcií) lze upotřebiti k uložení peněz církevních v tom případě, když ta která dráha požívá garancie státní. (Praž. Ord. l. 1873 str. 34)

[3]) Pražský Ord. l. 1869. str. 62., 78.

[4]) Pražský Ord. l. 1874. str. 94.

nitého uložena, jedná se dále o to, aby návrh či nástin nadační listiny byl vyhotoven. Nástin může sepsati buď farář neb účetní toho kterého záduší.

Co do zevnější formy budiž návrh psán jenom na jedné půli archového formátu [1]), a sice nutno jest užívati k tomu tištěných úředně předepsaných [2]) formulářů, jichž znění jest tohle (klademe návrh vyplněný):

Návrh.

Nadací listina.

My nížepsaní duchovní a světští představení farního kostela Narození Marie Panny v Žlebích, okresu Čáslavského, vikariátu též Čáslavského, diecése Kralohradecké v Čechách, stvrzujeme a vyznáváme mocí této nadací listiny za sebe a své následovníky v úřadě, že pan Ignát Hovorka, rolník z čís. 22. v Hostovlicích, dne 8. dubna 1885 v Hostovlicích zemřelý, dle 5. článku své závěti ze dne 30. července 1884 ustanovil 123 zl. rak. měny na mešní nadání při zmíněném kostele následujícími slovy:

„Čl. 5. Též odkazuji 123 zl., pravím jedno sto dvacet tři zlaté r. m. na nadaci, aby ve farním chrámu Páně v Žlebích každoročně v den mého úmrtí sloužena byla zpívaná zádušní mše sv. s průvodem varhan za spásu duše mé a zesnulé manželky mé Marie. Za tyto peníze budiž zakoupena obligace státní renty papírové v nominalním obnosu 150 zl r. m., a úroky každoročně vypadající obnosem 6 zl. 30 kr. takto budtež rozděleny: 1. duchovnímu správci za ohlášení a sloužení mše sv. 3 zl.; 2. kostelu zl. 1·40; 3. varhaníkovi 1 zl.; 4. kalkantovi 20 kr.; 5. kostelníkovi 50 kr.; 6. ministrantům 20 kr.

Příjmy nadace této nesmí *nikdy vpočteny býti do kongruy farářovy*; kdyby se však přece tak státi mělo, budiž obligace nadační ihned *devinkulována*, načež obnos celé jistiny vynaloží se na sloužení mší sv., které bez meškání slouženy býti mají za spásu duše mé a manželky mé Marie.“

Peníze tyto byly dne 12. dubna r. 1886. (i s úroky 5% ode dne 8. dubna 1885 jakožto dne úmrtí zakladatele v obnosu 5 zl. r. m.) do pokladnice kostelní vloženy.

Jelikož za peníze tyto se státní dlužní úpis s 5% úroky ve stříbře ze dne 1. října 1868 č. 191235 znějící na 150 zl. r. m. zakoupil a obligace tato řádně zavaděna a [3]) v příjem a účet kostelní pokladnice postavena

---

[1]) a sice za tou příčinou, aby na prázdné polovici archu mohly od konsistoře neb místodržitelstvi potřebné změny býti poznamenány.

[2]) Výnos c. kr. místodržitelství českého z 22. dubna 1871. č. 18131. a kníž. arcib. konsistoře Pražské z 22. května 1871. č. 3262. (Praž. Ord. l. 1871. č. 11. str. 48.)

[3]) Na tomto místě při *hypotekárních* půjčkách čili jistině nadační na soukromou hypoteku uložené dá se passus: „a peníze tyto byly na pozemku č. p. 43. v Hostovlicích na základě povolení c. kr. místodržitelství ze dne. 22. října 1885 č. 16932 pojištěny a dlužní úpis v příjem a účet kostelní pokladnice postaven i v tétéž pokladnici uložen byl, přijímáme“ atd.

i v téžď pokladnici uložena byla, přijímáme toto nadání a zavazujeme sebe a své následovníky v úřadě, že o to pečovati budeme, aby od roku 1886. počínajíc za úroky ročně skutečně z obligace vypadající, totiž za 6 zl. 30 kr. r. m. jedna zpívaná zádušní mše sv. s průvodem varhan a sice v den 8. dubna aneb, když by toho dne byla překážka, v den nejblíže příští každého roku za spasení duše Ignácia Hovorky a manželky jeho Marie dříve ohlášena a pak sloužena byla a aby za tuto mši svatou [1]) správci duchovnímu za ohlášení a sloužení

	po [2])	zl.	kr.	dohromady	3	zl. —	kr.
kostelu	„	„	„	„	1	„ 40	„
varhaníkovi	„	„	„	„	1	„ —	„
kalkantovi	„	„	„	„	—	„ 20	„
kostelníkovi	„	„	„	„	—	„ 50	„
ministrantům	„	„	„	„	—	„ 20	„
					6	zl. 30	kr.

vyplaceno bylo.

Daň z příjmů ponesou všickni, kdož něco přijímají, dle poměru těchto příjmů [3]) (ponese dlužník sám [4]). Pakli by se úroky jakýmkoli případem měly zvýšiti neb zmenšiti, rozdělí se to na všecky přijímatele dle poměru jich příjmů.

Vykonávání tohoto nadání počne rokem 1886. Úroky za minulost, totiž za čas od 8. dubna 1885 až do 8. dubna 1886 vypadající z jistiny nadací v obnosu 5 zl. r. m. obrátí se (jakož i výtěžek docílený při zakoupení řečené obligace obnášející 3 zl. 27 kr. r. m.) na sloužení mší sv. za minulost dle pravidla v nadací listině udaného potud, dokud k uhražení výloh za vzdělání listiny nebyly obráceny.

Pročež slibujeme za sebe i za své následovníky v úřadě, že o stálé udržení nadací zálohy budeme pečovati, že bez přivolení příslušných představených nadacích úřadů tuto zálohu nadací neproměníme, že úroky každoročně přijmeme a dle nadání mezi ty, jimž patří, rozdělíme; zvlášť slibuje spolupodepsaný správce duchovní za sebe a své nástupce ve farním úřadě, že povinnosti v této listině obsažené, pokud záloha nadací dostačí a roční úroky tolik vynesou, co svrchu udáno bylo, nebo aspoň tolik, co by k zapravení nejmenšího při zařízení nadací listiny ustanoveného platu za konání nadacích povinností zapotřebí bylo, bedlivě dle předepsaného řádu církevního plniti bude, ponechává však sobě i svým nástupcům ve farním úřadě právo, pak-li by toho zapotřebí bylo, přiměřené zmenšení povinností s tímto nadáním spojených od příslušných úřadů požadovati.

Na důkaz toho jsme tuto nadací listinu ve třech stejnopisech vzdělali, spolu s dvěma dožádanými svědky podepsali a první stejnopis vysokému

---

[1]) Ze slov těch vysvítá, že se obnos mešních fundací má vypláceti pro praeterito. (Čas. D. 1878. str. 535.)

[2]) Tato rubrika týká se případu, kde více mší sv. se sloužiti má, tedy na př. „3 mše po 1 zl., dohromady 3 zl.“ atd.

[3]) Těchto slov nelze v nástinu listiny přetrhovati (Ord. l. Praž. 1874. str. 94).

[4]) V závorce položená slova kladou se, když jistina nadační jest na hypoteku soukromou uložena.

cís. král. místodržitelství, druhý nejdůstojnější biskupské konsistoři Královéhradecké odevzdali, třetí pak v dotyčné zádušní pokladnici uložili.

Ve Žlebích, dne 14. února 1887.

Václav Weigl, svědek.	Jakub Doubek, farář.
Prokop Votruba, svědek.	Krištof Rachota, patronátní komissař [1]).

4. Ustanovení poplatků v nadační listině musí se říditi dle cynosury čili výměry platů pro fundace, kterou na str. 404. a 405. podáváme; a sice v ten spůsob, aby aspoň *nejmenšina* (minimum) tam ustanovená byla na fundaci věnována. Můžeť ovšem i něco více nad taxu tam vyměřenou se věnovati, což pak na percipienty rozvrhne buď zakladatel, neb duchovní správce sám, aneb upraví spravedlivé rozdělení to konsistoř při nástinu listiny nadační. K cynosuře na str. 404—405. uvedené připojujeme tato

Poznamenání.

a) Kde se jedná o *assistentech*, rozumějteż se jen dva. Za více než dva assistenty aneb jinak při nadační mši súčastněné duchovní má se vyměniti za každého obnos vyměřený za jednoho assistenta. Za každého akolythu má se dáti 40 kr.

b) Žádá-li se plat za *zpěv* chorální neb *hudbu* figurální, má se vyměřiti za každého zpěváka a hudebníka polovic toho, co vychází na ředitele kůru; kromě toho budiž, co se v rubrice „řediteli kůru“ vyměřuje, za osoby na kůru potřebné vůbec rozuměno.

c) Při nadáních pro přespolní kostely nebo kaple má se *příležitost* buď bezplatně dostaviti a dostavení náležitě pojistiti, anebo vyměřiti plat za opatření této příležitosti dle okolností místních, a v obou případech má se ještě nad to vyměřiti podle vzdálenosti náhrada za čas ztracený.

5. Na základě těchto ustanovení budiž *nástin* listiny nadační vyhotoven, kolkem 15 kr. opatřen [2]) a s potřebnými doklady v cestě vikariatního úřadu k biskupské *konsistoři* zaslán se žádostí, aby nástinu tomu schválení církevní i státní uděleno bylo.

---

[1]) Klademe podpisy jako při vyhotovené nadační listině; v nástinu není žádného podpisu zapotřebí. (Praž. Ord. l. 1864. č 5. str. 36.) — Ačkoli blankety výš uvedené přispůsobeny jsou pouze mešním nadáním, lze jich mutatis mutandis také na *jiné* nadací, na př. jisté pobožnosti, vydržování věčného světla atd. užiti. (Praž. Ordin. list 1872. č. 5.)

[2]) Výnos c. kr. místodržitelství českého z 10. ledna 1878 čís. 71901. (Praž. Ord. l. 1878. str. 6. 7.)

Výměra platů za založení zádušních služeb Božích.

Povinnost nadací	Duchovnímu nadačnímu		Assistentům		Zádušní		Řediteli kůru		Kalkantovi		Kostelníkům		Mini-strantům		Dohro-mady		Potřebný záložní kapitál
	zl.	kr.	zl.	kr.	zl.	kr.	zl.	kr.	zl.	kr.	zl.	kr.	zl.	kr.	zl.	kr.	zl.
1. Čtená (tichá) mše svatá	1	—	.	.	—	30	.	.	.	.	—	18	—	2	1	50	30
2. Čtená mše sv. s hrou na varhany	1	—	.	.	—	45	—	40	—	10	—	18	—	2	2	15	43
3. Zpívaná mše sv. nebo requiem jen s průvodem varhan . .	2	—	.	.	1	—	—	80	—	20	—	36	—	4	4	40	88
4. Zpívaná mše sv. nebo requiem s dvěma assistenty a s průvodem varhan	2	—	2	—	1	10	1	—	—	20	—	36	—	4	6	70	134
5. Nešpory při officium za mrtvé	1	—	.	.	—	25	—	30	.	.	—	10	.	.	1	65	33
Assistenti při nešporách tohoto officium za mrtvé	.	.	1	—	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	1	—	20
6. Nokturn a laudes při officium za mrtvé	1	50	.	.	—	50	—	50	.	.	—	20	.	.	2	70	54
Assistenti při tom .	.	.	1	50	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	1	50	30
7. Officium za mrtvé s třemi nokturny a laudes	3	—	.	.	1	—	1	—	.	.	—	40	.	.	5	40	108
Assistenti při tom .	.		3	—	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	3	—	60
8. Exequie na výroční den úmrtí	1	—	.	.	—	40	—	50	.	.	—	20	.	.	2	10	42
Assistenti při tom .	.	.	1	—		.	.	.	.	.	.	.	.	.	1	—	20
9. Za postavení tumby i s ozdobou, kterou církev připouští, a okrášlením kostela při officium za mrtvé a requiem	.	.	.	.	3	—	.	.	.	.	2	—	.	.	5	—	100

Výměra platů.

Povinnost nadací	Duchovnímu nadaciímu		Assistentům		Záduší		Řediteli kůru		Kalkantovi		Kostelníkům		Ministrantům		Dobromady		Potřebný základní kapitál
	zl.	kr.	zl.	kr.	zl	kr.	zl.	kr.	zl.	kr.	zl.	kr.	zl.	kr.	zl.	kr.	zl.
10. Za každou u tumby potřebovanou svíci při nešporách po 5 kr., při malém officium za mrtvé po 5 kr., při velkém officium za mrtvé po 10 kr., při requiem a exequiích po 15 kr. do záduší																	
11. Za prostření černého sukna s křížem místo tumby .	.	.	.	.	—	50	.	.	.	.	—	20	.	.	—	70	14
12. Litanie s požehnáním jen s hrou na varhany	1	—	.	.	—	50	—	40	—	10	—	20	—	5	2	25	45
13. Kázání s písní před kázáním s průvodem varhan	3	—	.	.	—	20	—	25	—	5	—	10	.	.	3	60	72
14. Pobožnost křížové cesty	2	—	.	.	—	50	.	.	.	.	—	20	—	10	2	80	56
15. Modlení t. j. Otčenáš a Zdrávas Maria atd. Při kapitálu má se k tomu hleděti, aby za každé modlení 5 kr. vyšlo																	
16. Celoroční modlení t. j. Otčenáš a Zdrávas Maria po všecky neděle a zasvěcené svátky církevního roku	3	—	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	3	—	60

Konsistoř nástin prozkoumavši a schváliviši, zašle jej c. kr. *finanční prokuratuře*, jížto náleží probádati bezpečnost nadační jistiny; konečně se nástin předloží *c. kr. místodržitelství* ku schválení.

6. Mešní nadání se strany úřadů státních teprv tenkráte za dokonalé se považuje, když je c. kr. místodržitelství jakožto nejvyšší nadační úřad přijalo, to jest schválením návrhu nadační listiny k němu přivolilo.

Tou samou dobou nabývá státní pokladna práva k poplatku percentualnímu, jemuž podrobeno jest mešní nadání i v tom případě, když se zakládá na posledním pořízení, i v případě druhém, když nadání spočívá na ustanovení mezi živými. Poplatek ten obnáší 8% s přirážkou 25% z kapitálu k nadání věnovaného. Rozeznávati však sluší oba případy tímto spůsobem:

α) Zakládá-li se nadace na *ustanovení mezi živými*, jest ten, jenž nadační listinu dle schváleného návrhu zhotoviti má, povinen, aby v 8 dnech po schválení nadačního návrhu (po případě po obdržení tohoto schválení) u úřadu, poplatky vyměřujícího, nadání to oznámil, předloživ k tomu nekolkovaný opis schváleného návrhu. Kdyby poplatek (bez přirážky 25%) z věnovaného movitého jmění nepřevyšoval 20 zlatých, odpadá zmíněné oznámení, za to však mají se *kolky* v stejném obnosu onoho poplatku a přirážky na nadační listině, dle schváleného návrhu zhotovené jakožto listině právní upevniti a má se přes ně psáti. — Rakouské státní dlužní úpisy a jiné v úředním listu Vídeňské bursy uvedené cenné věci počítejte se za účelem vyměření poplatku nikoliv podle jmenovité, nýbrž podle běžné denní ceny, jaká byla v den schválení návrhu nadační listiny. — Povinnost zapravovati poplatek *ekvivalentní* z mešního jmění nadačního počíná uplynutím desátého roku ode dne schválení návrhu nadace.

β) Bylo-li nadání založeno *posledním pořízením* pozůstavitele, jest nadační listina podrobena pouze kolku 50 kr., poněvadž poplatek percentualní 8% s přirážkou z odkazu nadace na základě průkazu o pozůstalosti vyměřiti se má. — Povinnost zapravovati poplatek *ekvivalentní* z nadačního jmění počíná uplynutím desátého roku ode dne úmrtí zakladatelova [1]).

[1]) Výnos c. kr. místodržitelství českého z 10. ledna 1878. čís. 71901. (Praž. Ord. l. 1878. str. 6. 7. 8.) Viz též Ord. l. Praž. 1872. čís 5.

7. Konečně zašle konsistoř nástin nadacího listu, od c. kr. místodržitelství schválený cestou vikariatního úřadu k dotyčnému záduší nebo farnímu úřadu s vyzváním, aby dle schváleného návrhu tři stejnopisy nadacího listu byly vyhotoveny; jeden z těchto stejnopisů (exemplářů) pro c. kr. místodržitelství určený jest bez kolku, ostatní dva exempláry mají kolek 50 kr. Každý exemplář píše se přes celou stránku (per extensum) a musí býti opatřen podpisem faráře, patronátního komissara a dvou svědků. Veškery tyto stejnopisy buďtež i se schváleným nástinem v cestě vikariatního úřadu ku konsistoři zaslány. Když pak stejnopisy byly náležitě stvrzeny, zašle konsistoř potvrzený exemplář farnímu úřadu s vyzváním, aby v knize nadační povinnost, jakáž s touto právě stvrzenou nadací jest spojena, náležitě zaznamenal, o svědomité plnění té nadace pečoval, nadací listinu však v *zádušní pokladně* uložil, o čemž účetní záduší jemu list přijímací vyhotoví, načež duchovní správce povinný poplatek [1]) s týmž přijímacím listem během 4 týdnů ku konsistoři zašle. Druhý exemplář nadační listiny uloží se u c. kr. *místodržitelství*, třetí u *konsistoře*.

Nezřídka stává se, že c. kr. *místodržitelství* po návrhu c. k. finanční prokuratury *zdráhá se stvrditi nadaci*, jelikož nebylo vyhověno všem podmínkám od státních úřadů správních kladeným. Zejména stává se, že pro klausuli výš dotčenou (že totiž příjmy z nadace nikdy do kongruy počísti se nesmí, a že by jinak obligace musela býti devinkulována a na sloužení kurrentních mší sv. vynaložena) různé obtíže se zavalují. V takových případech nezbývá jiné pomoci, leč aby nadace pouze od biskupské neb arcibiskupské *konsistoře* byla stvrzena, což dle církevních zákonů postačí [2]). Při takovýchto nadacích vyhotovují se pouze dva stejnopisy nadacího listu a sice jeden pro konsistoř, druhý pro záduší toho kterého chrámu; oba stejnopisy kolkem 50 kr. buďtež opatřeny.

Pozn. 1. Žádá-li *zakladatel* míti též jeden exemplář nadační listiny, může se čtvrtý stejnopis pro něho neb dědice jeho zhotoviti; exemplář ten má kolek 50 kr.[3]).

---

[1]) Poplatek za stvrzení nadace činí v arcidiecési Pražské 3 zl. 15 kr. r. m.

[2]) Vynesení českého cís. kr. místodržitelství ze dne 3. srpna 1883. číslo 60598., kde se dí, že tyto nadace „unter der Tutel und Obhut der Kirche“ zůstávají.

[3]) Předpisy o správě jmění §. 45.

Pozn. 2. Při zřizování nadací nepodlehají poplatku kolkovému *α*) dotazy *patronátních* úřadů, zaslané k c. kr. finanční prokuratuře za příčinou hypotekární jistoty v záležitosti půjčování nadačních kapitálů, a *β*) *vidimační klausule* vikariatních a obecních úřadů i c. kr. hejtmanství na opisech státních a jiných cenných úpisů k nadacím věnovaných, pokud se vidimace k účelům úředním děje [1]).

b) Plnění nadací.

1. Mezi farními knihami nalezati se má zvláštní kniha o nadacích mešních [2]), kdež se per extensum opíší nadační listiny a co vůbec o té které nadací ve známost vešlo, jakož i změny, které se vzhledem nadace staly. Do té samé knihy budiž dále zanesen tabellární seznam všech při chrámě farním aneb filialním se nalezajících nadání mešních dle formuláře, jejž klademe na str. 410—411.

2. Kde jest více fundací (na př. několik set mší fundačních do roka), budiž mimo to založena zvláštní kniha, která rok co rok vykazuje, zdaž byly všecky fundační mše sv. náležitě odslouženy. Jestliže se na některé faře nalezá jen skrovný počet fundací, budiž výkaz o náležitém jich odsloužení zaznamenán v tétéž knize, ve které nadace vůbec jsou sepsány. V obojím případě lze použiti na ten účel formuláře, jejž klademe na str. 412. a kterýž jest upraven v ten spůsob, že na 8 let, ano při menším počtu fundací na dlouhou řadu let postačí.

Pozn. Nachází-li se při faře jen málo fundací, na př. 40 za celý rok, není třeba je rozkládati na celých 365 dní (od 1. ledna do 31. prosince), nýbrž napíší se dnové k odsloužení oněch 40 mší sv. ustanovení, na př. 5. března, 14. dubna, 20. května atd. Stane-li se, že v některém pozdějším roce pro připadající neděli neb svátek nelze fundační mši právě 5. března neb 14. dubna odsloužiti, budiž to v rubrice roku poznamenáno, na př. „1881. dne 7. března.“

3. V každé *sakristii* má se nalezati seznam veškerých nadačních povinností, které se v témž kostele během celého roku konají; v seznamu tom udán budiž i čas, kdy ta která nadace konati se má, aby ti, jichž se týče, v seznam ten nahlednouti mohli a tak přesvědčení nabyli, že se nábožná nadání svědomitě plní. Formulář ten pro sakristii určený klademe na str. 413. Za toutéž příčinou, jakož aby

---

[1]) Výnos cís. kr. místodržitelství českého ze 7. června 1876. č. 28094. (Ord. l. Praž. 1876. č. 12. str. 48.)

[2]) Srovn. předlohy kanonické visitace str. 262. čl. 26. číslo 6.

se také rozmnožilo účastenství lidu v založených čili fundačních službách Božích, má se každá fundační mše neb jiný nadační úkon bohoslužebný, který se prodlením týhodne konati bude, v nejblíže předcházející neděli s kazatelny ohlásiti, při čemž udá se úmysl, na který se nadání založilo; a den i hodina, kdy bohoslužebný úkon v chrámě se vykoná.

Z důležité příčiny smí kněz sloužiti mši sv. v jinou *hodinu* neb u jiného *oltáře*, než jak fundací určeno. Kdo *každodenně* na jistou intenci dle nadace určenou celebrovati povinen, může za rok několikráte zdržeti se celebrování ex devotione nebo pro chorobu; a tak též smí 4 až 6krát do roka applikovati na jinou intenci (na př. za své rodiče), aniž by však za to stipendium přijal.

c) Redukce nadačních mší svatých.

Za nynějších poměrů nezřídka stává se, že nelze vyplniti ustanovení nadace mešní v úplném znění nadační listiny; a to nejčastěji z té příčiny, jelikož stipendium čili obnos za sloužení mše sv. určený finančními operacemi a změnou valuty tak se *ztenčil*, že nelze žádati, aby kněz na př. za obnos 10, 15, 20 krejcarů rak. m. na jednu mši sv. připadající uložené sobě fundační mše persolvoval. Takové ztenčení obnosu fundačního stalo se v rozsáhlé míře zvláště finančním patentem z r. 1811. v Rakousku.

Sněm Tridentský (sess. XXV. cap. 4. ref.) dal sice biskupům právo, aby na synodě diecésní mohli po zralém uvážení všech okolností dovoliti redukci mší sv. fundačních. Avšak papež Urban VIII. (v konstituci „Cum saepe contingat“ z r. 1625.) zůstavil právo to výhradně Stolici apoštolské (vyjma jedině případ, když v nadací listině samé se právo redukce biskupovi výslovně ponechává). Tudíž mohou biskupové jen s obzvláštním přivolením papežským čili na základě fakulty apoštolské redukci mší sv. spůsobiti. Řím udílí na ten účel biskupům sedmileté neb pětileté fakulty [1]). Obyčejně se za měřítko redukce bere zásada, aby na každou mši sv. připadal aspoň obnos 1 zl. aneb při nejmenším

[1]) V Pražské arcidiecési udělila posvátná kongregace Concilii r. 1863. fakulty na 7 let, r. 1870. a zase r. 1875., 1880. a 1885. však pouze fakulty na 5 rokův. (Syn. dioec. 1863. pg. 73.)

Věrný seznam všech při chrámě farním sv. Václava

Běžné číslo nadace	Jméno zakladatele	Rok a den zřízení listiny nadační	Nadační jistina a úroky: Původně (v jaké valutě) zl.	kr.	Po vydání patentu finanč. zl.	kr.	Nyní v rak. měně zl.	kr.	Kterak jest nyní uložena jistina (naznačí se obligace)	Roční výnos: původně zl.	kr.	Nyní v rak. m. (bez odražení daně) zl.	kr.
1	Jaroslav hrabě ze Šternberka	16. dubna 1745	400 na 5%	—	200 víd. 5%	č. —	84 na 5%	—	sjednocená renta papírová per 100 zl. čís. 215916. z 2. února 1868	20	—	4	20
2	Edmund Konopa, farář v Radnicích	29. prosince 1828	100 na 5% víd. čís.	—	—	—	42 na 6%	—	Uloženo v první hypotece na č. 48. v Radnicích; povolení od c. kr. místodržitelství z 26. led. 1870 č. 6573	5 víd. č.	—	2	52
3	Josef Reiter, rolník v Moštěnicích	3. září 1876	88 rak. m.	—	—	—	88 rak. m.	—	Sjednocená renta stříbrná per 100 zl. č. 40919 z 1. října 1868 a poukázka pr. 10 zl.	4	42	4	42

v Radnicích se nalezajících nadání mešních.

Rozdělení úroků mezi účastníky		Závazek a intence		Poznamenání
původně	nyní	původně	nyní	
celebrant 15 zl. záduší 5 zl.	celebrant . . zl. 2.50 záduší . . . „ 1.44 kostelník . . „ —.20 ministranti . „ —.06 zl. 4.20	20 tichých mší sv. za rok za † Jaroslava hr. ze Sternberka	5 tichých mší sv. ročně za † Jaroslava hr. ze Sternberka	Redukce povolena dekretem kníž. arc. konsistoře Pražské ze dne 18. listop. 1874 č. 9576
celebrant 4 zl., záduší 1 zl.	celebrant . . zl. 2.— záduší . . . „ —.30 kostelník . . „ —.18 ministranti . „ —.04 zl. 2.52	8 tichých mší sv. za rok za † Edmunda Konopu, faráře Radnického	2 tiché mše sv. za rok za † Edmunda Konopu, faráře Radnického	Redukce povolena dekretem kníž. arc. konsistoře Pražské ze dne 4. března 1887 č. 3719
—	celebrant . . zl. 2.— záduší . . . „ 1.— řed. kůru . „ —.80 kalkant . . „ —.20 kostelník . . „ —.36 ministranti . „ —.06 zl. 4.42	—	1 zpívaná mše sv. s průvodem varhan v den úmrtí Josefa Reitra (22. dubna) za † Josefa Reitra a manželku jeho Rosalii	—

Výkaz

o náležitém odsloužení fundačních mší sv.

Měsíc a den	Jaká fundace	Jaký úkon	Kdo celebroval	rok 1887	rok 1888	rok 1889	rok 1890	rok 1891	rok 1892	rok 1893	rok 1894
duben 21.	Za † Jaroslava hr. ze Sternberka	tichá mše sv.	Pavel Sýkora, farář	1							
22.	Za † Josefa Reitra a manželku Rosalii	zpívaná mše sv. s průvodem varhan	Pavel Sýkora, farář	1							
23.	Za † Jaroslava hr. ze Sternberka	tichá mše sv.	Antonín Brázdil, kaplan	1							
24.	Za † Jaroslava hr. ze Sternberka	tichá mše sv.	Antonín Brázdil, kaplan	1							
25.	Za † Jaroslava hr. ze Sternberka	tichá mše sv.	Antonín Brázdil, kaplan	1							
26.	Za † Edmunda Konopu, faráře Radnického	tichá mše sv.	Pavel Sýkora, farář	1							
27.	Za † Jaroslava hr. ze Sternberka	tichá mše sv.	Antonín Brázdil, kaplan	1							
28.	Za † Edmunda Konopu, faráře Radnického	tichá mše sv.	Pavel Sýkora, farář	1							

Nadace mešní při farním chrámu v Krucemburku.

Název nadace a intence	Počet mší sv.	1885 [1])	1886	1887	1888	1889
Za † hraběte Františka z Dietrichsteina	3	22. ledna 10. února 17. února	22. ledna 10. února 17. února	22. ledna 14. února 16. února		
Za † Václava Duška	1	19. února	22. února	21. února		
Za † Markétu hraběnku z Valdšteina	2	28. březn. 30. březn.	13. dubna 16. dubna	28. březn. 30. březn.		
Za † Jana Roubala a Marii manželku	1	10. červc.	10. červc.	11. červc.		
Za † hraběnku Eufrosinu Clam-Gallasovou	5	26. srpna 7. září 12. září 14. září 23. září	6. září 7. září 13. září 14. září 27. září	6. září 9. září 10. září 12. září 23. září		
Za † Bartoloměje Hallu, faráře v Krucemburku	1	17. listop.	17. listop.	29. listop.		

[1]) Tato rubrika se *na začátku každého roku* vyplní; když kněz obdržel direktorium, porovná je s fundacemi na faře se nalezajícími a vybere dle toho nejpříhodnější dny, kdy jemu možno bude, fundační mše sloužiti. Má-li slouženo býti requiem, hleď vyhledati na ten účel festa semiduplicia neb simplicia. Není-li nutno, aby requiem slouženo bylo, nýbrž stačí-li missa in colore diei, musí farář o to dbáti, aby mu fundační mše nepřipadla v den, kdy má pro populo applikovati. Ostatně patrno, že duchovní správce časem jest nucen změniti také den v této summární tabelli napřed ustanovený: na př. 10. února má se sloužiti requiem za hraběte Dietrichsteina; avšak právě toho dne jsou oddavky se mší sv. spojené, aneb slouží se requiem praesente corpore pro defuncto parochiano atd.; v tom případě musí se fundační mše na den nejblíže příští (dies non impeditus) přeložiti.

obyčejné stipendium 50 kr. r. m. Redukce od Ordinariatu jménem Apoštolské Stolice povolená trvá pouze na určitý čas, po jehož uplynutí znova se o ni zažádá [1]).

I v příčině jiných změn mívají biskupové českomoravští od papežské Stolice rozličné fakulty, na př. aby v případě, když větší počet mší fundačních od *předchůdcův* byl pronedbán, mohli nástupci dovoliti, že menší počet mší sv. odsloužiti smí; aneb že na místě zpívaných mší sv. se jen *tiché* mše sv. sloužiti mohou; aneb že se persolvování mší fundačních *zastaví* na takovou dobu, nežli se nadační kapitál přirážením úroků rozmnoží.

Žádost o redukci mší sv. může v ten spůsob zníti:

Vysoce Důstojná knížecí arcibiskupská Konsistoř!

Při záduší Bezdědickém byly v roce 1675. založeny mše sv. v počtu 486, které se za zesnulého hraběte Eužena z Althanů sloužiti měly. Až do r. 1810 byla každá mše počítána v čtyřiceti dvou krejcařích (42 kr.), avšak patentem finančním z r. 1811. byly úroky v té míře sníženy, že nyní připadá za jednu mši sv. jenom $8\frac{1}{2}$ kr., pravím osm a půl krejcaru.

Dokud bývali při zdejším beneficium dva kaplani, mohlo se persolvování těchto fundačních mší sv. státi a byly také pro duchovenstvo před rokem 1848. doby v hmotném ohledu příznivější, tak že oběť, kterou sloužením těchto intencí přinášeli, ani se nepociťovala. Avšak r. 1867. odděleny jsou Hostomice od Bezdědic, byvše na faru povýšeny; i pozůstaven v Bezdědicích pouze jeden kaplan, kterýž ale sám jest povinen do roka 326 fundačních mší svatých za zesnulého děkana Karlotýnského Michala Görnera (r. 1759. založených) sloužiti a nelzeť mu tedy při nejlepší vůli, aby při persolvování intencí Althanských v úctě podepsanému faráři byl nápomocen.

Tato nemožnost patrně objevila se už při předchůdci v hluboké úctě podepsaného, v Pánu zesnulém Vincenci Dresslerovi, kterýž se svým kaplanem nebyl s to, povinnostem stran fundačních mší úplně dostáti, tak že po něm 917 mší fundace Althanské neodslouženo zůstalo.

V úctě podepsanému netoliko není možno tyto zanedbané intence odsloužiti, ale on také nahlíží, že maje pouze jednoho kaplana, fundacemi dosti přetíženého, naprosto není a nebude s to, povinnostem fundace Althanské vyhověti, což zajisté Vysoce Důstojná kníž. arcibiskupská Konsistoř ve velemoudrém uvážení svém za pravdivé uznati ráčí, vezme-li se ohled na povinnou applikaci pro populo na všecky neděle a svátky trvající i zrušené, jakož i na to, že v osadě 1300 duší čítající častěji pro sponso et sponsa neb pro defuncto sloužiti se musí a že časem také jiní osadníci žádají, aby na jejich soukromou intenci od faráře neb kaplana byla mše svatá sloužena; konečně vezme-li se ohled na skrovné příjmy v úctě podepsaného faráře, jehož fasse tuto přiložená pražádného přebytku nad kongruu nevykazuje, tak že mu není možno fundace výš psané na své

[1]) Ord. l. Budějovický 1885. č. 10.

vlastní útraty dáti sloužiti, za 8½ krejcaru však žádný kněz sloužení jich převzíti nemůže.

V úctě podepsaný učinil sice pokus, aby na základě opětovaných výměrů c. k. nejvyššího dvoru soudního jistina pro tuto fundaci na velkostatku váznoucí a ve vídeňském čísle počítaná budoucně vyplácena byla v *měně rakouské* [1]). Avšak dosud nemá v úctě podepsaný pražádné jistoty, zdali tato žádost jeho bude míti příznivého výsledku.

Z těch příčin dovoluje si v hluboké úctě podepsaný co nejsnažněji žádati, aby na základě apoštolského plnomocenství

1. ráčila Vysoce Důstojná knížecí arcibiskupská Konsistoř pro praeterito prominouti oněch 917 zanedbaných mší sv. a uložiti, aby v náhradu za to nynější farář jakýsi malý počet mší svatých odsloužiti směl; dále prosí, aby

2. pro futuro výše naznačený počet 486 mší sv. za Eužena hraběte z Althanů potud, pokud nynější skrovný obnos nadace zvýšen nebude, od Vysoce Důstojné knížecí arcibiskupské Konsistoře tou měrou redukován a zmenšen byl, aby persolvování jich bylo zabezpečeno, aniž by tím v úctě podepsanému beneficiatu břemeno nesnesitelné se ukládalo.

Z farního úřadu v Bezdědicích, dne 21. března 1886.

Zikmund Sýkora,
farář.

Pozn. V diecési *Budějovické* výkaz o persolvování redukovaných mší fundačních a také těch, jež se farářům nyní ukládají ad intentionem fundi religionis, biskupské konsistoři za každý uplynulý rok se předkládá.

§. 118. Částky duchovního obročí.

I. K duchovnímu obročí především jest zapotřebí, aby stanovena byla tak zvaná portio congrua, přiměřená výživa, jinak též competentia pastoralis. Slovem portio congrua rozumí se souhrn všech příjmů potřebných ke slušné výživě duchovního pastýře. A sice musí opatřena býti kongrua nejen pro faráře, ale pro tolik kněží, kolik jich k řádnému vedení správy duchovní jest zapotřebí.

Naproti houfnému zkracování a přistřihování kongruy, jakéž bohužel v novější době obyčejem se stalo, připomenouti nutno, že kongrua musí v ten spůsob býti vyměřena, aby odtud správcové duchovní nejen slušnou výživu měli, alebrž i daně od státu neb církve sobě uložené zapraviti mohli [2]).

Sněm Tridentský vyměřil jakožto minimum pro biskupy kongruu 1000 dukátů, pro faráře 100 dukátů [3]), což byla arci

---

[1]) Vynesení c. kr. místodržitelství ze dne 12. července 1886. č. 43841. (Praž. Ord. list č. 19., str. 74.)

[2]) Ustanovení Alexandra IV. In Sexto lib. III. tit. 13. cap. 2.

[3]) Trid. sess. XXIV. cap. 13. reform.

summa dle tehdejších poměrů dosti značná, ač pro nynějšek za postačitelnou považovati ji nelze. Vůbec ponechává se partikulárním církvím (provinciím a diecésím), aby dle potřeb časových tuto kongruu stanovily. Pražský sněm provincialní určil již r. 1860, že kongrua farářů má obnášeti nejméně 600 zl., kongrua kooperátorů 300 zl. rak. m. [1]).

V Rakouském mocnářství byl ku konci 18. století zaveden rozdíl mezi farami starými (altgestiftete Pfarreien), které před rokem 1782. zřízeny byly, a farami novými (neugestiftete), které teprv po zmíněném roce jsou založeny, na př. fary pod patronátem matice náboženské. Pro staré fary určena kongrua 315 zl. r. m., pro nové 420 zl. r. m. Od té doby nesly se snahy církve i vlády tím směrem, aby ustanovena byla kongrua novějším poměrům peněžným přiměřená. V r. 1875. ustanovilo c. kr. ministerstvo osvěty a vyučování prozatímně novou výměru kongruy pro církevní beneficia, počínaje od arcibiskupa až na kaplany [2]); bylať pro faráře určena nejmenší kongrua 600 zl., pro kaplany 300 zl.; pro kanovníky kapitol kollegiatních 1600 zl.; pro kanovníky kapitol kathedrálních v Čechách 1800 zl.; pro kanovníky metropolitní kapitoly Pražské 3000 zl.; pro biskupy diecésní 12600 zl; pro arcibiskupa Pražského 30000 zl.

Posléze vydán jest říšský zákon ze dne 19. dubna 1885. (říšsk. zák. č. 47.) *o dotaci katolických správců duchovních* [3]), jímžto pro duchovenstvo farní v Čechách a na Moravě i ve Slezsku kongrua v následujícím obnosu se vyměřuje:

I. Farářové.

a)	v Praze a Brně ročně	1200 zl.
	v Opavě	1000 „
b)	v okolí 2 mil u Prahy a Brna, v městech a městysích čítajících nad 5000 obyvatelů, a ve větších místech lázeňských	900 „
c)	na jiných místech	
	α) faráři mající systemisovaného kněze pomocného	800 „
	β) bez pomocného kněze	700 „

[1]) Syn. prov. Prag. tit. 8. cap. 3. pag. 268.

[2]) Výnos c. k. ministeria osvěty ze dne 4. dubna 1875. č. 4975. (Praž. Ord. list, příloha k č. 7. r. 1875. str. 35.)

[3]) Pražský Ord. list 1885. č. 9. — K tomu příslušné vynesení ministerské z 2. června 1885. Ord. l. 1885., str. 58. nn.

II. **Pomocní kněží (kaplani a kooperátoři)**

a) V Praze, Brně (Opavě) ročně . . . . . 400 zl.
b) všude jinde . . . . . 350 „

Mezi příjmy čítá se též výnos *štoly* či poplatků štolových. Obnáší-li roční výnos štoly dle průřezu posledních šesti let více než 30 zl., odrazí se obnos 30 zl. a zbytek vloží se do fasse jakožto příjem. Neobnáší-li štola ročně ani celých 30 zl., budiž obnos její vůbec z příjmů vypuštěn.

Nadace mešní před vydáním zákona z 19. dubna 1885. zřízené též do příjmů se čítají, ač není-li z vůle zakladatele samého včítání nadace do kongruy vyloučeno [1]); nadace po uveřejnění téhož zákona zřizované do kongruy vpočteny býti nemají.

Jest-li duchovní správce povinen jest sloužiti ročně více než 200 mší nadačních, může ty mše, jež přes počet 200 sahají, položiti mezi vydání, čítaje za jednu mši sv. diecésní stipendium.

Onen obnos, jehož ku doplnění zákonné kongruy se nedostává, čerpá se buď ze *záduší místního* (neb ze záduší filialních chrámů), jest-li záduší to dostatečných přebytků pokladničních vykazuje aneb z *matice náboženské.*

II. Jmění obroční skládá se z rozličných částí, z nichž některé jsou stálým a určitým pramenem příjmů pro beneficiata, jiné jsou nejisté a náhodné (prekérní). Obzvláště sem náleží

1. *Dotace rurální*, čímž se vůbec nemovité zboží rozumí, stavení, pozemky rozličného druhu, jako: polnosti, luka, lesy, vinice atp.
2. *Plat peněžitý.*
3. *Mešní stipendia.*
4. *Poplatky štolové.*

§. 119. Dotace rurální.

1. Nemovité zboží za všech věků považováno za nejjistější majetek církevní, jelikož poskytuje duchovenstvu postačitelnou výživu vždy a v každé době, nejsouc podro-

[1]) Pouhé odvolání se duchovních správců na ministerské výnosy ze dne 29. prosince 1851. čís 169. a ze 14. února 1852. č. 556. vláda nyní zamítá, nepovažujíc je za vyjádření vůle samého zakladatele nadace.

beno tolikerým změnám jako valuta peněžní, kteráž přečasto operacemi finančními, náhlým vzrůstáním ceny potravin atd. tou měrou klesá, že tentýž obnos, který dnes dosti slušnou výživu duchovnímu správci poskytuje, po 50 aneb 100 letech již nikterak ani na důležitější potřeby jeho nestačí, jak toho důkaz máme při bývalých čtyřstových farách náboženské matice.

2. Již v r. 1866. vzaly nejdůst. Ordinariaty české v úvahu, že největší část pozemků zádušních a farních v Čechách postrádá vkladu knihovního, a že tudy pozemkový majetek církevní vydán jest nebezpečí mnohonásobného poškození a zkracování; i ustanovili se schválením c. kr. místodržitelství a c. kr. státního ministerstva [1]), aby se konaly přípravy na ten účel, by první vklad zádušních a farních pozemkův uskutečněn býti mohl na veškerých místech, kde dosud vykonán nebyl.

V r. 1871. byl obecný zákon o knihách pozemkových vydán a v r. 1874. nařízeno, aby v celých Čechách *nové knihy pozemkové* byly založeny. Jelikož pak za příležitostí kanonických visitací jenerálních se spozorovalo, že jen v řídkých případech bylo nařízení od Ordinariatů českých r. 1866. dané skutkem naplněno, začali týmž rokem 1874. i církevní představení poznovu o to usilovati, aby *vklad pozemků církevních* byl proveden [2]). Uloženo vikářům, aby správce kostelů a beneficiaty svého okresu, kde k účelu knihovního vkladu pozemků zádušních a obročních posud nic učiněno nebylo aneb učiněné kroky nebyly ku konci přivedeny, k tomu přiměli, by záležitosti této bez prodlení se ujali a ji s pomocí patronátních úřadův, po případě též s pomocí c. k. okresních hejtmanství a soudů k žádoucímu konci přivedli. *Výlohy* k tomu potřebné mohou se uhraditi ze záduší, kde jest dostatečné, a sice pro pozemky zádušní bez výminky, pro pozemky obroční spůsobem zálohy. Vikářům uložena povinnost, by v každém půlletí podávali zprávy o stavu této záležitosti s udáním nastalých snad překážek, aby pomocí konsistoře překážky tyto odstraněny býti mohly. Prodlením posledních let byl také vklad knihovní pozemků zádušních i obročních všady uskutečněn.

---

[1]) Pražský Ord. list 1866. č. 9. str. 66., 67.

[2]) Pražský Ord. list 1874. č. 15. str. 57., 58.

3. V roce 1875. nařídilo c. k. místodržitelství české všem okresním hejtmanstvím, aby vyšetřiti dala v zájmu matice náboženské, jakož i chrámů, beneficií a nadací, zdaž se mappy katastrální shodují se skutečným stavem majetku, je-li vše, co k některému záduší, obročí neb fondu náleží, také v katastru náležitě zaznamenáno a nestává-li v těch věcech žádného pochybení neb omylu. Při tomto vyšetřování mají okresní hejtmanství vždy jen v dorozumění s konsistořemi neb od nich splnomocněnými vikariatními úřady jednati a mají též patronátních úřadů k podobnému jednání vybídnouti [1]).

4. Do kněh pozemkových budiž po pravidlu (nelze-li dokázati, že věc náleží jiné osobnosti fysické neb morální) při pozemcích zádušních vepsán *„římsko-katolický chrám farní* (neb filialní)“, při pozemcích obročních *„římsko-katolické farní beneficium.“* Z toho, že někdo jest patronem, neplyne ještě pro něho právo vlastnické k některé nemovitosti; neboť patronátní právo a vlastnické právo jsou dvě rozdílné věci. Patron jest obhájcem záduší, nikoli však vlastníkem pozemkův aneb budov k záduší náležitých [2]).

Při některých chrámech patronátních matice náboženské byly pozemky zádušní chybně zaneseny do knih pro „matici náboženskou“. Avšak vláda nařídila, aby pochybení takové všady napraveno a pozemky na jméno toho kterého římsko-katolického *chrámu* do knih zaneseny byly [3]).

5. *Vikářové* biskupští jakož i *farářové* a představení kostelů vůbec jsou povinni o to dbáti, aby při vkladu knihovním nebyla práva církve nijakž poškozena. Neboť častěji se stává, že někteří by rádi majetek kostela na jméno dotyčné obce náboženské přenesli. Mnohdy se také stalo, že obce si daly připsati při katastrálním měření pastviny, jichž držitelem byl kostel či záduší, kterých však obec bezprávně užívala, z čehož pak vznikl právní spor mezi záduším neb obročím s jedné a obcí s druhé strany. Jelikož dle zákona poslední skutečné držení rozhoduje, mohlo by jmění zádušní neb farní snadno

---

[1]) Výnos c. k místodržitelství ze 17. listopadu 1875. č. 52831. (Praž. Ord. l. 1875. č. 12.)

[2]) Výnos c. k. místodržitelství v Dolním Rakousku ze 27. května 1877. č. 12707.

[3]) Vynesení českého c. kr. místodržitelství ze dne 17. května r. 1886. č. 37393. (Praž. Ord. l. 1886. č. 14.)

ku škodě přijíti, kdyby správcové duchovní práv kostela neb fary řádně nehájili a toho dopustili, aby jiná osobnost bezprávně ve skutečné držení majetku církevního se uvázala [1]). Kdekoli nemovité jmění kostelův a beneficií nebylo až doposud do pozemkových kněh vtěleno, zavázáni jsou správcové duchovní o to se starati, by takovýto vklad *co nejdříve* byl vykonán. Každý pak vikář, farář a představený kostela (rector Ecclesiae), v jehož oboru působnosti by se jakékoli stenčení práva vlastnictví kostelního strojilo, nechť o tom ihned a neprodleně podá zprávu konsistoři.

6. Co do *pozemků obročních* jest dle církevního práva dovoleno beneficiatovi, že dle potřeby povrch půdy změniti může, na př. pastvisko proměniti v pole úrodné, role proměniti ve vinici atp. Takéť ukládá církev obročníkovi povinnost, aby dle největší možnosti své stav nemovitostí, budov a pozemků *zlepšiti* se snažil. Když by ale naopak vinou beneficiatovou stav pozemků se značně *zhoršil* aneb farní budovy pronedbáním či opomenutím potřebných oprav velkou pohromu vzaly, jest dle zákonů církevních i státních povinností téhož faráře, po případě jeho pozůstalosti, zaviněnou škodu uhraditi a napraviti.

§. 120. Plat peněžitý.

Peněžitého platu požívají duchovní správcové buď v ten způsob, že celá kongrua jejich v platu tom záleží, aneb že mají sice také jiné příjmy na př. část polností, avšak doplněk kongruy aneb náhrady za vyvazené dávky na penězích dostávají.

1. Duchovní správcové na farách náboženské matice dostávají po pravidlu plat svůj (farář 700 zl., kooperátor 350 zl.) celý z této matice, taktéž interkalární administrátoři z části neb cele berou výživu svou z fondu náboženského.

a) Každý kněz, který má z fondu náboženského obdržeti nějaký plat, jest povinen prostřednictvím okresního vikáře a biskupské konsistoře *žádati*, aby jemu od c. k. místodržitelství plat byl vykázán a z rozkazu téhož úřadu aby jemu doručen byl arch platební. V žádosti té dlužno uvésti den kanonické investitury (při faráři) aneb den skutečného nastoupení místa

[1]) Pražský Ord. list 1878. č. 12. str. 45., 46.

(při kooperátorovi neb administrátorovi) s prosbou, aby plat od téhož dne byl poukázán.

Žádost o poukázání platu znějž takto:

Vysoce důstojná biskupská Konsistoř!

V hluboké úctě podepsaný byl dekretem veleslavného c. kr. místodržitelství ze dne 27. listopadu 1886 za faráře v Křešíně ustanoven a dne 20. prosince t. r. od Jeho Milosti Biskupské kanonickým způsobem na tuto faru investován. Z té příčiny dovoluje si v úctě podepsaný žádati, Vysoce Důstojná biskupská Konsistoř račiž pro něho u veleslavného c. kr. místodržitelství dobrotivě vymoci, aby jemu kongrua per 420 zl. r. m. z matice náboženské, ode dne 20. prosince 1886 počínaje do konce roku 1886., pak ale od 1. ledna 1887. částečně dle zákona zvýšená kongrua 560 zl. při c. k. berním úřadě v Ledči k placení poukázána a platební arch vydán byl

Z farního úřadu v Křešíně, dne 24. prosince 1886.

Matěj Jambura,
farář.

b) Všickni kněží z *náboženské matice* úplně neb částí platu svého nadaní mají povinnost, aby každoročně bezplatně jistý počet mší sv. na úmysl matice této odsloužili; a sice jest až dosud dle výpočtu úřadů státních každý farář z matice dotovaný povinen odsloužiti 184, lokalista 136 a kooperátor 91 mší ad intentionem fundi religionis. Papežskými indulty jsou však biskupové oprávněni, tento značný počet zmenšiti čili redukovati v ten spůsob, že každý farář neb kooperátor za každých *10 zlatých r. m.*, jež mu z matice náboženské vykázány jsou, *jednu mši sv.* „ad intentionem fundi religionis“ persolvovati jest povinen, tudíž za každých 100 zlatých 10 mší sv.

Dle sdělení vládního z nejnovější doby nepomýšlí vláda na to, aby za příčinou zvýšení kongruy, které nastalo vydáním zákona z 19. dubna 1885., nové břemeno mší sv. ad intentionem fundi religionis kněžím ukládala. Leč závazky dosavádní v té příčině i na dále ve své platnosti zůstávají a jest tudíž každý kněz povinen i budoucně tentýž počet mší sv. jako dříve na úmysl matice náboženské sloužiti.

c) V případě uprázdnění kooperátury povinni jsou dotyční farářové, aby mše sv. náboženského fondu kooperátorovi přikázané buď sami odsloužili aneb od jiných kněží sloužiti dali [1]). O *vyplacení stipendií* za tyto mše vypadajících po 50 kr. má nejdéle do konce každého roku u konsistoře býti

[1]) Nařízení kn. arc. konsistoře Pražské z 30. listopadu 1870 č. 7866. (Praž. Ord. list 1870. str. 103.)

zakročeno, a sice zvláštním podáním, nikdy ve spojení s jinými záležitostmi; k žádosti té má se připojiti výkaz odsloužených mší sv. a stvrzení o přijetí sumy za to vypadající. Nepodají-li se až do *konce ledna* následujícího roku konsistoři takovéto žádosti, má se za to, že tyto mše sv. nebyly toho roku slouženy, a konsistoř sama o jich sloužení se postará. Konečně podotknouti se musí, že při uprázdnění kooperátury platí onen počet mší sv., které tomuto místu přikázány byly, a nikoli papežský indult, jelikož ten indult jen osobám, kteréž z náboženské matice plat berou, udělen byl a nikoli místům uprázdněným.

Pozn. Kdekoli místo kaplana neb kooperátora jest systemizováno, ale na čas *není obsazeno* (pro nedostatečný počet duchovenstva), může ten který farář žádati, aby jemu udělena byla měsíční *remunerace* 10 zl. r. m. [1])

d) Farář, který dostává pouze peněžitý plat z matice náboženské, jest dle zákona [2]) oprávněn požadovati, aby jemu tam, kde záduší dosti prostředků k tomu cíli poskytuje, zádušní pozemky až do výměry 10 měr buď zdarma aneb za skrovné nájemné byly k používání ponechány. Taktéž může žádati, aby měl při faře zahrádku [3]).

Jiné peněžité platy plynou mnohým duchovním správcům ze záduší chrámu farního a sice buď jakožto doplněk kongruy, aneb jako náhrada na rozličné dávky.

3. Skrovničkou náhradou za desátek, který až do r. 1848. činil podstatnou, ano mnohdy nejznačnější část příjmův obročních, jsou jistiny vyvazovací; úrok z vyvazovacích jistin v každém půlletí plynoucí vyplácí příslušný c. kr. úřad berní proti kvitanci, kterou beneficiat podpisem a farní pečetí stvrzenou předkládá.

§. 121. Stipendia mešní.

1. Mimo fundační mše, o nichžto jsme při zádušním jmění promluvili, naskytují se jakožto náhodě podrobený a tudíž nejistý pramen příjmů pro duchovního tak zvaná stipendia mešní, jinak též „manualními“ či kurrentními

[1]) Výnos c. kr. ministeria osvěty ze 14. listopadu 1858. a 9. července 1872 č. 6854. (Praž. Ord. list 1872. č. 14.)

[2]) Dvorní dekrety z 22. května 1795. a 9. ledna 1797. Nařízení v Čechách z 23. listopadu 1795.

[3]) Dvorní dekret z 12. srpna 1790.

nazvaná (na ruku daná, Handstipendien). Věřící dávají duchovnímu jistou almužnu na ten účel, aby mši sv. na jejich zvláštní intenci applikoval. Protož vždy především vysvětliti sluší věřícímu lidu zásadu, že stipendium není cenou, kterou by se nejsv. oběť sama vyvážiti mohla, nýbrž že jest to almužna čili oběť, kteráž se odevzdává v ruce kněze jakožto zástupce Božího a která spolu sloužiti má za příspěvek ku snadnější výživě kněžské.

2. *Obnos* stipendia není ustanoven obecným zákonem církevním, ale ponechává se krajinskému zákonodárství a nazývá se tudíž „taxa synodalis“, jelikož na synodě provincialní a diecésní aneb statutem biskupským se taxa ustanovuje. V našich krajinách určen jest obnos 50 krejcarů r. m. (vlastně dle konvenční měny půl zlatého čili $52^1/_2$ kr. rak. měny). Kněz nesmí více než tuto částku od věřících požadovati; avšak může přijmouti i více, když mu to samochtě dárce nabízí a může i méně vzíti (na př. od chudých), pokudž při tom všeliká snaha svatokupecká vyloučena zůstává.

3. Nikdy není dovoleno, za několik stipendií jenom jednu mši sv. sloužiti, nýbrž pravidlem buď jmíno, že každé stipendium vyžaduje *zvláštní* mši sv.

4. Nemůže-li ten který kněz sám persolvovati jisté stipendium, a odevzdá-li intenci jinému knězi, jest povinen spolu s intencí též *celý obnos stipendia* témuž knězi doručiti, sám ničeho sobě neponechav. Zejména není dovoleno, v jedné diecési neb zemi sbírati intence neb stipendia, a zasýlati je k persolvování do jiné diecése neb země, kde menší taxa jest stanovena, aby tam za tuto skrovnější taxu odslouženy byly.

5. Jediná výminka připouští se v tomto případě: Jestliže kněz jakožto beneficiat jest zavázán jistý počet mší na určitou intenci persolvovati, kteréžto mše se mu do jeho kongruy počítají, dovoluje se, aby intence, jež sám sloužiti nemůže, dal odsloužiti jiným kněžím, jimž povinen jest dáti pouze obyčejné v té diecési předepsané stipendium; přebytek může si ponechati pro vlastní svou výživu [1]).

[1]) Na př. farář matice náboženské s kongruou 700 zl. jest dle státních předpisů povinen sloužiti ad intentionem fundi religionis 184 mše sv. Připadá tedy za jednu mši 3 zl. 80 kr. Jelikož však 700 zl. není pouhým souhrnem stipendií, alebrž jest to kongrua na slušnou výživu farářovu určená, může farář dáti mše, které sám persolvovati s to není, sloužiti od svého kooperátora neb jiného kněze, jemuž dá za každou mši pouze 50 kr. r. m.

6. Kněžím, kterýmž na základě fakult apoštolských dovolena jest v neděli a zasvěcený svátek binace mše sv., dala církev následující nařízení, chtějíc uvarovati, aby nikdo nemohl binace zneužívati k ukojení své lakoty a ziskuchtivosti: Farář, jenž ve dvou osadách, které péči jeho jsou svěřeny, koná v neděli a ve svátek dvě mše sv., povinen jest applikovati obě pro populo. Má-li farář jedinou osadu a obdržel-li dovolení binace, povinen jest applikovati jednu mši sv. pro populo, za druhou mši sv. žádným způsobem *nesmí vzíti stipendium.* Kněz pak, jenž není povinen applikovati pro populo, a přece binýrovati smí, může za první mši sv. vzíti stipendium, za druhou však stipendia přijmouti nesmí [1]).

7. Církev sv. vyslovila se též rozhodně [2]) proti jednání oněch *kněhkupců* a obchodníků vůbec, kteří ve Francii a jinde lákavými sliby toho docílili, že jim mnozí kněží přenechali mešní stipendia; kněhkupcové tito pak oněm kněžím, kteří se zavázali ku sloužení mší sv., místo hotových peněz dávali rozličné knihy a časopisy. Kněžím jest všeliké spolupůsobení k takovému kramaření se stipendiemi mešními přísně zakázáno.

Jenom osobám duchovním jest dovoleno, aby kněžím dávali *knihy* neb *časopisy* proti persolvování intencí mešních a sice za těmito podmínkami: α) není dovoleno schválně na ten úmysl stipendia sbírati; β) musí stipendium býti persolvováno na témž místě a touž dobou, jak dárce ustanovil a počítati se v témž obnosu, jakýž původně byl k tomu účelu věnován; γ) musí býti zjištěno, že mše svaté skutečně také byly slouženy [3]).

8. Co do času sluší rozeznati: Bylo-li dáno stipendium na ten účel, aby v *jistý den* sloužena byla mše sv. pro vivente vel defuncto, jest kněz povinen právě toho dne celebrovati. Nemůže-li tak učiniti, pouč o tom dárce a navrať mu stipendium, aneb se v čas postarej, aby jiný kněz mši svatou sloužil. Není-li den určen, pokládá se pravidlem, aby mše svatá za *mrtvé* nebyla přes jeden měsíc, za *živé* přes

---

[1]) Na *vánoční hod Boží* jest však dovoleno, aby kněz za každou z oněch 3 mší sv., které slouží, stipendium přijal; farář applikuje jednu mši, za dvě může též vzíti stipendia. (Čas. Duch. 1876 str. 278—279.)

[2]) Výnos posvátné kongregace Concilii ze dne 9 září 1674.

[3]) S. Congreg. Conc. ze dne 25. dubna 1875. (Čas. Duch. 1877. str. 308 310.)

2 měsíce odkládána. Sezná-li kněz, že nemůže v čas vyhověti, oznam to buď dárci stipendia, aneb odevzdej stipendium jinému knězi, jenž by je v pravou dobu persolvoval.

9. V příčině stipendií mešních jest největší svědomitosti třeba a to zvláště pro uvarování všeho nepořádku u věci tak svaté. Bolestno jest slyšeti, že po smrti kněze zůstalo 50, 100 i více stipendií nepersolvovaných, za něž stipendium v hotovosti obdržel, ale hotovost ta se v pozůstalosti nenalezá. Aby se takovýmto spůsobem neukládalo nástupci přílišné břemeno, jakož aby také dárcové stipendií v důvěře své nebyli oklamáni a ti, za něž se oběť mše sv. konati má, aby ovoce z nejsv. oběti plynoucího nebyli zbaveni, jest nařízeno, že každý kněz má míti zvláštní knížku mešních intencí, kteráž v obyčejném formátě osmerkovém může býti psána dle formuláře, jejž na str. 426. uvádíme.

Do první rubriky napíše kněz den, kdy stipendium přijal; do druhé počet, kolik mší sv. má býti slouženo; do třetí rubriky „intentio“ poznamená se, na jaký úmysl a byl-li den určen, připoj též, kdy tato mše má dle vůle dárcovy býti sloužena. Ve čtvrté rubrice stůjž summa peněžní, mnoho-li kněz na zmíněnou intenci obdržel. Do pátého sloupce zanesen budiž den, kdy mše sv. skutečně byla odsloužena.

Do poslední rubriky „Adnotatio“ budiž poznamenáno, cokoli v předešlých místa nenalezá, obzvláště zdaž byly mše od jiného kněze persolvovány a zdaž mu bylo již vyplaceno stipendium; aneb pro jakou překážku nemohla mše v ten den, jak ustanovil dárce, býti sloužena; aneb na př. že dárce jest dlužen za to stipendium vypadající obnos peněžní. Pokud jsi všechny intence nepersolvoval, *ponech peníze* za to obdržené při knížce, kde stipendie zapsané chováš, aby pro případ úmrtí o náležité sloužení jich postaráno býti mohlo.

§. 122. Poplatky štolové.

Štolovými poplatky nazývají se dávky, jež věřící za příčinou některých úkonů farních povinni jsou dávati faráři jednak pro uznání farní právomocnosti jeho, jednak jakožto příspěvek k jeho výživě. O poplatcích těch víme, že z počátku to byly dary dobrovolné, z nichž se později zákonitý obyčej vyvinul. V příčině poplatkův oněch

Stipendia Missarum.

Annus 1885 Mensis et dies perceptionis	Quot missae celebrari debent	Intentio.	Summa percepta fl.	Summa percepta kr.	Annus 1885 Mensis et dies persolutionis	Adnotatio
14. Augusti	1	pro salute aegroti Josephi	1	—	14. Augusti	
3. Septembris	8	pro † Margaretha; una missa debet persolvi. 6. Sept., reliquae eodem mense	4	—	6. Sept. 9. 11. 12. 13. 20. 23 26. Sept.	
27. Septembris	1	in honorem s. Venceslai; debet celebrari 28. Sept.	2	—	28. Sept.	
8. Novembris	20	ad intentionem dantis	10	—	9. 10. 13. Novembr.	A die 15 Novembris aegrotus fui; reliquas 17 intentiones mei loco persolvit D. Eustachius Vaněk, sacerdos deficiens, cui dedi stipendia 8 fl. 50 kr.

Bohemo-Budvicii, 24. Decembris 1885.

Adalbertus Marek,
Capellanus.

I. dle obecného práva církevního zachovávati sluší tyto předpisy:

a) Právo, požadovati poplatek štolový [1]) náleží *faráři* neb na jeho místě administrátorovi (vicario perpetuo vel temporali), nikoli kooperátorovi neb kaplanovi. Kaplan může práva na štolu nabyti jen smlouvou s farářem uzavřenou aneb statutem diecésním [2]).

b) Farář jest povinen při vybírání štoly tak jednati, aby všeliké zdání svatokupecké ziskuchtivosti (simoniaci quaestus) od něho bylo vzdáleno. Tudíž musí věřícím při každé vhodné příležitosti vyložiti, že štolové poplatky nejsou jakousi cenou či taxou, za kterou se posvátné funkce od kněze vykonávají, nýbrž že ten posvátný úkon jest jenom *příležitostí*, při které osadník svému duchovnímu pastýři ku snadnější jeho výživě jistý poplatek poskytuje.

c) Štolový poplatek může požadován býti jen od oněch osadníků, kteří s to jsou jej zapraviti; lidem zcela *chudým* povinen jest farář úkony od církve sv. předepsanými zdarma posloužiti bez jakékoli náhrady.

d) Jestliže osadník zámožnější se zdráhá štolový poplatek zapraviti aneb jestli chudý jej zapraviti nemůže, *nesmí farář posvátného úkonu odepříti*, nýbrž povinen jest vykonati vše, co od církve předepsáno, může se však žalobou na onom osadníku, který dosti zámožný jest, hojiti.

e) Církevní zákony dovolují bráti štolové poplatky za příležitostí těchto *úkonů* farních: 1. při křtu sv.; 2. při ohláškách manželských; 3. při oddavkách; 4. při úvodu šestinedělek; 5. při pohřbu; 6. při vyhotovení farního vysvědčení, týkajícího se těchto posvátných úkonův.

II. V Rakousku byly v 18. století vydány předpisy se strany *vlády světské*, jimiž byla taxa štolová určena; zvláštnosti této světské štolové výměry v tom záleží, že

α) Nejen *faráři*, ale též *kantorovi* (regens chori, řediteli kůru) a *kostelníkovi* taxa štolová se vykazuje; kdežto dle církevního práva hudebníci a zpěváci neb kostelníci jenom za vykonanou práci mohou žádati přiměřenou odměnu, nikoli však poplatek štolový, který pouze faráři přísluší.

---

[1]) Název ten: „jura stolae“, Stolgebühren, vzat odtud, že farář při úkonech církevních, o nichž zde se mluví, rochetou a štolou přioděn bývá.

[2]) Viz Pražskou synodu diecésní 1873 cap. 13. pag. 34.

β) Státní předpis dovoluje *požadovati* štolu při těchto úkonech: 1. při ohláškách manželských; 2. při oddavkách; 3. při pohřbu a 4. při vyhotovení farního vysvědčení o křtu, kopulaci, úmrtí atp. Státní zákon však neuznává právo farářovo, požadovati též štolu při křtu, při úvodu šestinedělky a za vysvědčení o prošlých ohláškách. Když ale osadníci při křtu neb úvodu sami duchovnímu správci štolový poplatek ochotně dají, v tom jim světská vrchnost nebrání.

Poznamenání. Za příležitostí sv. zpovědi a zaopatřování nemocných nějaký poplatek žádati, jest zákony církevními i státními přísně zakázáno.

γ) *Taxa* poplatků štolových byla v Čechách, na Moravě i v jiných zemích korunních od vlády světské vydána v předešlém století [1]; nařízeními dosti četnými o to usilováno,

---

[1]) Pro Čechy vydán patent štolový za vlády císařovny Marie Terezie dne 30. května 1750. (Jaksch, Gesetzlexikon, sv. 5. str. 534). Až doposud nebyl zákon ten za nový vyměněn, a přece na jevě jest nenedostačnost onoho patentu pro naše poměry časové, což zvláště vysvítá, uvážíme-li I. *klassifikaci* obyvatelstva, která roku 1750. byla dobrá, ale na naše konstituční poměry občanské se nemůže zajisté applikovati rozdělení, jaké se nalezá v patentu z r. 1750: A) vyšší stav a sice 1. knížata, hrabata, svobodní páni, tajní radové; 2. pánové a rytířové, kdož nejsou v úřadě královském; 3. méně zámožné osoby z panstva a rytířstva. B) Měšťané a jiní obyvatelé v městech a na venkově, a sice 4. radové, primátoři, zámožní kupci; 5. assesoři, kramáři a zámožní měšťané; 6. písaři soudní, umělcové, mistři průmyslničtí, mlynářové a sládci; 7. panští lokajové a jiné osoby služebné i tovaryši průmyslničtí; 8. učeníci umělcův a řemeslníkův, nádeníci a podávači. C) Prostí obyvatelé venkovští čili sedláci, a a sice 9. celoláníci, mistři ovčáčtí a ovčáci; 10. pololáníci; 11. čtvrtláníci a skopčáci (Hammelknechte); 12. chalupníci a 13. podruhové, čeledínové a nádenníci. II. Rovněž ani *poplatky* samy sebou nemohou za přiměřené uznány býti pro nynější dobu. Budiž nám prominuto, že zde celou onu taxu neuvádíme, přesvědčeni jsouce, že celý obsah její nikde více platnosti nemá, byť v té oné položce některý správce duchovní se dle zmíněné taxy spravoval. Avšak jakožto zvláštnost stůjtež zde některé obnosy patentem z r. 1750. ustanovené. Za příčinou prohlášek má kníže atd. (třída 1—3.) platiti v Praze 3, 2, 1 zlatý, na venkově 1 zl. 30 kr., 1 zl., 45 kr.; měšťané (od 4—8 třídy) platí 1 zl., 30, 15, 8, 4 kr.; sedláci (od 9—13. třídy) platí 24, 18, 12, 6, 3 krejcary! — Při kopulaci ustanoveno na venkově 6, 4, 3 zl.; 2 zl., 1 zl. 30 kr., 45, 30, 18 krejcarů; 1 zl., 45, 30, 18, 12 kr. — Při pohřbu dospělých určeno v Praze 20, 16, 12; 12, 6, 2 zlaté, 30, 12 krejcarů; na venkově 10, 8, 4, 4, 2, 1 zl.; 20, 8 kr.; 1 zl., 30, 18, 12, 6 krejcarů. — Za křestní, oddací aneb úmrtní list má se platiti v Praze 4, 2, 1 zl., 1 zl., 36, 24, 12, 6 krejcarů; na venkově 2 zl., 1 zl. 30 kr., 45 kr.; 45, 30, 18, 10, 5; 24, 18, 12, 8,

aby taxa vládní všady v obecnou platnost vešla, což se však nepodařilo. Neboť z části byla už jiná štola v obyčeji na každé téměř faře, a z části nebyla taxa patentem určená v žádném poměru ke skutečným potřebám a k práci duchovenstva. V r. 1869. vyzvala vláda [1]) Ordinariaty biskupské v Čechách, aby podniknouce *revisi* starého patentu císařského (z r. 1750.) předložily vládě návrh nové taxy štolové, kteráž by požadavkům doby nynější byla přiměřena. Ordinariaty otázavše se v té věci duchovenstva na vikariatních poradách shromážděného, předložily c. k. vládě svá dobrozdání; od té doby však nestal se žádný rozhodný krok v té věci a panuje tudíž v každé osadě tak zvaná štola usualní čili obyčejem tamějším zavedená.

δ) Kdežto církev těm, kdo poplatků štolových faráři dávati zlomyslně se zdráhají, pokutami církevními vyhrožuje[2]), poskytuje stát rakouský k dobývání štoly církvi katolické exekuci politickou[3]), tak že ten, kdo zlomyslně štolu

---

4 krejcary. — Za zvonění hran neb při pohřbu bylo stanoveno v Praze za hodinu 2 zl. 20 kr. až do 7 zl.; v městech a městysech za hodinu 1 zl 10 kr. až do 3 zl. 30 kr.; na vesnicích za hodinu 45 kr. aneb i 24 kr. — Za šestispřežný vůz pohřební v Praze 10 zl., za čtyřspřežný 8 zl. — Za hrob v Praze a v městech i v městysích má se platiti 1 zl., od chudších 30 kr., na vesnicích 30 aneb 15 kr. k záduší. Mimo to hrobařovi sluší za kopání hrobu 1 zl. až 1 zl. 30 kr., od chudších 45 kr. v zimě; v létě od 18 krejcarů až do 1 zl. 10 kr. — Kantorovi mělo se dle patentu zaplatiti při pohřbu dospělých v Praze 6 zl. 40 kr.; 5 zl. 20 kr.; 4 zl.; 4 zl.; 2 zl.; 40, 10, 4 kr.; na venkově 3 zl. 20 kr.; 2 zl. 40 kr ; 1 zl. 20 kr.; 1 zl. 20 kr. ; 40, 20, 7, 3 kr.; 20, 10, 6, 4, 2 kr. Mimo to však měla se ještě dáti zpěvákům a hudebníkům zvláštní odměna. — Assistentům určeno vesměs po 30 kr., akolytům po 15 kr., vše v konvenční měně. — Pro Moravu byl patentem z 15. dubna 1749 podobný pořádek štolových poplatků vyměřen.

[1]) Výnosem c. k. místodržitelství českého z 8. srpna 1869 č. 41660.

[2]) Conc. Later. IV. 1215. (X. lib. V. tit. 3. cap. 42.) Srovn. „Časopis Duch " 1869. str. 539. Dekret Lateránského sněmu sluší jakožto základ práva štolového považovati.

[3]) „K dobývání dávek nebo ku konání jiných povinností k účelům církevním, ježto příslušníkům církevním s přivolením vládním byly uloženy, povoluje se exekuce politická. To platí také o stálých poplatcích za církevní ohlášky, oddavky a pohřby (o štole), jakož i za písemnosti od farního úřadu zdělané. Ti, kdož požívají práva chudých, jsou těchto poplatků zproštěni." (Zákon ze 7. května r. 1874. §. 23.)

zapraviti se zpěčuje, násilím k tomu donucen býti může. Projednání sporů v příčině štoly přísluší úřadům politickým.

Jest pak v míře tím vyšší stát povinen o to se starati, aby kněžím dávky štolové zadržovány nebyly, jelikož ony musí aspoň částečně pastýřům duchovním nahražovati škodu, kterou utrpěli r. 1848. zrušením desátku. Stát se ovšem zavázal (v 33. článku konkordátu z r. 1855.), že poskytne duchovenstvu za ztracený desátek přiměřenou náhradu, avšak slib ten podnes nebyl vyplněn.

§. 123. O zabavení důchodů správců duchovních.

Ač pro duchovenstvo katolické již tak zvané privilegium competentiae tvoří jakousi bezpečnou hráz, kteráž dle zákonů církevních knězi katolické církve jistou část příjmů zabezpečovala, bylo nicméně ještě u vyšší míře o zabezpečení slušné výživy duchovenstva v Rakousku postaráno zákonem říšským ze dne 21. dubna 1882. (říšs. zák. č. 23.), v němž tato ustanovení jsou obsažena:

1. Z pravidelných *důchodů služebných* a z příjmů duchovního *obročí* katolického správce duchovního smí zabaven čili exekvován býti nanejvýš jen *třetí díl* [1]); při tom však sluší zachovávati zásadu, aby exekucí stíženému z úhrnu příjmu zbyl nejméně důchod ročních *800 zl.* ku vlastnímu používání.

2. Z exekuce úplně a naprosto vyjmuty jsou poplatky *štolové*, které přímo vycházejí duchovním správcům od jednotlivých stran za funkce církevní (zákon §. 3.). Cokoli však z poplatků štolových obsaženo jest ve fassi duchovního správce, to budiž v rozvrh vzato při výpočtu onoho dílu důchodu jeho, který exekuci podlehá.

---

[1]) Celý §. 1. nadzmíněného zákona zní takto: „Z pravidelných důchodů služebných, jako jsou: služné, platy, platy v disponibilitě, příplatky dle osoby a stáří, příplatky funkční a aktivitní, z jiných podobných důchodů osob vojenských, úředníků a služebníků dvorských, státních, zemských, okresních a obecních, též ve službě veřejného fondu trvajících, *duchovních správců* církví a náboženských společností zákonitě uznaných, též ze příjmů duchovních obročí podlehá exekuci jen třetí díl, a to jen s tím obmezením, aby stíženému z úhrnečné sumy důchodu zbyl k požívání vlastnímu roční důchod 800 zl. r. m. (Praž. Ord. l. 1883 č. 3.)

3. Z *výslužného* duchovních správců (z platu deficientů) podlehá exekuci jen třetina, a to s tím obmezením, že stiženému musí z platu onoho zbýti aspoň důchod ročních 500 zlatých ku vlastnímu požívání. (§. 2.)

4. Užití těchto ustanovení zákona nemá vyloučeno ani obmezeno býti *nižádnou úmluvou* mezi původcem exekuce a osobou exekucí stiženou. Každý krok, ať jest to postup, poukázka, zástava neb jiný právní prostředek, pokud se stanovením tohoto zákonu příčí, zůstává bez právního účinku (§. 7.).

§. 124. Výslužné katolických správců duchovních.

1. Zákonem z 19. dubna 1885. bylo požadavkům spravedlnosti zejména v tom směru vyhověno, že duchovním osobám, jež k dalšímu zastávání duchovní správy nespůsobilými se staly, vyměřeno *výslužné* či odpočivné v míře poněkud hojnější a přiměřenější než jindy bývalo a sice béře se u vyměření platu výslužného ohled na trojí věc: *a*) zdaž ten, jenž na odpočinek jíti žádá, byl farářem nebo knězem pomocným (kaplanem, kooperátorem); *b*) jak velký byl obnos jeho kongruy na místě, jež naposledy zastával, a *c*) jak dlouho byl činným ve správě duchovní. Dle těchto základů vyměřuje se výslužné následujícím obnosem:

Výslužné

a) pro samostatného duch. správce, jehož kongrua na posledním místě působení obnášela	doba činné služby				
	až do 10 let	nad 10 až do 20 let	nad 20 až do 30 let	nad 30 až do 40 let	nad 40 let
700 zlatých	300	370	440	475	510
800 zlatých	300	380	460	500	540
900 zlatých	300	390	480	525	570
1000 zl. neb více	300	400	500	550	600
b) pro pomocného kněze	225	250	275	300	300

2. O vykázání tohoto výslužného budiž zadána *žádost* ku konsistoři biskupské neb k c. kr. místodržitelství. Aby pak příslušné úřady církevní i světské nabyly přesvědčení o dosavadní činnosti kněze do výslužby jdoucího, jakož také o příčinách, pro které do výslužby jíti chce, jest předepsáno, aby ku každé žádosti toho druhu připojen byl *tabellární výkaz* o dání na odpočinek (Tabellar-Ausweis neboli Deficienten-Tabelle) a sice dle formuláře, jejž na str. 433. klademe[1]).

3. Kdokoli do výslužby jíti žádá, má tímto výkazem tabellárním předložiti průkaz o svém stáří, ordinaci kněžské, o působení svém v duchovní správě neb jiných úřadech církevních, z jaké příčiny a na jak dlouho žádá jíti do výslužby, zdaž pouze na čas (na př. nemocný kněz až do úplného zotavení svého) aneb na celý svůj život. Výkon tabellarní budiž od biskupské *konsistoře* potvrzen. K němu připojí se *vysvědčení choroby*, jež musí stvrzeno neb vystaveno býti od c. k. okresního lékaře. Žádá-li kněz na vždy jíti do výslužby, musí od lékaře na vždy trvající neschopnost k dalšímu zastávání duchovní správy býti konstatována.

Žádost o dání do výslužby může spojena býti s resignací na beneficium, o které později promluvíme.

§. 125. Správa jmění zádušního.

1. Dle předpisů církevních má správa zádušního jmění každého chrámu farního neb filialního svěřena býti duchovnímu představenému téhož chrámu, faráři neb administrátorovi, kterýž podřízen jest v tom ohledu dozoru svého biskupa diecésního[2]). Při této správě jmění mají duchovnímu správci ku pomoci přiděleni býti dva zádušníci (starší zádušní, Kirchenkämmerer, Kirchenpröpste); mimo to béře účastenství ve správě církevního jmění patron buď sám osobně neb plnomocníkem či zástupcem svým (patronátním komisařem); zádušníci i zástupce patrona mají býti

[1]) Výnos c. k. ministeria osvěty ze 16. května 1877 č. 7951. (Pražský Ord. l. 1877. str. 43.)

[2]) Conc. Trid. sess. XXII. cap. 9. reform.

Výkaz tabellární

(Tabellar-Ausweis)

k žádosti faráře v Roseči o dání na odpočinek.

Jméno a církevní vlastnost žadatele	Místo a den narození	Den ordinace s udáním titulu ordinace	Dosavádní působení: místo, kde byl ustanoven	Dosavádní působení: nastoupení dne	Dosavádní působení: vystoupení dne	Příčina neschopnosti, lékařské vysvědčení	Čas, na jak dlouho se odpočinek žádá	Poznamenání
Josef Sokol, farář v Roseči	V Hořepníku, okres Pelhřimovský 24. října 1817	Na kněžství vysvěcen dne 30. července 1840; ad titulum fundi religionis	Ve Stráži kaplanem	8. září 1840	20. ledna 1845	Vysoké stáří 70 let; dle seznání c. kr. okresního lékaře trpí žadatel nezhojitelnou hluchotou, která mu další zastávání duchovní správy na vždy nemožným činí	Stále na čas života	
			v Hlavňovicích administrátorem interkalárním	3. února 1845	18. srpna 1845			
			v Strmilově kaplanem	14. září 1845	28. listopadu 1851			
			v Roseči farářem	29. listopadu 1851	—			

Stvrzuje biskupská konsistoř *v Budějovicích*, dne 23. února 1887.

L. S.

N. N., jenerální vikář.
N. N., kancléř.

náboženství katolického a mužové bezúhonného života. Dle těchto pravidel děje se správa zádušního jmění na Moravě.

2. V Čechách však až dosavad trvá v tom ohledu stará, z josefinských dob zděděná praxe. V r. 1856. byly sice na poradách, jež biskupové rakouští konali ve Vídni, hlavní zásady v příčině správy jmění církevního společným dorozuměním ujednány; na synodě provincialní Pražské r. 1860 [1]) ustanoveny jsou zákony o správě téhož jmění (zádušního i obročního) pro českou provincii církevní; a na základě těchto úchval sněmovních vydány jsou r. 1862. z nařízení episkopátu českého zvláštní pravidla čili instrukce o správě jmění církevního [2]), načež se měly vesměs volby zádušníků vykonati. Tu však vyšel rozkaz vládní, jímž provedení oněch pravidel v Čechách bylo zastaveno až do té doby, kdy urovnány budou poměry patronátní, což ale doposud se nestalo. Protož mají v Čechách až doposud patronové jmění zádušní ve své vlastní správě, jsouce při tom ovšem podřízeni dozoru vikářův a konsistoří s jedné, okresních hejtmanství a c. k. místodržitelství s druhé strany.

3. V církevním ohledu náleží dozor na správu jmění v diecési biskupovi; nejvyšší pak dozor vykonává papež Římský v celé církvi.

Státní dohled v nejvyšší instanci vykonává ministerstvo osvěty.

4. Jmění církevní požívá té ochrany státní, které požívají nadání obecně užitečná. Státní správa záležitostí duchovních má zvláště právo, přihlížeti k tomu, aby základní jmění kostelů a ústavů církevních se zachovalo, zjednati si jistotu, zdali toto jmění tu jest, shledalo-li by se, že něco schází, učiniti, čeho potřebí, aby se nahradilo [3]).

§. 126. Inventáře.

Při každém farním neb filialním kostele má se vésti inventář na veškeré movité i nemovité jmění a změny, jež tím povstanou, že věcí přibylo aneb ubylo, mají se náležitě zaznamenati.

---

[1]) Tit. VIII. cap 1. pag. 248—261.

[2]) „Předpisy o správě jmění jednotlivých kostelů a duchovních obročí, jakož i nadací k jich prospěchu založených v české církevní provincii.“ V Praze 1862, u K. Bellmanna, (též německy).

[3]) Zákon ze 7. května 1874. §§. 60., 38.

Inventář sestavuje účetní toho kterého záduší a sice jest povinen vždy jednou ve *3 letech* celý inventář kostelní sestaviti [1]) a cestou vikariatu jej předložiti Ordinariatu, odkudž se zašle k účetnímu oddělení (Rechnungs-Departement) při c. kr. místodržitelství. A sice má sepsán býti inventář ve 3 exemplářích; jeden z nich podrží Ordinariat, druhý pošle se, stvrzením Ordinariatu byv opatřen, zpět správě zádušní, aby jej v pokladně uložila, třetí posléze exemplář odevzdá se c. k. místodržitelství.

Farní a kostelní inventáře (vyjímaje exempláře pro biskupský Ordinariat a c. kr. místodržitelství ustanovené) podlehají jakožto právní listiny poplatku *kolkovému* 50 kr. za každý arch. Toto nařízení zakládá se na úvaze, že inventáře kostelův a farního příslušenství se týkající nesepisují se jen výhradně v zájmech veřejných, nýbrž i ku chránění soukromých práv kněze, jenž faru opouští, nebo jeho dědiců a toho, jenž faru nastupuje, pak i kostela, jehož se dotýče a patrona. Nastane-li tedy otázka, kdo by kolky inventářů platiti měl, odpověděti sluší, že povinnost ony kolky platiti mají všickni ti, k jichžto prospěchu se inventář sepisuje (pokud není jeden neb druhý dle zákona pro svou osobu osvobozen) a sice společně k ruce nerozdílné. Pakli by se mezi súčastněnými nalezal kostel, kterýž by jsa chudý nikterak zapraviti nemohl díl na něj připadající [2]), musili by kolky potřebné ostatní účastníci zaplatiti, pokud by pro potřebu toho kostela nestačil jednoduchý přepis inventáře na místě exempláře.

Změny, které se tím přihodily, že některá věc se kostelu dostala, mají se hned v inventáři samém připsati a vyznačiti. Avšak změny, jež povstávají tím, že věc se vyloučila, mají se teprv tenkráte připsati, až se zádušní účet vyřídí; při tom stane se odvolání na úřední výnos, jímžto dáno dovolení k odepsání věci.

Po obě ostatní léta (než nastane povinnost nový inventář předložiti) jsou účetní každého záduší zavázáni, k účtům zádušním připojiti výkaz o změnách, které se v inventáři udály

[1]) Výnos c. kr. místodržitelství českého z 15. dubna 1873. čís. 19303. (Pražský Ord. list 1873. str. 58—59.)

[2]) Výnos c. k. finančního ministerstva z 22. ledna 1870. č. 40151. (Ord. list Pražský 1870. str 16.) — Výnos c. kr. místodržitelství českého z 31. října 1870. č. 50512. (Praž. Ord. l. 1870. str. 102.)

zjednáním nových neb odpadnutím starých věcí; při tom budiž každá položka náležitě odůvodněna [1]).

Formulář inventáře budiž zachován dle staršího předpisu [2]), jak formulář ten na str. 437—444. klademe i s příslušným vyplněním, pro snadnější rozhled tyto věci obzvláště podotýkajíce:

1. Kdykoli se stane *změna v osobě beneficiatově*, buď úmrtím neb odchodem na jiné místo, má se celý inventář ihned náležitě ve všech částkách čili položkách prohlédnouti a sice u přítomnosti okresního vikáře, komissaře patronátního, administrátora fary a dědiců neb zástupců předchůdcových. Shledá-li se při tom, že se některých věcí nedostává aneb že značnou škodu vzaly, budiž vyšetřeno, komu se má ten nedostatek neb škoda utrpená za vinu přičísti; vinník jest povinen k náhradě. O tom učiní se zmínka v poslední rubrice. Na základě tohoto prozkoumání zhotoví se nový inventář ve 3 exemplářích (jak to pro každé tříletí předepsáno) a zašle se i s protokollem týkajícím se povinnosti náhrady, cestou vikariatní ku konsistoři, kteráž celou záležitost u cís. král. místodržitelství předloží.

Ačkoli záhlaví inventáře na str. 437. podané zní pro případ úmrtí beneficiatova, může se po případě přispůsobiti též jinému účelu, na př. přesídlení faráře, aneb předepsaného pro každé tříletí vyhotovení a zaslání inventáře. Záhlaví pak zní: „Inventář kostela a fary v Mutějovicích po bývalém (nyní za kanovníka v Staré Boleslavi povýšeném) faráři Josefu Vocelovi atd.“ Při tříletém občasném inventáři znějž záhlaví: „Inventář kostela a fary v Mutějovicích za faráře Jáchyma Vildnera, býv. panství Křivoklátského, okr. Rakovnického, arcidiecése Pražské, Rakovnického vikariatu, nad nímž knížeti Maxmilianu z Fürstenbergů podací právo přísluší; za tříletí od 1. ledna 1883. až 31. prosince 1886.“

2. *Nový inventář* budiž zhotoven na základě starého, t. j. nejblíže předcházejícího; každá věc se svým číslem, stavem, v jakém se nachází, a cenou se tak do nového inventáře zanese, jak byla v předešlém inventáři poznamenána.

---

[1]) Výnos c. k. místodržitelství českého z 15. dubna 1873.

[2]) Výnos českého cís. kr. gubernia z 28. července 1843. čl. 33222. O způsobu, jak inventář kostelní i farský sestaven býti má, dána jest v diecési *Budějovické* instrukce v „Ordin. listě“ 1859. čís. 22. a r. 1880. č. 38.

INVENTÁŘ

kostela a fary v *Mutějovicích* po dne 14. března 1886. v Pánu zesnulém faráři Vilému Charazimovi, býv. panství Křivoklátského, okresu Rakovnického, Pražské arcidiecése, Rakovnického vikariatu, nad nímž knížeti Maxmilianu Egonu z Fürstenbergů právo podací přináleží.

Počet čísel	Počet předešlého inventáře	Podrobnosti	Stav dle předešlého inventáře	odhadná cena v rak. měně zl.	kr.	Přibylo	Odpadlo	Nynější stav	odhadná cena v rak. měně zl.	kr.	Příčina příbytku neb ztráty, pak zdali a kým náhrada se stane
		I. Inventář chrámu.									
		I. *Popis.*									
1	1	Chrám farní, sv. Václavu zasvěcený, stojí uprostřed vesnice, pochází z roku 1695., jest z kamene zbudován, taškami pokryt, má 1 hlavní vchod z předu, čili na západ, oltář hlavní směřuje k východu, vedlejší vchod do sakristie jdoucí nalezá se na půlnoční straně. Celá budova jest v dobrém stavu.	1	8700	—	—	—	1	8900	—	K č. 1. Nad presbytářem byly staré opadané tašky nahraženy novými v létě 1885, což vyžadovalo náklad 243 zl., tudíž se vzrůst ceny vysvětluje.
		Oltáře.									
2	2	Hlavní oltář sv. Václavu zasvěcený s velkým starobylým obrazem téhož světce v rámci zlatolištovém	1	310	—	—	—	1	310	—	
3	3	Na straně epištolní jest malý poboční oltář bl. Marie Panny celý ze dřeva s obrazem Bohorodičky .	1	173	50	—	—	1	173	50	
4	4	Po straně evangelia jest pobočný oltář sv. Prokopa s obrazem v barevném rámci	1	148	—	—	—	1	148	—	
		Lavice.									
5	5	Blíž presbytáře uměle pracovaná lavice dubová s erbem pro patrona . . .	1	24	30	—	—	1	24	30	
		Snešeno .		9355	80				9555	80	

Počet čísel	Počet předešlého inventáře	Podrobnosti	Stav dle předešlého inventáře v rak. měně	odhadná cena dle předešlého inventáře v rak. měně zl.	kr.	Přibylo	Odpadlo	Nynější stav	Nynější odhadná cena v rak. měně zl.	kr.	Příčina přibyvku neb ztráty, pak zdali a kým náhrada se stane
		Přenešeno .		9355	80				9555	80	
6	6	V lodi chrámové z měkkého dřeva ve 2 řadách	20	30	—	4	—	24	36	—	K č. 6. Čtyři lavice byly darovány od Václava Vovsa, mistra truhlářského v Rakovníce.
		Zpovědnice:									
7	7	Z dubového dřeva	2	10	—	—	1	1	5	—	
		Varhany:									
8	8	Prostřední velikosti na kůru . . .	1	326	—	—	—	1	326	—	K č. 7.
		Věž chrámová:									Jedna zpovědnice byla červotočinou prožrána, i musí zhotovena býti nová na útraty záduší; povolení uděleno od vys. důst. arcib. konsistoře dne 3. října 1885. č. 9754.
9	9	Nalezá se na západní straně nad vchodem hlavním, střecha plechová jest velmi poškozena, i vyžaduje opravy. Cena už při chrámě byla spolu v odhad pojata									
		Zvony kostelní:									
10	10	velký zvon P. Marie	1	460	—	—	—	1	460	—	
11	11	prostřední zvon sv. Prokopa	1	143	—	—	—	1	143	—	
12	12	malý zvon	1	58	—	—	—	1	58	—	
		Malé svonky:									
13	13	u sakristie	1	4	—	—	—	1	4	—	
14	14	k hlavnímu oltáři .	1	3	—	—	—	1	3	—	
15	15	k oběma menším oltářům	2	3	—	—	—	2	3	—	
16	16	k zaopatřování . .	1	—	80	—	—	1	—	80	
		Křtitelnice:									
17	17	Z šedého mramoru; na příklopu jest mramorová soška sv. Jana Křtitele . . .	1	84	—	—	—	1	84	—	
		Krypta či sklípek:									
		V zdejším chrámě krypta se nenalezá									
		Snešeno .		10477	60				10678	60	

Počet čísel	Počet předešlého inventáře	Podrobnosti	Stav dle předešlého inventáře v rak. měně	odhadná cena sl.	odhadná cena kr.	Přibylo	Odpadlo	Nynější stav	Nynější odhadná cena v rak. měně sl.	Nynější odhadná cena kr.	Příčina přibyvku neb ztráty, pak zdali a kým náhrada se stane
		Přenešeno .		10477	60				10678	60	
		Náčiní kostelní:									Menší cena č. 19. vysvětluje se tím, že pozlacení velmi bylo špatné, galvanické, a tudíž brzy nového zapotřebí bude.
18	18	Kalich celý stříbrný v ohni vyzlacený s patenou	1	300	—	—	—	1	300	—	
19	19	Kalich mosazný se stříbrnou kuppou a stříbrnou patenou .	1	120	—	—	—	1	110	—	
20	20	Monstrance mosazná pozlacená se stříbrným Melchisedechem	1	72	—		—	1	72	—	
21	21	Ciborium celé mosazné, vyzlacené .	1	26	—	—	—	1	26	—	
22	22	Svícny bronzové větší	4	16	—	—	—	4	16	—	Kč. 27-29.
23	23	Svícny menší mosazné	6	12	—	-	—	6	12	—	S povolením c. k.
24	24	Dřevěné svícny černé	10	8	—	—	—	10	8	—	místodržitelství a
25	25	Kaditelnice mosazná s loďkou	1	2	50	—		1	2	50	kn. a. konsistoře ze dne 3. dubna 1885. byla tato roucha zeza-duší nově zakoupena.
26	26	Železný stojan na malé svíčičky voskové	1	1	—	—	—	1	1	—	
		Paramenta, obrazy, korouhve, knihy:									
27	—	Mešní roucho hedbávné bílé	—	—	—	1	—	1	160	—	
28	—	Mešní roucho hedbávné červené . .	—	—	—	1	—	1	145	—	Menší cena č. 30. vysvětluje se tím, že mešní roucha častým jich upotřebením tuze sešla.
29	—	Mešní roucho polohedbávné zelené .	—	—	—	1	—	1	56	—	
30	27	Polohedbávná roucha mešní bílá . .	3	33	—	-	—	3	24	—	
31	28	Černé mešní roucho polohedbávné . . .	1	13	—	—	—	1	13	—	
32	—	Hedbávný pluvial bílé barvy	—	—	—	1	—	1	180	—	Pluvial č. 32. byl darován od Jana Vrby, rolníka č. 13. v Mutějovicích.
33	29	Pluvial polohedbávný červeno-bílý . .	1	28	80	—	—	1	28	80	
34	30	Mappy oltářní . .	9	18	—	—	—	9	18	-	
35	31	Pokrývky oltářní kartounové . . .	3	1	50	—	—	3	1	50	
36	32	Alby plátěné . . .	4	20	—	—	-	4	20	—	
37	33	Rochetty plátěné .	2	8	—	—	-	2	8	—	
38	34	Humerály plátěné .	5	1	—	—	—	5	1	—	Č. 40.
39	35	Ručníčky oltářní .	3	—	60	—	—	3	—	60	daroval předešlý farář.
40	—	Ručník v sakristii .	—	—	—	1	—	1	—	75	
		Snešeno		11155	00				11882	75	

Počet čísel	Počet předešlého inventáře	Podrobnosti	Stav dle předešlého inventáře v rak. měně	odhadná cena dle předešlého inventáře v rak. měně sl.	kr	Přibylo	Odpadlo	Nynější stav	Nynější odhadná cena v rak. měně sl.	kr	Příčina přibytku neb ztráty, pak zdali a kým náhrada se stane
		Přenešeno		11155	00				11882	75	K č. 43.
41	36	Korouhve s obrazem sv. Václava a sv. Prokopa	2	8	—	—	—	2	8	—	Missal římsko-český zakoupen ze záduší s povolením kníž. arcib. konsistoře z 8. června 1884. čís. 6759
42	37	Obrazy křížové cesty na plátně olejovými barvami	14	230	—	—	—	14	230	—	
43	—	Missál římsko-český v červené kůži . .	—	—	—	1	-	1	20	—	
44	38	Starý missál v černé vazbě	1	3	—	—	—	1	3	—	
45	39	Ritual římsko-český	1	1	80	—	—	1	1	80	
—	40	Processionale Romanum	1	—	90	—	1	—	—	—	K č. 40 Processionale Romanum zmizelo a jest pozůstalost † faráře povinna škodu nahraditi.
		Hřbitov.									
46	41	Nalezá se na východní straně asi 600 kroků od Mutějovic	1	240	—	—	—	1	240	—	
		Úhrnem .		11638	70				12385	55	
		II. **Záduší příjmy.**									
47	42	Jmění záduší uložené v sjednocené rentě státní obnosem 7500 zl., ze sta 4 zl., 20 kr.	—	315	—	—	—	—	315	—	
48	43	U soukromníků uloženo na hypoteku 2400 zl. po 5 perc.	—	120	—	—	—	—	120	—	
		Pozemky.									
49	44	Záduší les v tak zvané hati ve výměře 64 jiter v ceně na 9600 zl.; výnos	—	80	—	—	—	—	80	—	
50	45	Pole parc. č. 213. ve výměře 6½ jitra .									
51	46	Pole parc. č. 273 ve výměře 8 jiter . . Nájemné z těch polí	—	420	—	—	—	—	420	—	
		Funeralie:									Menší obnos č. 52 vysvětluje se tím, že bylo méně pohřbů.
52	47	Zvonění hran a ku pohřbu, místa hrobová, půjčování svitilen a jiného náčiní	—	43	—	—	—	—	39	40	
		Snešeno .		978	58				974	45	

Počet čísel	Počet předešlého inventáře	Podrobnosti	Stav dle předešlého inventáře v rak. měně sl.	kr	odhadná cena	Přibylo	Odpadlo	Nynější stav	Nynější odhadná cena v rak. měně sl.	kr	Příčina příbytku neb ztráty, pak zdali a kým nahrada se stane
		Přenešeno .		978	58				974	45	
		Offéry.									
53	48	Ve skříňce v kostele zavěšené, na ozdobu chrámu	—	3	40	—	—	—	6	25	
		úhrnem		981	98				980	70	
		III. **Vydání**:									
54	49	Ku konání služeb Božích víno . . .	—	28	—	—	—	—	28	—	K č. 54 Příčinou většího obnosu jest zdražení vosku.
		svíce voskové . . .	—	53	—	—	—	—	58	—	
		olej do věčné lampy	—	5	—	—	—	—	5	—	
		prádlo kostelní . .	—	9	60	—	—	—	9	60	
		Služné a remunerace:									
55	50	okresnímu vikáři .	—	3	50	—	—	—	3	50	
56	51	kostelníkovi . . .	—	16	—	—	—	—	16	—	
57	52	varhaníkovi . .	—	32	—	—	—	—	32	—	
58	53	c. kr. daně a přirážky	—	41	70	—	—	—	41	70	
				188	80				193	80	
		Jestliže od souhrnu příjmů v obnosu .	—	981	98				980	70	
		odečte se souhrn vydání	—	188	80				193	80	
		jeví se zbytek .	—	793	18				786	90	
		Listiny:									
		V zádušní pokladně uloženy jsou obligace státní renty jakož i obligace soukromých půjček a smlouvy nájemné.									
		IV. **Farní inventář.**									
		Popis farní budovy:									
59	54	Dům farní stojí v nynějším spůsobu na parc. č. 44. od r. 1787, jest na 40 krokův od chrámu vzdálen, pod jedno patro, má střechu prejzovou; v přízemí jest kuchyně, 1 pokoj, čeledník, špižírna; v 1. poschodí 5 pokojů; pod stavením jest sklep .	1	2900	—	—	—	—	1	2700	—	K č. 59. Menší cena vysvětluje se sešlostí budovy, kteráž mnohých oprav vyžaduje.
		Snešeno .		2900	—				2700	—	

Počet čísel	Počet předešlého inventáře	Podrobnosti	Stav dle předešlého inventáře v rak. měně stav	Stav dle předešlého inventáře v rak. měně odhadná cena zl.	kr.	Přibylo	Odpadlo	Nynější stav	Nynější odhadná cena v rak. měně zl.	kr.	Příčina příbyvku neb ztráty, pak zdali a kým náhrada se stane
		Přenešeno .		2900	—				2700	—	
		Stavení hospodářská:									
60	55	Stodola s 1 mlatem, taškami krytá .	1	—[1])	—	—	—	1	—	—	K č. 60.
61	56	chlévy na 4 kusy hovězího dobytka a vedle nich kurník, vše ze zdiva, kryté šindelem	1	—	—	—	—	1	—	—	Střecha jest značně poškozena, což zaviněno předešlým farářem, pročež oprava střechy v obnosu 10 zlatých budiž z pozůstalosti zapravena
		V. Fundus instructus na faře.									
		Knihy farní:									
62	57	Acta et decreta concilii provincialis Pragensis (1860). Acta synodi dioec. Prag. z 1863 a 1873. Listy Ordinariatní. Liber ordinis divinorum. Kniha o nadacích mešních. Popisní kniha přifařených. Kniha o změně náboženství. Matriky křestní. Matriky oddávací. Matriky úmrtní. Kniha biřmovanců. Liber examinis sponsorum. Kniha prohlášek. Účetní kniha zádušní. Liber memorabilium. Jednací protokol.									
		Hasičské náčiní:									
63	58	Velký žebřík . . .	1	—	—	—	—	1	—	—	
		Snešeno .		2900	—				2700	—	

[1]) Dle oběžníku c. kr. českého místodržitelství ze dne 2. února 1880 č. 2535 není zapotřebí v inventáři udávati cenu *hospodářských stavení, nářadí a dobytka.* (Viz Praž. Ord. l. 1880. č. 8.)

Počet čísel	Počet předešlého inventáře	Podrobnosti	Stav dle předešlého inventáře v rak. měně	odhadná cena zl	kr	Přibylo	Odpadlo	Nynější stav	odhadná cena v rak. měně zl	kr	Příčina přibyvku neb ztráty, pak zdali a kým náhrada se stane
		Přenešeno .		2900	—				2700	—	
		Šest slaměných vysmolených košů na vodu	6	—	—	—	—	6	—	—	
		Domácí nářadí:									K č. 61.
64	59	dubová almara na archiv a registraturu	1	—	—	—	—	1	—	—	Skříň zmizela a jest domnění, že čeleď ji na dříví užila; nové jest nutná potřeba
65	60	obraz sv. Josefa v pozlaceném rámci .	1	—	—	—	—	1	—	—	
—	61	skříň z měkkého dříví na mešní roucha	1	—	—	—	1	—	—	—	
		úhrnem .		2900	—				2700	—	
		VI. **Výnos obročí**:									
		Zahrady a louky:	jiter	sáhů				jiter	sáhů		
66	62	zahrada č. parc 45 při faře s ovocným stromovím . . .	1	800				1	800		
		louka u potoka čís. parc. 31	2	—				2	—		
		úhrn .	3	800				3	800		
		Výnos dle tříletého průřezu po odečtení výloh	—	—	43	26	—	—	—	43	26
		Pole:									
67	63	v tu stranu ke Krupé parc. č. 215 . .	1	600	—	—	—	1	600	—	—
		blíž silnice parc. č. 280 v tu stranu k Milostínu . . .	2	150	—	—	—	2	150		
		č. parc. 289 u záduního lesa . .	3	—	—	—	—	3	—		
		č. p. 310 u Hředel .	1	360	—	—	—	1	360	—	—
		Úhrn . .	7	1110				7	1110		
		Výnos dle tříletého průřezu po odečtení výloh za sklizeň a vzdělání . . .	—	53	—	—	—	—	53	—	
68	64	Vyvazení desátku .	—	418	50	—	—	—	418	50	
		Jiné důchody:									
69	65	Ze záduší	—	68	—	—	—	—	68	—	
70	66	Štolové příjmy při prohlášk., oddavkách a pohřbech dle 3letého průřezu .	—	74	—	—	—	—	74	—	
		Sneseno .		656	76				656	76	

Počet čísel	Počet předešlého inventáře	Podrobnosti	Stav dle předešlého inventáře v rak. měně odhadná cena zl.	kr.	Přibylo	Odpadlo	Nynější stav	Nynější odhadná cena v rak. měně zl.	kr.	Příčina přibyvku neb ztráty, pak zdali a kým náhrada se stane
		Přenešeno .		656 76				656	76	
		Příjmy z nadací mešních ze zádušní pokladny	—	31 63	—	—	—	31	63	
		Úhrn příjmů .		688 39				688	39	
		VII. **Vydání farní:**								
		Daní c. kr. a jiných poplatků dle tříletého průřezu . . .	—	59 20	—	—	—	63	15	
		Přirážky obecní . .	—	4 —	—	—	—	4	—	
		Platy:								
		kaplanovi . . .	—	210 —	—	—	—	210	—	
		čeledi	—	124 —	—	—	—	124	—	
		kominíkovi	—	3 70	—	—	—	3	70	
		Jiná vydání:								
		Menší opravy na farní budově . . .	—	6 15	—	—	—	14	28	
		Nové stromky do farní zahrady . .	—	4 20	—	—	—	4	60	
				411 25				422	73	
		Odečte-li se od příjmů	—	688 39				688	39	
		veškeré vydání . .	—	411 25				423	73	
		zbývá čistý příjem	—	277 14				264	66	

V MUTĚJOVICÍCH, dne 3. dubna 1886.

Karel Pelikán,
kn. arcib. vikář.

Emanuel Cvrček,
patronátní komissař.

Jan Maleček,
administrátor [1]).

[1]) Při zasílání inventáře občasného, jenž se po 3 letech zasílá, budiž zde podepsán farář.

Předměty, které buď úplně zmizely, aneb tak zvetšely, že jich více potřebovati nelze, buďtež zapsány jenom s číslem starého inventáře; v novém inventáři nedá se jim žádné číslo postupné. Jestliže bylo již uděleno úřední povolení, že se předměty takové odepsati mohou, budiž do rubriky „Odpadlo“ poznamenáno, kolik kusův ubylo, rubrika „Nynější stav a odhadná cena“ zůstane prázdna, do poslední pak rubriky zapíše se příčina odepsání a úřední povolení k tomu cíli udělené. Cokoli však od sepsání předešlého inventáře nově bylo zjednáno, neb vůbec přibylo, obdrží číslo řadové jen v novém inventáři, nikoli v předešlém. V rubrice „Přibylo“ udá se, o kolik kusův čili předmětův jest nyní více než dříve; vyplní se rubrika „Nynější stav a odhadná cena“, kdežto rubrika „stav a odhadná cena dle předešlého inventáře“ zůstanou nevyplněné. Do poslední rubriky zanešena budiž příčina přírůstku, zdali věci ty byly darovány aneb ze záduší, ze sbírek atp. pořízeny.

Pozn. Rubriká „*stav*“ (Bestand) znamená počet věcí čili předmětů; kde jest řeč o pozemcích, vyznačí se v této rubrice, kolik jiter a sáhů pozemek zahrnuje.

3. Do „zádušních příjmů“ buďtež pojaty všeliké důchody toho kterého chrámu a sice α) *jistiny* vlastní i nadační; při tom udá se úhrn jistiny a míra úroková; β) veškery *pozemky*, lesy, pole, zahrady, louky, vinice, pastviska, udány buďte dle výměry a výnosu; γ) taktéž i *jiné příjmy*, funeralie, dobrovolné příspěvky atp. zřejmě buďtež uvedeny.

4. Co do rubriky „vydání“ jest předepsáno, aby služné a remunerace položily se zvlášť a nikoli ve spojení s jinými potřebami záduší.

5. Ku sloupci „fundus instructus“ podotknouti dlužno, že nestačí pouze všeobecně napsati „farní knihy“ neb „matriky“, nýbrž že se pod záhlavím „fundus instructus“ zanésti mají do podrobna matriky a jiné knihy farní [1]).

6. Při větších chrámech jest zapotřebí, aby vedle obecného inventáře celého chrámu ještě sepsány byly inventáře částečné o těch věcech, jež byly svěřeny řediteli kůru, kostelníkovi neb jiným nekněžím při chrámě zaměstnaným. Do toho částečného inventáře napíší se všecky hudebniny, nástroje atp., jež se nalézají v opatrování řiditele kůru, pak

[1]) Výnos c. k. gubernia českého ze dne 23. března 1845. č. 11925.

INVENTÁŘ

jmění farního při beneficium **v Tatobitech** r. 1885. (Ku str. 449.)

Číslo postupné	Číslo přílohy	Příjem	V obligacích zl.	V obligacích kr.	Na hotovosti v rak. m. zl.	Na hotovosti v rak. m. kr.
		Zbytek z r. 1884:				
1	—	Pozemky ve výměře 6½ jitra pod č. parc 216. v ceně	1300	—	—	—
2	—	Jistiny vyvazovací obnosem 5600 zl.	5600	—	—	—
3	—	Na soukromých hypotékách uloženo	4200	—	—	—
		úhrn zbytku . . .	11100	—	—	—
		Nový příjem r. 1885:				
4	—	Výnos z pozemků dle tříletého průřezu	—	—	64	35
5	—	Úroky z jistin vyvazovacích po srážce daně	—	—	241	92
6	—	Úroky z jistin u soukromníkův uložených na 5 perc.	—	—	210	—
		Souhrn veškerých příjmů:				
		Zbytek z r. 1884.:				
		Pozemky v ceně	1300	—		—
		Jistiny vyvazovací	5600	—		—
		Jistiny u soukromníků	4200	—		—
		Příjem r. 1885.:				
		Výnos z pozemků	—	—	64	35
		Úroky z jistin vyvazovacích . .	—	—	241	92
		Úroky z jistin u soukromníků .	—	—	210	—
		Souhrn příjmů . . .	11100	—	516	27

Číslo postupné	Číslo přílohy	Vydání	V obligacích zl.	V obligacích kr.	Na hotovosti v rak. m. zl.	Na hotovosti v rak. m. kr
		Vydání:				
7	1	Panu faráři výnos z pozemků .	—	—	64	35
		Témuž úroky ze všech jistin .	—	—	451	92
					516	27
		Jestliže od úhrnu příjmů per .	11100	—	516	27
		Odečte se úhrn vydání per . .	—	—	516	27
		Zbývá koncem r. 1885 . .	11100	—	—	—
		Výkaz jmění:				
		Pozemky parc. č. 216. vedle hřbitova ve výměře 6½ jitra v ceně	1300	—	—	—
		Vyvazovací obligace z 1. listop. 1885. na 5 perc., vinkulovaná na faru Tatobitskou	5600	—	—	—
		Na hypotéce u Viléma Janouška v Tatobitech č. 30. dle dlužního listu z 20. února 1880. do kněh vloženo sub fol. 413., na 5 perc. uloženo	3200	—	—	—
		Na hypotéce u Martina Krumlovského č. 18. v Proseči dle dlužního listu z 15. listop. 1871., do kněh vloženo sub fol. 50., na 5 perc.	1000	—	—	—
		Úhrn jmění . . .	11100	—	—	—

V Tatobitech, dne 31. pros. 1885.

Inventář farních stavení

při farním beneficiu v Hrusicích.

Popis veškerých částí		Částky tyto nalézají se při		Příčina, proč menší vady stavební nebyly odstraněny, a kterak vznikly větší vady
obydlitelných	hospodářských	obydlitelných	hospodářských	
budov		budovách v následujícím stavu		
Dvoukřídlové dvéře při vchodu do fary, dubové .	. . . . .	v dobrém.		
Dlažba cihlová na chodbě	. . . . .	vyžaduje opravy, cihly jsou vydrobeny.		
Jednokřídlové dvéře bytu farářova . .	. . . . .	v dobrém.		
Okna v celé faře . . .	. . . . .	6 tabulí jest kroupami roztlučeno.		Stalo se v čas administrace; doposud opominul sklenář přijíti na faru.
Kamna v bytu farářově . .	. . . . .	jsou na spadnutí; na podzim musí býti nová kamna.		
	Chlév na 5 kusů hovězího dobytka .	. . . . .	šindelová střecha jest polo-shnilá, i jeví se potřeba nové krytby.	šindel je tuze starý a trpí vlhkem, jelikož chlév stojí v stínu a voda dešťová dlouho neosychá.
	Žlaby ve chlévě	. . . . .	jsou dobré; byly za předchůdce nově položeny.	
	Kůlna ve dvoře	. . . . .	u dveří schází závora a zámek.	

mešní roucha, náčiní posvátné i nářadí kostelní, jež svěřeno jest kostelníkům neb zvoníkům. Inventáře takové buďtež ve *dvou exemplářích* vyhotoveny, každý exemplář opatřen budiž podpisem faráře, patronátního komissaře a dvou svědků, pak ředitele kůru neb kostelníka. Jeden exemplář uloží se v zádušní pokladně, druhý doručen buď řediteli kůru, po případě kostelníkovi. Kdykoli se osobnost ředitele kůru neb kostelníka změní, a jiný na místo předešlého nastupuje, budiž za přítomnosti duchovního správce vše náležitě dle inventáře prohlédnuto, nový inventář sepsán a věci chrámové novému řediteli kůru aneb po případě kostelníkovi odevzdány. Byla-li některá věc kostelní vinou předešlého ředitele kůru neb kostelníka značně poškozena aneb úplně-li ve ztrátu přišla, budiž předchůdci neb pozůstalosti jeho povinnost náhrady uložena.

7. V příčině *kaplí* neb kostelů, kteréž od soukromníků (na př. patronů) byly založeny neb od obcí, taktéž v příčině zámeckých kaplí a takových kaplí veřejných, které postrádají vlastního jmění, jsouce toliko nákladem obce vydržovány, platí pravidlo, aby inventář jejich sepsán byl ve 4 exemplářích; jeden exemplář obdrží obec neb soukromý zakladatel, druhý farář místní, třetí okresní vikář a čtvrtý c. kr. hejtmanství okresní neb magistrát [1]).

II. Mimo inventář všeobecný o chrámě a faře, jak výše (str. 437—444) podán, mají dle zákonných předpisů zhotoveny býti ještě jiné inventáře a sice inventář *jmění farního* a posléze inventář *farních stavení.*

1. Pro inventář jmění farního předepsán jest formulář, jejž klademe na str. 446—447; podáváme takový vzorec, kde jmění záleží úhlavně v peněžné dotaci, a jen malá část pozemků se při beneficium nachází. Do tohoto inventáře zaneseny buďtež veškery reality farního beneficia, role, luka, zahrady, lesy, fundus instruktus, obligace vyvazovací a jiné jistiny s udáním čísla obligace a dne, kdy byla vydána. Sběhnou-li se změny přírůstkem, budiž to hned vytknuto; kde se však přihodila změna odpadnutím neb ztrátou věci, budiž o ní teprv po dosaženém úředním svolení zmínka učiněna. — Inventář farního jmění budiž po úmrtí neb odchodu předešlého beneficiata zároveň s obecným inven-

[1]) Výnos c. kr. gubernia českého z 20. dubna 1837. a 22. dubna 1841.

tářem kostela a fary *přehlédnut* u přítomnosti okresního vikáře, administrátora a patronátního komissaře (tam kde jsou zádušníci, též v jejich přítomnosti). Cokoli k farnímu beneficium náleží, budiž od ostatní pozůstalosti odloučeno a odevzdáno administrátorovi.

Mimo případ změny v osobě beneficiata budiž inventář farního jmění spolu s hlavním inventářem kostelním v každém *tříletí* nově zhotoven.

2. Inventář farních stavení budiž každého roku prohlédnut a porovnán se skutečným stavem, v jakém se budovy obydlitelné a hospodářské nalezají. Prohlídka ta koná se za příležitostí kanonické visitace. Formulář pro Čechy a Moravu předepsaný jsme na str. 448. položili, avšak jen z části vyplnili, jelikož další vyplnění samo sebou se naskytuje. Zemře-li farář aneb byl-li na jiné místo ustanoven, šel-li na odpočinek atp., budiž dle inventáře náležitě prozkoumáno, zdali ničeho nezanedbal, co povinností jeho bylo v příčině farních stavení, a pak-li zanedbal, postaráno budiž, aby náhrada přiměřená se stala [1]).

§. 127. Ukládání peněz zádušních.

1. Při každém záduší nalezati se má pevná, železná aneb z pevného dřeva dělaná, železem pobitá pokladna zádušní (Kirchenkassa), kteráž opatřena jest třemi dobrými, rozličnými zámky a stojí na místě, před ohněm a jiným nebezpečenstvím dosti zabezpečeném buď v kostele aneb na faře [2]). V Čechách, kde doposud patronové církevní jmění spravují, trvá až do nynějška staré zařízení [3]), dle něhož pro všecky pod týmž patronátem stojící fary bývá určena jediná všem chrámům společná pokladna zádušní, která se v opatrování úřadu patronátního nalezá.

---

[1]) V příčině sepsání inventářů o jmění kostelů, obročí a duchovních společenstev vydán byl oběžník c. k. českého místodržitelství ze dne 2. února 1880. č. 2535. (Ord. l. Praž. 1880. č 8.); jest tu řečeno, že inventáře „v první řadě ten účel mají, aby státní správě kultu za spolehlivý podklad v příčině péče o zachování církevního základního kapitálu sloužily."

[2]) Předpisy o správě jmění z r. 1862. §. 19.

[3]) Dvorní dekrety z 29. září 1808. §. 6. a 2. září 1800.

Tři klíče k pokladně buďtež tím spůsobem rozděleny, aby jeden z nich měl *patron* (neb patronátní komissař), druhý *farář*, třetí *účetní* zádušní [1]). Kde se nalezá více beneficií téhož patronátu, tam bývá klíč od zádušní pokladny svěřen onomu beneficiatovi, jenž jest sídlu patronátního úřadu nejbližší. V pokladně uloženy buďtež všecky úvěrní listiny, nechť jsou veřejné státní obligace aneb upsání soukromá, smlouvy, nadací listy, poslední účet zádušní, hlavní a částečné inventáře. *Hotové peníze* zádušní jen prozatím se v zádušní pokladně ukládejte, než se budou moci na úrok uložiti; vyjma ovšem peníze, jichž jest zapotřebí na ten účel, aby se menší obyčejné vydaje kryti mohly. Dovoluje se též, aby se zádušní peníze po tu dobu, nežli se jinak na úrok uloží, do některé vládou oprávněné spořitelny vložily.

2. Co do ukládání peněz jest patronátní úřad zavázán, aby ani zádušních ani nadačních peněz *ladem ležeti nenechával.* Obzvláště jest patronátní úřad (čili správa jmění zádušního) povinen [2]):

α) Obdrží-li zprávu, že k některému chrámu téhož patronátu byl jistý *odkaz* učiněn, má patronátní úřad u soudu, kde se pozůstalost projednává, bez meškání o to jednati, aby odkaz i s úroky od úmrtí pozůstavitele počítanými byl onomu záduší vyplacen.

β) Zádušní peníze, které se mají uložiti na *soukromé hypotéky*, buďtež prozatím, nežli dojde povolení od konsistoře a místodržitelství, uloženy ve spořitelnách; jiných však obnosů, jichž k uhrazení běžných vydání zapotřebí není, užito budiž k zakoupení *státních obligací.* Kdykoli záduší neb některá nadace liknavostí úřadu patronátního škodu nějakou utrpí, jest správa patronátní povinna škodu nahraditi [3]).

3. Kdykoli byly taženy *vyvazovací obligace*, svědčící záduším a obročím farním, bývají na to úřady patronátní, jakož i beneficiati (a představení klášterní) od biskupské konsistoře upozorněni. Povinností dotyčných úřadů jest, aby

---

[1]) Dvorní reskript pro Čechy z 9. října 1724. a dvorní dekrety ze dne 27. srpna 1748. i 2. září 1800. — Kde jmění zádušní se nalezá ve správě církve samé, chová jeden klíč *farář*, ostatní dva mají *zadušníci* (aneb 1 klíč patron a 1 zádušník).

[2]) Výnos c k. místodržitelství českého ze dne 10. října 1866. č. 26442. (Pražský Ord. list 1866. str. 91—92.)

[3]) Výnos praesidia c. k. gubernium českého z 28. listop. 1828. č. 5413.

vyvazovací obnosy splacené zavčas se vyzdvihly a na úrok uložily, jelikož v případě zaviněného pronedbání patron sám jest povinen za ztrátu ručiti a ji nahraditi. O povolení k vyměnění vyvazovacích úpisů zadati sluší k biskupské konsistoři, která též svolení administrativní se strany c. k. místodržitelství opatří. Obyčejně z výnosu vyvazovací jistiny zakupují se dlužní úpisy státní.

V příčině obligací náležejících k *obročí* sluší však připomenouti, že beneficiat k úrokům ze státních úpisů dlužních pouze ode dne zakoupení běžícím právo má, a tudíž úroky ze státních papírů za ty měsíce, za které beneficiat již úroky z tažených vyvazovacích obligací vybral, jakožto vlastní kapitál obročí považovány a opět jako základní jistina na úrok uloženy býti mají [1]).

4. Na soukromé hypotéky mohou se peníze zádušní ukládati jenom v pupilární jistotě zákonem předepsané [2]), t. j. když pojištěním zápůjčky, připočítajíc k ní i břemena předcházející, jsou-li tu jaká, *dům* není zavazen nad polovici toho, zač v skutku stojí, statek pak zemský neb *pozemek* ne výše dvou třetin toho, zač stojí. Uložení peněz na soukromou hypotéku jenom s přivolením konsistoře biskupské a c kr. místodržitelství státi se může.

5. Míra úroková, na kterouž jest dovoleno jistiny zádušní ukládati, obnáší 5%. Nové půjčky, při kterých zádušní peníze na soukromé hypotéky se ukládají, nebuďtež jinak než na 5% uzavírány.

6. Právo přijímati výpověď kostelních a nadačních kapitálů zůstaveno jest správám patronátním a správním komissariatům. Avšak právo splátky kapitálů přijímati a kvitance k výmazu spůsobilé [3]) o splacených kostelních a nadačních kapitálech vystavovati ponechává se úřadům patronátním a správním komissariatům pouze do částky

---

[1]) Oběžník českého c. kr. místodržitelství z 18. října 1880. čís. 35412. (Ord. list Praž. 1880. č. 14). — Vynesení knížecí arcib. konsistoře Pražské z 10. října 1881. č. 5359. a 12. října 1881. č. 7025 (Ordin. list Praž. 1881. č. 16. str. 62). — Vynesení českého c. k. místodrž. ze dne 17. července 1884. č. 18688 (Praž. Ord. l. 1884. č. 14.)

[2]) Občanský zákonník rakouský §. 230.

[3]) *Kvitance*, kteroužto patronátní úřad neb správa jmění zádušního potvrzuje, že jí jakási jistina na hypotéce pojištěná byla splacena, musí zřejmě obsahovati svolení, že se dotyčná položka v pozemkové knize vymazati může.

100 zl. rak. měny. Při částkách přesahujících 100 zl. nařizuje se pro vymazatelnost kvitance, od patronátního úřadu, po případě od správního komissariatu vystavené, podmínka, aby od první instance c. kr. politického úřadu (od okresního hejtmanství) koramisována byla. Při splátkách kapitálu povinny jsou správy patronátní a správní komissariaty bez rozdílu obnosu, aby u c. kr. okresního hejtmanství jakož také u okresního vikáře prokázaly, že splacené částky byly opětně na úrok uloženy.

7. V nižádném případě není patronátním správám a správním komissariatům dovoleno, aby samy kostelní a nadační kapitály vypovídaly, nýbrž takové vypovídání se i na dále jenom s přivolením biskupského Ordinariatu a c. kr. místodržitelství státi může [1]).

8. S *prémiemi* dosaženými při vylosování zástavních listů a obligací vyvazovacích, jakož i s *výhrami* papírů slosovatelných naložiti sluší tak jako se jměním kmenovým či základním a tudíž nutno péči míti, aby obnos tím spůsobem dobytý dle platných předpisů byl řádně na úrok znovu uložen [2]).

Pozn. Kdykoli by patronátní úřad buď ve správě jmění zádušního neb nadačního, v pronajímání pozemků, v zacházení s lesy zádušními atp. dopustil se jednání *nezákonitého*, jest farář netoliko oprávněn, ale i povinen, o tom u biskup. Ordinariatu oznámení učiniti, aby se věci v pravý čas k nápravě přivedly.

§. 128. Pronájem zádušních a farních pozemků.

Pronájem čili propachtování pozemků zádušních a farních spadá v obor alienace čili zavazení zboží církevního a z té příčiny po pravidlu nemůže státi se bez povolení příslušné vrchnosti církevní, v rakouském státě pak ani bez povolení příslušných úřadů světských. V tom ohledu sluší rozeznávati tyto případy:

I. Zádušní pozemky mají se obyčejně *v nájem dáti*, aby se z nich jak možná největší výtěžek pro záduší získal.

---

[1]) Výnos c. k. místodržitelství českého z 27. listopadu 1877. č. 53063. (Praž. Ord. list 1878. str. 6.).

[2]) Vynesení kn. arc. konsistoře Pražské z 16. listopadu 1883. č. 7976. (Viz Praž. Ord. list 1883. č. 19.)

II. Na dobu pouze tří let může správa zádušní neb úřad patronátní dáti pozemky v nájem bez vyššího povolení.

III. Má-li pacht trvati déle než tři léta, jest zapotřebí, aby uděleno bylo schválení církevní od biskupského Ordinariatu a schválení státní od cís. kr. místodržitelství; a sice přijde tu činiti následující rozdíl:

a) Jestliže pozemky až doposud byvaly veřejnou dražbou propachtovány a shoduje-li se patron a farář (neb správa jmění zádušního) v tom, aby tento spůsob užívání pozemků déle trval, má se předsevziti nová *dražba pachtovní* před projitím času pachtovního, aniž by se dříve za povolení Ordinariatu žádalo, načež se protokoll dražební o tomto pachtu napsaný předloží Ordinariatu, aby jej potvrdil a též stvrzení se strany c. k. místodržitelství vymohl. Z té příčiny má se v dražebním protokollu pachtovním, jenž zaujímá místo pachtovní úmluvy, zřejmě vymíniti, že zaváže záduší teprve až nabude schválení církevního a státního [1]). Ve výminkách pachtovních budiž ustanoveno, aby se nájemné čtvrtletně napřed zapravovalo.

b) V následujících však případech a sice: když pozemky doposud nebývaly propachtovány; aneb mají-li se propachtovati na víc než na šest let (byť se i církevní a státní schválení vyhražovalo); aneb mají-li se propachtovati jiným spůsobem než veřejnou dražbou; aneb má-li se vymíniti, aby se víc nežli čtvrtletní nájemné napřed platilo; aneb má-li se vůbec státi úchylka od předepsaných výminek: budiž dříve zaslán biskupskému Ordinariatu o tom odůvodněný *návrh* s dobrozdáním patrona a s návrhem pachtovní úmluvy, v kterýchžto zároveň učiní se vyhrazení, že se záduší zaváže jenom pod výminkou schválení církevní a světské vrchnosti [2]).

IV. Podmínky pro pronájem kostelních pozemků předepsané jsou tyto:

1. Pole, luka a pastviska pronajímají se na šest po sobě jdoucích let a sice od 1. října (prvního roku) až do konce

---

[1]) Breve Pia IX. z 3. dubna 1860; nařízení c. kr. ministeria osvěty z 20. července 1860. (říš zák. č. 162.).

[2]) Předpisy o správě jmění §. 27. — Srovn. zák. ze 7. května 1874. §. 51.

září (šestého roku) [1]). — Na místě topografických čísel a josefinské výměry buďtež *čísla částek* (parcellí) a *výměra* dle reambulovaného, nového katastru daní pozemkových udána, jelikož pro každou jednotlivou obec katastralní zhotoveny jsou katastralní mapy, kteréž v každé obci se nalezají s důkladným poznamenáním mezí a čísel částek každého pozemku, určení pak měr rozložných na trigonometrickém vyměření se zakládá, kdežto pro josefínské katastry žádných map nestává, správné vynalezení jednotlivých pozemků dle popisův a poznámek v přiznávacích knihách často velmi těžké, a udání výměru pouze dle ručního vyměření nedůkladné jest.

2. Každý pachtýř smí po celou dobu, pokud pronájem trvá, pronajatého pozemku bez všeliké překážky *zákonitým spůsobem používati*.

3. Pachtýř jest povinen nájemné ve *čtvrtletních* předběžních lhůtách do zádušní pokladny řádně odváděti. Kdyžby toho neučinil a nejdéle do šesti týdnů od onoho dne, kdežto nájemné dopadá, čtvrtletní lhůty nezapravil, jest patron spolu s farářem oprávněn, po obdrženém povolení biskupského Ordinariatu, bez jakéhokoli soudního zakročení, na útraty pachtýře předsevzíti opětnou licitaci (relicitaci) a co do útrat i škody vzešlé se hojiti nejenom na kauci, ale také na jiném jmění pachtýřově. Od takovéto relicitace, kteráž se má také státi, kdykoli byť jen jediná podmínka se neplní, budiž onen pachtýř vyloučen a nemějž podílu v žádné výhodě při relicitaci docílené.

4. Daně přímé vypadající na pachtované pozemky s přirážkami, s poplatky zemskými, okresními a obecními jakož i s jinými veřejnými dávkami zaplatí se z kostelního jmění, avšak k nahrazení těchto břemen, kteráž vlastně pachtýř nésti má, budiž suma peněz těmto břemenům přiměřená,

[1]) Výnos c. kr. místodržitelství českého z 29. června 1870. č. 20746. (Praž. Ord. l. 1870. č 17.) Dříve byl nájemný rok ustanoven od 1. listopadu až do posledního října; což mělo tu vadu, že pachtýř mohl pole pro zimu teprv v měsíci listopadu vzdělávati a býval tudy donucen, vzdělání polností až na jaro odložiti. Začíná-li však nájem od 1. října, jest to nejen v zájmu vzdělání polností prospěšné, ale dobře se hodí i z té příčiny, že čtvrtletí pro zapravení nájemného ve čtvrtletních předběžných lhůtách ustanovené se čtvrtletím správního a spolu slunečního roku (od 1. října do 1. ledna) se srovnává, což při vedení kostelních účtů velkého ulehčení poskytuje.

kterážto se dle průměru poslední pronajímací periody vyměří, a ve zvláštní rubrice seznamu v pronájem vzatých pozemků vykáže, k vyvolací ceně přiražena[1]). — Za ubytování a stravování *vojska*, přípřeže a podobné služebnosti nejsou pachtýřové oprávněni žádati jiné náhrady mimo tu, kteráž se vůbec v té které korunní zemi poskytuje.

5. Pachtýř jest povinen najaté pozemky řádně a v pravý čas vzdělávati a úhořiti; každou míru najatého pozemku má v každém třetím roce *polnojiti* šesti povozy hnoje, každý povoz po desíti centnýřích počítajíc; o tom, že se tak stalo, má se pachtýř u patronátního úřadu náležitě prokázati a za stvrzení toho v knížce nájemní požádati; jinak jest pachtýř povinen za každý povoz hnoje, jímž mrviti opominul, náhradu 2 zl. 10 kr. r. m. do zádušní pokladny zapraviti. Rovněž jest pachtýř zavázán, aby najatý pozemek náležitě ohradil proti náplavám vodním a proti zanesení pískem; kdyby se cosi takového přece přihodilo, povinen jest poškozený pozemek zase v dobrý stav uvésti, a kdyžby něčeho byl zanedbal, vzniklou škodu nahraditi jest zavázán.

6. Náhrada za nepředvídané pohromy vodou neb krupobitím vzešlé se pachtýřovi nepřipovídá, jedině takový případ vyjímaje, kdyžby najatý pozemek byl tou měrou spustošen, že by daň pozemková odepsati se musila, v kterémžto případě může pachtýř žádati o přiměřené prominutí nájemného.

7. Pozemek najatý nesmí od pachtýře býti prodán aniž dán v zástavu a nesmí na něm pachtýř žádné *stavení* zbudovati.

8. Dovoluje se pachtýři, že může pole proměniti v louky a z pastvišť udělati pole, jestliže patronátní správa k tomu přivolí; avšak za zlepšení pozemku nesmí pachtýř žádati náhrady.

9. Roční výnos požitku honebního, jenž na pronajaté pozemky kostelní vypadá a se rozděluje, zůstavuje se výhradně kostelu; pachtýř tedy nižádným spůsobem výnosu toho žádati nesmí [2]).

10. Je-li ve prospěch kostela žádoucno, aby se ještě *před uplynutím doby pachtovní* některé části pronajatého pozemku k mimořádným potřebám užilo, jest pachtýř povinen

---

[1]) Týž výnos c. k. místodržitelství z 29. června 1870.

[2]) Dekret cís. kr. gubernia českého z 28. června 1849. (Srovnej výš zmíněný výnos c. kr. místodrž. z 29. června 1870.)

tuto část pozemku odstoupiti; ovšem pak sprošťuje se povinností na tuto část se vztahujících a jest oprávněn žádati náhradu za žeň na poli se nacházející aneb za senoseč, jinak ale ničeho více.

11. Pro větší zabezpečení záduší budiž vyměřena kauce, a to tím spůsobem, že každý pachtýř hned při podepsání dražebního protokollu složí na hotovosti takovou sumu, kteráž se rovná *celoročnímu obnosu nájemného*. Jestliže tutéž věc najalo více nájemců společně, jsou titéž in solidum čili rukou nerozdílnou ku složení kauce zavázáni. Kauce slouží k pojištění toho kterého záduší v případě, že by pachtýř podmínkam nájemným nevyhověl. Pachtýř může žádati, aby se kauce jeho na úrok uložila aneb může místo peněžité kauce nabídnouti kauci realní na hypotéce; o tom, zdaž hypotéka jest dobrá, rozhodne Ordinariat ve srozumění s místodržitelstvím. Listina dlužní neb spořitelní knížka na obnos kauce znějící, uloženy buďte v záduší pokladně. Záduš není oprávněna bez přivolení pachtýře s penězi za kauci sloužícími nějak naložiti. Po ukončení doby nájemné budiž kauce pachtýřovi (jestli všem povinnostem dostál) navrácena [1]).

12. Ratifikace smlouvy nájemné děje se tím spůsobem, že *pachtýř* se zavazuje hned od onoho okamžení, kdy podepsal dražební protokol, *záduší* však jest zavázáno teprv po dosaženém stvrzení se strany biskupského Ordinariatu a c. kr. místodržitelství.

13. Veškeré kolky a jiné poplatky zapraví pachtýř ze svého.

14. Pacht po pravidlu přechází na dědice pachtýřovy. Jestliže však osoby, kterým záduší pozemky v nájem přenechati se mají, *ku chrámu* v pronájem dávajícímu *nalezají se v poměru služebném*, na př. beneficiati, ředitelové kůru, varhaníci, kostelníci, zvoníci, hrobaři, hudebníci a p., dovoluje se pronajímání záduších pozemků jen v tom případě, když se do smlouvy nájemné vloží podmínka, že nájem *přestane*, jakmile dotyčný zřízenec církevní svou funkci při chrámu pronajímajícím ukončil [2]) (buď úmrtím neb tím, že na jiné

[1]) Občanský zákon rak. §§. 459., 469. — Nařízení v Čechách z 2. června r. 1822.

[2]) Vynesení českého c. kr. místodržitelství ze dne 28. března 1886. č. 29067. (Praž. Ord l. 1886. č. 11.)

místo byl přesazen[1]. Dle toho budiž také 13. odstavec smlouvy nájemné změněn jak doleji naznačeno.

15. Všeliký podnájem bez úředního povolení vykonaný se zakazuje.

16. Vyvolávací cena obnášej při každé dražbě dvě třetiny dřívějšího obnosu pachtovního [1].

V. Klademe zde vzorec protokollu dražebního (srovn. výše str. 454. III. a.):

Protokol

sepsaný u patronátního úřadu v Spáleném Poříčí dne 26. července 1886.

Přítomní: Nížepodepsaní.

Předmět:

Patronátní úřad ve srozumění s úřadem děkanským zamýšlí pozemky zádušní až doposud propachtované a sice dle katastrální výměry parcelly č. 109, 110 a 115 ve Spáleném Poříčí na dalších šest let a sice od 1. října 1886. až do 30. září 1892. opět cestou dražební propachtovati.

Ku dražbě dostavili se tito nájmuchtiví:

Alois Měchura, domkář ve Spáleném Poříčí.
Matěj Krupička, mistr truhlářský ve Sp. Poříčí.
Jan Brožek, chalupník ve Hvížďalce.
Josef Slabihoudek, mistr krejčovský ve Hvížďalce.

Po přečtení výminek pachtovních byli páni nájmuchtiví upozorněni, že pro vydražitele vzejde závaznost týmž okamžením, když protokol dražební podepíše, pro záduš však začne závaznost teprv po dosaženém schválení se strany kn. arcib. Ordinariatu a c. kr. místodržitelství.

Na to přikročeno ku dražbě a sice

1. Parcella č. 109 pod 5 jiter 1200 sáhů, byvši před tím pronajata za 70 zl., vyvolána jest ve dvou třetinách, t. j. 46 zl. 66⅓ kr. Na to podal Matěj Krupička 50 zl., Josef Slabihoudek 58 zl., a konečně Alois Měchura 64 zl. Ježto nikdo více nepodal, byl zmíněný pozemek Aloisu *Měchurovi* do nájmu odevzdán.

2. Parcella č. 110 pod 3¼ jitra byla dosavad pronajata za 36 zl.; vyvolána jest ve dvou třetinách, t. j. za 24 zl. Na to podal Matěj Krupička 30 zl, Jan Brožek 34 zl. Jelikož nikdo více nepodal, odevzdán jest pozemek zmíněný do nájmu Janu *Brožkovi*.

3. Parcella 115 pod 7 jiter 120 sáhů byla před tím za 84 zl. pronajata; protož vyvolána jest ve dvou třetinách t. j. za 56 zl., Na to podal Alois Měchura 63 zl., Josef Slabihoudek 70 zl, Měchura opět 78 zl., a Matěj Krupička 86 zl. Ježto nikdo více nepodal, byl zmíněný pozemek Matěji *Krupičkovi* do nájmu odevzdán.

---

[1]) Ministerstvo osvěty nařídilo dne 13. července 1877. č. 10347., aby zamezen byl zlořád, že dobře nadaní beneficiati najímají kostelní pozemky za činži nepoměrně levnou. (Praž. Ord. l. 1877. č. 14. str. 56.)

Všichni tři pachtýřové se vyjádřili, že hodlají podmínky pachtovní věrně plniti. Alois Měchura složil jakožto *kauci* knížku spořitelny české na 80 zl., Jan Brožek knížku spořitelny české na 45 zl. a Matěj Krupička knížku spořitelny města Prahy na 92 zlaté. Tím bylo dražební jednání ukončeno a protokoll přečten a podepsán.

Actum ut supra.

Coram me:

Jan Prokeš,
děkan.

Arnošt Vorlíček,
patronátní komissař.

Alois Měchura,
pachtýř.

Matěj Krupička,
pachtýř.

Jan Brožek,
pachtýř.

František Bucek,
zapisovatel.

Podáváme též vzorec návrhu smlouvy pachtovní čili nájemné (srovn. výše str. 454. III. b):

Návrh.

Smlouva nájemní.

Mezi správou záduší v Chotěborkách s jedné a p. Martinem Gebhardem, majitelem statku č. 4. v Chotěborkách byla dne nížepsaného učiněna smlouva nájemní a to taková:

1. Správa záduší farního chrámu v Chotěborkách dává p. Martinu Gebhardovi na dobu *šesti* po sobě jdoucích *let* a sice od 1. října 1883. až do 30. září 1889. tyto zádušní pozemky v pronájem: *a*) parcelly č. 416, 417, 418 ve výměře 12 jiter; *b*) parcelly č. 393, 395 a 397 ve výměře 4 jiter a 460 sáhů, začež bude jmenovaný nájemce povinen platiti roční nájem 340 zl. r. m.

2. Pachtýř smí po celou dobu nájmu pozemků jmenovaných bez všeliké překážky *zákonitým spůsobem užívati.*

3. *Nájemné* zavazuje se pachtýř vždy v předběžné lhůtě celoroční a sice 1. října pro celý nastávající rok nájemný zapraviti do pokladny zádušní. Kdyžby nájemné do 6 neděl po 1. říjnu řádně zapraveno nebylo, jest správa záduší oprávněna předsevzíti relicitaci, z kteréž a z výhod při tom docílených pachtýř docela vyloučen zůstane.

4. *Daně* přímé vypadající na pronajaté pozemky s přirážkami, s poplatky zemskými, okresními a obecními zaplatí záduší v Chotěborkách, avšak k nahrazení těchto břemen přiráží se k výš uvedenému obnosu nájemného ještě suma 33 zl. 49 kr., kteréž pachtýř povinen jest spolu s nájemným obnosem v předběžné lhůtě roční zapraviti do pokladny zádušní. Za ubytování a stravování vojska, přípřeže a t. p. není pachtýř oprávněn žádati jiné náhrady mimo tu, která se v Čechách vůbec poskytuje.

5. Pachtýř povinen jest najaté pozemky řádně a v pravý čas *vzdělávati* a úhořiti, každou míru výsevku v každém třetím roce šesti povozy hnoje po 10 centnýřích mrviti, a když by toho zanedbal, za každý povoz hnoje nevyvezeného zapraviti do zádušní pokladny náhradu 2 zl. 10 kr. Rovněž jest pachtýř zavázán, aby najaté pozemky náležitě ohradil proti náplavám vodním a proti zanesení pískem; kdyby se něco takového přece přihodilo, povinen jest poškozený pozemek zase v dobrý stav uvésti a kdyby něčeho pronedbal, škodu tím vzniklou nahraditi.

6. Za nepředvídané pohromy vodou neb krupobitím vzešlé nepřipovídá se pachtýři žádná *náhrada*, vyjma případ, kdyžby najaté pozemky tou měrou byly zpustošeny, že by se daň pozemková odepsati musila; v případě tom smí pachtýř žádati o přiměřené prominutí nájemného.

7. Pachtýřovi není dovoleno najaté pozemky prodati aniž je dáti v zástavu aneb nějaké *stavení* na nich zbudovati.

8. Dovoluje se, aby pachtýř pole *proměnil* v louky a pastviska v role s přivolením správy záduší, avšak bez nároku na jakoukoli náhradu.

9. Roční výnos požitku *honebního*, jenž na pronajaté pozemky kostelní připadá a se rozděluje, zůstavuje se výhradně kostelu; pachtýř výnosu toho žádati nesmí.

10. Jestliže by se *před uplynutím doby nájemné* ukázala potřeba některé části pronajatých pozemků ve prospěch záduší použiti, jest pachtýř povinen tuto část pozemku odstoupiti, v kterémžto případě bude pachtýř sproštěn povinností na onu část se vztahujících a může žádati náhradu za žeň na poli se nacházející aneb za senoseč, ale ničeho více.

11. Na místě *kauce* předložil pachtýř p. Martin Gebhard listinu notariatní, kteroužto dává se svolení, aby záduší Chotěborecké mohlo pro sebe na čísle 4. v Chotěborkách, kterážto usedlost dle extraktu k řečené listině připojeného čítá 135 jiter a jest úplně bez dluhů, vložiti do knih pozemkových zástavní právo pro požadavek 400 zl. r. m. z kauce pachtovní plynoucí.

12. *Pachtýř* vchází touto smlouvou v závazek právní od téhož okamžení, když smlouvu podepsal, *záduší* však jest zavázáno teprv po dosaženém schválení biskupského Ordinariatu a c. kr. místodržitelství.

13. Pacht přechází též na *dědice* pachtýřovy.

Jestliže byly pozemky zádušní pronajaty osobám *v poměru služebném* ku chrámu se nalézajícím (viz výše str. 457. odst. 14.), znějž 13. odstavec smlouvy takto:

„V případě, že nájemce v době trvání pronájmu by z jakékoli příčiny přestal býti ve služebném poměru ku chrámu jakožto ..... (zde se blíže vyznačí nynější úřad té osobnosti), tudíž obzvláště i v tom případě, že by nájemce mezi trváním nájmu zemřel, budiž nájemná smlouva pro obě strany a sice počínaje od okamžiku, kdy onen služebný poměr přestal, *za zrušenou považována* a tudíž se nájem také dědici nájemcovu dále neponechává.“

„Vyrovnání vzájemných práv a povinností v takovém případě učiněno budiž dle týchž zásad, jež v předchozím odstavci 10. ustanoveny jsou pro případ, že by mezi trváním doby nájemné některý pozemek zádušní z nájmu byl vyloučen“

14 Zakazuje se všeliký bez úředního povolení předsevzatý *podnájem*.

15. Veškery *kolky* a jiné *poplatky* pachtýř sám ze svého zapraví.

Na důkaz toho připojeny jsou vlastnoruční podpisy.

V Chotěborkách, dne 6. června 1883.

Coram me:
Petr Novoveský,
farář.
Jakub Vlasák,
svědek.
Řehoř Soukup,
svědek.

Ladislav Chalupecký,
patronátní komissař.
Martin Gebhard,
nájemce.

Řečený návrh dražební smlouvy zašle se k biskupskému Ordinariatu spolu s *dopisem* úředním, kterýž asi v tahle slova zníti může:

Nejdůstojnější biskupský Ordinariate!

V nejhlubší úctě podepsaná správa záduší farního chrámu v Chotěborkách dovoluje si předkládati návrh smlouvy nájemné k církevnímu stvrzení a k odůvodnění tyto věci připojiti:

1. Polnosti nadzmíněné při farním záduší v Chotěborkách byly jindy pronajaty několika domkářům a chalupníkům zdejším, kteříž to však nejen nájemné velmi nepořádně odváděli, nýbrž za rozličnými záminkami od správy záduší žádali slevení neb náhradu utrpěné škody, mimo to pole špatně vzdělávali, nedostatečně hnojili a tudíž vlastně více záduší škodili než prospívali.

2. Nemohouce se na takové poškození církevního majetku lhostejně dívati, usnesli se v nejhlubší úctě podepsaní správcové záduší na tom, že se polnosti dřívějším pachtýřům více svěřovati nemají; když pak se jim nabídnul pan Martin Gebhard, zámožný statkář v Chotěborkách, že převezme všecky pozemky záduší a že z nich každoročně celý roční obnos nájemného předběžně zaplatí, byli s tímto nabídnutím úplně srozuměni a sice tím spíše, an jim pan Gebhard jakožto neohrožený věrný katolík a dobrodinec chudých po mnohá léta chvalitebně jest znám a tudíž nadíti se lze, že on podmínky pachtovní svědomitě plniti bude a pozemky záduší značně zvelebí, jelikož o něm vůbec známo, že jest výborný hospodář.

Z těch příčin v nejhlubší úctě podepsaná správa záduší se přimlouvá, aby Nejdůstojnější biskupský Ordinariat ráčil návrh smlouvy dražební milostivě stvrditi a také Veleslavnému c. kr. místodržitelství s návrhem na schválení předložiti.

V Chotěborkách, dne 10. června 1883.

Petr Novoveský,
farář.

Ladislav Chalupecký,
patronátní komissař.

VII. V příčině *podpisu nájemní smlouvy* týkající se záduších pozemků bylo vydáno následující ustanovení[1]): „Právo spravovati záduší jmění, tedy i pronajímati záduší pozemky a ukládati kostelní jistiny přísluší světskému fojtovnímu neb

[1]) Vynesení c. kr. místodržitelství českého ze dne 5. listopadu 1883. č. 78185. (Kralohradecký Ord. l. 1884. č. 44.)

patronátnímu úřadu. Majitelům obročí přísluší při správě zádušního jmění pouze právo dohlídky, tak že účastenství jejich při pronájmech záležeti může pouze v tom, že jsou při jednání pronajímacím a hájí zájmy kostela, vhodné návrhy na zlepšení pronájmu činíce patronátnímu a případně politickému úřadu. Z toho vysvítá, že *farář* nejsa pronajímatelem, nemá zároveň s patronátním úřadem nájemní smlouvu jakožto pronajímatel jménem kostela podpisovati, ovšem ale *patronátní úřad* jest oprávněn smlouvu (nájemní protokoll) jménem kostela jakožto pronajímatel podepsati.“

Na základě tohoto vládního výnosu farář, súčastní-li se z vážných důvodů pronájmu zádušních pozemků, nechť nájemní protokoll slovy „*Coram me N. N. farář*“ podpíše aneb, nesouhlasí-li s pronájmem, tu nechť nepodepíše a své dobrozdání oznámí buď úřadu politickému neb biskupské konsistoři.

VIII. Při pronajímání pozemků náležejících k *farnímu beneficium* sluší se podobným spůsobem zachovati a žádati o přivolení jak biskupského Ordinariatu tak i c. k. místodržitelství, kdykoli se pozemky pronajímají na více než 3 léta, nebo na čas neurčitý, nebo při vymínění zapravení pachtovného na více let napřed. Na 3 léta může farář sám pozemky propachtovati bez předchozího povolení Ordinariatu; avšak má se vyhraditi, že protokoll pachtovní neb smlouva předloží se Ordinariatu ku schválení[1]). *Kauce*, kterou farář od pachtýřů přijal, budiž bez odkladu do zádušní pokladny uložena a o tomto uložení jejím zřejmá zmínka v pachtovním protokolle učiněna[2]).

Třetí synoda *Budějovická* z r. 1875. v statutu 23. takto o pronájmu farních pozemků nařizuje: „Aby vzala v ochranu práva nástupců v obročí rurálním, ustanovuje synoda, aby budoucně každý farář, kterýž polnosti farské skrze smlouvu pachtovní za jistou činži roční jiným ku vzdělávání odevzdává, *činži prvního roku nájmového*, sám pro sebe nepřijímal a nevynakládal, nýbrž aby ji ve spořitelně uložil a knížku spořitelní aby odevzdal kostelní pokladně k uschování; tato činže vydá se pronajímateli (faráři) až když pachtovní lhůta celá prošla, neboť jinak mohl by škodu vzíti nástupce nebo náboženská matice ve příjmech interkalárních.“ Nařízení to jest velice prospěšné; neboť jak patrno, účelem

[1]) Předpisy o správě jmění §. 65.
[2]) Praž. Ord. list 1867. str. 20.

jeho jest, aby nebyl zkrácen nástupce, když by se pozemků sám ujal; v tomto případě neměl by celý jeden rok nižádných příjmů, kteréž jinak pojištěny zůstávají v třetině, pronajímající však měl by za jeden rok užitek dvojí, totiž úrodu posledního roku vlastní režie a prvního roku nájmového.

IX. V příčině zádušních lesův ustanoveno, aby zůstaly ve vlastní správě a užívání záduší. Obzvláště pak má se u všech záduší, kterým lesy náležejí, předsevzíti zevrubné popsání lesů. K výkazu dříví, které se má porážeti, budiž oprávněný lesník povolán[1]). Při prohlídce lesů jakož i účtův o lesích zádušních má se k tomu hleděti, zdali nebylo zádušnímu neb farnímu lesu přílišným porážením ublíženo, aneb když se více než dle pravidla náleží, sporáželo, zdaž to c. k. místodržitelství a biskupský Ordinariat dovolily; pak zdali paseka náležitě byla zaseta a zdali se lesy v celosti držejí. Dříví na prodej ustanovené má se veřejnou dražbou prodati; dražební protokoll k zádušním účtům se přiloží.

Pozn. V Čechách jsou až dosavad patronátní úřadové povinni vésti dozor a správu lesů zádušních [2]).

Církevní majitel lesů není oprávněn, zavésti takový způsob hospodaření, kterým by požitky nástupce v obročí neb jmění sboru zmenšeny byly. Ku změně způsobu hospodářství, zejména ku zkrácení doby střídavého mýtění lesů jest potřebí úředního povolení [3]).

§. 129. Zádušní vydání.

Správa zádušního jmění jest povinna svědomitě k tomu hleděti, aby se jmění kostelu náležející zachovávalo a vynakládalo k tomu, k čemu jest ustanoveno, totiž ku konání služeb Božích, ku přisluhování sv. svátostmi a k vykonávání předepsaných anebo zákonem zavedených nábožných obyčejů v kostele.

Řádným spůsobem smí se jen běžný příjem a záloha kostelů, jež uspořena byvši prozatím na úrok se uložila[4]), a to jen k účelům těchto kostelů vynakládati. A sice zapraveny buďtež z běžných příjmů:

---

[1]) Předpisy o správě jmění §. 28.

[2]) Výnos c. kr. místodrž. českého z 11. února 1864. č. 5992. (Pražský Ord. l. 1864. č. 5.)

[3]) Výnos c. kr. českého místodržitelství z 26. dubna 1877. (Praž. Ord. list 1877. str. 39.)

[4]) Předpisy o správě jmění §§. 20., 32.

1. *Běžné potřeby kostelní.* Pro Čechy ustanoveno pravidlo, že tam *α*) kde jsou dva kněží, povoluje se na sloužení mší sv. 36·7 litru (104 žejdlíky) vína; za hostie 2 zl. 52 kr.; za prádlo 2 zl. 52 kr.; oleje do věčné lampy 23·5 kilo (42 liber); svící voskových 23·5 kilo (42 liber); paškál o 1·12 kilo (2 liberní) a triangul; lojové svíčky (pro kostelníka) 1·12 kilo (2 libry); za sv. oleje 42 kr.; za zpovědní cedulky 17 kr.; poslům 84 kr.; kadidla 1·68 kilo (3 libry); 1 kalendář církevní čili directorium. *β*) Kde jest jeden kněz, připadá 18·3 litru (52 žejdlíků) vína; a 13·4 kilo (24 liber) voskových svící, ostatní jak výše[1]). K *pobožnostem mimořádným* (na př. čtyřicetihodinné k uctění nejsv. svátosti oltářní) buďtež vyzváni osadníci, aby na osvětlení neb jiné potřeby přispěli; když by nebylo možno toho docíliti, buďtež výlohy zapraveny ze záduší, aneb kdyby nestačilo, zapraviž to patron kostela[2]). — Ostatně sluší podotknouti, že tyto obnosy jsou jakési minimum, kteréž při nynějších cenách vína, vosku atp. sotva vystačí a tudíž bývá zapotřebí větších obnosů poukázati.

2. *Služné a odměny* (remunerace). Služné buď celé neb z části ze zádušního neb nadačního jmění se vyplácí faráři, kaplanovi, řediteli kůru[3]) varhaníkovi[4]), kostelníkovi a ministrantům, jak to s přivolením vyšších úřadů církevních i státních ustanoveno. — Remunerace má se vypláceti *α*) vikářovi za prohlédnutí účtů zádušních (84 kr.[5]) *β*) vikáři za školní potahmo kostelní visitaci přísluší poplatek 3 zl. 15 kr.

---

[1]) Dekret českého c. kr. gubernium z 18. září 1824. a 7. ledna 1828.

[2]) Dekret kanceláře dvorní z 11. dubna 1822. V novější době však bývají od ministerstva kultu patroni sprošťováni povinnosti, v nedostatku zádušního jmění krýti výlohy konáním bohoslužby vzešlé. O tom, odkud se výlohy ty v nedostatku záduše krýti mají, nestává dosud zákonného ustanovení.

[3]) V arcidiecési Pražské nařízeno jest, aby místní správce duchovní nově ustanoveného ředitele kůru osadě své představil a jemu na znamení jeho služby klíče od kůru odevzdal a od něho Tridentské vyznání víry přijal. (Pražský Ord. list 1870. str. 63.) — Kdykoli učitel sám o své ujmě neb z nařízení okresní školní rady kostelní služby se vzdává, jest povinen dříve dáti výpověď šestinedělní. (Nařízení c. kr. zemské rady školní z 24. dubna 1871. Viz Pražský Ord. list 1871. str. 50.)

[4]) Výnos c. kr. ministeria osvěty z 6. února 1874. (Praž. Ord. l. 1874. str. 46—47.)

[5]) Dvorní dekret ze dne 11. března 1801. a gubern. výnos v Čechách z 11. června 1827.

z těch pokladen zádušních, které jsou s to, běžné své potřeby i s poplatky visitačními ze svých příjmů zapraviti[1]) *γ*) účetnímu záduší[2]); *δ*) právnímu zástupci záduší, byl-li s přivolením vyšších úřadů veden spor, náleží poplatky ze záduší jako od jiných stran. Zájmy far na patronátě matice náboženské aneb studijní jakož i beneficií císařských hájiti povinna c. k. finanční prokuratura.

3. *Vydání mimořádná*, kteráž se každoročně neopakují čili nejsou systemisována, nemají se činiti bez zvláštního povolení úředního. Farář může v dorozumění s patronátním úřadem bez povolení vyššího činiti výlohy pro kostelní potřeby (na př. paramenta, oprava náčiní nebo znovupořízení, vyzlacení kalicha atp.) jenom až do výše 10 zl. 50 kr. r. m. — Jedná-li se však o větší vydání, budiž zadání učiněno k biskupskému *Ordinariatu* (neb konsistoři), kterýž může sám povoliti vydání až do 100 zl. r. m.[3]). Vydání od 100 až do 1000 zl. r. m. musí se předložiti k *c. k. místodržitelství*[4]), a konečně vydání nad 1000 zl. k *c. k. ministerstvu osvěty*. — Nejlépe jest stran výloh docíliti předběžné dorozumění s patronátním úřadem; když by nebylo možno dorozumění toho dosíci, obrať se duchovní správce sám ku konsistoři vyloživ důvody své žádosti, ku kteréž sluší připojiti též předchozí rozpočet (Kostenüberschlag) a pokud třeba i nákres věci (na př. sochy, kalicha, monstrance); také se má přiložiti výtah z posledních účtů zádušních[5]), při značnějších výlohách budtež účetní výtahy za 3 poslední léta připojeny. K rozpočtům stavebním sluší přidati ceník (Preisanalyse).

---

[1]) Vynesení českého c. kr. místodržitelství ze dne 11. září 1881. čís. 58061. (Pražský Ord. list 1881. č. 16, str. 61.)

[2]) Vezmeme-li úhrnný obnos příjmů zádušních, obdrží *účetvedoucí* za prvních 105 zl r. m. dvoupercentní poplatek 2 zl. 10 kr.; ze zbytku pak vyměří se $^5/_8\%$ poplatek pro něho. (Vynesení českého c. kr. místodrž. z 8. července 1861. č 36364.)

[3]) Výnos c. kr. ministeria osvěty z 20. června 1860.

[4]) *Magistrát Pražský* zmocněn jest výnosem cís. kr. místodržitelství z 10. října 1886 č. 52208., že může povolovati až do 500 zl. vydajů z kostelního jmění, k čemuž ale zapotřebí jest svolení kníž. arcib. konsistoře. (Praž. Ord. list 1886. č. 20.) Taktéž i každé c. k. *okres. hejtmanství* v dorozumění s konsistoří může povolovati vyd. do 500 zl.

[5]) Nejmoudřeji jedná duchovní správce, obstará-li *sám* roucha neb náčiní kostelní, tak jak toho předpisy liturgické žádají; úředník patronátní i při nejlepší vůli není s to, aby zákonům církevním v těch věcech dokonale vyhověl.

Zadání v té příčině může asi takhle zníti:

Vysoce důstojná knížecí arcibiskupská Konsistoř!

Při farním chrámu Páně v Načeradci nalezá se starý a úplně bezcenný obraz sv. apoštolů Petra a Pavla na hlavním oltáři. Již dávno bylo přáním v hluboké úctě podepsaného duchovního správce, aby obraz ten nahrazen byl jiným, svatyně důstojným vypodobněním. Nyní konečně doufá, že se přání jeho vyplní, jestliže Vysoce důstojná knížecí arcibisk. Konsistoř ráčí k tomu milostivě přivoliti, aby nový obraz v ceně 340 zl. na zdejší hlavní oltář ze záduší byl pořízen, neboť

1. Malbu uměleckou dle nákresu zde připojeného zhotoviti uvolil se slovutný malíř historický, p. Josef Sheiwl v Praze a lzeť tedy s jistotou očekávati, že obraz ten bude skvělou ozdobou chrámu Načeradeckého.

2 Úřad patronátní jest zcela s tím srozuměn, aby se vydání to učinilo, a to tím více, ježto urozený p. patron svob. pán z Widerspergů při návštěvě zdejšího chrámu již častěji na sešlost dosavadního obrazu poukázal vysloviv přání, aby obraz důstojný a požadavkům křesťanského umění vyhovující na tomto nejčelnějším místě chrámovém byl postaven.

3 Dle výtahu z účtů zádušních za rok 1886. připojeného jest na bíledni, že má zádušní pokladna přebytek 758 zl. 73 kr., úsporami z předešlých let docílený, tak že výš zmíněné vydání bez jakéhokoli poškození kmenového jmění předsevzato býti může.

Na základě těchto důvodů žádá nížepsaná správa jmění zádušního, račiž Vysoce důstojná Konsistoř vydání 340 zl. k výš naznačenému účelu milostivě schváliti a také Veleslavnému c. kr. místodržitelství schválení tohoto výdaje odporučiti.

Ze správy záduší děkanského chrámu v Načeradci
dne 19. června 1887.

Jan Vrzák,
děkan.
František Pěnkava,
patronátní komisař.

Rubrum: Správa záduší v Načeradci žádá o povolení nesystemisovaného výdaje 340 zl. na nový obraz oltářní.

4. Když byly každoroční řádné potřeby kostelní zapraveny, buďtež pomocí zádušních příjmův odstraněny *vady stavební* na budovách kostelních se vyskytující, a sice takové, jichž odstranění vůbec odkládati se nedá aneb při kterých by odkladem jen větší vydání se spůsobilo.

Velice radno jest, aby chrámové budovy opatřeny byly *hromosvodem*, zvláště takové, jež mají vysokou polohu. Výlohy uhradí se ze záduší neb konkurrencí patrona a přifařenců[1]).

[1]) Vynesení českého c. kr. místodržitelství z 23. února 1882. č. 61864. (Praž. Ord. list 1882. č. 9.)

Veleprospěšným jeví se býti *pojišťování* (assekurace) *budov kostelních i farských proti ohni*[1]). Kde jmění záduší stačí, může se prémie assekurační ze záduší zapravovati; nestačí-li záduš, musí se učiniti opatření zvláštní[2]).

Pozn. V příčině *hodin na věžích chrámových* bylo nejnověji[3]) nařízeno, že zřízení, udržování a obsluhování hodin na věžích kostelních jest povinností *obce* a že tudíž dotyčné výlohy z obecního, nikoli ze zádušního jmění krýti se mají. Nicméně dovolují státní úřady výminečně, aby ve zvláště naléhavých případech výlohy za zřízení, opravu neb natahování hodin věžních buď zcela neb aspoň částečně z dostatečných příjmů *záduních* uhrazeny býti mohly.

Je-li však zapotřebí stavby neb opravy s větším nákladem spojené, ku kteréž běžné příjmy kostelní nepostačují, tuť musí také jiní činitelé ku pomoci přispěti tomu kterému záduší, což nazýváme konkurrencí stavební, o kteréž níže v §. 131. zvláště jednati za potřebí uznáváme.

§. 130. Ustanovování a odměny ředitele kůru, varhaníka, kostelníka a hrobaře.

I. Ustanovení.

Dvorním dekretem ze dne 13. října 1770. vysloveno bylo pravidlo, že služebníky při kostele ustanovuje *farář*. Zákony základními rakouského státu ze dne 21. prosince 1867. určeno v článku 15., že každá zákonem uznaná církev pořádá i spravuje svoje vnitřní záležitosti samostatně.

S odvoláním se na tento článek státních zákonů základních rozhodlo ministerstvo osvěty a vyučování vynesením z 5. října 1879. č. 18067. (proti obci, která dokazovala svého práva na obsazení varhanického místa tím, že přispívá na jeho služné), že pouze farním úřadem vykonané ustanovení *varhaníka* za právoplatné považovati sluší, jelikož služba varhanická jakožto výkon církevní dle státních zákonů základních od církevního úřadu obsazovati se má. Obci by jen v tom

---

[1]) Viz vynesení kn. a. konsistoře Pražské ze 4. června 1873. (Pražský Ord. list 1873 č. 22) a vynesení kapitularní konsistoře Pražské z 15. dubna 1885. č. 2980. (Ord list. Praž. 1885. č. 7.)

[2]) Někde na př. při budovách farních v nedostatku záduší platí část prémie patron, druhou část beneficiat

[3]) Vynesení ministeria osvěty ze dne 16 září 1885. č 16742.; intimát českého c. k. místodrž. ze 26. září 1885. č. 73444

případě jakési právo na obsazení místa varhanického příslušeti mohlo, když by listinami se dokázalo, že přifařenci jen pod tou výminkou zaručili přídavek služného, jestliže jakési právo při osazování tohoto místa se jim propůjčí[1]). Taktéž i c. k. nejvyšší správní dvůr soudní uznal za právo, že ustanovení *hrobníka* na hřbitově konfessionalním přináleží správě církevní[2]).

Jest tedy dle nynějšího zákonodárství rakouského zásada obecná, že místa služebníků chrámových: ředitele kůru, varhaníka, kostelníka, zvoníka, hrobníka na hřbitově konfessionalním obsazuje *farář*, pokud na jednotlivých místech soukromými stipulacemi jinak ustanoveno není. Zákon nezavazuje patronů kostelních, aby ku placení ředitelů kůru, varhaníků, kostelníkův a hrobníků při chrámech svého patronátu z vlastního jmění něčím přispívali, protož ani právo na obsazování těchto míst jim dle obecného zákona církevního se nepřisuzuje. Taktéž sobě ani zeměpanské úřady po pravidlu jménem či titulem veřejného patronátu nepřisuzují obsazování těchto míst, není-li v jednotlivých případech listinami jinak ustanoveno.

II. Odměny.

Dokud ředitelství kůru zejména po venkově v rukou kantorů čili učitelů se nalézalo, nebylo zapotřebí o příjmy ředitele kůru se starati. Míval ředitel kůru nějakou část pole od záduší zdarma neb v levné činži pronajatou, míval *štolu*, která patentem z r. 1750. byla při různých úkonech kantorovi přiřknuta, a požívaje příjmův učitelských nežádal za službu kostelní značné odměny. Leč novým zákonodárstvím školním věci se změnily; přemnozí učitelové vzdali se služby ředitele kůru a varhaníka, i nastává povinnost, jinak se o zastávání obojího místa toho postarati.

Ministerstvo osvěty vynesením ze dne 6. února 1874. č. 15726. prohlásilo, že veřejný patronát (náboženská matice) není právně zavázán, připláceti na služné nadjmenovaných osob (ředitele kůru, varhaníka, kostelníka) při chrámech téhož patronátu a tudíž jen v případech řídkých a zcela mimořádných jakási odměna z matice náboženské se jim poskytuje.

---

[1]) Pražský Ord. list 1880. str. 30 — 1884. str. 66—67.

[2]) Rozhodnutí c k. nejv. správního dvoru soudního ze dne 12. února 1883. č 14394. (Praž. Ord. list 1884. č. 9., str. 36.)

Obyčejně zjednává se odměna řediteli kůru, varhaníkovi i kostelníku a zvoníkovi nejsnáze tam, kde jest dostatečné *záduší jmění* buď chrámu farního neb filialních kostelů. Farář ve srozumění s úřadem patronátním podá žádost ku konsistoři, doloženou posledním úhrnečným výtahem z účtů záduších, a konsistoř udělivši svolení svého vyjedná celou věc také s c. k. místodržitelstvím.

Není-li záduší postačitelné, tuť nezbývá leč aby *osadníci* dle možnosti o slušnou odměnu ředitele kůru a varhaníka se postarali a jim při úkonech štolových značnějším darem nadlepšiti hleděli, jinak by na mnohých osadách musili poznenáhla varhany umlknouti a hudba chrámová by zcela zanikla. Kostelník tam, kde přebytečného záduší nestává, odkázán jest na dárky osadníků při křtech, oddavkách a pohřbech, hrobař pak na odměnu od stran hrob nebo zalévání hrobu objednávajících.

§. 131. Konkurrence stavební.

1. Otázka týkající se konkurrence stavební co nejúžeji souvisí s otázkou patronátní, jejíž upravení častěji bylo slíbeno[1]), ale doposud není provedeno. — Až do r. 1848. byly zákony konkurrenční vládou rakouskou tak stanoveny, že ačkoli se v některých věcech od zákonodárství církevního[2]) lišily, nicméně při jednání konkurrenčním (staveb církevních se týkajícím) pevnou oporu poskytovaly. Byloť předepsáno, že má při stavbách a opravách *chrámů* [3]) přispívati *α*) ***záduší*** (fabrica Ecclesiae) chrámu farního, pokud úspory jeho stačily; při nedostatečném záduší byl *β*) ***patron*** chrámu povinen platiti řemeslníky, na př. zedníky, tesaře, truhláře, zámečníky a též zakoupiti hmoty pro tyto řemeslníky potřebné; *γ*) ***vrchnost*** (dominium, kterážto vrchnost byla obyčejně jedna osobnost

---

[1]) Zákon ze 7. května 1874. § 32.

[2]) Dle církevního zákona (Trid. sněm XXI. 7.) ustanoveno, aby opravy stavební vůbec byly úhlavně (principaliter) předsevzaty ze záduší (ex fabrica Ecclesiae); teprv tenkráte, když zádušní příjmy a úspory nestačí, budiž výpomocně (subsidiarie) přibrán patron, farář neb jiní beneficiati a osadníci ku pomoci. O „vrchnosti“ ovšem zákon církevní ničeho nepraví.

[3]) V příčině potřebných oprav budov farních a hospodářských uvedeme zákonité předpisy teprve při správě jmění obročního.

s patronem, čili patron býval spolu též vrchností) byla povinna hmoty stavební, cihly, vápno, kámen, dříví buď zdarma aneb v ceně nad míru nízké ku stavbě ponechati; *δ*) *osadníci* farní byli povinni dávati potahy a konati práce nádennické in natura, aneb útraty za to na hotovosti zapraviti; obnos ten dle výměry daně pozemkové, domovní a výdělkové na jednotlivce se rozvrhoval.

2. Zrušením poddanství [1]) přestaly staré „vrchnosti“ a tudíž ze stavební konkurrence jeden z hlavních činitelů zmizel, kterýž ihned nahrazen býti měl, ale podnes nahrazen nebyl. Pomoc v nesnázi té mělo spůsobiti „prozatímné nařízení“, jímžto rozkázáno[2]), aby „v každém zvláštním případě, kde se o stavbu neb opravu chrámu jedná, úřady politické (nyní c. k. okresní hejtmanství) hleděly v cestě srovnání a dobrovolné úmluvy docíliti přiměřeného rozdělení břemen mezi všecky poplatníky. Nestane-li se takovéto dohodnutí, buďtež veškery s větším vydáním spojené stavby, opravy neb pořízení nových věcí zastaveny a jenom nejnutnější, neodkladné anebo běžné výdaje úřadu patronátnímu uloženy.“ Uvážíme-li ještě, že patron, přebývá-li na té které osadě[3]), vedle ostatních břemen, která se mu ukládají jakožto patronovi, jest také povinen v té samé řadě jako každý jiný osadník dle výměry pozemků svých (začasté mívá patron největší výměru pozemků mezi všemi osadníky) hotovými penězi přispívati ku stavbě neb opravě chrámu farního, zajisté ze všeho patrně vysvítá, že upravení těchto poměrů konkurrence se týkajících jest potřebou nejvýš křiklavou v zákonodárství rakouském. Jakýsi počátek upravení toho učiněn tím, že světské zákonodárství vyslovilo[4]) princip zřizování *farních osad*, kteréž mají míti práva korporační: „Všickni katolíci téhož obřadu bydlící v jednom okršku farním činí farní osadu. Všeliká práva, církevních věcí se týkající jakáž dosud v zá-

[1]) Zákonem ze 7. září 1848.

[2]) Výnos c kr. ministerií vnitra a spravedlnosti ze dne 10. června 1849. (říš zák č. 382).

[3]) Dle zákona ze 7. května 1874. §. 35. všickni katolíci téhož obřadu bydlící v jednom okršku farním činí dohromady *farní osadu*; tudíž patron, který na osadě nebydlí, k vydáním mimořádným či příplatkům, o nichž něco doleji řeč jest, přispívati nemusí.

[4]) Zákon ze 7. května 1874. §§ 35—37. — Srovnej výnos c. kr. ministerií osvěty a vnitra z 31. prosince 1877. („Čas Duch.“ 1878. str. 297. Praž. Ord. list 1878. č. 4., č. 6.)

konodárství přiřknuta jsou obcím politickým, mají příště příslušeti osadám farním, a všeliké povinnosti toho spůsobu, kteréž v zákoně uloženy jsou obcím, mají přejíti na osady farní. Nemá-li některá osada farní na uhrazení potřeb vlastního jmění[1]) nebo není-li tu jiných prostředků církevních, jichž by se k tomu mohlo užiti, tedy rozepsán buď na zapravení jich příplatek na farní osadníky.“ Jelikož však zákon o ustavení a zastoupení obcí farních doposud vydán nebyl, mají až dosavad záležitosti katolických obcí farních zastupitelstvem obce místní býti obstarávány. Táž zastupitelstva činiteż také o takových příspěvcích ku katolickým účelům bohoslužebným, jež na obec farní připadají, aneb které tato převzíti má, platná usnesení a starejteż se o ukrytí a vydobytí těchto příspěvků.

Slovem *„záležitosti katolických farních osad“* mají se rozuměti všecky záležitosti katolického kultu, jež se osady týkají a zvláštním úřadům přiděleny nejsou, a sice bez rozdílu, ať se jedná o povinnosti, které starší neb nové zákony obcím uložily (na př. stavby kostelní, náklad za vyučování náboženství atp.) aneb o takové, které obec dobrovolně na se vzala (příspěvek k dotaci duchovního, kostelníka, náhrada za cestu atp.); a co do spůsobu jednání obecního zastupitelstva v těchto záležitostech (obecního představeného, aneb veškerého zastupitelstva, neúčastenství nekatolických členů zastupitelstva při rozhodování o věcech farní osady, příspěvků k těm věcem atd.) vůbec i zvlášť má všecko v té platnosti zůstati, jak bylo až do vydání zákona ze dne 7. května 1874.[2]).

3. Duchovní správce jest povinen, jakmile nějakou značnější *vadu stavební*, na př. silné trhliny, poškození střechy atp. zpozoroval, učiniti o tom úřední oznámení, nejprve u příležitosti kladení účtů zádušních, a když by to bez žádoucího výsledku zůstalo, učiň oznámení konsistoři. Další jednání jest věcí úřadů politických a technických. A sice platí zde tatáž pravidla, o nichž jsme výše při stavbě chrámu promluvili[3]). C. kr. okresní hejtmanství vykoná na základě

---

[1]) Opomíjíme zde jednati o tom, zdaž se názor, na němž spočívá zřizování osad farních ve státním smyslu rakouském, srovnává s církevním zákonodárstvím o vlastníku jmění církevního, což jsme výše (str. 354—55.) náležitě vyložili.

[2]) Výnos c. k. místodržitelství českého z 22. ledna 1878. č. 2325.

[3]) Srov. str. 356—61. (Výnos c. k místodrž. 20. července 1870.)

stavebního návrhu od technických zřízencův upraveného vyjednávání týkající se konkurrence stavební, o kteréž se cestou instancí rozhodne. Plán stavby neb opravy musí se předložiti technickému oddělení c. kr. místodržitelství, kdykoli se jedná o vydání 500 zl. přesahující aneb když při kostelních, farních a hřbitovních stavbách jedná se o rozřešení otázek slohu, umění stavitelského a starožitností se týkajících neb jiných technických pochybností bez ohledu na sumu peněžní. — Přiloženo budiž i zde *α*) vyjádření duchovního správce; *β*) okresního vikáře a *γ*) výtah z účtů zádušních. Okresní hejtmanství zašle návrhy stavební ku konsistoři, odkudž se k c. kr. místodržitelství předloží.

Pozn. Pokud se *filialních kostelů* týká, není dle zákonů rakouských povinen ani patron aniž osada, aby k zachování jich přispívali, a nemůže zde o povinné konkurrenci stavební býti řeči. O zachování kaplí starati se sluší buď ze zvláštního kaplím těm přináležejícího jmění aneb z dobrovolných příspěvků Patrona dle rakouských zákonů filialní kostel nemá a nepotřebuje[1]). Lze-li nicméně při některém filialním kostele provésti důkaz, že týž má svého patrona, bývá patron ten ku konkurrenci stavební přidržován.

§. 132. Účty zádušní.

Má-li duchovní i světská vrchnost dozor na jmění církevní řádným spůsobem provozovati, musí míti ustavičný přehled o stavu, v jakémž jmění to se nalezá. Z té příčiny jest nařízeno, aby správa záduší (v Čechách patronátní úřad) *každoročně* a sice během šesti týdnů po ukončení občanského roku sestavila:

I. Účty zádušní.

Především sluší klásti účty [2]) z vlastního jmění farního (neb filialního) *kostela,* pak též z *nadačního* jmění, jakož i z jmění jednotlivých *kaplí*, *soch*, *oltářů* atp. Formulář k tomu účelu předepsaný[3]) klademe na str. 474. a 475. toto podotýkajíce:

---

[1]) Dvorní dekret z 20. května 1820. (Jaksch s. v. Bauführungen pg. 124.)

[2]) Patronátní komissař nemůže býti spolu účetním záduší. (Praž. Ord. l. 1873. str. 111.)

[3]) Neklademe zde obšírné vyplnění vzorce, jelikož není praktické, an v Čechách dosavad patronové církevní jmění spravují, kniha tato však především na potřeby duchovenstva zřetel béře.

Rubriky ve vzorci položené jsou stálé, ježto v účtu uvedeny a v přehledu udržovány býti musí, byť na některou z nich žádné příjmy neb vydání nepřipadaly; není-li do rubriky co zanésti, budiž to slovem „Nic“ naznačeno. Každý příjem a vydání musí býti dokázány přílohou, na př. kvitancí, listem přijímacím atp., kteréžto přílohy se dle běžných čísel spořádané v jeden sešit dohromady spojí.

Podali jsme (str. 474.–475.) pouze účet o vlastním jmění zádušním. Mimo to však musí zvláštní účet vzdělán býti o jmění nadačním jakož také o základním jmění obročním[1]).

Účty opatřeny buďtež *podpisem* patronátního komissara, účetního, faráře (po případě též zádušníků), načež zašlou se vikáři, kterýž je přehledne a podpisem[2]) opatří. Přebytků v pokladničních (Kassaüberschüsse), jež po uzavření zádušních účtů koncem každého roku se objeví, vynaložiti sluší na zakoupení vinkulovaných dlužních *úpisů státních*[3]).

Mimo to jest správa záduší povinna ve lhůtě 6 týdnů po ukončení občanského roku předložiti:

II. Úhrnečný výtah účetní.

Výtah účetní (Kirchenrechnungs-Extract) zahrnuje příjmy a vydání vlastního jmění, pak jmění nadačního a farních kapitálů základních. Má býti sestaven dle vzorce, jejž na str. 476–480 klademe[4]). Kde toho potřeba se jeví, připojeny buďtež i jiné rubriky mimo všeobecně předepsané. Při sestavování tohoto výtahu účetního následující věci na zřeteli míti sluší:

1. V rubrice „*rozličné příjmy a vydání*“ vřaděny buďtež jen nepatrné a nahodilé příjmy a výdaje, které do žádné ze systemálních rubrik se nehodí.

2. Při zálohách, stavbách, správkách a objednáních buďtež ve sloupci poznámek uvedena data *povolení* úřadů

---

[1]) Viz „Vzorky co příloha k předpisům o správě kostelního jmění v české církevní provincii.“ V Praze 1862. u K. Bellmanna. Formulářů těch z příčiny již výše udané (pozn. 2.) opomíjíme.

[2]) Vikář jakož i farář jsou oprávněni i povinni, činiti výtky proti účtům, kdyžby se jim některá položka nesprávnou býti viděla.

[3]) Vynesení českého c. k místodrž. z 13. června 1881. č. 19741., pak z 21. září 1884. č. 46260.

[4]) Vzorec ten předepsán jest oběžníkem místodržitelství českého ze dne 18. pros. 1882. č. 82983 (Praž. Ord. list. 1883. č. 2. a 3.)

Účet

o příjmech a výdajích vlastního jmění farního kostela sv. Jiljí v **Krášovicích** pod patronátem Marie svob. paní z Quintenbachu,

za rok 1885. (Ku str. 472.)

Číslo běžné	Číslo přílohy	Příjem	V úpisech zl.	V úpisech kr.	V hotovosti rak. m. zl.	V hotovosti rak. m. kr
		I				
		Pozůstatek z r. 1884:				
1		státní renta	7400	—		
2		nemovitosti	. . .	.	5900	—
3		hotovost pokladniční	. . .	.	316	38
		Úhrn zbytku . . .	7400	—	6216	38
		Nové příjmy.				
		II.				
4—7	1—4	Činže: z pronajatých pozemků, z honby, za dříví, platy z místa, úhrnem	. . .	.	430	10
		III.				
8—15	. . .	Úroky: z veřejných jistin (číslo a datum každé obligace)	. . .	.	186	50
16—19	. . .	Úroky: ze soukromých kapitálů .	. . .	.	94	83
		IV.				
20	5	Odkazy, dary a přibylé kapitály .	. . .	.	68	21
		V.				
21	6	Oběry	. . .	.	13	35
		VI.				
22	7—14	Platy ze sedadel	. . .	.	35	—
		VII.				
23	15	Platy pohřební: Za hroby, zvonění, příkrov, máry, svíčky atd. . . .	. . .		104	29
		VIII.				
		Navrácené jistiny.				
		Nic.				
		IX.				
24	16	Znova uložené jistiny	500	—	. . .	.
		X.				
		Vyměněné, přepsané neb slosované veřejné dlužní úpisy.				
		Nic.				
		XI.				
		Splacené aktivní pohledávky (na př. dlužné úroky, činže).				
		Nic.				
		XII.				
25	17	Složené kauce	. . .	.	380	—
		XIII.				
26	18	Obdržené zálohy	. . .	.	100	—
		XIV.				
27	19	Nahražené nedostatky	. . .	.	3	—
		XV.				
28	20—21	Rozličné příjmy: (staré svícny, skapaný vosk a j.)	. . .	.	14	75
		(Ku konci: Úhrnečné opakování příjmů) . . .	7900	—	7646	41

Číslo běžné	Číslo přílohy	Vydání	V úpisech zl	V úpisech kr.	V hotovosti rak. m. zl.	V hotovosti rak. m. kr.
		I. *Na kostelní potřeby.*				
29—37	22—30	(Svíčky, víno, olej, kadidlo, dřevěné uhlí do kaditelnice, prádlo, bavlnka, stužky atp.)	. . .	.	173	80
		II. *Na daně a dávky.*				
38—41	31—34	(Gruntovní daň, aequivalent, obecní příspěvky, daň z příjmů)	. . .	.	118	93
		III. *Služné a odměny.*				
42—51	35—44	(Kaplan, ředitel kůru, kostelník, ministranti, hrobař, natahovač hodin, kominík, vikář, účetvedoucí)	. . .	.	372	54
		IV *Za nové stavby a opravy.*				
52—56	45—49	(Dle účtu truhlář, provazník, zámečník, zedník atp.)	. . .	.	47	88
		V. *Za paramenty a náčiní.*				
57—61	50—54	(Kalich, missál, pluvial, správky rouch)	. . .	.	134	20
		VI. Vydané dlužní úpisy za splacené kapitály. Nic.				
		VII. Znova uložené jistiny.				
62	55	K zakoupení státní renty per 500 zl. (viz příjem IX posta 24. příl. 16.)	. . .	.	345	75
		VIII. K přepsání, vyměnění slosování neb proměnění vydané cenné papíry. Nic.				
		IX. Splacené aktivní pohledávky. Nic.				
		X. Navrácené kauce. Nic.				
		XI. Dané a splacené zálohy. Nic.				
		XII.				
63	56	Pohledanost z výtek.	. . .	.	1	70
		XIII. Rozličné vydání.				
64—68	57—61	(Posýlky, kolky, pošta, pojištění, Ordinariatní list).	. . .	.	16	98
		Bilance.			1211	78
		Odrazí-li se od úhrnu příjmů . . .	7900	.	7646	41
		úhrn veškerého vydání.	.	.	1211	78
		vykazuje se ze dne 31. pros. 1885 jmění	7900	.	6434	63

Patronát: Vikariát:

C. k. okresní hejtmanství: Diecése:

Úhrnečný výtah z účtů zádušních za rok 1886.

Rok 1886. Pozůstalý účetní přebytek od konce prosince 1885.	N. Kostel děkanský		N. Kostel farní		N. Kostel filialní neb kaple		N. Nadační fond		Poznámka.
	Rakouského čísla								
	na hotovosti zl. kr.	v cen. pap. zl. kr.	na hotovosti zl. kr.	v cen. pap. zl. kr.	na hotovosti zl. kr.	v cen. pap. zl. kr.	na hotovosti zl. kr.	v cen. pap. zl. kr.	
Nový příjem.									
1. Nájem z realit . .									
2. Úrok z železných krav									
3. Úroky z nadačních jistin veřejně uložených									
4. Úroky z nadačních jistin soukromě uložených									
5. Úroky z vlastních jistin veřejně uložených									
6. Úroky z vlastních jistin soukromě uložených									
7. Důchod z oběr a funeralií									
8. Příspěvků berničních									
9. Nová nadání a odkazy									
10. Požitky ze zádušního lesa									
11. Důchod z pronájmu honitby									
12. Důchod z atd. atd.									
13. Různý příjem jiný .									

Rok 1886.	N. Kostel děkanský		N. Kostel farní		N. Kostel filialní neb kaple		N. Nadační fond		Poznámka.
	Rakouského čísla								
	na hotovosti zl. kr.	v cen. pap. zl. kr.	na hotovosti zl. kr	v cen. pap. zl. kr	na hotovosti zl. kr.	v cen. pap. zl. kr	na hotovosti zl. kr.	v cen. pap zl. kr.	
Nakládáno se jměním.									
14. Za nově zakoupené obligace nadačního jmění									
15. Za nově zakoupené obligace vlastního jmění									
16. Splacené jistiny nadační									
17. Splacené jistiny vlastního jmění									
18. Přijatých záloh . .									
19. Splacených záloh .									
20. Peněžité jistoty (kauce) od nájemců gruntů									
21. Peněžité jistoty od podnikatelů staveb .									
22. Za slosované obligace									
Úhrn všeho příjmu .									
Od toho součet vydání .									
Účetní přebytek na konci prosince 1886									

Vydání	N. Kostel děkanský		N. Kostel farní		N. Kostel filialní neb kaple		N. Nadační fond		Poznámka.
	Rakouského čísla								
	na hotovosti zl. kr.	v cen. pap. zl. kr.	na hotovosti zl. kr.	v cen. pap. zl. kr.	na hotovosti zl. kr.	v cen. pap. zl. kr.	na hotovosti zl. kr.	v cen. pap. zl. kr.	
1. Za fundační mše a pobožnosti									
2. Za potřeby kostelní									
3. C. k daní a přirážek a povinnosti aequivalentní									
4. Platy služebnictvu kostelnímu									
5 Vydání na lesní kulturu									
6. Vydání na větší stavby									
7. Správky a menší stavby									
8. Za nové paramenty kostelní a jiné věci inventární									
9. Za rozličné správky takových věcí . . .									
10. Pojistné { a) za kostel b) za faru .									
11. atd. atd. atd. . . .									
12. Rozličná vydání . .									
Nakládáno se jměním.									
13. Za nově koupené obligace nadačního jmění									
14. Za nově koupené obligace vlastního jmění									
15. Splacené nadační jistiny									
16. Splacené vlastní jistiny									
17. Daných záloh . . .									
18. Vrácených záloh . .									
19. Jistoty (kauce) nájemcům gruntů vrácené									
20 Jistoty podnikatelům staveb vrácené . .									
21. Za slosované obligace									
Úhrn vydání . .									

Správnost všech položek v tomto výtahu kostelních účtů obsažených potvrzuje:

(L. S.) N. N.
patron. komissař.

(L. S.) N. N.
okres. vikář.

(L. S.) N. N.
farář.

N. N.
zádušní účetní.

Průkaz přebytku účetního koncem r. 1886.	N. Kostel děkanský		N. Kostel farní		N Kostel filialní neb kaple		N. Nadační fond		Poznámka.
	Rakouského čísla								
	na hotovosti	v cen. pap.	na hotovosti	v cen. pap.	na hotovosti	v cen. pap.	na hotovosti	v cen. pap.	
	zl. kr.	zl. kr.	zl. kr.	zl. kr.	zl. kr.	zl. kr.	zl kr.	zl. kr.	
I. Jistiny nadační.									
A. Ve fondech veřejných.									
1. Státních obligací ddto ve Vídni č.									
Papírové renty . . .									
2. Státních obligací ddto ve Vídni č.									
Stříbrné renty . . .									
3. atd. atd. atd.									
B. U soukromníků.									
4. Na . % vtěleno na č. . ve									
5. Na . % vkladní knížka č . spořitelny v N. .									
II. Jistiny vlastní.									
A. Ve fondech veřejných									
B. U soukromníků . . . (jako sub I. jistin nadačních)									
III. Uložené jistiny a cizí peníze.									
A. Vyvazovacího kapitálu pro faráře, kostelníky atd.									
B. Jistoty (kauce) od nájemců pozemků . . .									
C. Jistoty podnikatelů staveb									

Průkaz přebytku účetního koncem r. 1886.	N. Kostel děkanský		N. Kostel farní		N. Kostel filialní neb kaple		N. Nadační fond		Poznámka.
	Rakouského čísla								
	na hotovosti	v cen. pap.	na hotovosti	v cen. pap.	na hotovosti	v cen. pap.	na hotovosti	v cen. pap.	
	zl. kr.	zl. kr.	zl. kr.	zl. kr.	zl. kr.	zl. kr.	zl. kr.	zl. kr.	
IV. Nedoplatky požadavků.									Mincovní listina
A. Nesplacených úroků									
B. Nesplaceného nájmu pozemků									
C. Zálohy kostelu N.									
V. Pokladniční hotovost.									
A. V penězích zádušních vlastních									
B. V penězích nadačních									
Úhrn výkazu aktiv s účetním přebytkem srovnán									
K tomu hodnota realit									
Úhrn všeho aktivního jmění									
VI. Průkaz passiv.									
A. Zálohy od kostela N.									
B. Jiné dluhy									
C. Jistoty od nájemců gruntů a podnikatelů staveb									
Úhrn všech passiv									

církevního i správního. Při zálohách starších vyznačen budiž rok, kdy záloha byla dána, pak zdali a jak vysoký úrok se z ní platí.

3. Nedoplatky požadavků (aktivní) buďtež do podrobna dle různých pramenů důchodu vykázány, na př. nájem z pozemků, z honitby, úroky z jistin, příspěvky berničné atd.; totéž i při passivech se vyžaduje.

4. *Reality* buďtež ve sloupci poznámek dopodrobna udány dle gruntovní výměry, dle čistého výnosu katastrálního i s udáním obnosu nájmného. Také budiž poznamenáno, kdo, v jaké míře a z jakého důvodu má podíl na požitcích pozemkových[1]).

5. Veškeré *změny* ve stavu jistin, jež se staly koupením, splacením neb opětným uložením, přepsáním neb sečtěním, novými odkazy a nadacemi atp., buďtež ve sloupci poznámek náležitě odůvodněny.

6. Tamtéž budiž konečná hotovost pokladniční dle mincovní listiny dopodrobna udána.

7. Do 4. sloupce přijaty buďtež dotace farářů, kaplanů, nadání soch, pokud se zvláště účtují.

Každý patronátní úřad má předložiti úhrneční výtah účetní o veškerých chrámech a kaplích celého *patronátu*, po případě velkostatku. Má pak výtah úhrneční opatřen býti *podpiscm* faráře, patronátního komissaře a okresního vikáře[2]). Výtah budiž v cestě vikariatu zaslán k Ordinariatu (konsistoři), odkudž se předloží účetnímu oddělení c. kr. místodržitelství.

Pozn. Ačkoliv v Čechách dosavad účty zádušní sdělává úřad patronátní, dobře jest, aby také farář každoročně si *opis účtů* těch zjednal a pro sebe ku snadnější evidenci podržel. Můžet jej zanésti do *účetní knihy zádušní*, kterouž mezi předlohami kanonické visitace na faře chovati má.

§. 133. Prodej a zavazeni zboží církevního.

Prodejem a zavazením či zcizením (lat. obé naznačeno jediným slovem „alienatio“) vyrozumívá se v právu církevním všeliký úkon, jímž se buď právo *vlastnické* na ji-

[1]) Začasté beneficiatovi přináleží jedna část užitku z pozemků zádušních.

[2]) Výnos c. kr. místodrž. českého z 15. dubna 1873. (Praž. Ord. list 1873. str. 58.)

ného přenáší (na př. prodej, směna, darování) aneb aspoň právo brátí *požitky* z jmění církevního (na př. dluh hypotekární, dání v nájem na více než 3 roky, dání v zástavu).

Zakazuje se *α*) prodej a zavazení věcí *movitých* na př. rouch církevních, kalichů, monstrancí, obrazů, soch, pokud jsou to věci skvostné, stářím neb uměleckým provedením znamenité; a *β*) věcí *nemovitých*, na př. pozemků, domů.

Ku prodeji neb zavazení zboží církevního jest zapotřebí, aby se to dálo

a) ze spravedlivé příčiny. Příčina může býti: *α*) nutná či nevyhnutelná *potřeba*, na př. k zaplacení dluhů, ku znovuzbudování kostela; *β*) patrný *prospěch církve*, na př. když chrám směnou dostane lepší pole za horší; *γ*) skutek *lásky křesťanské* na př. podporování chudiny v čas hladu, vykoupení zajatců.

b) S přivolením představených církevních i vlády světské. Dle církevního práva jest ku prodeji neb k zavazení zapotřebí přivolení *papežské Stolice*[1]), kterážto však *biskupům* udílí rozsáhlá plnomocenství, tak že do značných obnosů mohou povoliti jménem Apoštolské Stolice prodej, zavazení hypotekární, pronájem (až na 15 let). Arcibiskupové v rakouské říši mocí od Apoštolské Stolice delegovanou mohou dovoliti prodej církevního zboží až do ceny 8000 zl. r. m., biskupové až do ceny 6000 zl. Zavazení (hypotekárními dluhy) dovoliti mohou arcibiskupové až do obnosu 15000 zl biskupové do 12000 zl. Po pravidlu může dle státních zákonů rakouských *Ordinariat* biskupský povoliti prodej až do 100 zl., zl. r. m. a zavazení až do 1000 zl. sám o své újmě. Jedná-li se o větší obnos, tuť rozhodne při prodeji od 100—8000 zl.

---

[1]) Extravag. „Ambitiosae". Comm. lib. tit. 4. — Breve Pii IX. dd. 3. April. 1860. — Breve Leonis XIII. de die 14. Maji 1880 (Praž. Ord. list 1880. č. 10.) — Nařízení ministerialní z 20. června 1860. a 13. července 1860. — Zákon ze 7. května 1874. §. 51. prohlašuje, že v státním ohledu není zapotřebí schválení kurie papežské. Tím se však co do věci samé nic nemění; neboť biskupové nemohou ani příště udělovati církevní svolení jinak leč na základě delegace papežské. — Vynesením českého c. kr. místodržitelství ze dne 14. dubna 1883. č. 21937. prohlášeno, že ministerské výnosy ze dne 20. června 1860. a 13. července 1860. o prodeji a zadlužení jmění katol. kostelů, obročí a jiných duchovních ústavů i na dále v platnosti zůstávají. (Ord. list Praž. 1883. č. 12.)

a při zavazení až do 15000 zl. c. kr. *místodržitelství*, při větších obnosech (aneb když jest spor mezi Ordinariatem a místodržitelstvím) *ministerstvo*[1]). V praxi tudíž zachována buď zásada, aby duchovní správce s patronátním úřadem v příčině každého prodeje neb zavazení církevního zboží učinil úřední zadání k Ordinariatu, s připojením prosby, aby Ordinariat se postaral o potřebné schválení se strany úřadův státních.

Pokaždé když se jedná o prodej neb výměnu církevního zboží, zvláště nemovitého, budiž nejprv nástin smlouvy předložen bisk. konsistoři a c. kr. místodržitelství ku schválení. Při nemovitých věcech (pozemcích atp.) přiložen buď výtah z kněh pozemkových[2]) a je-li pozemek pronajat, budiž poznamenáno, zdaž pachtýř činí nárok na nějakou náhradu[3]).

Kdykoli zakročí se o povolení ku zadlužení jmění zádušního, obročního neb klášterního, připojen budiž podrobný výkaz o úhrnném *stavu passiv* či dluhů onoho církevního zboží, o jehož další zadlužení se jedná; výkaz ten budiž opatřen stvrzením biskupského Ordinariatu. Jestliže by církevní jmění přes příliš zadlužiti se mělo, odepře se svolení státních úřadů správních[4]).

Stůjž zde příklad zadání a sice

1. Stran *prodeje věcí nemovitých.*

Nejdůstojnější knížecí arcibiskupský Ordinariate!

Před 4 roky byl zdejšímu záduší ku provedení důkladné opravy budovy chrámové s církevním i státním schválením zapůjčen obnos 4500 zl., kterýžto obnos se 5% zúrokovati a z výtěžku nájemného ze zádušních polí umořiti měl. Bohužel upadl věřitel, Bartoloměj Vopálka, rolník ve Chvalenicích, do rukou nesvědomitým lichvářům, jichž přičiněním statek č. 19. i s požadavkem na zádušních pozemcích vtěleným v exekuční dražbě dne 23. října t. r. byl prodán.

Jelikož kupec a nynější majitel statku, Abraham Porges, zdejšímu zaduší peníze vypověděl, odhodlala se v nejhlubší ú tě podepsaná správa záduší k tomu, že část zádušních polí, kteréž beztoho v krajině zdejší jen v ceně velmi nízké pronajímati se mohly, odprodá, aby z výtěžku tudy docíleného zbytek výš zmíněného dluhu, kterýž nyní 3800 zlatých obnáší, zapravila.

---

[1]) Také v příčině prodeje neb zavazení statků kapitolních, biskupských a řeholních platí podobná pravidla v církevním i státním ohledu.

[2]) Praž. Ord. list 1878. č. 13. str. 50. Totéž i při koupi platí.

[3]) Praž. Ord. list 1872. č. 17. str. 65.

[4]) Vynesení českého c. kr. místodržitelství z 2. března 1882. č. 10307. (Praž. Ord. list 1882. č. 9.)

Z té příčiny žádá v nejhlubší úctě podepsaná správa záduší, Nejdůstojnější knížecí arcib. Ordinariat račiž církevní schválení uděliti, aby zádušní pozemky č. parc. 118, 119, 125, 126, 127 dohromady ve výměře 19¾ jiter veřejnou dražbou byly prodány, při čemž by se cena vyvolací per 200 zl za 1 jitro, poměrům zdejší krajiny přiměřená za základ vzala.

Konečně osměluje se v nejhlubší úctě podepsaná správa žádati, Nejdůstojnější knížecí arcib. Ordinariat račiž také Veleslavnému c. kr. místodržitelství schválení prodeje nadzmíněného odporučiti.

Správa záduší farního chrámu ve Chvalenicích dne 9. listop. 1886.

Norbert Černý, farář.

Edmund Miklosický, patronátní komissař.

Rubrum: Správa záduší ve Chvalenicích žádá o svolení ku prodeji 19¾ jiter zádušních pozemků

2. *Prodej věcí movitých.*

Ku prodeji skvostů kostelních i všech movitostí, které k hospodářským potřebám nenáležejí, a vůbec všech kostelních předmětů, které v kostelním inventáři jakožto zboží kostela jsou zaznamenány, jest bez ohledu na jich cenu potřebí *zeměpanského* povolení; dříve však než se toto udělí, jest nutno svolení církevního od *Ordinariatu* sobě vyžádati[1]). — K uvarování simonie má se zachovávati pravidlo, aby movitá věc byla prodána v té *ceně*, jakou má sama sebou, dle látky a umělecké úpravy, a nesmí se větší cena přikládati věci z té příčiny, že jest konsekrována neb benedikována.

Není však zapotřebí a není také dovoleno, aby dříve než se některá věc posvátná (na př. oltář, kalich, patena, obraz, socha atp.) prodá aneb dříve než se odevzdá umělci neb průmyslníkovi k obnově, předsevzat byl od kněze jakýsi ritus exekrační, jímž by takřka konsekrace nebo benedikce předmětu onomu se odnímala[2]). Slušíť arci kupci té věci aneb umělcovi na srdce vložiti, aby věc doposud ke službám Božím určená nebyla nijakž zneuctěna; více však činiti církev nepřikazuje.

Zadání v příčině movitých věcí jest na př.:

Nejdůstojnější Biskupský Ordinariate!

V nejhlubší úctě podepsaný správce duchovní dovoluje si prositi, Nejdůstojnější Ordinariat Biskupský račiž uděliti milostivé povolení, aby záduš farního chrámu ve Slatinanech mohla odprodati tyto předměty:

[1]) Dvorní dekrety z 1. října 1782 a 23. února 1793. (Pražský Ord. l. 1877 str. 34.)

[2]) Dekret S. Congr. Conc. 20. April. 1822. — Viz o tom pojednání Dr. Uhriga v Archiv für Kirchenrecht 1878 4. str. 3—14.

1. Starý kalich se stříbrnou kuppou a mosazným podstavcem, v inventáři kostelním pod č. 53 zanesený. Týž nemá pražádnou cenu uměleckou a jest už tak chatrný, že zlatník prohlásil, že jej znovu pozlatiti nelze. Jelikož p. patronka knčžna z Auerspergů letos darovala zdejšímu chrámu nový krásný kalich celý ze stříbra zhotovený, a mimo to ještě jeden starý a dosti dobrý kalich se zde nalezá, jest tudy dostatečně o potřeby bohoslužebné postaráno. Za starý kalich onen nabízí zlatník v Praze 8 zl. 50 kr. r. m.

2. Na pobočny oltář blah. Marie Panny dal zdejší spolek panen zhotoviti pěkný nový obraz uměle provedený od akadem. malíře Šorejse v Chrudimi. Starý, dosti dobrý, avšak ceny umělecké i starožitnické zcela postrádající obraz Marie P., v inventáři pod č. 13 zanesený, chce koupiti p. farář v Žumberku pro hřbitovní kapli sv. Anny ve Smrčkách a nabízí zaň i s rámcem 12 zl. r. m.

3. Na hlavní oltář darovali snoubencové Antonín Voneš a Františka Kudrnová šest krásných svícnů mosazných. Tudíž zamýšlí v nejhlubší úctě podepsaný čtyři staré svícny cínové, v inventáři pod č. 24. zanesené odprodati; cínař v Chrudimi nabízí za ně úhrnem 10 zl. r. m.

Patronátní úřad, jak z připojeného vyjádření vysvítá, jest s prodejem tímto úplně srozuměn.

Konečně dovoluje si v nejhlubší úctě podepsaný žádati, aby Nejdůstojnější Biskupský Ordinariat se ráčil u Veleslavného c. kr. místodržitelství na ten účel přimluviti, by také politické přivolení k nadzmíněnému prodeji uděleno bylo.

Z farního úřadu ve Slatinanech, dne 4. března 1887.

Vojtěch Šťovíček,
farář.

Rubrum: Farní úřad ve Slatinanech prosí v dorozumění s úřadem patronátním za dovolení k prodeji movitých věcí kostelních.

§. 134. Fassí obročni.

1. Ku zjištění čistého příjmu každého obročí farního slouží fassí obročni, kteráž vykazuje veškery příjmy a vydání faráře. Obyčejně sepisuje se fassí ve 3 exemplářích, z nichž jeden zůstane při faře, druhý se zašle ku konsistoři a třetí k účetnímu oddělení c. kr. místodržitelství (k. k. Statthalterei-Rechnungs-Departement). Fassí od téhož účetního oddělení potvrzená podává právoplatný důkaz o čistém výnosu každého beneficia. Kdykoli jest k úřednímu zadání takovéto stvrzené čili *„adjustované“* fassí zapotřebí, obrat se duchovní správce se svou žádostí ku konsistoři, aby jejím prostřednictvím jemu adjustovaná fassí z účetního oddělení c. kr. místodržitelství byla zaslána.

Zadání toho druhu znějž stručně:

Vysoce důstojná Biskupská Konsistoř!

V hluboké úctě podepsaný zamýšlí, obdržev k tomu ústní přivolení Jeho Excellencí Nejdůstojnějšího pana Biskupa, za příčinou stáří svého a churavosti resignovati na své beneficium a na odpočinutí se odebrati.

Jelikož pak hodlá žádati, aby mu výslužné z příjmů zdejšího beneficia bylo vykázáno, má k zadání takovému nevyhnutelně zapotřebí adjustované fassí a tudíž prosí, Vysoce důst. bisk. Konsistoř račiž u c k. účetního oddělení Veleslavného místodržitelství o to se přimluviti, aby v úctě podepsanému adjustovaná fassí beneficia ve Vlachově Březí vyhotovena a zaslána byla.

Z farního úřadu ve Vlachově Březí, dne 27. listop. 1886.

Vincenc Pilz,
farář.

V r. 1885. bylo zákonem z 19. dubna 1885. a ministerialním vynesením ze 2. července 1885., nařízeno, aby duchovní správcové, kteří na doplněk své kongruy nároky činí, *přiznání příjmův i výdajů* svých vládě předložili. Na základě těchto přiznání upravených souhlasem církevních i státních úřadův byly již r. 1887. mnohým duchovním správcům doplňky kongruy a sice buď z místního záduší (chrámu farního neb filialního) aneb z matice náboženské k výplatě vykázány a poznenáhla se v tom dále pokračuje; za rok 1887. přikazuje se dle zákona polovice doplňku, od r. 1888. však celý obnos doplňku toho se uděluje.

2. Při každé změně *v osobě duchovního správce* obnoví se přiznání příjmů a vydání toho kterého obročí[1]). Vzorec přiznání klademe na str. 487—90.

Přiznání od správce duchovního ve dvou stejnopisech k c. k. okresnímu hejtmanství (magistrátu) zadané při c. k. místodržitelství náležitě i s doklady se prozkoumá. Objeví-li se při tom, že duchovnímu správci nezbývá tolik čistých příjmů, mnoho-li obnáší kongrua zákonem z r. 1885. vyměřená, má farář právo žádati, aby jemu kongrua náležitě doplněna byla buď ze záduší aneb z matice náboženské. Obzvláště bylo ustanoveno, že se má doplniti kongrua oněm beneficiatům, kterýchžto příjem byl aneb daní z příjmův aneb daní kuponovou pod míru kongruy zákonité snížen[2]). Doplnění kongruy má se ihned předsevzíti po vyšetření všech příjmův a vydání.

---

[1]) Nařízení c. k. ministeria z 2. července 1885 §. 13.

[2]) Výnos c. kr. ministeria státního z 12. května 1861. č. 3234. (Praž. Ord. l. 1864. str. 50) a c. kr. ministeria osvěty z 26. října 1868. č.

Formulář A.

Arcidiecése..... Politický okres.....
Vikariat..... Okres berní.....

Přiznání (Fassí)

o výnosu pod patronátem .....
se nalezající fary v.....za účelem doplnění dotace z matice náboženské dle zákona ze dne 19. dubna 1885. (říš. zák. čís. 47.).

Stav ze dne.....1885.

Při této faře jsou systemisováni:
1 farář,
2 kněží pomocní
Z nichž jeden pomocný kněz požívá nadačních příjmů místních, (jež vykázány jsou ve fassí v dodatku připojené).

S.....přílohami.

Poznam. 1. Za příčinou povolení *koně ku zaopatřování nemocných* (Versehpferd) sloužícího nelze vložiti jistou část výloh do přiznání či fasse, nýbrž sluší zadati k c. kr. ministerstvu osvěty a vyučování s odůvodněním žádosti té. Při tom přidržeti jest se pravidla, aby tudy nevzniklo žádné břemeno matici náboženské; pročež má se tohoto druhu výloha pokud možno povoliti ze záduší.[1])

Pozn. 2. Povolení, aby se do fassí vložiti mohl kromobyčejný výdaj při zjištění nutné potřeby *vody*, uděliti může toliko c. kr. ministerstvo osvěty.

Pozn. 3. Mzdu *kominickou* dle gubernialního dekretu v Čechách ze dne 5. prosince r. 1811 při starých farách zapravovati má beneficiat, při nových farách patron.

9131. (Praž. Ord. l. 1868. str. 150.) Daň z příjmů nejen při farách nově založených, ale taktéž při starých (před r. 1782 založených) mezi břemena počítati se může. (Výnos c. k. ministeria osvěty ze 27. května 1869. č. 4484. Praž. Ord. l. 1869. str. 104.)

[1]) Zákon z 19. dubna r. 1885. §. 3. ku konci. Výnos českého c. kr. místodržitelství z 15. března 1886. č. 12609. (Praž. Ord. l. r. 1886. čís. 10.)

Příjmy.

Číslo řadové	Příloha čís. / Počet	Předmět	Obnos v r. m. zl	kr.	Poznamenání
1	1 / 1	Výnos farních pozemků . .	100	—	ad 1. dle archu majetkového daného od berního úřadu ddo. . čís.
2	2 / 1	Výnos pozemků zádušních in partem congruae propůjčených	60	—	ad 2. dle majetkového archu daného od berního úřadu ddo. . . . . čís. . . .
3	3 / 1	Nájemné z pronajatých budov	40	—	ad 3. dle certifikátu vydaného berním úřadem ddo . . čís. . .
4	4 / 1	Výnos z jistin uložených: *a*) ve fondech veřejných . *b*) u soukromníků	75 180	60 —	ad 4 dle výkazu ddo. . . . .
5	5—7 / 3	Výnos požitečných práv, průmyslových podniků a z určité dotace v přírodninách .	40	—	ad 5. dle tvrzení berního úřadu ddo. . . . . potahmo dle smlouvy nájemné ddo. . . . a certifikátu cen tržních ddo. . . . .
6	8 / 1	Výnos stálých důchodů a dotací na penězích a v hodnotě peněžní	180	—	ad 6. dle výkazu ddo. . . . .
7	9 / 1	Příjmy z přebytků místního záduší	10	—	ad 7. dle výnosu . . . . čís. . . .
8	10 / 1	Příjmy štolové			ad 8. od vikariatního úřadu stvrzený výkaz ve smyslu §. 3. I lit. *f*) nařízení o provedení zákona ze dne 19. dubna 1885. (říš. zák. čís. 47)
9	11—12 / 2	Platy nadační	297	20	ad 9. dle seznamu ze . . . . že se nemá nadace Ondřeje Müllera včítati, přiložena jest . . . . . listina nadační.
		Úhrn příjmů . .			

Vydání.

Číslo řadové	Příloha čís. / Počet	Předmět	Obnos v r.	Obnos m.	Poznamenání
			zl.	kr.	
1	1—3 / 3	Na daně zeměpanské, přirážky zemské, okresní a obecní	21	34	ad 1. dle berní knížky, certifikatu berního úřadu ddo. . . . . a platebního rozkazu ddo. . . . číslo rejstříku . . . . .
			28	26	
		Poplatek aequivalentový . .	10	15	
2	4 / 1	Za vedení matrik, výlohy kancelářské	2	10	ad 2. dle výkazu od vikariátního úřadu stvrzeného ze dne . . . . . ve smyslu § 3. II. lit. *b*) nařízení o provedení.
3	—	Výlohy za správu úřadu vikariatního	150	—	
4	5 / 1	Štolový paušál farářovi v . .	10	—	ad 4. dle erekční listiny farní ddo. . .
5	6 / 1	Na výživu druhého pomocného kněze	210	—	
6	7 / 1	Výslužné předchůdci, v částce	50	—	
7	8 / 1	Nájemné za pozemky zádušní in partem congruae přenechané	10	—	ad 7. dle erekční listiny farní ddo. . .
8	9 / 1	Za odsloužení nadačních mší jiným kněžím			ad 8. dle výkazu ddo.
		Úhrn vydání . .			
		Srovnáno s příjmy v částce .			
		jeví se čistý výnos, což porovná-li se s novou kongruou pro tuto stanici duchovní správy			
		jeví se schodek ročních . .			
		Z toho připadá na dva pomocné kněze			
		Na správce duchovního . .			

N. N.,
farář.

Formulář B.

Dodatečná fassí (přiznání)

v příčině vlastních příjmů prvního místa pomocného kněze při faře .....

Číslo řadové	Příloha čís. / Počet	Předmět	Obnos v r. m. zl.	kr	Poznamenání
	1 / 1	**Nadace pro kooperátora.**			Nadační listina ddo. . . . . jest připojena
		Příjmy prvního kooperátora.			
1		Úroky z nadační jistiny . .	252	—	ad 1. Z renty papírové čís. 7560 ddo. 1. února 1872 per 6000 zl na 5% po srážce 16% daně z příjmů.
		Vydání.			
		Za přirovnání příjmů nad-uvedených per	252	–	
		s novou kongruou	350	—	
		jeví se schodek ročních . .	98	—	

N. N.,
farář.

N. N.,
1. pomocný kněz
při faře . . . . . .

§. 135. Správa jmění obročního při obsazeném obročí.

1. Beneficiat (buď že jest osoba jednotlivá, buď sbor duchovní) spravuje nemovité a movité jmění duchovního obročí podle předpisů vydaných pro ty, kteří některé věci požívají (usufructuarii). V tom ohledu beneficiatům ponechána jest zákonodárstvím rakouským větší volnost, nežli

při správě jmění zádušního [1]). Ovšem pak jest obročník povinen svědomitou péči o to míti, aby základní jmění a všecky věci inventáře obročního, jakož i stavení k tomu náležející neporušené se zachovávaly. Kvitance potřebné, aby se přijímaly důchody jdoucí z rozličných částí základního jmění, podpisuje duchovní obročník a přitiskne k nim pečeť úřední.

2. Beneficiat jest při správkách příbytků a hospodářských stavení farních povinen menší správky sám ze svého zapravovati, tak na př. malé opravy na střeše, zasazení několika tabul do oken, vsazení několika kachlů do kamen, správu dveří neb zámků, opravu sloupcův okenních, opravu podlahy položením několika prken atp. Aby se tak stalo, k tomu mají přihlížeti patron a biskupský vikář. Opravy, které jsou potřebny proto, že obročník malé správky zanedbával, týž ze svého zapraviti musí.

3. Při větších opravách neb nových stavbách *farního příbytku* a *budov hospodářských* jest dle dosavadních zákonů konkurrence stavební následujícím spůsobem předepsána:

α) Na prvním místě přispěti musí *zádušní*, obnosem, jejž úřady dle poměrů místních (jsou-li zde značnější úspory z let předešlých atp.) vyměří.

β) Na druhém místě povinen přispěti *beneficiat* sám [2]), nestačí-li zádušní jmění. Nemá-li farář nic více než kongruu, nelze mu ukládati žádného příspěvku. — Má-li však farář více než 100 zl. konv. mince čili 105 zl. rak. m. nad kongruu [3]), jest povinen dle následující výměry přispívati:

---

[1]) Zákon ze 7. května 1874. § 46. — Předpisy o správě jmění §§. 62—68.

[2]) Dvorní dekret z 22. května 1805. — Předpisy konkurrenční z 18. dubna 1806.

[3]) Kongrua béře se pouze v obnosu 315 zl. (jelikož příspěvky beneficiata ku stavbě skoro jen při starých farách se vyskytují). Mimo kongruu může se připočísti 210 zl. na vydržování kaplana. Jelikož od r 1885. nejmenší kongrua faráře v Čechách, na Moravě a ve Slezsku na *700 zl.* vyměřena jest, lze se s jistotou nadíti, že také při posuzování závazku ku stavební konkurrenci tento obnos 700 zl. budoucně jakožto základ bude považován, a nikoli 315 zl. Leč zákonité ustanovení v té věci doposud vydáno nebylo.

Kdo má	105— 315	zl	nad kongruu,		platí	desátý díl
„ „	315— 525	„	„	„	„	pátý „
„ „	525— 735	„	„	„	„	čtvrtý „
„ „	735— 945	„	„	„	„	třetí „
„ „	945—1050	„	neb více „		„	polovici

veškerých útrat stavebních.

U výpočtu vezme se *celý obnos*, o nějž farář nad kongruu více příjmů požívá, za základ a pak celá summa, kteroužto farář ku stavbě přispěti má, na více let se rozdělí v ten způsob, aby každoročně 2 třetiny z přebytku kongruy na zapravení stavby se vynaložily, jedna *třetina* však aby se farářovi k volnému použití ponechala; když na př. přebytek kongruy činí 600 zl., splácí farář každoročně 400 zl. na stavbu [1]).

V mimořádných případech, když beneficiatovi naprosto není možno z běžných příjmů svých řádně zapravovati stavební výlohy naň připadající, mohou se potřebné peníze s přivolením církevní a světské vrchnosti opatřiti půjčkou buď z některého záduší neb fondu, ze spořitelny neb záložny aneb od soukromníka na hypotéku farního obročí, načež farář vydá „stavební list“ (Baubrief), jímžto sebe a nástupce své zavazuje ku splacení vyměřené summy. Stavební list znějž takhle:

List stavební,

jímžto nížepsaný doznává, že jemu ku provedení stavby farní stodoly a chléva v Družci výnosem velesl. c. k. místodržitelství ze dne 10. listop. 1885. č. 19850. a vys. důst. kníž. arcib. Konsistoře ze dne 4. října 1885. č. 8356 nařízené, ze spořitelny král. hlavního města Prahy obnos 2500 zl. r. m. byl v hotovosti zapůjčen, kterýžto obnos na hypotéce obročí Družeckého pojištěný 5% zúrokovati a ve 20 lhůtách ročních po 125 zl. r. m. řádně spláceti nížepsaný sebe a nástupce své až do úplného splacení nadzmíněného obnosu zavazuje.

Na potvrzení toho můj vlastní podpis a přitisknutí pečeti farní, též spolupodpis dvou dožádaných svědků.

V Družci, dne 22. ledna 1886.

Václav Brzek, svědek. Ignát Růžička,
Matěj Mokrý, svědek. L. S. farář.

Domnívá-li se duchovní správce, že mu od c. k. účetního oddělení příliš velký příspěvek ku stavbě farních budov

[1]) Rozhodnutí c. k správního dvoru soudního ze dne 2. května 1887. („Čas. Duch“ 1878. str. 296.)

uložen byl, zadej prostřednictvím biskupské konsistoře stížnost náležitě odůvodněnou k c. kr. místodržitelství, po případě k c. kr. ministerstvu osvěty.

γ) Pokud nestačí záduš a beneficiat, nastává *patronovi* a *osadníkům* povinnost, aby se v stavební konkurrenci súčastnili a ku stavbě farní budovy a hospodářských stavení přispěli.

4. Obročník má právo dle vlastního uvážení *žalobou* se domáhati řádně vypovězených kapitálův obročních, taktéž prošlých úroků z takových kapitálů a jiných dávek, jež náleží obročí. Kromě toho však nesmí žádnou rozepři k obročí se vztahující začíti bez úředního přivolení, o kteréž u Ordinariatu má žádati, přiloživ dobrozdání patronovo.

§. 136. Správa jmění uprázdněného obročí.

1. Uprázdní-li se fara neb jiné obročí světského duchovenstva (které není ustanoveno pro sbor duchovních majících společnou správu statků), odevzdá Ordinariat správu jmění obročního administrátorovi čili prozatímnému správci úřadu duchovního. Administrator také v příčině zádušního a nadacího jmění zastupuje místo faráře neb duchovního představeného kostela.

Jelikož vláda císařská jménem církve spravuje matici náboženskou (do kteréž splývají požitky interkalární), jest Ordinariat povinen o ustanovení administrátora uprázdněné fary podati zprávu c. kr. místodržitelství[1]), aby ve jménu matice náboženské jmenování jeho jakožto *administrátora interkalárního* čili administrátora in temporalibus na vědomí vzalo.

Okresní vikář spolu s patronem neb členy správy jmění zádušního o to pečovati má, aby veškery předměty zádušního a obročního inventáře náležitě z pozůstalosti zemřelého neb z jmění odstouplého beneficiata byly vyloučeny a pokud třeba doplněny, pak ale aby se administrátorovi odevzdaly a od tohoto až do času, kdy nový beneficiat nastoupí, řádně se zachovaly.

[1]) Předpisy o správě jmění §§. 70—73.

Služné administrátorův interkalárnich při farách, jichž kongrua obnáší 700—900 zl., činí *měsíčně 50 zl.*; při beneficiích s kongruou 1000—1200 zl. obdrží administrátor měsíčně *60 zl.*

2. Nezřídka bývá administrace uprázdněného beneficia svěřena faráři neb kaplanovi, jenž jinde sídlí, pravidelně však ku konání bohoslužby a funkcí farních na uprázdněnou faru dochází; jmenuje se administrátor *přespolní (Excurrendo*-Administrátor). Remunerace jeho vyměřuje se od případu k případu, nesmí však nikdy přesahovati dvě třetiny řádného platu ustanoveného pro administrátora interkalárního[1]).

3. Administrátoři far jsou oprávněni vybírati připadající jim plat z *příjmův obročí* a započísti jej jakožto výlohy v účtu interkalárním.

4. *Nadační mše* administrátor, jehož měsíční plat obnáší více než 30 zl., povinen jest konati bezplatně[2]).

V příčině snadnějšího přehledu pojednáme o věcech sem spadajících v tom pořádku, že promluvíme

1. o *rozvržení příjmův* interkalárních; ukážeme, jak se má sestaviti
2. protokoll o *oddělení úrody*; dále jednati budeme
3. o *účtu* interkalárním a
4. o *námítkách* proti němu činěných.

§. 137. Rozvržení příjmův interkalárních.

1. Rok, v němžto se uprázdnění beneficia stalo, nazývá se rok kanonický neb deservitní (annus canonicus, Deservitenjahr) a požitky v roce tom docílené nazývají se příjmy neb požitky interkalární v širším smyslu.

2. Jistá část příjmů tohoto roku kanonického, kterážto část nazývá se čistým výnosem uprázdněného obročí, splývá

---

[1]) Zákon z 19. dubna 1885. §. 5. Obyčejně dostává excurrendo-administrátor měsíčně 25—30 zl. U vyměření platu béře se ohled na vzdálenost a počet osadníků uprázdněné stanice.

[2]) Nařízení c. kr. ministeria z 2. července 1885. § 16.

v Rakousku do matice náboženské a tento podíl matice nazývá se „interkalárem“ ve smyslu užším [1]).

3. Všeobecně děje se rozvržení interkalárních požitků mezi tři podílníky, kteříž jsou: α) předchůdce aneb jeho pozůstalost; β) nástupce v obročí a γ) matice náboženská. Pokud se však týká doby, kdy kanonický rok začíná a se končí, jakož i podrobností jiných v příčině rozdělování požitků, jest v tom značný rozdíl mezi diecésemi jak československými tak i jinými v říši rakouské. Obyčejně se počítá od jistého svátku v jednom až zase k témuž svátku v nejbliže příštím roce.

4. Doba uprázdnění beneficia začíná dnem následujícím po úmrtí beneficiatově, neb dnem resignace předešlého faráře neb kanonické investitury jeho na jiné beneficium, — a trvá až do dne, kdy nový farář byl kanonicky investován. Nemůže-li investovaný beneficiat ihned faru nastoupiti, budiž na jeho útraty prozatímné opatření učiněno.

Již pak stůj zde rozvržení interkalárních požitků dle jednotlivých diecésí.

a) V arcidiecési Pražské a diecési Budějovické.

Dle statutu diecésního [2]) platí pro Pražskou a Budějovickou diecési tato pravidla:

1. Úroda polní, ať se nalezá na poli anebo ve stodole, taktéž sláma rozdělí se od sv. *Jakuba* (25. července) až do příštího sv. Jakuba na 3 rovné díly; dva z nich obdrží

---

[1]) Do náboženské matice plyne čistý výnos z těchto uprázdněných beneficií: arcibiskupství; biskupství; kanovnictví kapitol kathedralních i kollegiatních; fary a beneficia simplicia latinského i řeckého obřadu, nechť jsou patronátu soukromého neb veřejného; fary náboženské matice a lokalie, pokud k nim přísluší pozemky. — *Vyjmuta* jsou: beneficia korporací řeholních; pak taková beneficia, při nichž v době uprázdnění káže povinnost, vynaložiti veškery příjmy k účelům nadačním, na př. na sloužení mší sv., konání rozličných pobožností, udělování almužen, jelikož zde pro matici náboženskou ničeho nezbývá. Fary Německého a Maltanského řádu, pokudž se osazují kněžími řeholními, nejsou povinny odváděti interkalár; jsou-li však to fary pod patronátem některého z obou řádů stojící, kteréž kněžími světskými se obsazují, náleží z nich interkalár matici náboženské.

[2]) Ze 4. března 1779. vydaného od arcibiskupa Pražského Antonína Petra hraběte Přichovského. Budějovická diecése byla r. 1785. nově zřízena.

předchůdce; třetí díl obdrží nástupce a sice celý, jestli-že od sv. Jakuba po celý rok se na faře nalezal; jinak se tato třetina rozdělí pro rata temporis mezi předchůdce, nástupce a interkalár čili matici náboženskou. A sice sluší rozeznati: Stalo li se uprázdnění beneficia *před* sv. Jakubem, po opatřené setbě ozimní, musí se rozděliti úroda dvou let, běžícího roku i předešlého; neboť sklizeň okolo sv. Jakuba ukončená má poskytnouti výživu na celý rok budoucí, a předchůdce, jenž celé sklizně se nedočkal, nemůže na tuto výživu nárok činiti; ovšem ale mu přináleží nárok na úrodu z ozimního obilí, kteréž osil [1]). Zemře-li však beneficiat (aneb uprázdní-li se vůbec beneficium) *po* sv. Jakubě, rozdělí se plodiny pouze jednoho roku, a sice toho, kdež se úmrtí (neb uprázdnění fary) přihodilo.

Útraty za semeno, setí a orání nese jediný předchůdce, jemuž právě proto dvě třetiny jsou přikázány a kterýž povinen jest hospodářství náležitě opatřené zanechati svému nástupci. Z té příčiny musí také tolik *mrvy* nástupci svému zůstaviti, mnoho-li dle pravidel řádného hospodářství (s připočtením hnojiva, které ještě přibude), k příštímu mrvení zapotřebí jest. Zdaž mrva jest přirozená neb umělá, vše jedno; přednost náleží hnojivu přirozenému a teprv když ono nestačí, budiž hnojivo umělé opatřeno [2]).

Na *daně* a poplatky, na *útraty sklizně* a vymlácení přispívá každý dle poměru onoho podílu, kterýž mu byl přiřknut.

Vše co zde řečeno, budiž také o *zemčatech* a *zelinách* rozuměno.

Co ještě stojí *na poli*, když se buď sdělává inventář aneb když se mají účty klásti, budiž počteno dle obyčejného výnosu. Na př. na 6 korcích se nachází žito, kdež obyčejně po korci bývají 3 hektolitry úrody; tedy se napíše výnos 18 hektolitrů; z nich obdrží předchůdce 12 hektolitrů a zbývajících 6 hektolitrů rozdělí se pro rata temporis. — Ostatně jest často s výhodou spojeno, aby successor ohledně toho, co na stojatě se nalezá, vyrovnal se hotovými penězi s ostatními podílníky, by vyrovnání interkaláru rychleji předsevzato býti mohlo.

V čas administratury nesluší prodávati *obilí na stojatě*

---

[1]) Dvorní dekret ze 6. června 1811.

[2]) Dekret c. kr. českého gubernia ze 27. pros. 1821.

leč jenom výminečně v případě obzvláštního nebezpečenství a sice toliko po dosaženém povolení úřadů církevních i administrativních[1]).

Polní úroda náleží k požitkům *první třídy*, jak název ten v účtech interkalárních a v separačních protokolech v obyčej vešel.

2. Nájemné z pronajatých polností neb vůbec pozemků farních počítá se ode dne uzavření smlouvy nájemné a pro rata temporis se rozdělí. Na př. smlouva byla uzavřena 1. října 1885.; nájemné činí 240 zl. Antecessor žil do 1. února 1886., obdrží tedy pozůstalost jeho 80 zl., interkalár, trvala-li administrace 3 měsíce, 60 zl. a successor za ostatních 5 měsíců 100 zl.[2]). Sem též náleží nájem z pozemků zádušních, kteréž faráři k užívání jsou ponechány a jemu do kongruy vpočteny. Nájemné náleží k požitkům *druhé třídy*.

3. Do *třetí třídy* čítají se požitky lučné, seno, otava, vikvenec (vičenec, ligrus, Esparsette[3]) víno, chmel, plodiny zahradní a vyvazení desátku. Zde počítá se rok od sv. *Jiří* (24. dubna); každému náleží část pro rata temporis; výnos za dobu administrace náleží interkaláru. Na výlohy připlácí každý dle poměru svého podílu.

Pozn. 1. Jetel obyčejně nepočítá se ani k plodinám první ani třetí třídy, nýbrž uzavře se o něm zvláštní smlouva a nahradí se tomu kdo zasil, útraty za semeno

Pozn. 2. Užitek z mléka takových krav, které jakožto příslušenství (Beilass) k faře náležejí, nebere se do interkaláru, nýbrž náleží i s mrvou těchto krav nástupci, kterýž s administrátorem v tom ohledu se vyrovná. Nejsou-li užitkem mléčným veškery útraty za vydržování krav v době administrace kryty, musí nástupce[4]) administrátorovi to, oč více vydal, nahraditi.

4. Ku *čtvrté* třídě náleží užitek z ryb. Předchůdci, který dal násadu, patří dvě třetiny; jedna třetina dělí se pro rata temporis. A sice počítá se rok od doby posledního rybolovu.

---

[1]) Vynesení českého c. kr. místodržitelství z 21. října 1883. č. 61872. Nařízení cís. kr. vrchního soudu zemského ku všem c. kr. soudům v Čechách z 21. srpna 1883. (Praž. Ord. l. 1883. č. 19 — Buděj. Ord. list 1884 č. 1.)

[2]) Statut arcibiskupský z 26. srpna 1788.

[3]) Rozhodnutí c. kr. místodržitelství českého z 29. října 1876. č. 43672. (Praž Ord. l. 1876. str. 63.)

[4]) Výnos c. kr. českého gubernia z 26. ledna 1844.

b) V diecési Kralo-Hradecké.

V oněch krajinách kralohradeckého biskupství, které před rokem 1784. náležely k arcidiecési Pražské t. j. v (bývalém) kraji *Čáslavském*, *Chrudimském* a *Bydžovském* platí co do interkalárních požitků táž pravidla, jako v nynější Pražské diecési.

Jinak ale pro diecési *Kralo-Hradeckou* sluší zachovávati tyto předpisy:

1. Veškery stálé příjmy dělí se, počítaje rok od sv. *Havla* k sv. Havlu, mezi předchůdce, interkalár a nástupce dle měsíců, týdnů a dní, jak dlouho požíval obročí předchůdce, nástupce a interkalár.

2. Nájemné z pozemků farních a zádušních, jichž užívání faráři propůjčeno, dělí se ode dne uzavřené smlouvy pro currenti a nikoli pro futuro.

3. Z plodin polních, jež v tom roce zasety byly, kde předchůdce po setbě opatřené zemřel, náleží předchůdci v náhradu za semeno a vzdělání rolí dvě třetiny, poslední třetina dělí se pro rata temporis. Měl-li předchůdce pole neb lučiny odjinud než od záduší najaté, dostane on neb pozůstalost jeho veškery plodiny; vyjma případ, jestliže v čas žní za nepřítomnosti dědicovy nástupce vše obstaral a výlohy kryl, neboť v tomto případě jest dědic povinen nástupci poskytnouti náhradu a jemu na poděkování za péči jeho též slámu ponechati. Jestli-že však byla farní pole v *nájem* dána, obdrží interkalár a nástupce podíl z nájemného pro rata temporis.

4. Zahradní plodiny, jež jsou už sklizeny a odhadnuty, aneb jsou prodány, nebo alespoň dle doby roční prodány býti mohly, zúplna přináležejí předchůdci. Zemřel-li však antecessor v době, kde ovoce nemůže ještě býti odhadnuto, náleží totéž nástupci úplně, týž však jest povinen nahraditi předchůdci útraty za opatření zahrady. Voluptuaria (co toliko pro rozkoš a bez potřeby vydáno) a arbitraria nahraditi není povinen.

5. V příčině sena platí pravidlo, že, uprázdní-li se beneficium po senoseči, sklizené seno zůstane předchůdci. Nastoupí-li však successor v době, kde tráva ještě stojí na louce, náležejí předchůdci dvě třetiny, nástupci jedna třetina;

útraty sklizně nesou oba dle poměru svého podílu. Slovem successor budiž také vyrozuměn fond interkalární.

6. Nastoupí-li nový beneficiat v době, kde už mrva, z dobytka ad fundum instructum náležejícího nashromážděná, má býti vyvezena na pole, zahrady atd., zapraví útraty buď antecessor aneb interkalár a sice dle toho, byl-li hnůj vyvezen ještě za živa předchůdcova aneb už v době administrace. Byl-li pro lepší opatření polí hnůj jinde zakoupen, nese útraty za jeho vyvezení nástupce.

7. Daně a poplatky platí pro rata temporis antecessor, interkalár a successor dle toho, jak dlouho každý z nich v požívání obročí se nalezal[1]).

c) V diecési Litoměřické.

V těch částích Litoměřické diecése, které až do r. 1784. přináležely k arcidiecési Pražské, t. j. v kraji *Mlado-Bolcslavském* a *Žateckém* platí předpisy tytéž, jako v nynější Pražské diecési. Každý farář jest povinen zůstaviti nástupci svému z plodin polních tolik, mnoho-li sám na faře shledal.

Jinak pro diecési *Litoměřickou* zachovávejte se tyto předpisy[2]):

1. Rok kanonický čítá se od sv. *Havla* onoho roku, kdež předchůdce zemřel neb odstoupil, až opět do sv. Havla roku následujícího. Veškery příjmy z polnosti, vinic, chmelnic, zahrad, luk atp., jakož i stálé příjmy celého roku podle měsícův a dní tak se rozdělí mezi předchůdce, interkalár a nástupce, aby každý z nich tolik dílův obdržel, kolik měsícův a dní v požívání obročí se nacházel.

2. K zapravení útrat každý ze 3 jmenovaných podílníků podle míry podílu svého přispívá. Tudíž povinen jest pro rata interkalár i nástupce, aby předchůdci (neb pozůstalosti) nahradili vše, což nad povinný podíl více vynaložil předchůdce v příčině práce polní, viničné aneb ve chmelnicích, za semeno k ozimní i jarní setbě jakož i za sklizeň (mrvu vyjímaje), aneb co na daních a dávkách nad podíl svůj více zapravil.

---

[1]) Diecésní předpisy Kralohradecké z 3. prosince 1779.

[2]) Nařízení konsistoře Litoměřické ze dne 24. září 1789. a z r. 1799; nařízení c. kr. gubernia z 16. dubna 1807 a 16. dubna 1810.

K rozdělení nepřichází nic více, než co v témž roce, v němž uprázdnění beneficia se stalo, ať přede žněmi anebo po žních, bylo přijato neb vydáno. Tak na př. zemře-li farář 29. října 1887., přijde k rozdělení úroda roku 1887. na 1888ý; pak-li zemřel 19. května 1888. aneb 10. října 1888., rozdělí se taktéž pouze úroda roku 1887. na rok 1888ý.

d) V arcidiecési Olomúcké.

1. Osení náleží úplně předchůdci, jestliže přečkal předvečer slavnosti sv. *Prokopa* (4. července); aneb náleží úplně nástupci, byl-li před slavností sv. Prokopa kanonicky investován; aneb konečně fondu interkalárnímu, nestalo-li se jedno ani druhé. Útraty za osení a zorání buďtež přiměřeně nahrazeny.

2. Plodiny ostatní, mimo sklizeň, buďtež mezi 3 podílníky: předchůdce, interkalár a nástupce pro rata temporis rozděleny.

3. Poplatky štolové, které v čas administrace zapraveny byly, náležejí fondu interkalárnímu [1]).

e) V diecési Brněnské.

1. Dnem úmrtí končí se příjmy přechůdce a dnem investitury začínají příjmy nástupce.

2. Deputáty, platy nadační a jiné příjmy, — vyjímaje štolu jakož i vyjma sklizeň z vlastních pozemků — čítají se od uplynulého dne sv. *Jiří* až do téhož sv. Jiří roku příštího, a dělí se pro rata mezi předchůdce, interkalár a nástupce.

3. Štolové poplatky náležejí fondu interkalárnímu, vyjímaje tu část, která dle nadací patří kaplanu neb kooperátorovi.

4. Přečká-li předchůdce dobu prvních nešpor v předvečer slavnosti sv. *Prokopa* (4. července), aneb vzdá-li se po této slavnosti svého beneficia, náleží jemu sklizeň celá. Byla-li však v den sv. Prokopa fara uprázdněna, patří veškerá sklizeň matici náboženské, kteráž povinna jest útraty za zorání a setí nahraditi do pozůstalosti předchůdce [2]).

---

[1]) Instrukce pro administrátory z 25. května 1832. a nařízení pro Moravu ze dne 14. prosince 1832., čl. 4.

[2]) Táž instrukce pro administrátory čl. 5.

f) V diecési Vratislavské.

V té části Vratislavské diecése, která náleží k říši rakouské [1]), zachovávají se tato pravidla:

1. Úroda polní náleží předchůdci neb dědicům aneb včřitelům jeho, dočkal-li se předchůdce dne sv. *Markéty* (13. července); jinak patří úroda interkalárnímu fondu aneb nástupci. Za zorání a setí přísluší předchůdci náhrada a sice za každý hektolitr 3 marky. Sláma i seno zůstanou v každém případě při obročí.

2. Štolové poplatky, offěry, fundace nedělí se, ale náležejí tomu, kdo předsevzal úkon bohoslužebný.

3. O mrvě nebudiž v účtu interkalárním ani zmínka učiněna. Mrva, která se při faře nalezá, patří odstupujícímu beneficiatovi neb jeho pozůstalosti. Nástupce může jen v tom případě žádati, aby jemu mrva bezplatně byla ponechána, dokáže-li, že také předchůdci jeho byla mrva při faře se nalezající bezplatně zůstavena.

§. 138. Protokol o oddělení úrody.

V příčině rozdělení požitků kanonického roku mezi 3 často jmenované podílníky dlužno sepsati zvláštní protokol separační čili protokol o oddělení úrody. Při tom se následující pravidla zachovávejtež:

1. Uprázdnilo-li se beneficium tím spůsobem, že farář byl na jiné místo dosazen, budiž protokol podepsán od administrátora, předchůdce i nástupce, representanta čili komissara patronátního, pak od okresního vikáře; patronátní úřad zašle protokol v cestě c. kr. *okresního hejtmanství* k účetnímu oddělení c. kr. místodržitelství [2]).

2. Jestli že však předchůdce zemřel, přináleží úmrtní zapsání (Todesfallsaufnahme) a zapečetění pozůstalosti, otevření a prohlášení poslední vůle i jiné v příčině pozůstalosti předepsané kroky v obor pravomoci c. kr. *okresního soudu*, kterýž k zapsání úmrtnímu a ku spečetění pozůstalosti může též vyslati c. kr. notáře jakožto komissara soudního. K úmrtnímu zapsání má býti povolán též biskupský *vikář* okresní [3]) (neb

---

[1]) Výš dotčená instrukce článek 7.

[2]) Výnos c. kr. českého gubernia z 22 dubna 1841.

[3]) Nejvyšší rozhodnutí císařské z 26. října 1852.

jeho zástupce), kterýž povinen jest o to dbáti, aby písemnosti úřadu církevního se týkající, jakož i matriky křestní, oddávací a úmrtní i jiné knihy farní, úřední korrespondence a jiné, záležitostí svědomí, kázně atp. se týkající listiny od pozůstalosti odloučeny a témuž vikáři neb zástupci jeho (jenž o tom přijímací list napíše) odevzdány byly. Měl-li zesnulý nějaký plat z matice náboženské, budiž arch platební odevzdán c. kr. soudu.

3. Při této příležitosti budiž také jmění obročního od onoho jmění, které zesnulému osobně přináleželo, zcela odděleno, a sice v přítomnosti patrona, dědicův i administrátora fary; spolu budiž na základě inventáře zkoumáno, má-li záduš neb obročí právo požadovati z pozůstalosti předchůdcovy nějakých náhrad za věci ztracené neb poškozené.

4. Nejlépe učiní administrátor beneficia, jestliže na základě veškerých předloh sestaví návrh protokolu o oddělení úrody, aby jednání společné o tomto dosti rozsáhlém předmětu tím snadněji mohlo ku konci býti přivedeno.

Základem protokolu separačního jest *fassí* obroční, ku které pokud možná se připojí listina o zřízení (erekci) beneficia; s prospěchem bývá, může-li připojen býti *schválený protokol* o oddělení úrody, sepsaný při posledně minulém uprázdnění či administraci beneficia. Výnos z plodin přírodních musí býti doložen *cenami* tržními neb místními, jichž dosíci lze u obecního úřadu; výlohy stvrzeny buďtež řádně vedenými *seznamy* o sklizni a rejstříky mlatebními, kteréž jakož i seznamy setby při každém rurálním beneficium řádně vésti sluší dle formulářů, jež na str. 504-505. klademe. Daně doloží se *knížkou berní*, platebními rozkazy neb kvitancemi (na př. aequivalent, daň pozemková; přirážky obecní, školní atd. stvrdí obecní představenstvo). Aby se vše náležitě odůvodniti a doložiti mohlo, jest administrátor povinen vésti řádný seznam příjmů a vydání. Všecky doklady musí k protokolu býti přiloženy, nemá-li týž býti bez pořízení vrácen.

Sdělujíce *vzory protokolů separačních* a sice:

α) pro arcidiecési Pražskou a diecési Budějovickou str. 507—512.
β) pro diecési Kralo-Hradeckou str. 513—514.
γ) pro diecési Litoměřickou str. 515—517.
δ) pro Moravu a Slezsko str. 518—519.

k lepšímu vyrozumění tyto věci připojiti za nutné uznáváme:

Každý protokol separační má trojí hlavní oddělení a sice příjmy (aktiva), vydání (passiva) a konečné vyrovnání.

a) Příjmy.

Nejprv budiž vůbec poznamenáno, jaké druhy příjmů na uprázdněné faře se nacházejí, načež se přejde ku podrobným zprávám o požitcích.

1. Do I. třídy kladou se požitky, kteréž z úrody polní vycházejí. Obrali jsme příklad (str. 507.), kdež beneficiat zemřel 19. května 1884.; jelikož z úrody v r. 1883. sklizené měl míti výživu svou až zase do nové sklizně, musí se do separačního protokolu vzíti především sklizeň z r. 1883.; an však týž předchůdce osil obilí ozimní, z něhož se sklízí v r. 1884., musí také polní úroda z r. 1884. býti rozdělena. Kdyby beneficiat byl zemřel v únoru 1884., obdržel by též dvě třetiny, ovšem pouze z ozimu, nikoli z jarního obilí, zemčat atd.; v tom případě by dvě třetiny z jaře obdržel interkalár, jestli-že setí obstaral.

2. Do II. třídy vložen budiž výnos nájemného z pronajatých pozemků *farních*. Vezme se celý obnos nájemného za jeden rok, začne se počítati ode dne uzavření smlouvy a rozdělí se pro rata temporis, co náleží předchůdci, interkaláru a nástupci. Tímtéž spůsobem dělí se nájem z oněch pozemků *zádušních*, které ponechány jsou faráři k užívání a jemu do kongruy se čítají. Je-li pachtýř povinen vedle peněžitého platu odváděti faráři ještě něco na přírodninách, na př. část obilí, sluší tyto přírodniny rovněž pro rata temporis rozděliti mezi předchůdce, interkalár a nástupce. Trvá-li interkalár déle, musí se nájemné ze 2 let zúčtovati. V případě na str. 507-512. uvedeném přináleží s ohledem na dobu nájemní od 1. října 1884. až do 30. září 1885. interkaláru nájemné za čas od 1—7. října 1884.

3. Do III. třídy náleží sklizené seno, otava, vikvenec, víno, chmel a vyvazovací jistina jakožto náhrada za desátek. Vezme se celý obnos jistiny neb sklizně a počítaje od sv. *Jiří* (24. dubna) až do sv. Jiří dělí se pro rata temporis mezi předchůdce, interkalár a nástupce. Bylo-li beneficium uprázdněno před časem sv. Jiří, budiž sklizeň a buďtež také jistiny vyvazovací za 2 léta počítány a pro rata rozděleny. Tak na př. zemřel-li farář 20. března 1884., musí do protokolu a účtů pojat býti výnos sklizně od 24.

Seznam

na polnostech při faře **v Kožlanech,**

Den, měsíc a rok zasetí	Pojmenování polností	parc. číslo	Výměra		Pšenice				Žito				Ječmen		Oves	
					ozim		jarka		ozim		jarka					
			jitro	sáh	HL	l.	HL	l.	HL	l.	HL	l.	HL	l.	HL	l.

Rejstřík

z polností při faře v **Kožlanech,**

Den, měsíc a rok skli-zně	Pojmenování polí a luk	číslo	Výměra		Pšenice				Žito				Ječmen		Oves	
		parc.			ozim		jarka		oz		jarka					
			jitro	sáh	m.	sn.	m.	sn.	m.	sn.	m.	sn.	m.	sn	m.	sn.

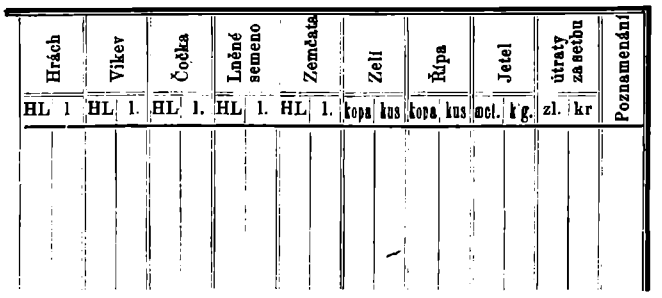
Seznam

z polností při faře v **Kožlanech,**

Den, měsíc a rok vymlácení	Z obilí ve snopech		Zísáno													
			Pšenice				Žito				Ječmen					
			ozim		jarka		ozim		jarka							
			přední	zadní	přední	zadní	přední	zadní	přední	zadní	předo	zadní				
	mandel	snop	HL	l.	HL	l.	HL	l.	HL	l.	HL	l.	HL	l.	HL	l.

setby

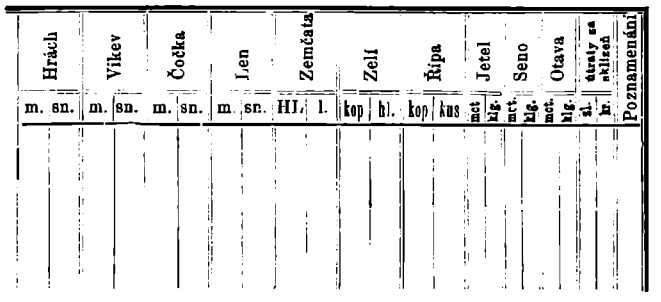
které se ve vlastní správě nalézají.

Hrách		Vikev		Čočka		Lněné semeno		Zemčata		Zelí		Řípa		Jetel		útraty za setbu		Poznamenání
HL	l	HL	l.	HL	l.	HL	l.	HL	l.	kopa	kus	kopa	kus	met.	k'g.	zl.	kr	

skliznĕ

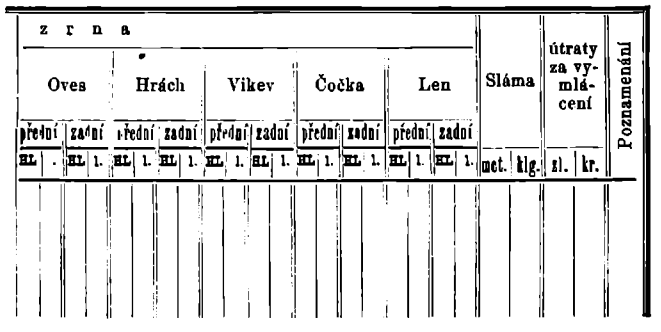
které se ve vlastní správě nalézají.

Hrách		Vikev		Čočka		Len		Zemčata		Zelí		Řípa		Jetel		Seno		Otava		útraty za sklizeň		Poznamenání
m.	sn.	m.	sn.	m.	sn.	m.	sn.	Hl.	l.	kop	hl.	kop	kus	met	klg.	met.	klg.	met.	klg.	zl.	kr.	

výmlatků

které se ve vlastní správě nalézají.

z r n a														Sláma		útraty za vymlácení		Poznamenání
Oves				Hrách				Vikev				Čočka				Len								
přední		zadní		přední		zadní		přední		zadní		přední		zadní		přední		zadní				
HL	.	HL	l.	HL	l.	HL	l.	HL	l.	HL	l.	HL	l.	HL	l.	HL	l.	HL	l.	met.	klg.	zl.	kr.	

dubna 1883 do 24. dubna 1884 a pak výnos sklizně od 24. dubna 1884 až do 24. dubna 1885, a taktéž pro rata rozdělen.

4. Do IV. třídy klade se užitek z ryb, čili výtěžek z rybníků, jež beneficiatovi k užívání jsou ponechány. Začne se počítati od posledního lovení ryb ve farním rybníku; předchůdce, kterýž dal násadu, obdrží dvě třetiny užitku, poslední třetina dělí se pro rata temporis.

Pozn. Nalezají-li se při beneficium mimo tyto jmenované ještě *jiné požitky*, na př. jistý deputát v dříví, pivě, obilí, másle, sýru atp., buďtež v protokolu separačním jakožto „požitky V. třídy“ uvedeny a dle obyčejného roku občanského pro rata temporis rozděleny.

Okresní hejtmanství:
Český Brod.

Arcidiecése *Pražská.*
Vikariát Český Brod.
(Diecése *Budějovická.*)

Protokol
o oddělení úrody

po faráři Methodu Filipovském, kterýž dne 19. května 1884 zemřel ve Viticích, na kteroužto faru byl p. Ondřej Šimon dne 8. října 1884 kanonicky investován.

Při jmenované faře jsou plodiny trojí třídy: 1 Požitky z polností ve výměře 9 jiter 800 čtv. sáhů, které se ve vlastní správě nalezají, při nichž dělení se děje od sv. Jakuba do sv. Jakuba; 2. nájemné, jež se ode dne uzavřené smlouvy (1. října) dělí pro rata temporis; 3. jiné příjmy, kteréž se dělí od sv Jiří až do sv. Jiří. — Patronátní právo přísluší Janu knížeti z Liechtenšteinů.

A. *Příjmy.* Požitky I. třídy:	Celkem		Předchůdce		Interkalár		Nástupce	
a sice a) z roku 1883, čítaje od sv. Jakuba do sv. Jakuba:	zl.	kr.	zl.	kr.	zl.	kr.	zl.	kr.
24 mandelů žita, vymláceno 9 hktl. a 36 l. po 7 zl. činí . 65 zl. 59 kr.								
13 mandelů pšenice, vymláceno 6 hktl. po 8 zl činí . . 48 „ — „								
15 hl. zemčat po 2 zl. 20 kr. činí . 33 „ — „								
6 kop slámy žitné à 3 zl. činí . . . 18 „ — „								
3 kopy slámy pšeničné à 4 zl . . 12 „ — „								
činí úhrnem 176 zl. 59 kr.								
Útraty za sklizeň dle příloh . . . 22 „ 39 „								
zbývá k rozdělení . .	154	20	. . .	. .	. . .	. .	. . .	. .
Z čehož obdrží předchůdce dvě třetiny .	. . .	. .	102	80	. . .	. .	. . .	. .
Z poslední třetiny náleží pro rata temporis:								
Předchůdci od 25. července 1883 až do 19. května 1884, tedy za 299 dní	. . .	. .	42	$10^{42}/_{73}$	. . .	. .	. . .	. .
Interkaláru od 20. května do 24. července 1884, tedy za 66 dní	. . .	.	. .	. .	9	$29^{31}/_{73}$	. . .	.
Snáška .	154	20	144	$90^{42}/_{73}$	9	$29^{31}/_{73}$	. . .	. .

	Celkem		Předchůdce		Interkalár		Nástupce	
	zl.	kr.	zl.	kr.	zl.	kr.	zl.	kr.
Přenos .	164	20	144	$90^{92}/_{73}$	9	$29^{31}/_{73}$	. . .	. .
b) z roku 1884:								
19 mandelů ječmena, vymlaceno 10 hktl. po 4 zl. 50 kr. činí . 45 zl. — kr.								
21 mandelů žita, vymláceno 6 hktl. 68·6 l. po 7 zl. činí . . 46 „ 80 „								
4 kopy 45 sn. slámy z ječmena po 3 zl. činí . 14 „ 25 „								
5 kop 15 sn. slámy žitné po 3 zl. činí 15 „ 75 „								
činí úhrnem 121 zl. 80 kr.								
Útraty za sklizeň dle příloh . 16 „ 80 „								
Zbývá k rozdělení . .	105	. .	. . .	. .	. . .	. .	. . .	. .
z toho předchůdce obdrží 2 třetiny . . .	. . .	. .	70	. .	. . .	. .	. . .	. .
Z poslední třetiny obdrží pro rata temporis:								
interkalár za dobu od 25. července 1884 až do 7. října 1884 čili za 75 dní . .	. . .	. .	. . .	. .	7	75	. . .	.
nástupce za dobu od 8 října 1884 až do 24. července 1885 čili za 290 dní . .	. . .	. .	. . .	. .	. . .	. .	27	25
Požitky II. třídy:								
Nájem z farních polností ve výměře 43 jiter 875 sáhů, kteréž na dobu 6 let od 1. října 1882 počínaje jsou pronajaty za roční nájemné 701 zl r. m.	704	. .	. . .	. .	. . .	. .	. . .	. .
a) Za první rok nájemný od 1. října 1883—30. září 1884 náleží z toho pro rata temporis:								
Snáška	963	20	214	$90^{92}/_{73}$	17	$4^{31}/_{73}$	27	25

	Celkem		Předchůdce		Interkalár		Nástupce	
	zl.	kr.	zl.	kr.	zl.	kr.	zl.	kr.
Přenos .	963	20	214	$90^{52}/_{73}$	17	$4^{31}/_{73}$	27	25
předchůdci od 1. října 1883 do 19. května 1884 t j. za 231 dní	. . .	. .	445	40	. . .	. .	. .	. .
interkaláru od 20. května do 30. září 1884 t. j. 134 dní . . .	. . .	. .	. . .	. .	258	60	. . .	. .
b) za druhý rok nájemný od 1. října 1884 do 30. září 1885 náleží z úhrnu	704	. .	. . .	. .	. . .	. .	. . .	. .
pro rata temporis: interkaláru za 7 dní, od 1. až 7. října 1884	. . .	. .	. . .	. .	13	51	. . .	. .
nástupci za 358 dní od 8. října 1884 až do 30. září 1885 . .	. . .	. .	. . .	. .	. . .	. .	690	49
Požitky III. třídy, kteréž se čítají od sv. Jiří (24. dubna) 1884 až do sv. Jiří (24. dubna) 1885.								
a) Požitky z luk ve výměře 9 jiter.								
45 mt. ctů. sena po 5 zl. činí 225 zl. — kr.								
19 mt. ctů. otavy po 4 zl. 20 kr. činí . . . 79 „ 80 „								
úhrnem . 304 zl. 80 kr.								
vydáno za posečení a pohrabování 38 „ 25 „								
vydáno za přivezení . 9 „ 60 „								
vydáno za vázání . . . 7 „ 80 „								
vydáno za upravení luk 6 dní po 40 kr. . 2 „ 40 „								
58 zl. 5 kr.								
což odečteli se od výnosu luk . 304 „ 80 „								
zbývá k rozdělení . . 246 „ 75 „								
b) za vyvazení desátku 428 „ 30 „	675	5						
Snáška .	2342	25	660	$30^{8}/_{9}$	289	$15^{1}/_{3}$	717	74

	Celkem		Předchůdce		Interkalár		Nástupce	
	zl.	kr.	zl.	kr.	zl.	kr.	zl.	kr.
Přenos .	2342	25	660	80⅓	289	15⅓	717	74
z toho obdrží:								
předchůdce za 27 dní (24. dubna do 19. května)	. . .	. .	50	11				
interkalár za 141 dní (20 květ. do 7. října)	. . .	. .	. . .	. .	258	90		
nástupce za 197 dní (7. října 1884 do 24. dubna 1885) . . .	. . .	. .	. . .	. .	. . .	.	366	4
Úhrnem . . .	2342	25	710	41⅔	548	5⅓	1083	78
B *Vydání.*								
Dle berní knížky bylo zaplaceno								
I. daně pozemkové:								
a) z pozemků ve vlastní správě se nalezajících								
1. r. 1883	76	24						
z toho platí předchůdce dvě třetiny . .	. . .	. .	50	82⅔	. . .	. .	. . .	. .
ze zbývající třetiny platí pro rata temporis								
předchůdce za 299 dní	. . .	. .	20	81⅓				
interkalár za 66 dní .	. . .	. .	. . .	. .	4	60		
2. r. 1884 bylo zaplaceno daně . . .	76	24						
z toho platí předchůdce dvě třetiny . . .	. . .	. .	50	82⅔				
ze zbývající třetiny platí pro rata temporis								
interkalár za 75 dní .	. . .	. .	. . .	. .	5	20		
nástupce za 290 dní .	. . .	. .	. . .	. .	. . .	. .	20	21⅓
b) z polností v nájem daných (ve výměře 43 jiter 875 sáhů) placena daň								
A) za první rok nájemný	295	80						
z toho platí jako při požitcích II. třídy								
předchůdce za 231 dní (od 1. října 1883 do 19. května 1884) .	. . .	. .	187	21				
interkalár za 134 dní (od 20. května do 30. září 1884) . .	. . .	. .	. . .	. .	108	59	. . .	. .
B) za druhý rok nájemný činí daň . .	295	80						
z toho platí pro rata interkalár za 7 dní (1—7. října 1884) .	. . .	. .	. . .	. .	5	$67^{21}/_{73}$		
Snáška .	744	8	309	67⅓	124	$6^{44}/_{73}$	20	21⅓

	Celkem		Předchůdce		Interkalár		Nástupce	
	zl.	kr.	zl.	kr.	zl.	kr.	zl.	kr.
Přenos .	744	8	309	$67^{2}/_{3}$	124	$6^{11}/_{73}$	20	$21^{1}/_{3}$
nástupce za 353 dní 8. října 1884 do 30. září 1885	. . .	. .	. . .	. .	. . .	. .	290	$12^{32}/_{73}$
II. daně acquivalentové zapraveno . . 28 zl. 55 kr.								
III. Přirážek obecních zaplaceno . 36 zl. 28 kr								
dohromady	64	83						
z toho platí, jako při požitcích III. třídy pro rata temporis:								
předchůdce za 27 dní	. . .	. .	4	79	. . .	. .	. . .	. .
interkalár za 141 dní	. . .	. .	. . .	. .	24	87	. . .	. .
nástupce za 197 dní	. .	. .	. . .	. .	. . .	. .	35	17
Úhrn vydání .	808	91	314	$46^{2}/_{3}$	148	$93^{1}/_{3}$	345	51
Jestliže se od příjmů nahoře vytčených per	2342	25	710	$41^{2}/_{3}$	548	$5^{1}/_{3}$	1083	78
odečte veškeré vydání per	808	91	314	$46^{2}/_{3}$	148	$93^{1}/_{3}$	345	51
zbývá čistý příjem .	1533	34	395	95	399	12	738	27

C. *Vyrovnání*

mezi předchůdcem a administrátorem pro interkalár, pak mezi administrátorem a nástupcem o tom, co každý z požitků přijatých má obdržeti a co zapraviti.

1. Předchůdce přijal požitky
I. třídy r. 1883 . 154 zl. 20 kr.
II. „ za první rok nájemný . . . . . 704 „ — „
úhrnem . 858 zl. 20 kr.
týž zaplatil daně . 513 „ 11 „
zbývá: 345 zl. 9 kr. | 345 | 9 | | | | | |
Snáška . | 345 | 9 | | | | | |

	Předchůdce		Interkalár		Nástupce	
	zl.	kr.	zl.	kr.	zl.	kr.
Přenos .	345	9				
2. Administrátor přijal požitky I třídy r. 1884 . 105 zl. — kr. II. „ půlletní nájem za druhý rok nájemný . . 352 zl. — kr. III. třídy . . . 675 zl. 5 kr.						
úhrnem . 1132 zl. 5 kr. týž zapravil daně za druhý rok nájemný . . . . . 295 zl. 80 kr.						
zbývá . 836 zl. 25 kr.	. . .	. .	836	25		
3. Nástupce má od pachtýřů požadovati za 2. půlletí nájemné .	. . .	. .	. . .	. .	352	. .
dle závěrečného rozpočtu má dostati	395	95	399	12	738	27
tudíž obdrží ještě	50	86	. . .	. .	386	27
tudíž zaplatí ještě	. . .	. .	437	13		

Protokol tento byl u přítomnosti všech zde podepsaných na faře ve Viticích dne 10. listopadu 1884 přečten a schválen.

Jiří Kratochvíl,
kn. arcib. vikář.

Josef Vávra,
dědic.

Václav Vrána,
patronátní komissař.

Alois Dunder,
administrátor.

Karel Hlaváč,
c. k. okresní sudí.

Ondřej Šimon,
nástupce na faře.

Diecése: *Kralo-Hradecká.*

Protokol

o oddělení úrody

na faře v Litomyšli mezi předchůdcem Františkem Kmochem, kterýž dne 31. října 1885. vstoupil na stálý odpočinek, načež administrator dne 1. listopadu 1885. nastoupil, a posléze Martin Ticháček jakožto děkan byl dne 24. března 1886. kanonicky investován.

Při zmíněné faře nalezají se požitky tyto: 1. polnosti ve vlastní správě, ve výměře 10 jiter; 2. nájem z farních pozemků ve výměře 24 jiter 716 sáhů čtv.; 3. vyvazení desátku.

a) *Příjmy.* 1. Požitky z polností ve vlastní správě se nalezajících:	Celkem		Předchůdce za 16 dní od 16 do 31. října 1885.		Interkalárza 144 dní, od 1. listopadu 1885. do 23. března 1886.		Nástupce za 205 dní, od 24. března do 16. října 1886.	
	zl.	kr.	zl.	kr.	zl.	kr.	zl.	kr.
Zaseto bylo 5 hekt. žita, sklizeno 36 mandelů žita, vymláceno 25 hekt. 42·2 l.; z toho náleží předchůdci 2 třetiny; zbývající třetina 8 hekt. 47·4 l. dle tržní ceny činí 1 hekt. po 7 zl. počítaje	59	32						
Z toho obdrží pro rata temporis	. . .	. .	2	60	23	31	38	41
Zaseto bylo 8 hekt. ovsa, sklizeno 21 hekt. 91·5 l., z toho opět náleží předchůdci 2 třetiny; zbývající třetina 7 hekt. 30·5 l. dle tržní ceny, hektol po 6 zl. 30 kr. činí	45	93	. . .	. .	. . .	. .	. . .	. .
z toho obdrží pro rata temporis	. . .	. .	2	1 1/3	18	12	25	79 2/3
2. Nájemné z polností činí za rok . . smlouva byla uzavřena 1. října a tudíž obdrží předchůdce za 31 dní .	365	. .	31	. .	. . .	. .	. . .	. .
interkalár za 144 dní .	. .	. .	. . .	.	144	. .	. . .	. .
nástupce za 190 dní .	. . .	. .	. . .	. .	. . .	. .	190	. .
Snešeno . .	470	25	35	61 1/3	185	43	249	20 2/3

	Celkem		Předchůdce za 16 dní od 16. do 31. října. 1885.		Interkalárza 144 dní, od 1. listopadu 1885. do 23. března 1886.		Nástupce za 205 dní, od 24. března do 16. října 1886.	
	zl.	kr.	zl.	kr.	zl.	kr.	zl.	kr.
Přenešeno . .	470	25	35	61 1/3	185	43	249	20 1/3
3. vyvazení desátku činí	438	. .	. . .	. .	. . .	. .	. . .	. .
Z toho obdrží předchůdce za 16 dní . .	. . .	. .	19	20				
interkalár za 144 dní .	. . .	. .	. . .	. .	172	80	. . .	. .
nástupce za 205 dní	. . .	. .	. . .	.	. . .	. .	246	. .
úhrnem .	908	25	54	81 1/3	358	23	495	20 1/3
b) *Celoroční vydání.* Pro rata temporis rozděleno								
Daně . 248 zl. 35 kr.								
Přirážky obecní . 14 „ 40 „								
Výlohy vikariatní 12 „ — „								
Aequivalent . . 13 „ 25 „								
Odměna kominíkovi . . 4 „ — „								
úhrnem . .	292	—						
Z toho povinen jest zapraviti	. . .	. .	12	80	115	20	164	—
Jestliže od příjmů výš udaných per . . .	908	25	54	81 1/3	358	23	495	20 1/3
odečte se vydání per	292	—	12	80	115	20	164	—
zbývá čistý příjem	616	25	42	1 1/3	243	3	331	20 1/3

(Konečně následuje c) *vyrovnání* podobně jako v protokole str. 511-512, načež datum a podpisy se připojí.)

Protokol

o oddělení úrody

a vůbec všech příjmův a vydání od 16. října 1881. — 16. října 1882. při faře v *Rožďalovicích*, úmrtím faráře Jana Vlka od 1. února do 15. června 1882. uprázdněné.

A. *Příjmy.*	Výnos celoroční		Přijal: Předchůdce		Interkalár (administrátor)		Nástupce	
	zl.	kr.	zl.	kr.	zl	kr.	zl.	kr.
1. Za vyvazení desátku činí příjem	474	50	—	—	474	50	—	—
2. Za vyvazení jiných dávek	36	50	—	—	—	—	3	50
3. Požitky polní z polností, které se ve vlastní správě nalezají	319	40	—	—	—	—	319	40
užitek z vinice	68	—	68	—	—	—	—	—
nájem z polností farních	526	—	526	—	—	—	—	—
užitek ze zahrady ovocné	80	—	—	—	—	—	80	—
úhrn příjmů	1504	40	594	—	474	50	435	90

B. *Vydání.*	Celoroční vydání		Z toho zapravil: Předchůdce		Administrátor		Nástupce	
	zl.	kr.	zl.	kr.	zl.	kr.	zl.	kr.
1. Daně dle knížky berní	218	45	109	23	—	—	109	22
2. Kaplanu fundačnímu doplatek kongruy	55	—	—	—	—	—	55	—
3. Výlohy vikariatní, poštovní porto, výlohy psací	20	—	—	—	8	10	11	90
4. Kominíkovi odměna celoroční	4	—	4	—	—	—	—	—
5. Opravy budovy farní a hospodářských stavení	32	35	—	—	22	5	10	30
úhrn vydání	329	80	113	23	30	15	186	42

	Obnos zl.	kr
C. *Náležitost.*		
Příjem celoroční činí	1504	40
Vydání „ „	329	80
tudíž obnáší čistý výnos roční	1174	60
Z toho náleží předchůdci faráři Janu Vlkovi (dědicům) za dobu od 16. října 1881. až do 31. ledna 1882. jakožto dne jeho úmrtí, čili za 108 dní	347	50
Náboženské matici (interkaláru) za dobu od 1. února až do 15. června 1882., čili za 134 dní náleží	431	24
Nástupce farář Mikuláš Vovesný, jenž 16. června 1882 byl kanonicky investován, za dobu od 16. června až do 16. října 1882 obdrží (za 123 dní)	395	86
což činí dohromady	1174	60
Matice nábož. přijala mimo výš naznačený podíl per 431 zl. 24 kr. ještě i poplatky štolové v době administrace, což činilo . 52 zl. 26 kr. tak že s výš uvedenými . . . . . 431 „ 24 „ obdrží matice náboženská . . . 483 zl. 50 kr.		
z toho však sluší odečísti služné administrátora, jež obnáší (měsíčně 31 zl. 50 kr.) za 134 dní . . . . . 140 zl. 70 kr. zbývá čistý výnos interkaláru . . 342 zl. 80 kr. kterýž se odvede do matice náboženské.		
D. *Vyrovnání.*		
mezi předchůdcem (dědici), administrátorem a nástupcem		
1. Předchůdce přijal (jak sub A. vykázáno)	594	—
„ vydal (jak sub B. vykázáno)	113	23
tudíž mu zůstalo na hotovosti	480	77
Z čistého výnosu ročního mu náleží však pouze	347	50
on tedy vyplatí administrátorovi k zúčtování .	133	27

	Obnos zl.	kr
2. Nástupce přijal celkem	435	90
„ vydal „	186	42
tudíž mu zůstalo v hotovosti	249	48
Z čistého výnosu ročního však jemu náleží 395 zl. 86 kr. a proto jest administrátor povinen jemu doplatiti ještě	146	38
čímž bude zcela vyrovnán jeho požadavek . . .	395	86
3. Administrátor přijal celkem	474	50
„ vydal „	30	15
tudíž mu zůstalo v hotovosti	444	35
Jelikož interkaláru náleží z ročního výnosu pouze . . .	431	24
vybývá ještě . . .	13	11
k těmto 13 zl 11 kr. obdrží administrátor od předchůdce	133	27
tedy celkem . . .	146	38

kterýžto obnos 146 zl. 38 kr. vyplatí administrátor nástupci, čímž veškery požadavky svého krytí dojdou.

Ku stvrzení toho slouží podpis nížepsaného.

Na faře v Rožďálovicích,
dne 9. července 1882.

Alfons Kolenatý,
administrator.

Morava { Arcidiecése: *Olomúcká.*
Diecése: *Brněnská.*
(*Slezsko.*)

Hlavní účet
příjmův interkalárních
při faře v Topolanech,
od 16. srpna až do 21. prosince 1885. uprázdněné.

Číslo přílohy	Příjem	Obnos peněžný zl.	kr
1	Dle účtu v plodinách polních jeví se příjem pro tempore intermedio	438	20
2	Dle výpočtu stálých případků (vedlejších příjmů)	180	—
	Vyvazení desátku	245	84
3	Příjmy štolové dle výkazu	32	—
	úhrnem	896	04
	Vydání		
4	Služné administrátorovi dle stvrzení	133	35
5	Daně a poplatky, jak svědčí seznam podaný děkanem okresním	98	43
6	Přirážky obecní	14	60
7	Odměny poslům a menší vydání dle stvrzení okresního děkana	8	92
	úhrnem	255	30
	Jestliže od příjmu výš vykázaného per	896	04
	odečte se vydání per	255	30
	zbývá pro interkalár čistý výnos	640	74

kterýž tuto jest přiložen.

V Topolanech, dne 24. ledna 1886.

Cyrill Jurečka,
administrátor.

Správnost účtu tohoto stvrzuje úřad dekanatní.

František Skotnica,
děkan okresu Vyškovského.

K tomuto hlavnímu účtu dávati sluší v arcidiecési *Olomúcké* zvláštní přílohy, kteréž tuto stručně naznačíme. V diecési Brněnské nekladou se tyto věci do zvláštních příloh, ale do hlavního účtu samého.

Příloha I.

Účet
o plodinách polních

při faře v Topolanech, od 16. srpna až do 21. prosince 1885. uprázdněné.

Do tohoto účtu budiž přijat výtah z rejstříku o setbě, sklizni a výmlatcích dle formulářů výš (504—505.) naznačených.

Příloha II.

Účet stálých případků

při faře v *Topolanech*, od 16. srpna až do 21. prosince 1885. uprázdněné.

Pojmenování	výnos na penězích zl.	kr
Na zdejší faře dostává beneficiat		
deputátního piva 6 hektolitrů po 8 zl.	48	—
„ dříví 60 metrů po 83·33 kr.	50	—
„ mléka denně 1 litr po 4 kr., za rok	14	60
„ másla 84·25 kilo po 80 kr.	67	40
úhrnem . .	180	—
z toho náleží předchůdci za 229 dní	112	87
„ „ interkaláru za 126 „	62	13
„ „ nástupci za 10 „	5	—
činí dohromady	180	—
Interkalár tedy obdrží	62	13

Příloha III.

Účet poplatků štolových.

Dle připojeného výtahu z matrik připadlo		
α) za pohřby	10	75
β) za prohlášky	4	20
γ) za oddavky	16	45
δ) úvod šestinedělek	—	60
úhrnem	32	—

V účtech čili protokole separačním vůbec musí veškery plodiny a požitky vykázány býti v *penězích* a musí také podíl předchůdce, interkaláru a nástupce býti na hotových penězích vypočtěn; vždy ale sluší pamatovati, že nástupce v beneficium má zapotřebí plodin polních a jiných požitkův *in natura* a že má právo je in natura požadovati, ať zůstaly už po odchodu (neb úmrtí) předchůdcově na faře aneb ať později v čas administrace byly přijaty. Není tedy radno, aby administrátor požitky první a třetí třídy odprodával, nýbrž pokud možno in natura je zachoval a takovým též spůsobem rozdělil mezi předchůdce a nástupce; když by to místní poměry dovolily (na př. předchůdce byl dosazen na jinou blízkou faru, dědicové jeho přebývají v osadě neb na blízku atp.), mohlo by se obilí hned na poli rozděliti v *mandelích* dle podílu, jenž každému náleží; ovšem každý z nich jest povinen zapraviti výlohy naň připadající. V takovémto případě se v separačním protokolu pouze podotkne, že předchůdce i nástupce onu část, která jim z plodin polních náleží, skutečně již obdrželi; rubrika „vyrovnání“ tudíž odpadá. Matici náboženské čili interkaláru musí arci příslušný podíl na hotových penězích býti odveden, a tudíž administrátor ty které na interkalár připadající požitky musí prodati a zpeněžiti; dobře však učiní, jestliže se v té věci dorozumí s nástupcem, jenž zajisté bude ochoten, dotčené plodiny dle tržní a místní ceny odkoupiti.

b) Vydání.

Do druhého hlavního oddělení zaznamenána buďte veškerá v y d á n í, kteráž v roce kanonickém čili interkalárním byla učiněna. K vydáním těm přispívá předchůdce, interkalár i nástupce dle poměru příjmů, jež každému z nich byly přikázány. Obyčejně útraty za sklizeň odečtou se hned v příjmech čili v prvním oddělení, a do rubriky „vydání“ se vloží c. kr. daně a rozličné jiné poplatky neb přirážky, daň pozemková, aequivalent [1]), přirážky obecní, školní atd.

V diecési Litoměřické následuje pak ještě zvláštní rubrika: „Náležitost,“ kdež se poznamená, mnoho-li celkem náleží předchůdci, interkaláru a nástupci.

---

[1]) Také v čas uprázdnění beneficia nutno poplatek ekvivalentový řádně odváděti. (Výnos c. kr. ministeria financí z 30. března 1852.)

c) Vyrovnání.

Poslední hlavní oddíl v separačním protokolu činí vyrovnání; zde se vyznačí, kterak *předchůdce* (neb jeho dědic), *interkalár* a *nástupce* požadavků jim dle předchozího rozpočtu přináležejících skutečně dojdou. Musí se tedy administrátor vyrovnati s předchůdcem, musí se starati, aby kryt byl požadavek interkaláru, a konečně musí se vyrovnati s nástupcem. Kdo méně obdržel než jemu náleží, budiž mu doplaceno; kdo však více přijal nad svoji náležitost, ten ať doplatí čeho třeba.

Protokol separační budiž *do 42 dní* po obsazení fary t. j. po kanonické investituře nástupcově příslušnému úřadu předložen, a to pod pokutou 21 zl., když by se řečená lhůta nedodržela. A sice budiž protokol vyhotoven ve *3 exemplářích*; jeden z nich navrátí se administrátorovi k tomu účelu, aby sepsal účet interkalární, druhý exemplář sdělí se c. k. soudu okresnímu, kterýž projednává pozůstalost předešlého faráře, a třetí exemplář zůstane u c. kr. účetního oddělení místodržitelství. Účtárna jest povinna protokoly separační vyříditi během 6 týdnů a výsledek sděliti soudu, kterýž projednává pozůstalost [1]); bez příčiny nemá se administrátorovi ukládati náhrada za to, čeho nezavinil. Proti výtkám od účetního oddělení činěným jest administrátor oprávněn zadati odůvodněné představení prostřednictvím biskupské konsistoře k c. kr. místodržitelství. — První exemplář protokolu, kterýž se považuje za úřední účet administrátorův, jest bez kolku; druhý a třetí exemplář však podlehá kolku 50 kr. [2]) Kolek za druhý exemplář zapraví předchůdce, za třetí exemplář nástupce [3]). Přílohy oněch dvou protokolů, kteréž jsou kolkovány, podlehají kolku 15 kr. Je-li předchůdce na živu, nezasýlá se k c. k. okresnímu soudu žádný separační protokol a vyhotovují se tudíž pouze *dva exempláry*.

V příčině *zevnější úpravy* protokolu separačního připomenouti sluší, že má býti v něm hned na začátku vyznačeno jméno a den úmrtí neb odstoupení předchůdce; jak dlouho trvala administratura; jméno nástupce a den jeho kanonické investitury; diecése; vikariat; okresní hejtmanství; komu

---

[1]) Dvorní dekret z 20. června 1818. a 27. června 1822.

[2]) Viz sazbu kolkovou str. 56. „separační protokol".

[3]) Výnos c. k českého gubernia ze 7. února 1842. a 30. dubna 1843.

přísluší právo patronátní. Podepsán budiž protokol od předchůdce (dědice neb plnomocníka), administrátora a nástupce, okresního vikáře, komissaře patronátního a cís. kr. okresního soudce. Protokol zasýlá se přímo c. kr. *účetnímu oddělení* (Rechnungsdepartement) při c. kr. místodržitelství [1]).

§. 139. Účet interkalární.

Po schválení čili adjustování separačního protokolu nastává administrátorovi beneficia v Čechách, na Moravě a ve Slezsku [2]) ještě další práce, a sice aby sepsal účet interkalární, v němž se uvedou příjmy a vydání, týkající se pouze fondu interkalárního čili matice náboženské.

Základem účtu jest *separační protokol*, z něhož se do účtu přijmou požitky, které připadly interkaláru. Mimo to zúčtovány buďte příjmy z *poplatků štolových*, jež administrátor v době uprázdnění beneficia přijal. Ovšem se do účtu zanesou pouze poplatky z oněch funkcí, při kterých se dle patentu štolového mohou požadovati štolové taxy, tedy 1. z prohlášek, 2. kopulace, a 3. pohřbů. Při tom udá se, kolik úkonů vůbec bylo v čas administrace, kolik z nich vykonáno zdarma na lidech chudých, a za kolik funkcí přijal administrátor poplatky. Taxa budiž vzata dle roku 1750. (na Moravě 1749); jen tam, kde hned při zřízení fary byla jiná taxa stanovena (štola konvencionalní), administrátor dle této taxy říditi se má.

Interkalární účet má dvoje oddělení, příjmy a vydání.

I. Do rubriky příjmů vloží se

1. *požitky*, adjustovaným separačním protokolem fondu interkalárnímu přikázané a sice podle rozličných tříd, jak v témž protokole byly uvedeny. Může se však státi, že v mezidobí, které uplynulo, nežli separační protokol byl adjustován a nežli účet interkalární byl sepsán, administrátor musil učiniti rozličná vydání aneb obdržel nové příjmy, které v separačním protokole uvedeny nebyly; na př. protokol separační byl dle předpisu sestaven a účtárně předložen začátkem července; avšak nežli ještě došlo schválení protokolu,

---

[1]) Výnos c. kr. česk. místodržitelství z 18. února 1861. a 11. června 1862., též 17. března 1865. (Praž. Ord. l. 1865. str. 110.)

[2]) V jiných diecésích říše rakouské už při separačním protokole se spolu účtuje zvláště podíl, jenž matici náboženské přináleží.

sklizena jest úroda z obilí jarního, jehož zasetí bylo na účet interkaláru obstaráno, pročež náležejí dvě třetiny úrody interkaláru, poslední třetina nástupci; tudíž by se musily zmíněné 2 třetiny postaviti v interkalárním účtu do příjmů, výlohy však při tom na setí, zorání, sklizeň a vymlácení učiněné do vydání. Do příjmů vloženy buďte dále

2. *poplatky štolové*, v čas administrace přijaté.

II. Do rubriky vydání kladou se tyto položky:

1. Služné *administrátora*; příjem služného budiž od administrátora stvrzen kvitancemi náležitě kolkovanými.

2. Vydržování *kaplana*; k tomu cíli určeno 350 zl. ročně; v Praze, Brně, Opavě 400 zl. Jestliže v čas administrace objeví se potřeba, vzíti *výpomocného kněze*, aby v neděli a ve svátek služby Boží konal (na př. ve filialkách), může se pro téhož kněze počítati remunerace, kvitancí od něho vydanou stvrzená; avšak obnos této remunerace nesmí se rovnati platu kooperátorskému, tím méně jej převyšovati.

3. Za *čeleď* smí se při rurálních beneficiích přiměřená částka do vydání vložiti [1]), avšak útraty na to vedené nahraditi má ten, kdo bere požitky. Při takových beneficiích, kteráž nemají rurale, nesmí administrátor vkládati pražádné vydání za čeleď do účtův interkalárních [2]), nýbrž povinen jest z platu svého administrátorského krýti výlohy na vydržování služky k obsluze osoby své.

4. Příležitosti k zaopatřování aneb jiné nutné *pojížďky*, na př. za příčinou křesťanského cvičení, jestliže se o příležitosti nalezá zmínka ve fassi a jestliže při faře samé žádné koně nejsou.

5. Výlohy za střežení farního obydlí, taktéž vydání na posly vikariatní a poštovní do účtu interkalárního vložiti *není dovoleno* [3]).

6. Výlohy za *pohostění*, pokud se pohostění netýká pouze osobnosti administrátora, nýbrž s obročím samým jest

---

[1]) V Tyrolsku smí se na jednu osobu služebnou počítati 75 zl. 60 kr. Pro jiné země není obnos určitě vyměřen.

[2]) Dvorní dekret z 8. dubna 1824. č. 9933. Výnos c. k. českého gubernia ze 17 dubna 1824. č. 19776. Vynesení česk. c. k. místodržit. z 10. října 1885 č. 52838.

[3]) Vynesení českého c. k. místodržitelství ze dne 11. září 1884 č. 31344.

spojeno, zejména při *kanonické visitaci*; tu jest dovoleno[1]) počítati 4 hosty, jednoho po 1 zl. 5 kr. Avšak výlohy vzešlé uctěním hostů za příčinou slavnosti *patrocinia* čili pouti mezi vydání interkalární počítati není dovoleno[2]).

7. Při rurálních beneficiích v Čechách povoluje se pro administrátora odměna 10 zl. 50 kr. za sepsání protokolu o *separaci* úrody a za *vyhotovení interkalárního účtu* jen v tom případě, jestliže sepsání těchto písemností s velkými obtížemi bylo spojeno[3]).

Jiná kromobyčejná vydání nemá administrátor činiti bez vyššího povolení. Vůbec pak se za pravidlo považuje, aby interkalární vydání nepřevyšovala příjem.

K účtu interkalárnímu připojeny buďtež *kvitance* řádně vyhotovené a *separační protokol*, od c. kr. účetního oddělení adjustovaný, z něhož se pozná, kdo přijal požitky interkalární a kdo tudíž ručí za podíl, jenž fondu náboženskému náleží. Také má v účtu interkalárním vyznačen býti *čas*, jak dlouho administrace trvala, jméno *předchůdce*, den jeho úmrtí neb odstoupení, diecése, vikariat, okresní hejtmanství; účet budiž opatřen *podpisem* administrátora, okresního vikáře a soudu okresního. Účet interkalární kolku nepodlehá[4]). Vzorec účtu interkalárního podáváme na str. 525—526.

III. Jelikož administrátor povinen jest, *nadační mše* v době vakatury připadající bezplatně či gratis sloužiti[5]), musí nadační obnos za tyto mše připadající vložen býti do příjmův interkalárních.

IV. Co do času nařízeno jest v Čechách, aby administrátor ve *14 dnech* po obdržení adjustovaného protokolu separačního (v Praze samé v 28 dnech po znovuobsazení fary) předložil účet interkalární; a sice má se účet zaslati přímo k c. kr. *účetnímu oddělení* místodržitelství (nikoli k c. k. místodržitelství samému); dokud účet interkalární nebyl schválen, nemá se obnos peněžný pro interkalár určený

---

[1]) Dekret dvorní kanceláře z 16. ledna 1810 č. 40546 a výnos gubernialní v Čechách z 15. dubna 1841. č. 17450. Vynesení česk. c. k. místodržit. z 11. září 1884. č. 31344.

[2]) Vynesení českého c. k. místodržitelství ze dne 10. října 1885. čís. 52338, též 29. ledna 1887. č. 9332.

[3]) Vynesení česk. c. k. místodržitelství z 11. září 1884. č. 31344.

[4]) Zákon poplatkový z 9. února a 2. srpna 1850, tarifní položka 83.

[5]) Nařízení c. k. ministeria ze dne 2. července 1885. §. 16.

Okresní hejtmanství: Český Brod.

Účet interkalární

Arcidiecése: Pražská. Vikariat: Český Brod.

o veškerých příjmech a vydáních fary ve *Viticích*, po 140 dní t. j. od 20. května do 7. října 1884. uprázdněné za příčinou úmrtí předešlého faráře, p. Methoda Filipovského.

Přílohy		Jednotlivě zl.	Jednotlivě kr.	Úhrnem zl.	Úhrnem kr.
	Příjmy.				
	Dle adjustovaného protokolu separačního ze dne 4. prosince 1884. náleží interkaláru				
1	z požitků I třídy za rok 1883. . . .	9	29 1/3		
	„ „ „ 1884. . . .	7	75	17	04 1/3
	z požitků II. třídy za první rok nájemný	258	60		
	z požitků II. třídy za druhý rok nájemný	13	51	272	11
	z požitků III. třídy (luka a vyvazení desátku)	258	90	258	90
2	Poplatky štolové v době administrace přijaté	23	80	23	80
	Úhrnem	571	85 1/3	571	85 1/3
	Vydání.				
3	Služné administrátora za 141 dní (od 20. května do 7. října 1884.), za měsíc čítaje 31 zl. 50 kr.	148	05	148	05
	Daně, aequivalent, přirážky dle separačního protokolu	148	93 1/3	148	93 1/3
4	Služka při hospodářství, denně 30 kr.	42	30	42	30
5	Příležitost k zaopatřování do Dobropůle, dvakrát	2	60	2	60
	Snůška	341	88 1/3	341	88 1/3

Přílohy		Jednotlivě zl.	kr.	Úhrnem zl.	kr.
	Přenos . .	341	88⅓	341	88⅓
6	Výlohy při kanonické visitaci dne 5. června 1884	18	90	18	90
7	Zasazení 7 tabulí do oken, roztlučených krupobitím 24. června 1884. .	2	80	2	80
	Za sestavení účtu interkalárního spolu s protokolem separačním	10	50	10	50
	úhrnem	374	08⅓	374	08⅓
	Jestliže se od příjmů výš vykázaných . . . . . 571 zl. 85⅓ kr. odečte veškero vydání 374 „ 08⅓ „ zbývá pro interkalár 197 zl. 77 kr.				
	Ve Viticích, dne 20. prosince 1884.				
	Jiří Kratochvíl, kn. arcib. vikař. Alois Dunder, administrátor. Karel Hlaváč, c. k. sudí okresní				

do matice náboženské zasýlati [1]). — V Moravě a ve Slezsku má administrátor v *45 dnech* po obdržení adjustovaného protokolu separačního odevzdati účet interkalární a spolu obnos peněžný c. kr. okresnímu hejtmanství, kteréž pak zašle peníze k c. kr. místodržitelství, účet však k c. kr. oddělení účetnímu.

V. Kde není při faře žádné rurale, nýbrž pouze plat, jejž farář dostává z matice náboženské, odpadá potřeba sestavení účtu interkalárního. Předchůdci další vyplácení služného se zastaví, načež administrátorovi se vykáže z matice náboženské plat zákonem vyměřený; po znovuobsazení beneficia zašle administrátor seznam *štolových poplatků* v čas uprázdnění fary přijatých k c. kr. účetnímu oddělení a peníze odvede matici náboženské. Úhrn poplatků štolových a zbytek

[1]) Výnos c. kr. českého místodržitelství ze 17. března 1865. č 15900. (Praž. Ord. l. 1865. str. 110.)

služného, kterýž v pokladně matice náboženské zůstal, činí v tom případě summu příjmův interkalárních. Na př. kněz administroval beneficium náboženské matice, kde má farář kongruu ročních 700 zl., administrace trvala 6 měsíců aneb 182 dní; za ten čas činilo služné administrátora (měsíčně 50 zl.) celkem 300 zl. Matice náboženská tedy ušetřila 50 zlatých, k tomu odvede administrátor štolu v obnosu 21 zl. 34 kr., tak že příjem interkaláru činí vesměs 71 zl. 34 kr.

Naskytne-li se potřeba zvláštního vydání na př. pro výpomocného kněze, příležitost k zaopatřování atp., musí administrátor při zaslání výkazu o přijatých poplatcích štolových požádati, aby jemu na zapravení učiněných výloh potřebný obnos k výplatě byl poukázán.

§. 140. Námitky proti účtu interkalárnímu činěné.

Prozkoumání separačního protokolu jakož i účtu interkalárního jest povinností c. kr. účetního oddělení při místodržitelství. Vyhovují-li účty administrátorem předložené všem předpisům vládním, bývá účet schválen, načež administrátor obnos interkalární na hotovosti odvede do matice náboženské. Začasté však stává se, že účetní oddělení shledá v předložených účtech jisté závady. Obyčejně žádá se, aby administrátor vydání učiněná v některých položkách dokonaleji odůvodnil čili potřebné *vysvětlivky* dodal. Jestli-že však na vzdor předloženému objasnění byl administrátor od účetního oddělení odsouzen k peněžitým *náhradám*, a domnívá-li se, že se mu tudy křivda děje, zadej prostřednictvím biskupské konsistoře představení či rozklad k c. kr. místodržitelství na ten účel, aby od uložené náhrady bylo upuštěno. *Představení* znějž asi v tenhle smysl:

Veleslavné cís král. Místodržitelství!

U vyřízení předloženého účtu interkalárního za administraci fary *Vitické*, od 20 května do 7. října 1881 uprázdněné vidělo se c. kr. účetnímu oddělení velesl. c. k. Místodržitelství v rubrice „vydání" neschváliti položku ad 6. „Výlohy při kanonické visitaci". a taktéž ad 7. „Zasazení 7 tabulí do oken". První položku snížilo účetní oddělení na 4 zl. 20 kr., druhou však úplně zavrhlo, a ukládá v hluboké úctě nížepsanému peněžitou náhradu 13 zl 30 kr.

Proti tomuto rozhodnutí účetního oddělení dovoluje si v hluboké úctě podepsaný tímto předložiti Veleslavnému c. kr. Místodržitelství toto uctivé představení:

ad 6 Dvorním dekretem z 16. ledna 1840. připouští se pouze, aby ku kanonické visitaci pouze 4 hosté byli přibráni a za každého hosta aby se počítalo 1 zl. 05 kr. Leč ve Viticích byl od starodávna zachováván obyčej, že ku kanonické visitaci pozváni byli a se při hostině súčastnili: kníž. arcib. vikář, vikariatní sekretář, c. k. okresní hejtman, c. k. okresní sudí, knížecí patronátní komissař, nejbližší dva sousední faráři, představený obce Vitické a řídící učitel; úhrnem 9 osob. Také v r. 1883. všickni tito se k hostině na faru dostavili a v hluboké úctě podepsaný musil na hostinu dosti skrovnou beztoho ze svých vlastních peněz 6 zlatých připlatiti, přece však pouze 2 zl. 10 kr. za jednu osobu započítal. Nemaje sám žádného vlastního jmění byl by v úctě podepsaný velmi bolestně tudy stížen, kdyžby měl mimo to dávati náhradu za vydání zákonitými předpisy ospravedlněná.

ad 7. C. kr. účetní oddělení namítá proti této položce, že každý, kdo požitky bere jest zavázán z vlastních příjmů krýti výlohy, jež každý nájemce a jiný usufructuarius zapraviti povinen. Kdyby v hluboké úctě podepsaný opravdu bral veškery požitky s Vitickým obročím spojené, nikterak by se nezdráhal sedm roztlučených tabulí do oken farní budovy dáti zasaditi. Avšak z nepatrného platu administrátorského měsíčních 31 zl. 50 kr., kterýž ke slušné výživě kněze naprosto nestačí, ještě platiti za tabule skleněné, krupobitím (ne však neopatrností administrátora neb čeledi) roztlučené to vidí se v té míře nespravedlivým požadavkem býti, že v úctě podepsaný neuznává zapotřebí dalších důvodů uváděti na doklad své prosby, aby Veleslavné c. kr. místodržitelství vydání sub 7. za odůvodněné prohlásiti a c. kr. účetnímu oddělení milostivě nařídíti ráčilo:

Aby obě položky sub 6. a 7. mezi vydáními v účtu interkalárním v úplném obnosu byly ponechány a v hluboké úctě podepsanému žádná povinnost náhrady se neukládala.

Ve Viticích, dne 3. února 1885.

Alois Dunder,
administrátor.

§. 141. Daně a poplatky církevním ústavům a osobám ukládané.

V státu rakouském jsou osoby a ústavy církevní povinny nejen odváděti daně všeobecné, k nimž všickni občané jsou zavázáni, ale nadto i některé poplatky zvláštní se jim ukládají. Buďtež zde v stručném přehledu daně a poplatky tyto uvedeny:

1. Daň pozemečná[1]) (pozemková) a činžovní[2]) (Gebäude-Zinssteuer, Haus-Zinssteuer). Duchovní správcové od placení daně činžovní jsou osvobozeni[3]). Poznamenati

---

[1]) Má býti zapravena ve 12 lhůtách měsíčních napředních (anticipatních). a pravuje se ve lhůtách napředních čtvrtletních 1. ledna, 1. dubna, 1. července a 1. října.

[3]) Nejvyšší rozhodnutí z 30. srpna 1827. — Dekrety dvorní kanceláře z 4. března 1828. č. 705, z 31. března 1828. č. 1226, ze 24. června 1828. č. 2389. (Viz Praž. Ord list 1884. pag. 67)

však sluší, že toliko obydlí faráře a kaplana daně té prosto jest. O sobě stojící, ku faře náležející budovy jen v tom případě jsou od placení daně sproštěny, jestliže slouží za obydlí duchovního ve správě duchovní ustanoveného. Od fary oddělené budovy hospodářské a poplužní dvory k faře náležející podlehají dani činžovní. Jestliže část budovy farní jest pronajata, musí z této části daň činžovní zapravována býti [1]).

2. Přirážky k daním a sice *α*) přirážky obecní; duchovní správcové, jichž roční příjem dle adjustované fassí přesahuje 600 zl. r. m., povinni jsou platiti obecní přirážky [2]); *β*) okresní přirážky školní [3]) a *γ*) přirážky zemské.

3. Daň z příjmů; od 630 zl. počínaje platí se z příjmů celoročních; taktéž platí se z úroků dlužních úpisů státních (daň *kuponová*) [4]), kteréž chrámům, beneficiím a nadacím přináležejí.

4. Taxa z propůjčení úřadu církevního, beneficia atp. [5]).

5. Aequivalent. Daň tato považuje se za jakousi náhradu za daň či poplatek z přenesení majetku. Jindy placen býval aequivalent pouze z takových statků nemovitých, které poskytovaly roční důchod, nyní musí bez ohledu na to, zdaž věc nějaký důchod či příjem poskytuje neb neposkytuje, za každé občasí *10letého vlastnictví* placen býti aequivalent z nadací, beneficií, záduší chrámů, korporací duchovních i světských; a sice platí se z jmění nemovitého 3%, z jmění movitého $1\frac{1}{2}$%, a to ze skutečné ceny veškerého majetku; mimo to od r. 1871. ukládá se ještě 25% přirážka. Poslední všeobecné vyměření aequivalentu stalo se na jaře r. 1881. pro léta 1881—1890 [6]) a tudíž zase v r. 1891. nové vyměření nastane. Aequivalent placen budiž ve lhůtách předběžných

---

[1]) Dekret dvorní kanceláře z 18. září 1827. č. 2942.

[2]) Pražský Ord. list 1867. str. 32. Výnos zemského výboru království českého z 9. března 1867.

[3]) Praž. Ord. l. 1874 str. 6. Výnos c. kr. zemské rady školní z 31. května 1873.

[4]) Pokud se neodtahuje hned při vyplácení příjmů neb kuponů, budiž zapravena ve čtvrtletních lhůtách propadlých koncem března, června, září a prosince.

[5]) Viz sazbu kolkovou str. 54—55. „Propůjčení úřadu".

[6]) Výnos c. kr. ministeria financí z 18. května 1870. (Praž. Ord. list 1870. str. 70.)

P ř i-

k poplatku aequivalentovému

Číslo postupní	Majitel	Číslo postupní v hlavní knize držebnosti	Stav majet-																
			Pozemky									Do-							
			poloha	číslo parcelní	vlastnost právní, je-li to úplné vlastnictví neb léno atp.	výměra				druh vzdělávání	číslo popisní	části obydlí			spůsob stavby	
						jednotlivě		úhrnem				pokoje	komory	úhrnem	bez poschodí	s poschodím
						jitro	sáh	jitro	sáh							

P ř i-

k poplatku aequivalentovému

Předmět
I. Aktiva.
1. Hotové peníze ve zlatě, stříbře, papírech; 2. jistiny uložené u soukromníků, ve veřejných fondech, v jiných cenných papírech; 3. práce ve zlatě a stříbře; 4. skvosty; 5. zásoby; 6. dobytek; 7. nářadí a náčiní; 8. obrazy a jiné věci umělecké; 9. knihy a jiné předměty vědecké; 10. jiné věci movité, jež nenáležejí ad fundum instructum; 11. předměty od aequivalentu osvobozené.
II. Passiva.
1. hypotekární; 2. nehypotekární.
III. Čisté jmění.
Odrazí-li se od aktiv passiva, zbude čisté jmění k placení aequivalentu povinné . . . . .

znání

v příčině věcí nemovitých.

n o s t i						z tobo platí se daně bez přirážky									
m y			Čistý výnos												
podlehá dani			jednotlivě a) z pozemků b) z domů		úhrnem	daň pozemková		daň činžovní		u kterého úřadu se daň platí		cena v přiznání udaná na základě výnosu, aneb nestává li ho, na jiném základě		opravená cena		obnos acquivalentu	
podle třídy	z výnosu nájmu: obnos nájmu	odrasí se na sta tecla													
			zl.	kr.	zl. kr.	zl.	kr.	zl	kr.			zl.	kr.	zl.	kr.	zl.	kr.

znání

v příčině věcí movitých.

C e n a						Opravená cena		Poznamenání
dle účtu, udání povinníka, odhad soudní, ceny bursovní atp.	jednotlivě		úhrnem					
	zl.	kr	zl.	kr.		zl.	kr.	

1. ledna, 1. dubna, 1. července a 1. října každého roku [1]). Vzorce sdělí finanční úřadové stranám, jichž se týče, proti nahrazení nákladu tisku. Podáváme zde na str. 530—531. vzorce předepsané a naznačujeme případy, v nichž osobám neb ústavům církevním osvobození od aequivalentu přísluší.

Od aequivalentu s p r o š t ě n y j s o u:

α) Věci *nemovité*, kteréž nepodléhají dani pozemkové a činžovní, na př. budovy chrámové, hřbitovy;

β) Věci *movité* v chrámech, ustanovené k účelům bohoslužebným, taktéž movité věci nadací k dobročinným, učebným a humanitním účelům určených [2]).

Pozn. Až doposud byli držitelé beneficií, jichž čistý příjem *nepřevyšoval 500 zl.*, co do osoby své od placení aequivalentu sproštěni [3]). Kdekoli doplnění kongruy příslušelo nějakému fondu (na př. matici náboženské), byl aequivalent z fondu toho zapravován. Toto dobrodiní zákona od r. 1888, kdy kongrua farní při nejmenším na obnos 700 zl. doplněna bude, ovšem pomine.

6. P ř í s p ě v k y k m a t i c i n á b o ž e n s k é. Držitelé církevních praebend a řeholní komunity povinni jsou dávati příspěvky k matici náboženské na zapravení různých potřeb katolické církve, zvláště ku zlepšení příjmů duchovenstva na vinici Páně pracujícího [4]). Obnos příspěvků těch činí $^1/_2\%$ až 10% z ceny veškerého jmění praebendy neb komunity, kterážto cena při vyměřování aequivalentu za základ byla položena. Vezme se cena veškerého jmění movitého i nemovitého a připočte se cena nadací dle onoho podílu, jejž praebenda neb komunita z nadace požívá. Od této summy odrazí se passiva, pak cena bibliotek a sbírek vědeckých neb uměleckých. Ze jmění zbývajícího vyměří se poplatek k matici náboženské tím spůsobem, že

z jmění až do 10000 zlatých se platí $^1/_2$ procenta,
z jmění mezi 10000 a 20000 se platí $1\,^1/_2$ procenta,
z jmění mezi 20000 a 30000 se platí 3 procenta,
z jmění mezi 30000 a 40000 se platí 4 procenta,
z jmění mezi 40000 a 50000 se platí 5 procent,
z jmění mezi 50000 a 60000 se platí 6 procent,
z jmění mezi 60000 a 70000 se platí 7 procent,

---

[1]) Zákon z 18. března 1872. (Praž. Ord. list 1872. str. 28.)

[2]) Zákon poplatkový z 13. prosince 1862., položka 106.

[3]) Zákon z 15. února 1877. §. 1. (říš. zák. 1877. č. 98.).

[4]) Zákon ze 7. května 1874 (říšský zák. č. 51) o příspěvcích k matici náboženské. (Praž. Ord. l. 1874 str. 104)

z jmění mezi 70000 a 80000 se platí 8 procent,
z jmění mezi 80000 a 90000 se platí 9 procent,
z jmění výše 90 000 se platí 10 procent.

Při prvním vyměření této daně vzala se lhůta od 1. ledna 1875. až do 31. prosince 1880., při druhém vyměření vzata lhůta od r. 1881—1890. Sluší tedy vzíti stav jmění ze dne 1. ledna 1881. Počítá pak se příspěvek ten dle tohoto příkladu [1]):

Beneficium má v celku jmění 35000 zl. Z prvních 10000 platí se ½ %, což činí 50 zl.; z dalších 10000 platí se 1½ %, činí 150 zl.; z třetích 10000 platí se 3%, činí 300 zl.; z posledních 5000 platí se 4%, činí 200 zl.; úhrnem 700 zl. na deset let; tudíž za 1 rok 70 zl.

Jestli-že by vyměřením poplatku v sumě zákonem ustanovené příjem beneficiata neb korporace řeholní padl *pod kongruu*, budiž příspěvek pro matici náboženskou ustanovený buď zcela aneb částečně odepsán.

Tvrdí-li povinník, že poplatkem k matici náboženské *se kongrua jeho zkracuje*, budiž úřední vyšetření všelikých příjmův jeho předsevzato. Při tom se stálé i náhodné *příjmy* počítají, též fundace; příjmy náhodné čili změnám podrobené čítají se dle průřezu posledních 6 let. Jenom stipendia manualní a byt beneficiata neb členů komunity se do příjmů nečítají. Taktéž nečítá se [2]) užitek z budov, jež výnosu neposkytují aneb jichž zapotřebí jest jako bytu pro zřízence povinníkovy neb k účelům hospodářství polního; též nečítá se remunerace za vyučování sv. náboženství, za vyhotovení farních písemností, ani výnos hospodářského fundus instructus. Čistý výnos pozemků páčí se na 5% oné ceny pozemků, která při vyměřování aequivalentu za základ sloužila. Do *vydání* položeny buďte daně a poplatky, přirážky zemské, okresní, obecní, aequivalent, vydržování pomocných kněží, výlohy assekurační, visitační [3]), vydržování konsistorních

[1]) Výnos c. k. ministeria osvěty z 25. března 1875. (Praž. Ord. l. 1875. str. 29.)

[2]) Vynesení c. k. ministerii osvěty a vyučování i financí z 21. srpna 1881. o příspěvcích k matici náboženské v desítiletí 1881—1890. zejména v § 5., 9. a 11., z nichž tuto hlavní věci sdělujeme, poskytlo značných úlev oproti původnímu provádění zákona ze 7. května 1874 (*Vering*, Archiv f. K. R. 1881. pag. 449.)

[3]) Arcibiskupové a biskupové započisti mohou výlohy s jeneralní visitací spojené, vikářům jistý paušál vyměřen a sice 130—150 zl. ročně (Praž. Ord. l. 1886. č. 16.)

kanceláří, výslužné, dary z milosti, výlohy s konáním bohoslužby spojené při chrámech klášterních, stavební výlohy spojené s udržováním stávajících a se zřízením nových budov, pokud výlohy ty ku zachování podstaty jmění a ku provozování hospodářství polního nutnými se býti ukazují. Výlohy s patronátním právem neb inkorporací spojené, pokud se týkají běžných potřeb, dle průměru posledních 6 let vložiti se mohou do vydání. Větší výlohy i zde čítají se dle zásady výš vytknuté (jsou-li totiž opravy stavební nutné čili nic). Fundačních mší jest povinen beneficiat 200 ročně zdarma sloužiti, teprv za ostatní počet smí si čítati stipendium mezi vydání. Dostává-li obročník přírodniny, smí položiti mezi vydání 10% útrat za jich dobývání.

Proti poplatku vyměřenému může beneficiat zadati nejprv představení k c. kr. *místodržitelství*, a sice prostřednictvím c. kr. hejtmanství okresního, a posléze rekurs k c. kr. *ministerstvu osvěty*. Při podniknutí těchto úředních kroků může beneficiat žádati, aby mu biskupská konsistoř byla nápomocna [1]).

Příspěvky k náboženské matici zapravují se buď při c. k. zemské hlavní pokladně (v Praze, Brně) aneb u příslušného c. kr. úřadu berního [2]); příspěvky ty nejsou nikterak prosty poplatku poštovného. Při prvním odvedení příspěvků vydá se beneficiatovi *platební arch*, v němž se příjem příspěvků potvrzuje. Příspěvky odváděti sluší ve lhůtách předběžných vždy 1. ledna, 1. dubna, 1. července a 1. října. Při tom má každý beneficiat předložiti platební arch a spolu list odevzdací (Einantwortungs-Urkunde) [3]) o zapravení příspěvku.

Pozn. Jindy bývala beneficiatům ukládána též daň pod názvem *alumnaticum* čili seminaristicum; daně této více nestává [4]).

[1]) Pražský Ord. l. 1875. č. 11. str. 50.
[2]) Vynesení c. k. ministerií osvěty a financí z 21. srpna 1881. §. 25.
[3]) Pražský Ord. l. 1877 č. 11. str. 44. — č. 14. str. 56.
[4]) Vynesení českého c. k. místodržitelství ze 7. pros. 1886. č. 46503.

Oddíl II.

O církevních beneficiích.

§. 142. Zřízení a innovace beneficia.

I. Zřízení.

O založení beneficia čili obročí platí v podstatě totéž, co jsme o stavbách chrámů [1]) jakožto zákonité předpisy církevní i státní byli vytknuli. Zejména vyžaduje se:

1. Aby založení beneficia dělo se z *příčiny spravedlivé*; příčinou takovou může býti α) nutná potřeba (urgens necessitas); β) zjevný prospěch (evidens utilitas) aneb γ) zvelebení bohoslužby (incrementum cultus divini).

2. *Místo* (město, vesnice) má býti přiměřené povaze beneficia; biskupství nemá se zřizovati ve vesnicích neb malých městysech.

3. Dostatečné *nadání* pozemky, jistinami atp.

4. Schválení *autority církevní.* Co do farních beneficií jest příslušnou autoritou biskup, při biskupstvích a kapitolách stoličných i kollegiatních papež.

5. Schválení autority *státní* [2]).

6. Všichni, jichž se založení nového beneficia týká, musí býti *slyšáni.*

II. Innovace.

Všeliká innovace beneficia může státi se jen α) z důležité a spravedlivé *příčiny*, β) s přivolením autority *církevní* a *státní* a γ) po *vyslyšení* těch, jichž innovace se týká.

Způsoby změn čili innovací v příčině beneficií církevních u nás nejčastěji se vyskytující jsou:

1. Excindování příjmů. O tom bylo v zákonodárství světském nejnověji učiněno následující ustanovení:

„Přeloží-li se osadníci farní do jiné fary, pozbude posavadní farář práva ku všelikým dávkám, kteréž byli povinni jako osadníci vybývati, pokud tomu nejsou na odpor důvody z práva soukromého odvedené anebo pokud při přeložení do jiné fary nebylo nic jiného umluveno.

---

[1]) Srovnej výše str. 356. §. 109. „Chrámy. kaple a sochy".

[2]) Konkordát z r. 1855. čl. 4. a 18. Zákon ze 7. května 1874. §. 20.

Stalo-li se posud někde takové přeložení do jiné fary a bylo-li právo k takovým dávkám zůstaveno předešlému faráři, tedy budiž toto právo, nejsou-li tu výminky výš dotčené, na nového faráře přeneseno, však bez ujmy osobního práva nynějšího faráře k týmž dávkám“ [1]).

Účelem vlády při vydání tohoto zákona bylo [2]), sprostiti matici náboženskou břemena odtud vzniklého, že matice tato musila připláceti na doplnění kongruy farářům na farách nových (po r. 1782. zřízených), kdežto staré fary braly napořád ještě příjmy, které dle názoru vládního nyní vlastně novým farářům přísluší. Avšak při výkladu a provedení tohoto zákona spočívá hlavní váha na slovech „kteréž byli povinni *jako osadníci* vybývati.“ Vláda měla v úmyslu excindovati (vyloučiti) ze starých a přiřknouti novým farám zejména příjmy trojího druhu: *α*) poplatky štolové, *β*) desátky a jistiny vyvazovací, *γ*) pozemky, jsou-li věnovány za jisté, v té které obci konané církevní služby či úkony.

Pokud však se týká *desátku* a jistin vyvazovacích, bylo nejvyšším c. kr. správním dvorem soudním právoplatně rozhodnuto [3]), že odvádění desátku jest povinnost s držením pozemku spojená, břemeno věcné, které majiteli se ukládá, byť týž ani na osadě nebydlil a tudíž odvádění desátku není břemenem, jež osadníci jako osadníci plniti jsou povinni. Není tedy desátek dávkou osadníků jako takových, a není jí též *vyvazovací* jistina.

Samo sebou jest dle toho, co výše o innovaci vůbec bylo za pravidlo vystaveno, na jevě, že mimo schválení vyslovené se strany státních úřadů (c. kr. hejtmanství, c. kr. místodržitelství, c. kr. ministeria osvěty) k úplné platnosti excindace čili dismembrace dle kanonického práva vyžaduje se ještě *schválení církevní*, o kteréž u biskupského Ordinariatu se ucházeti třeba.

2. Vyměření výslužného čili pense, což se kanonickým terminem „diminutio“ vyznačuje. Jde-li předchůdce za příčinou stáří neb choroby na odpočinek, může nástupci jeho (stačí-li příjmy obroční) uložena býti povinnost, aby

---

[1]) Zákon ze 7. května 1874. §. 21. (Praž. Ord. l. 1874. str. 99).

[2]) Viz odůvodňovací zprávu (Motivenbericht) ku stenografickým protokollům sněmovny v příčině zákona ze 7. května 1874. přiloženou.

[3]) Rozhodnutí ze dne 26. října 1876. a 15. pros. 1876. („Čas Duch.“ 1877. str. 41—45.) Od té doby excindování obročních příjmů jen zřídka kdy se povoluje.

předchůdci platil roční výslužné čili pensi, jejížto obnos biskup v dorozumění se světskou vládou ustanoví. Obyčejně jen částka výslužného z obročí se vykazuje, ostatní částku doplácí matice náboženská. Také při směně (kommutaci) beneficií může beneficiatovi, jemuž se dostalo většího obročí, býti uloženo, aby onomu knězi, jenž směnou škodu utrpěl, roční náhradu čili pensi odváděl.

§. 143. Farní zkouška konkursní.

Slovem „*konkurs*“ naznačujeme dvojí věc od sebe rozdílnou, ač poněkud spřízněnou. Nejprv rozumíme konkursem samo ucházení se o beneficium uprázdněné. Konkurs takový má při každé vakatuře veřejně vypsán býti a vyměřuje se po pravidlu lhůta *šesti týdnů*, v kterémžto čase kandidáti žádosti své zadati mohou. Oznamuje se uprázdnění beneficií duchovenstvu diecésnímu listy ordinariatními, časopisy církevními a zvláštními kurrendami či oběžníky. — V druhém smyslu užívá se slova „konkurs“ zkráceninou k naznačení farní zkoušky konkursní. Sněm Tridentský velí [1]), aby při každém uprázdnění beneficia konala se zvláštní zkouška farního konkursu, kteráž má platnost pouze pro obsazení tohoto obročí a žádného jiného. Při konkursní zkoušce této má se biskup přesvědčiti jak o spůsobilosti vědecké tak o jiných kanonických vlastnostech, jichž se při kandidátu beneficia farního vyhledává. V korunních zemích mocnářství rakouského vešlo však se zřetelem na velkou rozsáhlost zdejších diecésí v obyčej, že několikráte do roka koná se tak zvaný konkurs či konkursní zkouška jenerální čili všeobecná, která se týká pouze vědecké spůsobilosti kandidátovy a v ohledu vědeckém jej spůsobilým činí k dosažení každého beneficia farního; jiné kanonické vlastnosti jeho skoumají se teprv, když ten který kandidát zadal žádost o jisté beneficium farní.

V Čechách byla s přivolením Stolice římské záležitost konkursní zkoušky na tento spůsob uspořádána [2]):

---

[1]) Trid. sess. XXIV. cap. 18. reform.

[2]) Provincialní sněm Pražský z r. 1860. tit. VI. cap. 9. — Syn. dioec. 1863. č. 6.

1. Zkouška jenerální farního konkursu koná se *dvakráte v roce* (v Praze v měsíci květnu a v říjnu) a sice týká se tato zkouška *vědecké* způsobilosti kandidátů beneficií.

2. Ku zkoušce může připuštěn býti každý kněz světský neb řeholní, jenž nejméně 3 léta pracoval ve správě duchovní aneb po 5 let požíval jurisdikce k zpovídání.

3. Examinátoři synodalní (synodou diecésní zvolení) aneb prosynodální (zvolení biskupem ve srozumění s kapitolou kathedralní) předkládají kandidátům otázky k zodpovídání písemnému a k zodpovídání ústnímu a sice:

α) písemně sluší vypracovati odpověď na otázky dané z *dogmatiky*, *morálky* a *církevního práva* (vesměs jazykem latinským); pak z *pastorálky*, též vypracovati nutno *kázaní* [1]), *katechesi* a *výklad exegeticko-homiletický* čili homilii rozbornou (vesměs jazykem českým neb německým dle vlastní vůle kandidátovy);

β) ústně podstupují kandidáti zkoušku z *dogmatiky*, *morálky* a *práva církevního*, načež ještě přednášejí část kázaní a katechese, aby ústní přednes jejich posouditi se mohl.

4. Approbace uděluje se výrazy: „approbatus cum applausu," neb „per majora cum applausu," neb „approbatus," anebo „per majora approbatus." Kdo nebyl approbován („reprobatus") z jednoho předmětu neb druhého, opraviž při konkursní zkoušce jenerální nejblíže příští zkoušku svou jen co do téhož předmětu; kdo však reprobován byl z více předmětův (v Pražské arcidiecési byl-li více než ze tří předmětův reprobován), povinen jest opakovati celou zkoušku.

Žádost o připuštění k farní zkoušce konkursní zadejž kandidát asi na 4 týdny před odbýváním konkursu prostřednictvím biskupského vikariatu ku konsistoři asi v tahle slova:

Vysoce důstojná knížecí arcibiskupská Konsistoř!

V hluboké úctě podepsaný hodlá v říjnu t. r. podrobiti se farní zkoušce konkursní a vznáší tímto k Vysoce důstojné knížecí arcibiskupské Konsistoři uctivou žádost, aby k vykonání zkoušky této při jenerálním konkursu dne 11., 12. a 13. října 1887 byl připuštěn. Týž byl na kněžství vysvěcen dne 18. července r. 1883. a nalezá se od 20. října r. 1883. jakožto kaplan v Jáchymově.

V Jáchymově, dne 26. srpna 1887.

Ferdinand Franěk,
kaplan.

---

[1]) Obyčejně žádá se, aby vypracován byl do podrobna přístup kázaní, a závěrek; rozvrh budiž stručně nastíněn.

Rubrum: Ferd. Franěk, kaplan v Jáchymově žádá připuštěn býti k jenerální farní zkoušce konkursní 11., 12. a 13. října r. 1887.

5. Mimo čas jenerálního konkursu farního se nyní po pravidlu ku zvláštní zkoušce farní (Special-Concurs) jen v případech řídkých a z důvodů velmi závažných povolení ordinariatní některému knězi uděluje; a protož radno, aby každý kněz, zvláště má-li blízkou naději na beneficium, sobě přispíšil, by v pravý čas jenerální zkoušce konkursní podrobiti se mohl a tudíž při obsazení beneficia vlastním lhůty vyměřené pronedbáním škody neutrpěl.

6. Dispens od zkoušky konkursní uděluje se v těchto případech:

a) Od konkursní zkoušky farní vůbec mohou býti dispensováni skuteční neb bývalí professoři theologie; doktoři theologie, kteříž se přísným zkouškám podrobili; spisovatelé bohovědečtí. Někdy též katechetům na základě konkursní zkoušky katechetické na př. pro střední školy výtečně podstoupené dispens od zkoušky farního konkursu se uděluje.

b) Od opakování farní zkoušky konkursní mohou dispensováni býti *α*) kdož jsou *9 let* ve správě duchovní aneb v jiném úřadě církevním a při první zkoušce farní obdrželi většinu známek výtečných, aneb ač známek takových nedostali, spisovatelskou činností se vyznamenali aneb výtečné práce při poradách pastýřských předložili; *β*) kdož nejméně *12 let* nějaký úřad církevní s pochvalou vrchnosti církevní zastávali, mohou vesměs od opakování zkoušky býti dispensováni.

Dispens od zkoušky má platnost po celých *6 let* tak jako zkouška sama.

Žádost o dispens od konkursní zkoušky může zníti na tenhle spůsob:

Vysoce důstojná Biskupská Konsistoř!

V hluboké úctě podepsaný hodlá zadati prosbu o beneficium farní v Křivsoudově na patronátě knížete z Auerspergů. K tomu cíli však dovoluje si co nejuctivěji žádati, aby Vysoce důstojná Biskupská Konsistoř jemu dispens od opětování zkoušky konkursní udělili ráčila; neboť

1. Podrobil se v úctě podepsaný farní zkoušce konkursní v říjnu r. 1878., a to s výsledkem takovým, že, jak připojené vysvědčení dokazuje, ze tří předmětův obdržel známky výtečné.

2. Psal týž častěji obšírnější články do „Časopisu katolického duchovenstva“ (zejména v ročnících 1875., 1876. a 1883.) a do „Blahověsta“ (r. 1884.), jakož i podal při pastorální poradě konané na jaře roku 1885. ve vikariatě Kosteleckém, jsa tehdáž kaplanem v Jelením, obšírnou práci konferenční o kázaních katechetických, kterážto práce došla pochvaly Vysoce důstojné Konsistoře

3. Nalezá se nyní v úctě podepsaný jakožto administrátor na faře Křivsoudovské, 2000 duší čítající, a nelze mu tak snadno odtud se vzdáliti a ku složení farní zkoušky se do stoličného města dostaviti, jelikož v celém vůkolí by pro nedostatečný počet duchovenstva žádného zástupce za sebe vyhledati nemohl.

Z těch příčin jakož i s ohledem na to, že v úctě podepsaný již od r. 1875, tudíž bezmála 11 let s pochvalou své církevní vrchnosti v duchovní správě neunavně pracuje, dovoluje si co nejuctivěji žádati, aby Vysoce důstojná Biskupská Konsistoř jej od opakování farní zkoušky konkursní milostivě dispensovati ráčila.

V Křivsoudově, dne 27. března 1886.

Martin Čejka,
administrátor.

7. Druhá část examinis concursus vykoná se teprv pokaždé při obsazování toho kterého uprázdněného beneficia. Každý kandidát spolu se žádostí o beneficium předlož také doklady své spůsobilosti, načež examinátoři (nejméně 3) proskoumají všecky kanonické požadavky, obzvláště stáří, mravní zachovalost, vědecké vzdělání, jak dlouho který z kandidátův ve službě církve působí a jakých zásluh sobě zjednal. Mohouť examinátoři při tomto skoumání buď dáti všem kandidátům approbaci aneb mohou také vyloučiti toho, jejž v některé příčině za nespůsobilého uznávají. Takový, jemuž dáno *votum exclusivum*, nesmí kollátorovi neb patronovi pro uprázdněné beneficium ponavržen býti.

8. Kdokoli byl od examinátorů v příčině vědeckého vzdělání neb jiných požadavků za nespůsobilého prohlášen aneb se domnívá, že mu od biskupa bylo ukřivděno, může v neprodlužné lhůtě 10 dnův, počítaje ode dne propůjčení beneficia zadati *odvolání* (appelaci) k vyšší (metropolitní) stolici. Appelace taková má účinek pouze devolutivní t. j. věc spadá teď pod pravomoc vyšší stolice, nikoli účinek suspensivní, t. j. obsazení beneficia tím nikterak se nezdrží.

§. 144. Žádost o propůjčení beneficia.

Opatřen jsa chvalným vysvědčením o farní zkoušce konkursní aneb dispensí od zkoušky této může kandidát

sestaviti a na příslušném místě zadati žádost o propůjčení beneficia. V tom ohledu buďtež následující věci připomenuty:

1. Všeliká žádost o propůjčení beneficia budiž v cestě *vikariatu* předložena neb zaslána biskupské konsistoři té diecése, kde leží uprázdněné obročí. Žádá-li však kněz do *jiné diecése*, na př. z arcidiecése Pražské o beneficium ležící v diecési Budějovické, zadejž žádost cestou vikariatní u svého vlastního Ordinaria neb jeho konsistoře Pražské, s požádáním, aby všecky listiny do Budějovic zaslány a spolu aby též vysvědčení Pražské konsistoře o spůsobilosti žadatelově připojeno bylo. Když by už bylo velice na spěch, jelikož na př. šestitýhodní lhůta k zadání žádosti již se ku konci blíží, mohl by kandidát, aby termínu nezmeškal, zaslati žádost svou přímo do Budějovic, spolu však Pražskou konsistoř o vyhotovení a zaslání zmíněného vysvědčení poprositi.

2. Pokud se adresování žádosti týká, buďtež rozeznávány tyto případy:

α) Je-li k propůjčení beneficia oprávněn *císař* jakožto král český neb markrabě moravský, císařovna (při král. věnných městech), c. kr. ministerstvo, c. kr. místodržitelství [1]) neb jiný *c. kr. úřad*, budiž žádost stylisována k Jich Veličenstvům aneb k dotyčnému c. kr. úřadu a opatřena kolkem 1 zl. Každá příloha opatřena buď kolkem 15 kr. Ku konsistoři budiž v tom případě zaslána jenom kratičká žádost (bez kolku) [2]) asi v tahle slova:

Vysoce důstojná knížecí Arcibiskupská Konsistoř!

V hluboké úctě podepsaný dovoluje si tímto předložiti svou žádost k Veleslavnému c. kr. Místodržitelství o propůjčení fary patronátu matice náboženské ve Velíši se všemi přílohami a připojuje nejuctivější prosbu, Vysoce důstojná knížecí Arcibiskupská Konsistoř račiž jej pro zmíněné beneficium milostivě do návrhu dáti.

V Radošovicích, dne 20. ledna 1886.

Josef Vostříž,
administrátor.

---

[1]) Nejvyšším rozhodnutím z 19. prosince 1879. bylo ustanoveno, aby veškerá veřejná podací práva, která ne úřady státní správy kultu, nýbrž jiné zeměpanské úřady při obročích před tím vykonávaly, rokem 1880. na *politické úřady zemské* (místodržitelství) a pokud se týče dle předpisů pro obvod působnosti těchto úřadů a ministerstev ve věcech podacích, na *ministerium osvěty a vyučování* přenesena byla. (Vynesení ministeria osvěty ze dne 10. února 1880. č. 20029. Praž. Ord. list 1880., str. 30.)

[2]) Srovnej sazbu kolkovou str. 51. „Beneficium“ jakož i str. 55. a 58.

β) Je-li však ku praesentaci na uprázdněné obročí oprávněn *patron soukromý*, taktéž nalezá-li se fara na soukromých statcích Jeho Veličenstva císaře [1]), budiž žádost kolkem 1 zl. opatřena a stylisována ku konsistoři biskupské a veškery přílohy k žádosti té připojeny a sice in originali; každá příloha měj kolek 15 kr. [2]).

Patronovi soukromému podejž kandidát osobně aneb zašli žádost nekolkovanou a připoj také pověřené opisy příloh, jichž originály ku konsistoři zaslal.

3. V žádosti buďtež zejména uvedeny a přílohami dotvrzeny tyto věci: *α*) státní *občanství* rakouské [3]); *β*) *stáří* (obé dosvědčuje po pravidlu křestní list); *γ*) *vědecké* vzdělání (vysvědčení maturitní, absolutorium theologických studií, po případě vysvědčení rigorosní); *δ*) *zkouška farního konkursu* (vysvědčení o zkoušce aneb dispense biskupská); *ε*) dosavadní *činnost* (kde kaplanem a jak dlouho, aneb farářem atp.; zřejmě uvedeno budiž datum každé jurisdikce neb jmenování a buďtež přiloženy jurisdikce neb ustanovovací dekrety; spolu napiš dopodrobna, jak dlouho jsi na témž neb jiném patronátě působil); *ζ*) *zásluhy*, jichž sobě kandidát zjednal v rozličných oborech správy duchovní, ve školství, pěstování literatury atp.; v žádosti všecky pochvalné dekrety neb dosažená vyznamenání s uvedením dne a roku vyznačiti nutno (připojena buďtež in originali vysvědčení, a přiloženy buďtež pochvalné dekrety od biskupa, konsistoře a úřadů světských, po případě vyznamenání, jichž se kandidátovi dostalo [4]).

Pozn. Žádá-li *farář* o propůjčení jiného beneficia farního, udejž příčiny kanonické, proč si přeje na jiné místo dosazen býti, na př. an požívá na nynější faře příliš skromných příjmů, aneb zdraví mu tam nesvědčí, aneb pro stáří přeje si místa, kde by měl kaplana, aneb měl nesnáze s patronem, s osadou atd.

a) Podáváme příklad žádosti a sice nejprv takové, kdež beneficium nalézá se na *patronátě soukromém.*

---

[1]) Viz 1. poznámku pod textem na str. 51.

[2]) Srovnej poznámku pod textem na str. 55.

[3]) Zákon ze 7. května 1874. §. 2.

[4]) Výnos kn. arc. konsistoře Pražské z 28. června 1871. (Praž. Ordin. list 1871. č. 14., str. 60.) a 10. října 1884. (Ordin list Praž. 1884. č 14, str. 53—54.)

Vysoce důstojná knížecí Arcibiskupská Konsistoř!

V hluboké úctě podepsaný osměluje se o propůjčení farního beneficia ve Pcherách, kteréž se resignací dosavádního faráře Jakuba Hrubého uprázdnilo, pokorně žádati a to na základě následujících důvodů:

1. V úctě nížepsaný narodil se jako syn katolických rodičů ve Vlkovci, osada Kocerady v okresu Černokosteleckém v Čechách dne 1[illegible]. února 1850., jak připojený křestní list dosvědčuje.

2. Týž věnoval se studiím gymnasijním na cís. kr. gymnasii Novoměstském v Praze, kdež v červenci 1868. maturitní zkoušce s dobrým prospěchem se podrobil. Vstoupiv pak do kníž. arcib. alumnátu Pražského konal studia theologická od r. 1869—1872. na universitě Karlo-Ferdinandejské v Praze a to s výsledkem takovým, že z části výtečné, z části dobré známky obdržel.

3. Zkoušce farního konkursu podrobil se v hluboké úctě podepsaný v květnu r. 1878.; načež v říjnu 1884. jemu byla od Nejdůstojnějšího kníž. arcib. Ordinariatu dispens od opakování zmíněné zkoušky udělena, kteréžto listiny obě v úctě podepsaný tímto předkládati si dovoluje.

4. Po vysvěcení svém byl týž od Nejdůst. knížecího arcibiskupského Ordinariatu ustanoven za kaplana ve Wildšteině, kdež setrval od roku 1872—1874., načež se stal kaplanem ve Kvílicích, na patronátě J. Exc. hrab. z Clamů-Martiniců, kdež od srpna 1874. pobyl až do dubna 1882., v kterémžto čase ustanoven jest starším kaplanem na Smečně, kdež až dosavad se nalezá. Ustanovovací dekrety na všecka zde zmíněná místa jsou připojeny.

5. Jakým spůsobem se v hluboké úctě podepsaný snažil veškerým povinnostem správy duchovní vyhověti, to dotvrzuje vysvědčení vikariatního úřadu Chebského z roku 1871., pak vikariatní vysvědčení z okresu Slánského.

6. V uznání záslužné činnosti v hluboké úctě podepsaného udělila jemu Vysoce důstojná knížecí Arcibiskupská Konsistoř v r. 1877. dekret pochvalný, načež opět za příležitosti jenerální visitace roku 1880 konané Jeho Eminencí Nejdůstojnější arcipastýř jemu obzvláště pro pilné vyučování školních dítek v pravdách sv. náboženství spokojenost svou a pochvalu vysloviti ráčil. Konečně pak týž Nejdůstojnější Ordinarius jej v únoru 1883. ráčil propůjčením synodalií vyznamenati.

7. Pokud zachovalosti mravní se týká, snažil se v hluboké úctě podepsaný vždy co nejsvědomitěji, aby dobrým příkladem věřícímu lidu předcházel a vlídností i laskavostí sobě důvěry všeobecné zjednal.

Posléze v hluboké úctě podepsaný co nejslavněji připovídá, a se zavazuje, že bude-li mu samostatná duchovní správa osady Pcherské svěřena, ze všech sil svých se přičiní, aby povinnostem svým ku spokojenosti Nejdůstojnějšího arcipastýře svého v každém čase vyhověl. Tudíž prosí v hluboké úctě podepsaný co nejsnažněji, aby Vysoce důstojná kníž. Arcibiskupská Konsistoř naň při obsazování uprázdněné fary ve Pcherách milostivý ohled vzíti a jej Jeho Excellenci panu hraběti z Clamů-Martiniců jakožto patronovi co nejlépe odporučiti ráčila.

Na Smečně, dne 5. října 1886.

Vilém Řezáč,
kaplan.

b) Žádost o propůjčení beneficia na *patronátě veřejném* čili císařském a královském může zníti následujícím spůsobem:

Veleslavné cís. král. Místodržitelství!

V hluboké úctě podepsaný dovoluje si o dobrotivé propůjčení fary v Stebuzevsi, okresní hejtmanství Benešovské, kterážto se nalezá na patronátě matice náboženské, snažně žádati a uvádí ku podpoře prosby své tyto důvody:

1. V úctě podepsaný narodil se jakožto syn katolických rodičů ve Svárově v Čechách, v okresu Smíchovském, dne 9. prosince 1855. jak připojený list křestní dotvrzuje.

2. Studiím gymnasijním oddal se na c. kr. akademickém gymnasii v Praze, a s dobrým výsledkem podstoupil zkoušku maturitní v září 1875. Téhož roku byl přijat do kníž. arcibiskupského alumnátu v Praze, a konal až do července 1879 na theologické fakultě university Karlo-Ferdinandejské studia bohoslovecká s prospěchem naskrz dobrým, jak toho připojené absolutorium theologické důkaz podává, i byl 30. července 1879. na kněžství vysvěcen.

3. V říjnu roku 1884. podrobil se v úctě podepsaný farní zkoušce konkursní v Praze, při kteréž, jak svědčí přiložené vysvědčení, obdržel z části výtečné, z části pak dobré známky.

4. Hned po vysvěcení svém na kněžství stal se v úctě podepsaný kooperátorem na patronátě matice náboženské ve Vavřinci r. 1879., načež byl r. 1881. ustanoven za kooperátora do Sázavy, kdež pobyl až do března 1884, v kteroužto dobu uloženo jemu, aby administroval faru Oužickou; po znovuobsazení fary této v listopadu 1884 byl v úctě podepsaný jmenován kooperátorem v Křečovicích, kdež až doposud se nalezá.

5. Vždy se v úctě podepsaný o to zasazoval, aby na těchto místech s všelikou horlivostí konal povinnosti povolání svého ve škole, na kazatelně i v jiných oborech správy duchovní, což dotvrzují vysvědčení kn. arcib. vikariatních úřadů Černo-Kosteleckého a Bystřického zde připojená.

6. Bezpečným toho důkazem, že práce, jež v hluboké úctě níže-psaný v duchovní správě na místech výš jmenovaných konal, bez užitku nebyla, podávají dekrety pochvalné, jichž se mu dostalo od Vysoce důst. kníž. arcib. Konsistoře Pražské v r. 1882. a poznovu v r. 1885., v nichž bedlivé a neunavné působení jeho v úřadě katechetském a kazatelském, jakož také obezřetnost při samostatném řízení farní osady Oužické osvědčená došly úplného uznání se strany církevní vrchnosti.

7. Posléze dovoluje si v úctě podepsaný též na to poukázati, že od r. 1881—1884 ochotně vypomáhal při duchovní správě c. kr. vojska, kteréž v okolí Sázavském začasté cvičení předepsaná konalo. Tato činnost níže-psaného byla také od samého c. kr. vrchního velitelství vojenského v Praze r. 1884. s pochvalou na vědomí vzata, jak úřední přípis zde přiložený ukazuje.

Z uvedených příčin doufá v hluboké úctě podepsaný, že smí nyní po osmileté neunavné práci na vinici Páně tím spíše činiti nárok na uprázdněnou faru v Stebuzevsi, jelikož na osadě Křečovické jakožto kooperátor má příjmy tak skrovné, že ani nejnutnějších věcí sobě opatřiti

nemůže, tím méně podporovati stařičké rodiče své. Pročež i s ohledem na tyto rodiče jeho v nuzných poměrech postavené v úctě podepsanému Veleslavné cís. král. Místodržitelství propůjčením fary Stebuzevské velké dobrodiní proukáže, za kteréž on povždy vděčným zůstati a povinnosti své jakožto kněz i státní občan věrně plniti tímto slavně připovídá.

V Křečovicích, dne 20. června 1887.

Vojtěch Farský,
kooperátor.

Pozn. Je-li beneficium *collationis liberae* episcopalis, budiž žádost stylisována na „Nejdůstojnější biskupský (arcibiskupský) Ordinariat", a žádáno v ten smysl, aby beneficium liberae collationis bylo žadateli propůjčeno.

§. 145. Investitura kanonická.

Dle práva církevního přináleží tomu, jenž byl od patrona k nějakému uprázdněnému obročí řádně praesentován, *jus ad rem*; taktéž při beneficiích liberae collationis trvá jus ad rem tak dlouho, dokud ten, jemuž beneficium propůjčeno bylo, je nepřijal. Jakmile však praesentovaný byl kanonicky investován čili institutio collativa jemu propůjčena, aneb jakmile ten, jemuž beneficium liberae collationis od biskupa bylo propůjčeno, prohlásil, že je přijímá, nabývá tím *jus in re*, t. j. od nynějška jest beneficiatem v kanonickém smyslu slova toho, od nynějška jest zavázán plniti povinnosti a oprávněn vykonávati všeliká práva, jakož i bráti požitky z téhož obročí plynoucí. Podle kanonického práva povinen jest praesentovaný, aby během *dvou měsíců* po praesentaci o instituci čili investituru žádal a v ruce biskupa neb jenerálního vikáře předepsanou přísahu složil. Avšak v prospěchu osady jakož i faráře nově ustanoveného jest žádoucno, aby praesentovaný ihned po obdržené praesentaci dal se kanonicky investovati, což také až do roku 1873. bez překážky se vesměs činívalo. Nyní však takto zachovati se sluší:

1. Při beneficiích liberae collationis a patronátu soukromého povinen jest biskup osobnost, kteréž beneficium jest propůjčeno aneb která od patrona jest praesentována, oznámiti cís. královskému místodržitelství. Taktéž má oznámiti osobnost administrátora realního (vicarii perpetui) ustanoveného pro nějaké inkorporované beneficium.

Místodržitelství může oznámiti biskupovi své námitky proti dotčené osobnosti. Neučiní-li místodržitelství ve *30* dnech, když mu byla osoba oznámena, žádných námitek

proti ní, může předsevzata býti investitura faráře aneb potvrzení realního administrátora.

Jestliže od c. kr. místodržitelství byly námitky činěny, může biskup odvolati se k ministrovi osvěty. Nedá-li ministr místa tomuto odvolání, nesmí farář býti investován ani realní administrátor stvrzen [1]).

Pozn. Při beneficiích *císařského patronátu* t. j. kde jmenuje neb praesentuje císař, místodržitelství, neb jiný úřad císařský, není tohoto 30-denního čekání zapotřebí, jelikož císař neb úřadové císařští jenom personas gratas praesentují.

2. Není-li se strany vlády světské žádných námitek, a je li tudíž osobnost beneficiata vládě „persona grata", může beneficiat odebrati se do stoličného města k investituře kanonické; do rukou biskupa neb jenerálního vikáře složí vyznání víry dle formule Tridentské s dodatkem sněmu Vatikánského, pak přísahu poslušnosti (juramentum obedientiae). Investitura kanonická čili institutio collativa propůjčuje farářovi jus in re, týž investiturou nabývá doživotného práva k tomuto obročí, z něhož bez kanonického processu odstraněn býti nemůže.

Pozn. Administrátoři *inkorporovaných far* klášterních nebývají kanonicky investováni; představený řeholní ustanoví osobnost administrátora inkorporované fary, kterýž povinen jest podrobiti se zkoušce farního konkursu, načež jemu biskup jurisdikci udělí [2]).

§. 146. Installace.

Od investitury rozeznává se v právu církevním installace, jinak institutio corporalis nazvaná; jest pak installace úkon, jímžto biskupský vikář (jenerální neb okresní) veřejně

---

[1]) Zákon ze 7. května 1874. §. 6. zní: „Propůjčuje-li biskup nějakého místa volně, aneb má-li praesentaci někdo jiný nežli císař nebo některý úřad císařský, anebo zřizuje-li se zástupce nějaké vtělené praebendy farní, povinen jest biskup oznámiti osobu k tomu místu určenou řízení zemskému. Tomuto řízení přísluší oznámiti biskupovi své námitky, uvedouc zároveň jich příčiny. Neučiní-li řízení zemské ve 30 dnech, když mu byla osoba oznámena, žádných námitek proti ní, může se osoba dotčená bez závady ustanoviti nebo praebenda vtělená obsaditi. Z námitek od řízení zemského učiněných může se biskup odvolati k ministrovi záležitostí duchovních. Nedá-li ministr odvolání místa, nemůže se duchovní ustanoviti ani praebenda obsaditi."

[2]) Syn. Provinc., Prag. tit. VII cap. 4 str. 246.

a slavně nového faráře osadě představuje a jej v obročí uvádí. Na místě vikáře může úkon installační předsevzíti také jiný kněz od biskupa neb vikáře delegovaný.

1. Zmíněného účelu installace jen v tom případě úplně dosíci lze, byla-li vykonána záhy po příchodu nového beneficiata na faru. Tudíž zákony církevní vesměs požadují, aby farář brzy po svém dosednutí na faru byl installován. V arcidiecési Pražské ustanoveno, aby installace stala se před uplynutím *jednoho měsíce* po příchodu nového faráře [1]).

2. Máť pak se díti installace v *neděli* neb v zasvěcený svátek, aby osadníci v počtu jak možná největším slavnosti té súčastniti se mohli.

3. Obyčejně bývá úkonu installačnímu přítomen též *patron* beneficia aneb zástupce jeho; z rukou tohoto béře vikář klíče chrámové a pečeť farní, načež obé faráři nově installovanému odevzdává. Obřadem tím se patronovi jakési vyznamenání při zmíněném úkonu propůjčuje, ačkoliv jinak dle zákonů církevních installace nejenom uvádí nového beneficiata ve vykonávání práv duchovních (jura spiritualia), nýbrž i v užívání příjmův (jura temporalia) s obročím spojených.

Pozn. Zákonodárstvím státním ustanoveno [2]), že má se činiti rozdíl mezi installací *spirituální* a *temporální*. Dosazovati osoby k úřadům a praebendám jmenované v práva duchovní náleží příslušným vrchním církevním. Uváděti je v příjmy s těmito úřady a praebendami spojené náleží státní správě záležitosti duchovních za účastenství biskupů a osad farních a pokud jsou tyto úřady a praebendy postaveny pod patronátem soukromým, také za účastenství církevních patronů. Způsob tohoto účastenství ustanoví se nařízením zvláštním po vyslyšení biskupů

4. Po vykonané installaci povinen jest okresní vikář, *zprávu* o předsevzatém úkonu tomto podati biskupskému Ordinariatu [3]). Tím způsobem se biskup přesvědčí, zdaž se církevní předpis diecésní svědomitě plní. Kdyžby tedy z příčin, které zvláštního ohledu zasluhují, nebylo snadno vykonati installaci v době předepsané, požádejž nově investovaný beneficiat vikáře, aby installace o kratičkou dobu byla odložena (na delší dobu nikdy se výminka taková neděj, ježto by pak úkon installační všelikého významu postrádal).

[1]) Syn. dioec. Prag. 1873. cap 12., pg. 31—32. — V diecési Budějovické má býti farář nejdéle ve *14 dnech* installován.

[2]) Zákon ze 7. května 1874. §. 7.

[3]) Syn. dioec. Prag. 1873. cap. 12., pag. 32.

O příčině odkladu toho připoj vikář ve zprávě své k Ordinariatu zaslané zvláštní připomenutí.

Žádost v příčině odložení installace znějž takto:

Veledůstojný biskupský Úřade Vikariatní!

V úctě podepsaný byl dne 14. srpna t. r. od Jeho Milosti nejdůstojnějšího p. Biskupa Budějovického na faru v Merklíně kanonicky investován. Dle předpisů synody diécesní z r. 1873. měl by nížepsaný do uplynutí 14 dnů, tedy do dne 1. září býti na faru installován.

Jelikož však dne 28. září připadá slavnost sv. Václava, patrona království českého, dovoluje si v úctě podepsaný žádati, aby Veledůstojný biskupský úřad Vikariatní ráčil k tomu přivoliti, by installace teprv dne 28. září se odbývala a vznáší spolu k Vaší Důstojnosti prosbu, aby zde úkon installační v den sv. Václava předsevzíti ráčila.

V Merklíně, dne 24. srpna 1886.

Gabriel Sandner,
farář.

§. 147. Resignování beneficia.

Resignací rozumíme dobrovolné vzdání se farního obročí.

1. Někdy stanoví zákon církevní, že jistý úkon beneficiatův zavírá v sobě vzdání se beneficia čili obročí, na př. když farář obdržel jiné farní beneficium aneb vůbec úřad takový, s nímž pospolu nelze podržeti beneficium farní (t. j. obdržel beneficium incompatibile); taktéž složil-li farář slavnou professí řeholní, aneb stal-li se bludařem neb odpadlíkem, jest úkon takový se ztrátou beneficia spojen, což nazývá se resignace mlčemná (tacita resignatio). V těchto právě zde zmíněných případech není tedy nikterak zapotřebí, aby beneficiat výslovně obročí svého se vzdal čili je resignoval.

2. Resignace výslovná (resignatio expressa) staniž se buď ústně nebo písemně. Můžeť farář biskupovi neb vikáři jenerálnímu *ústně* ohlásiti, že se beneficia svého vzdává, a když biskup resignaci přijme, nabývá právní platnosti. Nejčastěji však se vyžaduje, aby beneficiat zadal resignaci svou *písemně*, by trvalý důkaz o dobrovolném vzdání se dotyčného obročí poskytovala. Kanonické vlastnosti resignace jsou tyto:

α) Resignace staniž se zcela *svobodně*, bez všelikého donucování; *β*) z *příčin dostatečných*; příčinou resignace bývá choroba tělesná neb duševní; irregularita (ex defectu neb ex delicto), při kteréžto nelze obdržeti dispensaci; dané

pohoršení; zarytá nenávist osady proti duchovnímu pastýři, vysoké stáří; *γ*) k resignaci požaduje se *svolení církevních představených*; je-li resignace bezvýminečná (resignatio pura), může farář resignovati v ruce biskupa; je li resignace podmíněná (conditionata) a sice cum reservatione pensionis, rozhoduje taktéž o ní biskup; při resignaci in favorem tertii jest však zapotřebí přivolení papežského. V Rakousku za příčinou hmotného opatření zejména pense, pokud se má z matice náboženské vykázati, jest potřeba, zjednati též přivolení c. kr. místodržitelství (po případě c. kr. ministerstva); *δ*) bez poškození práva *osob třetích*; tudíž resignace in favorem tertii musí předložiti se patronovi, zdaž s ní souhlasí; vede-li se spor o beneficium, můžeť ono pouze ve prospěch druhé strany sporné býti resignováno.

Právo beneficiata k dosavadnímu obročí při resignaci bezvýminečné *přestává* týmž okamžením, když biskup svolení své udělil; při podmíněné resignaci však mizí právo teprv po vyplnění podmínky. — Kdyby beneficiat už ve *20 dnech* po učiněné resignaci zemřel, považuje se resignace za neplatnou a obročí pokládá se za uprázdněné per obitum [1]).

3. Obyčejně při resignací beneficiata, jakož i když jiný kněz (kaplan, katecheta) žádá, aby dán byl na dočasný neb trvalý odpočinek, spolu o to se jedná, aby knězi z aktivní činnosti církevní odstupujícímu vykázáno bylo v ý s l u ž n é čili plat k výživě jeho postačitelný [2]).

4. Podáváme zde vzorec resignace naprosté čili *bezvýminečné*:

Vysoce důstojná knížecí Arcibiskupská Konsistoř!

Věkem i nemocí jsa velice sklíčen dovoluje si v úctě podepsaný žádati, aby Vysoce důstojná knížecí Arcibiskupská Konsistoř ráčila dobrotivě přivoliti a schváliti resignaci přítomnou, kteroužto v úctě podepsaný farního beneficia svého v městě Berouně se vzdává, uváděje k odůvodnění tohoto úmyslu svého následující příčiny:

1. Žadatel narodil se v Oubyslavicích dne 28. ledna 1811 a jest nyní 75 let stár, věk to zajisté takový, při němž, i kdyby vůle byla sebe pevnější, nebývá člověk s to, povinnostem poněkud obtížnějším vyhověti.

2. Že však právě v osadě Berounské úřad pastýře duchovního jest s velikými obtížemi spojen a že jest zde zapotřebí ducha pružnějšího, než jakým se honositi může kmet téměř 80letý, Vysoce důstojná knížecí Arcibiskupská Konsistoř ráčí zajisté uznati, zvláště, uváží-li, že osada zdejší

[1]) Regula „de viginti“ kanceláře apoštolské.

[2]) Viz o tom výše str. 431—433.

čítá bezmála 6000 duší a že ve městě tak lidnatém mnohem vydatněji bude o obhájení zájmů církevních postaráno, jestliže správa zdejší osady mladším a pevnějším rukám se svěří.

3. Ačkoliv stáří samo již vzbuzuje v útrobě nížepsaného touhu po odpočinku, zůstal by týž přece milerád v osadě, kteréž věnoval práci téměř polovice svého života, kdyby mu v tom nebránila příčina jiná, a sice tělesná neduživost, o kteréž připojené vysvědčení lékařské hodnověrnou zprávu podává. Pakostnice, neduh to již přes 20 let s tělem v úctě podepsaného se vlekoucí, po celou zimu tak jej souží, že s řídkými výminkami ani oběť mše sv. konati mu nelze. K tomu pak v posledních 3 letech přistoupil neduh jiný, a sice třesení rukou, kteréž tak silné jest, že v úctě podepsaný naprosto perem vládnouti nemůže, ačkoli mu již předtím pro velkou slabost zraku psaní farních matrik a listin úředních vůbec převelkou obtíž působilo. Vida se tudíž chorobou svou k úplné nečinnosti odsouzeného, domnívá se v úctě podepsaný, že lépe učiní, když z beneficia odstoupí a uchýlí se úplně v soukromí, aby se na smrť křesťana důstojnou náležitě připravil.

4. V příčině opatření hmotného neodvažuje se v úctě podepsaný ani žádati, aby se mu z příjmů zdejšího beneficia nějaké přilepšení poskytlo, ježto při nynější dani k náboženské matici a při výživě dvou kaplanů beztoho čistý příjem značný není a tudíž se nížepsanému zdá, že nelze nástupci ukládati břemena takového, aby předchůdci svému měl vyplácet nějakou pensi. Protož v úctě podepsaný jen za to žádá, aby Vysoce důstojná knížecí Arcibiskupská Konsistoř ráčila jemu vyjednati výslužné z matice náboženské a sice v obnosu 600 zl. r. m., kteryžto obnos za svou 54letou vždy chvalitebnou činnost ve správě duchovní zajisté sobě zasloužil.

5. Po odchodu z beneficia Berounského zamýšlí v úctě podepsaný usaditi se v městě Plzni a žádá, aby Vysoce důstojná knížecí Arcibiskupská Konsistoř také k tomuto úmyslu jeho ráčila uděliti církevní přivolení.

V Berouně, dne 22. srpna 1886.

Jiří Pekárek, děkan.

Rubr.: Děkan Berounský bezvýminečně resignuje na své beneficium žádaje o výslužné 600 zl. z matice náboženské.

5. Stůjž zde také vzorec resignace *podmíněné*:

Nejdůstojnější Biskupský Ordinariate!

Dlouho v hluboké úctě podepsaný otálel s provedením úmyslu vzdáti se farního beneficia v Týnci a na odpočinek se odebrati, neboť jej lékařové ustavičně těšili nadějí v úplné uzdravení. Nyni však poradiv se s autoritami lékařskými v Praze uznal v úctě podepsaný toho nutnou potřebu, s vyhrazením pense ex beneficio resignovati na obročí své a prosí, aby Nejdůstojnější Biskupský Ordinariat v tomto spůsobu ráčil resignaci jeho schváliti; k opodstatnění prosby své dovoluje si uvésti tyto důvody:

1. V hluboké úctě podepsaný narodil se ve Chvalšinách dne 16. září 1825. a byl v Budějovicích dne 25. července 1849. na kněžství vysvěcen, od kteréžto doby, jak přiložený výkaz tabellární svědčí, bez ustání pracoval ve správě duchovní jakožto kaplan v Trhových Svinech do r. 1854., v Blo-

vicích do r. 1858., pak jako farář a osobní děkan v Týnci, kdež jemu od r. 1868. milostivou důvěrou Nejdůstojnějšího Ordinariatu spolu svěřena byla správa vikariatu Klatovského, kteryžto úřad až doposud zastává.

2. Dokud se v hluboké úctě podepsaný těšil pevnému zdraví, milerád plnil veškeré povinnosti úřadu svého, v čemž jemu pochvaly od Nejdůstojnějšího Biskupského Ordinariatu začasté ústně i písemně projevené k nemalému povzbuzení sloužily. Avšak od roku 1880., kdež následkem zastuzení při zaopatřování nemocných byl v úctě podepsaný uchvácen katarem žaludečným, není při nejlepší vůli s to, všem pracem povolání svého dokonalou měrou vyhověti, jelikož každoročně delší dobu musí mimo dům tráviti v rozličných městech lázeňských, kdež dle rady lékařské hledá úlevy svého neduhu; takéť mimo to bývá začasté do roka soužen silnými záchvaty nemoci své tou měrou, že na 2 až 3 týdny ku všeliké práci duchovní neschopným se stává. Tato choroba zavdává v úctě podepsanému hlavní příčinu k resignaci, a k pokorné prosbě, aby jej Nejdůstojnější Biskupský Ordinariat z činné správy duchovní milostivě propustiti ráčil.

3. K tomu však připojuje v hluboké úctě podepsaný další prosbu opatření hmotného se týkající. Při těžké chorobě, kteráž jej skličuje, bývá v hluboké úctě podepsaný často nucen hledati porady lékařské, užívati lázní, opatřovati sobě lehčí stravu, což vše se značným nákladem peněžitým jest spojeno. Z té příčiny v úctě podepsaný žádá, aby jemu vyslužné 600 zl. bylo vykázáno, ač by dle zákona z r. 1885 po 38leté činnosti ve správě duchovní pouze na obnos 500 zl. nárok činiti mohl. Když by snad vysoké ministerstvo takového zvýšení výslužného z matice náboženské povoliti nemínilo, mohl by dle domnění v úctě podepsaného successor na zdejším beneficiu k tomu přidržen býti, aby ročně obnos 100 až 200 zl. z obročních příjmů zdejších k doplnění 600 zl. nížepsanému připlácel, což tím snadněji učiniti může, jelikož čistý příjem beneficia vykazuje ročně 1237 zl., jak fassí zde připojená dosvědčuje. Jen v tom případě, když toto výslužné celkem 600 zl. v úctě podepsanému vykázáno bude, budiž tato resignace za právoplatnou považována.

4. Po odstoupení z beneficia hodlá v hluboké úctě podepsaný zvoliti bydlení své v Ouřiněvsi nedaleko Prahy, a to zvláště z té příčiny, aby v případě potřeby mohl se o radu a pomoc k výtečným lékařům v Praze uchýliti.

V Týnci, dne 9 dubna 1887.

Jan Heller, osobní děkan.

Rubr.: Farář v Týnci resignuje podmínečně na beneficium své žádaje pensi 500 zl. z matice nábož. a vyhrazuje si roční požitek 100 až 200 zl. z beneficia.

§. 148. Směna beneficií.

Směna (permutatio, commutatio, Pfründentausch) beneficia jest obzvláštní druh resignace podmínečné a záleží v tom, že dva beneficiati resignují na své beneficium a tuto

resignaci vloží do rukou biskupa na ten účel, aby každému z obou beneficium od druhého resignované propůjčeno bylo („do ut des“).

Kommutace může se státi *α*) stává-li dostatečných *příčin*; na př. beneficiat slabého zdraví přeje si z hor býti dosazen na beneficium v planině, kde by duchovní správa nebyla spojena s tak velkým namahánim; aneb měl beneficiat jistou nevůli s částí osadníkův a nahlíží, že zde nemůže dále s prospěchem působiti, i přeje si tudíž na jiné místo býti dosazen. *β*) Vyžaduje se přivolení *biskupa* diecésního. Nalezá-li se každé z obou beneficií v jiné diecési, jest zapotřebí souhlasu obou biskupův. Kdyby se měla při některém beneficiu pense reservovati, jest taktéž biskupského svolení zapotřebí. Bez přivolení biskupského uzavřená permutace jest simonií. Nicméně dovoluje se, že mohou oba beneficiati předběžně se mezi sebou dorozuměti a smluviti o kommutaci, a pak ji biskupovi předložiti ku schválení. *γ*) Při beneficiích patronátních jest zapotřebí, aby *patron* každého z obou beneficií dal svolení své k obmýšlené kommutaci.

Žádost o směnu budiž aneb od obou kommutujících beneficiatů podepsána, aneb jeden z nich napíše žádost, a druhý dole připojí vlastnoruční podpis s předeslanou poznámkou, že jest s takovou kommutací srozuměn.

Příklad žádosti o *kommutaci* jest:

Nejdůstojnější knížecí Arcibiskupský Ordinariate!

Až dosavad chová zajisté Nejdůstojnější knížecí Arcibiskupský Ordinariat v živé paměti veškery svízely, jež v hluboké úctě podepsanému faráři Kožlanskému působením některých liberalních osadníků připraveny byly jedině za tou příčinou, že se odvážil odepříti církevní pohřeb člověku, jenž v celé krajině jako zpustlý nevěrec a rouhač byl znám a kterýž se zdráhal i v poslední nemoci své přijmouti odpuštění, kteréž mu církev ve jménu Božím nabízela. Od té doby uplynul celý rok a čtyři měsíce; a vždy ještě doufal v hluboké úctě podepsaný, že rozjítřenost se utiší a že jemu zase možno bude klidně oddati se pracem svého povolání. Nyní však seznati musil k velké bolesti své, že nepřátelé dříve neustanou podrývati důvěru lidu k uctivě podepsanému správci duchovnímu, dokud týž z fary zdejší se neodstěhuje. Jakmile takového přesvědčení nabyl, staral se v úctě podepsaný, aby sobě vyhledal místo pokud možná odtud dosti vzdálené, kde by, nejsa od odpůrců zoškliven lidu věřícímu, snad s větším zdarem pracovati mohl. Farář ve Vavřinci, vikariatu Černokosteleckého, Richard Šourek, ochotně se nabídnul, kommutovati s nížepsaným své beneficium a tudíž předkládá týž v úctě podepsaný farář Kožlanský pokornou prosbu, aby Nejdůstojnější knížecí Arcibiskupský Ordinariat k této směně milostivě

svoliti a jí církevní schválení uděliti ráčil, kteroužto prosbu nížepsaný těmito důvody opodstatniti si dovoluje:

1. Jest týž teprv 48 let stár a úplně zdráv, nerad by zahálel, což by zvláště při nynějším nedostatku kněžstva za hřích pokládati musil, a nehodlá tedy jíti do výslužby. Avšak v osadě Kožlanské by za nynějších poměrů jenom s nechutí a v ustavičném zápasení s překážkami zlovolně kladenými pracovati mohl, a tížilo by to svědomí jeho, kdyžby snad jeho osobnost měla státi se kamenem urážky, tak že by duševní blaho věřících tudy bylo ohroženo. Změnou osobnosti duchovního pastýře bohdá vše zase bude urovnáno, nový farář bude moci bez obtíže povolání své konati v Kožlanech a v úctě podepsaný doufá, že na faře Vavřinecké nalezne taktéž příležitost, aby s prospěchem na vinici Páně pracoval a poklidu duševního nabyl.

2. Patronátní úřad vysokorodých šlechtičen ústavu Terezianského v Praze jest srozuměn s touto kommutací, a jedná se nyní o to, aby také Veleslavné c. kr. místodržitelství ku směně přivolilo. An v hluboké úctě podepsaný co nejsnažněji žádá, aby Nejdůstojnější knížecí Arcibiskupský Ordinariat ráčil v tom směru žádost nížepsaného dobrotivě podporovati, dovoluje si poukázati k tomu, že Kožlanské beneficium dle schválené fassí zde připojené vykazuje čistý příjem roční 1156 zl, kdežto Vavřinecké obročí od r. 1888. počínaje, bude míti pouze kongruu 800 zl.; v hluboké úctě podepsaný však milerád svému spolubratru dopřeje většího příjmu, jen když bude sám z neblahých a pro něho nesnesitelných poměrů Kožlanských vytržen.

3. Co do času, kdy by každý z obou kommutujících měl nastoupiti v nové obročí, dovoluje si v úctě podepsaný prositi, aby mohl v Kožlanech zůstati až do konce září t. r. a sice z té příčiny, aby sklizeň dokončil a hospodářství náležitě urovnané svému nástupci odevzdal.

V Kožlanech, dne 27. května 1887.

Matouš Rychlík,
farář.

Že s kommutací výš zmíněnou úplně srozuměn jest, stvrzuje vlastnoručně.
Ve Vavřinci, dne 1. června 1887.

Richard Šourek,
farář.

Rubr.: Farář v Kožlanech a farář ve Vavřinci žádají za ordinariatní svolení ku kommutaci svých benefícií.

1. Poznamen. Někdy stává se, že z příčin kázně neb zájmů církevních vůbec biskup sám vyzve duchovního pastýře, aby s někým jiným kommutoval, v kterémžto případě směna béře na sebe ráz přeložení (translatio, Versetzung), a biskupský Ordinariat celou věc sám úředně projednává.

2. Pozn. V příčině poplatků při směně čili kommutaci dvou benefícií ustanoveno [1]), že se považuje směna za propůjčení obročí a že dle toho se poplatek vyměřuje: při čemž ale takto rozeznávati sluší: α) Nale-

[1]) Pražský Ord. l. 1872. č. 4. str. 13., kdež uveden výnos c. k. finančního ředitelství českého z 16. ledna 1872. č. 42851.

zají-li se obě beneficia *v té samé diecési*, uloží se onomu beneficiatovi, který při směně obdržel výnosnější obročí, poplatek jen z onoho obnosu, o jakýž nynější příjem větší jest než předešlý. Mají li obě beneficia zcela stejné příjmy, platí každý z obou kommutujících pouze kolkový poplatek 50 kr. za každý arch dekretu, kterýž ho v té věci dojde. *β)* Jedná-li se však o směnu beneficií, kteráž se v *rozdílných diecésích* nalézají, vyměří se poplatek dle úplného obnosu oněch příjmů, jež každé beneficium vykazuje.

§. 149. Právo patronátní.

I. Výsadou církve propůjčeno jest osobnostem fysickým neb mravním (sborům) právo *praesentovati beneficiata* na uprázdněné obročí. Toť hlavní trest patronátního práva. Průběhem času však buď zjevnými zákony neb obyčejem dostalo se patronům ještě jiných vyznamenání, kteráž jim jakožto dobrodincům svým církev katolická z vděčnosti propůjčila. Sem náleží:

α) Přednost před jinými nekněžími při slavných *průvodech* veřejných (jus processionis).

β) Vynikající či přední *sedadlo* (lavice) v chrámě; jestliže patron jest nekněz, budiž sedadlo umístěno v lodi chrámové mimo presbyterium [1]). Patron kněžského stavu může však v samém kůru či presbyterium sedadlo míti. Nad sedadlem patrona nemá se nalezati baldachyn.

γ) Veřejné *modlitby* (jus precum publicarum) mají se konati za patrona při službách Božích vůbec; obzvláště pak tenkráte, když nastala zvláštní důležitá příčina, na př. onemocnění patrona neb jiné nebezpečí.

δ) *Svěcená voda* (aqua benedicta) čili aspergill, jímžto se svěcená voda patronovi před jinými nekněžími podává aneb kněz jej před jinými pokropuje. K tomu druží se obyčej *nakuřování* (thuris, suffitus), že totiž mezi mší sv., která se s assistencí slouží [2]), má patron od assistenta neb akolyty býti incensován. Taktéž sem náleží *pax in missa*, t. j. právo, aby se patronovi při slavné mši sdělilo osculum pacis, což se obyčejně děje per instrumentum pacis (pacifikál).

---

[1]) Provincialní sněm Pražský tit. V, cap. 6., pg. 185.

[2]) V Čechách i na Moravě, kde obzvláště na venkově málokdy lze sloužiti slavnou mši sv. s assistencí, bývá obyčej, že duchovenstvo farní uvítá patrona *u vchodu* do chrámu, kdež se mu podá svěcená voda a duchovní jej incensuje.

ε) *Erb* (jus listrae, Wappen) svého rodu může patron na takovém místě v chrámě, kde tomu liturgické předpisy nejsou na závadu, dáti v malbě neb vypuklé práci vyvěsiti neb upevniti.

ζ) Hrob čili *krypta* v kostele samém (sepultura in ipsa Ecclesia); patron má právo žádati, aby v kostele patronátním byl pohřben. Ač josefínskými předpisy na mnohých místech tomu bylo bráněno, nicméně patronovi dle církevních zákonů práva toho popříti nelze; jest však zapotřebí pokaždé u politického úřadu o povolení se přihlásiti, aby tělo patronovo v kostele pochováno býti smělo [1]).

η) Veřejný *smutek církevní*, kterýž v tom záleží, aby po smrti patrona zvonily se hrany, slouženy byly zádušní mše v každém kostele patronátním a chrám, pokud toho liturgické předpisy dovolují, rouchem smutečným se přioděl, ovšem pak aby také na zemřelého patrona v modlitbách čili suffragiích bylo pamatováno.

ϑ) Vedle toho přísluší patronovi také právo dozoru na *správu církevního jmění*; mát on přihlížeti k tomu, aby se jmění církevního jenom k účelům od církve schváleným užívalo, jím neplýtvalo aneb aby bez přivolení vrchnosti církevní nebylo jmění církevní prodáváno neb dáváno v zástavu. Pozoruje-li patron, že v tom ohledu zákony církevní se neplní, jest povinen věc oznámiti biskupovi diecésnímu. Avšak právo jmění církevní spravovati patronovi dle obecného práva církevního nepřísluší, leč by k tomu měl zvláštní apoštolské privilegium [2]).

ι) Upadnul-li patron v *chudobu*, smí pro sebe a svou rodinu žádati, aby mu byla poskytnuta výživa z jmění kostela patronátního, vykazuje-li jmění to po zapravení všelikých potřeb církevních ještě nějaký přebytek.

II. Vracejíce se k úhlavnímu právu patronově, t. j. k praesentaci uvádíme pravidla, kteráž dle církevních poměrů v Rakousku ustálených zachovávati dlužno.

---

[1]) Novější dobou vznikl obyčej, že patronové, zvláště rodiny šlechtické šíře rozvětvené zakládají sobě *společné hrobky* či krypty rodinné ve spůsob kaplí. Ostatně podotknouti dlužno, že tam, kde zůstaly ve farních kostelích krypty patronů z dob předešlých, vláda světská proti pochovávání patronů v kryptě kostelní obyčejně ničeho nenamítá.

[2]) Trid. sess. XXIV. cap. 3. ref. — Vering, Kirchenrecht, 2. Auflage 1881., str. 485.

1. Vůbec jest patron povinen praesentovati takového klerika, kterýž v čas praesentace má všecky k dosažení téhož beneficia potřebné vlastnosti. Praesentovaný budiž *persona digna*. Patron *církevní* jest povinen praesentovati jednoho ze tří nejspůsobilejších kandidátů (terna), jež mu biskup předloží. *Laikální* patron není pro foro externo vázán, moha kterémukoli ze spůsobilých kandidátů, jež biskup jemu pojmenuje, praesentaci uděliti; ve svědomí svém jest však i laikální patron zavázán, aby toho vyvolil, kterýž jest nejvíce spůsobilý (dignior).

2. Má-li patron řádné bydlení své v korunních zemích říše rakouské, jest povinen během *šesti týdnův* od onoho dne, kdež obdržel od biskupa listinu kandidátů, biskupovi faráře praesentovati; přebývá-li patron v cizozemsku, ponechává se mu lhůta *3 měsíců*. Zameškal-li patron ve zmíněné lhůtě vykonati praesentaci, přechází per devolutionem na biskupa právo, aby pro tento případ sám osadil uprázdněné obročí.

3. Co do náboženského vyznání mohou *katolíci* i *nekatolíci* vykonávati právo praesentační, židé však nikoli[1]).

Pozn. V praesentační listině nemá patron užívati výrazů, kteréž by dle práva církevního za nepřiměřené se pokládati musily aneb jakési zasahování v práva biskupská v sobě zahrnovati se zdály.

a) Listina praesentační ku konsistoři zaslaná od patrona velkostatkáře může takto zníti:

Vysoce důstojná knížecí Arcibiskupská Konsistoř!

V úctě podepsaný dovoluje si na farní beneficium ve Vrcholtovicích, odchodem dosavadního duchovního správce Jiřího Marka uprázdněné, praesentovati Josefa Králíka, expositu v Domašíně, kterýž v listině žadatelů, ctěným přípisem Vysoce důstojné Konsistoře ze dne 7. března t. r. č. 5870. nížepsanému sdělené, na prvním místě jest jmenován a jakožto žadatel nejvíce zasloužilý odporučen. Zasýlaje témuž expositovi dnešním dnem vědomost o této praesentaci připojuje nížepsaný také se své strany slušnou žádost, aby Vys. důstojná knížecí arcibiskupská Konsistoř praesentovanému kanonickou investituru na beneficium výš zmíněné propůjčiti a naříditi

---

[1]) Nejvyšší rozhodnutí císařské z 18. února 1860. (říšs. zákona č. 45.) ustanovuje, že po tu dobu, pokud žid jest majitelem statku, s nímž spojeno právo patronátní, právo to odpočívá, t. j. žid nesmí právo ono vykonávati a beneficium jest pro ten čas *liberae collationis* episcopalis. Nicméně jest žid povinen nésti břemena s patronátem spojená.

ráčila, aby v řádné držení téhož obročí spůsobem od církve předepsaným byl uveden.

Ve Vrcholtovicích, dne 4. dubna 1887.

Karel hrabě z Küenburgu.

Rubr.: Hrabě z Küenburgu předkládá praesentaci na uprázdněné farní beneficium ve Vrcholtovicích.

b) Jinak může praesentace, vykonává-li patronátní právo kommunita [1]), v tenhle spůsob zníti:

Vysoce důstojná Biskupská Konsistoř!

Obecní zastupitelstvo královského města Tábora ve schůzi dne 22. července t. r. konané usneslo se nadpoloviční většinou hlasů na tom, praesentovati na uprázdněnou faru v Dražicích kněze Jakuba Skálu, staršího kaplana v městě Táboře, kteréhož Vysoce důstojná Biskupská Konsistoř v seznamu kandidátů, zaslaném městské radě zdejší ctěným přípisem ze dne 28. června t. r. čís. 9814. na prvním místě položiti ráčila jakožto nejspůsobilejšího mezi všemi žadateli. Předkládaje toto usnesení obecního zastupitelstva k úřední vědomosti Vysoce důstojné Biskupské Konsistoře, dovoluje si v úctě podepsaný spolu oznámiti, že praesentovaný byl přípisem rady městské z dnešního dne o tomto usnesení obecního zastupitelstva uvědoměn a při tom vybídnut, aby na příslušném místě o propůjčení investitury kanonické jakož také o to se ucházel, by co nejdříve v řádné držení Dražického obročí byl uveden.

Z městské rady města Tábora,
dne 24. července 1887.

Jarolím Pelikovský,
purkmistr.

Rubr.: Obec Táborská předkládá praesentaci na beneficium farní v Dražicích.

c) *Kandidát* může o vykonané praesentaci tímto přípisem od patrona uvědoměn býti:

Důstojný Pane!

K žádosti Vaší ze dne 19. listopadu t. r. na tom jsem se ustanovil, Vás na farní beneficium v Řitonicích, úmrtím předešlého faráře uprázdněné, Nejdůstojnějšímu Biskupskému Ordinariatu v Litoměřicích praesentovati. Ani vám rozhodnutí toto sděluji, vybízím Vás, abyste se o propůjčení investitury kanonické u Nejdůstojnějšího Ordinariatu ucházel a o to péči měl, byste co nejdříve v řádné držení obročí Řitonického vikářem biskupským byl uveden. S všelikou důvěrou naději se, že v novém úřadě svém

[1]) Přináleží-li patronátní právo obci, vykonejtež volbu beneficiata *katoličtí* členové obecního zastupitelstva čili výboru; naprostá většina hlasů rozhoduje. K oznámení praesentace připojí se výpis protokolu a praesenční listina.

osvědčíte vždycky neunavenou píli a bedlivost u vykonávání povinností se správou duchovní spojených a že vzorným životem kněžským sobě vážnost a lásku osadníků vydobudete, k čemuž Vám dej Bůh své požehnání.

V Březně, dne 23. prosince 1886.

Albrecht hrabě z Kauniců.

§. 150. Kvitance; směnky; dlužní a složní listy; postoupení.

I. Kvitance.

Kvitancí rozumí se stvrzení písemné, kteréž dosvědčuje vyplnění jistého závazku. V užším smyslu obyčejně kvitancí jmenujeme stvrzení o přijatém obnosu peněžném.

Má-li kvitance řádně býti vyhotovena, jest zapotřebí, aby tyto věci v sobě zavírala:

1. *Nápis* listiny zní: „Kvitance“; načež (při kolkovaných kvitancích) první řádka textu píše se přes přilepený kolek [1]).

2. Kvitovaný *obnos peněžný*, jehož příjem se stvrzuje, budiž vypsán ciframi neboli číslicemi; zlaté buďtež mimo to písmenami čili slovy zřetelně vypsány, krejcary však pouze číslicemi. Rovněž i *měna*, v jaké se obnos peněžný vyplatil, písmenami naznačena budiž na př. „rak. měny“ (Ö. W.).

3. Je-li kvitovaný obnos částkou platu celoročního (na př. služného, výslužného, daru z milosti, nájmu atp.), budiž v kvitanci pokaždé též náležitost *celoroční* vyjádřena.

4. Budiž určitě naznačena *lhůta*, za jakouž obnos se kvituje, a sice dle čtvrtletí, měsíců neb dnů.

5. Udána budiž zcela jasně *povaha* onoho pěněžitého platu, jehož se kvitance týká; na př. zdaž jest to služné, aneb remunerace, odměna, výslužné; stvrzuje-li se zaplacení dluhu, budiž jméno dlužníka připojeno; stvrzuje-li se příjem úroků, budiž vyznačena jistina jakož i míra úroková.

6. Pojmenována budiž *pokladna*, která kvitovaný obnos vyplácí; aneb je-li soukromník, budiž vyznačeno, od koho kvitující peníze obdržel.

7. Kvitance budiž *datována*, t. j. napsáno budiž místo kde a den kdy obnos kvitovaný byl kvitujícímu vyplacen. Nižádná kvitance nebudiž datována dříve než od onoho dne, kdy kvitující byl oprávněn žádati zaplacení obnosu.

---

[1]) Viz o tom výše str. 48, 57 58, Též srovn. str. 58 - 61. o certifikátech, přijímacích listech atd. od kolku osvobozených.

8. Jest obyčej, k vůli snadnějšímu přehledu *kvitovanou summu* ještě ku konci kvitance ciframi vyznačiti asi v ten spůsob: „Id est 856 zl. 45 kr. rak. m.“

9. Kvitující podepiš na kvitanci vlastnoručně *jméno* křestní a příjmění, jakož také svůj *úřad*, stav neb zaměstnání připoj.

Klademe zde několik vzorků kvitancí a sice

α) kvitance na obdržený *plat* farářský z *náboženské matice*:

Kvitance

na Třicet pět zlatých rak. m. (35 zl. r. m.), kteréž nížepsaný jakožto obnos své farní kongruy ročních 420 zl. rak. m. z matice náboženské za měsíc leden 1884. z c. k. okresní pokladny při c. k berním úřadě Českobrodském dnešního dne řádně v hotovosti obdržel.

V Tismicích, dne 1. ledna 1884.

Václav Pfeifer,
farář.

Id est 35 zl. r. m.

β) kvitance na plat ze *záduší*:

Kvitance

na Čtyřicet dva zl. 8 kr. rak. m. (42 zl. 8 kr. r. m.), kteréž nížepsaný z celoročního obnosu 168 zl. 32 kr. r. m. jakožto doplňku své kongruy za čtvrtletí od 1. dubna až do 30. června 1885. ze zádušní pokladny farního chrámu Páně Křečhořského dnešního dne řádně na hotovosti přijal.

V Křečhoři, dne 1. července 1886.

Josef Prášek,
farář.

Id est 42 zl. 8 kr. r. m.

γ) kvitance na přijaté poplatky štolové:

Kvitance

na Osmnáct zl. rak. m. (18 zl. r. m.), kteréž nížepsaný za příčinou pohřbu Prokopa Brabce, rolníka z č. 34. ve Zvánovicích, jakožto poplatek štolový a spolu jakožto příspěvěk k záduší Ondřejovskému od pozůstalosti dědice Jana Brabce dnešního dne řádně a na hotovosti obdržel.

V Ondřejově, dne 25. října 1887.

Josef Horáček,
farář.

Id est 18 zl. r. m.

δ) Kvitance, kteroužto se řádné zaplacení *dluhu* stvrzuje:

Kvitance

na Pět set šedesát zlatých rak. m. (560 zl. r. m.), kteréž p. Eustach Diviš, farář v Radomyšli, nížepsanému byl dlužen a dnešního dne i s úroky pětiprocentovými řádně a na hotovosti zaplatil, pročež nížepsaný tímto příjem celého obnosu výš psaných 560 zl. i s úroky za 1 rok t. j od 1. listopadu 1885. až do 31. října 1886. v obnosu 33 zl. 60 kr. řádně kvituje.

V Strakonicích, dne 2. listopadu 1886.

Vilém Musil,
mlynář.

Id est 560 zl. r. m.

II. Směnky.

Směnky jsou dlužní úpisy aneb platební poukázky zvláštního druhu, pro něž zvláštní právo, právo směnečné platí. Směnečné právo rozeznává se od obecného práva zvláštní přísností [1]).

Nejprvé užívali směnek kupci italští; odtud pochází tolik vlašských názvů v právu směnečném.

Uvádíme zde hlavní pravidla, jichž v příčině směnek znáti a šetřiti třeba, nemá-li členům stavu duchovního vzejíti škoda hmotná aneb soudní stíhání.

a) Směnku nemohou platně vystaviti neb podepsati *α*) *nezletilí*, t. j. kdož nemají plných 24 let (leč jsou-li za zletilé prohlášeni); *β*) *blbci*, šílení, *marnotratníci*; *γ*) *řeholníci*, kdož slavné sliby složili; *δ*) důstojníci a mužstvo *vojenské* zbrojného stavu.

b) Rozeznáváme dvojí směnky a sice směnku

α) vlastní, v kteréž vydatel se zavázal, že ji majetníkovi v platební čas sám zaplatí. Taková směnka musí obsahovati těchto šest náležitostí: 1. Místo, 2. den, měsíc a rok, kde a kdy byla zhotovena či vydána; 3. peněžitou sumu, která se má platiti; 4. čas, kdy se platiti má; 5. pojmenování, že to směnka, 6. jméno osoby, které se má platiti. Vzorec vlastní směnky jest:

V Praze, dne 26. října 1886 r. m. zl. 80.

Dne 26. dubna 1887. zaplatím za tuto směnku panu Václavu Růžičkovi částku

osmdesát zlatých rak. měny.

František Dřízal.

[1]) Na doklad stůjte zde některá poznamenání: *α*) Při vydávání, podpisování a převádění směnek jest každý povinen přísně šetřiti *forem zákonitých*; *β*) každý, kdo směnku *podepsal*, buď na přední stránce, neb na rubu anebo na allonge (přívěsku směnky), již pouhým podpisem svým zavázal se směnku zaplatiti; *γ*) když dlužník v určitý čas nezaplatil směnku, může soud dlužníkovi, aniž by jej dříve vyslechl, platebním rozkazem nařídíti, aby ve 3 dnech dluh směnečný i s útratami zaplatil, a nezaplatí-li v těchto 3 dnech, může věřitel naň vésti *exekuci*. (Dr. Mezník, Nauka o směnkách v Praze 1873.)

V této směnce jest Dřízal *vydatelem* či směnečním dlužníkem, Růžička remittentem či směnečním věřitelem.

Pozn. Suma peněžná obyčejně se píše jednou v cifrách a jednou v písmenách. Mimo to přidávají se slova: „jediná“ (před pojmenováním „směnka“); „na řad“ (před jmenem remittenta); slovo „*na řad*“ znamená, že se může směnka dále prodati; chce-li vydatel zapověděti, aby remittent směnku dále neprodal, ať napíše „*nikoli na řad*“. Jiný přídavek jest: „*hodnotu* mám na hotovosti“ aneb: „hodnotu mám ve zboží“ aneb: „hodnotu mám v účtech“ t. j. knihách obchodních se to súčtuje. Posléze užívá se slov „napište to do účtu *dle návěští*“ aneb „*bez* návěští“; slova ta mají význam následující: když vydatel směnku cizí napsal, oznámí to zvláštním listem směnečníkovi, což sluje návěští (aviso); umluvil-li se vydatel se směnečníkem už dříve, napíše se „bez návěští“.

β) Cizí směnka jest ta, v kteréž vydatel se zavázal, že směnka třetí osobou na směnce naznačenou majiteli směnky bude zaplacena. Má-li směnka býti platna, jest zapotřebí, aby mimo věci výš podotknuté (*α*) č. 1—6.) ještě obsahovala 7. jméno osoby, která má směnku platiti t. j. směnečníka; 8. bydliště směnečníka. Vzorec cizí směnky jest:

V Praze, dne 15. ledna 1887. 540 zl. 68 kr. r. m.

Dne 15. dubna 1887. zaplaťte za tuto jedinou směnku na řad Svato-Václavské Záložny v Praze summu

Pět set čtyřicet zlatých 68 kr. r. měny.

Hodnotu mám v hotovosti a postavte to do účtu dle návěští.

Panu Josefu Hrubému v Plzni.

Přijal Josef Hrubý.

Jakub Šámal.

Zaplatí se v Praze u Sv.-Václavské Záložny.

Na této směnce jest remittentem záložna; tať jest povinna ohlásiti se o peníze u směnečníka Hrubého a má jemu předložiti směnku k placení; kdyby směnečník placení odepřel, bude povinen vydatel Šámal platiti. Směnka jest umístěna u záložny; záložna jest uměstěnec (domiciliat), t. j. vedle řádného místa platebního (Plzeň) udáno jest zvláštní místo platební (Praha); směnečník jest povinen dříve než směnka dospěje, uměstěnci peníze zaslati. — Že směnečník ochoten jest, závazek k placení na sebe vzíti, dotvrzuje podpisem svým a slovy: „Přijal jsem“ aneb „Přijato, Josef Hrubý.“ Podepsaný směnečník nazývá se pak „*příjemce*“ (akceptant). Vydatel podpisuje se v pravo, jméno směnečníkovo napíše se dole v levo.

c) Připadne-li den placení směnky na neděli neb na obecný svátek, nastane povinnost platiti vždy teprv v nejbližší den všední.

d) Nebyla-li směnka zaplacena, povinen jest majetník směnky za pomoci c. kr. notáře dáti předsevzíti osvědčení (protest) pro neplacení; osvědčení to staň se buď v den platební, aneb nejdéle ve dvou všedních dnech po něm nejblíže příštích. Což jestli se zameškâ, pozbude tím právo směnečné na vydatele cizí směnky a rubopisce (indossanty) platnosti, tak že jen od příjemce neb vydatele vlastní směnky lze zaplacení žádati. Při umístěné směnce zanedbáním protestu pozbude majetník směnky veškerých práv směnečných na rubopisce, vydatele i příjemce.

e) Právo postihací majetníka směnky osvědčené (protestované) na vydatele a rubopisce promlčuje se ve 3 měsících ode dne protestu. Směnečné právo na příjemce a vydatele vlastní směnky promlčuje se ve 3 letech, počítajíc ode dne dospělé směnky. Aby se promlčení přerušilo, povinen jest věřitel směneční zadati v čas u soudu žalobu.

f) Následky nezaplacení směnky jsou pro dlužníka často osudné. V několika dnech stane se zábava (Pfändung) jeho svršků (jmění movitého), jež dražbou se prodají, exekuce provede se též na nemovitém statku, úředník svého místa bývá zbaven atp.

Ze všeho znáti, že nikterak není radno, aby *duchovní* sobě na směnky peníze vypůjčoval, zvláště nemá-li úplnou jistotu, že v čas bude moci zaplatiti. Méně nebezpečné bývá dáti dlužní list na částku vypůjčenou.

Pozn. O *kolkování* směnek viz výše str. 48—49. Může se užiti blanketu směnek od státní správy vydaných, na nichž kolek již jest vytisknut; aneb se užívá blanketů soukromých, na těchto musí přiměřený kolek přilepen a od c. k. úřadu berního překolkován býti *dříve*, než se směnka vystaví.

III. Dlužní list.

Dlužní list jest listina, kterouž někdo stvrzuje, že obdržel zápůjčku (Darlehen). Aby list dlužní byl úplným důkazem smlouvy o zápůjčku učiněné, potřebí, aby v něm byl 1. jmenován skutečný zapůjčující čili *věřitel* a skutečný vypůjčující čili *dlužník*; 2. to co bylo *zapůjčeno* (peníze, neb jiné věci zužívatelné) a kolik; 3. jestli byla zápůjčka dána v *peně-*

zích, budiž vytknuto, jakého druhu peníze byly; 4. buďtež v něm položeny všeliké *výminky*, vztahující se ku placení kapitálu i úroků a to bezelstně a zřetelně [1]).

Co do zevnější úpravy ustanoveno [2]), aby dlužní úpis napsán byl celý vlastnoručně od vystavitele čili dlužníka a od něho *podepsán* aneb, není-li psán celý od dlužníka, aby jej podepsal dlužník či vystavitel a mimo to dva svědkové.

Jestliže *několik osob* dlužní list podepsalo, jest ze spoludlužníků věci dílné každý právě jenom ze svého podílu. Pakli se však zavázali pro touž celou věc rukou společnou a nerozdílnou, jest práva jedna každá osoba z věci celé [3]).

Klademe zde vzorec listu dlužního:

Dlužní list.

Já nížepsaný Pavel Labuťka tímto doznávám, že mně p. farář v Popovicích, Rudolf Brdička, dne 18. června 1886. obnos 200 zl. rak. m. pravím: Dvě stě zlatých r. m. na hotovosti zapůjčil. An tímto příjem zmíněné částky řádně stvrzuji, zavazuji se, že obnos právě jmenovaný ve čtyřech půlletních lhůtách, po 50 zl. r. m., z nichž první lhůta 18. prosince 1886 dopadne, řádně p. faráři Popovickému splatím a mimo to z dlužné sumy 5% úrok taktéž vždy po uplynutí půl roku zapravovati budu.

Na dotvrzení toho služiž podpis můj vlastní a dvou dožádaných svědků.

V Popovicích, dne 18. června 1886

Karel Synek, svědek.

Matěj Morávek, svědek.

Pavel Labuťka, rolník č 19.

IV. List složní.

Když někdo k sobě vezme cizí věc, aby ji opatroval, stane se tím smlouva o schování (Verwahrungsvertrag). K uschování mohou peníze neb jiné věci cenné dány býti. Schovatel jest povinen onomu, jenž mu tu věc svěřuje, vydati náležité potvrzení, a toto potvrzení listem složním se nazývá.

Složní list (Depositenschein) obsahujž především zevrubné *popsání* věci uschované, mimo to pak budiž připojeno vyjádření schovatele, že tu kterou věc k sobě *přijímá* a ji *opatrovati* se uvoluje.

Vzorec listu složního jest:

---

[1]) Občanský zák. rak. §§. 983. 1001.

[2]) Obecní řád soudní §. 144.

[3]) Občanský zák. rak. §§. 889. 891.

Složní list.

Nížepsaný tímto stvrzuje, že jemu p. farář v Dlažkovicích, Václav Štainygr, ve své nemoci dne 23. září 1886. k uschování odevzdal dva farní pečetí zapečetěné kuverty, z nichž jeden dle udání v sobě zavírá poslední vůli téhož p. faráře, druhý dle udání obsahuje státní rentu papírovou v nominálním obnosu 3200 zl. r. m. Obě tyto věci nížepsaný k sobě přijal a zavazuje se, že pro případ úmrtí jmenovaného p. faráře s obsahem obou obálek dle zákonitých předpisů naloží; když by ale p. farář Štainygr se uzdravil, odevzdá jemu nížepsaný oba kuverty zapečetěné nazpět.

V Sutomi, dne 24. září 1886.

Vojtěch Zuman,
děkan v Sutomi a bisk. vikář
okresu Libochovického.

V. Postoupení.

Převede-li někdo to, čeho má pohledávati, na druhého a druhý to přijme, vzejde změna práva přistoupením nového věřitele. Převedení takové slove postoupení (cessí, Abtretung [1]). Postoupiti lze každého práva, které se může na jiné převésti.

V některých případech není zapotřebí, aby se stalo výslovné postoupení; na př. mnohé obligace státní, železniční akcie a jiné papíry postupují se pouhým prodejem a obchodem bursovním, tak že ten který majitel cenného papíru stává se už tím samým úkonem koupě věřitelem státu neb dotyčné společnosti (papíry takové jmenují se „au porteur“).

Požadavek může býti postoupen celý aneb jen nějaká část jeho. Obyčejně provádí se cessí při požadavcích *hypotekárních* a tu vždy bývá radno, vyhotovení postupní listiny odevzdati zkušenému právníkovi, advokátovi nebo notáři, aby jeho přispěním všem požadavkům zákona dokonale bylo vyhověno.

[1]) Občanský zák. rak. §. 1392.

Kniha III.

O jednání církevním.

Oddíl I.

Manželství.

§. 151. Zkouška snoubenců.

I. Examen de requisitis.

Kdož mají úmysl vejíti v manželství, přiberte sobě dva svědky katolického náboženství a odeberte se s nimi společně k farářovi nevěsty, kterýž s nimi předepsanou zkoušku vykoná, a sice examen de requisitis a examen de religione.

Pokud se zkoušky v příčině zákonitých požadavků (de requisitis) týká, nebudiž nikdy odkládána teprv na dobu po první neb druhé prohlášce, nýbrž staň se ještě před první prohláškou.

1. V diecésích československých nyní obecně zaveden jest obyčej, spisovati zvláštní protokol o zkoušce snoubenců [1]), jehož rubriky tuto na str. 566—570 sdělujeme [2]).

Přehlédneme-li celý tento protokol, jest na jevě, že po pravidlu snoubencům předložiti se mají otázky tyto: ženichovi 1—7; 9, 12, 13, 20; nevěstě 1—6, 8, 11, 12, 20; svědkům 1—5. Jiných otázek jen tenkráte předložiti třeba, když duchovnímu správci nejsou odjinud věci dotyčné povědomy (na př. příbuzenství) aneb když má důvodné podezření, že ta která překážka snoubencům vadí. Takové otázky, které mají

[1]) Pražský Ord. list 1867. str. 162. V arcidiecési Pražské může se užívati buď tohoto protokolu aneb zkušební tabely pro zasnoubence dle staršího předpisu (viz str. 571.).

[2]) Protokol ten se ke spisům snubním dotyčného sňatku se týkajícím přiloží a v jeden fascikul spojí.

Fara: Strmilov. Číslo postupní 215.

PROTOKOL

o zkoušce snoubenců

sepsaný v příčině snoubenců: Josefa Šuberta ze Strmilova a Kateřiny Vavákové z Německé Olešné.

Otázka	Odpověď
I. K ženichovi. 1. Jak se jmenujete křestným a rodným jménem?	Josef Šubert.
2. Jakého jste náboženství?	katolického.
3. Jak se jmenují, a jakého stavu jsou aneb byli Vaši rodiče?	Otec: Antonín Šubert, mistr kovářský v Strmilově, matka: Barbora roz. Slámova.
4. Kde, kterého dne, měsíce a roku jste narozen? Můžete to křticím listem dosvědčiti?	V Strmilově, 16. února r. 1860. Předkládám křestní list.
5. Kde nyní přebýváte a jak dlouho?	Ve Strmilově bydlím od narození svého až potud.
6. Jste svobodný aneb vdovec? Pozn. Vdovec předlož úmrtní list zesnulé manželky.	Svobodný.
7. Jaký jest Váš úřad, stav neb řemeslo?	Jsem kovář; jsem sice mistr, ale pracuji společně s otcem svým.
8. Máte povolení k ženění?	—
9. Jest to Vaše dobrá a nenucená vůle, vstoupiti v stav manželství s nevěstou Kateřinou Vavákovou?	Ano, já si ji z upřímné náklonnosti hodlám vzíti za manželku.
10. Učinil jste slib ustavičné čistoty, aneb slíbil-li jste v řád duchovní vstoupiti, aneb dáti se vysvětiti?	Nikoli.
11. Jste příbuzen své nevěstě a v kterém koleně?	Nejsem s ní příbuzen.
12. Přislíbil jste manželství jiné osobě mimo svou nevěstu (snad matce, sestře neb dceři své nevěsty?)	Nikomu jinému.
13. Máte slib k stavu manželskému se svou nevěstou?	Ano, slíbil jsem, že si ji vezmu.

Otázka	Odpověď
(Jestliže nevěsta jest vdova:) 14. Má Vaše nevěsta dítky z předešlého manželství?	—
15. Byl jste některému dítěti své nevěsty kmotrem při křtu sv. aneb při sv. biřmování?	—
(Je-li ženich vdovcem:) 16. Byla Vaše zemřelá manželka (neb některá z Vašich zemřelých manželek) spřízněna s Vaší nevěstou a v kterém koleně?	—
(Je-li nevěsta vdova:) 17. Byl zemřelý manžel (aneb některý ze zemřelých manželů) Vaší nevěsty s Vámi spřízněn a v kterém koleně?	—
(Následující dvě otázky jen v tom případě buďtež předloženy, je-li nějak odůvodněno domnění, v nich vyslovené:) 18. Neobcoval jste tělesně s matkou, s dcerou, se sestrou neb sestřenicí své nevěsty?	—
(Je-li ženich vdovcem:) 19. Přislíbil jste za živobytí své manželky manželství své nevěstě.? Obcoval jste tělesně za živobytí své manželky se svou nevěstou?	—
20. Můžete tato svá udání přísahou stvrditi?	Ano.
21. Jakou známost svatého náboženství osvědčil ženich právě zkoušený?	Jest ve věcech sv. náboženství velmi dobře obeznalý.
II. K nevěstě. 1. Jak se jmenujete jménem křestným a rodným?	Kateřina Vavákova.
2. Jakého jste náboženství?	katolického.
3. Jak se jmenují a jakého stavu jsou neb byli Vaši rodiče?	Otec: Jan Vavák, chalupník v Německé Olešné; matka Marie, rozená Šramova.
4. Kde, kterého dne, měsíce a roku jste narozena? Předložte křestní list.	V Něm. Olešné 28. července 1868; křestní list odevzdávám.

Otázka	Odpověď
5. Kde nyní přebýváte a jak dlouho?	Vždy jsem byla u rodičů a jsem až doposud v Olešné.
6. Jste svobodna nebo vdova? Pozn. Vdova ať předloží úmrtní list zesnulého manžela.	Svobodná.
7. Máte povolení ku vdávání?	Otec jest ochoten mi dáti své svolení.
8. Jest to Vaše dobrá a nenucená vůle, vstoupiti v manželství se svým ženichem Josefem Šubertem?	Ano, já si ho beru z upřímné náklonnosti.
9. Učinila jste slib ustavičné čistoty, aneb slíbila jste v řád duchovní vstoupiti?	Nikoli.
10. Jste příbuzna svému ženichu a v kterém koleně?	Nejsem příbuzna.
11. Přislíbila jste manželství jinému mimo svého ženicha (snad otci, bratrovi neb synovi svého ženicha?)	Nikomu jinému.
12. Máte-li slib k stavu manželskému se svým ženichem?	Ano, zavázala jsem se slibem, že si ho vezmu.
(Jestliže ženich jest vdovec:) 13. Má Váš ženich dítky z předešlého manželství?	—
14. Byla jste některému dítěti svého ženicha kmotrou při sv. křtu aneb při sv. biřmování?	—
(Je-li nevěsta vdova:) 15. Byl Váš zemřelý manžel (aneb některý z Vašich zemřelých manželů) spřízněn s Vaším ženichem a v kterém koleně?	—
(Je-li ženich vdovcem:) 16. Byla zemřelá manželka (aneb některá ze zemřelých manželek) Vašeho ženicha s Vámi spřízněna a v kterém koleně?	—
(Následující tři otázky jen v tom případě předloženy buďte je-li nějak odůvodněno domnění o poměru, v otázkách těch vyjádřeném; jinak buďtež vynechány)	

Otázka	Odpověď
17. Neobcovala jste tělesně s otcem, se synem, s bratrem neb bratrancem svého ženicha?	—
18. Zdaž snad nejste těhotna a ví-li o tom ženich?	—
(Je-li nevěsta vdova:) 19. Přislíbila-li jste manželství za živobytí svého muže svému ženichu? Obcovala jste tělesně za živobytí svého manžela se svým ženichem?	—
20. Můžete tato svá udání přísahou stvrditi?	Ano.
21. Jakou známost sv. náboženství osvědčila nevěsta právě zkoušená?	Známost dostatečnou.
III. **Ku svědkům.** 1. Jak se jmenujete, jakého jste stavu a kde přebýváte?	Prokop Váňa, domkář č. 18. ve Strmilově, Vilém Jirsa, kolář v Německé Olešné.
2. Znáte-li zevrubně oba snoubence a a jich obapolné poměry?	Oba svědkové tvrdí, že znají ženicha i nevěstu od maličkosti.
3. Můžete-li stvrditi, že udání, od zasnoubenců nyní pronesená, jsou pravdivá a hodnověrná?	Ano, tak s jistotou za to máme.
4. Zdaž Vám známa jest nějaká překážka, která by při tomto vyšetřování byla na jevo nepřišla, a kteráž by překážela manželskému sňatku těchto snoubenců?	Nevíme o žádné překážce.
5. Můžete tato svá udání přísahou stvrditi?	Ano.
Vyjádření otcovského svolení při snoubencích neplnoletých.	Nížepsaný dává své dceři Kateřině otcovské svolení ku sňatku manželskému s Jos. Šubertem. V Strmilově, dne 16. února 1887. Jan Vavák, otec Prokop Váňa, svědek. Vilém Jirsa, svědek.

Otázka	Odpověď
Budtež naznačeny farní chrámy, ve kterých se mají státi prohlášky.	Jedině ve farním chrámu Strmilovském.

Na faře v Strmilově, dne 16. února 1887.

Podpis duchovního správce protokol sepsavšího:
Jan Coufalík,
farář.

Podpis svědků:
Prokop Váňa,
svědek.
Vilém Jirsa,
svědek.

Podpis snoubenců:
Josef Šubert,
ženich.
Kateřina Vavákova,
nevěsta.

do sebe povahu choulostivou (na př. 18. 19. u ženicha, 17, 18. 19. při nevěstě), každému snoubenci v soukromí a beze svědků předloženy.

2. Na místě zkušebního protokolu dovoleno jest užívati dle starších nařízení zvláštní knihy, kteráž nese název „Zkušební tabulka pro snoubence“, jejížto rubriky na str. 571. klademe.

3. Vůbec pak s ohledem na examen de requisitis ještě některé věci připomenuty budtež:

a) Snoubencové vykažte se *α*) *křestním listem*, z něhož sezná duchovní pastýř, zdaž oba jsou katolického vyznání a jsou-li plnoletí. *β*) Vykažte se, jaké jest místo řádného neb i mimořádného jich *bydlení*; z toho sezná farář, zdaž jest parochus proprius a spolu zdaž a kde mimo farní chrám bydliště nevěstina prohlášky konány býti mají. Není-li bydliště snoubenců farářovi určitě povědomo, nechť se vykáží vysvědčením majitele domu (ve větších městech) aneb představenstva obce. *γ*) Zdaž oba jsou *svobodného stavu*; to dotvrdí svědkové, ač na venkově okolnost tato už dříve pastýři duchovnímu bývá dobře povědoma. Rovněž lze stav svobodný zjistiti listinami, na př. vysvědčením obce, kde snoubenec přebývá. V nedostatku takovýchto svědectví uloží se od bisk. konsistoře snoubencům přísaha o tom, že jsou stavu svobodného. Snoubencové stavu vojenského, cizozemci neb ovdovělí musí přinésti zvláštní doklady, o nichž později promluvíme.

Zkušební tabulka pro snoubence.

Jméno a stav snoubenců a další jejich poměry	Stav a stáří					Místo jejich přebývání a po jak dlouhý čas	Doba zkoušky a výslech svědků	Zná náboženství?	Jsou-li jaké překážky v jejich zasnoubení a jaké	Den prohlášky	Potřebnosti k jejich oddání	Jméno zkoušejícího kněze	Jméno a stav svědků	Poznamenání
	katolický	nekatolický	svobodný	ovdovělý	stáří									
Vojtěch *Karásek*, rolník v Markvarticích č. 18., narozen v Leštině.	katolík	.	.	vdovec	46 let	V Markvarticích po 16 roků.	16. ledna 1887.	Má dokonalou známost sv. náboženství vůbec a povinností stavu manželského zvláště.	Nižádná překážka se nevyskytla.	16., 23. a 30. ledna, (neděle 2. 3. 4. po Zjevení P.)	Křestní list ze dne 10. dubna 1886. Úmrtní list první manželky ze dne 3. listop. 1884.	Alois Košťál, farář.	Melichar Veverka, mlynář v Rakově.	
Karolina *Nestlerová*, dcera rolníka z Mrkvojed č. 2., rozená v Mrkvojedech.	katolička	.	svobodná	.	25 let	V Mrkvojedech od narození		Zná dobře sv. náboženství a povinnosti manželské.			Křestný list ze dne 23. června 1885.		František Jirotka, rolník v Markvarticích č. 23.	

b) Přináleží-li *ženich k jiné osadě* než nevěsta, ať se ženich přihlásí u svého duchovního pastýře, vykázav se křestním listem a poznamenáním faráře nevěstina, jímžto se stvrzuje, že mohou prohlášky 3krát (aneb s dispensí jednou) býti vykonány. Když prohlášky prošly, dojdi ženich ku svému faráři a požádej za vyhotovení listu prohlášního, jejž pak duchovnímu pastýři své nevěsty doručí.

II. Examen de religione.

1. Zkouška z náboženství v příčině snoubenců dvě podstatné částky v sobě zahrnuje: *α*) *známost katolického náboženství vůbec*: nejsou-li snoubencové ani tak dalece vycvičeni, aby znali katechismus katolický, buďtež od pastýře duchovního vyučováni, a teprv pak, když potřebných vědomostí nabyli, buďtež prohlášeni. Je-li však duchovní pastýř přesvědčen, že snoubencové mají důkladnou známost sv. náboženství, může jim tuto část zkoušky prominouti. *β*) Druhá věc v tom záleží, aby snoubencové poučeni byli zvláště o těch povinnostech, které se jim jakožto *manželům* křesťanským ukládají. Takovéto ponaučení nebudiž tak snadno od pastýře duchovního opominuto.

2. Co do *času* nemusí zkouška z náboženství předsevzata býti stejně se zkouškou do requisitis, nýbrž v jinou dobu příhodnou vykonána býti může, a sice (když farář určitě ví, že snoubencové nejsou v náboženství nevědomí) třeba teprve po 1. neb 2. prohlášce.

3. Přebývá-li ženich v jiné osadě než nevěsta, jest *farář ženichův* oprávněn předsevzíti zkoušku z náboženství se ženichem, *farář nevěstin* pak zkouší pouze nevěstu. V tom případě musí ženich vykázati se vysvědčením o dostatečných vědomostech náboženských. Po pravidlu napíše se zpráva o znalosti katechismu do listu prohlášního, jejž obdrží ženich od svého faráře. Někdy však uděluje se zvláštní vysvědčení o vědomostech náboženských, kteréž asi v tahle slova zníti může:

Vysvědčení z náboženství.

Nížepsaný tímto dosvědčuje, že Josef Hromádka, mistr bednářský v Střezimíři, při zkoušce z náboženství, kteráž s ním za příčinou nastávajícího sňatku jeho s Adlétou Margelíkovou ze Šlapánova dle církevních

předpisů dnešního dne předsevzata byla, výborné vědomosti o pravdách sv. náboženství katolického osvědčil.

V Střezimíři, dne 27. května 1887.

L. S. Jan Seifert, farář.

Pozn Dle rakouského zákona *občanského* nedostatek potřebné známosti sv. náboženství za překážku manželskou považovati nelze [1].

§. 152. Prohlášky manželské a jich prominutí.

I. Prohlášky, kde státi se mají.

1. Zákony církevní velí, aby každý manželský sňatek byl třikráte veřejně prohlášen osadě farní a sice ve farním chrámu ženicha i nevěsty. Účel prohlášek k tomu směřuje, aby církev nabyla známosti o překážkách, které zamýšlenému sňatku po případě v cestu se staví.

O tom buďtež v diecésích českomoravských [2] zachovávána tato pravidla:

a) První otázka duchovního správce k snoubencům jest, zdaž ve farnosti nejméně *6 týdnů* přebývají. Skutečně-li 6 neděl ve farnosti bydlí, a mají-li zde *řádné* bydlení či domicil (nemajíce žádného bydlení mimořádného), buďtež pouze v osadě svého řádného domova prohlášeni.

b) Kdo má *řádné* bydlení a mimo to ještě bydlení *mimořádné*, na obojím místě prohlášen budiž.

c) Ukáže-li se však, že snoubenec ani na místě domicilu ani quasidomicilu ještě celých 6 neděl nepřebývá, budiž prohlášen také v té osadě, ve které *naposledy* alespoň po celých *6 týdnů* se zdržoval [3].

d) Má-li snoubenec *pouze quasidomicil* (domicilu žádného nemaje) či mimořádné bydlení a zde již po celý jeden *rok* se zdržuje [4], budiž toliko ve farním chrámě svého quasidomicilu prohlášen a nikde jinde.

---

[1] Pražský Ord. l. 1871. str. 32. (Výnos c. kr. ministerstva vnitřních zálež. z 3. srpna 1869.)

[2] Není občasí, jak dlouho domicil neb quasidomicil při nejmenším trvati má, všady stejně vyměřeno; místo 6 neděl jsou v některých diecésích pouze 4 týdny určeny.

[3] Instructio pro judiciis eccl. in causis matrimon. z r. 1856. §§. 61. 62.

[4] Na Pražské synodě diecésní r. 1873. vzneslo duchovenstvo prosbu k Metropolitovi, aby ve srozumění s jinými pp. biskupy se postaral o změnu tohoto zákonitého ustanovení, tak aby quasidomicilisté už po šestitýhodním přebývání in loco quasdomicilii pouze ve svém farním chrámě byli prohlášeni, čímž by stranám ušetřilo se obtíží a výdajů peněžitých. Leč nebylo přání tomu vyhověno.

e) Kdo však maje pouze quasidomicil, ještě po celý rok tam nebydlí, prohlášen buď také ve farnosti svého *rodiště* aneb tam, kde mu *domovské právo* přísluší.

f) Snoubenec, kterýž *ani řádného ani mimořádného bydlení* nemá (sponsi vagi, na př. členové kočujících společností divadelních neb cirkův, cestující obchodníci atd.), může teprv ohlášen a ku stavu manželskému oddán býti, když farář k tomu obdržel přivolení biskupské [1]); pak se prohlásí v té osadě, kde se právě zdržuje a mimo to v rodišti neb tam, kde požívá práva domovského. Před oddavkami vykonejž takovýto snoubenec před farářem a dvěma svědky *přísahu* o tom, že mu není povědoma žádná překážka, která by sňatku jeho manželskému v cestě stála.

1. Pozn. *Manželka* má svůj domov tam, kde manžel její *Nepinoletí* mají domov svůj na tom místě, kde rodiče jejich přebývají Kdož na veřejný *úřad* definitivně jsou dosazeni, mají tam kde přebývají, verum domicilium.

2. Pozn. Při manželství *smíšeném* buďtež snoubencové prohlášeni ve farním chrámu katolickém a taktéž ve farním chrámě protestantském [2]).

2. Prohlášky manželské jsou v Rakousku také zákonem státním předepsány; stát však považuje ty prohlášky, kteréžto se ve farním kostele katolickém konají, za platné též pro foro civili. Teprv tenkráte, když se žádá za prominutí prohlášek, státní pravomoc zřejměji na jevo vystupuje.

II. Prominutí prohlášek.

Z příčin důležitých může udělena býti dispense od prohlášek a sice mohou buď prominouti se všecky tři ohlášky aneb se jenom prohlášky dvě prominou, tak že jednou za třikrát se prohlašuje. A sice jest zapotřebí 1. dispense *církevní*, mimo to však 2. dispense *státní*. Zachovány buďtež v příčině dispense tyto předpisy:

a) Ode všech tří prohlášek může dispensovati po pravidlu pouze *biskup* sám pro foro ecclesiastico; politickou dispens uděluje c. kr. *místodržitelství*, jemuž se žádost musí předložiti prostřednictvím c. kr. hejtmanství okresního neb magistrátu. Dispens církevní má se udíleti

1. jenom z příčin nejdůležitějších; příčiny takové jsou:

---

[1]) Instructio pro judic. eccl. in caus matr. §. 73

[2]) Zákon z 31. pros. 1868 čl. 1. (Říš. zák. 1869. č. 4.) — Pražský Ord. 1. 1869. c. 2. pag. 15. Instrukce odstavec 1.

α) *Nebezpečenství smrti* (articulus mortis). Nalezá-li se jeden ze snoubenců neb oba ve zjevném nebezpečí smrti, což se vysvědčením lékařským zjistí, může jim uděliti farář sám [1]) dispens církevní ode všech tří prohlášek. Politickou dispens udělí c. kr. okresní hejtmanství neb (v městech, která mají vlastní řád obecní) magistrát, v nejnutnějších případech postačí přivolení obecního představenstva [2]).

β) *Obava veřejného pohoršení*; rozumí se případ, když dva snoubencové, jež celá osada za manžely řádně oddané považuje, kteříž ale doposud v nedovoleném souložnictví pospolu žili, nyní řádný sňatek manželský uzavříti chtějí. V tom případě budiž od Ordinariatu biskupského jakož také od c. kr. místodržitelství zjednána dispens od tří prohlášek, načež se oddavky ve vší tichosti vykonají.

Pozn. Jiný důvod dispense ode všech 3 prohlášek uvádí se, když jest se obávati, že by nějakému sňatku mohly se klásti *zlovolným způsobem* (malitiose) jisté *překážky*, což by při tak zvaném matrimonium conscientiae místo míti mohlo.

2. V každém případě, kdež udělena byla dispens ode všech tří prohlášek, jsou oba snoubencové povinni před farářem složiti na to přísahu [3]), že jim není povědoma žádná překážka církevní, která by sňatku jich manželskému v cestě stála. Pokud se týká překážek práva občanského, složtež snoubencové před úředníkem od c. kr. okresního hejtmanství ustanoveným (v nutných případech před obecním představeným) přísahu, že jim žádná občanská překážka manželství známa není.

Přísaha, kterou církev vyžaduje, a kterou snoubencové před farářem a dvěma svědky složiti mají, zní takto:

---

[1]) Tak jest v arcidiecési Pražské. V některých diecésích jsou v každém vikariatě mimo vikáře jenom někteří farářové oprávněni k této dispensi.

[2]) Instr. z r. 1856. §. 83. — Instr. z 3. června 1863. §. 7. — Zákon ze 4. července 1872. — Obecný zákon obč. §. 86. — Vynesením ze dne 9. ledna 1885. č. 6164 prohlásilo c. kr. ministerium vnitra v dorozumění s ministerstvy spravedlnosti a osvěty, že při uzavírání sňatku na loži smrtelném pokaždé ještě před uzavřením sňatku nutno jest o státní prominutí prohlášek žádati a udělení jeho vyčkati, ač nečiní-li to zvláštní okolnosti naprosto nemožným. (Vynesení c. k. českého místodrž. z 24. dubna 1885 č. 3231. — Praž. Ord. l. 1885 č. 13.)

[3]) Instrukce Episkopátu z 3. června 1868. §. 8.

Já Blažej Prokeš přísahám před Bohem vševědoucím pravou a spravedlivou přísahu, že mně není povědoma žádná překážka, kteráž by obmýšlenému sňatku mému s Cecilií Lebedovou v cestě stála. Tak mi pomáhej Bůh a toto jeho svaté Evangelium. Amen.

V Kralovicích, dne 18. ledna 1887.

Coram me:
Karel Erlbek,
farář.

Blažej Prokeš,
ženich
Jan Hlinka,
svědek.
Petr Šleider,
svědek.

Na druhém listu či archu budiž podobným spůsobem přísaha nevěstina napsána: „Já Cecilie Lebedova přísahám“ atd.

b) Dispensi od druhé a třetí prohlášky v oboru církevním oprávněn jest udíleti *okresní vikář*. V oboru státním dispensuje od druhé a třetí prohlášky c. k. *okresní hejtmanství* neb magistrát [1]). Příčiny, pro které dispens ode dvou prohlášek v oboru církevním udíleti se může, jsou následující:

1. Blíží-li se *zapovězený čas* (advent, půst), tak že by po vykonán tří prohlášek manželství už infra tempus clausum uzavříti se musilo; ovšem se předpokládá, že snoubencové obmeškání takového sami nezavinili;

2. *Periculum animae*, t. j. obava, že snoubencové, kteříž blízko u sebe bydlí, před oddavkami tělesného obcování mezi sebou dopustiti by se mohli;

3. *Gravis erubescentia et pudor*, jsou-li oba už v letech pokročilí, aneb jeden jest kmet a druhý nepoměrně mladší aneb je-li mezi nimi co do stavu (šlechtic a nešlechtic atp.) neb jmění značný rozdíl;

4. *Impraegnatio sponsae*, nachází-li se nevěsta ve stavu těhotném, a sice v té míře, že by ještě dříve, než oddavky se vykonají, porodití mohla;

5. *Změna bydliště* a sice když jest nutno, aby oba snoubencové buď úplně se odstěhovali aneb aby některý z nich (za příčinou obchodu atp.) déle trvající cestu nastoupil dříve než by veškery prohlášky řádně projíti mohly.

6. *Impeditio malitiosa*, když jest se obávati, že by dříve, než tři prohlášky projdou, příbuzným snoubenců neb jiným osobám podařiti se mohlo, aby zlovolným spůsobem uzavření sňatku zamezili.

---

[1]) Instr. z 3. června 1868. §. 7. — Zákon státní ze 4. července 1872.

Kraj: Pražský. Okres: Plzeňský.

Nr. Exh. 307.

Borový, Sloh.

Prohlášní list.

V chrámu Páně Vejprnickém při veřejných službách Božích byli prohlášeni:

Jméno ženicha a nevěsty Jméno a stav jejich rodičů	Náboženství	Stav	Věk	Úřední: Ohlášní list	Úřední: Povolení vrchního poručenstva při neplnoletých sirotcích.	Úřední: prominutí dvou neb všech prohlášek	Den prohlášek	Prospěch ženicha v kat. náboženství	Doba zkoušky a výslech svědků se strany překážek v jejich zasnoubení	Den vykonané sv. zpovědi a sv. přijímání se strany ženicha
Jan *Stech*, rolník ve Vejprnicích č. 5., manž. syn Václava Stecha, výměnkáře a Kateřiny rozené Přibylové.	katolické	svobodný	28 let	—		Prominutí dvou prohlášek uděleno výnosem kníž. arcib vikar. úřadu Plzeňského z 18. listop. 1886 a c. kr. okres. hejtmanství v Plzni z 19. listop. 1886.	24. listopadu 1886.	velmi dobrý	Dne 10. listop 1886. Jiná překážka mimo nezletilost nevěsty se nevyskytla.	25. listopadu 1886.
Amalie *Josífková*, manž. dcera Matěje Josífka, mistra tesařského ve Všerubech a Terezie rozené Brabcové.	katolické	svobodný	22 let	—	Jelikož otec roku 1884. zemřel, bylo vrchnoporučenské přivolení k sňatku nevěstě uděleno z 16. listop 1886.					

Na potvrzení toho můj vlastnoruční podpis a přitištěná pečeť farní.

Dáno od farního úřadu ve Vejprnicích, dne 25. listopadu 1886.

L. S.

Jan Řepka,
farář.

87

577

7. Obava, že by některý z obou snoubenců bez příčiny spravedlivé mohl *ustoupiti* od slibu manželského.

8. Nebezpečné *onemocnění* jednoho ze snoubenců, zvláště když povinnost restituce (dobrého jména atd.) toho vyžaduje, aby sňatek byl uzavřen.

c) S ohledem na obojí druh dispense (jak ode všech tak ode dvou prohlášek) tyto věci připomínáme:

1. Vždy ucházeti se sluší *dříve o dispensi církevní*, pak *o politickou.*

2. Náleží-li každý z obou snoubenců do jiného vikariatu, nemusí se žádati o dispens u obou vikářů, ale postačí dispens a *vicario sponsae* udělená. Taktéž postačí dispens ab *Episcopo sponsae* i v tom případě, když každý z obou snoubenců do jiné diecése přísluší [1]). — V příčině *světské* dispense musí však každý z obou snoubenců zadati žádost u toho c. kr. okresního hejtmanství, kam dle bydliště svého přináleží.

3. Naskytuje-li se *překážka*, kteráž snoubencům vadí, na př. příbuzenství neb švakrovství, nemohou ani od 2 ani 3 prohlášek dispensováni býti dříve, pokud překážka ta řádně udělenou (od papeže neb biskupa) dispensí nebyla odstraněna. Nemůžeť tedy ani v nebezpečí smrti farář oddati takových snoubenců (viz svrchu str. 575.) leč teprv po obdržení dispense.

III. Formuláře.

1. Formulář prohlášního listu klademe na str. 577.

2. Žádost o dispens od tří prohlášek může takto zníti a sice nejprve

α) žádost k *Ordinariatu*:

Nejdůstojnější Biskupský Ordinariate!

Na osadě zdejší bydlí už přes 10 let Pavel Krocina, bývalý strážmistr u c. k. vozatajstva, jenž zde má trafiku tabáční. Týž přivedl s sebou do Ousobí ženštinu, kterou za manželku svou vydával, s níž také 3 dítky od r. 1879—1886. zplodil, kteréž v zdejším chrámě byly pokřtěny a jakožto manželské do matriky zaneseny.

Letos narodilo se Krocinovi opět dítko, kteréž dne 8. března bylo do farního chrámu ke křtu přineseno. V úctě podepsaný prohlížel z té příčiny matriční úkony již dříve zanesené s ohledem na Krocinovy dítky, ale neshledav nikde zmínky o listu oddavacím, dal si Krocinu na faru

---

[1]) Pražský Ord. l. 1862. č. 9. — Táž praxe platí také v Bavorsku, Wirtenbersku a Badensku. (*Weber* J., Die kanonischen Ehehindernisse. Freiburg i. Br. 1872. str. 319.)

zavolati, jej vybízeje, aby list oddavací předložil. Tázaný nejprv se na to odvolával, že prý už předešlé křty jsou zde zapsány a že tam musí býti poznamenáno, kdy a kde byl oddán. Po dlouhém domlouvání se strany nížepsaného duchovního správce konečně se Krocina přiznal, že s Magdalenou Puklovou, kterou za manželku svou vydává, už 11 let v hříšném souložnictví žije. Z počátku prý měl úmysl dáti se s ní oddati, ale tehdáž úřad vojenský odepřel jemu povolení k ženění. Později, když se první dítko v Ousobí narodilo a tehdejší pan farář dítko hned jako manželské zapsal, upustil Krocina od úmyslu uzavříti manželství, an prý se domníval, že je všecko v pořádku, jelikož duchovní pastýř žádné zmínky o sňatku nečinil. K důtklivému pokárání se strany v úctě podepsaného faráře uznal Krocina hříšnost dosavádního svého jednání a připojil prošbu, aby Nejdůst. Biskupský Ordinariat jej milostivě dispensovati ráčil ode všech prohlášek, tak aby ve vší tichosti sňatek manželský uzavříti mohl.

Ježto při zkoušce s oběma snoubenci předsevzaté se objevilo, že nestává žádné překážky, která by sňatku jejich vadila, a také náboženské vědomosti obou snoubenců jsou dostatečné, dovoluje si v hluboké úctě podepsaný žádati, Nejdůstojnější Biskupský Ordinariat račiž milostivě uděliti dispens ode všech tří prohlášek a přivoliti, aby Pavel Krocina mohl ve vší tichosti s Magdalenou Puklovou oddán býti, jelikož by jinak veřejným prohlášením téhož manželství a veřejnými oddavkami veliké pohoršení se dalo všechněm osadníkům, kteříž vesměs po celých 10 roků jmenované dva snoubence za manžely řádně oddané považovali.

Z farního úřadu v Ousobí, dne 20. března 1887.

Beneš Cvrk,
farář.

β) Žádost k c. kr. *místodržitelství* o dispens od tří prohlášek [1]) v tato slova zníti může:

Veleslavné c. kr. Místodržitelství!

Přede dvěma měsíci přistěhoval se na osadu zdejší a sice do Loukovce Abraham Weisel, žid, kterýž byv už dříve od vel. otců Františkánů kláštera Turnovského ve sv. náboženství vyučován, z židovstva vystoupil a dne 13. února t. r. ve zdejším farním chrámu Páně přijal křest svatý a pokřtěn jest na jméno Josef. Týž měl už dříve známost s chudou, ale ctnostnou dívkou křesťanskou, Anastazií, dcerou chalupníka Prokopa Krále z Chocnějovic, s kterouž nyní v stav manželský vstoupiti zamýšlí.

Avšak rodiče a příbuzní téhož Weisla po celém okolí roztrušují zprávu, že prý konvertita Josef Weisel bude v krátké době donucen k židovské víře se navrátiti a oženiti se s bohatou nevěstou židovskou z Prahy.

---

[1]) Po pravidlu může se žádost k *místodržitelství* podobně stylisovati jako žádost k *Ordinariatu*; abychom však té samé věci neopakovali, zvolili jsme jiný příklad než v předešlé žádosti se naskytá. — Ostatně může se v důležitých případech v žádosti Ordinariatu zaslané připojiti ku konci prosba, „aby Nejdůst. Ordinariat ráčil také u c. k. místodržitelství vymoci dispensi politickou“. Není-li však věc příliš nutná, budiž dle zákonitého předpisu žádost k místodržitelství zaslána prostřednictvím c. kr. okresního hejtmanství.

Ačkoli v hluboké úctě podepsaný se domnívá, že Josef Weisel z vůle svobodné a veden jsa plným přesvědčením víru katolickou přijal, jest se přece obávati, že by snad domluvy a hrozby stařičkých rodičův jeho zviklati mohly stálost jeho u víře, kdyžby se veřejným prohlášením nastávajícího sňatku jeho židovští příbuzní předčasně na věc upozornili a jim se příležitost poskytla, aby všelikých zbraní ku zmatení novoobrácence použiti mohli. Z té příčiny dovoluje si v hluboké úctě podepsaný vznésti snažnou prosbu, aby Veleslavné c. kr. Místodržitelství ráčilo dispens ode všech tří prohlášek milostivě uděliti, tak aby Josef Weisel s Anastazií Královou mohl ve všeliké tichosti oddán býti k stavu manželskému. Při tom dovoluje si nížepsaný povinně oznámiti, že sňatku mezi oběma snoubenci jinak pražádná překážka občanského práva v cestě nestojí.

Z farního úřadu v Loukovsi, 20. února 1857.

Arnošt Řehák,
farář.

γ) Přípis farářův k *c. kr. okresnímu hejtmanství* v příčině dispense politické od tří prohlášek může tímto spůsobem zníti:

Slavné c. kr. okresní hejtmanství!

Předkládaje v příloze žádost k Veleslavnému c. kr. Místodržitelství za udělení dispense ode všech tří prohlášek sňatku, jejž Josef Weisel s Anastazií Královou ve farním chrámu Loukoveckém uzavříti zamýšlí, dovoluje si podepsaný zdvořile žádati, aby Slavné c. kr. okresní Hejtmanství za vyplnění prosby této vřele přimluviti se ráčilo.

Z farního úřadu v Loukovci, dne 20. února 1887.

Arnošt Řehák,
farář.

3. Žádost o prominutí druhé a třetí prohlášky pro foro Ecclesiae znějž takle a sice

α) propter appropinquans tempus clausum:

Vysoce Důstojná knížecí Arcibiskupská Konsistoř!

V nejhlubší úctě podepsaní snoubencové předkládají pokornou prosbu, Vysoce Důstojná knížecí Arcibiskupská Konsistoř račiž jim dispens od druhé a třetí prohlášky milostivě uděliti, a sice z následujícího důvodu:

Bylo ustanoveno, že se sňatek v úctě podepsaných konati má v srpnu t. r. Tu však nevěsta těžce onemocněla horečkou, z kteréžto choroby teprv nyní se tou měrou zotavila, že v polovici listopadu lékař s jistotou prohlásil, že nyní se k uzavření sňatku přistoupiti může. Jelikož však doba adventní se blíží, a pro krátkost času trojí prohlášku předsevzíti nelze, žádají v nejhlubší úctě podepsaní, aby Vysoce Důstojná knížecí Arcib. Konsistoř jim nadzmíněnou dispens dobrotivě propůjčiti ráčila.

V Praze, 19. listopadu 18.6.

Jakub Sobotka,
sklenář, č 385—I.
ženich.
Eufrosina Málkova,
v č. 578—II., nevěsta.

Pravdivost důvodu v žádosti
obsaženého se stvrzuje.

V Praze, 19. listopadu 1886.

Pavel Hausmann,
(L. S.) farář u sv. Štěpána.

β) Jiná žádost o prominutí *druhé* a *třetí* prohlášky a sice za příčinou změny obydlí zní:

Veledůstojný Biskupský Úřade Vikariatní!

V hluboké úctě podepsaní snoubencové předkládají tímto pokornou prosbu, Veledůstojný Biskupský Vikariatní úřad račiž jim prominutí druhé a třetí prohlášky dobrotivě uděliti a sice z té příčiny, jelikož v úctě podepsaný ženich byl ustanoven za přednostu stanice Strakonické při dráze císaře Františka Josefa, kamž už za 14 dní přesídliti a úřad svůj dne 1. září t. r. nastoupiti musí.

V Pelhřimově dne 16. srpna 1886.

Tadeáš Vychodil,
úředník dráhy cís. Frant. Josefa,
ženich.
Milada Beranova,
nevěsta.

Pravdivost důvodu výš zmíněného níže-
psaný do ustanovovacího dekretu na-
hlédnuv tímto stvrzuje.

Z děkanského úřadu v Pelhřimově, 16 srpna 1886.

(L. S.) Jan Srb,
děkan.

γ) Nastoupení cesty uvádí se jakožto příčina dispense v následující žádosti:

Vysoce důstojná Biskupská Konsistoř!

V nejhlubší úctě podepsaní snoubencové tímto předkládají svou nejuctivější prosbu, Vysoce důstojná Biskupská Konsistoř račiž jim prominutí druhé a třetí prohlášky manželské milostivě uděliti, a ku podpoře prosby své dovolují si uvésti následující:

Ženich v hluboké úctě nížepsaný zastupuje několik firem cukrovarnických v okolí Hradce Králové a jest nucen již za 10 dní a sice dne 28. ledna t. r. nastoupiti cestu obchodní, kteráž nejméně dva měsíce potrvá. Jelikož by ale v hluboké úctě podepsaný ještě před svým odjezdem sňatek manželský s nevěstou dole jmenovanou rád uzavřel, doufá, že pokorné žádosti jeho bude milostivě vyhověno.

V Hradci Králové, dne 17. ledna 1887.

Gabriel Ostřiž,
ženich.
Žofie Dlaskova,
nevěsta.

Že důvod v žádosti obsažený se
zakládá na pravdě stvrzuji.

Z děkanského úřadu v Hradci Králové, 18. ledna 1887.

Josef Kytka,
(L. S.) děkan

δ) Příklad žádosti, když se žádá prominutí 2. a 3. prohlášky propter impraegnationem sponsae:

Veledůstojný Knížecí Arcibiskupský Úřade Vikariatní!

Na osadě zdejší nalezá se podučitel Rupert Kopřiva, kterýž před rokem učinil sobě známost s Rozálií Mrázkovou, dcerou rolníka v Radovesnicích a s ní tělesně obcoval, tak že ona v stavu požehnaném se nachází. Když nevěsta a rodiče její na brzké uzavření sňatku naléhali, těšil je Kopřiva nadějí, že bude v brzku za skutečného samostatného učitele ustanoven a že se pak ihned ožení. Zatím však stav těhotenství v té míře pokročil, že se jest obávati, aby ještě před uzavřením sňatku dítko se nenarodilo, což by jak úřednímu postavení podučitelovu, tak i dobré pověsti rodiny Mrázkové, jinak vždy zachovalé, velice na ujmu býti musilo. Z té příčiny dovoluje si nížepsaný jménem nadřečených snoubenců žádati, aby mohli jednou za třikrát býti prohlášeni.

Z farního úřadu v Lošanech, dne 23. června 1887.

Ludvík Krása,
farář.

Tímtéž způsobem stylisovány buďte žádosti o prominutí prohlášek k c. k. *okresnímu hejtmanství.*

IV. Obsah prohlášek, jich opakování; jich opominutí.

1. Při prohláškách uvedeni buďtež snoubencové dle křestného *jména* i příjmení, obyčejně se také jmenují *rodiče* jejich, dále pak jmenováno budiž *rodiště*, domov a *stav* neb zaměstnání snoubenců, jakož i *věk* jejich. Jsou-li snoubenci věku příliš rozdílného (na př. 78 a 18 let), budiž stáří raději zamlčeno. Často přidává se při prohláškách též *manželský* původ ženicha a nevěsty, což jest dovoleno připojiti; avšak při nemanželských snoubencích budiž při veřejném čtení prohlášky jich původ nemanželský zamlčen. Jsou-li oba snoubenci katolíci, může se (jak obyčejem zavedeno) říci: „oba *náboženství* katolického“; při smíšeném manželství však nebudiž při prohlášce žádná zmínka o náboženství snoubencův učiněna.

2. Nebyl-li během šesti měsíců po poslední prohlášce sňatek manželský uzavřen, jest dle církevního i státního zákona nutno prohlášky po druhé vykonati, jestliže snoubencové nyní spolu oddáni býti žádají.

3. Snoubencové nikdy nebuďtež oddáni toho samého dne, kdy se stala *poslední* prohláška, nýbrž teprv dne následujícího[1]).

4. Opomenutí prohlášek (bez dispense a vůbec bez příčiny zákonité) má tyto následky: *α*) *církev* považuje sňatek bez předchozích prohlášek uzavřený za platný, ale nedovolený. Je-li farář takovým opomenutím vinen, budiž pokutován suspensí ab officio na 3 léta; snoubencům biskup uloží přiměřené pokání. *β*) *Stát* rakouský pokládá manželství za neplatné, jestli prohlášky docela byly opomenuty; byl-li však sňatek alespoň jedenkráte prohlášen, manželství za platné se považuje.

§. 153. Překážky a závady manželství dle práva církevního a státního.

Zákonem občanským o manželství ze dne 25. května 1868 obnoven jest onen spor mezi církevním a státním zákonodárstvím o věcech manželských, jakýž v Rakousku až do roku 1855 trval, avšak na čas uzavřením smlouvy s papežskou stolicí či konkordátu a instrukcí z roku 1856. byl odklizen. Tudíž nastala katolickým správcům duchovním povinnost znáti veškery rozdíly, jakéž se mezi předpisy církevními s jedné a nařízeními státními s druhé strany vyskytují, aby pokud církevní autorita na zákonodárství občanské zřetel bráti velí, uzavření sňatku manželského se nepřipustilo dříve, leč když vyhověno bylo podmínkám jak od církve tak od státu ustanoveným.

Není úkolem naším, abychom na tomto místě celý traktát o překážkách zrušujících (imp. dirimentia) a závadách (imp. prohibentia) podávali, nýbrž jen tolik konstatovati chceme, že také po roce 1868. instrukce pro církevní soudy rakouského mocnářství v manželských záležitostech z r. 1856. v úplné platnosti své zůstala, ku kteréž přistoupila instrukce episkopátu českého ze dne 3. června 1868.; obé pospolu činí základ manželského práva církevního v diecésích československých.

Aby duchovní pastýřové ve stručném přehledu rozdíl mezi občanským a církevním zákonem seznali, klademe zde

[1]) Pražský sněm provincialní str. 159.

překážky v posloupnosti u kanonistů obyčejné za sebou, ustanovení kanonického a občanského práva souběžně vedle sebe naznačivše.

I. Překážky zrušující.

1. Omyl.

a) Dle kanonického práva error circa personam antecedens činí manželství neplatným, taktéž

b) error in personam redundans.

c) Error circa *qualitatem* nikdy není zrušující překážkou dle zákona církevního.

ad *a*) To uznává občanský zákon (obč. zák. rak. §. 57.)

ad *b*) O tom zákon občanský mlčí.

ad *c*) Dle obč. zákona smí manžel žádati, aby manželství za *neplatné* bylo prohlášeno, jestliže po uzavřeném sňatku shledal, že manželka jeho před vstoupením do stavu manželského s někým jiným obtěžkala. (§. 58.)

2. Výminka.

O překážce výminky (conditio) se občanský zákon nezmiňuje.

3. Nespravedlivé nucení.

Tuto překážku (vis et metus) občanský zákon uznává v témž smyslu jako zákon církevní (obč. zák. §. 55.).

4. Pohlavní neschopnost.

Co do překážky neschopnosti pohlavní (impotentia physica) souhlasí obč. zákon (§. 60.) s církevním.

5. Nedostatek spůsobilosti duševní.

Občanský zákon (§. 48.) praví v souhlase s předpisy církevními, že zuřiví, šílení a blbí platného manželství uzavříti nemohou.

6. Nedospělost.

Církevní právo předpokládá, že po pravidlu *ženich* po dokončení *14* a *nevěsta* po ukončení *12* let stáří za dospělé se pokládati a k uzavření sňatku

Zákon obč. (§. 48.) praví, že nedospělí t. j. kteří roku 14. nedokonali (§. 21.), v platné manželství vejíti nemohou. Žádá se tedy dle rakouského

připustiti mohou, mimo to připouští se, že v jednotlivých případech již před 14. neb 12. rokem dospělost nastupuje. V té příčině však přísluší rozhodnutí biskupu diecésnímu.

práva, aby nejen *ženich*, ale též *nevěsta* byli nejméně *14* let staří.

Mimo to zákon občanský platnost sňatku snoubenců *nezletilých* (pod 24 let) činí závislou od přivolení otce neb soudu (viz: závady).

7. Pokrevní příbuzenství.

Dle církevního práva pokrevenci

a) v přímém pokolení (in linea recta) nemohou v žádném stupni sňatek uzavříti.

b) V pokolení pobočném (in linea collaterari) jest pokrevenství až do čtvrtého stupně (včetně) dle kanonického čili germanského spůsobu počítání impedimentum dirimens.

ad *a*) S tím souhlasí §. 65. rak. obč. z.

ad *b*) Tu se značně liší zákon občanský, kterýž překážku pokrevenství pouze na stupeň první a druhý dle kanonického (čili na čtvrtý stupeň dle římského neb civilního) spůsobu počítání obmezuje (obč. z. §. 65.).

c) Zdali příbuzenství pochází ex copula licita vel illicita, nečiní ani po církevním ani po obč. zákonu žádného rozdílu.

8. Příbuzenství duchovní.

Překážku církevní cognationis spiritualis ze křtu a biřmování pochodící občanský zákon rakouský za platnou neuznává.

9. Příbuzenství občanské.

Církevní právo stanoví, že dokonalá adopce v Rakousku jest zrušující překážkou manželství a sice ve stupních v §. 28. instrukce (z r. 1856.) zejména udaných.

Pozn. *Adoptovati* může, kdo není kněz ani řeholník a kdo nemá vlastních dítek manželských. Přisvojitelé musí býti nejméně 50 let staří; přisvojenec musí býti o 18 let mladší než přisvojitel.

Obč. zákon toliko všeobecně dí, že mezi přisvojiteli (Adoptiveltern) a přisvojencem (Adoptivkind) i potomky jeho vzniká poměr tentýž jako mezi manželskými rodiči a dítkami (§. 183. obč. z.). Z toho se odvozuje [1]), že také občanský zákon považuje adopci za im-

[1]) Rauscher kardinál, „Die Ehe u. d. II. Hauptstück des bürgerl. Gesetzbuches." Wien 1868.

svojenec budiž aspoň o 18 let mladší než jeho přisvojitelé. Nezletilí jen s přivolením otce mohou býti adoptováni. Přisvojení budiž předloženo u c. k. *místodržitelství* za příčinou stvrzení a spolu oznámeno budiž řádnému *soudu* přisvojitele i přisvojence, načež soud dá přisvojení do listin soudních zapsati.

pedimentum dirimens; a v praxi sluší se dle tohoto stanoviska říditi.

10. Švakrovství.

Dle práva kanonického vzniká ze švakrovství (affinitas)

a) překážka v pokolení přímém naprostá, v pokolení pobočném e matrimonio rato jakož také e matr. irrito až do 4. stupně.

b) Ex copula illicita vztahuje se švakrovství pouze na 1. a 2. stupeň.

c) Přistupujícího švakrovství (aff. superveniens) překážka dle církv. práva na 1. a 2. stupeň se vztahuje.

ad *a*) Stát obmezuje překážku (ač v přímém pokolení s církví souhlasí) v pokolení pobočném e matr. rato na 2. stupeň. Švakrovství e matr. irrito stát neuznává (obč. z. §. 66.).

ad *b*) O této překážce zákon obč. ničeho nepraví.

ad *c*) Také o této překážce ničeho zákon občanský neklade.

11. Veřejná mravopočestnost.

Tato překážka vzniká z trojího pramene:

a) e matrimonio rato non consummato až do 4. stupně pobočného pokolení;

b) e matr. irrito non consummato též až do 4. stupně;

c) e sponsalibus; ten kdo s jistou osobou platně se zasnoubil, nemůže uzavříti platné manželství s příbuznými 1. stupně své nevěsty (sestrou, matkou neb dcerou její).

ad *a*) Obč. zákon obmezuje tuto překážku na 2. stupeň[1]) (§. 66.).

ad *b*) Neuznává zákon občanský.

ad *c*) Ani tuto překážku zákon občanský za platnou nepovažuje.

---

[1]) Občanský zákon zahrnuje tuto překážku v §. 66. pod obecným názvem „švakrovství“, nečině rozdíl mezi matr. consummatum et non consummatum.

12. Trvající svazek manželský.

a) Zákon občanský připouští toliko *monogamii* (§. 62.) a souhlasí v tom se zákonem církevním.

b) Matrimonium ratum et consummatum mezi křesťany toliko smrtí jednoho z obou manželů co do svazku zrušeno býti může.

c) Matrimonium ratum non consummatum může co do svazku zrušeno býti *dispensí papežskou* aneb složením slavných *slibů řeholních*.

d) Katolík nemůže vejíti v platné manželství s osobou *nekatolickou*, jejíž manžel doposud žije.

e) Přestoupí-li ze dvou *nevěřících* manželů jeden ku katolické církvi, a zůstala-li interpelace bez žádoucího výsledku, může manžel pokřtěný uzavříti nový sňatek; od téhož okamžení, kdy sňatek ten byl uzavřen, první manželství za zrušené se pokládá.

ad *b*) S tím občanský zákon souhlasí až na výminku, kterou ad *d*) klademe.

ad *c*) O tom zákon obč. *ničcho* nepraví.

ad *d*) Zákon obč. *připouští* uzavření sňatku v tom případě, když první sňatek osoby nekatolické byl výrokem soudu (světského) za zrušený prohlášen.

ad *e*) Občanský zákon (§. 136.) praví, že přestoupením jednoho manžela židovského na víru křesťanskou manželství se *nezrušuje*, leč by od manžela dán byl manželce list propustný [1]).

13. Vyšší svěcení a slavné sliby řeholní.

Zákon občanský v souhlase s církevním stanoví, že osoby *duchovní*, které vyšší posvěcení obdržely, též i osoby *řeholní* obojího pohlaví, které slavný slib učinily, nemohou platné manželství uzavříti (§. 63.).

14. Rozdílnost náboženství mezi křtěnými a nekřtěnými.

Křesťané nemohou s osobami, jež nevyznávají náboženství křesťanského, platné manželství ani dle církevního ani dle občanského práva [2]) uzavříti (obč. z. §. 64.).

---

[1]) Jestliže *oba manželé* židovští přestoupili ku katolické církvi, buďtež co do manželství jejich zachovány předpisy kanonické. (Výnos c. kr. ministeria ze dne 8. srpna 1853.)

[2]) Někdy stává se, že s obejitím tohoto zákona se manželství mezi křesťanem a židovským snoubencem přece uzavře, ježto oba snoubenci dříve za „*bezkonfessionalní*“ se prohlásí.

15. Unesení.

Tuto překážku (raptus) zákon občanský (§. 56.) uznává.

16. Zločin.

Zákon církevní rozeznává trojí případ:

a) *cizoložství*; cizoložníci nemohou v platné manželství ani po smrti uraženého manžela vejíti, jestli za jeho živobytí sobě manželství slíbili aneb skutkem o uzavření sňatku se pokusili;

b) *zavraždění* manžela (conjugicidium); jestliže jeden z manželů s pomocí jiné osoby svého chotě zavraždí, nemůže s onou osobou manželský sňatek platně uzavříti, jestliže aspoň jeden z vinníků přispěl k zabití manžela onoho v tom úmyslu, aby s druhým vinníkem v manželství vejíti mohl. Překážka jen tehdáž vzniká, když nevinný manžel byl *skutečně zavražděn.*

c) Zavraždění manžela i cizoložství (caedes et adulterium).

ad *a*) Občanský zákon praví: Neplatné jest manželství mezi dvěma osobami, které se spolu dopustily cizoložství; potřebí však, aby se cizoložství *prokázalo* (před soudem neb úřadem politickým) prve než sňatek se uzavře (§. 67.).

Nebéře tedy obč. zákon na to ohled, zdaž oba sobě slíbili manželství.

ad *b)* V té příčině liší se zákon obč. od církevního značně; dít §. 68. obč. z.: Když dvě osoby, ani se cizoložství nedopustivše, sobě slíbily, že se vezmou, a když jedna z nich, aby úmyslu toho došly, manželovi jejich manželství překážejícímu o bezživotí ukládala, nemohou spolu v platné manželství vejíti, i kdyby *vražda nebyla skutečně vykonána.*

ad *c)* O tom *ničeho* nepraví zákon obč.

17. Nedostatek v příčině formy Tridentské.

V Čechách a na Moravě pokládá se dle církevního práva sňatek snoubenců vyznání katolického neb smíšeného jen tehdáž za platný, byl-li před katolickým farářem a dvěma svědky (čili dle formy Tridentské) uzavřen.

Občanský zákon z r. 1868. v některých případech také sňatek bez Tridentské formy uzavřený prohlašuje za platný, o čemž níže ji obzvláště pojednáme. (Viz §. 154. Manželství občanské.)

II. Závady manželství.

1. Zasnoubení.

K závadám (impedimenta prohibentia) náleží především zasnoubení čili slib manželský (sponsalia, Verlöbniss). Církev učí, že ze zasnoubení vzniká právní povinnost (obligatio justitiae) snoubenců, aby mezi sebou sňatek uzavřeli a proto zakazuje církev sňatek, jejž by některý snoubenec s jinou, cizí osobou uzavříti zamýšlel.

Naproti tomu dí zákon občanský: Ze zasnoubení čili zaslíbení se k manželství *nevzchází* žádné straně *závazek právní*, ani aby vešla v manželství, ani aby splnila, co bylo umluveno, kdyby od zaslíbení odstoupila (§. 45.).

2. Prostý slib.

O prostých či jednoduchých slibech zákon obč. zmínky *nečiní*.

3. Zapovězený čas.

Zákon státní *ničeho* o této závadě (tempus clausum) nepraví; snoubencové arci povinni jsou v tom ohledu dbáti předpisů církevních.

4. Rozdílné vyznání.

Ačkoliv církev katolická v principu sňatky smíšené t. j. mezi *katolíkem* a osobou *nekatolickou* uzavřené neschvaluje, přece v praxi je připouští. Od r. 1868. se však i v té věci značný rozdíl jeví mezi zákonodárstvím církevním a státním.

Dle církevního zákona rozeznáváme tyto tři případy:

I. Dovolené uzavření smíšeného manželství.

1. Sňatek smíšený církev svatá jen v tom případě za dovolený pokládá, když snoubencové poskytli předepsané *záruky* (cautiones opportunae), kteréž jsou:

ad I. 1. *α*) Zákon obč. z 25. května 1868. prohlašuje *reversy*, jež dávaly se dříve pastýřům duchovním v příčině katolického vychování dítek, za *neplatné*. Avšak týž obč. zákon *připouští smlouvu*, kteroužto manželé smíšeného vyznání před anebo po uzavření sňatku právně se zavazují, že všecky

α) Oba snoubencové slibtež a zavažtež se *smlouvou*, že veškery dítky obojího pohlaví v katolickém náboženství budou vychovávati [1]);

β) Nekatolická strana zavaž se reversem, že katolické straně u vykonávání náboženství katolického nižádných překážek klásti nebude; a posléze

γ) Strana *katolická* at reversem přislíbí, že se všedítky své v tom neb onom náboženství vychovají.

ad *β)* et *γ)* Zákon občanský se o těchto reversech nezmiňuje a jich nikterak nezapovídá.

---

[1]) Smlouva ta musí opatřena býti *kolkem* 50 kr. a zní takto:

Smlouva,

kterouž nížepsaní snoubencové katolické vychování svých dítek zaručují.

Poněvadž zákon říšský ze dne 25. května 1868. (č. 49. zákonníka říšského) k upravení poměrů mezi občany rakouskými rozličného náboženského vyznání vydaný snoubencům rozličného náboženského vyznání na vůli dává, aby dřív než sňatek manželský uzavrou, smlouvou ustanovili, v jakém náboženství dítky jejich pokřtěny a vychovány býti mají, učinili jsme my nížepsaní snoubenci, totiž já Vladislav *Brabec* a já Veronika *Kroupova*, jsouce rozličného náboženského vyznání, po bedlivém a zralém uvážení následující smlouvu:

Zavazujeme se na vzájem, že dítky všechny obojího pohlaví, jimiž by Bůh náš manželský sňatek požehnal, dle obřadu *katolické církve* pokřtiti a (jakož i naše dne . . . před manželstvím zrozené a pod jménem . . . pokřtěné dítě, které obmýšleným sňatkem naším stane se manželským) v katolickém náboženství vyučovati dáme a vychovávati budeme.

A poněvadž jsme tuto smlouvu učinili s tím pevným úmyslem, že ji nezrušíme ani nezměníme, nýbrž že ji věrně zachovávati a plniti budeme: protož odříkáme se výslovně práva, jakkoli v článku druhém svrchu řečeného zákona říšského nám vyhrazeného, že totiž náboženství katolické, touto smlouvou pro všecky naše dítky ustanovené, nezměníme, dokud by byly sedmého roku věku svého nedosáhly.

K osvědčení toho jsme tuto smlouvu vlastní rukou podepsali a dva pány svědky též k podpisu dožádali.

V Poděbradech, dne 13. září 1886.

Oldřich Rut, svědek.
Jan Nováček, svědek.

Vladislav Brabec,
augšburského vyznání ženich.
Veronika Kroupova,
katolického vyznání, nevěsta.

možně přičiní, aby manžel její ku poznání pravdy katolické víry přišel a ji přijal [1]).

2. Jakmile snoubencové poskytli tyto záruky, podepsavše smlouvu a reversy, budiž zadána žádost o dispens ab impedimento mixtae religionis k biskupskému Ordinariatu; v žádosti uvedeny buďte kanonické příčiny, na jichž základě se dispense žádá. Smlouva a reversy buďtež k žádosti připojeny.

3. Po obdržené dispensi budiž smíšený sňatek třikrát prohlášen a sice ve farním chrámě *katolickém*, kamž přísluší snoubenec katolický, a ve farním chrámě *protestantském*, kamž nekatoad 3. Občanský zákon totéž v příčině prohlášek nařizuje [2]).

---

[1]) Oba reversy jsou *bez kolku*. Revers, jejž vystaví nekatolická strana, zní takto:

Revers.

Já nížepsaný tímto stvrzuji a pod přísahou slibuji, že své nastávající manželce Veronice Kroupové u svědomitém plnění povinností katolického náboženství nijakou překážku klásti nebudu, a že všeho opominu, co by ji od katolického náboženství odvrátiti mohlo.

V Poděbradech, dne 13. září 1886.

Oldřich Rut, svědek. Vladislav Brabec, ženich.

Jan Nováček, svědek.

Druhý revers, jejž má katolická strana vystaviti, zní:

Revers.

Já nížepsaná tímto stvrzuji a pod přísahou slibuji, že chci v nastávajícím svém manželství s Vladislavem Brabcem všecky povinnosti svého svatého katolického náboženství plniti, a přičiniti se, aby můj manžel k poznání pravdy katolické víry přišel a ji přijal.

V Poděbradech, dne 13. září 1886.

Oldřich Rut, svědek. Veronika Kroupova, nevěsta.

Jan Nováček, svědek.

[2]) Zákon z 31. pros. 1868. čl. 1.

lický snoubenec přísluší [1]). Při prohláškách nečiň katol. farář žádné zmínky o různém vyznání.

4. Sňatek budiž uzavřen před vlastním farářem katolického snoubence dle obřadu církve katolické cum assistentia activa. *Mše* se applikovati může ad intentionem partis catholicae; avšak *požehnání mezi mší sv.* snoubencům uděliti se nesmí.

5. V listu oddavacím budiž poznamenáno: „Katolický křest a vychování veškerých z tohoto manželství vzešlých dítek jest zaručeno“ [2]).

II. Nedovolené uzavření smíšeného manželství.

1. Jestliže snoubencové se zdráhají záruky (cautiones opportunas) poskytnouti, jest manželství jich nedovolené a tudíž katolický snoubenec uzavřením sňatku těžce hřeší. *Dispens* od překážky *se* v tomto případě *neuděluje*, avšak jest zapotřebí, aby

2. farář si dříve vyžádal od biskupského Ordinariatu (konsistoře) povolení, že zmíněný sňatek uzavříti lze.

ad 4. Světský zákon považuje sňatek takto uzavřený za platný též pro foro civili.

ad II. 1. Nebylo-li smlouvou manželů něco jiného ujednáno, mají se dle občanského zákona [3]) vychovávati *synové* v náboženství otce, *dcery* v náboženství matky své. Nemanželské dítky vychovány buďtež ve vyznání své matky.

---

[1]) Zákon z 31. prosince 1868. Instrukce církevní v Pražském Ord. l. 1869. č. 2. str. 15. Když by se pastor zdráhal snoubence ohlásiti, buďtež prohlášky učiněny na c. kr. okresním hejtmanství.

[2]) Pražský Ord. l. 1868. str. 76., odstavec 6. Zákon z 25. května 1868. Viz Praž. Ord. l. 1868. str. 72. nn.

[3]) Interkonfessionalní zákon z 25. května 1868. Čl. I. (Pražský Ord. l. 1868. str. 72)

3. Prohlášky staňtež se 3krát v příslušném chrámě katolickém a v chrámě nekatolickém (viz I. 3.).

4. Sňatek budiž uzavřen cum assistentia passiva, t. j. snoubencové vyslovtež v domě farním [1]) před farářem katol. a dvěma svědky své obapolné svolení k manželství. Katolický snoubenec jest nehoden svátostného rozhřešení a může teprv později po uzavřeném sňatku býti rozhřešen, jeví-li známky upřímné litosti.

5. Do rubriky „copulans“ napíše se: „*Coram me N. N. parocho*“. V listu oddavacím pak budiž napsáno: „N. N. (ženich) a N. N. (nevěsta) uzavřeli sňatek manželský u přítomnosti nížepsaného faráře a svědků N. N. a N. N.“

III. Neplatné uzavření manželství smíšeného.

1. V krajinách československých, kdež nebyla dispens od formy Tridentské udělena, považuje církev katol. sňatek smíšený, *pouze před pastorem* protestantským uzavřený za neplatný. O tom farář má poučiti snoubence, oznamují-li, že pouze před pastorem sňatek uzavrou. Mimo to nesmí katolický farář tyto snoubence

ad III. 1. Občanský zákon [2]) takto ustanovuje:

Vcházejí-li v manželství vyznavači rozdílných konfessí křesťanských, staň se slavné prohlášení, že k manželství přivolují, u přítomnosti dvou svědků před řádným správcem duchovním *ženicha* nebo *nevěsty* aneb před jeho náměstkem.

[1]) Nikdy nesmí farář takové snoubence oddávati v kostele, ani v sakristii. (Praž. Ord. l. 1869. str. 16.) Farář při assistenci passivní přioděn jest pouze talárem, nikoli štolou neb rochetou.

[2]) Zákon z 31. prosince 1868. čl. 2.

prohlásiti a jestli už byli prohlášeni, nebuď jim prohlášní list doručen.

Pozn. Taktéž není dovoleno, aby snoubencové, byvše od *katol. faráře* oddáni, pak ještě šli k *pastorovi* a tam oddati se nechali. Tyto „dodatečné oddavky" (Nachtrauung) připouští církev jen tenkráte, když stát za nutné je uznává, čehož u nás není.

2. Přijdou-li snoubencové, kteří pouze před pastorem byli oddáni, později teprv ku katolickému faráři žádajíce po katolicku sňatek uzavříti, má duchovní pastýř tak jednati, jako by snoubencové ti nebyli ještě sňatek před pastorem uzavřeli. Od tří prohlášek může v tom případě pro foro Ecclesiae býti od biskupa dispensováno, načež se oddavky ve vší tichosti vykonají [1]).

O každém případě, kde sňatek smíšený byl pouze před pastorem uzavřen, budiž bez odkladu podána zpráva k biskupské konsistoři [2]).

To státi se může také tehdá, když by správce duchovní se zpečoval, manželství ohlásiti a ohlášky by vykonal úřad politický.

ad Pozn. Obč. zákon dí: Když snoubenci vejdou v manželství před správcem duchovním ženicha neb nevěsty, mají vždy toho vůli žádati, aby jim správce duchovní strany druhé k jejich manželství dal církevní požehnání.

5. Zápověď církevní.

O této závadě zákon občanský zmínky nečiní.

6. Zápověď zákona občanského.

Manželství má velikou důležitost nejen pro církev, ale také pro stát. Z té příčiny záleží církvi na tom, aby manželé křesťanští pokud možná (t. j. pokud se to neprotiví církevním zákonům) pro sebe a dítky své účastnými se stali všech občanských práv neb účinků s manželstvím spojených. Proto

[1]) Pražský Ord. list 1869. č. 2. str. 16. odst. 7.

[2]) Praž. Ord. list 1869 č. 3. str. 23. Viz svrchu str. 233.

církev některé od státu nařízené překážky spolu za překážky či závady církevní [1]) uznává a pastýřům duchovním velí, aby sňatek uzavříti nenechali dříve, dokud také tyto závady nebyly zdviženy či odstraněny. Sem náleží:

a) **Nezletilí.**

1. Snoubenec nezletilý t. j. který není ještě plnoletý (kdo nedokončil 24 let svého stáří aneb nebyl za plnoletého prohlášen), má zapotřebí přivolení svého otce manželského, aby v platné manželství vejíti mohl. Otec buď přijde osobně na faru a přivolení své u přítomnosti dvou svědků do matriky vepíše [2]); aneb zašle přivolení své písemně příslušnému faráři. V tomto případě budiž vyjádření, jímžto otec ku sňatku nezletilého snoubence přivoluje, legalisováno od c. kr. notáře neb c. kr. soudu okresního, neb c. kr. okresního hejtmanství [3]), aneb (kdyžby to nebylo možno) alespoň od faráře bydliště otcova. Povolí-li úřad nezletilému nějaký obchod neb nějakou živnost provozovati, stane se tím zároveň zletilým [4]).

2. Sirotek nezletilý má zapotřebí přivolení vrchnoporučenského. Poručník zadej ve srozumění s matkou snoubence (je-li matka na živě) žádost [5]) u c. kr. okresního soudu o vrchnoporučenské přivolení k ženění a přilož křestný list.

3. Chce-li nezletilý snoubenec rodu nemanželského ve stav manželský vstoupiti, potřebí, aby poručník se o tom prohlásil a soud k tomu přivolil [6]).

Pozn. Příčiny, pro které se může povolení k manželství *odepříti*, jsou: Nemá-li ten, s nímž někdo chce v manželství vejíti, příjmů potřebných; je-li špatných mravů; má-li nějakou nakažlivou nemoc neb vadu, která by účelu manželství byla na překážku [7]).

b) **Osoby stavu vojenského.**

Branným zákonem z 5. prosince 1868. nastaly co do povinnosti vojenské jakož i vzhledem duchovní pravomoci

---

[1]) Impedimenta dirimentia může jedině církev stanoviti; překážky státem ustanovené mohou býti pouze impedimenta prohibentia.

[2]) Srovnej příklad toho ve formuláři matriky str. 192.

[3]) Viz o tom svrchu str. 191. sub 9.

[4]) Obecný zákon obč. §. 252.

[5]) Žádost budiž kolkem 50 kr. opatřena.

[6]) Občanský zákon rakouský §§. 49. 50.

[7]) Obč. zák. rak. §. 53.

v příčině sňatkův osob vojenských důležité změny [1]). K nim přistoupily změny další, jež v té příčině spůsobila novella branného zákona ze dne 2. října 1882. [2]) a k tomu vydané nařízení ministeria obrany zemské z 1. listop. 1882. [3]). Tu pak zapotřebí se vidí o dvojí věci se zmíniti a sice: které osoby vojenské podlehají jurisdikci duchovenstva farního, a které pravomoci duchovenstva vojenského či polního, pak které osoby mají zapotřebí povolení k ženění a které bez povolení v stav manželský vstoupiti mohou.

I. *O duchovní pravomoci.*

α) Pravomoci farního (civilního) duchovenstva jsou podřízeny tyto osoby (náležející ad militiam stabilem):

1. Vojínové na dovolené (Urlauber), jsou-li na dovolené trvalé či stálé (dauernd beurlaubt).

2. Reservníci (záložníci), pokud se nenalezají v činné službě vojenské, bez rozdílu, zdaž třetí třídu stáří překročili či nepřekročili; taktéž důstojníci reservní mimo čas činné služby.

3. Jednoroční dobrovolníci mimo čas své služby praesenční.

4. Zemská obrana (Landwehr) v čas míru i války, čili vždycky [4]); ani důstojníky nevyjímaje.

5. Na výslužbu daní (buď dočasně neb na vždy pensionovaní) jenerálové, důstojníci, úředníci vojenští.

6. Ústavy ku vzdělání dcer důstojnictva a mužstva vojenského (v Hernalsu, Szatmaru a Vídni).

7. Invalidové patentální a reservační.

8. Stravovatelé a jiné za příčinou jakéhosi obchodu v kasárnách se zdržující osoby civilní.

9. Vdovy a sirotci osob vojenských.

10. Manželky, dítky a čeleď osob vojenských v tomto seznamu jmenovaných.

---

[1]) Obšírné ponaučení o těch věcech podává spis: Die Verehelichung der Stellungspflichtigen und der Militärpersonen. Von Dr *Josef Symerský*. Olmütz 1874 str. 188. V příčině novelly z 2 října 1882. povšímnutí zasluhuje pojednání Dra. *J. Hoffmanna* „Novella branného zákona ze dne 2. října 1882.“ v časopise: „Pastýř duchovní“ 1884 sešit 6. a 7. str 365. nn. a 421. nn.

[2]) Říšský zákonník 1882 č. 151. Viz Praž. Ord. l. 1883. č. 8—10.

[3]) Říšský zák. 1882. č. 154. — Praž. Ord. l. 1884. č. 8.

[4]) Symerský str. 82. 89—90.

Pozn. 1. Kdyžby osoby od č. 5—10. jmenované byly na čas ke službě *činné* ve vojště povolány, podléhají pravomoci vojenského duchovenstva.

Pozn. 2. *Domobrancové* přináležejí pod pravomoc civilního duchovenstva farního; avšak byvše k činné službě povoláni podlehají též pravomoci duchovenstva vojenského. (Zákon ze 6. června 1886 o domobraně §. 6.)

11. Členové nejvyššího domu císařského, byť jakoukoli hodnost ve vojště zastávali.

12. Zletilé dítky žijících osob vojenských v činné službě postavených, a také nezletilé jich dítky v tom případě, jestliže od domácnosti rodičů odděleny jsouce samy se vyživují.

13. Nemanželské dítky matek pod pravomoc vojenskou příslušných.

14. Manželky a dítky mužstva od šikovatele dolů, nejsou-li manželky jich dle první třídy [1]) provdány.

15. Ženské osoby služebné veškerých osob vojenských.

16. Mužská čeleď činných osob vojenských, není-li přijata na určitou kapitulaci a nepožívá-li platu z pokladny státní.

17. Vychovatelé, tajemníci, domácí lékařové a jiné osobnosti, které v soukromé službě nějaké činné osoby vojenské jsou zaměstnány.

18. Civilní učitelové jazyků, šermířství atp. na vojenských akademiích ustanovení.

19. Při fortifikacích, zbrojírnách a komissích monturních zaměstnaní civilní mistři, tovaryši a dělníci.

20. Trestanci ve vojenských káznicích uvěznění.

β) K pravomoci duchovenstva polního (vojenského) náležejí všecky osoby, které se v činné službě u vojska neb námořnictva nalezají (ad militiam vagam přičteny jsouce). Sem náleží

1. Veškero vojenské mužstvo v činné službě zaměstnané, počítajíc v to stráže tělesné, četnictvo, monturní komisse, špitály vojenské atp.; 2. invalidi v invalidovnách přebývající;

[1]) Manželky a dítky těch, kdož dle *první třídy* se oženili, podrobeny jsou pravomoci vojenské, mají nárok na spolubydlení s mužem a na výživu erární a jiné výhody; ze 100 mužů má pouze 6 (u jízdectva, a dělostřelectva jen 4) mužů dle první třídy se oženiti. Manželky a dítky těch, kdož dle *druhé třídy* se oženili, nemají nárok na spolubydlení s mužem (otcem) ani na výživu erární, a zůstávají pod pravomocí civilního duchovenstva. — Invalidům v invalidovnách přebývajícím nemá se udíleti povolení k ženění vůbec. Vojínům ve špitálech vojenských aneb při opatřovacím oddělení (Verpflegsbranche) mají se povoliti toliko sňatky dle 2. třídy.

3. osoby ve správních úřadech vojenských, vojenské správě duchovní zaměstnané, auditoři, lékařové vojenští; 4. státní policie; 5. manželky a dítky tuto jmenovaných [1]); pokud se týká mužstva od šikovatele dolů, jen manželky a dítky těch, kdož se dle I. třídy oženili; 6. čeleď osob vojenských, pokud jest od státu placena aneb na určitou kapitulaci přijata; 7. mužští chovancové vychovávacích ústavů vojenských; 8. vojenští zajatcové; 9. reservníci a důstojníci záložení, nalezají li se v činné službě; 10. vojínové, kteří jen na krátký čas dovolenou obdrželi.

II. *Povolení k ženění.*

Některé osoby stavu vojenského musí se vykázati povolením k ženění [2]), jiné mohou se ženiti bez povolení.

α) Povolení k ženění mají zapotřebí:

1. Všecky v *činné službě vojenské* stojící osobnosti (povolení uděluje císař, neb ministerstvo války, neb vojenské velitelství zemské); taktéž c. kr. tělesné stráže, četnictvo, sbory vojenské policejní stráže, vojenské sbory cís. kr. státních hřebčinců (Gestütts-Branche).

2. Vojínové, kteří jsou *na čas na dovolené* (zeitlich beurlaubt).

3. *Záložníci* (reservníci) a *zemští branci* [3]), pokud se nalezají v *činné* službě vojenské [4]).

4. Na dočasné výslužbě se nacházející důstojníci a úředníci vojenští (polo invalidi, Halbinvaliden).

5. Invalidi, kteří v invalidovnách mají své opatření.

6. Důstojníci, kteří z činné služby vojenské přestoupili k činné obraně zemské, pokudž jim volný zůstává návrat k vojsku řadovému.

---

[1]) Vyjma případy sub *α*. číslo 12 naznačené.

[2]) Pozorovati sluší, že mají povolení k ženění zapotřebí mnohé osoby, které náleží ad militiam stabilem (čili pod civilní jurisdikci farářův), pak též osoby přináležející ad militiam vagam (pod pravomoc polního duchovenstva).

[3]) Vojínové obrany zemské mají zapotřebí povolení od velitelství praporu svého. (Praž. Ord. l. 1875. str. 48.)

[4]) Pro každý prapor (bataillon) zemské obrany zařízeny jsou tak zvané *kádry* čili rámce, záležející z důstojníkův a mužstva celkem 37 osob, jimž náleží vésti evidenci o stavu zemské obrany, správu magacínů, cvičiti důstojníky a mužstvo ve službě vojenské. Kromě této kádru přidělení mužové konají *aktivní* službu vojenskou.

Osoby vojenské, které bez dovolení příslušného úřadu vojenského aneb k tomu povolaného chefa vojenského manželství uzavrou, propadají trestu [1]), avšak manželství takové jest, ač nedovolené, přece platné.

3) Bez povolení úřadů vojenských mohou se oženiti:

a) Vojínové služby řadové (Liniendienstpflichtige), jsou-li na *trvalé dovolené,* jak mile vykročili ze třetí třídy stáří [2]);

b) vojínové v *reservě*, v *reservě náhradní* [3]) a v *obraně zemské;*

c) *důstojníci* a úředníci reservy a neaktivní [4]) zemské obrany;

d) *důstojníci* a úředníci vojska (válečného loďstva) a zemské obrany, kteří jsou s vojenským charakterem na *výslužbu* dáni;

e) patentalní *invalidé,* nejsou-li umístěni v invalidovně [5]).

---

[1]) Trest u důstojníků a gažistů záleží v propuštění, u mužstva v přísném arrestu od 1—3 měsíců, u poddůstojníků též degradací. (Militär-Strafgesetz §. 780.)

[2]) Všickni vojínové od 1. ledna do 31. prosince téhož roku narození činí dohromady jednu třídu stáří; každý podlehá povinnosti branné od 1. ledna onoho roku, v němž naplní 20 let svého stáří, což z následujících rubrik lépe na světlo vystoupí:

Každý muž, který se narodil roku	podléhá povinnosti branné od 1. ledna roku	jest toho dne v stáří: nejstarší narozený 1. ledna	jest toho dne v stáří: nejmladší narozený 31. pros.	Nalezá se v třídě stáří: I.	II.	III.	IV. (od 1. ledna až do 31. prosince roku)	Z třetí třídy vystupuje dnem 31 prosince roku	Nemá (po pravidlu *) zapotřebí povolení k ženění počíná se od 1. ledna roku	Toho dne jest v stáří: nejstarší narozený 1. ledna	nejmladší narozený 31. prosince (čtvrtou třídu v to nepočítaje)
1868	1888	20. 1.	19 1. 1. den	1888	1889	1890	1891	1890	1891	23 let	22 1. 1 den
1869	1889	„	„	1889	1890	1891	1892	1891	1892	„	„
1870	1890	„	„	1890	1891	1892	1893	1892	1893	„	„
1871	1891	„	„	1891	1892	1893	1894	1893	1894	„	„
1872	1892	„	„	1892	1893	1894	1895	1894	1895	„	„
1873	1893	„	„	1893	1894	1895	1896	1895	1896	„	„

*) Není-li totiž v tom kterém správném odvodu čtvrtá třída k odvodu povolána.

[3]) Kdo se vykáže *vojenským pasem*, jaký předepsán jest pro mužstvo reservní, ten jest trvalo k náhradní reservě přidělen a nepotřebuje povolení k ženění, kdo však jen vykáže se *určovacím listem*, že byl k náhradní reservě assentován, potřebuje povolení politického okresního úřadu, aby vstoupiti směl v manželství.

[4]) Pouhé cvičení ve zbrani neb kontrolní shromáždění za činnou službu se nepokládá.

[5]) Novella z r. 1882. §. 52.

III. Co do *prohlášek* a *kopulace* buďtež tato pravidla zachovávána:

α) Uzavírá-li vojenská osoba ad militiam *stabilem* (a tudíž k obyčejné pravomoci farní) přináležející sňatek manželský s osobou, která buď též přísluší ad militiam stabilem aneb jest osoba civilní, tuť není zapotřebí, aby vojenský správce duchovní činil prohlášky aniž aby dal list propouštěcí. Civilní farář v tom případě také není povinen zaslati výtah z matriky oddávací. Oddavky zaznamenány buďtež v obyčejných matrikách faráře civilního [1]).

β) Jestliže jeden snoubenec (ženich) náleží ad militiam *vagam* čili k pravomoci polního duchovenstva, druhý (nevěsta) však civilní pravomoci jest podroben, tuť jak vojenský farář (kurát) tak i civilní správce duchovní jest parochus proprius; oba vykonejtež prohlášky, každý z obou jest oprávněn kopulovati [2]). Kdykoli však civilní farář snoubence oddává, musí jemu vojenský snoubenec předložiti netoliko *prohlášní list* [3]), ale mimo to ještě *list propouštěcí* (Entlassschein) [4]), kterýž nemá význam jakési delegace, nýbrž pouze stvrzuje, že se strany ženicha vojína bylo předpisům vojenského zákona úplně vyhověno. O vykonané kopulaci budiž od civilního faráře zaslán ihned výtah z matriky oddavací k velitelství sboru vojenského [5]).

IV. *Poplatek štolový* může polní i civilní farář od snoubence onoho, jenž pravomoci jeho jest podroben, požadovati. Připomenouti dlužno, že vojenské mužstvo od šikovatele dolů neplatí žádnou štolu; v tom případě smí tedy farář jen od nevěsty civilní požadovati poplatek štoly poloviční. Důstojníci podrobeni jsou poplatkům štolovým [6]).

---

[1]) Praž. Ord. l. 1870. str. 96.

[2]) Vojenskému faráři přísluší přední právo kopulace před farářem nevěstiným. (Symerský str. 108.)

[3]) Vynesením c. k. ministeria vnitra z 8. června 1881. č. 18197. bylo vysloveno, že civilní duchovní oddavky osob vojenských podřízených vojenské duchovní pravomoci jen tenkráte vykonati smí, když se tytéž *prohlášním* listem od příslušného vojenského duchovního vykázaly. (Praž. Ord. l. 1881. č. 10.)

[4]) Také se dovoluje k prohlášnímu listu připojiti propouštěcí klausuli. Viz též o tom výše str. 215.

[5]) Obšírně o tom promluveno výše str. 218—220.

[6]) Dvorní dekret z 15. října 1808.

Pozn. Tam, kde se nachází zvláštní kostel *vojenský*, buďtež prohlášky osob ad militiam vagam příslušných od faráře civilního té osady, kde vojenský snoubenec bydlí, zdarma vykonány.

c) Povinnost branná.

Až do roku 1868. byla v korunních zemích rakouské říše četným třídám obyvatelstva uložena povinnost, aby hodlajíce v stav manželský vstoupiti opatřily sobě dříve politické *povolení* k ženění. V r. 1868. bylo však zákonem [1]) určeno, že v Čechách a na Moravě i ve Slezsku [2]) se předpis o politickém dovolení k ženění zrušuje.

1. Jedině s ohledem na povinnost brannou či odvodní jest novellou branného zákona z 2. října 1882. vysloveno následující pravidlo (v §. 44.): „Před vstoupením do věku odvodního a *před vystoupením ze třetí třídy* stáří (čili před 1. lednem roku následujícího po onom roce, v němž občan 22. rok svého věku dokončil), nebo-li před úplným vyplněním povinnosti odvodní není dovoleno ženění. Při *čtvrté třídě* stáří má tento zákaz jen potud a na tak dlouho platnost, jestliže povolání třídy této v určitém obvodu správním podle ustanovení §. 32 [3]) vysloveno a veřejně vyhlášeno bylo.“ Z důvodů zvláště pozoruhodných může takovýmto snoubencům však uděleno býti mimořádné povolení k ženění, kteréžto povolení však nikterak neposkytuje osvobození od konání povinnosti branné. Povolení to jest (na místě ministerstva obrany zemské) oprávněno dáti c. kr. místodržitelství. Žádost o povolení k ženění budiž ale i s doklady zadána u příslušného c. kr. okresního hejtmanství.

2. Jsou však případy, kde jinoch ještě před vykročením

---

[1]) Zákon pro Čechy z 1. prosince 1868., pro Moravu z 22. září 1869. pro Slezsko z 20. září 1868

[2]) Taktéž v jiných zemích na př.: Rakousku, Solnohradsku, Štýrsku, Haliči, Uhrách není povolení zapotřebí. Naproti tomu neosedlé osoby z Tyrol a Vorarlberku mají dosud zapotřebí politického povolení k ženění. (Praž. Ord. l. 1874. str. 7. 1885. str. 3.)

[3]) Týž §. 32. novelly zní: „Mimořádně může také povolána býti čtvrtá třída stáří a to tehdá, když by nebylo lze kontingentů pro stálé vojsko (loďstvo válečné) a pro reservu náhradní, pak nejnižšího doplňovacího počtu pro zemskou obranu docíliti osobami ke službě vojenské schopnými z prvních tří tříd stáří. Čtvrtá třída povolána budiž k odvodu v oněch obvodech správních, kde podle průměru posledních tří roků nedochodek k uhrazení potřeby doplňovací činí nejméně 4 procenta.“

ze třetí třídy stáří se bez vyššího povolení oženiti může [1]), a sice:

α) Byl-li snoubenec od c. kr. odvodní komisse *na vždy za neschopna* uznán ke službě vojenské; a tudíž ze seznamu jinochů k vojenské službě povinných vymazán; aneb

β) Dostavil-li se snoubenec po třikráte k odvodu, ale *nebyl* ani v třetí třídě *odveden* aneb byl-li následkem *superarbitrace* propuštěn.

Pozn. Samo sebou zjevno, že v obvodu takovém, kde *čtvrtá* třída byla ku pravidelnému odvodu povolána, musil by snoubenec prokázati, že ani ve čtvrté třídě odveden nebyl

V obou těchto případech musí se snoubenec vykázati vysvědčením od *c. k. okresního hejtmanství* (v městech majících vlastní řád obecní, vysvědčením od magistrátu) vystaveným. Certifikátem jenom od obecního představenstva daným duchovní pastýř spokojiti se nesmí.

3. Kdo 36tý rok věku svého již překročil, jest dle zákona neschopen ke službě vojenské a vymazán z listin odvodních, a má se za to, že již úplně vyhověl odvodní povinnosti, třeba se nikdy, jak povinnost kázala, nestavěl [2]). Od ženichů čítajících více než 36 let stáří není tedy třeba požadovati zvláštních průkazů stran branné povinnosti.

4. Snoubenec, který před vyplněním povinnosti odvodní, nemaje k tomu od c. k. místodržitelství zvláštního povolení, v stav manželský vstoupil, uzavřel sice manželství *platné*, ale nedovolené a propadá trestům v zákoně ustanoveným [3]). Avšak přestupek této zápovědi ženitby promlčí se ve třech měsících ode dne oddavků při takovém ke zbrani povinném, který po uplynutí odvodní doby oženil se toho roku, ve kterém naposledy byl odvodem povinen.

d) Cizozemci.

V příčině cizozemců, kteří v diecésích československých a v Rakousku vůbec sňatek manželský uzavříti zamýšlejí, vyžaduje se dle církevního i občanského zákona, aby

---

[1]) Praž. Ord. l. 1869. str. 12., 26., 228. — Symerský str. 36.

[2]) Vynesení c. k. ministeria obrany zemské z 9. dubna 1883. č. 1861.

[3]) Novella z 2. října 1882 §. 45.: Takový bude z povinnosti úřadu odveden a byl-li by nespůsobilý, pokutou až 1000 zl. ku prospěchu fondu chudinského aneb vazbou do 6 měsíců trestán.

prokázali, že *dle zákonů* otčiny či *vlasti své spůsobilí jsou* k uzavření manželství [1]). Obzvláště podotknouti sluší:

1. Příslušníci království u h e r s k é h o mají se vykázati [2]) snubním certifikátem čili právoplatným vysvědčením, vystaveným od *král. uherského ministerstva osvěty*, jímžto se dosvědčuje, že snoubenec může sňatek uzavříti a že předpisům zákona branného vyhověl. *Nezletilí* příslušníci uherského království mají mimo to zapotřebí svolení vrchnoporučenského od stolice sirotčí neb od obce vystaveného. Je-li vrchnoporučenské svolení od obce vydáno, budiž také podán výkaz, že obec k úkonu tomu obdržela výminečné oprávnění od král. uherského ministerstva vnitra.

Duchovní správce však, který oddavky koná, není povinen zkoušeti právní podlohu oněch od uherského ministeria vydaných certifikátů ani při neplnoletých a osiřelých snoubencích, jelikož ministerstvo jen tenkráte certifikát vydává, když nižádné překážky proti sňatku nestává.

Oněm duchovním správcům, kteří uherské řeči mocni nejsou, zůstavuje se právo, aby od snoubenců ověřený *překlad* vysvědčení v uherské řeči sepsaných sobě vyžádali [3]).

2. Snubní certifikáty pro příslušníky C h a r v á t s k o - S l a v o n s k a, kteří v Cislajtánii sňatek manželský uzavříti zamýšlejí, v dosavadním provincialatě charvátsko-slavonském vystaveny býti mají od královských místožupanů, v bývalém však charvátsko-slavonském okresu pohraničném od král. úřadův okresních, a v obojím území od oněch magistrátů městských, kterým úkony politických úřadů první stolice přísluší [4]).

3. V příčině státních občanů b a v o r s k ý c h jest za potřebí, aby vysvědčení o tom, že proti zamýšlenému sňatku není žádné v zákoně obsažené překážky, vydáno bylo od příslušného král. okresního úřadu neb magistrátu bývalých

---

[1]) Instr. §. 71. — Občanský zák. §. 34. — Výnos státního ministeria z 8. dubna 1865. (Praž. Ord. l. 1865. str. 109.)

[2]) Praž. Ord. l. 1879. str. 39. (Výnos c. kr. místodrž. česk. z 26. ledna 1879. č. 4321.) — Vynesení c. k. ministeria vnitra ze 24. srpna 1883 č. 15819 (Praž. Ord. l. 1883 str. 68.)

[3]) Vynesení c. k. ministerií osvěty a vnitra z 22. pros. 1880. č. 19878. (Praž. Ord. l. 1881. str. 15.)

[4]) Nařízení c. kr ministeria osvěty z 6. září 1884. č. 7179. (Pražský Ord. l. 1884. č 15.)

měst říšských, a listina ta aby od dotyčné bavorské vlády krajské byla legalisována [1]).

4. Pro poddané švýcarské [2]), vstupují-li v Rakousku do stavu manželského, civilní úředník jich švýcarského rodiště povolán a jedině splnomocněn jest, aby jim vydal vysvědčení o jich osobní způsobilosti vejíti v stav manželský [3]).

5. O příslušnících států Belgie, Brasilie, Dánska, Francie, Německa, Nizozemska, Norvéžska, Portugalska, Řecka, Španělska, Švédska platí pravidlo, aby před farářem se vykázali, že podlé zákonů vlasti své schopni jsou sňatek manželský v Rakousku uzavříti.

6. Občanům státu italského mohou jenom správcové civilních rejstříků [4]) vydávati vysvědčení o tom, zdaž jsou schopni sňatek manželský uzavříti v Rakousku. Za správce civilních rejstříků ustanoveni jsou měšťanostové či představení obce.

7. Příslušníci státu anglického jakož i Spojených států severní Ameriky, hodlajíce v Rakousku vejíti v manželství, nemají k tomu pražádného výkazu [5]) ze své domoviny zapotřebí.

Po pravidlu nechť farář dříve předloží listiny takového sňatku se týkající v Praze a Brně c. kr. policejnímu ředitelství, jinde c. kr. okresnímu hejtmanství ku proskoumání.

1. Pozn. Uzavře-li *Rakušan* (t. j. příslušník korunních zemí Rakouska) sňatek v cizině, povinen jest podati důkaz, že dle rakouských zákonů jemu volno ve sňatek vstoupiti. Navrátí-li se Rakušan z ciziny zase do vlasti, nechť příslušný farář zanese jeho sňatek do matriky oddavací své osady.

2. Pozn. Jindy nemohl v Rakousku *zločinec* k trestu nejtěžšího neb těžkého žaláře odsouzený po čas trvání trestu vejíti v platné manželství. (Obč. zák. §. 61.) Avšak ustanovení to bylo r. 1867. zrušeno [6]), a lze tedy i vězňovi manželství uzavříti.

---

[1]) Vynesení c. kr. ministeria vnitra z 9. března 1882. č. 17461. (Praž. Ord. l. 1882. č. 9.)

[2]) Vynesení c. kr. ministeria vnitra z 20. listop. 1882 č. 15878. (Praž. Ord. l. 1883. č. 1.)

[3]) Vzhledem příslušníků Švýcarska bylo připomenuto, aby výtahy o křtech, oddavkách a úmrtích Švýcarů farářové bez průtahu (a nikoli teprv na konci roku) cestou okr. hejtmanství k místodržitelství zasýlali. (Pražský Ord. l. 1879 str. 47.)

[4]) Výnos ministerský ze 27. února 1874. č. 1702. (Praž. Ord. l. 1874. str. 34.)

[5]) Pražský Ord. l. 1865. str. 109. (Výnos minister. z 8. dubna 1865.)

[6]) Zákon z 15. listop. 1867.

§. 154. Manželství občanské.

Občanské manželství jest ono, při jehož uzavírání se pouze na státní zákony ohled béře (bez ohledu na zákony církevní). Rozeznáváme pak trojí druh občanského manželství a sice:

I. Nutné či povinné manželství občanské (matrimonium civile obligatorium), kde stát jedině občanské manželství za platné považuje a katolíkům zcela na vůli ponechává, chtějí-li sňatek svůj také spůsobem církevně platným uzavříti čili nic. Obligatorní manželství občanské zavedeno v Německu (od r. 1875.), Francouzsku, Hollandsku, Belgii, Italii, Švýcarsku.

II. Dopuštěné manželství občanské (matr. civ. facultativum), kde snoubencové sňatek občansky platný uzavříti mohou buď před církví aneb před úředníky státními. Fakultativní manželství občanské r. 1836. bylo v Anglii zavedeno.

III. Výpomocné manželství občanské (matr. civ. ad casus necessitatis restrictum, Nothcivilehe), kteréž určeno jest pro takové snoubence, jimž nestojí v cestě žádná překážka občanská, kteříž však pro jistou překážku církevní sňatek před církví platný uzavříti nemohou. Tento druh občanského manželství od r. 1868. zaveden v Rakousku [1]).

A) Zákon občanský v 2. článku ustanovuje: Zpěčoval-li by se správce duchovní z *příčiny, která v zákonech státních není uznána za překážku*, manželství ohlásiti aneb slavné prohlášení, že snoubenci k manželství přivolují, k sobě přijmouti, tedy mají toho vůli, dáti manželství své úřadem světským ohlásiti a před týmž úřadem slavně se pronésti, že k manželství přivolují.“

Úřadem světským v tom případě jest c. kr. okresní hejtmanství (neb magistrát, na př. v Praze), v jehož okresu má sídlo své farář, kterýž oddavky vykonati nechtěl.

Za tím účelem snoubencové jsou povinni u hejtmanství prokázati, že farář zpěčoval se prohlášky a oddavky předsevzíti, což učiniti mohou buď *α) písemným vysvědčením* od

[1]) Zákon ze dne 25. května 1868. o manželství (říš. zák č. 47.). Viz Praž. Ord. l. 1863. str. 67. nn. Tamtéž Instrukce episkopátu českého z 3. června 1868. o témž zákoně Ord. l. č. 11. 12. str. 81—91.

správce duchovního vydaným aneb β) seznáním *dvou svědků* (a sice svéprávných mužů, v témž okresu bydlících) aneb γ) vyzve hejtmanství *faráře*, aby oznámil, proč sňatek církevně platný uzavřen býti nemůže [1]). Odpoví-li farář odmítavě aneb neodpoví-li vůbec do 8 dnů, vykoná hejtmanství prohlášky i sňatek. Ohlášení stane se přibitím na úřední tabuli vyhlašovací u úřadu politického a úřadu obecního obou snoubenců po 3 neděle; byla-li udělena státní dispense od 2. a 3. prohlášky, má to zřejmě v úředním ohlášení býti vytknuto [2]).

Slavné prohlášení, že snoubenci k manželství přivolují, staň se před c. kr. okresním hejtmanem neb náměstkem jeho u přítomnosti dvou svědkův a přísežného zapisovatele. Manželství to se do civilního rejstříku zaznamená.

Hejtmanství jest povinno o vykonaném sňatku občanském zaslati úřední svědectví řádným správcům duchovním ženicha i nevěsty [3]). Tať jsou ustanovení zákona občanského z roku 1868.

B) Církevní zákony v příčině výpomocného manželství občanského takto ustanovují:

1. Církev prohlašuje občanské manželství v našich krajinách uzavřené propter impedimentum clandestinitatis čili propter defectum formae Tridentinae za církevně neplatné. O tom buďtež snoubencové, kteří sňatek před úřadem světským uzavříti zamýšlejí, náležitě od správce duchovního poučeni.

2. K vyzvání c. kr. okresního hejtmanství dejž farář stručné vysvětlení, pro jakou církevní překážku musil odepříti prohlášky a oddavky těch kterých snoubenců. Odpověď může takto zníti:

Slavné c. kr. okresní Hejtmanství!

Ku ctěnému dotazu z 18. října t. r. dovoluje si v úctě podepsaný toto Slavnému c. kr. okresnímu Hejtmanství v známost uvésti:

Snoubencové Jaroslav Loudil z Nových Mitrovic a Žofie Pelikánova z Přívětic jsou mezi sebou v třetím stupni dle kanonického práva příbuzni, jak s jistotou seznati lze z obou křestných listů a z matrik křestných na

---

[1]) Když farář při smíšeném manželství prohlásí, že toliko *passivní* assistenci vykoná, není to nikterak postačitelnou příčinou k civilnímu manželství, jelikož zákon státní nikde assistenci aktivní za nutnou nepokládá.

[2]) Zákon z 25. května 1868. čl. II. §. 5. — „Čas. Duch." 1877. str. 219.

[3]) Zákon z 25. května 1868. čl. II. §. 9.

fařе Radnické chovaných. Z té příčiny nemohou jmenovaní snoubenci ani prohlášeni ani církevně oddáni býti, dokud by dispense od jmenované překážky nedosáhli.

Z farního úřadu v Radnicích, dne 22. října 1886.

František Toman,
farář.

3. Ty, kdož v občanském manželství žijí, považuje církev za *veřejné hříšníky*, kteříž neposlušností svou naproti zákonům církevním celé osadě pohoršení dávají. Z té příčiny mohou jen v tom případě dosíci *svátostného rozhřešení*, jsou-li ochotni vejíti ve sňatek církevně platný.

4. Farář varuj se všeho, co by za schválení sňatku občanského se vykládati mohlo. Tudíž neuděluj snoubencům těm žádného *požehnání* a nedej se pohnouti, abys na jejich úmysl *mši* sv. sloužil.

5. Matka žijící v manželství pouze občanském nemůže účastna býti žehnání církevního při *úvodu šestinedělek* předepsaného.

6. Manželé pouze v občanském manželství žijící nemohou připuštěni býti za *kmotry* ani při křtu sv. ani při sv. biřmování.

7. Církevního *pohřbu* mohou civilní manželé jen tenkráte dojíti, jestli kajicně zemřeli. Aby také v oboru práva zevnějšího mohli za smířené s církví býti považováni, mají kajicnou mysl svoji pokud možná před svědky vyjádřiti a dané pohoršení napraviti (čili sňatek církevně platný uzavříti). — Byl-li civilním manželům odepřen pohřeb církevní, může sice tělo jejich na hřbitově býti pochováno, ale bez průvodu kněžského a bez zvonění. Poplatku štolového farář v tom případě požadovati nesmí [1]).

8. Obdržev od c. kr. okres. hejtmanství úřední zprávu o uzavřeném sňatku civilním zanese farář sňatek ten do *záznamní knihy občanských sňatků* a podá o tom zvláštní oznámení příslušné konsistoři [2]).

Pozn. O jiných případech, kde uzavříti lze v Rakousku manželství občanské, bylo již na jiném místě [3]) promluveno.

---

[1]) Instrukce episkopátu českého z 3. června 1868. o manželství, článek 15—26. (Praž. Ord. l. 1868 č. 11. 12.)

[2]) O knize záznamní viz výše str. 233.

[3]) Sňatek pouze před pastorem a sňatek bezkonfessionalních lidí viz str. 232—233.; manželství křesťana s židem viz str. 587. Pozn. 2.

§. 155. Delegace k oddavkám.

Neoddává-li snoubenců příslušný farář jejich (parochus proprius), nýbrž jiný duchovní per delegationem, buďtež zachovávána tato pravidla:

a) Oddávající duchovní musí býti kněz (ne na př. jáhen, podjáhen) a musí obdržeti plnomoc čili delegaci k oddavkám buď od vlastního *faráře* snoubencův aneb od *biskupa* té diecése. Farář ovšem jest povinen dříve než delegaci udělí, náležitě se přesvědčiti, zdaž veškery požadavky jsou vyplněny, tak aby manželství platným a dovoleným spůsobem uzavřeno býti mohlo.

b) *Nikdy nestačí* delegace pouze *předpokládaná* [1]), nýbrž táž pokaždé zřejmě a výslovně udělena býti musí.

c) Delegace k oddavkám budiž od faráře vždy udělena písemně [2]) a nikoli jenom ústně. Listina delegační v archivu se uloží a v oddavací matrice zmínka o listině té se učiní. Telegrafickou cestou delegaci udíleti není dovoleno [3]), neboť nelze považovati telegram za listinu úřední, která by dokazovala, že farář skutečně delegaci udělil.

Pozn. Jestliže cizí kněz sice kopuluje, parochus proprius však s ním spolu jde k oltáři a jest *přítomen* při vyjádření manželského svolení, není žádné delegace zapotřebí. Do matriky budiž vepsáno v rubrice „oddávající kněz“ takto: „Praesente parocho proprio“, načež kopulující kněz se podpíše.

1. Vzorec *listiny delegační* k cizímu knězi jest:

Nížepsaný uděluje důstojnému pánu Vojtěchovi Žďárskému, katechetovi na cís kr. gymnasii akademickém v Praze tímto listem plnomocenství, aby na místě a ve jménu nížepsaného mohl v kterémkoli chramě Pražském [4]) dle řádu od církve sv. předepsaného k stavu manželskému oddati snoubence Ferdinanda Reitlera, telegrafního úředníka v Plzni, s Karolinou Vávrovcovou, dcerou Josefa Vávrovce, mistra klempířského v Plzni. Pro případ, že by jmenovaný p. katecheta nadzmíněný úkon předsevzíti nemohl, jest oprávněn kteréhokoli jiného kněze k oddavkám splnomocniti [5]).

---

[1]) Licentia mere praesumta non sufficit (Instr. z. r. 1856. §. 47.)

[2]) Provinc. sněm Pražský tit. IV. cap. 11. str. 159.

[3]) Pražský Ord. l. 1873. str 76.

[4]) Je-li parocho proprio známo, v kterém kostele oddavky díti se budou, může se v delegační listině *chrám ten* výslovně naznačiti.

[5]) Tento přídavek budiž vždy z opatrnosti v delegační listině připojen.

Ku potvrzení toho služiž vlastnoruční podpis a přitisknutí pečeti farní.

Z arciděkanského úřadu v Plzni, dne 29. ledna 1887.

Josef Kubín,
(L. S.) arciděkan.

2. Jazykem latinským může se *dclegace* v tenhle spůsob uděliti:

Ad instantiam sponsorum honesti juvenis Friederici Vorel et pudicae virginis Caeciliae Makovský parochianorum meorum iisdem licentia contrahendi matrimonium juxta formam Tridentinam in parochia Strakonicensi conceditur ac proinde Venerabili D. parocho ejusdem loci Francisco Kriner vel de ejus licentia alteri sacerdoti facultas matrimonio huic assistendi hisce committitur [1]).

Reverentia Tua dignetur testimonium contracti matrimonii ad me quamprimum transmittere, registro matrimoniorum inscribendum.

In quorum fidem hasce literas propria manu subscripsi et sigillo decanali obsignavi.

Horažďovicii, die 7. Augusti.

Mathias Eberl,
decanus.

d) Oddavky po pravidlu vykonati má *parochus sponsae.* Přejí-li sobě však snoubenci, aby je kopuloval *farář ženichův*, může týž (an jest taktéž parochus proprius) bez jakékoli delegace oba snoubence platně oddati. Aby se však oddavky nejen platným, nýbrž i dovoleným spůsobem vykonati mohly, vydej farář nevěstin (an zodpovědným jest z toho, že všecky požadavky k manželství byly splněny a žádná překážka v cestě nestojí) pro faráře ženichova *list propouštěcí*; dříve než list ten vydá, budiž farářovi nevěsty štolový poplatek zapraven [2]).

1. List propouštěcí, jejž farář nevěstin dává farářovi ženichovu, takto zní:

Nížepsaný tímto stvrzuje, že snoubencové Cyrill Machač, osadník fary Bohdanečské a Marie Joklova, osadnice fary Dašické, byli ve farním chrámě Dašickém po třikráte mezi službami Božími veřejně prohlášeni a že nižádná překážka se nevyskytla, která by zamýšlenému sňatku

---

[1]) Při asisstenci passivní budiž *delegace* v tato slova dána: „Proclamationes sponsorum Gotthardi Sperk et Josephae Humel in Ecclesia parochiali Nigrokostelecensi ter factas esse nullumque praeter mixtam religionem impedimentum innotuisse, sicut in fidem subscriptus testor, ita ad excipiendum mutuum eorundem sponsorum consensum matrimonialem venerabili parocho Antonio Kebrl vel de ejus licentia alteri sacerdoti vices meas defero".

[2]) Weber J., Die Kanonischen Ehehindernisse, str. 164. 201.

obou jmenovaných snoubenců v cestě stála. Protož nížepsaný nadřečenou nevěstu, ve sv. náboženství důkladně vycvičenou, za účelem oddavek milerád pod pravomoc důst. p. faráře Bohdanečského qua parochi sponsi propouští, připomínaje, že táž svátost pokání a nejsv. Svátost oltářní dnešního dne v zdejším farním chrámu Páně přijala.

Z farního úřadu v Dašicích, dne 16. května 1887.

Augustin Vychodil,
farář.

2. Latinským jazykem [1]) zní tento list propouštěcí:

In fidem publicam subscriptus testatur, honestum juvenem Aloisium Mrázek, parochianum Čelákovicensem cum desponsata sibi honesta virgine Amalia Petřík, parochiana Dřevčicensi in hujata Ecclesia parochiali intra Missarum solennia tribus distinctis vicibus promulgatum, nec ullum impedimentum matrimonii inter eos detectum fuisse Quare praefatam sponsam, in rudimentis fidei catholicae debite instructam, hesterna die confessam et s Communione refectam servatis in reliquo de jure et consuetudine servandis canonice liberam ad forum sponsi in Domino copulandam, vigore praesentium dimitto.

Ex parochiali officio in Dřevčic, die 3. Februarii 1887.

Leonardus Frank,
parochus.

e) Po vykonaných oddavkách jest nutno tyto věci zachovávati:

α) Oddavky zapíší se *s číslem pořadním* do kopulační matriky *té fary, kdež vykonány byly.* V rubrice „Poznamenání“ vyznačí se, od kterého faráře delegace písemná byla udělena.

β) Delegovaný kněz během 8 dnů zašli řádnému faráři (delegujícímu) snoubenců duplikát celého zápisu, jak týž v matrice jeho se nalezá. K tomu připojí stručný přípis asi tímhle spůsobem:

Důstojný úřade farní!

Nížepsaný tímto dosvědčuje, že na základě delegace ze dne 18. listopadu t. r. předsevzal dne 22. listopadu 1886. o 11. hodině dopolední v chrámu Páně u sv. Klementa na Starém Městě Pražském kopulaci snoubenců Jana Vovsa s Anežkou Lorberovou, o čemž duplikát zápisu, jak v zdejší matrice oddávací na faře sv. Františka se nachází, tímto se přikládá.

V Praze, 25. listopadu 1886.

Kristian Střížek,
katecheta c. kr vyšších realních
škol v Praze

[1]) Obzvláště v tom případě, když se list propouštěcí dá snoubencům do rukou, dobře jest, list ten (taktéž delegaci) latinským jazykem sepsati.

γ) Řádný farář (delegující) obdržev zprávu od kněze delegovaného řečený sňatek *bez čísla pořadního* zanese do matriky oddavací své fary odvolávaje se k obdrženému duplikátu [1]).

§. 156. Místo a čas oddavek; sv. zpověď.

I. Místo oddavek 1. po pravidlu obecném, liturgií církve přikázaném jest *chrám* a sice chrám farní snoubencův aneb v případě delegace nebo z jiné důležitější příčiny (když si na př. někdo přeje oddán býti v chrámě, k němuž zvláštní důvěru a úctu chová, ač není to chrám jeho farní) jiný chrám katolický neb kaple veřejná [2]). 2. Při passivní assistenci (manželství smíšené sine cautionibus opportunis), taktéž v některých případech konvalidace vysloví se přivolení k manželství *v domě farním* před farářem a dvěma svědky. 3. V soukromém *příbytku snoubenců* s biskupským svolením lze uzavříti sňatek manželský in articulo mortis [3]) aneb z jiné velmi naléhavé příčiny, na př. ne sice smrtelné, ale přec těžké nemoci snoubence, tak že týž do chrámu se odebrati nemůže, jako při pakostnici, úplné slepotě, zejména u vysokém stáří atp.

II. Co do času kopulace sluší o to dbáti, aby

α) Oddavky konány byly v takový den čili dobu církevního roku, když to církev dovoluje. *Všeobecný* zákon církve sice po celý rok připouští oddavky, a zakazuje v čase adventním a postním toliko „solennitates nuptiarum“, t. j. požehnání mezi mší sv., slavnostní průvod snoubenců, skvělé hodování a zábavy taneční.

Avšak *partikulárními* zákony v Čechách na Moravě i ve mnohých jiných diecésích platnými zakazuje se v čas

[1]) Viz o tom výše str. 190. odstavec 3.

[2]) Jistý ženich v Horním Rakousku chtěl, aby jej farář kopuloval v kanceláři, nikoli v kostele; a když farář takto učiniti se zdráhal, chtěl ženich civilně oddán býti. Místodržitelství v Linci však uznalo, že se v tomto případě civilní sňatek připustiti nemůže a c. kr. ministerstvo vnitra výrok ten r. 1870. potvrdilo. (Linzer theol. Quartalschrift 1879. svaz. III. str. 532.)

[3]) O čemž pojednáno výše str. 574—575.

adventní a postní[1]) uzavírání sňatku manželského vůbec. Je-li z důležité příčiny žádoucno, aby sňatek nicméně *v čase zapovězeném* byl uzavřen, budiž zadána žádost k biskupskému Ordinariatu neb konsistoři s udáním důvodů.

1. Žádost o dovolení ku kopulaci *v čase zapovězeném* znějž takto (důvod jest zde změna bydliště):

Vysoce důstojná knížecí arcibiskupská Konsistoř!

Snoubencové Martin Hvožďanský a Terezie Buchheiblová, oba z osady v úctě podepsaného faráře, hodlají v stav sv. manželství vstoupiti a snažně žádají, aby kopulace ještě během posvátného času postního a sice dne 22 března t. r. byla vykonána. Za důvod této žádosti své udávají že Hvožďanský, který provozuje živnost hostinskou, od 1. dubna t. r. najal hostinec v nádraží Pardubickém, kam se ihned po svatbě odstěhovati musí. Jelikož v úctě podepsaný se o pravdivosti důvodu toho přesvědčil, přimlouvá se za to, aby Vysoce důstojná kníž. arcib Konsistoř jmenovaným snoubencům dispens a tempore clauso milostivě uděliti ráčila.

Z farního úřadu v Obřiství, dne 13. března '887.

Vendelín Schön.
farář.

2. Jiná žádost o dispens ab impedimento *temporis clausi* (a sice za příčinou nemoci) jest:

Nejdůstojnější Biskupský Ordinariate!

Jménem snoubenců Václava Dubence a Krescencie Vodrážkové dovoluje si v hluboké úctě podepsaný přednésti pokornou prosbu, aby Nejdůstojnější Biskupský Ordinariat oběma dispens ab impedimento temporis clausi uděliti a dovoliti ráčil, aby dne 7. prosince mohli spolu oddáni býti. Byli by sice již dříve v stav manželský vstoupili, avšak nevěsta se dne 23. října těžce roznemohla zánětem plic[2]) a teprv nyní tou měrou ozdravěla, že se do chrámu Páně odebrati může. Odročení svatby až po Zjevení Páně jest však z té příčiny nemožné, ježto ženich musí už o vánocích nastoupiti delší cestu obchodní, z které se teprva po dvou měsících vrátí.

Z farního úřadu v Stobořicích, dne 1. prosince 1886.

František Raspel,
farář.

b) Když byla od biskupa udělena dispense, kteráž dovoluje uzavření sňatku v čase zapovězeném, platí dispense

---

[1]) V Čechách náleží ad tempus clausum: Doba od 1 neděle adventní až do Zjevení Páně (včetně); od popeleční středy až do bílé neděle (včetně): dnové prosební; kvatember v týdnu svatodušním a v září, pátky a vůbec dnové jejunii et abstinentiae celého roku. (Provinc. syn Prag. pag. 159.)

[2]) Jiné důvody k obdržení dispense jsou podobné těm, jež jsme při dispensi od 2. a 3. prohlášky naznačili str. 576—577., na př. impraegnatio sponsae, impeditio malitiosa, při vdovci nutnost míti ošetřovatelku malých dítek a jj.

ta pouze v příčině zákona partikulárního, avšak obecný zákon církve se tím nemění. Pročež musí sňatek uzavřen býti *časné z rána*, při *zavřených dveřích* chrámových, bez všelikého slavného a hřmotného *průvodu* snoubenců. Mše sv. sloužena budiž de festo occurrente; applikuje se pro sponso et sponsa, ale neučiní se o nich kommemorace, a neudělí se *požehnání*, jehož jinak snoubencové mezi mší sv. účastnými se stávají.

c) Prohlášky manželské mohou se také v čase zapovězeném konati [1]). Jestliže však z důležité příčiny jest žádoucno, aby dispens od 2 neb 3 prohlášek byla udělena, budiž to obzvláště v žádosti biskupovi předložené připomenuto.

d) V příčině doby denní čili hodiny k oddavkám určené přikazuje církev, aby udělení svátosti manželství se *mší sv.* spojeno bylo a tudíž oddavky předpolednem konati se mají.

Stalo se arci zvykem zejména v městech, konati oddavky dobou odpolední, kteryžto obyčej nikterak chvály nezasluhuje. Na obmezení zlozvyku toho ustanovuje církevní zákon, že biskupové jenom zřídka kdy a jen z příčin vele závažných mohou uděliti dovolení k *odpoledním oddavkám*, a mají při tom výminku připojiti, aby snoubencové předpolednem v samý den kopulace oběti mše sv. byli přítomni; o důvodech v písemné prosbě uvedených má se farář vyjádřiti, zdaž na pravdě spočívají čili nic [2]). Uvážíme-li podmínku právě zmíněnou, aby snoubencové dopoledne přítomni byli mši sv, zajisté shledáme, že když by se podmínka ta svědomitě plnila, brzy by odpolední kopulace vymizely; nebo mohou-li snoubencové dopoledne býti na mši sv., a zase odpoledne do kostela k oddavkám se odebrati, dojista by také dopoledne mohli o několik minut dříve do chrámu přijíti a jakožto novomanželé netoliko mše sv. se súčastniti, ale přijmouti též zvláštní ono požehnání, jež církev sv. jim uděluje a jehož oddavkami odpoledními lehkovážně se zbavují.

---

[1]) „Denuntiationes matrimoniales possunt fieri eo tempore, quo nuptiae prohibentur". (S. Congr. Episc 18. pros. 1589.) Viz *Ferraris* s. v. „matrim." pg 386. — Někteří kanonisté radí, aby zejména v čase postním nekonaly se 3 prohlášky, nýbrž jen jedna (po obdržené dispensi).

[2]) Provinc. syn. Pražská str. 160. Kontrolování toho, zdaž snoubencové opravdu byli na mši sv. čili nic, ve větších městech jest ovšem nesnadné.

Nicméně uznávajíce, že v případech zcela mimořádných mohou nastati skutečné překážky, pro které snoubencům naprosto není možno v době předpolední ku kopulaci se dostaviti, vzorec žádosti o dovolení k oddavkám odpoledním sem klademe:

Vysoce důstojná knížecí Arcibiskupská Konsistoř!

V hluboké úctě podepsaní snoubencové zamýšlejí v den sv. Aloisia 21. června t. r ve farním chrámu Páně u sv. Jakuba na Starém Městě Pražském nechati se k stavu manželskému dle obřadu církve katolické oddati. Jelikož však v pokoře podepsaný ženich jakožto skladník dráhy severozápadní má od 7 hodin ráno až do 3 hod. odpoledne službu a zástupce místo sebe dáti nemůže, a jelikož také oba svědkové oddavek, Jan Záruba, úřední sluha v české spořitelně, a Viktor Plesnivý, soudní vykonavatel, za příčinou povolání svého dopoledne odejíti nemohou, dovolují si v hluboké úctě podepsaní snoubencové co nejsnažněji žádati, Vysoce důstojná kníž. Arcibiskupská Konsistoř račiž uděliti milostivé povolení, aby dne 21. června t. r. ve 4 hodiny odpoledne k stavu manželskému oddáni býti směli.

V Praze, 18 června 1887.

Erazim Maličký,
ženich.
Johanna Burešová,
nevěsta.

Pravdivost důvodů v této žádosti uvedených se stvrzuje.

Z farního úřadu u sv. Jakuba v Praze 18. června 1887.

(L. S.)

František Horlivý
farář.

III. K hodnému přijetí svátosti stavu manželského mají se snoubencové důstojně připraviti a za tím účelem napomíná je církev sv., aby vykonali sv. zpověď a k stolu Páně přistoupili. Dle zřejmých výroků církve, zejména sněmu Tridentského [1]) není sice svatá zpověď a přijímání velebné Svátosti nevyhnutelně potřebnou podmínkou, bez které by katolík v manželství vstoupiti nemohl. Avšak zákonitý obyčej v našich diecésích vesměs platný žádá, aby všickni snoubencové bez výminky obě tyto svátosti přijali. Kdyžby se tedy některý snoubenec ku sv. zpovědi jíti zpěčoval, jest duchovní správce povinen předložiti celou věc biskupskému *Ordinariatu* k rozhodnutí [2]).

[1]) Trid. sess. XXIV. ref. matr. cap. 1. dí: „Sancta synodus conjuges hortatur, ut antequam contrahant, vel saltem triduo ante matrimonii consummationem sua peccata confiteantur et ad ss. Eucharistiae sacramentum pie accedant."

[2]) Praž Ord. l. 1871 č. 8. str. 36.

§. 157. Dispense v překážkách manželských vůbec.

Odstranění překážek manželskému sňatku v cestě stojících stává se někdy od snoubenců samých, na př. při impedimentum vis et metus, když manželka dříve ku sňatku donucená později z dobré vůle dá svolení své, aneb při impedimentum ligaminis přestává překážka úmrtím manžela. Leč nejčastěji odstranění překážek děje se dispensí od příslušné autority církevní udělenou. Jsouť ovšem dispense dle slovsněmu Tridentského „vulnera legis“ a mají jen zřídka kdy a to pouze z příčin důležitých býti udíleny. Avšak s druhé strany církev sv. podle věhlasu moudrosti své hledíc ke skutečným potřebám a okolnostem, v nichž ti kteří snoubencové žijí, upouští časem od strohé litery zákona, když z příčin časného i věčného blaha snoubenců v tak za prospěšné uznává. Duchovní pastýř jakožto zástupce církve jest povinen snoubencům objasniti zákony církevní a poukázati k *obtížím*, jakéž s vymáháním dispense spojeny bývají. Proto také nesmí farář snoubence kojiti bezpečnou nadějí, že jim dispense od církevní vrchnosti dojista bude udělena. Sezná-li však, že překážka jest prominutelna a že snoubencové jsou toho v plné míře hodni, aby církev při nich výminku od obecného zákona připustila, můžeť pastýř duchovní žadatelům radou i skutkem k dosažení dispense býti nápomocen; jsme přesvědčeni, že tímto spolupůsobením farářovým mnohým nesprávnostem ano i podvodům se předejde, k nimž by jinak snoubencové jsouce na lehkovážné, ziskuchtivé a církevních zákonů neznající pokoutní rádce odkázáni, snadno zavésti se dali.

Aby duchovní správce hned z počátku věděl, jak se naproti snoubencům zachovati, budiž zodpověděna otázka:

I. Ve kterých překážkách lze se naditi dispense? Kanonisté rozeznávají tímto spůsobem:

a) Naprosto indispensabilia jsou:

1. Error; 2. vis et metus; 3. conditio; 4. amentia; 5. impotentia; 6. consanguinitas in linea recta (otec a dcera; děd a vnučka atd.).

b) Římská Stolice v praxi nikdy nedispensovala v těchto překážkách:

1. in primo gradu cognationis lineae transversae (bratr a sestra)[1]; 2. in primo gradu affinitatis lineae rectae (otčím a pastorkyně, macecha a pastorek; tchán a snacha, tchyně a zeť), pokud překážka ta vznikla e copula licita[2]; 3. publicum conjugicidium cum adulterio.

c) Velmi zřídka uděluje apoštolská Stolice dispens:

1. in secundo gradu cognationis tangente primum (strýc a neteř, teta a synovec); 2. inter adoptantem et adoptatum (přisvojitel a dcera přisvojená); 3. in ligamine matrimoni rati non consummati; 4. in ordine sacro; 5. in voto solemni; 6. in disparitate cultus[3]; 7. in conjugicidio occulto, jestliže oba snoubenci neb jeden aspoň spolupůsobil ku vraždě a skutečně-li z toho vzešla smrť nevinného manžela.

d) Obyčejně udílí se dispens:

1. v pokrevním příbuzenství druhého, třetího a čtvrtého stupně; 2. ve švakrovství ex copula licita in linea transversa neb ex copula illicita ve všech stupních lineae rectae vel transversae; 3. crimen adulterii (není-li spojeno se zavražděním manžela); 4. příbuzenství duchovní (obtíže se činí pouze při zamýšleném sňatku mezi křestěncem a kmotrem neb kmotrou jeho); 5. adopce; 6. publica honestas ve všech stupních.

Pozn. Velmi snadno bývá apoštolská Stolice k dispensi nakloněna v těch případech, kde o to se jedná, aby uzavření pouze *civilního sňatku* bylo zamezeno aneb aby manželství občanské již uzavřené také pro foro Ecclesiae platnosti nabylo.

II. Komu přísluší právo udíleti dispense?

a) **Papež.**

Papež Římský z vlastní moci úřadu svého může dispensovati ve všelikých překážkách zrušujících, které na positivním právu církevním spočívají. Taktéž dispensuje papež v závadách smíšeného vyznání, prostého slibu ustavičné čistoty a prostého slibu vstoupiti do řehole[4].

---

[1]) Někteří kanonisté kladou tento případ mezi indispensabilia.

[2]) Viz o tom rozhodnutí kongregace sancti Officii ze 7. června 1874. (Praž. Ord. l. 1874. č. 16. str. 61.)

[3]) Jen v *missionářských* krajinách udílí se dispens, tak aby pokřtěný snoubenec s nekřtěným v platné manželství vejíti mohl.

[4]) Epist. encycl. Benedikta XIV. z 3. prosince 1749. §. 42. Knopp, Eherecht pg. 369.

b) **Biskupové.**

α) Vlastní mocí úřadu svého dle zákonů církevních dispensují biskupové v závadách manželských, pokud nejsou papežské Stolici vyhrazeny.

β) Na základě výslovného přivolení apoštolské Stolice (licentia expressa) dispensují biskupové pro foro externo neb interno, pokud jim právo to přiřknuto buď per facultates quinquennales[1]) aneb ještě dalšími fakultami z Říma obzvláště poskytnutými.

γ) Mocí mlčemného souhlasu apoštolské Stolice tacita licentia) může biskup uděliti dispens a sice pouze pro *foro interno* buď při manželství již uzavřeném aneb teprv uzavřenu býti majícím; a sice

αα) *Bylo-li manželství už před tím uzavřeno* (in matrimonio contracto), může biskup dispensovati, stává-li těchto 6 podmínek: 1. Bylo-li uzavřeno dle formy Tridentské; 2. bylo-li uzavřeno bona fide t. j. ex ignorantia juris vel facti; 3. je li manželství tělesným obcováním vykonáno (consummatum); 4. je-li překážka tajná; 5. není-li tak snadno lze zjednati dispens od apoštolské Stolice; jakožto dostatečné důvody považují se: veliká vzdálenost od Říma, chudoba neb nemajetnost snoubenců; 6. není-li bez velkého pohoršení možno, domnělé manžely od sebe odloučiti.

ββ) *Má-li se manželství teprv uzavříti* (in matr. contrahendo), tuť biskup dispense uděliti může, stává-li tré podmínek těchto: 1. Není-li snadno lze zjednati dispens od apoštolské Stolice; 2. žádá-li toho důvod velmi naléhavý a neodkladný (causa urgentissima); důvodem dostatečným jest nebezpečí nezdrželivosti, nebezpečí smrti; a 3. je-li překážka tajná.

Pozn. **Schází-li jediná z podmínek tuto (sub *αα* et *ββ*) vyjádřených, není dovoleno dispensovati ex licentia tacita. Je-li překážka veřejně známá, nemůže biskup nikdy pro foro externo pouze na základě mlčemného souhlasu papežského dispensovati.**

§. 158. Kanonické důvody církevní dispense.

I. Dle praxe kurie Římské zaveden jest značný počet důvodů kanonických[2]), jež za postačitelné se považují

[1]) Srovnej výše znění těchto fakult str. 119—126.

[2]) Posvátná Kongregace de Propaganda vydala o tom zvláštní instrukci ze dne 9. května 1877, kterouž jsme tuto za základ položili. (Praž. Ord. l. 1878. č. 5.)

k udělení církevní dispense, kterouž buď papež Římský anebo biskup auctoritate ordinaria neb a Papa delegata propůjčuje. A sice jest pravidlo, že stačí pouze *jediný* z těchto důvodů; můžeme-li jich však *více* najednou spojiti a v žádosti uvésti, nabývá tím žádost naše tím více váhy a lze s větší jistotou udělení dispense očekávati. Spolu však připomenouti nutno, že platnost církevní dispense závisí na *pravdivosti důvodův* v žádosti uvedených a to sice v té míře, že když ze dvou neb více v žádosti naznačených důvodů jen jediný jest nepravdivý, dispense za neplatnou považovati se musí. Důvody kanonické (causae canonicae) k udělení dispense jsou:

1. Angustia loci, obmezenost místa; místem tím rozumí se především *rodiště* nevěsty, kdež nevěsta obyčejně se zdržuje; avšak rozumí se slovem angustia též obmezenost *bydliště* nevěstina, jestliže táž v čas, kde o dispens žádá, nebydlí více v rodišti svém, nýbrž v jiném místě (obmezenost rodiště i bydliště nazývá se: „angustia locorum"). Dle praxe římské jest angustia loci tam, kde nenachází se více než 300 krbů čili rodin, čili kde není nad 1500 obyvatelů. Nelzeť žádati, aby nevěsta hledala ženicha jinde v místě vzdálenějším; a kdyžby v rodišti nebo bydlišti svém neměla jiného ženicha leč příbuzného neb sešvakřeného, může oběma snoubencům dispens býti udělena [1]).

2. Aetas superadulta sponsae, pokročilý věk nevěsty; když nevěsta překročila již 24. rok svého stáří, a doposud se jí nenaskytla příležitost se provdati za muže stejného stavu. Důvod ten má svou platnost pouze při *svobodné* nevěstě, nikoli při vdově. Čítá-li nevěsta už více let nad 24, lzeť dispens od překážky příbuzenství neb švakrovství tím snadněji obdržeti.

3. Incompetentia dotis, nedostatek slušné výbavy nevěstiny, může několikerým spůsobem poskytnouti důvod dispense a sice: *α*) Ženich (příbuzný neb švakr) jest ochoten vstoupiti v stav manželský s nevěstou, ačkoli tato nemá věno *pražádné* aneb jen velmi *nepatrné*; nebo *β*) *ženich* dá

[1]) Důvod ten vyjadřuje se dle obyčeje římského těmito slovy: „Cum dicta oratrix in loco suae originis (neb: domicilii) propter illius angustiam virum sibi non consanguineum vel affinem paris conditionis, cui nubere posset, invenire nequeat, patriam vero deserere sit ei durum, cupiunt oratores matrimonialiter invicem copulari".

nevěstě celé věno aneb zvýší věno její k takovému obnosu, jak to přiměřené jest stavu jejímu; nebo γ) někdo *jiný* (na př. příbuzný ženichův) nabídne se, že nevěstě věno propůjčí neb přiměřeně zvýší s podmínkou, aby táž si vzala svého příbuzného neb švakra za manžela.

4. Lites super successione bonorum, spor o nástupnictví čili dědictví statkův a sice α) buď že spor ten již *vznikl* aneb β) již již *propuknouti hrozí*, a nevěsty se týká. Když totiž nevěsta má spor o právo ku značnému dědictví, a není tu mimo jejího ženicha nikoho, jenž by na vlastní útraty spor ten provésti se odhodlal, uděluje se dispens od překážky manželství. Jiný případ sem hledící jest, když γ) *věno* nevěstino spory právními jest v pochybnost a nejistotu uvedeno, což nazývá se „dos litibus involuta“, a ženich se nabízí, že spory ty dále povede, aby věno nevěsty zachránil. — Tento čtvrtý důvod velmi často má své místo v příčině rodin šlechtických, zůstane-li rodina bez mužských potomkův a jedná-li se o to, aby celé jmění na jinou rodinu přešlo. Nicméně i při jiných žadatelích (nešlechticích) apoštolská Stolice důvod právě jmenovaný připouští.

5. Paupertas viduae, chudoba vdovy, a sice α) má-li vdova *více dítek* živiti, k čemuž však příjmů dostatečných se jí nedostává; tu vyskytne se ženich, kterýž chce o ni a dítky se starati, jest ale její švakr neb příbuzný. Důvod ten nazývá se jinak „oratrix filiis gravata“. Často na základě tohoto důvodu uděluje se dispens v prvním stupni švakrovství, jsou-li dítky ještě malé, obzvláště při lidu rolnickém, když ženich jest oprávněn v témž domě s nevěstou bydliti aneb když by z domu se odstěhoval, značnou část jmění požadovati. Jsou-li však dítky už dospělé, nestačí tento důvod k obdržení dispense. β) Někdy také *bezdětné* vdově uděluje se prominutí překážky manželské, je-li vdova ještě mladá a nalezá-li se v nebezpečí nezdrželivosti.

6. Bonum pacis, zjednání a utvrzení míru a sice netoliko mezi vladaři a knížaty, ale též mezi obyvatelstvem vůbec. Důvod ten stačí k dispensi α) v tom případě, když byly dříve [1]) spory a různice mezi příbuzenstvem obou snoubenců, kteréžto *různice* však uzavřením obmýšleného sňatku

[1]) Jestliže však různice ty povstaly právě teprv *za příčinou* obmýšleného sňatku obou snoubenců, není důvod onen postačitelný.

mohou býti odstraněny (ut inimicitiae componerentur); aneb jestliže β) byly sice před tím různice mezi oběma stranami, kteréžto však již jsou urovnány; nicméně by obmýšlené manželství značně mohlo přispěti k *upevnění* tohoto míru a k utvrzení přátelství (pro confirmatione pacis).

7. Suspecta familiaritas, podezřelá, příliš důvěrná známost mezi oběma snoubenci, z kteréžto lze souditi, že se poklesků proti čistotě dopouštějí. Sem obzvláště náleží „cohabitatio sub eodem tecto", jestliže totiž snoubencové v témž domě čili pod toutéž střechou přebývají [1]), z čehož v ustavičné nebezpečí nezdrželivosti ubíhají.

8. Impraegnatio sponsae, těhotenství nevěsty čili obcování tělesné (copula inter oratores), jehož se snoubencové mezi sebou dopustili, jest velmi podstatným důvodem k dosažení dispense. Vždyť se zde jedná o čest a dobrou pověst nevěsty, o smíření rodičův nad proviněním dcery truchlících a rozhněvaných, o nápravu daného pohoršení, jakož také o to, aby hříšný poměr mezi snoubenci déle netrval, nýbrž v platné manželství byl proměněn. Budiž však od faráře snoubencům předložena otázka a budiž to i v žádosti samé zřejmě vytknuto, zdali snoubencové pouze vedeni jsouce hříšnou *žádostivostí* (vesana libidine victi) dopustili se tělesného obcování, aneb zdali tak učinili za tím úmyslem, aby od papežské Stolice *snadněji dispense dosáhli* [2]).

Jakožto další pohnutka připojí se při tomto důvodu: „*Legitimatio prolis*" t. j. nutnost, aby dítko kromě manželství počaté neb zrozené sňatkem rodičů bylo legitimováno čili manželským se stalo.

Na základě tohoto důvodu udílí se dispens až i ve druhém stupni příbuzenství a švakrovství.

9. Infamia mulieris sine copula, nechvalná pověst žadatelky; mají li snoubencové delší čas mezi sebou známost, byť se nebyli tělesným obcováním provinili, vzniká odtud obecné domnění, že oba se tělesně poznali, a tudíž by nevěsta sotva nalezla jiného ženicha stejného stavu, kdyby neobdržela dispense k uzavření sňatku se ženichem nynějším.

---

[1]) Nerozumí se zde spolupřebývání souložníků, nýbrž bydlení v témž domě za příčinou stavu či povolání, na př tovaryš a služka.

[2]) O následcích zamlčeného obcování tělesného aneb úmyslu facilius dispensationem impetrandi viz v §. 160. str. 635—636.

Důvod ten stačí jen ve vzdálenějších stupních příbuzenství neb švakrovství.

10. Revalidatio matrimonii bona fide contracti, náprava manželství neplatného v dobrém domnění uzavřeného (putativum matrimonium, manž. domnělé); důvodu toho lze uvésti jen v tom případě, bylo-li manželství servata *forma Tridentina* uzavřeno (nikoli při sňatku pouze občanském), tedy po předcházejících 3 prohláškách coram parocho et duobus testibus. Bona fide contractum jest i tenkráte, když jeden snoubenec věděl o překážce, kteráž druhému byla nepovědoma. V žádosti budiž výslovně podotknuto, zdaž jest manželství *vykonáno* (consummatum) čili nic; neboť se dispens obzvláště snadno uděluje, jsou-li z domnělého manželství toho dítky zplozeny. Také se v žádosti k tomu poukázati může, že by rozloučením onoho manželství vznikly velké škody a pohoršení. Jest-li oba *mala fide* sňatek manželský uzavřeli, nemohou se účastnými státi apoštolské dispense.

11. Periculum matrimonii mixti vel coram acatholico ministro celebrandi, nebezpečí smíšeného manželství, zvláště takového, jež snoubenci pouze před pastorem evangelickým uzavírají. Jsouť zde vlastně dva důvody v jedno shrnuty a sice: α) Uzavření *smíšeného sňatku* vůbec, což nazývají kanonisté „periculum seductionis“; nedostanou-li katoličtí snoubencové dispense od překážky příbuzenství, neb švakrovství, jest důvodná obava, že snoubencové oba (neb jeden aspoň) uzavrou sňatky smíšené, jelikož v tom místě jest velký počet protestantů. β) Druhý případ jest, když snoubencové mají dispense zapotřebí, a kdyby jí neobdrželi, jest se obávati, že by *od víry katolické odpadli* a přestoupivše k vyznání evangelickému dali by se od pastora oddati; nazývá se případ ten „periculum perversionis et defectionis a fide“. Ovšem platí také tenhle důvod jen v krajinách, kde jest mnoho protestantův a nestačí pouhé vyhrožování, že snoubencové odstoupí k protestantismu, nýbrž duchovní správce musí dle povahy snoubencův a jiných okolností sám posouditi a to v žádosti vytknouti, zdaž jest se z podstatných příčin obávati, že snoubenci odpadnou. Důvod právě vyznačený stačí také ve 2. stupni příbuzenství a v 1. stupni švakrovství.

12. Periculum incestuosi concubinatus, nebezpečí krvosmilného souložnictví; nebude-li snoubencům pří-

bratrným neb sešvakřeným udělena dispens, aby mezi sebou platné manželství uzavříti mohli, jest se obávati, že od sebe neupustí, ale v souložnictví pospolu žíti budou.

13. Periculum matrimonii civilis, nebezpečenství sňatku pouze občanského. Možno zde rozeznávati dvojí případ. *α*) Manželství občanské *nebylo ještě uzavřeno*, snoubencové však tím úmyslem se zanášejí, že nebude-li jim církevní dispens udělena, půjdou na úřad světský a civilně oddati se nechají. Ačkoli církev nemůže dovoliti, aby takovéto hrozby, jsou-li plané, vedly k úplnému rozkladu církevní kázně, nicméně z důvodů velemoudrých a z ohledu na nynější zákonodárství státní církev často v podobných případech dispensi od překážek manželských i v bližších stupních příbuzenství neb švakrovství uděluje. Důvod zmíněný má svou platnost i tenkráte, *β*) když manželství občanské *již bylo skutečně uzavřeno* a nyní o to se jedná, aby sňatek ten také pro foro Ecclesiae platnosti nabyl. Duchovní pastýř jest povinen civilní manžely bez ustání k tomu napomínati, aby sňatek před církví platný uzavřeli, on má také biskupovi svému obšírnou zprávu o té věci podati, načež ordinariat se všemožně o to přičiní, aby dispens udělena a církevní manželství uzavřeno bylo [1]). Jest to v popředí ohled na spásu snoubenců samých, pak ohled na blaho dítek a posléze též péče, aby veřejné pohoršení se zamezilo, toť díme jsou ohledy, pro které církev k uvarování neb odstranění manželství civilního ochotně dispensuje.

14. Remotio gravium scandalorum, odstranění velkého pohoršení. Důvod ten lze uvésti v prosbě v tom případě, když by odepření dispense církevní mělo pro futuro za následek velké pohoršení v rodině, obci neb celé krajině. Také však se rozumí remotio scandalorum de praeterito, t. j. jistý poměr mezi dvěma snoubenci, příbuznými neb sešvakřenými jest tou měrou známý, že pohoršení z toho vzešlé jenom dispensí a uzavřením řádného sňatku odstraněno býti může.

15. Cassatio publici concubinatus, zrušení veřejného souložnictví. Důvod tento podobá se onomu, jejž jsme (č. 12.) uvedli pod názvem „periculum incestuosi con-

[1]) Synodus dioec. Prag. ex a. 1873. cap. 5. pag 18—20. Viz též co jsme o tom výše položili str. 232—234. pak str. 605—607.

cubinatus.“ Kdežto však v případě dříve uvedeném jedná se o nebezpečí teprv budoucím a sice pouze mezi příbuznými neb sešvakřenými, jest „cassatio publ. concubinatus“ důvodem také při jiných překážkách závažným a týká se případu, když duchovní správce nalezne v osadě své dva snoubence, kteří v konkubinátě už déle spolu žijí, snad i dítky splodili a životem svým velké pohoršení celé osadě dávají. By tito souložníci řádnými manžely se stali, církev ochotně dispens udílí.

16. Excellentia meritorum, výtečné zásluhy. Mohouť býti zásluhy, jež sobě buď snoubencové sami aneb příbuzní jejich o církev dobyli. Zejména padá na váhu, když někdo hájí církev slovem i písmem neb skutky svými proti odpůrcům; když se osvědčil býti štědrým dobrodincem chrámů neb duchovenstva zakládáním kostelů, kaplí, oltářů, darováním liturgického náčiní a rouch bohoslužebných. Sem také náležejí všickni, kdož učeností svou, skvělými ctnostmi svými neb jiným spůsobem zasloužilými o církev se učinili.

II. Kromě těchto zde jmenovaných důvodů nalezáme u rozličných kanonistů jiné ještě, které v instrukci posvátné Propagandy nejsou zřejmě pojmenovány; jelikož ale v instrukci vyčteny jsou jenom „communiores, potioresque causae“, sluší právem za to míti, že v nedostatku 16 důvodů již jmenovaných může postačiti také jiný důvod od kanonistů vyznačený. Sem náleží:

17. Periculum vitae, nebezpečí života; a to dvojím spůsobem: buď že jest se z důležitých příčin obávati, že by oba snoubencové neb jeden z nich snad ze zoufalství samovraždy se dopustili, kdyžby jim byla dispense odepřena a oni tudíž sňatek uzavříti nemohli; aneb jestliže snoubencům hrozí nebezpečí, že oba neb jeden z nich zavražděni budou od jiných lidí, na př. od příbuzných proto rozhněvaných, zejména když nevěsta dříve se snoubencem tělesně obcovala, nyní však by se choti jeho nestala.

18. Conservatio familiae illustris, zachování vznešeného rodu; zejména jestli rod ten panující, knížecí, šlechtický sobě zásluhy o katolickou církev získal a nemůže-li jinak zachován býti leč udělením dispense od překážky (na př. ordinis sacri) a připuštěním sňatku.

19. Conservatio bonorum seu divitiarum in eadem illustri familia, zachování statků čili jmění v tétéž

vznešené rodině. Tento důvod může sice býti zvláště vytknut, jest však vlastně už zahrnut ve 4. důvodu: lites sup. succ. bonorum. Připomínáme, že má důvod ten platnost nejen při šlechtických, nýbrž vůbec při počestných a vážených rodinách.

20. Conditio sponsae parentibus orbatae, nevěsta jest sirotek, nemající vlastního jmění a mohla by šňatkem býti zaopatřena.

21. Praerogativa regiae vel principalis dignitatis, vznešenost důstojnosti královské neb knížecí. Takovýmto osobám uděluje apoštolská Stolice dispensi, aniž by musily udati nějakou zvláštní kanonickou příčinu neb důvod; dispense taková nazývá se „ex certis causis animum moventibus“, aneb dispensatio „sine causa“.

III. Důvody tuto vyčtené rozdělují kanonisté obyčejně na dvě třídy a sice

a) causae honestae, důvody počestné, které nejsou spojeny s nižádnou úhonou vzhledem na mravní povahu snoubenců; sem náleží důvody vyznačené v číslech 1, 2, 3, 4, 5, 6, 16, 17, 18, 19, 20, 21.

b) causae infamantes, důvody cti se dotýkající neb nepočestné, když od snoubenců buď byl vykonán aneb jest obava, že vykonán bude skutek hříšný, kterýž jest na ujmu věčné spáse snoubenců. Takové jsou důvody pod čísly 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15 obsažené.

Po pravidlu lze causas infamantes považovati za mnohem *vydatnější* a závažnější k udělení dispense než causas honestas.

§. 159. Rodokmen.

a) Kdykoli zadá se prosba o udělení dispense v některém stupni příbuzenství, švakrovství a imped. publicae honestatis, musí připojen býti řádně sestavený rodokmen (Stammbaum, arbor consanguinitatis neb schema affinitatis), z něhož by patrně se objevil stupeň překážky mezi snoubenci se vyskytující. Rodokmen buď vyhotoví farář, aneb si jej snoubencové sami mohou dáti vyhotoviti, načež farář jej proskoumá a pravdivost jeho potvrdí. V Rakousku jest však přikázáno [1]), že rodokmen podává úplný důkaz jen

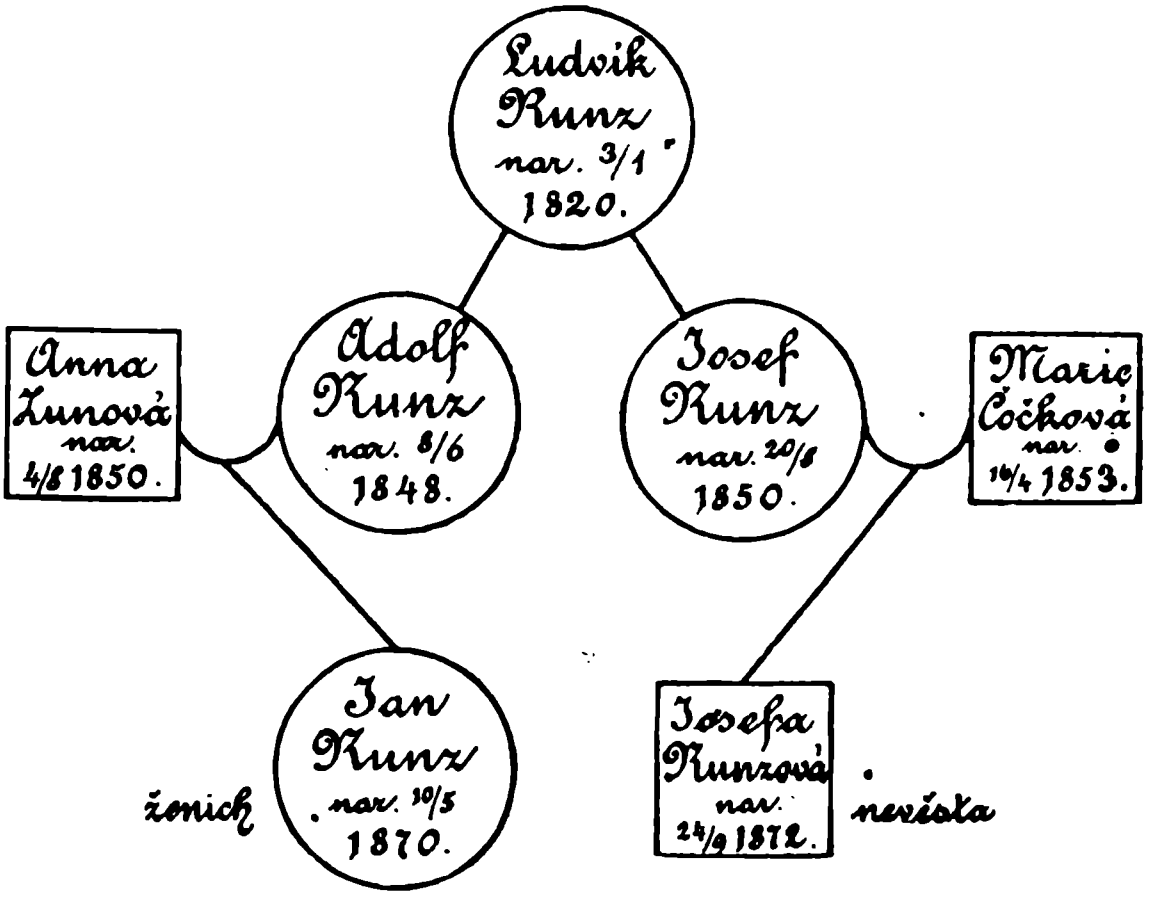
[1]) Dvorní dekret ze 7. listop. 1843. č. 31835. a ze 14 prosince 1843 č. 38899.

v tom případě, je-li řádně kolkovanými *listy křestními*, *oddacími* a *úmrtními* doložen, což obzvláště tehdy platí, má-li býti též pro foro civili dispens zjednána. Jestliže se však zadá žádost o dispens pouze pro foro ecclesiastico (na př. 3. stupeň consang. neb affin.), může biskup stranám zcela chudým jakési ulevení poskytnouti, tak aby rodokmen od faráře úředně vyhotovený sám sebou postačil.

b) Pro snadnější přehled pojednáno buď nejprv o příbuzenství, pak o švakrovství.

I. **Příbuzenství.**

Ku seznání stupně příbuzenství mezi dvěma snoubenci napiš duchovní správce na prázdný arch dole po jedné straně jméno ženicha, po druhé straně jméno nevěsty. Nad tím výše napiš jména obou rodičů ženicha, pak též jména obou rodičů nevěsty. Ještě výše napiš rodiče těchto rodičů čili děda a bábu ženicha i nevěsty; nad tím jména praděda a prababy obou snoubenců, a tak se dále pokračuje, až se přijde ku spo-

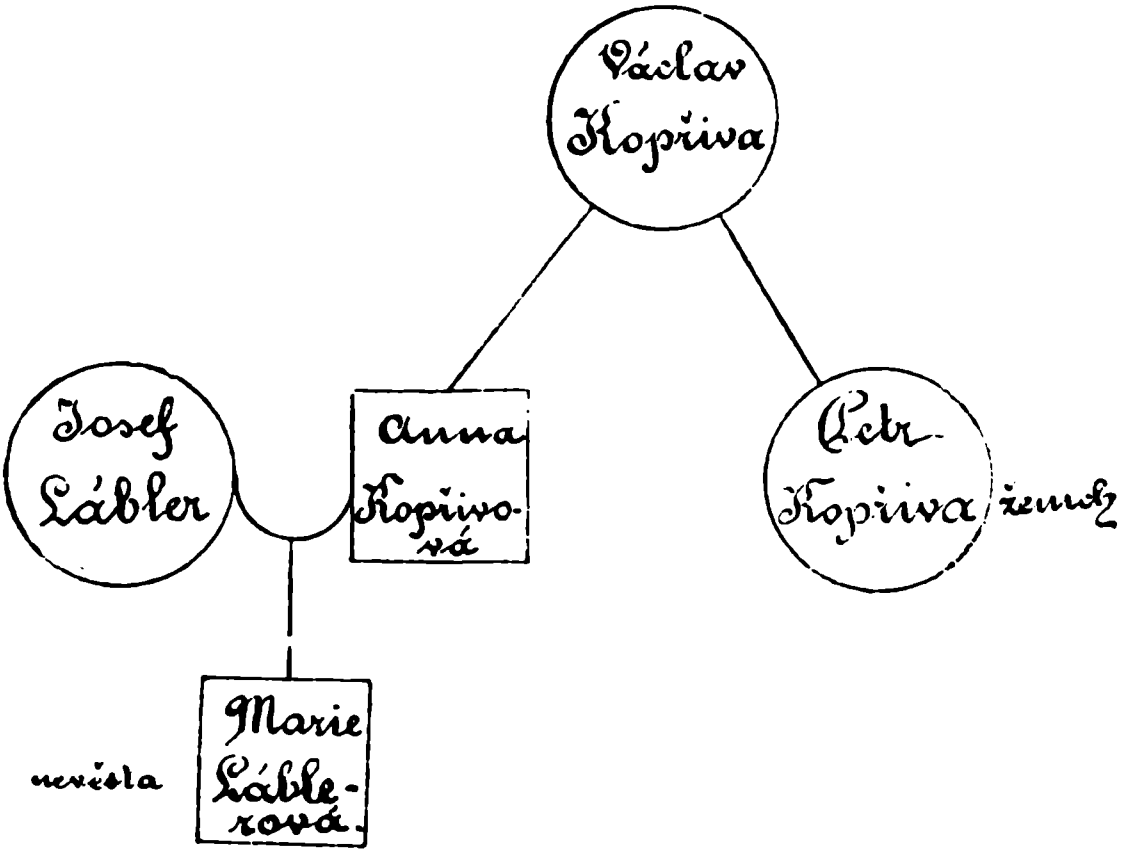
lečnému praotci. Neshledá-li farář až do 4. stupně vzhůru žádného společného praotce, lze za to míti, že snoubencové buď zhola nejsou příbuzni aneb že jest zde pouze příbuzenství v 5., 6. atd. stupni, kteréž není překážkou manželství.

V rodokmenu naznačujeme *mužské* kruhem, *ženské* čtverhranem (neb trojhranem); do tohoto kruhu neb čtverhranu vepíšeme jméno a přidáme den narození, po případě též den úmrtí [1]); při snoubencích se připojí „ženich“ neb „nevěsta“. Uzavřené *manželství* neb copulam naznačujeme polokruhem. Descendenty čili *sestupníky* znamenáme čarou kolmou. Sdělujeme vzorce příbuzenství v rozličných stupních a sice

1. Rodokmen příbuzenství v 2. stupni rovného pokolení pobočného (in 2. gradu lineae transversae aequalis).

Jan Runz jest bratranec Josefy Runzové, nevěsty své a jest s ní ve 2. stupni příbuzen.

2. Rodokmen ve 2. stupni nerovného pokolení pobočného dotýkajícím se stupně prvního (in secundo gradu lineae transversae inaequalis tangente primum).

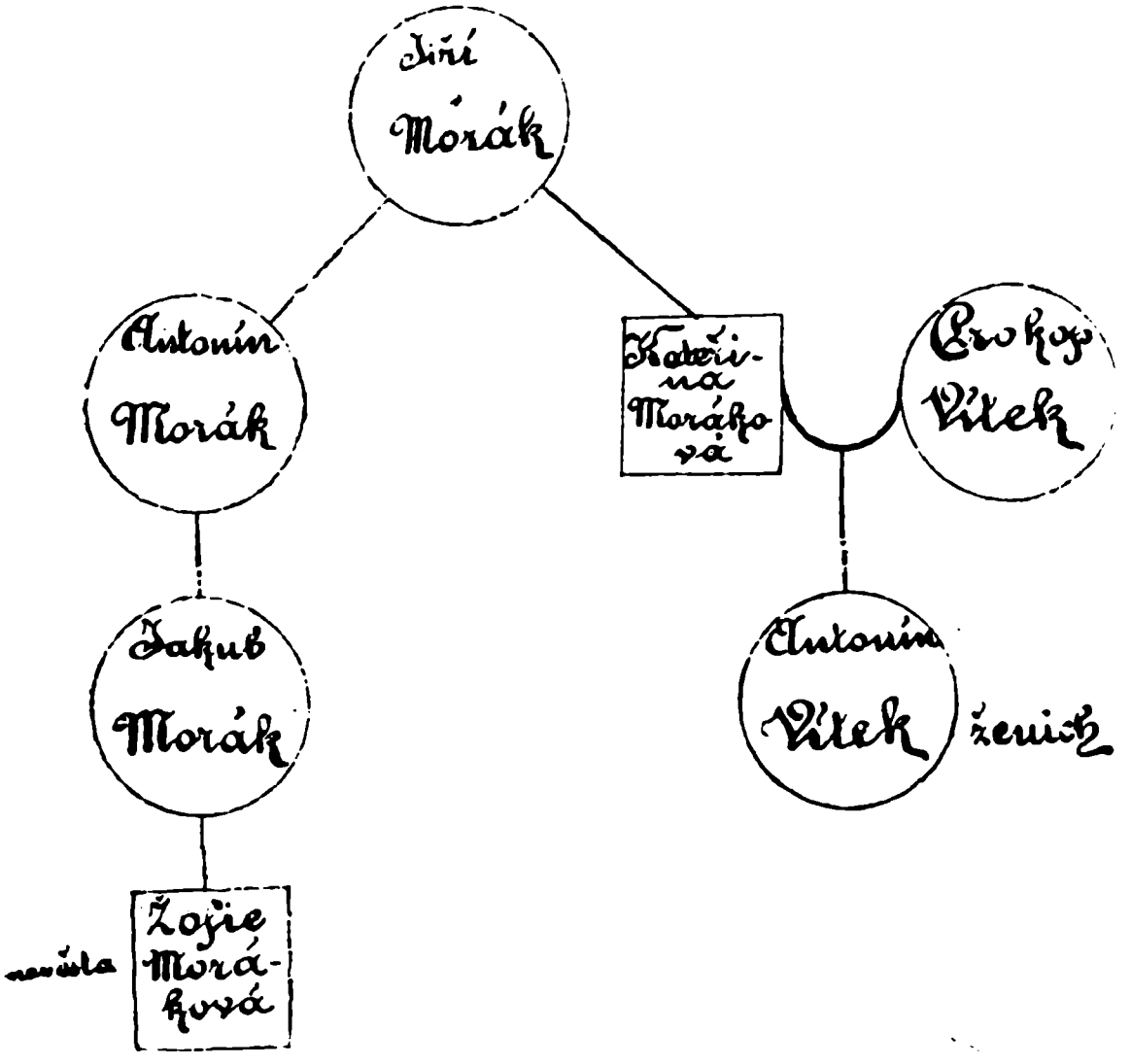

Petr Kopřiva ženich jest strýc Marie Láblerové, jsa s ní příbuzen in 2. gradu tangente primum.

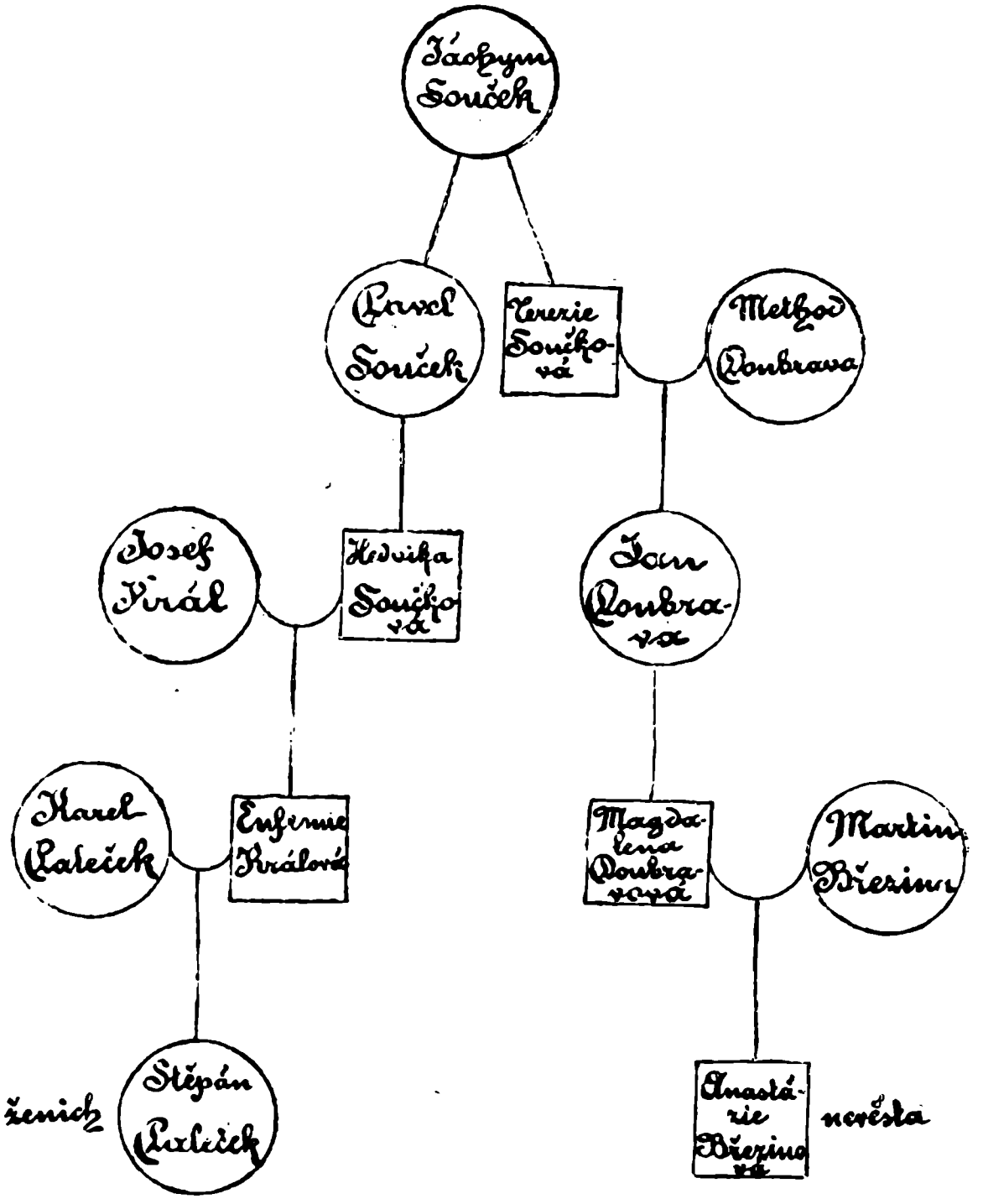
[1]) Jen při prvním vzorci (str. 625.) — klademe dny narození, jež později vynecháváme. V diecési Olomúcké jest nařízeno, aby pokaždé v rodokmenu den narození a úmrtí byl vyznačen.

3. Rodokmen příbuzenství v 3. stupni nerovného pokolení pobočného, dotýkajícího se stupně druhého (in tertio gradu lineae transversae inaequalis attingente secundum).

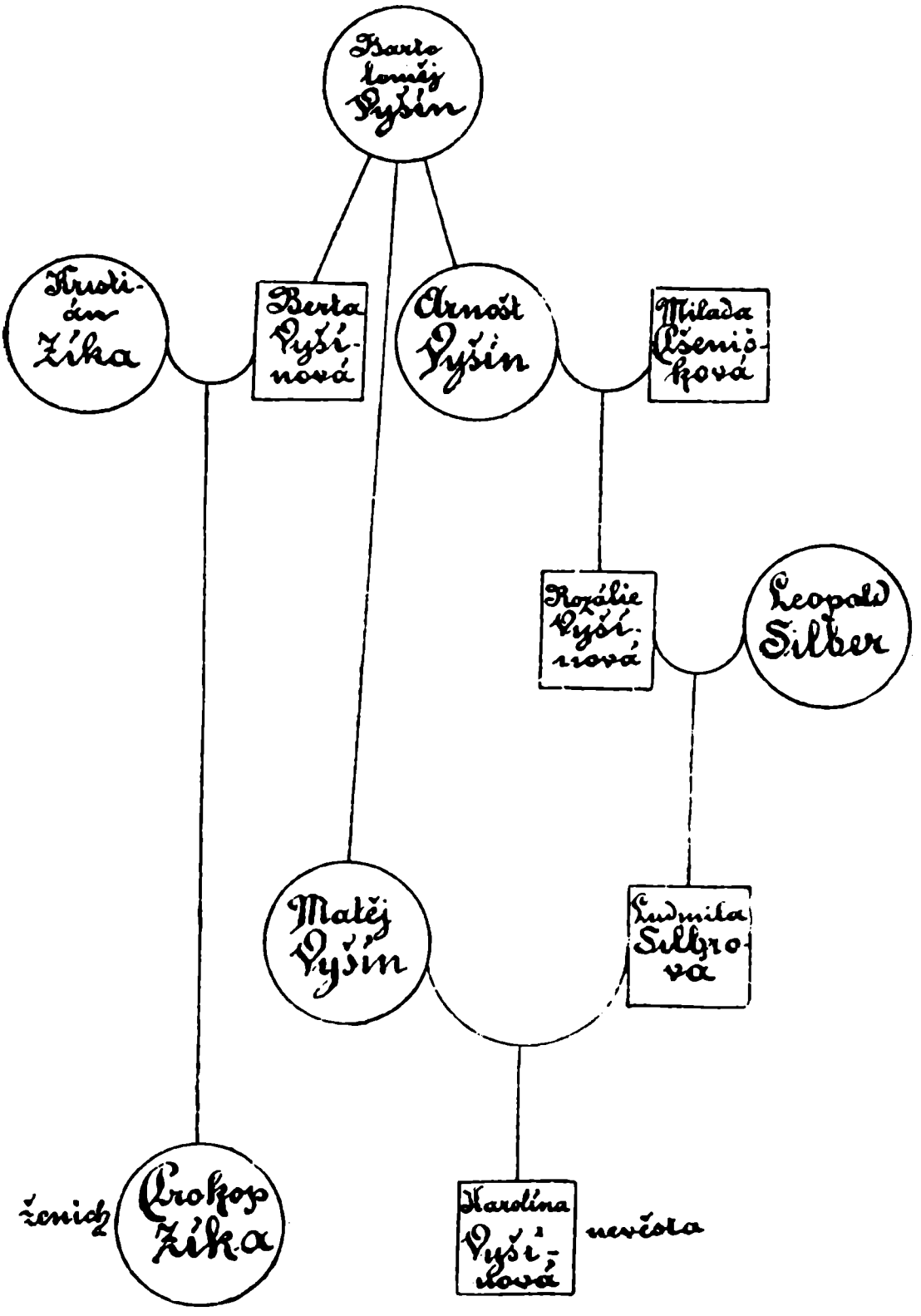
Žofie Moráková pochází od Jiřího M. v 3. stupni, Antonín Vítek ve 2. stupni; ženich a otec nevěstin jsou bratranci.

4. Rodokmen příbuzenství ve 4. stupni rovného pokolení pobočného (in quarto gradu lineae transversae aequalis).

Ženich Štěpán Paleček jest ve 4. stupni příbuzen s nevěstou Anastázií Březinovou.

5. Rodokmen při dvojnásobném příbuzenství (se strany otcovské i mateřské) a sice z části ve 4. a z části ve 2. stupni.

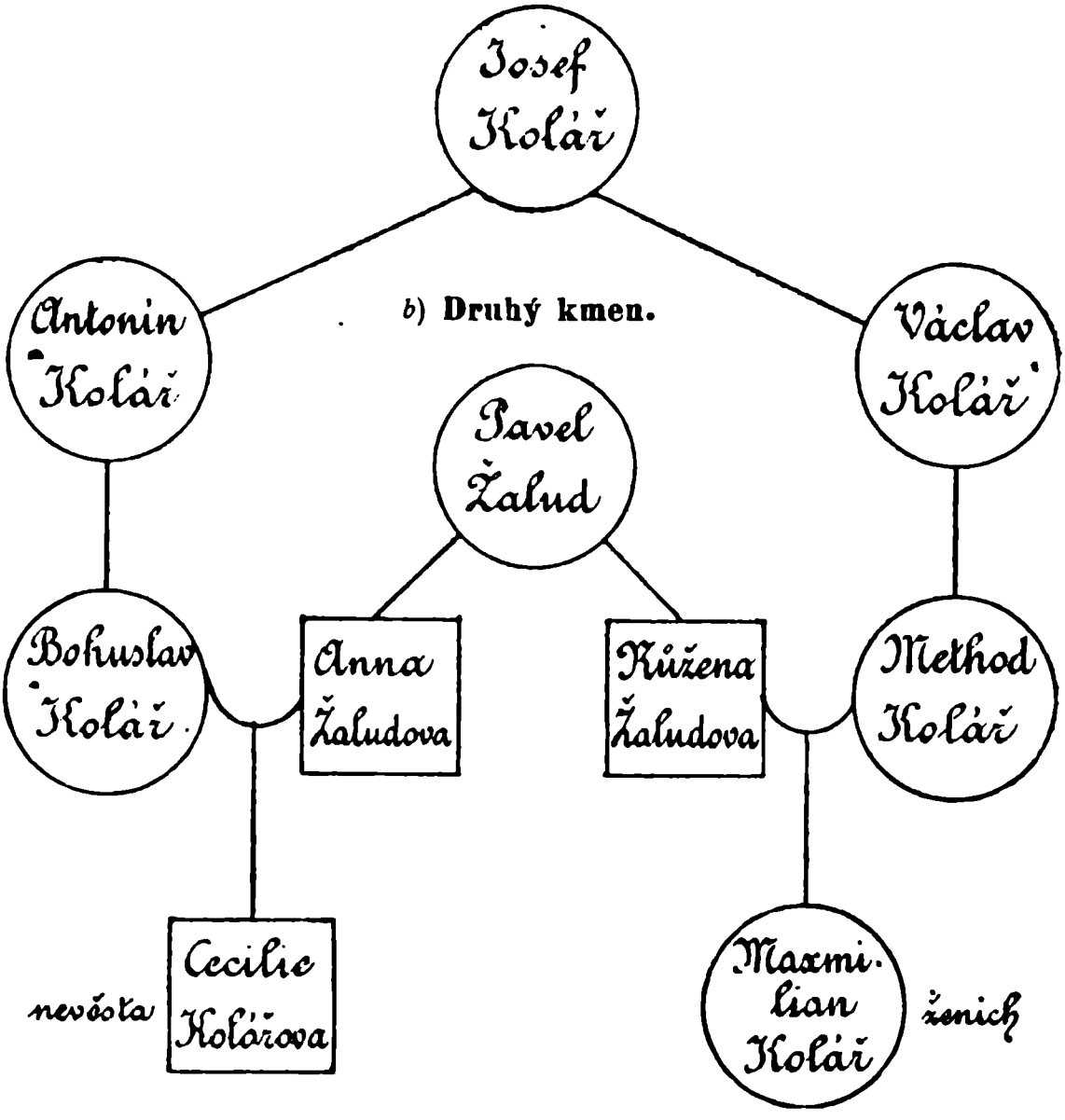

Nevěsta Karolina Vyšínová jest s Prokopem Zíkou příbuzna 1. se strany *otcovské* ve 2. stupni rovného pokolení pobočného, jelikož otec její jest bratrem matky ženichovy; 2. se strany *mateřské* jest příbuzna se ženichem ve 4. stupni dotýkajícím se stupně druhého (in quarto attingente secundum).

6. Rodokmen při dvojnásobném příbuzenství (se strany otcovské i mateřské) a sice z části v 3. a z části

ve 2. stupni rovného pokolení pobočného (lineae transversae aequalis).

a) **První kmen.**

b) **Druhý kmen.**

Ženich Maxmilian Kolář jest s nevěstou Cecilií Kolářovou příbuzen 1. se strany otcovské v 3. stupni rovného pokolení pobočného; 2. se strany mateřské ve 2. stupni rovného pokolení pobočného, jelikož matka ženichova a matka nevěstina jsou sestry.

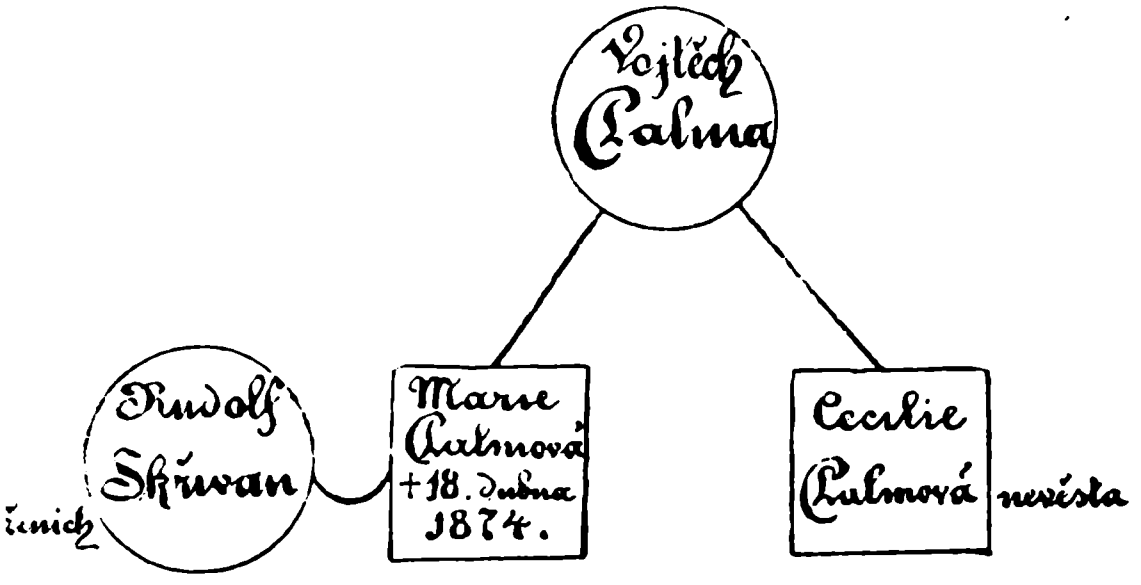
II. Švakrovství.

Máme-li zhotoviti rodokmen v příčině manželské překážky švakrovství, napíšeme na prázdný arch dole po jedné straně jméno zesnulého manžela, nad ním jména jeho rodičů, prarodičů, atd. Vedle zesnulého manžela dáme jméno pozůstalého manžela (neb toho, s nímž zesnulý mimo manželství

tělesně obcoval) a naznačíme polokruhem manželství neb copulam. Po druhé straně napíšeme jméno snoubence, který s ovdovělou osobou v manželství vejíti hodlá; nad tím napíšeme jeho rodiče, prarodiče atd., až konečně dojdeme ku společnému praotci. Když jsme tím spůsobem nalezli stupeň příbuzenství mezi zesnulým manželem a žijícím snoubencem, nalezli jsme též stupeň švakrovství, jakýž překáží sňatku mezi ženichem a nevěstou; neboť jest pravidlo: „In quo gradu quis consanguineus est viro, in eodem gradu est affinis uxori, et vicissim.“ Chtějí-li dvě ovdovělé osoby (vdovec a vdova) sňatek uzavříti, budiž rodokmen každé z nich obzvláště sestaven.

Sdělujeme vzorce rodokmenů švakrovství v rozličných stupních a sice

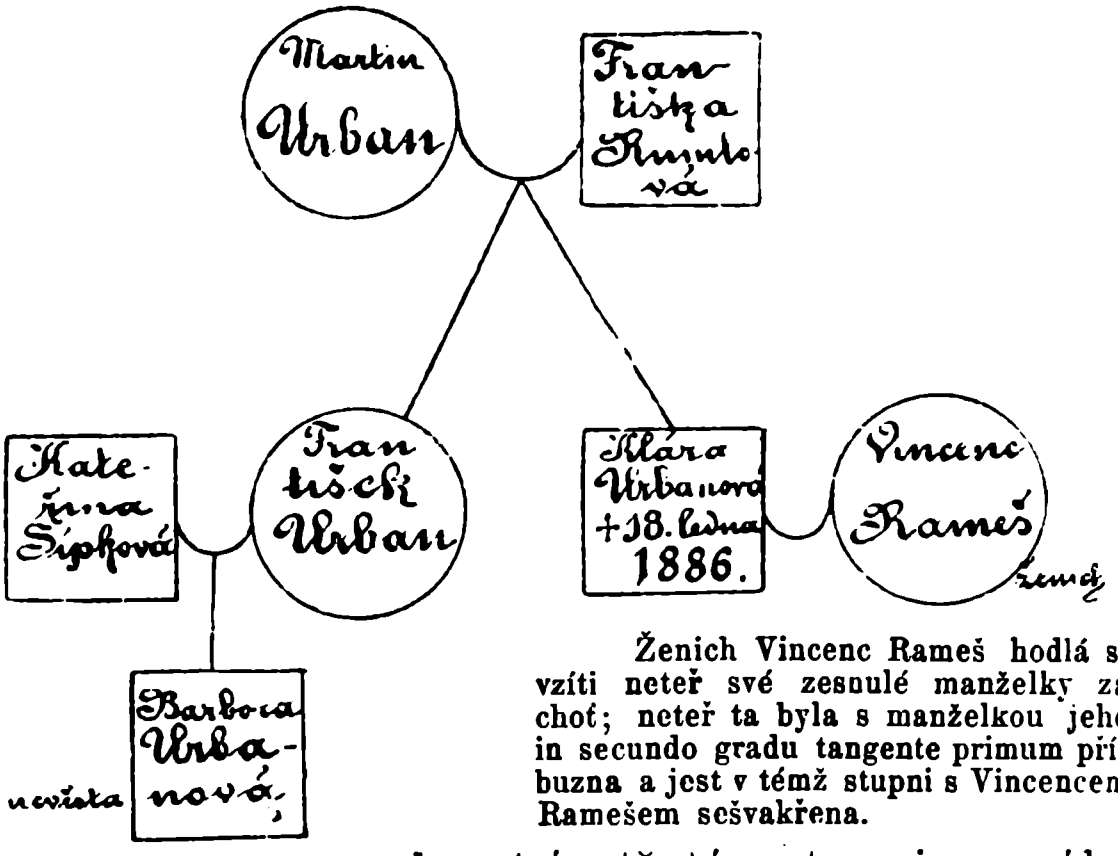
1. Rodokmen švakrovství v prvním stupni rovného pokolení pobočného (in 1. gradu lineae transversae aequalis):

Ženich Rudolf Skřivan jest s nevěstou svou Cecilií Palmovou v 1. stupni pokolení pobočného sešvakřen, jelikož jest nevěsta sestrou jeho zemřelé manželky Palmové.

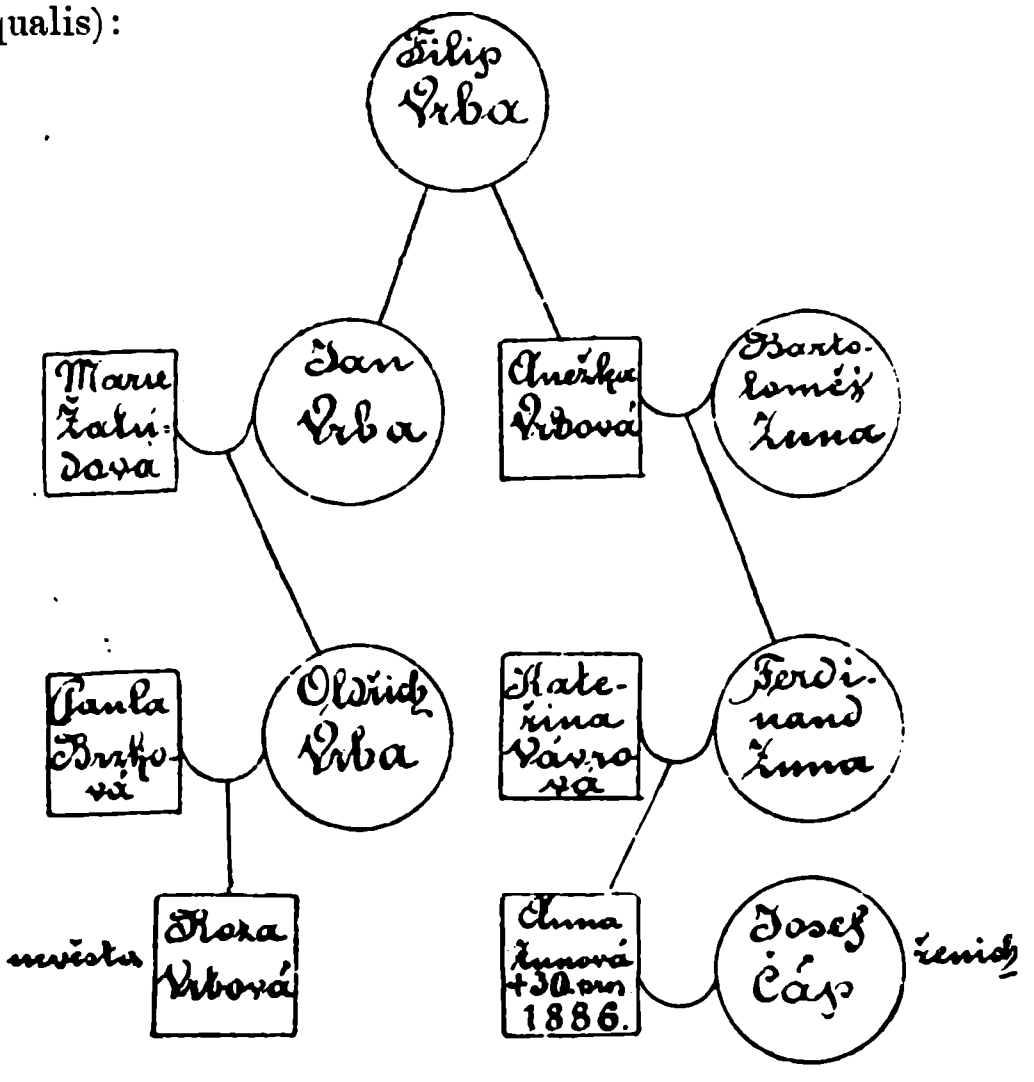
Pozn. *V prvním stupni sešvakřeni jsou* α) v pokolení přímém otčím (vitricus, Stiefvater) a pastorkyně (privigna, Stieftochter); macecha (noverca, Stiefmutter) a pastorek (privignus, Stiefsohn). V témž stupni sešvakřeni jsou tchán (socer, Schwiegervater) a snacha (nurus, Schwiegertochter); tchyně (socrus, Schwiegermutter) a zeť (gener, Schwiegersohn neb Eidam). β) V pokolení pobočném stává švakrovství prvního stupně mezi manželem a sestrou jeho manželky (glos, Schwägerin, švakrová); mezi manželkou a bratrem jejího manžela (levir, Schwager, švakr).

2. Rodokmen švakrovství ve druhém stupni, dotýkajícím se stupně prvního (in gradu secundo, tangente primum).

Ženich Vincenc Rameš hodlá si vzíti neteř své zesnulé manželky za choť; neteř ta byla s manželkou jeho in secundo gradu tangente primum příbuzna a jest v témž stupni s Vincencem Ramešem sešvakřena.

3. Rodokmen švakrovství v třetím stupni rovného pokolení pobočného (in tertio gradu lineae transversae aequalis):

Manželka ženichova, Anna Zunová, provdaná Čápová, která dne 30. pros. 1886. zemřela, byla ve 3. stupni příbuzna s Rozou Vrbovou, nynější nevěstou Josefa Čápa, a protož jsou ženich a nevěsta ve 3. stupni sešvakřeni.

c) Jelikož často na první pohled nebývá snadno rozeznati s jistotou, zdaž mezi dvěma snoubenci stává překážky manželské čili nic, stůjtež zde některé případy, kde nestává žádného příbuzenství ani švakrovství:

1. Dva bratři mohou se oženiti se dvěma sestrami; neboť mezi bratrem manžela a sestrou manželky nestává žádného švakrovství.

2. Otec ženichův může oženiti se s matkou, aneb s dcerou nevěsty.

3. Vezme-li si vdovec vdovu, a oba už měli dříve dítky, mohou si tito nevlastní bratři vzíti nevlastní sestry za manželky.

4. Pastorek (Stiefsohn) může oženiti se s matkou aneb dcerou svého otčíma neb macechy; a také pastorkyně může se provdati za otce neb syna svého otčíma neb macechy.

5. Jeden ze dvou bratří může se oženiti s matkou, druhý s dcerou.

6. Zemřel-li ženatý bratr a provdaná jeho sestra, může se vdova po bratrovi provdati za pozůstalého manžela zemřelé sestry.

7. Otčím může se oženiti se vdovou po pastorkovi jeho pozůstalou.

8. Ženich A. může si vzíti za manželku vdovu Kateřinu B., a po její smrti si může vzíti vdovu Josefínu B., ačkoli první muž Kateřiny B. byl vlastní bratr prvního muže Josefíny B.

9. Ženich X. může se oženiti se vdovou bratra své zemřelé manželky.

§. 160. Žádost o církevní dispens v příčině překážky manželství.

Jest sice každému snoubenci volno, aby sám zadal přímo u církevní vrchnosti žádost o dispens od překážky neb závady manželství. Avšak nejčastěji bývá duchovní správce požádán, aby žádost jménem snoubenců zhotovil, aneb aspoň žádost od snoubenců vyhotovenou na patřičné místo předložil. A tu sluší uvážiti:

I. Kam se má žádost zaslati?

Rozeznáváme adresování a zaslání žádosti. Každá žádost o dispens, buď že jest k udělení dispense oprávněn biskup aneb jenom papež, budiž předložena či zaslána po pravidlu k *Ordinariatu biskupskému* neb konsistoři, jelikož ta jest obyčejná cesta korrespondence s Římem, a kurie Římská téměř bez výminky žádá, aby dobrozdání či návrh Ordinariatu jí byl předložen. Pokud se adresování žádosti týká, znějž adresa k *biskupovi* v těch překážkách, kdež biskup jure proprio aneb ex potestate a Papa delegata dispensuje (na př. vigore facultatum quinquennalium) [1]); v těch pak překážkách, které úplně a bez výminky vyhrazeny jsou papeži Římskému, budiž žádost adresována k *Datarii* (na sv. Otce) aneb k *Poenitentiarii*. K Datarii zadává se v překážkách veřejně známých (publicum, notorium); mimo to též in occulto impedimento 2. gradus consanguinitatis tangente primum. Poenitentiarie dispensuje in impedimentis occultis, v překážkách tajných [2]). Psána budiž žádost jazykem latinským, je-li adresována do Říma, aneb jazykem českým, je-li k biskupu diecésnímu adresována.

II. Které věci má žádost obsahovati?

1. V žádostech k Datarii a vůbec v žádostech o dispens pro foro externo budiž udáno *skutečné jméno* křestné i příjmění žadatelů, a sice mají se vypsati jména ta úplně, beze všech zkrácenin. Udána budiž také *diecése*, odkud snoubencové pocházejí aneb kde se právě zdržují. — V žádostech k Poenitentiarii neudá se jméno skutečné, nýbrž *vymyšlené*, na př. Titius, Cicero, Sempronia, Caja.

2. Překážka manželská budiž do podrobna vylíčena a sice pokud se týká *druhu* překážky, na př. zdaž jest affinitas ex copula licita neb illicita; zdaž crimen conjugicidii

---

[1]) V arcidiecési Pražské jest výslovně nařízeno, aby každý duchovní správce obrátil se k Ordinariatu (neb Konsistoři) s prosbou, by Ordinariat sám dispens uděliti aneb ji u apoštolské Stolice vymoci ráčil. Důvod takovéto praxe v tom spočívá, že arcibiskup Pražský jakož i jiní biskupové v Rakouské říši vedle quinquennalií mívají ještě jiné fakulty papežské a tudíž pastýři duchovnímu nikdy s jistotou známo není, může-li biskup v té které překážce či nemůže-li potestate delegata dispens uděliti.

[2]) *Tajná* (occultum) jest překážka, má-li o ní vědomost nanejvýš pouze 5 mlčelivých lidí. *Úplně tajná* (omnino occultum), jest, vědí-li o ní pouze snoubencové a jich zpovědník.

cum promissione matrimonii, aneb adulterium cum promissione matrimonii; taktéž udán budiž *stupeň* příbuzenství neb švakrovství, zdaž jest druhý, třetí a sice rovného neb nerovného pokolení pobočného, zdaž jest jednoduché neb dvojnásobné příbuzenství. Připojen budiž (pokud třeba) *rodokmen*, jímžto stupeň příbuzenství neb švakrovství se dotvrzuje.

Stává-li více překážek manželských (na př. consanguinitas et affinitas, aneb imped. dirimens a imp. prohibens), musí v žádosti do Říma zaslané všecky tyto překážky býti uvedeny, ačkoli snad mezi nimi nalezá se taková překážka, od které biskup dispensovati může (ale doposud nedispensoval).

3. Důvody kanonické, jimiž hodlají žadatelé pohnouti papeže neb biskupa ke skutečnému udělení dispense, buďtež v žádosti uvedeny zřetelně a pravdivě, tak aby se *nic pravdivého nezamlčelo* (zamlčení takové zove se subreptio) aniž *něco nepravdivého přidávalo* (obreptio); jinak by platnost dispense v pochybnost uvedena byla.

Pozn. Někteří kanonisté rozeznávají causae finales, hlavní důvody, t. j. takové, kteréž samy sebou dostačí k obdržení dispense; pak causae impulsivae, důvody vedlejší, t. j. takové, které nestačí samy sebou k udělení dispense, nýbrž jen ve spojení s důvody hlavními Obojí důvody však musí býti pravdivé.

4. Okolnosti poněkud důležité zřejmě udány buďtež v žádosti, tak zejména zdaž jest matrimonium *contractum* neb teprv contrahendum, zdaž contractum *bona* fide čili snad snoubencové věděli o překážce oba neb aspoň jeden z nich; zdaž sňatek byl uzavřen in *forma Tridentina* a byly-li činěny prohlášky; zdaž snoubencové uzavřeli sňatek v tom úmyslu, aby snadněji dispens obdrželi; zdaž jest matrimonium *consummatum* [1]).

5. Copula incestuosa, čili tělesné obcování, jehož se žadatelé dopustili buď dříve než byla žádost o dispens zadána, aneb po zadání žádosti, aneb i po obdržení dispense, avšak před vykonáním čili exekucí dispense této, musí zřejmě vytknuta a církevní autoritě (papeži neb biskupovi) oznámena býti. A sice musí se udati, zdaž jest copula veřejně známá aneb tajná. Taktéž musí býti v žádosti podotknuto, zdaž

[1]) Viz instrukci posv. Propagandy z 9. května 1877. (Praž. Ord. list 1878 č. 5. str. 19. čl. 6)

snoubencové v tom úmyslu (intentione malitiosa) spolu tělesně obcovali, aby tudy snadněji dispens obdrželi.

Byla-li zamlčena copula incestuosa aneb úmysl facilius dispensationem impetrandi, pozbývala tudy dispense dle dřívějšího práva všeliké platnosti. Leč sv. Otec Lev XIII. poskytnul v té příčině dekretem svým ze dne 25. června 1885. [1]) znamenité úlevy. Nařídil totiž, že pro budoucnost od r. 1885. počínaje za *platnou* považovati má se dispense i v tom případě, *když zamlčena byla copula incestuosa* aneb když byl zamlčen *úmysl*, že snoubencové obcováním tělesným jistěji dosíci chtěli udělení žádoucí dispense. Ovšem pak nemá týž dekret nikterak sloužiti k otřesení kázně církevní, která proti incestu vždy přísných užívala zákazův a trestův, nýbrž sv. Otec jen tomu zabrániti obmýšlel, aby věc ku spáse věřících ustanovená nikterak na záhubu jejich se nezvrátila.

V příčině doby, kdy copula spáchána byla, rozeznávati sluší takto: α) Jestliže snoubencové *před zadáním žádosti* o dispens přiznali se, že tělesně spolu obcovali, budiž zpráva o tom do žádosti vložena; β) Stalo-li se tělesné obcování teprv potom, když už byla *žádost pryč odeslána*, musí farář zvláštní žádost quoad copulam patratam zaslati k Ordinariatu neb do Říma. Byla-li žádost o dispens zaslána k Datarii, a je li copula tajná, může se zadati k Poenitentiarii žádost relate ad copulam incestuosam, avšak v žádosti té musí učiněna býti zmínka, že byla žádost o dispens od překážky předložena Datarii.

Kdyžby snoubencové v žádosti udali, že spolu tělesně obcovali, ač to pravda není, postrádá dispens jim udělená všeliké platnosti.

Pozn. De copula illicita *není zapotřebí v žádosti se zmíniti* [2]), když se jedná o dispens in affinitate 1. vel 2. gradus lineae collateralis, bez rozdílu zdaž překážka vzešla z vykonaného manželství uzavřeného se

---

[1]) Decretum S. Congreg. Inquisitionis seu sacri Officii de die 25. Junii 1885. (Praž. Ordin. l. 1885. č. 15., „Čas. Duch." 1885. str. 434 nn.) Nejdůležitější odstavec dekretu toho zní: „Sinulque statui et declarari (jussit), dispensationes matrimoniales posthac concedendas, etiamsi copula incestuosa vel consilium et intentio per eam facilius dispensationem impetrandi reticita fuerint, validas futuras; contrariis quibuscumque minime obstantibus."

[2]) Dekret sv. Poenitenciarie z 20. března 1842 a opět z 10 pros. 1874. (Viz Pražský l. Ord. 1878 č. 5. str. 19.)

zesnulým manželem žadatele aneb ze hříšného tělesného obcování, jehož snoubenec dopustil se dříve, nežli s manželem nyní zemřelým sňatek manželský uzavřel.

6. Stav jmění neb nemajetnost žadatelů budiž aneb v žádosti samé (píše-li ji farář) aneb v doprovození žádosti (jest-li snoubencové žádost napsanou farářovi předložili) od správce duchovního dle pravdy dosvědčeny, aby se dle toho vyměření taxy státi mohlo. Zejména za nynějších stísněných poměrův Apoštolské Stolice jest žádoucno, aby farář o to se zasazoval, by lidé zámožní k placení přiměřené taxy byli přidrženi. Chudým žadatelům udělí farář latinské *vysvědčení chudoby* „in forma Romana“, kteréž takto zní:

Ego infrascriptus Rector Ecclesiae parochialis loci Konojed sub districtu archidioecesecos Pragensis scio et testificor: Emmanuelem Pánek et Crescentiam Zlcch, subditos praefatae Ecclesiae parochialis, esse orthodoxae Romanae fidei cultores, verum adeo pauperes et miscrabiles, ut de suo labore et industria tantum vivant (et nec taxam exercitiorum solvere queant). In cujus fidem subcripsi haec die 28. mensis Augusti anni 1886.

Quilielmus Vaclík,
Rector Ecclesiae parochialis ad s. Jacobum Majorem loci Konojed.

1. Pozn. Přídavek „et nec taxam exercitiorum s. q.“ budiž na konci připojen při snoubencích docela chudých, kterýmž ani onu pranepatrnou taxu zapraviti možno není.

Vysvědčení chudoby, jež farář vystavil, opatří jenerální vikář svým podpisem a zašle do Říma.

2. Pozn. Někdy stává se, že buď Římská stolice aneb Ordinarius oba snoubence se žádostí o dispens, když ji poprvé podali, *odmítne* Je-li však duchovní správce přesvědčen, že by udělení dispense v tom kterém případě ku spáse snoubenců sloužilo a že jsou té milosti hodni, zadej žádost (pokud možno s připojením nových důvodů) po druhé a po třetí, načež obyčejně se žádosti přece vyhoví.

III. Vzorce žádostí o dispens v překážkách manželských klademe v tom pořadí, že nejprv uvedeme formuláře žádostí k Datarii, pak k Poenitenciarii a posléze k Ordinariatu.

a) **K Datarii.**

1. Žádost v 3. stupni příbuzenství dotýkajícím se 2. stupně a sice in forma *nobilium.*

Beatissime Pater!

Exponitur humiliter Sanctitati Vestrae pro parte devotorum oratorum Georgii, comitis de Wallendorf laici, et Leoniae, filiae liberi Baronis de Talmberg, archidioeceseos Pragensis; quod cum oratores ex honestis familiis de Ecclesia optime meritorum stemmate existant et matrimonia-

liter ex certis quibusdam causis invicem copulari cupiant, quod revera pro bono publico valde expediret, sed quia tertio et secundo a communi stipite provenientibus gradibus invicem conjuncti sunt, desiderium suum hac in p rte adimplere non possunt absque Sedis apostolicae dispensatione. Supplicant igitur humiliter Sanctitati Vestrae oratores praefati, quatenus cum eisdem, quod impedimento secundi et tertii consanguinitatis gradus hujusmodi non obstante matrimonium inter se publice servata forma Concilii Tridentini contrahere illudque in facie Ecclesiae solennizare et in eo postmodum remanere libere et licite valeant, dispensare; distantiam vero secundi et tertii gradus non obstare declarare prolemque suscipendam exinde legitimam nunciando dignemini de speciali gratia. Non obstantibus praemissis ac constitutionibus apostolicis ceterisque contrariis quibuscumque. Pro qua gratia impetranda instantissime rogat atque humillimas aget grates

Sanctitatis Vestrae

Datae in Vinoř archidioeceseos

obedientissimus servus

Pragensis, die 21. Martii 1857. Adalbertus Housek,

parochus.

2. Žádost v 2. stupni příbuzenství rovného pokolení pobočného a sice in matrimonio contrahendo in forma *communi*. Důvod: Impraegnatio sponsae.

Sanctissime Pater!

Exponitur humiliter Sanctitati Vestrae, Wenceslaum Makovička et Martham Dietz, dioecesanos Bohemo-Budvicenses et parochianos meos, in secundo gradu consanguinitatis lineae transversae aequalis esse conjunctos ut ex apposito schemate colligitur. Cum autem ambo scientes sese praedicto consanguinitatis gradu esse conjunctos, non quidem sub spe facilius impetrandi dispensationem, sed vesana ducti libidine se carnaliter cognoverint sponsaque impraegnata existat, et cum, nisi matrimonium inter eos contrahatur, illa graviter diffamata atque innupta remaneret, aliaque gravia scandala verosimiliter orirentur, cupiunt praedicti oratores matrimonium coram facie Ecclesiae contrahere. Quoniam vero desiderium eorum absque Sedis apostolicae dispensatione adimpleri nequit, humillime per me infrascriptum supplicant, ut Sanctitas Vestra iisdem gratiam dispensationis in impedimento praedicto clementissime largiri dignetur.

Sanctitatis Vestrae

Datae in Hartmanic dioec. humillimus servus

Budvicensis, 2. Maji 1887. Josephus Mergl,

parochus.

3. Žádost v překážce affinitatis 1. gradus ex copula illicita in matrimonio contracto, in forma communi. Důvod: Impraegnatio et periculum perversionis.

Beatissime Pater!

Nicolaus Rožeň, homo plebejus dioecesis Reginae-Hradecensis vesana libidine victus, impraegnavit duas sorores, et ignarus impedimenti, de quo nihil unquam audivit, cum una illarum, Eleonora nomine, bona fide post

factas consuetas denunciationes in facie Ecclesiae contraxit matrimonium. Cum autem ex communi rumore post editos ab utraque foetus factum sit notorium, de matrimonii nullitate admoniti separati quidem fuerunt, nihilominus tamen saepius convenientes iterum prolem genuerunt. Hinc nulla plane spes affulget, eos continenter victuros esse; concurrit insuper periculum perversionis a fide inter haereticos, quorum plurimi in parochia Chlebensi morantur. Idcirco facti sui vere poenitentes et contriti simulque promti ad explenda in omnibus Ecclesiae praecepta, Sanctitati Vestrae in visceribus Jesu Christi humillime supplicant pro benigna dispensatione manendi in matrimonio bona fide, quamvis obstante impedimento affinitatis primi gradus lineae collateralis ex illicita copula contracto cum prolium legitimatione. Quam gratiam Deus optimus maximus largissima benedictione retribuere dignetur.

Sanctitatis Vestrae

Datae in Chleby, dioeceseos Reginae-Hradecensis, die 5. Junii 1886.

obedientissimus servus Matthaeus Zocher, parochus

4. Žádost v překážce consanguinitatis in secundo gradu tangente primum, in forma *pauperum*. Důvod: Diffamatio sponsae et legitimatio prolis.

Sanctissime Pater!

Exponitur humiliter Sanctitati Vestrae pro parte oratorum Procopii Vrba, et Anastasiae Králíček, e parochia Lošany, archidioeceseos Pragensis, quod dicti oratores, orthodoxae fidei cultores, vere pauperes ac miserabiles et labore suo ac industria tantum viventes, conscii, se in secundo gradu consanguinitati, tangente primum, a communi stipite proveniente, prout schema appositum docet, conjunctos esse, se invicem, non quidem data opera, ut crimine admisso Sedem Apostolicam ad misericordiam et gratiam erga ipsos faciliorem redderent, sed solum vesana libidine victi carnaliter cognoverint prolemque susceperint. Cum autem, Sanctissime Pater, nisi matrimonium inter dictos oratores contrahatur, dicta mulier diffamata innuptaque et proles illegitima remaneret, graviaquae inde scandala orirentur: cupiunt supradicti oratores matrimonialiter copulari. Sed quia obstante impedimento ejusmodi desiderium suum in hac parte adimplere non possunt absque Sedis Apostolicae dispensatione, ideo supplicant quatenus dignetur cum ipsis, ut impedimento hoc non obstante matrimonium inter se publice, servata forma Concilii Tridentini, contrahere ac in eo postmodum remanere libere ac licite valeant, dispensare. Pro qua gratia maximas aget grates

Sanctitatis Vestrae

Datae in Lošan, archidioeceseos Pragensis, die 19. Decembris 1886.

humillimus servus Norbertus Chalupa, parochus.

b) **K Poenitenciarii.**

Žádosti buďtež vždy adresovány ku kardinálu Poenitenciáři [1]) do Říma.

[1]) Srovnej výše str. 38 pod číslem 2. poslední odstavec.

1. Žádost o dispens in 1. gradu affinitatis ex copula illicita.

Eminentissime ac Reverendissime Domine!

Exponitur humiliter Eminentiae Vestrae, quod Cajus, orthodoxae fidei cultor archidioecesis Pragensis, in matrimonium ducere intendit Semproniam cum eaque bona fide sponsalia iniit. Sed postea confessus mihi aperuit, se defunctam Semproniae sororem carnaliter cognovisse. Cum autem absque scandalo et damno a sponsalibus resilire nequeat, orator per me humillime supplicat ut cum ipso super dicto occulto impedimento benigne dispensetur ad effectum, ut dicti oratores licite ac valide matrimonium contrahere in eoque permanere valeant.

Eminentiae Vestrae

humillimus servus
Franciscus Herget,
parochus.

Hostomicii, die 23. Aprilis 1887.

Responsum dignetur Eminentia Vestra mittere ad infrascriptum parochum in Hostomic, archidioeceseos Pragensis.

2. Žádost k Poenitenciarii in 2. gradu consanguinitatis v případu takovém, kde v žádosti k Datarii zaslané *zamlčena byla copula* incestuosa. Důvod: Aetas superadulta, angustia loci et periculum perversionis.

Eminentissime ac Reverendissime Domine!

Exponitur humiliter Eminentiae Vestrae, quod Cicero et Titia, orthodoxae fidei cultores, dioecesis Bohemo-Budvicensis, matrimonium invicem contrahere cupiunt. Ast cum secundo consanguinitatis gradu lineae transversae aequalis se attingant hoc desiderium absque Sanctae Sedis dispensatione adimplere non possunt. Unde cum adsit periculum perversionis a fide, nec non oratrix sit superadulta locusque angustus, pro dispensatione impetranda super dicto impedimento ad Sacram Datariam Apostolicam libellum supplicem detulerunt, in quo autem reticita est copula incestuosa inter oratores, non quidem sub spe facilius impetrandi dispensationem, sed impellente libidine habita. Unde oratores per me humillime supplicant, ut Eminentia Vestra cum ipsis circa copulam incestuosam benigne dispensare dignetur eum in effectum, ut dicti oratores licite ac valide matrimonium contrahere in eoque permanere valeant.

Eminentiae Vestrae

humillimus servus
Eugenius Koudela,
confessarius.

Datae in Domažlic, die 1. Junii 1886.

Responsum dignetur Eminentia Vestra mittere ad infrascriptum confessarium approbatum in Domažlic, dioeceseos Bohemo-Budvicensis.

3. Žádost in impedimento criminis ex adulterio et conjugicidio. Důvod: Legitimatio prolis et perseverantia in peccato.

Eminentissime ac Reverendissime Domine!

Exponitur humiliter Eminentiae Vestrae pro parte oratorum Tullii et Berthae, laicorum dioecesis Litomericensis, quod matrimonium contrahere intendant, sed quod Tullius conjugatus Bertham, vivente adhuc propria uxore Joanna, carnaliter cognoverit copula perfecta, sibique invicem fidem dederint de matrimonio inter se contrahendo, si Joanna, uxor Tullii, praemoreretur, quae etiam per venenum a Tullio propinatum praemortua est. Cum autem ex praemissis impedimentum criminis sit exortum, et exinde matrimonium nec licite nec valide contrahere possint, supplicant oratores pro gratia dispensationis super isto impedimento criminis, quo non obstante publice servata forma Concilii Tridentini matrimonium inter se contrahere et in eo postmodum licite et libere remanere valeant prolemque legitimam decernendo, quia impedimentum omnino occultum et urgeat perseverantía in peccato, quin etiam scandalum grave, si matrimonio legitimo copulari nequeant. Quare pro conscientiae suae quiete, de praemissis summe dolentes, Eminentiae Vestrae humiliter supplicant, ut super his de opportuno remedio auctoritate apostolica providere dignetur.

Eminentiae Vestrae

Datae in Dobrovice, dioeceseos Litomericensis die 8. Novembris 1886.

humillimus servus
Jacobus Míka,
parochus.

Responsum dignetur Eminentia Vestra dirigere ad parochum infrascriptum in Dobrovice, Dioec. Litomericensis

c) **K Ordinariatu.**

V překážkách, v nichž naši biskupové per quinquennales facultates oprávněni jsou dispensovati, obraftež se snoubencové k Ordinariatu (neb konsistoři, kteráž s plnomocenstvím biskupovým věci tyto v některých diecésích vyřizuje). Pro Rakousko jest stanoveno, že biskupové *nemají činiti velkých obtíží* při povolení dispense v těchto překážkách: *α*) Ve 3. a 4. stupni příbuzenství; *β*) ve 3. a 4. stupni švakrovství e copula licita; též *γ*) ve švakrovství e copula illicita; *δ*) v příbuzenství duchovním; *ε*) v překážce publicae honestatis, jak v 3. a 4. stupni e matrimonio, taktéž e sponsalibus [1]). — Žádost k Ordinariatu budiž po pravidlu psána jazykem českým; někdy píše se jazykem latinským; podáváme jeden latinský vzorec, ostatní české.

1. Žádost o dispens in 3. gradu consanguinitatis důvod: aetas superadulta.

[1]) Instr. pro jud. eccl. in caus. matr. §. 80. Jsou zde naznačeny takové překážky, na něž *občanský* zákon rakouský žádného ohledu nebéře. Od r. 1868. nastala nutnost povoliti dispens (arci stává-li dostatečných k tomu důvodů), zejména z té příčiny, aby se zabránilo uzavření sňatku pouze občansky platného.

Nejdůstojnější knížecí arcibiskupský Ordinariate!

V nejhlubší úctě podepsaný dovoluje si tímto předložiti žádost snoubenců Matěje Vocela, truhláře a Františky Pekárkové, obou z osady níže-psaného, kteřížto hodlají mezi sebou uzavříti sňatek manželský; jelikož však, jak připojený rodokmen svědčí, oběma v cestě stojí překážka příbuzenství v 3. stupni rovného pokolení pobočného, žádají co nejpokorněji, aby jim Nejdůstojnější knížecí arcibiskupský Ordinariat milostivě dispens od jmenované překážky uděliti ráčil, tak aby nicméně platný a dovolený svazek manželský mezi sebou uzavříti mohli. Jsouť oba snoubencové upřímní katolíci, z rodin počestných a zachovalých; nevěsta čítá již 26 let a sotva by nalezla jiného ženicha, kdyby s nynějším snoubencem svým ve spojení manželské vejíti nemohla. Z té příčiny dovoluje si v hluboké úctě podepsaný tuto pokornou žádost obou snoubenců co nejvřeleji podporovati, ježto jsou milosti té zcela hodni a lze se nadíti, že příkladným životem svým sloužiti budou ku vzdělání celé osadě zdejší.

Z farního úřadu v Hostivaři, dne 15. června 1887.

Václav Štefl,
farář.

2. Žádost o dispens in 4. gradu consanguinitatis; důvody: angustia loci, incompetentia dotis, diffamatio.

Reverendissime ac Illustrissime Domine!

Exponitur humiliter, quod oratores Philippus Arkýř, servus agricolae et Maria Řehák, parochiani mei et orthodoxae fidei cultores cupiunt invicem matrimonium contrahere. Quum autem quarto consanguinitatis gradu lineae transversae aequalis sint conjuncti, ut ex apposito schemate patet, hoc desiderium absque dispensatione adimplere non possunt. Causae autem dispensandi sunt sequentes:

a) Locus est angustus, eum vix 100 focularia cum quingentis incolis in eo existant, ita ut sponsa vix alium aequalis conditionis virum invenire possit;

b) Dotem sponsa nullam plane habet, cum nihil possideat ac in domo aliena famuletur;

c) Ob familiarem cum oratore supranominato conversationem sponsa diffamationem aliquam patitur, licet ipsa sit pia atque religiosa.

Quibus ex causis oratores, qui vere sunt pauperes et miserabiles et de labore manuum suarum et industria tantum vivunt, per me humillime supplicant, ut dispensationis gratia ipsis concedatur.

Ex parochiali officio in Domousic, die 8. Septembris 1886.

Victor Sedlák,
parochus.

3. Žádost o dispens v 3. stupni švakrovství; důvody: paupertas viduae a periculum matrimonii mixti.

Nejdůstojnější Biskupský Ordinariate!

Jaroslav Liška, rolník z Druhanic a Milada Krupková ze Sulovic oba osadníci moji a katolické církvi věrně oddaní, hodlají mezi sebou uzavříti sňatek manželský. Jelikož však tomuto úmyslu vadí překážka švakrovství v 3. stupni rovného pokolení pobočného, jak to připojený rodokmen dosvědčuje, dovoluje si v hluboké úctě podepsaný jménem obou snoubenců

prositi, aby Nejdůstojnější Biskupský Ordinariat jim dispens od zmíněné překážky nejmilostivěji uděliti ráčil a to z následujících důvodů:

α) Nevěsta jest vdova po Josefu Krupkovi, chalupníku v Sulovicích, jenž jí zanechal chalupu zcela zadluženou, tak že jmenovaná vdova není s to 4 dítky, z nichž nejstarší teprv 8 let čítá, sama uživiti; ženich Jaroslav Liška však poctivě o dítky starati se chce, což by pro jmenovanou vdovu zajisté bylo dobrodiním neocenitelným.

β) Hlásíť se ovšem ještě jiný ženich výš jmenované vdově, ten však jest helvetského vyznání a kdyby si jej Krupková vzala, vzniklo by odtud nebezpečí nejen jí samé co do náboženského přesvědčení, ale také dítky její by u věcech spásy své v největší nebezpečí uběhly.

Z těchto důvodů žádají výš jmenovaní snoubencové, aby Nejdůstojnější Ordinariat jim výš uvedenou překážku prominouti a svoliti ráčil, aby řádem od církve sv. předepsaným platný svazek manželský mezi sebou uzavříti mohli.

Z farního úřadu v Chotusicích, dne 19. listopadu 1886.

Bedřich Pfeifer,
farář.

4. Žádost o dispens v příčině uzavření smíšeného manželství; důvod: Periculum matrimonii coram acatholico ministro celebrandi.

Nejdůstojnější knížecí arcibiskupský Ordinariate!

V hluboké úctě podepsaný dovoluje si tímto v známost uvésti, že na osadě zdejší hodlá v stav manželský vstoupiti Miroslav Deška, evangelík augšpurského vyznání, s Petronellou Žižalovou, katoličkou z Martinčvsi. Jelikož veškery domluvy duchovního správce, aby nevěsta raději si obrala ženicha katolického, bez výsledku zůstaly, vybídnul je v úctě podepsaný, aby učinili předepsanou smlouvu o vychování všech dítek v náboženství katolickém a spolu aby reversy církví nařízené podepsali; což oba snoubencové ochotně učinili, jak listiny zde připojené dosvědčují. Z té příčiny žádá v hluboké úctě podepsaný jménem obou nadřečených snoubenců, aby jim Nejdůstojnější knížecí arcibiskupský Ordinariat dispens od překážky rozdílného vyznání náboženského milostivě uděliti ráčil, a to tím spíše, jelikož kdyby jim dispens odepřena byla, oba snoubencové jak se pra dě podobá, by před pastorem evangelickým uzavřeli sňatek církevně neplatný, což by s nebezpečenstvím spásy pro nadřečenou nevěstu jakož i s velkým pohoršením pro celou osadu zdejší spojeno býti musilo.

Z farního úřadu v Charvátcích, dne 4. ledna 1887.

Augustin Bittner,
farář.

§. 161. Propůjčení a vykonání dispense.

A) *Propůjčení.*

I. Posvátná Poenitenciarie řídí se při propůjčení dispense pro foro interno pouze dle důvodů v žádosti uvedených a dle hodnosti žadatelů, neberouc pražádného ohledu

na stav neb jmění, a uděluje prominutí manželské překážky „gratis sub quocunque titulo“.

II. Datarie však činí rozdíl mezi žadateli co do stavu a zámožnosti a uděluje dispense trojím spůsobem:

a) In forma nobilium, jsou-li žadatelé knížata neb vůbec osoby z vysoké a zámožné šlechty; tací nemusí v žádosti uvésti žádných důvodů, nýbrž jen žádají vůbec „ex certis causis animum moventibus“; žadatelům takovým značná taxa se ukládá.

b) In forma communi, jsou-li žadatelé zámožní (divites)[1]), z rodu počestného občanského; tací povinni jsou vyložiti důvody kanonické. Taxa jest menší než v první třídě. Posléze

c) In forma pauperum, jsou-li žadatelé nemajetní či chudí[2]), což se v římském slohu vyznačuje slovy: „qui sunt vere pauperes et miserabiles et de suo labore et industria tantum vivunt.“ Ovšem dlužno i zde opět činiti rozdíl: Někteří chudí platiti mohou celou taxu pro pauperibus ustanovenou, jiní aspoň tak zvanou *„taxa exercitiorum“*, a jiní posléze naprosto nejsou s to, ani dosti nepatrný obnos zapraviti. Vše to farář svědomitě uváž a dle pravdy Ordinariatu biskupskému v známost uveď[3]). Ostatně připomínáme, že byla-li uložena taxa větší, kterouž snoubencové zapraviti nemohou, a zadá-li farář jménem snoubenců k Ordinariatu s uvedením podstatných důvodův, obyčejně značné snížení obnosu dříve vyměřeného se povoluje.

Stolice apoštolská zřídka jen dekret dispensační zasýlá přímo žadatelům („in forma gratiosa“), alebrž obyčejně biskupskému Ordinariatu, kterýž podrží apoštolské Breve u sebe a zašle dekret dispensační tomu kterému faráři, aby dispensi vykonal čili exequoval (což slove „in forma commissoria“).

---

[1]) Někteří kanonisté udávají měřítko, že za divites považovati, a do 2 třídy položiti sluší ty, kdož mají více než 4000 zl. jmění svého.

[2]) Mezi pauperes náležejí dle některých kanonistů, kdož mají jmění asi 1200 zl. a nad to, ale méně než 4000 zl.; tací mohou aspoň jakousi taxu zapraviti. Kdo nemají praničeho mimo práci rukou svých, zaplatí buď jen útraty poštovné aneb se jim poplatek zcela promine.

[3]) Neudáváme zde celou výměru taxy, jelikož jí k žádosti zapotřebí není; jen za příklad uvádíme, že taxy in forma communi činí 73, 101, 123 skudů (skudi = 2 zl. 17 kr.), in forma pauperum 1 skudi 50 ass až 3, 23, 30 skudů.

B) *Výkon.*

Co do výkonu dispense sluší rozeznávati dva případy:

I. Byla-li udělena dispens pro foro externo (od papežské Stolice či Datarie neb od biskupa), povolá duchovní správce oba snoubence na faru, oznámí jim obsah dekretu a napomene jich, aby se před oddavkami všelikého nedovoleného obcování vystříhali. *Listina* dispensační *uloží se* ve farní registratuře.

Pozn Jestliže byla dispens pro foro externo udělena in matrimonio *contracto*, budiž konvalidace sňatku vykonána před farářem a dvěma svědky a sice po pravidlu zcela v tichosti, t. j. buď při zavřených dveřích v kostele, nebo v sakristii aneb v domě farním, a sice bez prohlášek.

II. Když však byla pro foro interno dispens udělena (od Poenitentiarie nebo biskupa), sluší zaříditi jednání podle toho, zdaž duchovní pastýř o překážce dozvěděl se ve zpovědnici aneb mimo zpovědnici.

α) Dozvěděl-li se kněz *ve sv. zpovědi* o překážce manželské, sečká, až ten který žadatel přijde opět ku sv. zpovědi. Vyslyšev zpověď jeho, oznámí jemu kněz ještě před rozhřešením, že dispens byla udělena a poučí jej o všem, čeho mu činiti třeba. Uloživ jemu přiměřené pokání udělí kajicníkovi nejprvé rozhřešení svátostné, načež jemu také dispensi od tajné překážky udělí těmito slovy:

Et insuper auctoritate apostolica mihi specialiter concessa dispenso tecum super impedimento primi (vel secundi) gradus affinitatis proveniente ex copula illicita a te habita cum matre (vel sorore) mulieris, cum qua contrahere intendis (aneb: super impedimento criminis, quod propter adulterium et simultaneam promissionem cum muliere contraxisti, cum qua matrimonium inire intendis), ut praefato impedimento non obstante matrimonium cum dicta muliere publice, servata forma Concilii Tridentini, contrahere, consummare et in eo remanere licite possis et valeas. In nomine Patris et Filii et Spiritus Sancti. Amen.

K tomu připojí kněz legitimaci dítek nemanželských slovy:

Insuper eadem auctoritate apostolica prolem ex dicto matrimonio suscipiendam legitimam declaro. In nomine Patri et Filii et Spiritus Sancti. Amen.

Posléze ukončí kněz slovy obyčejnými: „Passio Domini nostri Jesu Christi etc.“

β) Jestliže kněz *mimo sv. zpověď* o překážce manželství se dozvěděl, zavolej žadatele (ženicha neb nevěstu) k sobě: a ukaž jemu zapečetěný dekret dispensační; pak otevři

dekret a sděl žadateli obsah jeho, spolu ustanov den a hodinu, kdy má přijíti žadatel ku sv. zpovědi. V ostatních věcech jednej zrovna tak, jak výše (sub *α*) podotknuto.

Po vykonané dispensi *listina se zničí* a v matrice prázdná zmínka o dispensi pro foro interno udělené se nestane.

1. *Pozn.* Byla-li dispens pro foro interno udělena in matrimonio *contracto*, musí se po vykonané dispensi ještě státi renovatio consensus, obnovení manželského přivolení, a v sice soukromí mezi oběma manžely.

2. *Pozn.* Není-li možno neb radno, nevědomého manžela poučiti o neplatnosti prvního přivolení k manželství, zadáno budiž *o úpravu počátkovou* (sanatio matrimonii in radice).

Doložky čili klausule v dekretu dispensačním uvedené musí věrně a dokonale býti splněny; nejobyčejnější jsou: 1. „*Si preces veritate nitantur*“ t. j. v tom případě nemusí duchovní správce dále vyšetřovati; stojí-li však: 2. „Si preces veritate niti *repereris*“, musí poznovu býti celá věc náležitě vyšetřena; 3. „*Audita prius ejus sacramentali confessione*“, jest podmínka nevyhnutelně potřebná, byť také snoubenec nebyl si vědom těžkého hříchu; 4. „*Sublata occasione peccandi*“, t. j. snoubencové nezůstávejtež pohromadě; 5. „*Injuncta gravi salutari poenitentia*“ [1]), za takové pokání považuje se almužna, návštěva vzdálených chrámů, konání růžence; 6. „*Injuncta confessione peccatorum singulis mensibus*“, t. j. dokud kajicník živ bude, jest povinen každý měsíc aspoň jednou se zpovídati; 7. „*Dummodo impedimentum sit occultum*“, t. j. když by mezitím překážka dříve tajná se stala veřejnou, musí se žádati poznovu o dispens a sice u Datarie; 8. „*Aliudque impedimentum canonicum non obstet*“, t. j. taková překážka, o které v žádosti nebyla žádná zmínka učiněna. 9. „*Nullis super his literis datis aut testibus adhibitis*“, t. j. ten, jenž vykonává dispens, nesmí ji vykonati před svědky aniž písemné o ní svědectví vydávati. 10. *Praesentibus laniatis seu laceratis*, quas sub poena excommunicationis latae sententiae laniare tenearis ita, ut nullum earum

[1]) Jiné klausule co do pokání jsou: „poenitentia *longa*“, t. j. skutky kající alespoň celý rok trvající; „poen. *diuturna*“ trvá nejméně po 3 roky; „poen. *gravissima* et *perpetua*“ trvá po celý život kajicníkův; nemusí to býti skutky, jež každodenně konati povinen, ale přece skutky těžké, 2 neb 3 krát týhodně se postiti, třikráte v týdnu modliti se v kleče růženec; „poenitentiae opera perpetua, inter quae sint quaedam *quotidiana*“ na př. každodenní zpytování svědomí, zbožné rozjímání, skutky tělesného neb duchovního milosrdenství.

exemplum extet“, t. j. zpovědník musí hned po vykonání dispense dekret dispensační zničiti, nejlépe jest jej spáliti.

§. 162. Dispens politická.

Jedná-li se o odstranění takové překážky, kterou netoliko církev, ale také státní zákonodárství rakouské za překážku manželství uznává [1]), jest povinností duchovního pastýře, aby snoubence na to v čas upozornil, že sobě mimo církevní také politickou dispens zjednati mají; a sice jest předepsáno [2]), aby

1. Žádost snoubencův i v těch věcech, o nichž c. kr. místodržitelství rozhoduje, vždy předložena byla u příslušného *c. kr. okresního hejmanství*; žádost budiž jménem obou snoubenců vyhotovena a opatřena všelikými potřebnými doklady (na př. křestnými, oddacími, úmrtními listy; rodokmeny; vysvědčením lékařským, když vdova se chce dříve vdávati; vysvědčením mravnosti; přivolením otce, neb poručníka a úřadu vrchnoporučenského atd.).

2. Budiž k tomu hleděno, aby snoubencové *dříve* se postarali o *dispens církevní*, a teprv když tuto obdrželi, ať se ucházejí též o dispens *politickou*, v čemž duchovní správce jim radou i skutkem nápomocen býti může.

Znění žádosti může býti totéž (vyjma ovšem adressu neb titulaturu), jak jsme je při dispensi od církevních překážek výše udali.

Oddíl II.

Svěcení neděle, slib, přísaha, pohřeb.

§. 163. Svěcení dnů svátečních.

I. Katoličtí křesťané jsou dle církevního zákona povinni v neděli a zasvěcené svátky *službám Božím* (a sice nejméně při tiché mši sv.) přítomni býti a všech *prací služebných* se zdržeti. V případě nutné potřeby (na př. v čas žní) připouští církev někdy výminku a práci dovoluje; pro jednotlivé případy dává dovolení farář, pro delší dobu (na př.

[1]) Což seznati lze ze srovnání obojího zákonodárství, viz str. 584—604.

[2]) Pražský Ord l. 1869. č. 8. str 62—63. — Výnos c. kr. místodržitelství českého z 31. března 1869. č. 18168.

tovární práce) biskupský Ordinariat. O dnech svátečních nemají se konati soudy. Taktéž nemá se v neděli a ve svátek uzavírati koupě neb prodej, aniž trhy odbývati; není sice kupování a prodávání práce služebná, avšak se tím věřící od předepsané návštěvy služeb Božích zdržují [1]). Zapovídají se také o dnech svátečních všeliké zábavy hlučné a vůbec takové, jimiž se dnové ti zlehčují.

II. Státními zákony rakouskými ponechává se občanům na vůli, hodlají-li svátky zasvěcené světiti čili nic; jmenovitě jinověrci nejsou povinni všímati sobě svátků katolických.

Zákonem živnostenským z r. 1885.[2]) bylo v příčině *práce nedělní* nařízeno: „V neděli ustati má všecka práce živnostenská.“ (§. 75.) Vyjmuty z toho jsou všecky práce, které sluší konati, aby živnostenské místnosti a zařízení závodní byly vycíděny a v dobrém stavu udrženy. Mimo to ministr obchodu v dorozumění s ministry vnitra a osvěty zmocněn jest, aby při jednotlivých druzích živnosti dovolil živnostenskou práci také v neděli. Pomocným pracovníkům ve svátek dán buď potřebný čas, aby podle svého vyznání mohli vyhověti svým povinnostem k návštěvě dopoledních *služeb Božích.*

Mezi službami Božími v *neděli* má se ustati od každé veřejné práce, pokud jí není nevyhnutelně zapotřebí. O *svátcích* jakékoli společnosti náboženské nesmí se mezi hlavními službami Božími na blízku chrámu nic takového konati, čím by slavnost ujmu trpěla neb se porušila [3]). Taktéž sluší se zachovati na náměstích a ulicích v příčině obyčejných slavných průvodů (processí).

Noremní dnové jsou následujícím spůsobem ustanoveni:

1. *Koncerty*, produkce hudební a veřejné výstavy nemohou se konati na zelený čtvrtek, velký pátek, bílou sobotu a na štědrý večer 24. prosince.

2. Veřejné *plesy* zakázány jsou na zelený čtvrtek, velký pátek, bílou sobotu, velikonoční hod Boží, svatodušní hod Boží, v den Božího Těla a na štědrý večer i hod Boží vánoční.

3. *Divadelní* představení naprosto jsou zakázána na zelený čtvrtek, velký pátek, bílou sobotu, den Božího Těla

[1]) Benedikt XIV. ve své konstituci: „Ab eo tempore“.

[2]) Novella živnostenského zákona z 8. března 1885. (říš. zák. č. 22.).

[3]) Zákon o interkonfess. poměrech z 25. května 1868. čl. 13.

a na štědrý večer. Naproti tomu na hod Boží velkonoční, hod Boží svatodušní a hod Boží vánoční může se dávati divadelní představení k dobročinným účelům a s přivolením úřadu politického [1]).

§. 164. Slib a přísaha.

1. Byl-li mimo řeholi od katolického křesťana učiněn Bohu slib de bono meliori, jest dle zásad mravouky povinen slibu tomu skutkem dostáti. Mohou se však přihoditi takové okolnosti, že vyplnění slibu stává se mravnou neb fysickou nemožností aneb že jest žádoucno slib dříve učiněný v jiný proměniti. Aby někdo proměnil slib dřívější ve skutek patrně lepší, k tomu jest sám oprávněn; v pochybnosti otáže se zpovědníka, kterýž jej v tom potvrdí. Avšak proměniti slib ve skutek *rovně dobrý* neb *méně dobrý*, k tomu nestačí obyčejná jurisdikce zpovědnická, nýbrž právo to přísluší církevní vrchnosti [2]) a sice té samé, která má právo od slibu dispensovati. Prominutí slibu čili dispens uděluje papež nebo biskup. Papežskému prominutí vyhrazeno těchto 5 prostých slibů: α) slib vstoupiti do řehole od církve schválené; β) slib ustavičné čistoty; γ) slib putovati do Říma nebo δ) do Jerusaléma nebo ε) do Kompostelly. Od jiných slibův uděluje biskup prominutí. Také v slibech papeži zadržaných muže dispensovati biskup tenkráte, když sliby ty s výminkou byly učiněny (třeba se výminka vyplnila). Žádost o dispens budiž dle toho buď zadána k Ordinariatu (a sice o udělení dispense, neb zjednání dispense od apoštolské Stolice) aneb přímo do Říma zaslána a sice buď tectis nominibus, je-li slib tajný, aneb s udáním jmen skutečných, je-li slib veřejně známý. Klademe zde vzorec latinský a český.

α) Žádost o dispens in *voto castitatis* perpetuae, k Poenitenciarii.

Eminentissime ac Reverendissime Domine!

Titia, virgo pia et honesta, cum ante duos abhinc annos morbo laboraret corporis gravissimo, privatim emisit votum castitatis servandae perpetuae, si sanitatem reciperet, quod paulo post Deo adjuvante revera

[1]) Výnosy c. kr. ministerií zemské obrany, osvěty a vnitra ze dne 1. července 1868. a 15 července 1868. (Pražský Ord. l. 1868. č. 15. str. 119—120.)

[2]) *Smolík*, rukověť pro zpovědníky, str. 247—248. — *Skočdopole*, past. boh. str 694. — *Simar*, Moraltheologie str. 230—232.

evenit. Interim vero defunctus est frater ejus unicus, ita ut Titia praedium rusticum satis amplum nunc possideat. Hinc pater jam senex urget, ut Titia ineat matrimonium cum Cicerone, juvene locuplete et vicino. Cum etiam Cicero valde instet, Titia in maximo peccandi periculo versatur. Quare per me iterum iterumque postulat, ut super dicto voto benigna dispensatio eidem concedatur ad effectum, ut licite ac valide cum Cicerone matrimonium contrahere in eoque permanere valeat.

Eminentiae Vestrae

Datae in Franzensbad, archidioeceseos Pragensis, 2. Julii 1887.

humillimus servus
P. Josephus Růžička,
parochus.

β) Žádost o dispens in voto peregrinationis k biskupskému Ordinariatu.

Nejdůstojnější Biskupský Ordinariate!

Markéta Říhová, choť rolníka z osady v úctě podepsaného duchovního správce, učinila před 2 roky slib, že na poděkování za šťastný porod vykoná pouť do Mariacelly ve Štýrsku. Avšak v loni zemřel po delší nemoci manžel její, pročež Říhová nyní péčí o dítky své a o celé rozsáhlé hospodářství tak jest bez ustání zaměstnána, že ani na jediný den z domu vzdáliti se nemůže. Z té příčiny co nejuctivěji prosí, aby Nejdůstojnější Biskupský Ordinariat ji od zmíněného slibu milostivě dispensovati ráčil. Jelikož jmenovaná vdova jest dobroditelka zdejšího farního chrámu Páně a projevila ochotu svou, že také příště bude k okrase domu Božího dle možnosti nápomocna, přimlouvá se v hluboké úctě podepsaný za splnění její žádosti.

Z farního úřadu v Mlíkosrbech, dne 18. května 1887.

Ferdinand Moravec,
farář.

2. O přísaze jakožto prostředku průvodním již dříve na svém místě promluveno. Zde však přičiniti třeba některá poznamenání o závaznosti přísahy.

α) Kdo se přísahou zavazuje, něco *zlého* učiniti neb něco dobrého neučiniti, neprávě přísahá; takováto přísaha neváže a kdo by ji splnil, těžce by zhřešil. Ačkoli v tomto případě povinnost přísahu splniti, sama sebou odpadá, jest přece zapotřebí, předložiti věc biskupovi aneb i papeži k rozhodnutí. Úlohou vrchnosti církevní jest, aby buď význam přísahy učiněné náležitě objasnila, aneb závaznost její zrušila.

β) Častěji stává se, že přísaha sama sebou jest sice *dobrá*, avšak splnění její jest fysicky neb mravně nemožné a okolnosti vůbec takové, že by to sloužilo ku blahu křesťana, jenž přísahal, kdyžby od přísahy byl rozvázán. V takových případech zadej duchovní správce prosbu k Ordinariatu bi-

skupskému, aby žadatel byl sproštěn povinnosti tu kterou přísahu splniti.

Vzorec žádosti o *zrušení závaznosti přísahy* jest:

Nejdůstojnější knížecí arcibiskupský Ordinariate!

Bartoloměj Krupička, rolník z č. 8. ve Stolmíři uvedl v úctě podepsanému v známost, že před rokem manželce své Leopoldině, když se na smrtelném loži nalezala, k její žádosti přísahou slíbil, že se nikdy více ženiti nebude. Manželka zemřela a Krupička z počátku trval pevně při úmyslu svém, že slovu danému dostojí. Ale již po půl roce nabyl přesvědčení, že netoliko hospodářství hyne, ale že bez matky a hospodyně také vychování čtyř malých dítek zkázu béře. Z té příčiny zamýšlí Krupička v nové manželství vejíti a sice s Amalií Kadeřábkovou, počestnou a zbožnou pannou, o které doufati lze, že bude osiřelým dítkám pravou a laskavou matkou. Jelikož však jemu přísaha dříve zmíněná v provedení úmyslu toho brání, vznáší týž nejpokornější prosbu, aby Nejdůstojnější kníž. arcib. Ordinariat jej, Bartoloměje Krupičku, z důvodů výš uvedených od učiněné přísahy milostivě dispensovati a dovoliti ráčil, aby nový sňatek s Amalií Kadeřábkovou uzavříti mohl.

Z farního úřadu ve Stolmíři, dne 29. ledna 1887.

Jiljí Skuhra,
farář.

§. 165. Pohřeb církevní.

Katoličtí křesťané, kteří v obecenstvi církve sv. zemřeli, mají právo na pohřeb církevní či křesťanský, t. j. tělo jejich má býti pochováno v zemi posvěcené za jistých obřadů, které pochování těla předcházejí, provázejí a po něm následují. K obřadům těmto zejména náleží předepsané modlitby, pokropení vodou svěcenou, nakouření kadidlem a sloužení nejsv. oběti mše svaté.

Pozn. Zlořád *spalování* mrtvol lidských, zejména působením freimaurů zaváděný, byl dekretem posv. kongregace Inquisitionis z 19 května 1886. rozhodně zavržen jakožto „abusus detestabilis“. (Praž. Ord. l. 1886. čís. 16.)

V korunních zemích rakouské říše jest předepsáno, aby žádné mrtvé tělo nebylo pochováno dříve, dokud neuplynulo *48 hodin* po smrti toho kterého katolického křesťana; mrtvola má dříve od lékaře neb jiného k tomu splnomocněného zřízence býti ohledána (Todtenbeschau) a má o tom vydáno býti úřední stvrzení či lístek ohledací (Todtenbeschau-Zettel). Jen z důležité příčiny lékařem schválené povoluje úřad po-

litický výminku od uvedeného pravidla, a nařizuje, aby zvláště v čas nákazy mrtvoly hned po úmrtí byly pochovávány [1].

Právo pochovávati katolické osadníky a vůbec ty, kdož v osadě zemřeli (ač nejsou li personae privilegiatae čili exemtae), přísluší faráři. Jemu náleží poplatek štolový i v tom případě, když sobě někdo zvolil jinde (mimo farní osadu svou) místo pohřební.

Církev katolická vždy měla a má dosavad o to péči, aby na hřbitovech jejích toliko katoličtí křesťané byli pochováváni; hřbitovy takové se v celku posvěcují a nazývají se hřbitovy *konfessionální* katolické. V novějším čase zřídila sobě některá města hřbitovy všeobecné (*kommunalní*) pro katolíky, protestanty, židy atd. Kde církev jest nucena takových hřbitovů trpěti, nesvětí arci hřbitov celý, nýbrž buď pouze jedno oddělení hřbitova pro katolíky určené, aneb musí-li se katolíci uprostřed jinověrců pochovávati, světí se každý jednotlivý hrob pro katolického křesťana určený.

Dle zdravotního zákona z r. 1870 [2] jest *zřizování hřbitovů* věcí zdravotní policie, která v působnost jednotlivých obcí spadá bez ohledu na rozdíl mezi konfessijními a obecními hřbitovy; politickým úřadům náleží dohled, jak zákony v tom ohledu se zachovávají [3].

Ustanovování *hrobníka* na hřbitově konfessionalním přináleží organům církevním (faráři), na kommunalních hřbitovech obci.

Pokud se týká *knihovního vtělení* hřbitovů, jest rozhodnou okolností, zdaž hřbitov již na jméno některého vlastníka zapsán jest čili nic. Nemůže-li se obec právem vlastnickým vykázati, jest dále věcí rozhodnou, kdo vykonává právo řízení hřbitova a kdo poplatky za hroby vybírá. Vykonává-li správu hřbitova farář jménem záduší a vybírají-li se poplatky za hroby pro pokladnu kostelní, náleží vlastnické právo katolickému farnímu chrámu i tenkráte, kdyby na př. obec

---

[1] Výnos kn. arcib. konsistoře Pražské ze 17. února 1869. č. 1577. (Praž. Ord. l. 1869. č. 5. str. 35.)

[2] Zákon zdravotní z 30. dubna 1870. (říš. zák. č. 68.) §. 3. lit. d.

[3] Nález c. kr. správního soudu z 2. března 1882. č. 399. (Pražský Ord. l. 1882. č. 16. str. 64.)

k udržování neb rozšíření hřbitova byla přispívala [1]); i v tom případě tudíž hřbitov má zapsán býti na jméno chrámu farního.

Zřízení *umrlčí komory* jest opatřením policie zdravotní a tudíž obce, jichž se týče, samy ze svého nésti mají výlohy s tím spojené [2]).

Z pohřbu církevního jsou vyloučeni:

1. Nevěřící či nepokřtění. K nim počítají se také *dítky,* jež z rodičů křesťanských se narodily, ale mrtvé na svět přišly aneb zemřely dříve než křtu sv. dojíti mohly. Pro tyto, jakož i pro nedozrálé plody matek křesťanských (foetus immaturi) jest dovoleno jistou odlehlou část křesťanského hřbitova zvláště odděliti (ohradou).

2. Bludařové, rozkolníci, odpadlíci, všichni, kdož zejména stíženi jsou klatbou neb interdiktem.

V příčině nekatolíků řídí se církev katolická zásadou: „Quibus non communicamus vivis, non communicamus et mortuis.“ Biskupové českomoravští u věci té vydali s ohledem na zákonodárství občanské [3]) zvláštní nařízení, kteráž tyto věci v sobě zavírají:

a) Duchovní správce vysvětli těm, kdož žádají pochování nekatolíka na hřbitově katolickém, že slušná věc jest, aby mrtvola pochována byla na *nekatolickém* hřbitově, jelikož zákony církve katolické pohřbení jinověrců na hřbitově katolickém zakazují.

b) Nepodaří-li se snahám duchovního správce docíliti převezení mrtvoly na hřbitov protestantský, budiž mrtvola nekatolíka pochována na té *části* katolického hřbitova, kteráž k pochování nekatolíků *zvláště jest oddělena.*

c) Není-li lze nabyti jistoty o náboženském vyznání zemřelého, budiž s ohledem na to, že v Čechách, na Moravě a ve Slezsku nejvíce katolíci žijí, neznámý pochován na

---

[1]) Ponaučení kn. arcib. konsistoře Pražské z 10. října 1881. č. 6874. (Praž. Ord. l. 1881. č. 16.)

[2]) Vynesení českého místodržitelství ze 4. dubna 1884. č. 16000. Kde záduší jest postačitelné, bývá nicméně také ze záduší alespoň část výloh na zřízení umrlčí komory povolena.

[3]) Zákon z 25. května 1868. o interkonfes. poměrech dí v člán. 12.: „Žádná obec náboženská nesmí odepříti slušný pohřeb mrtvole člověka, který nenáležel k témuž vyznání 1) kdykoli se jedná o pochování v hrobě rodinném aneb 2) když tam, kde se událo úmrtí aneb mrtvola jest nalezena, v okolí obce místní není hřbitova, určeného k účelům církve neb náboženské společnosti zemřelého.“

prostoře určené pro *katolíky*, leč by dokázaný způsob smrti (samovražda, souboj) tomu bránil.

d) Pochování protestanta v *hrobce rodinné* může se připustiti, jestliže rodina už dříve pohřebiště toho nabyla a nezřekla-li se pochovávání členů nekatolických.

e) Ani při pohřbu protestantův aniž při pohřbech vůbec (i katolíků) nesmí farář trpěti, aby se přednášely *světské zpěvy* na hřbitově aneb aby tam *nekněží řeč činili* [1]).

Pozn. Jestliže katolický duchovní správce byl požádán, aby *doprovodil* nekatolíka ku hrobu, může to učiniti, avšak nikoli za tím úmyslem, aby vykonal nějaký úkon obřadní, nýbrž jen v soukromí, a bez obleku liturgického.

3. O těch, kdož souboj (duellum) podnikli, ustanovuje zákon církevní, že, pakli na místě souboje samém zemřeli (byť dali na jevo pravou kajicnost a rozhřešení svátostného obdrželi), nemají býti v posvěcené zemi pochováni. Když ale na jiném místě činili pokání a zemřeli, mohou pohřbu křesťanského účastnými se státi.

4. Zřejmí a vůbec povědomí hříšníci, jimž se církevní pohřeb odpírá, pakli nekajicně zemřeli, jsou obzvláště: veřejní lichváři, cizoložníci, souložníci, veřejné nevěstky, kdož se Bohu a svatým jeho veřejně rouhali.

5. Ti, kdož v manželství pouze občansky platném žijí [2]).

6. Pohřbu církevního zbaveni jsou též katolíci takoví, o nichž známo jest, že pro tvrdošijnost a netečnost vlastní ani jednou do roka se nezpovídali a v čase velikonočním k stolu Páně nepřistoupili, a před smrtí pokání nečinili.

7. Kdož na loži smrtelném zamítnul přijetí svatých svátostí.

8. Na smrť odsouzení dle církevních zákonů mohou dojíti církevního pohřbu, jestli kajicně zemřeli. Pakli však světský zákon trestní jinak velí, mohou odpravenci také „ob horrorem caeterorum“ zbaveni býti pohřbu církevního.

9. Samovrahové, o nichž najisto se ví neb soudí, že v stavu příčetném a při zdravém rozumu na život svůj opovážlivě sáhli, vyloučeni jsou z pohřbu církevního, jestliže

[1]) Instrukce kníž. arc. Ordinariatu Pražského v příčině zákona o poměrech interkonfessionálních, daná 3. června 1868. (Praž. Ord. list 1868. str. č. 10. 78—79.) Viz též Pražský Ord. l. 1865. č. 16. str. 123—127.

[2]) Viz o tom výše nařízení církevní str. 607. č. 7.

před skonáním svým pokání nečinili neb alespoň lítost nad skutkem tím neprojevili. V té věci sluší dle následujících pravidel se zachovati:

α) Je-li *pochybno*, zdaž zemřelý sám sebe usmrtil aneb nešťastnou náhodou zemřel či snad od jiného smrť utrpěl, budiž církevním spůsobem pohřben.

β) Když však jisto jest, že zemřelý skončil sebevraždou, tuť nařizuje státní předpis [1]), aby každý sebevrah *v tichosti na hřbitově byl pochován* Církevními zákony jest duchovní správce, jemuž nyní posouzení příčetnosti neb nepříčetnosti samovraha úplně jest ponecháno, zavázán, činiti tento rozdíl:

αα) Domnívá-li se farář z vážných důvodů, soudě především dle dřívějšího zbožného, katolického života toho kterého sebevraha, že spáchal čin ten v stavu zcela *nepříčetném*, může církevní pohřeb i slavným spůsobem býti vykonán.

ββ) Není-li možno *o příčetnosti neb nepříčetnosti* sebevrahově s jistotou souditi, pochován budiž samovrah ve vší tichosti na hřbitově katolickém. Kdyžby ale se žádalo, aby pohřeb slavným spůsobem byl vykonán, otaž se duchovní správce biskupského Ordinariatu, jemuž dopodrobna celou věc vyloží.

γγ) Lze-li z podstatných důvodů za to míti, že samovražda *v příčetném* stavu byla vykonána, budiž (s ohledem na nutkající zákon světský) mrtvola pochována sice na hřbitově katolickém, avšak na zvláštním odlehlém a k pochování samovrahův určeném místě. V tom případě nesmí duchovní správce žádného úkonu liturgického předsevzíti, tudíž ani vykropiti mrtvolu ani vésti kondukt, aniž zvoniti dáti aneb mši sv. sloužiti. Mělo-li by se státi, že úřad světský by na to naléhal aby mrtvola samovraha uprostřed jiných katolických křesťanů byla pochována, není farář oprávněn, žádosti té vyhověti, nýbrž povinen jest otázati se dříve biskupského Ordinariatu (konsistoře), co by jemu činiti náleželo.

---

[1]) Výnos c. kr. ministeria vnitra ze 24. srpna 1873. č. 11627. Výnosem tím zrušena jest dřívější praxe v Rakousku zavedená, dle kteréžto zvláštní komisse vyšetřovala každou sebevraždu, aby o příčetnosti neb nepříčetnosti své dobrozdání podala a znova uveden v platnost císařský patent ze dne 17. ledna 1850., dle něhož sebevrahy náleží v tichosti na hřbitově pochovati.

Rejstřík.

Abecední rejstřík matrik 172.
Abecední výtah ze sazby kolkovní 50—58.
Adjustovaná fassí 263, 485, 529.
Administrátor beneficia 493, povinnost residence 155.
Administrátor excurrendo (přespolní) 494.
Administrátor interkalární 145, 493, plat 494, 523, není povinen applikovati festis sublatis 146, nadační mše 494, vysvětlení adm. stran výtek 61.
Administrátor přespolní 494.
Ad nutum amovibilis 152.
Adopce (přisvojení) 50, 585—586.
Ad proprias manus 44, 130.
Adultus kdo jest 77.
Advokát u círk. soudu 304.
Aequivalent. poplatek 50, 529—32. přiznání k aequiv. 529—532, osvobození od aequiv. 50, 58, 532, aeq. z nadací. 406.
Aetas immatura 584—585.
Aetas superadulta sponsae 618.
Affinitas 586, superveniens 586.
Akademie křesťanská v Praze 91, 360.
Akceptant směnky 561.
Aktivní assistence při smíšeném manželství 193, 592.
Alienace zboží církevního 453, 481—485, podmínky 482—483, nástin smlouvy 483.
Almužní pytlíček (Klingelbeutel) 394.
Altare fixum 366. 368
Altare portatile 4, 363, 368—369.
Alumnaticum, daň 534.
Alumnové, vysvědčení o nich 97.
Alžbětinky, špitály mají své matriky úmrtní 167.
Amentia (nedostatek duševní spůsobilosti) manž. překážka 584, 615.
Amerika sev., sňatky příslušníků 604.
Amortisační zákony 354.
Angaria 102.
Anglicko. sňatky příslušníků 604, občanské manželství 605
Angustia loci 618, 642, ang. locorum 618.
„Apostolicae Sedis“, konstituce apošt. z. r. 1869. o pokutách círk. 303.
Apoštolský polní vikariát 212, 213,
Appellace 306, 311, 344, v příčině farní zkoušky konkursní 540.
Applikace pro populo 145, při binanci 424. na vánoční hod B. 424,
Approbace při farní zkoušce konkursní 538.
Appropinquans tempus clausum 576, 580.
Aqua benedicta, právo patronovo 554.
Archiv farní 286.
Arcibratrstva 92.
Arcikněží či arcipřišti 132—133.
Articulus mortis, důvod dispense od prohlášek 575, sňatek 611.
Articuli probatoriales v processu kanon. 340. 341—344.
Aspergill 267, 272, 554.
Assekurace, viz: Pojištění
Assistentia activa 193, 592.
Assistentia passiva 593, 606, 611. delegace při ass. p. 609.
Assistenti při fundační mši sv. 403.
A tergo indorsati 34.
A tergo involucri 35.
„Au porteur“, papíry 564.
Aviso při směnkách 561.
Báby porodní skoumané 173, báby židovské 173.
Baldachyn. 554.
Bavorsko, narození a úmrtí příslušníků B. 223. sňatky příslušníků B—a 603, 604.

Belgie; úmrtní listy 222; sňatky příslušníků B. 604; civilní manželství 605.
Benedikce chrámu 367.
Benedictae res 355.
Beneficiat, intestát po smrti b-a 385.
Beneficium 535; zřízení 535; innovace 535; žádost o b. kolek 51, 58; B., žádost o propůjčení jeho 540 nn.
Berní knížka 502.
Bezdětná vdova, dispens v manžel. překážkách 619.
Bezkonfessijní lidé 189; sňatek jejich 233, 242, 292, 607.
Bezkonfessijních rodičů dítky 76, 245, 292, 300; jich vyučování náboženské 300.
Bezkonfessionalnost 83—84.
Běžné potřeby kostelní 464.
Běžné příjmy zádušní 463.
Bigamie, nebezpečí její 331.
Binace mše sv. 121; může-li binující přijati stipendium 424.
Biřmovací lístek 270, 274.
Biřmování 266—275; příprava a pořádek 269, 273; lístky 270, 274; kmotři 269—270; kniha biřmovanců 275.
Biskup; povinnost applikace 145; jurisdikce 126—132; v kterých překážkách manž. dispensuje 617.
Bodamské jezero; narození a úmrtí na hladině neb v okolí 223.
Bohoslužebná vydání zapraviti mají osadníci farní 471.
Bonifácia sv. jednota 394.
Bonum pacis 619.
Branná povinnost 204, 215—218, 601—602.
Branný zákon 595.
Brasilie; sňatky příslušníků 604.
Bratrstva církevní 89—96, 260, 261.
Breviář po smrti kněze 386.
Brněnská diecése; rozdělení požitků 500, 518—519.
Budějovická diecése; separace požitků 495—497, 507 nn.
Bydlení řádné 573—574; mimořádné 573—574; bydl. či domov manželky 574; bydl. neplnoletých 574.
Bydliště; změna jeho 576, 581.

Camerarii secreti, tajní komoří papežští, jich rozdíl a odznaky 6, 7.
Canonice erecta confraternitas 92.
Capellani pontificii 6, 7.
Cassatio publici concubinatus 622, 623.
Catalogus cleri 289, 291.
Causae canonicae dispense v překážkách manželských 617—624.
Causae finales 635.
Causae honestae 624; c. infamantes 624.
Causae impulsivae 635.
Cautiones opportunae při smíšeném manželství 193, 589—591.
Ceník při stavebním rozpočtu (Preisanalyse) 465.
Ceny tržní neb místní při interkaláru 502.
Certifikáty pro uherské příslušníky 603.
Cessí (postoupení) 564.
Cesta, nastoupení cesty, příčina dispense 581.
Ciborium 371.
Církevní patron 556.
Církevní zápověď manželství 594.
Císařský dům rakouský; členové jeho nejsou pod duchovní pravomocí polního duchovenstva 597.
Císařský patronát 546.
Citování výnosův úředních 47—48.
Civilní farářové 213; které osoby vojenské náležejí k jejich pravomoci 596—597.
Civilní manželství, viz: Občanské manželství.
Cizí diecése, žádost o propůjčení místa v c. d. 158.
Cizina; příslušník korunních zemí Rakouska, chce-li v cizině uzavříti sňatek 604
Cizí osada; dítko v cizí osadě pokřtěné, zápis jeho 183—184.
Cizoložství 329. 336; překážka manž. 588, 616; pohřeb cizoložníků 654.
Cizoložství; kdy pozbývá uražený manžel žalobního práva 330.
Cizoložstvo; dítky v cizoložstvu zplozené, jich legitimace 188.
Cizozemci, jich sňatky 602—605.
Cizozemsko; zápis dítek v cizozemsku zrozených 184—185.
Clandestinitas, impedimentum matr. 588, 606.
Cognatio spiritualis 585.
Cohabitatio sub eodem tecto 620.
Collare canonicorum 10.
Collationis liberae episcopalis beneficia 545.
Commendatitiae literae 32, 100, 136, 158; jich formulář 100.
Conditio, překážka manželství 584.
Conditio sponsae parentibus orbatae 624.
Conjugicidium 588.
Consanguinitatis impedimentum 333, 334, 585.

Consanguinitas; žádost o dispens 641—642.
Consecratae res 355.
Conservatio bonorum s. divitiarum in eadem illustri familia 623.
Conservatio familiae illustris 623.
Copula incestuosa inter oratores 620, 635; byla-li zamlčena 636; kdy není zapotřebí o ní se zmíniti 636, 637.
„Coram me" 194, 593.
Crimen, imped. matr. 587.
Cubicularii secreti 6, 7.
„Cum beneficio inventarii" 382.
Cynosura platů pro fundace 403, 404—406.

Časopisy theologické 296—297.
Čechy; politického povolení k ženění zapotřebí není 601.
Čeleď mužská osob vojenských 597, 598.
Čeleď, vydání za č. v čas administrace, 523.
Čeština v listinách úředních 27—30.
Četnictvo 597, 598.
Činná služba vojenská, osoby v ní 596, 597, 598.
Činže prvního roku nájemného 462, 463.
Činžovní daň 528; osvobození správců duchovních 528, 529.
Články průvodné (articuli probatoriales) 340. 341—344.
Čtvrtá třída stáří při odvodu 601, 602.

Daně a poplatky ukládané církevním ústavům a osobám 528—534.
Daně a poplatky v čas administrace beneficia 496, 499.
Daně. kdo platí při pronájmu záduních pozemků 455, 459.
Daň z příjmů 529.
Dánsko; sňatky příslušníků 604.
Darovací listina k nadání 397.
Darování k záduší 372—373; mezi živými 372; pro smrt 373.
Datarie; žádosti k D-ii 37, 634, 637 až 639; dispense 644; vzorec 637 do 639; propůjčení 644—645.
Datum kde napsati 16, datování listin úředních 32.
Dávky k záduší 388—394.
Dědicové nepominutelní 381.
Dědictví 378—384; d. ab intestato 384—386.
Dědici pachtýřovi; pacht po pravidlu na ně přechází 457, 460; výminka 457, 458, 460.
Dědictví pro záduší 378—387.
Dědictví sv. Prokopa 297.
Dědičné právo 381.
Defectus aetatis, dispens 97—98.
Defectus formae Tridentinae 588, 606.
Defensor matrimonii 303, 344; def. professionum 111.
„Deficienten-Tabelle" 432, 433.
Deficienti, jich výslužné 228; koramisace kvitancí 228.
Děkan čestný či osobní 10; d. realný 10.
Delegace k oddavkám 151, 190, 608—611; formuláře 608—610; musí býti písemně dána 608.
Delegace při passivní assistenci 609.
Delegace soudní 339.
Delegační listina, vzorec 608—609.
Delegandi jus 128, 129, 142.
Delegát papežský 129.
Delegované od papeže instance 365.
Delegované soudy církevní 45.
Delegovaný k oddavkám kněz jakou má povinnost 610.
Delegující k oddavkám kněz, jakou má povinnost 611.
Denunciace úřední 305.
Denunciatio 306; judiciaria 306; evangelica 306.
Denuntiatio sectae sociorum 126.
Dependence na taláru 8.
Deputáty v dříví, pivě, obilí, másle jak čítati v čas administrace 500, 506.
Desátek 388, excindování 536.
Desátek, vyvazení d-u v době interkaláru 497.
Deservitní rok 494.
Devolutio 556.
Dienstverleihungstaxe (poplatek z propůjčení úřadu neb služby) 54, 55, 529, 553.
Diffamatio 642.
Díl povinný 381.
Diminutio beneficii 536.
Dimissoriae literae 99; dimiss. pro řeholníka 109; dimissoriales 99, žádost o dimissi 99—100.
Directorium divini officii 29.
Dismembrace 535, 536.
Disparitas cultus (rozdílnost náboženství mezi křtěnými a nekřtěnými) 587, 616.
Dispense vůbec 117—119.
Dispens od farní zkoušky konkursní 539.
Dispense od jednoduchých slibů řeholních 113—114.
Dispense od prohlášek dvou 576 až 578; tří 574—576; formuláře 578 až 582.

Dispense v překážkách a závadách manželských 191, 615 nn.: 641 nn.; kdo udílí 616—617; důvody 617—624; žádost o dispens 633 až do 643; stav jmění neb nemajetnost 637, 644.
Dispensační listina, klausule 616.
Dítky, náboženské jich vyznání 75 až 77; od 7—14 let nemá býti změněno 76.
Dítky osob vojenských 596, 597.
Divadelní představení, školní dítky spolupůsobiti nemají 301; div. představení kdy konati se nemají 648—649.
Dlužní list 562—563.
„Do ut des" 552.
Dobrovolná úmluva při stavební konkurrenci 470.
Dobrovolné usnesení obou manželů 323.
Dobrovolníci jednoroční 596; jich sňatky 598, 601.
Dobrozdání 23; dobrozd. znalců 310.
Dobytek, cenu jeho není potřeba v inventáři udávati 442.
Dočasné rozvedení od stolu a lože 329.
Dodatečné oddavky (Nachtrauung) snoubenců smíšených 594.
Doktoři theologie, odznaky jich 11; dispens od konkursní zkoušky 149.
Domicil a quasidomicil 138, 139, 573—574.
Domicilování směnky 561.
Domněnka právní (praesumtio) 310; příklad 344.
Domobrana 204; výpisy pro d. 218.
Domobranci, pod jakou pravomoc duchovní náležejí 597.
Domovní daň viz: činžovní daň.
Domovský list; kdy předložiti jest 176, 178.
Donucování osadníků se strany duchovního pastýře 314, 324.
Dopisy úřední 30—35.
Doplněk kongruy odkud se béře 417, 422, 486.
Doplnění matrik farních 202—203.
Dos litibus involuta 619.
Dotace, zákon o dotaci katolických správců duchovních 416—417.
Dotace rurální farních beneficií 417 až 420.
Dotazy telegrafické k Ordinariatu neb Konsistoři 35—37; dopoledne se zasílejteż 37.
Douška či postskript v listu 16.
Dovolená, kněží, žádost o ni 155 až 157.
Dovolená vojíni na trvalé dovolené 596, 599; sňatky jejich 599; oddací listy 212—215; na časné dovolené 598.
Doživotné rozvedení od stolu a lože 329.
Dražba veřejná při pronájmu pozemků zádušních 454.
Dražební protokoll pachtovní 454; vzorec 458—459.
Druhy církevního jmění 355—356.
Dříví při separačním účtu 506.
Duchovní osoby, tresty jim přiřknuté 352—353.
Duchovní příbuzenství, manž. překážka 585.
Duchovní správa farní 259—263.
Duchovní správa vojska, organisace její 212
Důkladnost listin úředních 20—21.
Duplikáty matrik 87, 168; jich zasílání 171.
Důvody kanonické církevní dispense v manž. překážkách 617—624, 635.
Dvojčata, jich zanesení 246—247.
Dvojnásobné příbuzenství, rodokmen 628—630.

„Ecce sacerdos magnus" antifona s responsoriemi 267—272.
Ekvivalent, viz Aequivalent.
Erectio beneficii 263, 535.
Erectionis instrumentum 263, 502
Error, překážka manželství 584.
Evangelík byl-li na katol. hřbitově pochován 200.
Examen de religione 572—573.
Examen de requisitis 565—573.
Examinátoři synodalní a prosynodalní 538.
Excellentia meritorum 623.
„Ex certis causis" 624, 644.
Excindování příjmů beneficia 535 až 536.
Exclusivum votum 540
Excommunicatus vitandus, byl-li v kostele pohřben 367—368.
„Exeat" literae 99.
Exekuce politická k dobývání dávek k účelům církevním 394; k dobývání štoly 429—430; ex. důchodů správců duch. 430.
Exekuce rozsudku v právní moc vešlého 312.
Exekuce pro nezaplacení směnky 562.
Exekutor poslední vůle 383.
Exhibiti numerus (číslo výpravné) 63, 284—285.
Exkommunikace 352.

Ex officio listy matriční a výtahy 202, 203.
Expediční (denní) arch 284.
Expositorium canonicale 8, 10, 11.
Expropriace jmění církevního 354.
Exsecratio Ecclesiae 867; exsekrace kdy není zapotřebí 484.
Extrakt z knih pozemkových 52, 400, 483.
Extrakt z účtů zádušních 473.

Fabrica Ecclesiae, bona fabricae 356, 469.
Facultates Ecclesiae 355.
Facultates quinquennales pro foro externo 119—122, 617, 641; pro foro interno 122—126, 641.
Facultativum matrimonium civile 605.
Farář; úřad jeho 138—148; dekret pro f. 139; pastýřský list k osadě 140; koho smí delegovati 142; jura mere parochialia 146; non mere paroch. 147; jurisdikce f. 128, 142; dispensační právo 148; povinnosti faráře v příčině jmění církevního 419—420; vydání ze záduší 463—467; f., povinnost residence 155.
Farář; kongrua dle zákona z roku 1885, viz 416 nn.
Farářové civilní povinni jsou vypomáhati v duch. správě vojenské 213—215.
Farář osobní, titul 10.
Farář vojenský 212.
Farářova jurisdikce jaká jest 128 až 129, 139—142.
Farní knihovna 294—296.
Farní osady dle státního zákona 470, 471; jich zájmy zastupuje obec místní 471.
Farní příbytek a hospodářské stavení 264.
Farní zkouška konkursní 537—540; dispens 539; odvolání 540.
Fary staré (altgestiftete) 416, 487; nové 416, 487.
Fascikule v registratuře 263, 287 až 288.
Fassí obročních 485—490, 502.
Fassí adjustovaná 263, 485, 529.
Filialní kostel neb kaple 256, 271, 274, 283; zachování a oprava 472; patron 472; jich visitace 271; po pravidlu při nich nestává konkurrence stavební 472.
Filialní škola, příležitost 144.
Finanční prokuratura skoumá nástin listiny nadační 406; hájí zájmy far veřejného patronátu 465.
Fiskus, vydržení let proti fisku 387.
Foetus immaturi, jich pohřbení 653.
Fond náboženský a studijní, příspěvek ku stavbě 359.
Forma commissoria při udělení dispense 644.
Forma communis 638, 644.
Forma gratiosa 641.
Forma nobilium 637, 644.
Forma pauperum 639, 644.
Forma Romana, vysvědčení chudoby in f. R. 637.
Formatae literae 101; vzorec 101.
Fortifikace, zbrojírny a komisse monturní 597.
Francouzsko; úmrtí příslušníka 223. Sňatky příslušníků 604. Civilní manželství 605.
Frankování, známky na fr. 17.
Fundační mše sv. 258, 280, 396; nn. staré fundace 397.
Fundace v čas administrace 501.
Fundace, zasazelé úroky s fundací 388.
Fundace viz: Nadání.
Fundamentum agendi et f. juris 336, 337.
„Fundus instructus“ v inventáři 445.
Funeralie 257, 393—394.

Gažisté vojenští 231.
Gestions-Protokoll, viz: Jednací protokoll.
Gravis erubescentia et pudor 576.

Haléř sv.-Petrský 394.
Halič, politické povolení k ženění 601.
Havla sv., rozdělení požitků 498, 499.
Hmotné poměry mezi manželskými stranami spornými 344.
Hnojení polí pronajatých 456, 459.
Hnůj, viz: mrva.
Hodiny na věžích chrámových 467.
Hollandsko, civilní manželství 605.
Honební požitky z pozemků záduších 456.
Hony v den nedělní a sváteční 347.
Hospodářská stavení; cenu jich není třeba v inventáři udávati 442.
Hostie ke mši sv. 464.
Hotové peníze zádušní 451.
Hranice dvou diecésí; jurisdikce zpovědní 160.
Hrob sv. v Jerusalémě 394.
Hrobky rodinné 389, 654.
Hrobník; kdo jej ustanovuje 468, odměna jeho 469.
Hrobová místa, poplatek za ně 389, nástin kupní smlouvy 389—390, vzorec 391.

Hroby před uplynutím 10 let otvírati se nemají 359.
Hromosvody na chrámech 466.
Hřbitovy 259. Konfessionální 259, 652, kommunalní 259, 652.
Hřbitovy, jich zřizování 652; vtělení knihovní 652; řeči na hřbitově 654.
Hypoteční banka království českého, zástavní listy mohou sloužiti k uložení jistiny nadační 400
Hypotheka soukromá, uložení jistiny nadační 400, 401; uložení peněz zádušních 451.
Hypothekární dluhy na zboží církevní 482.

Charta bianca 68—69.
Charvátsko-Slavonsko, sňatky příslušníků 603.
Chmel v době interkalární 497, 499, 503.
Choroba, vysvědčení choroby pro kněze 432.
Chrám farní; budova chr. 259.
Chrámy, jich stavba a oprava 357—361, 394—395, 469-472; posvěcení chrámu 367—368.
Chudina, péče o ni 265.
Chudoba, vysvědčení chudoby 23, 28, 32, 236—237; bez kolku 60. vysvědčení chudoby in forma Romana 637.
Chudoba, jest-li patron v ni upadl 555.
Impedimenta dirimentia 330—331, 583—605; imp. prohibentia 589—605.
Impeditio malitiosa 575—576.
Impotentia physica 333, 584.
Impraegnatio sponsae, důvod dispense 576, 582, 620, 638; byla-li zamlčena 636.
Incensum 267, 272.
Incompatibile beneficium 548.
Incompetentia dotis 618—619, 642.
Indispensabilia impedimenta matrim. 615.
Indorsát 34, 35.
Indossant směnečný 562.
Indult papežský v příčině mší ad intentionem fundi religionis 421.
Infamia mulieris sine copula 620, 639, 642.
Inkorporované fary 148, jich administrátoři 546.
Inkoust k listinám úředním i soukromým 15, 31.
Innovace beneficia 535—537.
Inquisitio v kanonickém processu 306.
Inspektor školní, zemský 299, okresní 299.
Instance v soudnictví církevním 45, 305.
Institutio collativa 545, 546; institutio corporalis 546.
Instrukce v záležitostech manželských 583.
Instrukce biskupův o správě církevního jmění 434.
Instrumentum pacis 554.
Inštallace faráře 135, 136, 140, 141, 546—548; spiritualní a temporalní 547, zpráva o inšt. 647.
Intabulace na věci nemovité 374.
Intentio malitiosa 636.
Interkalár 494—528.
Interkalární požitky 494.
Interkalární účet 522—527; vzorec 525 26; námítky 527—528; kde pouze plat jest 526.
Interpellatio conjugis infidelis 587.
Interstitia 102.
Intestát duchovních osob 384—385.
Invalidové v invalidovnách přebývající 597, 598.
Invalidové patentalní, plat 230—231, ženění 596, 599; úmrtí 229; invalidové reservační 596.
Inventář kostelní a farní 28, 264, 434—450.
Inventář kostelní a farní, účel 445 kdy sestaviti 435; kolek 435 formuláře 436—448; zhotoví se na základě starého 436, 484; při uprázdnění beneficia 493.
Inventáře částečné 445—449.
Inventář farních stavení 450; formulář 448.
Inventář jmění farního 449; formulář 446—447; inventář kaplí 449.
Inventář, upravení opatření invetáře 382.
Investitura kanonická 95, 545—546.
Ironie 25.
Irregularity, dispens od nich 97—98.
„Ita in fidem publicam testor," kdy slova ta se psáti mají 170.
Italie; výtahy z matrik 223; sňatky příslušníků 604; civilní manželství 604, 605.

Jakuba sv., čas, dělení příjmů interkalárních 495—496.
Jazyk, v jakém psáti sluší úřední listiny církevní 26—30.
Jazyk český 28.
Jazyk latinský 26.
Jazyk německý 30.
Jednací protokoll 28, 202, 220, 284—285
Jednoroční dobrovolníci 596; jich sňatky 598, 601.

Jenerální vikář 302.
Jenerální visitace 266—271.
Jenerální zkouška farního konkursu 538.
Jeptišky vyjmuty z pravomoci obecné 160; řádný a mimořádný zpovědník 160; pohřeb j. 116—117.
Jetel, jak naložiti s jetelem v čas vakatury 497.
Jihoslované, sbírky v jich prospěch 394.
Jiří sv., doba rozdělení požitků 497, 500, 503.
Jmění církevní 256-259, 354—364; vlastnické jeho právo 354—355.
Jmění církevní ladem nemá ležeti 258.
Josefínský katastr 455.
Judices synodales 5, 6.
Jura mere parochialia 146; jura non mere paroch. 147.
Jura spiritualia faráře 547.
Jura temporalia faráře 547.
Jurisdictio, význam slova toho, rozdíly j-e 126—129.
Jurisdikce pro faráře 128—129, 139 až 142; formulář 139.
Jurisdikce kaplanů 128, 152.
Jurisdikce kněží vůbec 159—163; na hranicích dvou diecésí 160.
Jurisdikce kněze, jenž úřadu se zřekl 159.
Jus ad rem 545; jus in re 545, 546.

Kabát klerikální 1, 2.
Kadidlo ke mši sv. 464.
Kádr při vojště 598.
Kalich a patena, konsekrace 371; kdy jí pozbývají 371.
Kanonické důvody církevní dispense v překážkách manželských 618 až 624.
Kanonický process, jeho zavedení 306.
Kanonické požadavky při kandidatuře beneficia 540.
Kanonický rok 494.
Kantor má právo štoly 427.
Kaplani a kooperátoři 151—154; kdo je ustanovuje 151; povinnost residence 155—156; hmotné opatření 153.
Kaplani; kongrua dle zákona z r. 1885, viz: 417.
Kaplan (kooperátor) jakou má jurisdikci 128, 152.
Kaplan osobní 151.
Kaplan špitální 151.
Kaplan zámecký 151.
Kaplani vojenští 212.
Kaplan; vydržování jeho v čas administrace 523.
Kaple veřejné 259, 361—362; mše sv. v kapli 363; kaple domácí 364—366, viz: Oratorium.
Katastrální mappy 419, 455
Katecheta systemisovaný 299.
Katecheta v duchovní správě ustanovený 299.
Katecheta na školách obecných 144, 149—151; škol středních 148 až 151; podávají zprávu 149; vysvědčení o spůsobilosti 150. Dozor na kat. 149—150.
Katolické matky dítko nemanželské, jak má býti pokřtěno 180.
Kauce při nájmu zádušních pozemků 457, 460; při nájmu obročních pozemků 462, 463.
Kázaní; povinnost faráře 143; kázaní mimo farní chrám 143.
Kázaní při jenerální visitaci 268.
Klausule v dekretu dispensačním 646—647.
Klausura 105.
Klekání, zvonění 361.
Klerikální kabát 2.
Klíče k pokladně zádušní 258, 451; duplikáty 258.
Klid nedělní v továrnách a závodech průmyslových 345; v polním hospodářství 345—346.
Kmenové jmění chrámu v čem záleží 356.
Kmotři při křtu, podpis jich v matrice 169; vyloučení z kmotrovství 607.
Kmotři při sv. biřmování 269—270; vyloučení 607.
Kněz katolický; zevnějšek osobnosti jeho 1—2; jurisdikce kněží 159 až 160; kněží osadníci 158; kněží příchozí 158—159; vysvědčení o kněžském působení 164—165.
Kněží osadníci, jich povinnost, 158 až 159
Kněží příchozí, jich funkce 158 až 159.
Kněz výpomocný 152.
Kněžský úřad faráře 145—147.
Kniha biřmovaných 275.
Knihy farní 148, 262.
Kniha nadací mešních 408.
Kniha v příčině odsloužení nadačních mší sv. 408.
Kniha prohlášek 280—281.
Kniha změny náboženství 84—86.
Knihkupci, sbírající stipendia mešní 424.
Knihovní vklad pozemků zádušních a farních 418—420.
Knihovny farní 294-296; vikariatní 296-298.

Knihy potřebné k vedení duchovní správy 262.
Knihy a časopisy proti persolvování intencí mešních 424.
Knížka mešních intencí 425; formulář 426.
Koadjutor, název kněží pomocných 151.
Kodicill 378—383; vzorec 383.
Kolek; od kolku osvobozené listiny 58—61.
Kolkování listin 48—58.
Kollár kněžský, barva jeho 2.
Kominík; mzdu jeho kdo platí 487.
Komissař církevního soudu 305; kom. vyšetřující 308, 315.
Kommunita jako patron obročí 557.
Kommutace beneficií 537, 551—554; poplatek 553.
Koncerty veřejné 648.
Konduity duchovních 271.
Kongregace řeholní 104, 105.
Kongregace římské 43.
Kongrua 151, 384, 486, 491; do kongruy nemají vpočteny býti příjmy nadační 398, 417, doplnění k-y 486.
Kongrua prozatímní z r. 1875, viz str. 416.
Kongrua duchovenstva dle sněmu Trid. 415; dle zákonů rakouských 416—417; jestliže zkracuje se kongrua příspěvkem k matici náboženské 533.
Konkurrence stavební 358, 389, 469 až 472, 491—493.
Konkurs, význam slova 537.
Konkursní zkouška farní 537—540; jenerální 538; zvláštní 539; dispens 539.
Konsekrace chrámu 367; kdy opakovati 367.
Konsekrační vysvědčení 369.
Konsignace paschalní 23, 294.
Konsistoř arcibiskupská a biskupská 29, 131.
Konsistorní rada čestný 8, 9; skutečný 9.
Konskripce, výtahy pro k-i 204.
Konvalidace sňatku manželského 196 až 197, 611, 645.
Konvertité z protestantismu 79—83.
Kooperátoři 151—154.
Kopulace, odložení její kdy se má státi 321.
Koramisace kvitancí 228—229.
Korrespondence soukromá 14—17; korr. úřední 17, 65—67, 131; korr. s Římem 129—130.
Korrespondence úřadů církevních prosta kolku 59; prosta poštovného 62—65.
Korrespondenční lístky 14—15; korr. l. poštovného prosté 35, 62.
Kostelní potřeby běžné, jich výměrka 464.
Kostelník, kdo jej ustanovuje 468; remunerace 464; služné 469.
Kostelník má právo štoly 427.
Koupě věcí nemovitých a movitých 374—376.
Kralohradecká diecése; separace příjmů a vydání 498, 513—514.
Královský úřad faráře 147.
Krypta v oltáři, 368, 369.
Krypta pro patrona 555; krypty rodinné 555.
Křest v domě soukromém 74.
Křest sv. jednoduchý, báby porodní nechť znají 173.
Křest sv.; pochybnost o platnosti jeho 86—88
Křest dítek do 7 let 75—76; od 7—14 let 77; dospělých 77—79; formulář 78—79; zdráhají-li se rodiče dáti dítko pokřtíti 76.
Křestní listy 204—208; pro dítky z občanského manž. 208; pro dítky nemanželské 206—207.
Křestní list, nemohou-li snoubencové jím se vykázati 87—88; dispens v té příčině 88.
Křestní listy kdy vydati se mají 202, 204; kolek 52; bez kolku 59.
Křestní matrika 172—184; formuláře 174—175; zápis dítek manželských 176—178; z občanského manželství 178; nemanž. 179; zápis dítka vdovy 182; dítka nekatol. rodičů 183; dítek na cizí osadě neb v cizozemsku zrozených 183—185.
Křestní vysvědčení 208.
Kříže, obrazy a sochy pro chrám neb veřejné průvody 370—372.
Křížek odpustkový 371.
Křížová cesta, její svěcení 370—371.
Kůň k zaopatřování nemocných 487.
Kuponová daň 529.
Kuráti vojenští 212.
Kurátor k obhájení zplození manželského 176.
Kurrendy konsistorní 29.
Kurrentní stipendia 422.
Kvitance, jich spisování 558—559.
Kvitance, jich kolkování 49, 558; podpisy 491.
Kvitance k výmazu způsobilé kdo může vystavovati 452—453.
Kvitance duchovní správce stvrzuje 228—231.

Ladem ležeti nemají peníze zádušní 451.
Laikální oděv kněze 2.
Laikální patron 556.
Latina v listech úředních 26—30.
Latinský překlad listu matričního 202.
Legalisace 52, 374; leg. listů matričních 224; leg. přivolení k ženění 595.
Legalisace listin, kdy jí zapotřebí není 374.
Legitimace dítek nemanželských 181, 185—188, 207—208; leg. po smrti otce 187; výkazy o legitimaci 188 až 189.
Legitimatio prolis, důvod dispense 620.
Leopoldinské nadání 394.
Lesy zádušní neb obrocní 463.
Lhůta zavitá (Praeclusivfrist) 68, 284.
Libellus (žalobní spis) 306
Liber memorabilium farní 3, 282 až 284.
Liber ordinis divinorum 277—278.
Liber status animarum 288—294.
Liberae collationis episcopalis beneficium 545, 556.
Licence ku sloužení mše sv. v oratorium 365.
Lidnatost, tabulky o pohybování lidnatosti 237—254.
Ligamen, imped. matr. 587, 615.
Lichváři veřejní, pohřeb 654.
Lístek ohledací 651.
Listina praesentační, vzorce 556 až 558.
Listiny, prostředek průvodní 310.
Lístky při sv. biřmování 270, 274.
Listové známky 17.
Listra, právo erbu, jus l-ae 555.
Listy matriční jak psáti 201—203; komu vydati 202; kolek 202; kolku prosty 202
Lites super successione bonorum, důvod dispense 619, 624.
Litis contestatio 806.
Litoměřická diecése, rozdělení požitků 499—500, 515—517.
Loci communes 22.
Lokalisté 148.
Louky, požitky lučné v době administrace 497, 498, 499, 501, 503.
Lunula při monstranci 372.

Magistrát Pražský povoluje vydání ze záduší do 500 zl. 465.
Majetnost žadatelův o dispens. v překážkách manželských 637, 644.
Májová pobožnost 261.
Mandata jurisdictio 128, 137, 152.
Mandele, rozdělení v mandelích 520.
Manteletta 4, 5, 6.
Manualní stipendia 422.
Manžel, přijme-li vyšší svěcení 323.
Manžel, vstoupení jeho do řehole 323.
Manželka, její domicil 574.
Manželky a dítky osob vojenských 596, 597; manželky dle první neb druhé třídy provdané 597.
Manželské dítky; zápis do matriky 176—178.
Manželská rozepře, zadání jí u soudu světského 313, 322.
Manželský soud 302.
Manželské záležitosti 312.
Mappy katastrální 419, 455.
Markéty sv., rozdělení požitkův od toho dne 501.
Matice náboženská; knihovní vklad chrámů 419; do matice plynou příjmy interkalární 495; příspěvky k matici 532—534; mše svaté na úmysl matice 421.
Matice náboženská, podpora peněžitá z m. n., kdy zadati 157.
Matky křesťanské, spolek 261.
Matriční listy osob vojenských se týkající, kám zasýlati 218—220.
Matriky; obecná povaha matrik 165: původ m. 166; jménem církve i státu se vedou 166; jak se psáti mají 168—172.
Matriky vůbec 23, 28, 165—224; vlastnosti všeobecné 165—167; pravidla o vedení m. 167—172; jakým jazykem 28, 170; rejstřík 172; revise 171; k úplnosti matrik pomáhati mají úřadové političtí 179; změny matrik 171, 222.
Matrika křestní 172—176.
Matrika oddavací, vyplnění 190—193.
Matrika úmrtní 197—201.
Matriky vojenské 213, 214; rubriky 219.
Matriky v jakém jazyku psáti sluší 28, 170.
Mešních intencí knížka 425; vzorce 426.
Mešní stipendia, viz: Stipendia mešní.
Militia stabilis 596—597, 599; mil. vaga 597—598, 599.
Milosrdní bratří vedou matriky úmrtní 167.
Ministerialní výpravna c. kr. 399.
Missie pro lid 261, 275—277.
Missio canonica 149
Místní rada školní 299; farář členem 299.
Místo, v oddavací matrice, jaké se rozumí 190.

Místo-farář, název kněží pomocných 151.
Mixta religio, závada manželství 589 až 594; dispens 591, 592.
Mlatební rejstřík 502—506.
Mlčemný souhlas papežské Stolice, dispense 617.
Mléko krav, které jsou příslušenství fary (při interkaláru) 497.
Monsignore, titul 4, 5, 8.
Monstrance či ostensorium 371.
Monturní komisse 597.
Morganatické sňatky 43.
Mozetta 4.
Mravopočestnost, vysvědčení 23, 28, 32, 234—235; formulář 235.
Mrtvé ruky statky 355.
Mrtvě narozené dítky 246; pohřeb jejich 653.
Mrtvě narozené dítky jak zapsati do tabulek 201.
Mrva v době interkaláru 496, 499, 501.
Mše sv. při jenerální visitaci 269; mše při biřmování 273.
Mše sv. při oddavkách 613; tempore clauso 612—613; při manželství smíšeném 592; při občanském sňatku 607.
Mše sv. školní 260, 302.
Mše sv. na úmysl matice náboženské, povinnost jich sloužení 421.
Mužská čeleď osob vojenských 597 až 598.

Náboženské cvičení ve škole 301 až 302; dohled 302.
Náboženské matice fary, plat farářův 420—421; zadej o vykázání platu 420; právo na pozemky a zahradu 422.
Náboženské vyznání dítek 75—77.
Náboženství, zkouška snoubenců z n. 572.
Náboženství, zkouška z n. při jenerální visitaci 271.
Náboženství, vyučování ve školách 148—151, 299—301; od světských učitelů 149; dohled 299.
Náčiní chrámové 258; poplatek za jeho upotřebení 393.
Nadace mešní, jich vpočtení do kongruy 398, 417.
Nadační jistiny, jich uložení 398 až 400; dotazy bez kolku 59, 405; vidimační klausule 59, 408; úrok z peněz k nadaci ustanovených 399, 451.
Nadační jmění, účty 472—73.
Nadační listina 401—408; nástin 401—403.
Nadační mše, počet jejich nad 200 sahající vloží se do vydání 418.
Nadační mše v době vakatury beneficia 524.
Nadačních povinností seznam pro sakristii 408—413.
Nadání církevní 258; jich zřizování 396; kolek 397, 403, 407; stvrzení jich 407; ohlášení 409; plnění 408—409; redukce 409 nn.; poplatek percentualní 406; ekvivalent 406.
Nadání pro chudé 266.
Nadplňky (pleonasmy) 21.
Náhrada pachtýřovi zádušních pozemků 456, 460
Náhrady, jež předchůdce má činiti 502.
Náhrada při interkaláru uložená 527—528.
Náhrada peněžitá, ženichovi uložená 321—322.
Nachtrauung 594.
Nájemné z pozemků zádušních platí se čtvrtletně 455.
Nájemné při interkaláru rozdělí se pro rata temporis 497, 498, 503.
Nájemný rok, jak se počítá 451 až 455.
Nájemná smlouva o pozemcích zádušních, vzorec 459—461; podpisy smlouvy 461—462.
Náklad ze záduší do 500 zl. 358, přes 500 zl 359.
Nakuřování, právo patronovo 554.
Nalezenci, jich křest 181; péče o nalezence 224—228; převzetí nalezenců v ošetřování 224; plat 225—226; povinnosti duchovního pastýře 226—228; zpráva o nalezencích 226; sňatek rodičů 228.
Námitky proti účtu interkalárnímu 527—528.
„Na řad“ při směnce 561.
Nástin listiny nadační 401—403
Nástin smlouvy trhové budiž předložen 375.
Navrácení ku předešlému právu 312.
Návrh pachtovní smlouvy 454.
Návštěvy knězem činěné 11—13.
Návštěvy úřední kněze 1, 2.
Navštívenky 15.
Názvosloví církevního práva 20.
Nebezpečí smrti, uzavření sňatku 575.
Nedispensovala Stolice papežská v kterých překážkách 615—616.
Nedoplatky požadavků 481.
Nedospělost k manželskému stavu 584—585.

Nedostatek duševní spůsobilosti k manželství 584.
Nedostaví-li se obžalovaný manžel na faru 323.
Nedozrálé plody, jich pohřeb 653.
Nejmladší a nejstarší ženich 243.
Nekatolík může praesentovati 556.
Nekatolíků matriční listy 201.
Nekatolíci, pochování jich na katolickém hřbitově 653.
Nekatolických rodičů dítky, zápis jejich 183; katolické vychování dítek 183.
Nekatolická osoba, sňatek s ní, žije-li manžel její 587.
Nekněží 73; přečiny jich 350—351; nekněží nekonejte řečí pohřebních 654.
Nemajetnosti vysvědčení, viz: chudoba.
Nemanželské dítky, zápis do matriky křestní 179—182; zápis otce dítek nem. 180— 81; jména dítek nem. sdělují se čtvrtletně soudu okresnímu 182.
Nemanželské dítko; otec dítka nem. 173; povolení k ženění 595.
Německo, sňatky příslušníků 604; civilní manželství 605
Německý jazyk v úřadování 30.
Neomysté, jich jurisdikce 159.
Neplatný sňatek 194—195.
Neplatnost manželství, byla-li prohlášena od soudu světského 313, 334—335; jednání u církevního soudu 314; jednání duchovního pastýře v té příčině 330—335.
Neplatné manželství, dítky z něho narozené 181.
Neplnoletí, přivolení otce neb soudu ku sňatku 191
Neplnoletí, jich domicil 574.
Nepovědomé matky dítko, zápis 176, 179.
Nepravé jméno matky bylo-li při křtu udáno 187—188.
Nepřítomnost manžela, dítě v čas nepřítomnosti manželovy narozené 182.
Neschopen; kdo byl uznán za neschopna ke službě vojenské, ženiti se může 602.
Neschopnost pohlavní 584
Nespravedlivé nucení (vis et metus), manž. překážka 584. 615.
Nezletilí snoubenci, jich sňatek 585, 595.
Nizozemsko, sňatky příslušníků 604.
Noremní dnové v Rakousku 648 až 649.
Norvéžsko, sňatky příslušníků 604.
Nota úřadů souřadných 65.
Notář arcibiskupský a biskupský 9.
Notarii et protonotarii 4.
Notorium (veřejnost) facti et juris 310—311.
Nové knihy pozemkové 418.
Novella branného zákona 596, 601.
Nucení nespravedlivé ku sňatku 584.
Nullitatis querela 311.

Obálka (kuvert) listin soukromých 17; listin úřadních 33, 34; více listin do jedné obálky 35.
Obcování tělesné zamlčené 620, 635 až 636.
Občanské manželství nutné 605; dopuštěné 606; výpomocné 605 až 607, 621.
Občanské manželství; kolikeré 605; jaké v Rakousku 605—607; dítky z obč. m. jak zapsati 178—179; záznamní kniha 233—234; oznámení o obč m 232--233; oddací list 234; pohřeb 654.
Občanského manželství následky 606 až 607.
Občanské překážky manželské 573, 574, 583—605.
Občanského zákona zápověď (manž.) 594—605
Občanské příbuzenství z adopce, manž. překážka 585—586
Obec chce-li sobě kapli zbudovati, čeho potřebí 362—363
Obec místní obstarává záležitosti katolických osad farních 470 až 471.
Obhájce manželství 303. 344.
Obligace státní, k založení nadace 398—399; obnos peněžitý 400; k uložení zádušních peněz 451, 473.
Obligatorium matrimonium civile 605.
Obnos peněžný při interkaláru 520, 524—526.
Obrazy oltářní 361; nákres buď předložen 361.
Obreptio při žádosti o dispens 635.
Obročí duchovní 356; částky jeho 415—430.
Obroční jmění, čemu věnovati 384; oddělení 502; účty 473; správa obročního jmění 490 nn.; opatření menších správek na stavení 491; správa uprázdněného obročí 493 nn.
Obroční pozemky, jich správa 420.
Obřad kopulace v popul. tabulkách 243.
Obžaloba v kanon. processu 306.
Očkování 204; seznam v příčině očk. 221; kázaní 222.

Oddávací listy 208—210; při smíšeném manž. 209, 592, 593; při občanském manž. 234; kolek 53; bez kolku 59.
Oddavací matrika 190—193.
Oddávající budiž kněz 608.
Oddavky, místo 611; čas 611—614; předpolednem konány buďte 613 až 614.
Oddavky koná po pravidlu parochus sponsae 609.
Oddavky per delegationem 608 až 611; jak zapsati 190, 214, 215, 610.
Oddavky osob vojenských 214—215
Oddavky, tabulka populační 240 až 243.
Oddělení úrody, viz separační protokoll.
Odepření posvátného úkonu pro nezapravenou štolu 427.
Odepření povolení k ženění 595.
Odepsání předmětů z inventáře 445.
Odkázaná pravomoc 127.
Oděv kněžský 1, 2; laikalní 2.
Odkazovník (Legatar) 386; může-li býti svědkem poslední vůle 389.
Odkazy (legáty) 386—387; odkazy zbožné 386, 451.
Odložení inštalace 547—548.
Odložení kopulace 321.
Odměna za sepsání separ. protokollu a účtu interkalárního 524.
Odmítnutí žádosti podané v příčině prominutí překážky manž. 637.
Odpadnutí katolíka k protestantismu 83—84.
Odpočivné, viz výslužné.
Odpolední oddavky 613—614.
Odprodávání požitků 1. a 3. tř. 520.
Odpustky při jenerální visitaci 268.
Odstranění soch neb obrazů 367.
Odvolání (appellace) 306, 311, 344.
Odvolání (rekurs) 67—68.
Offěra 394—395.
Official diecése 302.
Ohledání mrtvoly 651; lístek ohledací 651.
Ochrana majetku církevního 354.
Okresní rada školní 299; zástupce církve 299.
Okresní soud projednává pozůstalost faráře 501.
Okresní zastupitelstvo, jeho schválení 362, 367.
Olej do věčné lampy 464.
Oleje svaté 136.
Olomoucká diecése; rozdělení požitků 500, 518—519.
Oltář nehybný 368; přenosný 368 až 369.
Omyl, překážka manželství 584.
Onemocnění snoubence 578.
Opakování prohlášek manželských 582.
Opisy listin 53; kdy podávají soudní důkaz 310.
Oplatky k pečetění listův 34.
Opomenutí prohlášek manželských 583.
Opravné prostředky 311—312.
Opravy a nové stavby farního obydlí a budov hospodářských 491—493.
Opravy listin úředních 31.
Oratorium privatum 364; sloužení mše sv. 364—366.
Oratrix filiis gravata 619.
Ordinaria jurisdictio 126—129.
Ordinariat 130—131.
Ordinariatní komisař při katechetech 149.
Ordinariatní listy 29, 167, 262.
Ordinariatní vysvědčení 105—106.
Ortel či rozsudek konečný 311.
Osadní kniha 288—294.
Osadníci 138; ať chodí do farního chrámu 146; povinni jsou přispívati ku stavbě a opravě chrámu 470.
Osady farní ve smyslu zákona státního 470—471.
Osazení míst katechetských 148 až 150.
Osculum pacis 554.
Osobnost kněze, zevnějšek její 1.
Ostensorium 371.
Osvobození od povinnosti vojenské 216 až 217; poplatek za výtahy k témuž účelu dané 217.
Otec dítka nemanželského, zápis do matriky 180—181, 185—188; nemůže-li přijíti na faru 180; hlásí-li se později 180.
Otec, musí-li přijíti k zápisu dítka 173; odporuje-li zápisu dítka 176.
Oznámení u c. kr. místodržitelství osobnosti k beneficiu vyhlédnuté 545.
Oznámení úřední o vadách stavebních 471.

Pacifikál 267, 272.
Paginování matriky 168.
Pamětní kniha farní 282—284.
Pamětný spis (promemoria) 69—70.
Papež, v kterých překážkách manž. dispensuje 615—616.
Papežská dispense v manželství 587.
Papír ku psaní 14; p. kancelářský 31.
Papírové známky pečetní 34.
Parafování matriky 168.

Paramenty církevní 258, 395; jich benedikce 372.
Parcelly pozemkové 455.
Parochus sponsae vykonává oddavky 609.
Parsimonialia bona 384.
Pas vojenský 599.
Passivní assistence 190, 193, 194, 209, 593.
Pastor, zdráhá-li se prohlásiti snoubence 592.
Pastor nekatolický; sňatek smíšený pouze před ním 232—233, 593—594, 607.
Pastorální konference 296.
Patent o štole 428.
„Pater est, quem nuptiae declarant" 176.
Patrimonialia bona 384.
Patrocinium chrámu 256, 268, 272; výlohy v čas administrace 524.
Patron beneficia 11, 263; práva 554—558; při installaci 547, v příčině resignace 549; při kommutaci 552.
Patron církevní 556; laikální 556.
Patron chrámu (advocatus) 256, 469.
Patron není vlastníkem nemovitostí zádušních 419; má podíl ve správě zádušního jmění 432, 434, 451—453.
Patronát soukromý 542, 543; patronát veřejný 541, 546.
Patronátní právo 304, 554—558.
Patronátní úřad (komissař, repraesentant patr.) jest povinen, kanonické visitace se súčastniti 255; péče o jmění zádušní 432, 434, 451—453; prodej hrobu neb hrobky 389; péče o lesy 463.
Paupertas viduae 619, 642.
Pax in missa 554.
Pečetění voskem neb oplatkami 17, 34.
Pečetní známky papírové. 17, 34.
Peněžitá podpora v nemoci 155—157; při missii 276—277.
Peněžitý plat duchovních správců 420—422.
Peněžité zásylky úřední 64.
Peníze ku stavbě chrámu potřebné 359; ku stavbě kaple 362.
Pense pro kněze 549, 552; viz: Výslužné.
Pensionisté, koramisace kvitancí 228.
Percentualní poplatek za nadace 406.
Periculum animae 576.
Periculum incestuosi concubinatus 621—622.
Periculum matrimonii civilis 622.
Periculum matrimonii mixti vel coram acatholico ministro celebrandi 621, 642, 643.
Periculum perversionis et defectionis a fide 621.
Periculum seductionis, nebezpečí uzavření smíšeného sňatku 621.
Periculum vitae, důvod dispense 623.
Periody příliš rozvláčné 19.
Permutatio beneficii 551—554.
Persona digna, při praesentaci na beneficium 556; p. dignior 556.
Persona grata 546
Petitio congrua 336.
Plán stavební chrámu 358, 360—361; plán kaple 362.
Pláštík talárový 1.
Plat peněžitý duchovních správců 415—417, 420—422; administrátorů beneficia 494.
Plat za ošetřování nalezenců 225 až 226.
Platební arch (Zahlungsbogen) 420 až 421, 502, 534.
Platnost křtu sv., pochybnost o ní 86—88.
Plesy veřejné kdy konati nelze 648.
Plnění nadací mešních 408—409.
Plodiny in natura při interkaláru 520.
Pobídka (urgens) 68.
Pobožnosti biskupem nařízené 395, farářem zavedené 395; pob. mimořádné 464.
Podací právo politických úřadů zemských a c. k. ministeria osvěty 541.
Podmínky pronájmu zádušních pozemků 454—458.
Podnájem zádušních pozemků 458.
Podpis listu soukromého 16, listin úředních 32.
Podřízený úřad 66.
Poenitenciarie 38; dispense 643, 645; žádosti k P-ii 634, 639—641.
Poenitentiarius Major, Cardinalis 130.
Pohostění při jenerální visitaci 271, 273, v době uprázdnění beneficia 523, 524.
Pohřeb církevní 651—655; vyloučení z něho 607, 653—655.
Pohřeb na cizí osadě 200.
Pohřební právo řeholníků 116—117.
Pohřební právo vikářovo 137.
Pochybnost o platnosti křtu svatého 86—88.
Pojištění proti ohni, budov chrámových a farních 467.
Pojištění příjmů nadačních 397.
Pojížďky v čas administrace 523.
Pokladna diecésní 157.
Pokladna zádušní 258, 407, 450—452.
Pokusy smíření nesvorných manželů 323—330.
Pokuty církevní 344—353. Oprávně-

nost faráře a vikáře 344, 345; pokuty nekněží 350; osob duchovních 352—353.
Policie státní 598.
Politická dispens v překážkách manž. 647.
Politické povolení k ženění 601.
Pollutio Ecclesiae 367—368.
Polnímu duchovenstvu podřízené osoby vojenské 597—598.
Polní plodiny; rozdělení požitků 498, 499, 500—501, 503.
Polo-invalidé, povolení k ženění 598.
Pomazání poslední, svátost 146—147.
Pomocní kněží, kongrua jejich 417.
Pontifikalie částečné 5.
Popisní kniha přifařených (osadní kniha) 166, 262, 288—294.
Poplatek pro faráře za výtahy k účelu osvobození od povinnosti vojenské 217; poplatek při kommutaci beneficií 553.
Populační tabulky 194, 204, 237—254, 260.
Porody v popul. tabulkách 243—247.
Porotci při soudu církevním 302—303.
Portatilia altaria (oltáře přenosné) 368.
Portio congrua, viz: Kongrua.
Portugalsko, sňatky příslušníků 604.
Pořadní číslo v matrice 184, 190, 194, 200, 242, 610-611.
Posejpátko 16.
Poslední pořízení, pravidla o něm 378—384, 406; před soudem neb notářem 380; změna 381; posl. pořízení duchovenstva 383—384.
Posledního pořízení opis k nadaci potřebný 397; pověření jeho 398.
Postoupení pohledávky (cessí) 564.
Postscript 16.
Posvátné věci 355.
Poškvrnění chrámu 367—368.
Pošta, obvod pošty téhož města 62.
Poštovní poplatky; osvobození od nich 61—65.
Poštovní výlohy nelze dáti do účtu interkalárního 523.
Potahy a práce nádennické 470.
Poukázky poštovní 15.
Pověst (fama) prostředek průvodní 310.
Povolení politické k ženění 601.
Povolení k ženění osob vojenských 598—599.
Povolení k ženění s ohledem na brannou povinnost 601—602; kdo ho zapotřebí nemá 602.
Pozdravení v listu 16.
Pozemečná daň 528.
Pozemky obroční 263; jich excindování 536.
Pozemky pro faráře na farách matice náboženské 422.
Pozemky zádušní 256—257; jich zápis do knih 419.
Pozůstalost, poplatky z ní 54.
Pozůstalost po duchovních 304, 383 až 386.
Požehnání novomanželů mezi mší sv. 613; nesmí se uděliti 592, 607.
Požitky bráti ze jmění církevního 482.
Požitky nadace církevní 396.
Práce služebné v neděli a svátek 261, 647. 648
Prádlo kostelní 464.
Praelatus, význam názvu toho 3, 6; praelat kurie římské skutečný a čestný, 3, 4; jich výsady 4.
Praenotace ve veřejných knihách 48, 54.
Praerogativa regiae vel principalis dignitatis 624.
Praesenční služby vojenské sproštění jsou alumnové, řeholní klerikové, externisté 97.
Praesentace na beneficium či obročí 545, 555—558.
Praesentace na obročí, vydržení let 387; doba k praesentaci 556.
„Praesentatum“ na listinách úředních 284-287.
Praesente parocho proprio 608.
Praesumtio (domněnka) 310.
Pravdivost (upřímnost) listiny úřední 22—23.
Právní moc rozsudku 311.
Právní zástupce záduší, remunerace 465.
Pravomoc (jurisdikce) rozšíření 160; obmezení 160.
Pravomoc řádná a odkázaná 126, 129, 142.
Pražská arcidiecése separace požitků 495—497, 507 nn.
Precum publicarum jus 554.
Prémie dosažené při vylosování jsou jmění kmenové 453
Priority železných drah, kdy jich užiti lze k uložení církv. peněz 400.
„Prius“ úředního zadání 35.
Privilegium competentiae 430.
Privileje 117—118; promlčení jich 118.
Probatio v processu kanon. 309.
Process kanonický, jeho průběh 305 až 312.
Processí sv. Marka, křížových dnů a Božího Těla 302.
Processionis jus, patronovi přísluší 554.

Pro confirmatione pacis 620.
Prodej církevního zboží 481—485; podmínky 482.
Prodej movitých věcí círk. 484 až 485; exekrace není zapotřebí 484.
Prodej nemovitých věcí círk. 483 až 484.
Professí slavná řeholní, neplatnost její 110—112; sliby řeholní prosté, jich zrušení 112—114.
Professura neb katechetství, stran jurisdikce 159.
Prohlášení ordinandův 103—104.
Prohlášky manželské 281, 573—583, 591—593; prominutí 574—578; formuláře 578—582; obsah prohlášek 582, 592; opakování a opominutí 582—583.
Prohlášky manželské v čase zapovězeném 613.
Prohlášky manželské osob vojenských 600—601; smíšeného manželství 591—594; prohl. na úřední tabuli 605—606; kniha prohlášek 280, 281.
Prohlášní list manželský 572; formulář 577; prohl. l. vojínů 600.
Prokopa sv., rozdělení požitkův od toho dne 500.
Promemoria 69—70.
Proměna přijmení 171.
Prominutí prohlášek 574—578; formuláře žádosti 578—582.
Promlčení 387.
Pronájem pozemků beneficialních 462—463.
Pronájem zádušních pozemků 453 až 462.
Propouštěcí listina (z řehole) 113.
Propouštěcí list od vojenského duchovního daný 600.
Propůjčení dispense v manž. překážkách 643—647.
Propůjčení úřadu neb služby, taxa 54—55, 529, 553.
Propustný list snoubencům od vojenského správce duch. 215.
Propustný list pro faráře ženichova 609.
Propustný list židovského manž. 587.
Propuštění z řádu 112.
Prostředky průvodní 336.
Prostý slib, závada manž. 589.
Protestanté; návrat pr-a do církve 79—83: formulář žádosti 81; přestoupení v nebezpečí smrti 82; protest. dítky mezi 7—14 lety 82.
Protestantské matriky 172.
Protestantský chrám, prohlášky smíšeného manželství v něm 591—593.
Protestantů pohřeb na hřbitově katolickém 653—654.
Protestantských rodičů dítky, křest a zápis 183.
Protestování směnky 562.
Protokoll 70—72, 315—341; protokoll článkovaný a úhrnečný 71, 315 až 326, 336; protokoll o poslední vůli 380.
Protokolly v processu kanonickém, vzorce 315—316, 318—321, 324 až 326.
Protokoll dražební 454; vzorec 458 až 459; protokoll pachtovní 454, 462.
Protokoll o oddělení úrody 501—522, 524; návrh 502; přiložení schváleného protokollu 502; vzorce 507 nn.; vypočtení v penězích 520; kdy má býti předložen 521; adjustování 522, 524.
Protokoll o zkoušce snoubencův 565; vzorec 566—570.
Protonotarius apostolicus 3; protonotarii participantes 4; supranumerarii 5; ad instar participantium 5.
Provincialní sněm Pražský 262.
Prusko, legalisace matričních listů 224.
Průvod na hřbitově při visitaci jenerální 270.
Průvodné články v processu kanonickém 340—344.
Průvodné řízení v processu kanon. 309—311, 340.
Přebytky pokladniční, jak uložiti 473.
Přečiny církevní 344—350.
Předchozí rozpočet (Kostenüberschlag) 465.
Předlohy ku kanonické visitaci 255 až 266, 282.
Předpokládaná delegace ku sňatku nestačí 608.
Předpolednem konejteż se oddavky 613—614.
Představení obcí 270, 274.
Představení (rozklad, Gegenvorstellung) 67; proti uložené náhradě 527—528; proti příspěvku k matici nábož. 534.
Překážky manželské 330—331, 583 až 605; př. práva soukromého 332; př. práva veřejného 332.
Překážky zrušující 584—588
Překážky manželské, v nichž Stolice papežská nikdy nedispensuje 615 až 616.
Přeložení (translatio) beneficiata 553.
Přespolní školy, vyučování náboženství 143.
Přestoupení k jinému vyznání náboženskému 80—81.

Přestoupení do tužší řehole 116.
Příbuzenství duchovní 585.
Příbuzenství občanské 585—586.
Příbuzenství pokrevní 585; rodokmen in 2 gradu 625—626; in 3 et 4 gradu 627—628; dvojnásobné 628—630.
Příjmení, změna jeho 78.
Příjmy, daň z p-ů 529.
Příjmy interkalární 494—527.
Příjmy zádušní 356—395.
Přilepení kolku 57—58.
Příležitost do filialní školy 144.
Příležitost k zaopatřování v době interkaláru 523.
Přílohy k úřednímu zadání 33, 55, 60.
Přirážky obecní, školní a zemské 529.
Přirůstek jmění zádušního 356.
Přísaha v processu kanonickém, prostředek průvodní 308, 309; přísaha svědků 309-310, 339-340; přísaha zapisovatele 308.
Přísaha snoubenců, jimž tři prohlášky byly prominuty 575; vzorec 576.
Přísaha; kdy závazná, sproštění 650 až 651.
Příslušenství (Beilass) fary 263 až 264, 497.
Příspěvky k matici náboženské 532 až 534; kde se platí 534.
Přisvojení (adopce) 50, 585-586.
Přisvojitel 585—586.
Přivolení ku sňatku při nezletilých 191, 595.
Přiznání příjmů a výdajů 486; formulář 487—490.
Psaní či listy, jak vyhotoviti 14—17.
Publica honestas 586.
Půjčka ze záduší, záložny neb spořitelny na hypoteku farního obročí 492.
Pupilární jistota hypoteky 452.
Putativum matrimonium 621.

Quasidomicil 573—574.
Quasi-ordinaria jurisdictio 127.
Quasi-parochus 116.
Quinquennales facultates 119 nn.

Rakousko (korunní země), politické povolení k ženění 601.
Rakušan když uzavře sňatek v cizině 604.
Raptus, imped. matr. 587.
Ratifikace smlouvy nájemné o pozemcích zádušních 457.
Reality, jak se vyznačí ve výtahu zádušních účtů 481.
Reambulovaný katastr 455.
Redukce mší sv. nadačních 409, 414 až 415.
Regest listiny úřední 286.
Registratura farní 286—288.
Regula de viginti 549.
Rejstřík abecední k matrikám 172.
Rejstřík sklizně 502, 504—505.
Rekonciliace chrámu 367—368.
Rekrutýrka, výtahy pro r. 204.
Rekurs, viz odvolání.
Relicitace 455.
Remittent směnečni 561.
Remotio gravium scandalorum 622.
Remunerace ze záduší 464—465; vikáři 464—465: faráři a kaplanu 464; řediteli kůru, varhaníkovi, kostelníku, účetnímu 464.
Remunerace 10 zl. v případě neobsazení kooperatorského neb kaplanského místa 422.
Remunerace za vedení duch. správy vojska faráři civilními 214.
Remunerace za vyučování náboženské 144, 149—150
Renovatio consensus 646.
Renovace sv. missie 277.
Reserva náhradní 599.
Reservatio pensionis 549.
Reserváty biskupské 160—163; papežské 161.
Reservníci 596, 598, 599: r. nejsou povinni kopulačními listy se vykázati 220; úmrtní list res. 220.
Residence beneficiatů 136, 155—158.
Resignace na faru 548—551; r. na úřad vikariatní 137—138.
Resignatio conditionata 549, 550 až 551; res. pura 549—550.
Resignatio in favorem tertii 549.
Resignace mlčemná 548; výslovná 548.
Resignatio tacita 548; r. expressa 548.
Restitutio in integrum 312.
Revalidatio matrimonii bona fide contracti 621.
Reversy při smíšeném manželství 193, 589-591; vzorce 591.
Revisi matrik kdo koná 171, 270.
Rodiče když přestoupili k jinému náboženství, jakého vyznání jsou dítky 75—76.
Rodinná jména buďte věrně dle původního způsobu zanesena do matrik 169.
Rodný list žida 78.
Rodné listy (Geburtsscheine) uschovati nutno 185.
Rodokmen 624—633; kolek 55.

Romana forma, při vysvědčení chudoby 687.
Roucha bohoslužebná, jich benedikce 372.
Rovnoprávnost jazyková 26.
Rozdílné vyznání 589—594.
Rozdílnost náboženství mezi nekřtěnými a křtěnými (disparitas cultus) 587, 616.
Rozeznávací články víry 80.
Rozklad či představení 67.
Rozličné příjmy a vydání 478.
Rozloučená manželství (v populačních tabulkách) 243.
Rozloučení manželství dobrovolné 323.
Rozsudek konečný a vedlejší 311.
Rozsudek stran rozvedení manželů, odvolání 344.
Rozsudek o neplatnosti manželství, appellace 344.
Rozvedení manželé, zápis dítka 178. 181.
Rozvedení obapolným usnesením manželů 323.
Rozvedení od stolu a lože u soudu světského 313, 328—330; u soudu církevního 314, 329, 336; povinnosti duchovního správce 323 až 330.
Rozvláčnost přílišná listiny úřední 22.
Rozvržení příjmův interkalárních 494—527.
Rubopis 34.
Rubrum či argumentum 32, 33.
Rukavičky u kněze 2.
Rurální dotace farářů 417—420.
Rušení náboženství, zločin 348.
Ryby, užitek z ryb 497, 506.
Řádná pravomoc 127.
Řády či řehole 104—105.
Řecko, sňatky příslušníků 604.
Řecko-nesjednoceného vyznání křesťan, když se navrátiti chce do církve katolické 82.
Řečniti na hřbitově 654.
Ředitel kůru; kdo jej ustanovuje 467—468; služné 464, 468; štola 468.
Ředitel školy obecné; poměr k faráři 299.
Řehole; přijetí do ř. 106—109; ordinariatní vysvědčení 105; svěcení 109; přestoupení do tužší řehole 116; do méně tuhé 116.
Řeholní kněží na farách 148; podpis řeh. na závěti 380; podpis ř. vůbec 16.
Řeholní osoby; pohřební jich právo 116—117.
Řeholní sliby; překážka manželství 587.
Řím; jednatel v Ř. 130; korrespondence s Římem 129—130.

Sacrilegium locale 350; reale 350.
Saekularisace řeholníka 114—115.
Samovrahové 254; jich pohřeb 655.
Sanatio matrimonii in radice 197, 334, 646.
Sarkasmy 25.
Sasko; legalisace listů matričních 224.
Sběrací schránky ve chrámech 394.
Sbírky vůbec ve chrámě neb na osadě 281.
Sbírky ve prospěch chrámu řádné 394; mimořádné 394—395; jakého povolení třeba 395.
Scrutinium při jenerální visitaci 270.
Sedadla chrámová; jich pronajmutí 388—389.
Sedadlo pro patrona 554.
Sekretář vikariatní 134—135.
Sektářové, když hlásí se do církve 86.
Semeno; útraty za s. kdo platí při interkaláru 496.
Seminář chlapecký 394.
Seminář klerikální; žádost o přijetí do s—e 96:
Seno; rozdělení požitků 498—499, 501, 503.
Separační protokoll 501—522; oddělení či rubriky 503; vzorce 507 nn.; vypočtení v penězích 520.
Sepulchrum v oltáři 368, 369.
Sepultura in ipsa Ecclesia 555.
Servitut; právo k němu 387.
Sesazení s úřadu církevního 352.
Setba; seznam setby 502; vzorec 504—505.
Seznam jinochů povinnosti branné podrobených 215—218.
Seznam kandidátů kněžství 103.
Seznam nadačních povinností v sakristii 408, 413.
Schází-li úkon v matrice 171.
Schránky či skříňky sběrací 394.
„Sine causa“ (dispensatio) 624.
Sirotek; povolení k ženění 595.
Sirotci osob vojenských 596.
Sirotkové po úřednících neb důstojnících 230.
Sklizeň, rejstřík sklizně 502; formulář 504—505.
Skromnost v listině úřední 24—25.
Sláma při interkaláru 498, 501.
Slavná professí 109, 110; neplatnost její 110—112.
Slepé dítky 246.

Slezsko, politické povolení k ženění 601.
Slib, prominutí neb změna 649.
Slib manželský, viz: Zasnoubení.
Slib prostý 589.
Sliby řeholní 304; prosté, zrušení jich 112; slavné 109, 110.
Sloh vůbec, význam jeho 13; kolikerý 13—14; sl. kurialní 14.
Sloh stavby chrámové 360.
Složní list (Depositenschein) 563 až 564.
Služby Boží osadní 260.
Služebné osoby ženské při vojště 597.
Služebné práce v neděli a svátek 148, 345—347, 647—648
Služebnost (Servitut), právo k ní 387.
Služné ze záduší 464.
Smaltové kolláry 2.
Směna (kommutace) beneficií 551 až 554.
Směna věcí církevních 376—378.
Směnky 56, 58, 560—562; sm. vlastní 560; cizí 561; kolkování 48, 49, 562.
Smíření nesvorných manželů, pokusy 306—307, 323—328; opětování pokusů 307; vysvědčení o pokusech 324, 328.
Smíšené manželství 589—594; zápis 193—194, 242; dítky 75, 178, 592; smíš. m. před pastorem 178—179; výkaz o smíš. m. 231, 232, 240.
Smíšené manželství, oddací list 209; prohlášky snoubenců 574.
Smíšené manželství; dovolené 589 až 592; nedovolené 592—593; neplatné 593—594; prohlášky 591.
Smíšené manželství uzavřené pouze před pastorem protestantským 194, 232, 233.
Smíšené osady, co do jazyka 30.
Smlouva mezi farářem a kaplanem 152—154.
Smlouva směnná; vzorec 377.
Smlouva snoubenců při smíšeném manželství 193.
Smlouva trhová pro záduší 374—376.
Smlouva o vychování dítek při smíšeném manž. 589, 590; formulář 590.
Smrť; na smrť odsouzení 654.
Smrť; spůsoby smrti v tabulkách o pohybování lidnatosti 251—254; formulář 253.
Smutek církevní za patrona 555.
Snoubenci, jich zkouška 565—573; čím se vykázati mají 570.
Snoubencové, nemohou-li se vykázati křestným listem 87—88; prohlášky snoubenců 573 nn.
Sochy svatých 259.
Sochy, krucifixy, Boží muka atd. na místech veřejných 366—367; záruka jich zachování 366; odstranění soch sešlých neb zkomolených 367.
Solennitates nuptiarum 611.
Souboj, stran pohřbu církv. 654.
Soud církevní 302; sbor soudců 302.
Soud manželský; adresování na obálce 44.
Soud světský o rozvodu manželů 197.
Soudní jednání 305—312.
Soudní moc církve 127; pro foro externo 127; pro f. interno 127.
Soukromé školy; má se tam učiti sv. náboženství 300.
Souložníci, pohřeb jejich 654.
Souložnictvo 262.
Souřadné úřady 65—67.
Spalování mrtvol 651.
Spis pamětný (Promemoria) 69—70.
Spis úřední, každý jednati má o jednom pouze předmětu 35.
Spisovna farní (registratura) 286.
Splátky jistin zádušních kdo může přijímati 452.
Společnost kněze 11—13.
Spolky katolické 12—13.
Spolky a bratrstva 89—96; schválené spolky 90—92; zavedení spolku 92 nn. 260, 261.
Sponsalia (zasnoubení) 314—323, 586, 589.
Sporné a trestní věci, soud církevní 302.
Spořitelny, uložení jistin nadačních 399; uložení peněz zádušních 451.
Správa jmění zádušního 432—434; účastenství patrona 555.
Správky menší na farním stavení 491.
Správnost jazyka v listinách úředních 17—18.
Spůsoby smrti v popul. tabulkách 251—254.
Srozumitelnost listiny úřední 18—20.
Staré fundace, jak opatřiti nadací listiny 397.
Starokatolíci, kdo jich sňatky vykazuje 242.
Státní občanství rakouské, podmínka k dosažení beneficia 542.
Stavba chrámu 356—361.
Stavba farních budov 491—492.
Stavební list 492.
Stavební plán chrámu 358; kaple 362.

Stavební vady na budovách církv. buďtež odstraněny 466, 471.
Stavení farních opravy 491—493.
Stejnopisy nadacího listu 407.
Stejnosloví (tautologie) 21.
Stipendia mešní 422—425; odevzdání stipendia jinému knězi 423.
Stipendium za mše do kongruy beneficiata počítané 423.
Stížnost zmateční 311.
Stojaté obilí na poli 496—497.
Stručnost listiny úřední 21—22.
Střelba při visitaci a biřmování 271, 274.
Stvrzovací klausule 378.
Subdelegace 129, 137, 152, 190.
Subreptio při žádosti o dispens 635.
Substantialia votorum 114.
Successio ab intestato 114, 384—86.
Suffitus jus, právo patronovo 554.
Suffragia za živé a zemřelé 281. 555.
Summární protokoll 71.
Summární řízení 312
Summář z výkazův o legitimaci nemanželských dítek 189.
Superarbitrace 602.
Suspecta familiaritas sponsorum 620.
Sváteční a postní dny se ohlašují 280
Svěcení nižší 102; svěcení vyšší 102.
Svěcení vyšší, překážka manželství 587.
Svěcení dnů svátečních 647—649.
Svěcení slavné cum concursu populi 370.
Svědectví v processu kanon. 309, 339.
Svědkové oddavek 119; podpis jich v matrice 169.
Svědkové v řízení trestním 304; svědkové v processu kanon. buďtež každý obzvláště vyslýcháni 340; soud si svědky vybere 342.
Svědkové poslední vůle 380.
Světských kněží podpis 16.
Světský soud, může-li se duchovní před sv. s. dostaviti 303. pozn. 2.
Světský učitel náboženství 149—150.
Svíčky voskové a lojové 464.
Synodalie, právo nositi je 10, 11.
Synodalní svědkové 305.
Systemisovaní katechetové 150—151.
Šest měsíců, není-li matka s manželem oddána, co platí o zápisu dítka 177.
Šestitýhodní pobyt na osadě 573.
Škály kolkové 48—50.
Školní mše sv 260, 301.
Školy měšťanské 149; ustanovení katechety 149.
Školy obecné, práva a povinnosti duchovního správce 298—302; vyučování náboženství na šk. ob. 143, 149.
Školy přespolní 143.
Šlechtic, zanášení jmen šlechticů do matrik 169.
Španělsko, sňatky příslušníků 604.
Špatné spisy a vyobrazení 347—349.
Špitál 265; kněz špitální 265.
Špitály vojenské 597.
Štampiglie v barvě modré neb černé 34; št. společenstva 69.
Štance (kongrua) 151.
Štola malá 153.
Štola, poplatky štolové 263, 417, 425—430; spory o št. 304; taxa štolová 428; odražení obnosu do 30 zl. 417; zač se požadovati nesmí 428; štola z exekuce vyjmuta 430.
Štolové poplatky v čas administrace 500, 501, 522—523, 526—527.
Štolový poplatek při oddavkách osob vojenských 600; štolový poplatek parocho sponsae 609.
Štolový poplatek za pohřeb nalezence nesmí se žádati 228; štolový popl. za pohřeb 652; excindování štol. poplatků 536.
Štýrsko, politické povolení k ženění 601.
Švakrovství 586, 616; rodokmeny 630 až 633; dispens 638, 640, 642.
Schwarzburg-Rudolstadt, legalisace listů matričních 224.
Švédsko, sňatky příslušníků 604.
Švýcarsko, výtahy z matrik 223, 604; sňatky příslušníků Švýcarska 604; civilní manželství 605.

Tabella functionum spiritualium 278—280.
Tabellární seznam nadání mešních 408, 410—411.
Tabellární výkaz o dání na odpočinek 432, 433.
Tabulky průkazné o pohybování lidnatosti (populační) 237—254.
Tajemník soudu církevního 303.
Tajemník vikariatní 134—135, 172.
Tajná překážka manželská 634.
Talár kněžský 1.
Talárový pláštík 1.
Taneční zábavy školní mládeži zakázány 301.
Taxa při dispensích v překáž. manž. 644.
Taxa exercitiorum 637, 644.
Taxa synodalis stipendia mešního 423.

Telegrafické vyřizování 35—37; telegrafní cestou nelze delegovati k oddavkám 609.
Tělesné stráže císařské 597—598
Tempus clausum, závada manželství 589, 611—614; důvod dispense 576, 580.
Terna při praesentaci 556.
Thuris jus, právo patronovo 554.
Tištěné formuláře listů matričních 206.
Titulatury osobností církevních 37 až 41; tit. os. světských 41—43.
Titulatury úřadů církevních 43—46; tit. úř. světských 46—48.
Titulus Ecclesiae 256.
Titulus professionis a paupertatis 109.
Tonsura a nižší svěcení 102.
Tonsura klerikální 2.
Totožnost osob o legitimaci dítka žádajících 187.
Translatio beneficiati 553.
Translator, překlad jím opatřený 202.
Trestanci vojenští 597.
Trestní věci u církv. soudů 304.
Tridentská forma 617, 621, 635; nedostatek v příčině Tr. f. 588, 593.
Trivialní výrazy 25.
Trojčata, jich zápis do popul. tabulek 246.
Trvající svazek manželský 587.
Trvalá dovolená, vojíni na trv. d. 220, 596, 599.
Třetí třída stáří osob vojenských 596, 599, 601; tabulka o tom 599; kdo se může oženiti před vykročením ze 3. třídy 602.
Třetina chudých při intestátu 385.
Třiceti dnů doba ku činění námitek v příčině obsazení beneficia 545.
Třídy požitkův interkalárních 497.
Třídy stáří při vojště 599—602.
Tužší řehole, přestoupení do ní 116.
Tyrolsko a Vorarlberk, politické povolení k ženění 601.

Účty osvědčení v listu soukromém 16, v listu úředním 32.
Učebné prostředky k nábož. vyučování 300.
Účel školy obecné 298.
Účet o plodinách polních 519.
Účet stálých případků 519.
Účetní kniha zádušní 262, 481.
Účetní zádušní 451.
Učitelský úřad faráře 143—144.
Účty zádušní 257, 472—473; formulář 474—475.
Účty zádušní, nechť si farář opatří 257.
Úhrnečné řízení (summární) v kanonickém processu 312.
Úhrnečný výtah zádušní (Kirchenrechnungs-Extrakt, 473—481; vzorec 476—480.
Uhry, sňatky příslušníků v Rakousku 603; certifikáty ministerstva osvěty 603.
Uhry, úmrtí příslušníků 222.
Ukládání zádušních peněz 450—453.
Úkony bohoslužebné ve škole 301—302; dohlídka při nich 302.
Uložení nadační jistiny 398—401.
Umění církevní budiž pěstováno 360, 361, 362.
Umrlčí komora jest opatřením policie zdravotní 653.
Úmrtí toho, kdo požívá s užné, pensi atp., farář ohlásiti povinen 229.
Úmrtí, jak zapsati, byl-li někdo pohřben na jiné osadě 200.
Úmrtí osoby mužské před 23. rokem zemřelé, zápis 216.
Úmrtní listy 209—212; kolek 56; bez kolku 60; formulář 211.
Úmrtní listy reservníků a vojínů na trvalé dovolené 220.
Úmrtní matrika 197—201; formulář 198—199.
Úmrtní zapsání (Todesfallsaufnahme) 501.
Úmrtnost dle stáří v popul. tabulkách 247—250; úmrtnost dítek 251.
Únos (raptus) 587.
Úprava počátková manželského sňatku 197, 334, 646.
Uprázdnění kooperatury, odsloužení mší sv. v tom případě 421—422; farář může obdržeti remuneraci 422.
Uprázdněné obročí, správa jeho 493 až 494.
Uprázdnění vikariatního úřadu 137.
Uražení církve neb společnosti náboženské zákonně uznané 348.
Určovací list 599.
Urgens (pobídka) 68.
Úroda polní, jak se dělí 495—496.
Úrok z jistin nadačních 388, 399.
Úroková míra zákonitá 452.
Úroky zadrželé kdy pomíjejí 388.
Úřední sloh 13—14.
Ústavům církevním náleží vlastnické právo církevního jmění 355.
Ústní poslední vůle 379—380.
Ustoupení od žaloby v příčině zasnoubení 315.
Usufructuarii jsou faráři 490.

Uškození na těle, těžké, proti osobě duchovní 350—351.
Útraty v čas administrace 499.
Útraty sklizně v čas interkaláru 496.
Úvod šestinedělek 147, 607.
Úvod šestinedělek, zdaž v domě konati se má 75.

Vagi sponsi 574.
Varhaník, kdo jej ustanovuje 467—468, služné 464, 468—469.
Vážnost listiny úřední 25—26.
Vdova, zápis dítka vdovy 182—183.
Vdova neb vdovec, chce-li vejíti opět v stav manželský 193.
Vdova, chudoba její důvod dispense 619.
Vdovy a sirotci osob vojenských 596.
Vdovy a sirotci po úřednících neb důstojnících, oznámení o nich 230, 231.
Věci církevní 354.
Velkonoční sv. přijímání 292.
Věno nevěstino, spory o ně 619.
Věnovací listina k nadání 397 nn.; vzorec 397.
Vere pauperes et miserabilis 637, 644.
Veřejná mravopočestnost, překážka manž. 586.
Veřejnost (notorium), prostředek průvodní 310—311.
Veřejný patronát 541, 544.
Vězení pro osoby duchovní 352—353.
Vicaria jurisdictio 127.
Vicarius perpetuus 145, 148, 545.
Vicarius temporalis 145.
Vidimační klausule nepodlehají kolku 408.
Vikář okresní biskupský neb arcibiskupský 9, 11, 23—24, 29; jmenování vikáře 133; práva a povinnosti 135—138; péče o knihovní vklad pozemků 419.
Vikář okresní uděluje vysvědčení způsobilosti kněžím 164; reviduje matriky 171; provází biskupa při jener. visitaci 271; jest komissař soudní 305.
Vikář okresní, remunerace jeho za prohlédnutí účtů zádušních 464; za visitaci školní a kostelní 464, 465.
Vikář okresní, jednání jeho co do přijetí žaloby 336—339; výslechy stran a svědků u okr. vik. 339—344; vikář budiž k úmrtnímu zapsání povolán 501.
Vikář, název kněží pomocných 151.
Vikariatní knihovna 296—298.
Vikariatní úřad 29, 40, 45—46, 132 až 138, resignace na úřad vikar. 137—138.
Vikariat, náleží-li každý ze snoubenců do jiného vikariatu, dispens od prohlášek 578.
Vikvenec či vičenec (Esparsette) jak se dělí 497, 503.
Vinice, rozdělení požitků 499, 503.
Vinkulování obligace státní na chrám 399; vink. na jméno nadace 399.
Víno mešní 464
Virtembersko, úmrtní listy 224.
Vis et metus, imped. matr. 584, 615.
Visitace jenerální 255, 266—275.
Visitace kanonická 136, 271, 274, 345; předlohy ku kan. vis. 255 až 266, 282; patronátní úřad povinen jí se účastniti 255, výlohy 524.
Visitace školní a kostelní, vikáři náleží remunerace 464—465.
Visitky 15.
Víta sv. velechrám v Praze, sbírky 394.
Vklad (intabulace) 374.
Vklad knihovní obročních a záduš-ních pozemků 418—419.
Vlastnické právo jmění církevního 354—355.
Voda, vydání kromobyčejné na opatření vody 487.
Vojenská povinnost 97.
Vojenské matriky 167.
Vojenské osoby stojící pod pravomocí polního duchovenstva 597 až 598.
Vojenské osoby podléhající pravomoci duchovní civilního duchovenstva 596—597.
Vojenské osoby, vedení duch správy duchovenstvem diecésním (civilním) 212—215; oddavky osob vojenských 214—215, 596 nn.; úmrtí 229
Vojenského stavu osoby, jich sňatky 595—605; povolení k ženění 598 až 599; prohlášky a kopulace 600 až 601.
Vojíni na dovolené trvalé či stálé 596, 599; na čas krátký 598.
Vojín, když bez dovolení se žení, 599; branec 602.
Vojínové řadové služby 599.
Vojínův dítky manželské 596—559; nemanželské 597.
Vojenští důstojníci ve výslužbě 596, 599.
Vojenskou povinností vázaní snoubenci 193.
Vojenské špitály 597; mají své matriky úmrtní 167.
Vojsko, ubytování a stravování 456.

Votum simplex 104, 112, 589.
Votum solemne 104, 109—112.
Vousy, kněží nositi nemají 2.
Vratislavská diecése, rozdělení požitků 501.
Vrchnost byla povinna ku stavbám chrámovým přispívati 469—470.
Výdaje mimořádné za záduší do 100 zl povoluje konsistoř 465.
Výdaje mimořádné ze záduší 257, 465; oprávněnost faráře s patronem 465.
Vydání interkalární 522—524.
Vydání zádušní vůbec 463—467.
Vydědění dítka, kdy státi se může 381.
Vydržení let právních 387—388; proti správcům statků zádušních 387.
Vyfaření 60.
Výhry náleží ku jmění kmenovému 453.
Vychování dítek ze smíšeného manželství 589—594.
Výkazy o legitimaci dítek nemanž. 188—189.
Výkaz o náležitém odsloužení mší sv. 408; formulář 412.
Výkaz smíšených sňatků 231—232.
Výkaz o změnách náboženství 85.
Výkon dispense v překážkách manž. pro foro externo et interno 645.
Vykonavatel poslední vůle 383.
Výlohy vzešlé vedením matrik 172.
Výměna vyvazovacích obligací 452.
Výměr (sententia) v processu kanon. 311.
Výměra platů za nadační povinnosti (cynosura) 404—405.
Výminka, překážka manž. 584.
Výmlatky, seznam 502, 504—505.
Výpomocný kněz, odměna jeho v čas administrace 523, 527.
Výpomocné manželství občanské 605.
Výpověď jistin kostelních a nadačních kdo může dávati 453; kdo může výpověď přijímati 452.
Výpravné číslo (exhibiti) 63, 284 až 285.
Vypsání uprázdněného beneficia 537.
Vyrovnání v separačním protokolle 511—512, 516, 520, 521—522.
Vyrovnání v rozepři o zasnoubení 317—321.
Výslech soudní u vikáře a faráře 325, 337, 339—344.
Výslužné duchovních správců 431 až 432, 536—537, 549; jaká část podléhá exekuci 430—431.
Vystoupí-li rodiče z církve, jakého vyznání jsou pak dítky 75—77.
Vysvědčení o dostatečných náboženských vědomostech snoubenců 572, 573, 578.
Vysvědčení choroby při žádosti za výslužné 432.
Vysvědčení chudoby či nemajetnosti 23—28, 236—237; vidimování 236.
Vysvědčení mravnosti 23, 28, 234 až 235.
Vysvědčení o pokusech smíření 324.
Vysvědčení ku převzetí nalezenců 224—225; bez poplatku 225.
Vysvědčení o působení kněžském 164—165.
Vyšetřování disciplinární proti katechetům 151.
Vyšetřování v processu kanonickém 306; vyš. předběžné 307, 339.
Vyšší svěcení a slavné sliby řeholní, manž. překážka 587.
Výtah knihovní 400, 483.
Výtahy z matrik 201, 203—204; kolek 203; bez kolku 203; komu vydati 204.
Výtah z účtů zádušních 359, 360, 465, 469; úhrnečný výtah 473 až 481.
Výtky proti účtům zádušním 473.
Vyučování náboženství od katechety 148—151, 299—301; od světských učitelů 149; dohled 299; počet hodin 300.
Vyvazovací jistiny činí část příjmův obročních 422, 503; excindování 536.
Vyvazovací obligace 388; když byly taženy 451.
Vyvlastnění (expropriace) 354.
Vývodní svědkové 304.
Vyvolávací cena při dražebním pronájmu pozemků zádušních 458.
Vyznamenání udílená od Apoštolské Stolice 2—8.
Vyznamenání duchovenstva v Čechách a na Moravě 8—11.; vyznamenání kněží cizí diecése 11, 118.
Vyznání (confessio) v processu kanonickém 309.
Vyznání náboženské dítek 75—77.
Vyznání víry Tridentské s přídavkem sněmu Vatikánského před farářem a dvěma svědky 80, 546.
Vzorce žádosti o dispens v manž. překážkách 637 nn.
Zábava svršků 562.
Zabavení důchodů správců duchovních 430—431.
Zadání či žádost, kolek 57; bez kolku 61.
Zadlužení jmění zádušního, obročního neb klášterního 483.

Záduší, listiny týkající se záduší, nemají legalisace zapotřebí 374.
Zádušní jmění (fabrica Ecclesiae) 356; částky jeho 356—367; správa 432—434.
Zádušní přednostové, jich podpisy stačí bez legalisace 374.
Zádušník (Kirchenprobst) má účast ve správě jmění zádušního 432, 451; vybírá poplatky pro chrám 394.
Zahrada při farách náboženské matice 422.
Zahradní plodiny v době interkaláru 497, 498, 499.
Zajatcové vojenští 598.
„Záležitosti katol. farních osad" 471.
Záloha z cizího záduší 359, 481.
Záložníci 596, 598; důstojníci 598; Viz: Reservisté.
Zamlčená copula incestuosa 636, 640.
Zápis členů do jednot a bratrstev 93—94.
Zápis dítek manželských 176; nemanželských 179 nn.; z občanského manželství 178.
Zápis smíšeného manželství 193.
Zapisovatel protokollu 70—72.
Zapisovatel soudní 308, 339, přísaha jeho 308.
Zápověď církevní, závada manželská 594.
Zápověď zákona občanského 594 až 604
Zapovězený čas, důvod dispense 576, 580; závada manželství 589, 611—614,
Záruky při smíšeném manželství (cautiones oppertunae) 589—592.
Zasnoubení; úkony duchov. správce v rozepři o z. 314—323; co praví občanský zákon o zasn. 322, 586, 589; překážka manželství 586, závada manž. 589.
Zatčení katolických duchovních 353.
Závady manželství 589—605.
Zavazení zboží církevního, viz: Alienace a Prodej.
Zavedení rozepře 306.
Závěť 378—384: vzorec 382.
Zavraždění manžela, překážka manželství 588.
Zavření obálky listu 17, 34. 35.
Záznamní kniha občanských sňatků 233—234, 607.
Zbrojírny vojenské 597.
Zcizení jmění církevního 491—485.
Zdánlivé příbuzenství neb švakrovství 633,
Zemčata a zeliny; v době administrace beneficia 496.
Zemská obrana (Landwehr) 596, 598, 599; povolení k ženění 598.
Zemská obrana, matriky osob z. o. 213.
Zkouška, farní konkursní 537—540, 542.
Zkouška katechetská 149—150.
Zkouška snoubenců 565—573; protokoll 565—570; zk. z náboženství 572.
Zkráceniny (abbreviatury) 22.
Zkrácenin v matrikách užívati nelze 169.
Zkušební tabulka pro snoubence 565, 570; vzorec 571.
Zlé nakládání s osobou duchovní 351.
Zločin (crimen), překážka manželství 588.
Zločinec k trestu odsouzený, sňatek jeho 604.
Zločiny a přečiny církevní 304.
Zmateční stížnost (nullitatis querela) 311.
Změna bydliště; důvod dispense 612.
Změny ve farní matrice 171, 222.
Změna v osobě beneficiatově; při změně má sestaviti se inventář 436, 449—450.
Změna vyznání náboženského 77.
Znalci, jich dobrozdání 310, 344.
Známka z náboženství 300.
Znesvěcení chrámu (exsekrace) 367.
Zpěvy světské na hřbitově 654.
Zpověď a sv. přijímání před oddavkami 614.
Zpověď a sv. přijímání ve školách 301—302.
Zpověď výroční 147.
Zpovědník řeholnic; řádný a mimořádný 117, 160.
Zprávy občasné, jež farář podává 23.
Zrušené svátky; povinnost applikace 145.
Zrušený ústav církevní, jeho jmění 355.
Zřídka se dispensuje v některých překážkách manž. 616.
Zřízení beneficia 535.
Zřizování nadací mešních 396 - 408.
Zvláštní zkouška konkursní (Special-Concurs) 539.
Zvonění hran, poplatek 393; obec politická nesmí za zvonění vybírati poplatek 393.
Zvoník, kdo jej ustanovuje 468.

Žádného příbuzenství ani švakrovství mezi kterými snoubenci nestává 633.
Žádost o propůjčení beneficia 540

až 545; do jiné diecése 541; žádá-li farář o jinou faru 542.
Žádost o dispens v překážkách manž. 633–643; vzorce 637 nn.
Žaloba, vzorec 337, 341—344.
Žaloby soudní písemné neb ústní vikář přijímá 336.
Žalobní spis (libellus) 306.
Žebrota; nemá se dávati vysvědčení chudoby k tomu, aby kdo žebrotou chodil 236.
Ženich náleží-li do jiné osady farní než nevěsta 570. 572.
Ženichův farář když kopuluje 609.
Ženské služebné osob vojenských 597.
Židé; křest dospělého žida 77—79.
Žid, manželství s křesťanem 587, 607.
Žid nemůže býti patronem obročí 556.
Žid, list propustný 587.
Židovské báby 173.
Židovské matriky 172.
Živnost kdo provozuje, stává se zletilým 595.
Živnostenský zákon 648.